

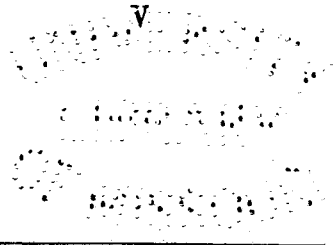
W m
- 4
2

CODICUM ROMANORUM

PARTEM PRIOREM

DESCRIPSERUNT

FRANCISCUS CUMONT ET FRANCISCUS BOLL.

BRUXELLIS

TYPIS POLLEUNIS ET CEUTERICK

37, RUE DES URSULINES, 37

BRUXELLIS

IN AEDIBUS HENRICI LAMERTIN

20, RUE DU MARCHÉ AU BOIS, 20

1904

PRAEFATIO

Codices Romanos, quibus quintus catalogi nostri tomus destinatur, omnes uno libro comprehendere noluimus, ne moles eius enormis nimiam editioni moram afferret. In parte priore, quam iam publici iuris facimus, quotquot scripta astrologica graeca in bibliothecis Urbis minoribus exstant, recognovimus. Vallicellanam, Casanatensem ac praecipue Angelicam haud sine fructu exploravimus, frustra ceteras. Nullum huius generis opusculum in nova bibliotheca Nationis publica ¹, nullum in Chisianae armariis privatis ² exstat. Codices olim Barberiniani, nunc maximo philologorum commodo Vaticani facti, simul cum reliquis eiusdem nominis in parte altera recensebuntur. Vaticanos enim nonnisi novem in hunc tomum recepimus, partem exiguam divitiarum quae in illo thesauro congestae sunt.

Uberrimorum excerptorum, quae in appendice observationibus nonnullis praemissis primum eduntur, pretium atque auctoritatem nos ipsos praedicare dedecet : iudicium legentem penes esto. Verum libenter profiteamur in operoso labore iterum atque iterum ab amicis collegisque strenue nos adiutos esse. Descriptionem " *Mysteriorum* " Apomasaris

---

¹ Cf. Tamilia, *Index codicum graec. bibl. Nationalis in Studi italiani de filol. class.*, X, 1902, p. 225.

² Cuius rei certiores nos fecit vir humanissimus Nicolaus Festa, qui intercedente Aemydio Martini singulos codices Chisianos perlustravit, nec ullum astrologiae vestigium ibi detexit.

notulasque complures quas e libro Angelico excerpterat, petentibus nobis summa liberalitate commodavit Leo Parmentier Leodiensis, qui ad textum quoque purgandum multum contulit. Apographa alia vel collationes codicum utenda nobis comiter miserunt Iosephus Laurent Nanceiensis, Daniel Serruys et Henricus Lebègue Parisini, Paulus Marc et Iosephus Sickenberger Monacenses, Ioannes Graeven Trevir, Iosephus De Decker Gandavensis, Daniel Riccoboni Venetus atque in primis sodalis noster probatissimus Dominicus Bassi Mediolanensis. De scriptoribus syriacis vel arabicis Rubens Duval Parisinum, Carolum Dyroff Monacensem, Henricum Suter Turicensem nunquam frustra per epistulas adiimus. Multa in hoc quoque fragmentorum fasciculo consors operis nostri indefessus Guilelmus Kroll feliciter interpretatus est vel sanavit. Praeterea in plagulis emendandis saepe nobis opitulati sunt collegae Gandavenses devotissimi Iosephus Bidez ac Paulus Thomas. Quorum omnium, viginti fere mensibus libro peracto, grato memorique animo beneficia recolimus.

Scr. Bruxellis Idib. Novembr. MCMIV.

BIBLIOTHECAE MINORES

I. CODICES ANGELICI

1. Angelicus 17 [C. 5, 4]. — Chartac., cm. 15,2 × 10; ff. VIII + 356, saec. XV. — Ex Bibliotheca Passionea. Cf. G. Muccio, *Studi italiani di filol. class.*, t. 1V, p. 44-49.

Post opera varia medicinalia sequuntur :

- F. 326v. Tabula mensium Romanorum, Aegyptiorum, Graecorum, Hebraeorum.
- F. 327. Titulo abscisso. Ψήφησον τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδήμου καὶ τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ — βραδύνει ἐν τῇ ἀποδημίᾳ. Deinde Μέθοδος ἄριστος [sic] περὶ ζωῆς καὶ θανάτου.
"Ἐτερον· Διάγνωσης περὶ ζωῆς καὶ θανάτου (Ψήφησον τὴν ἡμέραν ἐνι [l. ἐν ἡ] κατεκλήθη [sic] ὁ ἄρρωστος — βούλει). Cf. cod. Mediol. 23, f. 246v; cod. Vind. 10, f. 95v.
- F. 328. Ζωὴ μεγάλη στίχος α'. Ζωὴ μέση στίχος β'. θάνατος στίχος γ'. Sequitur tabula. Deinde εἰ δὲ θέλης γινῶναι ποίαν ἡμέραν ἀποθνήσκη ὁ ἀσθενῶν, ψήφησον — τετράδι.
- F. 328v. Ψήφος Πιθ<αγ>ορική. Sequitur tabula. (θ' καὶ α' τὸ α' νικᾷ — ὁ νεότερος). Cf. cod. Ital. 29, f. 38.
- F. 329. Ποίημα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων. Περὶ τῶν ἀστέρων οἵτινες [sic] πλανῆται καλοῦνται. Μερικεῖ [sic] ἐρμην<εία> ('Ἐπειδὴ οἱ ἀποτελεσματικοὶ ἐκ τούτων τῶν προφάσεων — κατὰ τὴν εὐδόμην χιλιάδα). Cf. *Catal.*, IV, p. 115, 31 ss. — Deinde minoribus litteris alia manu f. 331 : 'Ἐν δὲ τῇ ἰδῇ περιόδῳ οὐπω συντελεσθῆσης ἔσονται συχνάκις θανατικά καὶ λιμοὶ πολλοὶ — γέγραπται ἐν τῷ δω).
- F. 331v. Περὶ τῆς ἐμπείρου ἀστρονομίας τῶν Χαλδαίων καὶ Αἰγυπτίων (Μετὰ ταῦτα λαβόντες πρόφασιν τῶν προειρημένων καθολικῶν ὑποδειγμάτων — ἀγαθὴν μητε κακὴν). Opus recentius ubi de Τουρκία agitur. — Cf. *Catal.*, IV, p. 118, 10 ss.
- F. 333v. Περὶ κλημαντήρος [l. κλιμακτήρος] καὶ πόσα ἔτη τις ζήσεται ('Ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς γενέσεως — ς ρη'). Fort. Heliodori, cf. cod. Vind. 2, f. 210, cap. λη'.
- F. 334v. *Ἄλλον περὶ τῶν ε' ἀστέρων πῶς σχηματίζουσιν τῇ Σελήνῃ (Σκοπεῖν δέον κακὴν — τὰ πλάγια ζῦδια Ζημίας).

- F. 335. Sine titulo. ("Ἡλιος ἐὰν γένηται τετράγωνος τοῦ κλήρου τῶν τέκνων — "Ἡλιος Ἄρεος).
- F. 335^v. Περὶ γάμου ("Ὁ Κριὸς κακὸν — $\equiv$ καλὴ χ μέ[σοι]). Περὶ διδασχῆς τέχνης καὶ λόγου (Φ καλὴ — χ καλόν). Περὶ τοῦ ἐνοικίασαι (Φ καλόν Θ καλόν — χ ὁμοίως).
- F. 336. Περὶ μεταγνησμοῦ [l. μεταγνησμοῦ] οἴνου (ζ αὐξηφωτοῦσης — ἰσχυροτέρους ἐν θέρι) = cod. Vindobon. 2, f. 144 a. cap. ρκθ'. Περὶ ἡμερινῶν ζωδίων ("Ἡμερινὰ ζωδία — ὕπαυτος λέγεται). Sine titulo. ("Ἰστέον ὅτι ὁ Κρόνος — πυρροδὴ οὐσίαν). Sine titulo. ("Ἰστέον ὅτι ἡ Σελήνη — θερμότερα).
- F. 336^v. Περὶ φωνηέντων (Φωνηέντα λέγονται τὰ ζωδία διὰ τὸ εἶναι ἀνθρωποειδέ[*sic*] — Τοξότης). Sequuntur similia Περὶ ἡμηφώνων [*sic*]. — Περὶ ἀφώνων. — Περὶ θερινῶν. — Περὶ μετοπορινα [*sic*]. — Περὶ χυμερινῶν [*sic*]. — Περὶ ἐαρινά. Περὶ τὸ τίνας τῶν ἀστέρων εἶσιν φίλοι πρὸς ἀλλήλους καὶ τίνας ἐχθροὶ ("Ὁ "Ἡλιος ἐχθρὸς τῆς Σελήνης — λυπεῖται ἐν Καρκίνῳ).
- F. 337^v. Sine titulo. ("Ὁ Λέων γλαυκοὺς πυρροὺς εὐμόρφους — ὀφθαλμοὺς ἀδικεῖ).
- F. 338. Περὶ φύσεως τὸν ιβ' ζωδίων (Τὸν Κριὸν φύσει ἴναι θερὸν — καὶ ὑποθερμόν). Sine titulo. Μηνὶ Μ(αρτίῳ) κ' εἰ<σ>έρχεται ὁ Ἄρης — ποιείσθ πλοῖον.
- F. 339. Ἐρμοῦ φιλοσόφου ἱατροῦ μαθηματικοῦ πρὸς Ἄμμωνα Αἰγύτιον. * Hermetis liber ad Ammonem usque ad verbum καὶ ῥωννύντα (Ideler, *Phys. min.*, I, 388, 8). Post quae habentur ἐμερίσαντο Ζ' Διὸς καὶ ♀ Ἀφροδίτη· ἡ γὰρ ♀ Ἀφροδίτη καὶ Ζ' Διὸς εὐκρατον ἔχη τὸ ποιητικὸν τῆς δύσεως „ [Muccio].

Sequuntur ff. 340^v-356^v mensurarum notae et opera varia medicinalia.

2. Angelicus 29 [C. 4, 8]. — Chartac., cm. 22 × 14,5, ff. VI + 346, multa intercederunt cf. infra ad f. 173, 187, 207. Codicem scripserunt tres librarii : 1° fere totum codicem exaravit a. 1388 Eleutherius Eleus (cf. f. 152^v), qui et anno 1390 codicem Taurinensem 4 descripsit (*Catal. ital.*, p. 5), cf. n. ad f. 152^v; altera s. XV, ff. scripsit 209-212^v, 305-346^v; tertia s. XV, supplevit ff. 137-148^v. — Insunt et in margine adnotationes quaedam : Summo margine folii 1° κτῆμα Γεωργ<ίου> κόμητος τοῦ κορινθίου; infra repetita sunt eadem et "Astrologia", manu Philippi Vitalis. F. 10° summo marg. παναγία τριάς βοήθει μοι τῷ σῷ λάτρει ἐλευθερίῳ †; imo marg. sigill. Biblioth. Passionae etc. Cf. descriptionem Georgii Muccio in *Studi italiani di filologia classica*, IV, p. 64. — Praestantissimus hic codex solus Apomasaris et Falchi opera nobis servasse videtur. Ex eo fluxerunt codd. Laurent. 28, 33 [= Flor. 11], Ambrosianus B, 38 sup. [= Mediol. S], Vaticanus 1057 [v. infra] etc. Itaque accuratissime hunc archetypum descripsimus etsi plura iam in *Catal.*, I, cum de apographo eius, cod. Flor. 11, ageremus, recensita sint.

- F. 1. Ἐπιστολ<ή> ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ αἰδίου καὶ ἀγ<ίου> βασιλέως τοῦ πορφυρογεννήτου κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ κ. τ. λ. — Edita in appendice.
- F. 9^v. Ἐν τῷ Φ Θ τῆς Σελήνης οὐσης, καλὸν αἰτεῖν· οὐ καλὸν δὲ γῆμαι etc., quae iterantur imo margine f. 335. — Ib. Γίνωσκε ὅτι ὁ "Ἡλιος ἐστὶ μέγας καὶ ὁ κακὸς ἀστὴρ ὁ λεγόμενος — κατὰ βροχος. — Ib. Ἡ ἔρις τυποῦται ὑπὸ Ἡλίου — μεγάλα νέφη καὶ τεταραγμένα, et alia notula : Ταύτας τῆς Σελήνης ἡμέρας παρατῆρει etc.
- F. 10. Τάδε ἐνεστιν ἐν τῇδε τῇ ἀποτελεσματικῇ βίβλῳ τῶν μυστηρίων τοῦ Ἀπομάσαρ.
- F. 10-11^v indicem praebent capitum.
- F. 12. α'. Περὶ κοσμικῶν ἀποτελεσμάτων ("Ἴδε τὸν Κρόνον — ἄρχοντες κατὰ ἀρχόντων) = cod. Venet. 7, f. 208. — In marg. rubro pigmento : Ζῆτει καὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου κεφάλαιον β'. β'. Περὶ ἐκλείψεως Ἡλίου καὶ Σελήνης ("Ὅτι ἐκλείψει ὁ "Ἡλιος — τὴν φύσιν τοῦ ἀστέρος ἐκάστην) = ibidem. — In marg. rubro pigmento : Ζῆτει καὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου κεφάλαιον ρβ'.
- F. 12^v. Ἄλλως περὶ τοῦ αὐτοῦ (Οἱ δύο φωστήρες ὁμολογοῦμεν — σημαντικά). In marg. Ζῆτει καὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου κεφάλαιον ρβ'.
- F. 13^v. γ'. Περὶ χρονοκράτορος (Εἴπερ τύχοι ὁ Κρόνος — πανταχοῦ εὐθηνία) = *Catal.*, IV, cod. Bonon. 18, f. 272.
- F. 14. δ'. Περὶ ἐκλείψεως Σελήνης ("Ἐὰν γένηται ἐκλείψις — οἱ ἰχθύες) = ibidem.
- ε'. Περὶ εὐθηνίας καὶ κνιπίας ("Ὅτε ἐξῆλθε ὁ "Ἡλιος — ἔσται ἡ εὐθηνία) = cod. Venet. 7, f. 210^v. — In marg. : Ζῆτει καὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου κεφάλαιον ρα'.
- ς' Περὶ διαγνώσεως καυμάτων ("Ὅτε ἐπεμβαίη ὁ "Ἡλιος — σφοδροὶ ἀνεμοὶ) = ibid., f. 211^v.
- F. 14^v. ζ'. Περὶ τῆς τοῦ Ἐρμοῦ κακώσεως (Γίνωσκε ὅτι ὁ Ἐρμῆς — μέχρι τῶν ιζ') = ibidem.
- η'. Περὶ τῆς μεθόδου τῶν Χαρανιτῶν, ἦτοι ἐναλλαγῆς τοῦ κοσμικοῦ ἔτους. Editum in *Catal.*, IV, p. 124.
- θ'. Περὶ τῆς τοῦ Κυνοῦ ἐπιτολῆς καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ σηματομένων συμπτωμάτων. In marg. Ζῆτει τοῦ δευτέρου βιβλίου κεφάλαιον ρζ'. Editum ibid., p. 125.
- ι'. Περὶ ὑετῶν ("Ἴδε ὅτε εἰσῆλθε ὁ "Ἡλιος — τεταρτημορίου ψυχρά). Cf. infra, f. 39^v, cap. ρεδ'. — In marg. : Ζῆτει καὶ κεφάλαιον ρζ' δευτέρου βιβλίου.

- ια'. Περὶ ἀνέμων etc. (Στήσον τὸν ὠροσκόπον ἐν τῷ καιρῷ — θερμούς). Cf. *Catal.* IV, cod. Bonon. 18, f. 272v.
- F. 15. ιβ'. Περὶ τῆς τοῦ παντὸς συστάσεως. Editum in *Catal.*, IV, p. 125.
- ιγ'. Ἄλλως περὶ αὐτοῦ. Editum ibidem.
- F. 15v. ιδ'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Ἑρμῆς σημαίνει τοὺς ἀνέμους, ἢ δὲ Ἀφροδίτη τὸν ὑετὸν (Γνώθι ὅτι ὁ Ἑρμῆς σημαίνει — τοὺς δυτικούς ἀνέμους).
- ιε'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν χρονοκράτορα (Εἰ βούλη γνῶναι τὸν χρονοκράτορα — χρονοκράτορα).
- ισ'. Περὶ τοῦ ποῖον εἶδος εὐθηνίσει (Εἰ βούλη γνῶναι ἀπὸ τῆς τοῦ ἔτους — οὔτε κνιπεύσουσιν).
- F. 16. ιζ'. Περὶ κλήρων (Εἰσὶν τινες κλήροι — τοῦ εἶδους).
- ιη'. Περὶ κλήρου σίτου (Κλήρος σίτου ἀπὸ Ἡλίου — εὐθηνίαν).
- ιθ'. Περὶ κλήρου κριθῆς (Ὁ κλήρος τῆς κριθῆς — ἀπὸ ὠροσκόπου).
- κ'. Περὶ κλήρου ἐρεβίνθου (Ὁ κλήρος τοῦ ἐρεβίνθου — ἀπὸ ὠροσκόπου).
- κα'. Περὶ κλήρου φακίας (Ὁ κλήρος τῆς φακίας — ἀπὸ ὠροσκόπου).

Sequuntur notulae brevissimae (κβ'-λθ') de sortibus.

- F. 16v. μ'. Περὶ κλοπῆς etc. (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ πράγματος — οὐχ εὑρεθήσονται).
- F. 17. μα'. Ἄλλως περὶ κλοπῆς (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ κλοπῆς — ἀποτέλεσον).
- F. 17v. μβ'. Περὶ τοῦ εἰδέναι τὴν ιδέαν τοῦ κλέπτου (Εἰ βούλει γνῶναι τὴν ιδέαν — ἰσχνόσαρκος).
- μγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἀπὸ τῆς Σελήνης τὸ <τοῦ> κλέπτου εἶδος (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τοῦ κλαπέντος — ἢ ἀργύρια).
- F. 18. μδ'. Περὶ τοῦ γνῶναι ποῦ ἐστὶ τὸ κλαπέν (Ἴδε τὸν κύριον — τὸ κλαπέν). Cf. *Catal.*, IV, p. 88.
- με'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν κλέπτην ποῦ ἐστὶν (Ἴδε τὸν κύριον — ἀγοράζων).
- μς'. Περὶ τοῦ γνῶναι πόσα τὰ κλαπέντα (Ἐὰν τύχη ὁ Ἥλιος — ἀνὰ ἑκατόν). Cf. *Catal.*, IV, cod. Bonon. 18, f. 273.
- μζ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸ ὄνομα τοῦ κλέπτου (Στήσον τὸν ὠροσκόπον — ὄνομα προφήτου).
- F. 18v. μη'. Περὶ τοῦ γνῶναι τί τὸ κλαπέν (Εἰ ὠροσκόπος κατὰ τὸν καιρὸν — τιμίων εἰδῶν).
- μθ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν κλέπτην (Ἴδε τὸν ὠροσκόπον — τὴν εὔρεσιν).

- ν'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν <τοῦ> κλέπτου ιδέαν (Ἴδε τὸν δεκανὸν τοῦ ὠροσκόπου — σώματι αὐτοῦ). Cf. supra, cap. μβ'.
- F. 19. να'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἐν ποίῳ μέρει τοῦ σώματος ὁ κλέπτης ἔχει σημεῖον (Ἴδε τὸν ὠροσκόπον — ποδός).
- νβ'. Περὶ κλοπιμαίου ἱματίου (Ἐὰν ἐρωτηθῆς ποταπὸν ἦν — καμιλαύκιον). In marg. Ζῆτει καὶ ρνη'.
- νγ'. Περὶ καταρχῆς (Τὸν ἀρξάμενον πράγματα — ἀνατραπήσεται).
- F. 19v. νδ'. Περὶ καταρχῶν (Εἰ βούλη κατάρξασθαι — ἀκάκωτος).
- νε'. Περὶ καταρχῆς διδασκαλίας (Εἰ βούλη τὴν καταρχὴν εὑρεῖν — ἀποκεκλικότας).
- F. 20. νς'. Περὶ τοῦ πότε πλέον ὑπὸ τῶν κακοποιῶν βλάπτεται ἡ Σελήνη (Καὶ γίνωσκε ὅτι ἡ Σελήνη — βλάπτεται).
- νζ'. Περὶ ἀγορᾶς [sic] εἰ ἐρωτηθῆς (Ἐὰν ἀγοράσῃ τις εἶδος — εἶδους).
- νη'. Περὶ ἀγορᾶς δούλων (Εἰ βούλη ἀγοράσαι — πραθήσεται).
- νθ'. Περὶ τοῦ εἰ βούλη ἀγοράσαι τι εἶδος (Εἰ βούλη ἀγοράσαι εἶδος — ἀγόραζε).
- ξ'. Περὶ τεκνογονίας εἰ ἐρωτηθῆς (Εἰ ἐρωτηθῆς παρὰ ἀνδρὸς — πλὴν βραδέως).
- F. 20v. ξα'. Περὶ τοῦ εἰδέναι τὴν σύλληψιν ἀληθῆς ἐστὶν ἢ οὐ (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ γυναικὸς — ἔγγυον εἶναι).
- ξβ'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ἐν βρέφος τέξει ἢ γυνὴ ἢ β' ἢ τούτων ἐπέκεινα (Ἴδε τὸν ὠροσκόπον πρῶτον — ἐν τέξεται).
- ξγ'. Περὶ γυναικὸς ἐγγύου, εἰ ἄρρεν τέξει ἢ θήλυ τέξεται (Ἴδε τὸν κύριον τοῦ ὠροσκόπου — ἐσπέριοι θήλυ). Cf. cod. Vindobon. 2, f. 114.
- F. 21. ξδ'. Περὶ γυναικὸς πότε τέξει ἐν ἡμέρᾳ ἢ νυκτί (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ ταύτης — καὶ ἀποφαίνου).
- ξε'. Περὶ τεκνογονίας (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τέκνων — πλὴν βραδέως).
- ξς'. Περὶ τοῦ γνῶναι ποῖον στρατευμα νικήσει (Εἰ βούλη γνῶναι ποῖον τῶν β' στρατευμάτων — εἰ δὲ μὴ οὐ). Ex Theophilo Edesseno; cf. cod. Paris. 2417, f. 25.
- ξζ'. Περὶ προσδοκωμένου πολέμου καὶ περὶ τινος μέλλοντος ἀπέρχεσθαι εἰς πόλεμον ἐὰν ἐρωτηθῆς (Εἰ ἐρωτηθῆς, λάβε τὸν ὠροσκόπον — τῷ ἐχθρῷ). Cf. ibidem.
- F. 21v. ξη'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ἐπιμείνει ὁ πόλεμος ἢ οὐ (Ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐρωτήσεως — ὁ πόλεμος) = *ibid.*, f. 25v.
- ξθ'. Περὶ πολέμου ποιότητος καὶ τίς νικᾷ εἰ ἐρωτηθῆς (Ἴδε τὴν δύναμιν — παρελεύσεται) = *ibid.*, f. 26.
- F. 22. ο'. Περὶ τινων στρατιωτῶν ἀποσταλέντων εἰς Ζήτησιν ἑτέρων στρατιωτῶν, εἰ καταλάβωσιν αὐτοὺς καὶ εἰ γένηται πόλεμος

- μέσον αὐτῶν (Λάβε τὸν ὠροσκόπον — καταλήφονται αὐτούς) = *ibidem*.
- σα'. Περὶ πολέμου εἰ ἐρωτηθῆς (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ πολέμου — τὸ κεκρυμμένον ἐστίν) = *ibid.*, f. 26^v.
- F. 22^v. οβ'. Περὶ φυγάδος ('Εάν εὕρης τὴν Σελήνην — ἀναποδίζει).
ογ'. Περὶ φυγάδος τί γενήσεται εἰ ἄρα ὑποστρέψει ἢ οὐ (Στήσαι τὸν ὠροσκόπον — ὑποστρέψει).
οδ'. Περὶ γάμου εἰ γενήσεται ἢ οὐ (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τούτου — εἰρημένα σχήματα).
οε'. Περὶ γάμου ('Εάν τύχη ἢ Σελήνη — ἀγαθόν) = *cod. Bonon.* 18, f. 273.
- F. 23. ος'. Περὶ γενεθλίου μέθοδος Ἰνδικὴ πάνυ θαυμασιωτάτη ('Ὅτε γεννήθη τις — δυστυχῆς ἔσται).
οζ'. Περὶ πόλεως πολιορκουμένου [*sic*] εἰ κρατηθήσεται ἢ οὐ (Εἰ ἐρωτηθῆς καὶ εὖροις — ὁ ἐχθρός). *Ex Theophilo*; cf. *ibid.*, f. 26^v.
οη'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἀγαθὸν ἢ φαῦλον κατὰ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἡ ἐρώτησις ἐκ τῶν Ἰνδικῶν ἀποτελεσμάτων (Εἰ βούλη γνῶναι τί πάθος — ἐκεῖνο).
οθ'. Περὶ τοῦ εἰ β' πρόκεινται σκοποὶ γνῶναι ποῖός ἐστιν συμφερώτερος ('Ἴδε τὸν κύριον — συμφερώτερος).
π'. Περὶ θησαυρῶν τριάκοντα (Εἴ τις ἔχει — προεδιδάχθης).
- F. 23^v. πα'. Περὶ τοῦ εἰ βούλη γνῶναι ὄνομα τινος ('Ερώτησον περὶ τοῦ ὀνόματος — τριάκοντα καὶ ἕν).
- F. 24. πβ'. Περὶ τοῦ πότερον ἀγαθὸν ἢ φαῦλον γενήσεται τῷ ἐρωτῶντι (Στήσον τὸν ὠροσκόπον — αὐτῷ λύπη).
πγ'. Περὶ φλεβοτομίας ('Ἴδε ἐν ἡ τύχη Σελήνη — νερόηκα).
πδ'. Εἰ βούλη γνῶναι περὶ ποίου σκοποῦ μέλλει σέ τις ἐρωτᾶν (Στήσον τὸν ὠροσκόπον — ψυχὴ αὐτοῦ).
- F. 24^v. πε'. Περὶ ἐνθυμήσεων ('Επειδὴ εἶδον τοὺς πλείστους — τόπου ιδιότητα).
- F. 25^v. πς'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἐρωτήσεως (Εἰ βούλη γνῶναι τὴν αἰτίαν — ἐναντία).
πζ'. Περὶ τοῦ γνῶναι περὶ τίνος μέλλει σε ἐρωτᾶν (Εἰ δὲ βούλη ἐργάσασθαι — δούλου).
- F. 26. ἄλλως περὶ τοῦ αὐτοῦ (Εἶπε δὲ τις ἕτερος — τῇ πρώτῃ).
πη'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἢ φρόνιμος ἢ μωρὸς ὁ ἐρωτῶν (Εἰ βούλη γνῶναι ἄρα — μέσον).
πθ'. Περὶ τοῦ γνῶναι περὶ τίνος μέλλει σε ἐρωτᾶν ('Ὅτε γένηται ἡ ἐρώτησις — νόσου).
ἄλλως (Φησὶ δὲ ὁ Δωρόθεος — ἐπεκτανθήσεται).
- F. 26^v. ἄλλως (Τινὲς εἶπον — ἀναστρεφομένων).
ς'. Περὶ τῆς φύσεως τῶν ἀστέρων καὶ τίνων κυριεύουσιν

- εἰδῶν ('Ανῆκει τῷ Κρόνῳ — ὑάκινθον). Cf. *Catal.*, IV, p. 122.
- F. 27^v. ςα'. Περὶ ἐνθυμήσεων (Λαμβάνεται δὲ ἀπὸ τῆς μοίρας — ἐκεῖνου).
- F. 28. ςβ'. Περὶ τοῦ πότε διαδεχθήσεται ὁ ἐξουσιαστής ('Ἴδε ποῦ ἐμπέπτωκεν ὁ κλῆρος — δεινά).
ςγ'. Περὶ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ πῶς ἔχει τὰ κατ' αὐτόν (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ — τελευτήσεται).
ςδ'. Περὶ χαρακτήρος προσώπων ἀπὸ τῶν δεκανῶν ('Ὁ πρῶτος δεκανὸς τοῦ Κριοῦ ἐστὶ τοῦ Ἄρεως καὶ σημαίνει ἄνδρα πυρρὸν — ἡμέρας) = *cod. Bonon.* 18, f. 280^v.
- F. 29. ςε'. Περὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἥλιου συνοδικῆς μοίρας τῶν ἀστέρων (Γίνωσκε ὅτε ἐστὶν — ὑπαυγος).
ςς'. Περὶ τοῦ εἰ ἐφεύροι τις πλοῦτον ἢ οὐ (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τίνος — τεύξεται).
- F. 29^v. ςζ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπερτόρων [?] ὧν μέλλει ὠφελῆθῆναι παρὰ ἀρχοντός τινος ('Ἴδε τὸν κύριον τοῦ δευτέρου τόπου — ἔλλειπει).
ςη'. Περὶ χρέους (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ χρέους — ἔριδες).
- F. 30. ςθ'. Περὶ ἀδελφῶν ('Εάν ἐρωτηθῆς περὶ ἀδελφῶν — ἢ τοῦ τετάρτου).
ρ'. Περὶ τριῶν ἀδελφῶν (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τῶν τριῶν ἀδελφῶν — ἀδελφόν).
- F. 30. ρα'. Περὶ ἐγγαίων ἢτοι ἐπιτυχίας οἴκου ἢ κτήματος ἢ τίνος τοιοῦτου [*loco τινος τοιοῦτου tabula f. 11 habet ἀποτυχίας τούτου*] (Εἰ ἐρωτηθῆς παρὰ τίνος — ἀνθρώπου θανόντος).
- Hinc usque ad f. 33, l. 4, aliud atramentum et cap. ρε', ρκε', ρκζ' alia manu sunt. Dimidia p. 33 et p. 33^v vacant; p. 34 sqq. prius atramentum adhibetur. Ordo capitum turbatus. Pristinum ordinem servavit *cod. Flor.* 11, f. 49 ss.
- ρβ'. Περὶ τῆς ποσότητος τῶν παροίκων καὶ τῶν φυτῶν ἐξω-νηθέντος κτήματος (Εἶπεν ὁ Μασσάλλας — ὕδατος).
- F. 30^v. ρε'. Περὶ κοινωνίας ('Ὁροσκοπεῖτω δίσωμον ζῦδιον — ἀγαθοποιόν) [*caput marg. super. additum manu XV-XVI saec.*]
ρδ'. Περὶ ἀντιδικῶν (Σκόπει τὸν ὠροσκόπον — τὸν ἔχοντα τὴν κατάβασιν).
ριγ'. Περὶ ἀκοῆς εἰ ἀληθῆς καὶ εἰ καλὴ ἢ φαυλὴ ('Ἴδε τὸν κύριον τοῦ ὠροσκόπου — πονηροὺς πονηρά).
ρδ'. Περὶ γυναικὸς ἀποχωρησάσης ἀπὸ [*in indice κατὰ ὀργὴν ἐξελευσῆς ἐκ τῆς οἰκίας*] τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, εἰ πάλιν ὑποστρέψει [ἢ οὐ *add. index*] ('Ἔστω ὁ ὠροσκόπος ἀντὶ τοῦ ἀνδρὸς — εἰρηνοποιήσει).

ρζ'. Περὶ τοῦ ἀπερχομένου εἰς τινα εἰ εὐρήσει αὐτὸν ἢ οὐ (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τούτου ἴδε τὸν — οὐχ εὐρήσει αὐτόν).

ρκβ'. Περὶ τοῦ εἰ ἀποστείλει βασιλεὺς ἢ ἄρχων τίς τινας εἰς τὸ κρατῆσαί τινα (ἴδε τὸν — οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ ἔχθρου).

ρκ'. Περὶ τινος ἀπεσταλμένου εἰς δουλείαν, ἄρα ποιήσει αὐτὴν ἢ οὐ (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τούτου — τελειωθῆναι).

F. 31. ρια'. Περὶ ἠνιόχων τίς νικήσει (Εἰ ἐρωτηθῆς παρά τινος — ὦσιν).

Sine num. Περὶ τοῦ μὴ ἔχοντος ἵππον καὶ ἐρωτῶντος τίς νικήσει (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τούτου — τῶν εὐτελῶν).

ρκα'. Περὶ τοῦ ἀποσταλέντος εἰς βασιλεία ἢ εἰς ἕτερόν τινα ἐπὶ τὸ φονεῦσαι, εἰ φονεύσει αὐτόν ἢ οὐ (Εἰ βούλει γνῶναι — τοῦ ὠροσκόπου).

ρη'. Περὶ πράγματος ἐπιζομένου ἢ τιμῆς παρὰ βασιλέως (ἴδε τὸν — δηλωτικόν).

F. 31v. ριθ'. Περὶ ἐλεύσεως πρέσβων (Εἰ ἐρωτηθῆς, ἴδε τὴν Σελήνην — ἐπὶ τῆς Σελήνης).

Sine num. Ἄλλως. Περὶ ἀποκρισῶν καὶ γραφῶν (ἴδε τὴν Σελήνην καὶ — ὑποστρέψει σώως). Laudatur ὁ σοφώτατος Κίντης. Cf. cod. Vindobon. 2, f. 120, cap. πθ'.

F. 32. ρκδ'. Περὶ διαγνώσεως ἀποστάτου (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τινος ὑπόπτου — αἵματος).

ρκς'. Περὶ τοῦ εὐρόντος νομίσματα πόσα εἰσὶν (ἴδε πόσαι μοῖραι καὶ — μορία μορίων).

ρζ'. Περὶ ἐλεύσεως ἀποδήμου (Σκοπεῖν ὀφείλομεν — ὑποστροφή γίνεται).

ρθ'. Περὶ φίλου εἰ ἐνωθήσεται αὐτῷ (ἴδε τὸν κύριον — λοιπῶν).

Sine titulo. [Fuit Περὶ φιλίας μεταξύ δύο τινῶν πῶς ἀποβήσεται] (Εἰ ἐρωτηθῆς ἄρα γέ ἐστι φιλία μεταξύ τοῦ δέινος καὶ τοῦ δέινος ἢ ἔχθρα, ἴδε τὸν — συναφὴ γένηται).

ρι'. Ἄλλως περὶ φιλίας καὶ ἔχθρας (Τὸν ἐρωτῶντα ἀπὸ τοῦ κυρίου τοῦ ὠροσκόπου — ἀποστροφή σημαίνει).

F. 32v. Sine num. Περὶ τινος ἐρωτῶντος εἰ συμφέρει αὐτῷ, ἔχει φίλον τὸν δείνα (Λαβὲ τὸν μὲν ἐρωτῶντα — νοεῖσθῷ σοι).

ρκε'. Περὶ ἀπορροίων καὶ συναφῶν τῆς Σελήνης ἐν τοῖς γενεθλοῖς (ἴδε πόσαι μοῖραι — μονάδος) [manu XV saec.].

ριβ'. Περὶ τοῦ μὴ ἔχοντος ἄλογον καὶ ἐρωτῶντος τίς νικήσει (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τούτου — τῶν εὐτελῶν).

Post lacunam f. 33 (v. supra) sequitur.

F. 34. ρκζ'. Περὶ χροίας ζωδίων (Ὁ Κριὸς ἀληθινὸς — ὁμοίως).

ρκς'. Περὶ τοῦ πότε ἐὰν γένηται σύνοδος Ἡλίου καὶ Σελήνης

ἀποκτανθήσεται μέγιστος βασιλεὺς (Ὅτε ἴδῃς τὴν σύνοδον — ἀποκτανθήσεται).

ρκη'. Περὶ ἐπιτεύξεως ἢ ἀποτυχίας τινὸς δουλείας (Ἐὰν εὐρῆς τὸν διέποντα — συνομίλησις).

ρκθ'. Περὶ τοῦ πότε ἐστὶν ὁ Ἄρης ἀνατολικὸς καὶ πότε δυτικὸς (Φασὶ δέ τινες — βόριος).

ρλ'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ἀνθρωπὸς ἐστὶν τὸ γεννηθὲν ἢ τέρας (Λαβὲ τὴν μεταξύ διάστασιν — ἀνθρώπου).

ρλα'. Περὶ τοῦ γνῶναι ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος τις τελευτήσῃ (ἴδε τὸν διέποντα — τὸν σάββατον).

ρלב'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐὰν τύχη ὁ δείνα ἀστήρ ἐν τῷ δείνῳ τόπῳ ἐν γενεθλίῳ, τοιοῦσδε κίνδυνος κείται τῷ γεννηθέντι (Ὅτε τύχη ὁ Ἑρμῆς — ἀφ' ὕψους).

ρλγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι πότε καὶ ἀπὸ τινος ὠφέλεια ἐστὶ τινὶ (Ὁφέλεια κατ' ἔτος — προηγούμενα).

F. 34v. ρλγ' [sic]. Περὶ ἐναλλαγῆς ἄλλως (Ὅτε καταλάβῃ ὁ Ἡλιος — δεδοκίμασται γάρ).

ρλδ'. Περὶ τοῦ εἰ ἔχει μέγαν ρίνα ὁ γεννηθεὶς (Ὅτε τις ἐν τῇ γενέσει — ἀνθρώποις).

ρλε'. Περὶ τοῦ πότε τελευτᾷ ὁ πατὴρ τοῦ γεννηθέντος ἐν ἀποδημίᾳ (Ὅτε τύχη ὁ Ζεὺς — ἐν ἀποδημίᾳ).

ρλς'. Περὶ τοῦ πότε πόρνη γένηται ἢ γεννηθεῖσα (Ὅτε τύχη ἐν γενέσει — αὐτῷ).

Ἄλλως (Ὅτε γεννηθεὶς — ὑπὸ πολλοῦ οἴστρου).

ρλζ'. Περὶ τοῦ γνῶναι διὰ ποίας ἀρρωστείας τις ἀποθανεῖται (Ὁ ἔχων τὸν ἠ' τόπον — τελευτήσῃ).

ρλη'. Περὶ τοῦ πότε ὁ γεννηθεὶς ἐστὶ στραβὸς (Ὁ ἔχων ὠροσκόπον — ὀφθαλμούς).

ρλθ'. Περὶ τοῦ πότε οὐ ζήσεται ὁ γεννηθεὶς (Ὅτε τύχη ἢ Σελήνη — οὐ ζήσεται).

ρμ'. Περὶ τοῦ νουπούχαρ [sic] τῶν Ἰνδῶν ἢ τοῦ δασμοῦ τῶν μοιρῶν ἐκάστου ζωδίου (Ἀπονέμουσιν οἱ Ἰνδοὶ — τῷ Διί).

F. 35. ρμα'. Περὶ τοῦ εἰ βούλη γνῶναι ζυγὰ ἢ μονὰ (Ἡ Σελήνη μονὰ — μονὰ ἐστίν).

F. 35v. ρμβ'. Περὶ τοῦ πότε οἱ κακοποιοὶ τὴν κακίαν αὐτῶν ἐλαττοῦσι καὶ ὅτι ἢ Σελήνη σημαίνει τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ ἢ τὰ φαῦλα ἀπὸ τῶν σχηματισμῶν αὐτῆς (Γίνωσκε ὅτι οἱ κακοποιοὶ — κακοποιῶ ἀστέρι).

ρμγ'. Περὶ τοῦ ποῦ ἔχει ἢ Σελήνη μεγάλην δύναμιν καὶ ποῦ ὁ Ἡλιος καὶ ποταπὴ ἢ φύσις ἐστὶ τοῦ Κρόνου (Ἡ Σελήνη μεγάλην δύναμιν — ἐστὶ τοῦ Κρόνου) = *Catal.*, IV, cod. Bonon. 18, f. 273.

Sine num. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ γεννηθεὶς ἐν δισώμῳ ζωδίῳ οὐ μὴ

- προκόπη κἄν υἱός ἐστιν βασιλέως ("Ὅτε τύχη ὁ ὠροσκόπος — βασιλέως) = *ibid.*, f. 273^v.
- F. 36. ρμδ'. Περὶ τοῦ πότε εὐτυχῆς ἐστὶν ὁ γεννηθεὶς (Εὐτυχῆς ἐστὶν ὁ γεννηθεὶς — τῷ Δίῳ).
ρμε'. Περὶ τοῦ γινῶναι ὀπωρῶν ἰβ' ἔμπροσθέν σου, μὴ ὀρωντός σου, εἰπεῖν ποῖόν ἐστι καλόν καὶ ποῖόν φαῦλον (Δώδεκα ὀπωρῶν προτεθέντων — καὶ καλήν). *Fort. dodecaeteris Chaldaica.*
ρμζ'. Περὶ τοῦ ἔν τισι τοῦ σώματος ἕκαστος τῶν ἀστέρων ἔχει ἐνέργειαν (Ἐνέργειαν ἔχει ὁ Κρόνος — δεξιὸν πόδα) = *ibidem.*
ρμη'. Περὶ τοῦ ποιῆσαι ἔτους γενεθλιακοῦ ἐναλλαγῆν ("Ἴδε τὸν κατὰ πῆξιν ὠροσκόπον — λογίζεται).
- F. 37. ρμβ'. Περὶ οἰκειώσεως πρὸς βασιλέα ("Ἴδε τὸν κύριον — μεγίστην).
ρν'. Περὶ εὐθηνίας εἰδῶν καὶ κνιπίας ("Ἴδε ὅτε καταλάβοιο — εὐθηνία). *Cf. infra*, f. 198^v, cap. σε'.
ρνα'. Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων χαρᾶς (Χαίρει ὁ "Ἡλιος — τόπῳ) = *cod. Bonon.* 18, f. 280.
- F. 38. ρνβ'. Περὶ τοῦ ὅπως τὰ βρέφη ἐν τῇ μήτρᾳ ἀνατρέφονται (Γίνωσκε ὅτε συλλήψεται — τὸν Δία).
ργγ'. Περὶ τοῦ γινῶναι τὰ περὶ τῶν ἐξουσιαστῶν πῶς ἀποτελεσθήσονται κατὰ τὰς Ἰνδικὰς μεθόδους (Λέγουσιν οἱ Ἰνδοὶ — αὐτοῦ).
- F. 38^v. ρνδ'. Περὶ κλήρου παιδείσεως καὶ φρονήσεως (Λαμβάνεται ὁ τοιοῦτος κλήρος — γεννηθέντα).
ρνε'. Περὶ τοῦ γινῶναι τὸ παιδίον εἰ οἰκεῖόν ἐστιν ἢ ἀλλότριον (Ποίησον ἐρωτήσιν — ἀλλότριον).
ρνεζ'. Περὶ τοῦ προνοῆσαι τὴν τοῦ ἐρωτῶντος ἐρωτήσιν (Ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐρωτήσεως — περὶ βασιλέως).
- F. 39. ρνζ'. Περὶ τοῦ πότε ὁ Κρόνος σημαίνει δόξας μεγάλας ("Ὁ Κρόνος ὅτε ἐστὶν ἐνδύναμος — μεγάλας).
"Ἄλλως ("Ὅτε ἐστὶν ὁ σημαντῆρ — φαύλων).
ρνη'. Περὶ καταρχῆς (Πρόσεχε ἐπὶ πᾶσαν καταρχὴν — αὐξίφωτουσα).
ρνηθ'. Περὶ τοῦ τί σημαίνει ὁ Ἐρμῆς, ἢ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἄρης (Γίνωσκε ὅτι ὁ Ἐρμῆς — τιμωρίας).
ρνε'. Περὶ τοῦ τί σημαίνει ἡ Σελήνη ἐν τῷ ὠροσκόπῳ τῆς γεννήσεως οὕσα ἀκάκτως ("Ὅτε τύχη ἢ Σελήνη ἐν τῷ καιρῷ — δύναμιν).
ρνεα'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ὠροσκόπος σημαίνει τὸ σῶμα, ὁ δὲ κύριος αὐτοῦ τὴν ψυχὴν (Γίνωσκε ὡς ὁ μὲν [ὁ] ὠροσκόπος — ἀφροντισίαν).
- F. 39^v. ρνεβ'. Περὶ ἀποκλείστου ἢ περὶ ὀρισθέντος ἢ ἔξορισθέντος ("Ὅτε ἐπισυμβῆ τιτι πάθη — δεινά).

ρνεγ'. Περὶ φυγάδος ("Ἴδε τὸν ὠροσκόπον — κακοποιῶ).
ρνεδ'. Περὶ ὑετῶν (Εἰ βούλη γινῶναι πότε ἔσται — οὐ γενήσονται) = *cod. Bonon.* 18, f. 280. *Cf. supra*, f. 14^v, cap. ι'.
"Ἄλλως (Γίνωσκε ὅτι — ἀμφοτέρων).

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν μυστηρίων τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ἀπομάσαρ.

F. 39^v-42 *indicem praebent capitum.*

- F. 42. α'. Περὶ τοῦ πότε μήτε ἀνέτ[ου] μήτε ἀφέτου εὐρεθέντος ἐν τῷ γενεθλίῳ γίνονται οἱ ἄνθρωποι πολυχρόνιοι· καὶ πότε φθάνουσι τὰ ἐλάχιστα ἔτη τῆς Ἀφροδίτης καὶ πότε ὑφέσταται ὁ γεννηθεὶς καὶ πότε οὐδὲν ἀγαθὸν σημαίνει τὸ γενέθλιον (Εἶπεν ὁ Σαδᾶν ὅτι· ἤκουσα τοῦ Ἀπομάσαρ λέγοντος ὅτι — οὐδὲν σημαίνει ἀγαθόν).
- F. 42^v. β'. Περὶ τοῦ πότε ὁ Κρόνος σημαίνει τὰ τοῦ σιδήρου μέταλλα καὶ πότε τὰ ὑψηλὰ δένδρα (Εἶπεν ὁ Σαδᾶν ὅτι· εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι λέγουσι — καὶ τοῦ ὠροσκόπου).
γ'. Περὶ τοῦ ὅτι τῆς Σελήνης τετραγωνιζούσης τὸν Ἄρην, λησταῖς περιπίπτει ὁ ἀποδημίαν ποιησάμενος καταρχὴν [i. κατ' ἀρχὴν?]. *Editum in appendice.*
δ'. Περὶ τοῦ ὅτε ὁ Κρόνος συνοδεύει τῷ Δίῳ, εἰ τύχη γεννηθῆναι τινα καὶ ἔχει τὸ ζῦδιον ἔνθα ἢ τοιαύτη σύνοδος ὠροσκοποῦν ἢ μεσουρανοῦν, γενήσεται ὁ τοιοῦτος μέγας βασιλεὺς (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· αἱ σύνοδοι τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ Διὸς — τὸ ὄνομα αὐτοῦ). *Cf. cod. Venet.* 5, f. 231^v, cap. εδ'.
- ε'. Περὶ τοῦ γινῶναι εἰ ἀληθεύει τις ἢ ψεύδεται προφήτην ἑαυτὸν ἀποκαλῶν. *Editum in appendice.*
- F. 43. ς'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐὰν οἱ τρεῖς ὑψηλοὶ ἀστέρες συνέλθωσι καὶ ἐφορᾷ αὐτοῖς ὁ "Ἡλιος, ἀποτελοῦσι μέγαν βασιλέα (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι ἡ σύνοδος τῶν ἀστέρων — ἀποτελοῦσι μέγαν βασιλέα).
- F. 43^v. ζ'. Περὶ τοῦ ὅτι τὴν θρησκείαν τοῦ προφήτου τῶν Σαρακηνῶν οὐκ ἔγνω τις τῶν μαθηματικῶν σημαινομένων [i. -νην] ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ τοῦ Ζυγοῦ. *Editum in appendice.*
η'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔγνω τις παυθησομένην τὴν τοιαύτην θρησκείαν. *Editum ibidem.*
θ'. Περὶ ἐπιτυχίας ἀποστασίας (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι — ἐπιτεύξεται βασιλείας).
ι'. Περὶ τοῦ τίνα σημαίνουσι αἱ μακραὶ σύνοδοι ἡγουν τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἐρμοῦ καὶ τῆς Σελήνης (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· γίνωσκε τί εἶπεν — καὶ βλάβην τῶν γερόντων).

ια'. Περὶ τῆς συνόδου τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ Διὸς ἐν Κριῶ ("Ὅτε συνοδεύει ὁ Ἑρμῆς τῆ Σελήνῃ — γενήσονται οἱ δυνάσται κακοί).

F. 44. ιβ'. Περὶ τῶν ιβ' τόπων (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ καὶ τοῦτο ὅτι — τὰ τῶν βασιλέων τῆς δύσεως).

ιγ'. Περὶ ὑετῶν (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ἴδε τὸν ἀστέρα τὸν κυριεύοντα — τῶν ἀστέρων).

ιδ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐπικρατεστέρα ἐστὶν ἡ τῶν ζωδίων σημασία τῆς τῶν ἀστέρων σημασίας καὶ ὅτι τοῦ ιβ' τόπου κακουμένου, τυχόντος ἐκεῖ κακοποιῦ, οἱ πόδες κακοῦνται, κἂν ἀγαθύνωνται τὰ Ζήδια τὰ σημαίνοντα σκέλη καὶ πόδας, καὶ ὅτι ποτὲ ὁ Κριὸς καὶ πόδας σημαίνει (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· ποιεῖ ἐστὶ — τῶν ἀστέρων μεταβαλλομένων).

F. 44v. ιε'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Κρόνος, ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἥλιος σημαντικοὶ εἰσὶν τῶν ἀρχόντων, τῶν πραγματευτῶν καὶ γραμματέων ὁ Ἑρμῆς (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ — τὸν Ἑρμῆν).

ις'. Περὶ τίνος ἀποτελέσματος δόξαντος παραδόξου (Εἶπεν ὁ αὐτὸς — καθὼς εἶπεν).

ιζ'. Περὶ τοῦ πότε σημαίνει ἡ Σελήνῃ ὑετὸν καὶ πότε συνάφειαν [nigro é superscr.] (Εἶπεν ὁ αὐτὸς· ὅτε τύχη ἡ Σελήνῃ — καὶ συνεφείας καὶ ἀτμούς).

ιβ'. Περὶ τοῦ ὅτι <ἐάν> ἐρωτηθῆς περὶ ζωῆς καὶ τύχῃ ἐν τῷ ὤροσκόπῳ ὁ Ἥλιος καὶ ὁ Κρόνος, τελευτήσῃ ὁ περὶ οὗ ἡ ἐρώτησις (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ — τελευτήσῃ).

Sine num. Περὶ τοῦ ὅτι ψυχρὸς καὶ σηπώδης ἐστὶ ὁ σύνδεσμος (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ — καὶ σηπώδης).

κ'. Περὶ τοῦ πότε εὐχόμενον ἀκούει ὁ θεὸς κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων δόξαν ἢ τίς εὐσεβής. Editum in appendice.

κα'. Περὶ τοῦ πῶς τυχόντος τοῦ Ἑρμοῦ ὁ γεννηθεὶς λόγιος καὶ ῥήτωρ καὶ στιχοπλόκος γίνεται (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτε τύχη — τοιουτοτρόπῳ).

κβ'. Περὶ τοῦ πῶς τυχόντος τοῦ Κρόνου ὁ γεννηθεὶς εὐτυχῆς γίνεται καὶ εἰς τοὺς αὐτοῦ παῖδας μεταβαίῃ ἢ εὐτυχία (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὅτι — παῖδας καὶ ἔγγονα).

F. 45. κγ'. Περὶ τοῦ πότε μέλλει εἰσελθεῖν εἰς βασιλέα, ἢ μέλλει χρῆσασθαι εἰς τὴν τῶν ἀστρονόμων ἐπιστήμην (Εἶπέ μοι δὲ ὁ αὐτὸς — ἐστὶ ψευδές).

κδ'. Περὶ τοῦ εἰ μέλλει ἀποδημησαί τις χάριν ὠφελείας αὐτοῦ, πῶς ἵνα σχηματίζοι τὸ θεμάτιον (Εἶπε δέ μοι ὁ αὐτὸς — τὰ τοιαῦτα).

κε'. Περὶ τοῦ πότε σημαίνεται ἐπίμονος εὐτυχία καὶ ἀπαλλαγὴ τῶν λυπηρῶν (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὅτε συνάπτουσιν — ἀπαλλαγὴν τῶν λυπηρῶν).

κς'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐν τοῖς φρέασιν ἀμβλύνονται αἱ δυνάμεις οὐ τῶν ἀγαθοποιῶν. Editum in appendice.

κζ'. Περὶ τοῦ ὁποῖος ὁ γεννηθεὶς ὅτε τύχη ὁ Ἄρης ἐσπέριος ἐν Καρκίνῳ, καὶ ὁποῖος ὅτε ἐν τῷ Αἰγικέρῳ [sic], μὴ συνοδεῦ [συνοδεύοντος?] ἢ Κρόνου ἢ Διὸς ἢ Ἥλιου ἢ Ἑρμοῦ (Εἶπεν ὁ αὐτὸς — αἱματόχυτον).

κη'. Περὶ τοῦ ὅτι μεγάλας μεταβολὰς ποιεῖ ὅτε τύχη ὁ μὲν Κρόνος ἐν τῷ Ζυγῷ, ὁ δὲ Ζεὺς ἐν τῷ Καρκίνῳ (Εἶπεν ὁ αὐτὸς — ἐν τῷ κόσμῳ).

κθ'. Περὶ τοῦ πότε καλὴ ἐστὶν ἡ τῆς θαλάσσης ἀποδημία (Εἶπεν ὁ αὐτὸς· ὅστις — ἀποδημία ἀγαθῆ).

F. 45v. λ'. Περὶ ἀντιδίκων (Εἶπεν ὁ αὐτὸς — ὁ ἀντίδικος αὐτοῦ).

λα'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔχει δύναμιν ὁ κληρὸς τῆς τύχης ὁ μετρούμενος ἐν τῇ διαμέτρῳ Ἥλιου καὶ Σελήνης (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· εἶπέ κύριέ μου — ἀποτέλεσμα).

λβ'. Περὶ τοῦ ποῖα θρησκεία πρώτη καὶ ποῖα δευτέρα εὔρε τὴν ἀστρονομίαν. Editum in appendice.

λγ'. Περὶ τοῦ πότε οὐ βλάπτονται οἱ ὀφθαλμοὶ ὄντος τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Σελήνης κεκακωμένων ἐν γενεθλίῳ (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι εὐρίσκομεν — οὐ τυφλωθήσεται ποτε ὁ γεννηθεὶς).

λδ'. Περὶ τοῦ πότε αὐθις βλάπτονται (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ἐδοκίμασα — παρὰ τοὺς ὀφθαλμούς).

λε'. Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἀποτελεῖν περὶ ἀποτυχίας καὶ ἐπιτυχίας ἔρωτος (Εἶπεν ὁ Σαδᾶν ὅτι ἦλθε πρὸς ἐμέ τις ἀρχων ὅστις εἶχεν ἔρωτα πρὸς τινα, καὶ ζδειξέ μοι ἐρώτησιν — τηνικαῦτα ἐμποδισμούς καὶ χωρισμούς σημαίνει).

F. 46. λς'. Περὶ τοῦ πότε βλάπτουσιν οἱ κακοποιοὶ ἐν ταῖς ἐπεμβάσεσι, καὶ πῶς ἐν τῷ περιπάτῳ τοῦ ἀφέντου, οἱ δὲ ἀγαθοποιοὶ αὐθις πῶς ὠφελούσι (Εἶπέ μοι δὲ ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι θεώρημα — ἔσται τὰ δεινά).

F. 46v. λζ'. Περὶ ἀπολύσεως ἀποκλείστου (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ἀπεκλείσθη — ἀληθέστατος πάνυ).

λη'. Περὶ ἀντιδίκων καὶ τῶν ἐξερχομένων εἰς πόλεμον (Εἶπεν ὁ αὐτὸς — ἢ τῷ Κριῶ). In marg. Ζήτει καὶ κεφάλαιον ος'.

F. 47. λε'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Ἥλιός ἐστι κακοποιὸς πάνυ καὶ περὶ τοῦ Ἑρμοῦ ὅτι ἐστὶ μετὰ τῶν ἀγαθοποιῶν ἀγαθοποιὸς καὶ μετὰ τῶν κακοποιῶν βλαπτικός (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι λέγουσιν τινες — τι ἀγαθόν).

μ'. Περὶ ἀφειτῶν (Εἶπεν ὁ Ἀποσαίτ ὅτι εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ — οὐ λαμβάνομεν αὐτοὺς ἀνέτας). Parlim editum in appendice.

F. 48. μα'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐν τοῖς Ἰνδοῖς εὐρίσκεται καὶ ἀγαθοποιὸς ὁ

Κρόνος (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· λέγουσί τινες — τῶν Ἰνδῶν τῷ Κρόνῳ).

μβ'. Περὶ τοῦ τίνα σίνη ποιεῖ ἕκαστος τῶν ἀστέρων ἐν τοῖς φρέασι (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτε τύχη ὁ Ἑρμῆς — ἔσται τὰ δεινά).

μγ'. Περὶ τοῦ πότε ὁ Ζεὺς κύριος ὦν τοῦ ὠροσκόπου καὶ ἐν τῷ ὑψώματι αὐτοῦ εὐρίσκεται καὶ ὠφελής (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτε ἐστὶ ὁ Ζεὺς — τοιοῦτος ὦν ἀνήρ).

μδ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἡ Σελήνη ἐν τισὶ φρέασι οὐ βλάπτεται ἀλλ' ὠφελείται (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὅτε — ὠφεληθήσεται δι' ἔργων πυρός).

μγ'. Περὶ τοῦ ἐὰν τύχη ἡ Σελήνη μετὰ τοῦ Κρόνου ἐν φρέατι ἐπὶ γενεθλίου [ου λίψ] ("Ὅτε γεννηθῆ — ἀρρωστίας).

μς'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐὰν τύχη ὁμοίως σύνοδ[εύουσα] Ἄρει ("Ὅτε ἡ Σελήνη — τῶν ἀστέρων).

F. 48^v. μζ'. Περὶ τῶν φρεάτων (Φρέαρ ἐστὶ — ηκζ' καὶ ηκη).

μη'. Περὶ τῆς γέννας [sic] καὶ τῆς συλλήψεως (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ἐπὶ πάσης γενέσεως — ἐσφάλη).

μθ'. Περὶ τοῦ κίντ [?] (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· εἶπέ μοι τί ἐστὶ τὸ λεγόμενον περὶ τῆς ἐπιστήμης κίντ [vel κίνον] — ἰβ').

ν'. Περὶ σχήματος ἐπιληψίας (Εἶπεν ὁ Ἀποσαίτ ὅτι ὁ Ἀπομάσαρ — ἐκ τῆς ἐπιληψίας).

F. 49. να'. Περὶ τοῦ εἰ τύχη ὁ Ἑρμῆς κύριος τοῦ ὠροσκόπου ("Ἦκουσα τοῦ Ἀπομάσαρ λέγοντος — ὁ ἀνεμος).

νβ'. Περὶ ἀρρωστίας (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· δεῖ σκοπεῖν — αὐτοῦ).

νγ'. Περὶ ἐξουσιαστῶν (Εἰ δὲ βούλη σκοπεῖσαι — τὸ σῶμα αὐτοῦ).

νδ'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ γνησία ἐστὶν ἡ μετὰ τινος γυνῆ ἢ ἐπέισακτος. Editum in appendice.

νε'. Περὶ κρίσεως ἀφέντων ἀπὸ τῆς ζωῆς πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ πάππου συνοδεύοντος τοῦ ἀφέντου κακοποιῶ ([Ἦ]λθέ τις ἔμοῦ παρόντος πρὸς τὸν Ἀπομάσαρ — ἀποθνήσκειν, εἰ δὲ μή, ἔστι τις ἐλπίς σωτηρίας).

F. 49^v. νς'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἴτε κακὰ ἐπικρατεῖ εἴτε ἀγαθὰ ὅτε καὶ ἀγαθοποιὸς καὶ κακοποιὸς τύχῳσιν ἐν ἐρωτήσῃ (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ἐὰν — τὰ φαῦλα).

νζ'. Περὶ τοῦ καταλαβεῖν τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐνθύμησιν (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι τὸ καταλαβεῖν — καὶ ἀχρηστον).

Ἄλλως (Εἶπεν ὁ Ἀποσαίτ ὅτι — ἐθαύμασεν).

F. 50. νη'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ εἰσὶν οἱ ἀστέρες αὐτεξουσίως ἐνεργοῦντες ἀλλὰ φυσικῶς. Editum in appendice.

νη'. Περὶ τοῦ πῶς ὁ Κρόνος ἀφέντης ἀναπεποδισμένος ὦν

ἐλογίσθη τῷ Ἀπομάσαρ διδοὺς τὰ μεσὰ ἔτη καὶ οὐχὶ etc., etc. ("Ἀπέσταλον πρὸς τὸν Ἀπομάσαρ γενεθλίον τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδῶν· εἶπεν ὁ Ἀποσαίτ — τῶν ἀγαθοποιῶν).

F. 50^v. ξ'. "Ὅτι ἀκριβεστέρα ἐστὶν ἡ μέθοδος τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ Μασάλλα τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ Πτολεμαίου, καὶ ὅτι αἱ ἰσόμοιροι ἀκτινοβολίαι ἀνήκουσι τοῖς οἰκοῦσι τὸν ἰσημερινὸν κύκλον (Εἶπεν ὁ Σαδάν ὅτι ἡ λεγομένη — τῶν ἀκτινοβολιῶν).
ξα'. "Ὅτι ὁ Εὐκλείδης ὁ γεωμέτρης πεποίηκε τὰ σχήματα etc. Editum in appendice.

ξβ'. Περὶ φήμης ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι ἔγραψαν — μάλιστα δεῖ σκοπεῖν τὸν ὠροσκόπον).

F. 51. ξγ'. Περὶ ἀφέντων τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Σελήνης (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· ὁμολογοῦσι — καὶ ἀφέντης καὶ ἀνέντης).

ξδ'. Περὶ τοῦ πῶς οἱ κακοποιοὶ τὰ διδόμενα παρ' αὐτῶν αὐθις ἀφαιροῦνται (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· λέγουσί τινες — συμφοραῖς).

ξε'. Περὶ σχηματισμοῦ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τοῦ Ἄρεως ἐν γενεθλίῳ (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ὁ Ἑρμῆς — τοὺς πολέμους ἀγαπῶν).

F. 51^v. ξς'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν ὥραν τῆς ἐκτέξεως [ἡμέρας ἢ νυκτός] (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· ἀνέγνων — ψευδομένην).

ξζ'. "Ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὀφιοῦχου ἀστέρος ἐστὶν ἐν τῷ Ὑδροχῶν (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι ὁ — Ὀφιοῦχου).

ξη'. Περὶ τοῦ ὅτι ψευδὲς ἐστὶν τὸ κανόνιον τῶν δωδεκατημορίων (Εἶπον δὲ αὐτὸς — ψευδές).

ξθ'. Περὶ τοῦ ὅτι οἱ κομηταὶ μεγάλα ἀποτελοῦσι συμπτώματα Editum in appendice.

ο'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Ζεὺς ὅτε ἐστὶν ἐν τῷ Κριῶ πλείονα δύναται ἢ ὅτε ἐστὶν ἐν τῷ Τοξότη (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ, ἔστι καὶ τὸ — αἱ ἰσημερία).

F. 52. οα'. "Ὅτι ὁ Ζεὺς ἐν τῷ Κριῶ ὦν μὴ ἐφορώμενος ὄλως ὑπὸ τοῦ Ἄρεως ἢ τοῦ Κρόνου φαυλῶ σχήματι etc. (Εἶπεν ὁ Στέφανος ὅτε τύχη — δικαιοσύνη χρωμένους).

οβ'. Περὶ τοῦ ὅτι μεγάλους βασιλεῖς ἐργάζεται ἢ ἐν τῷ Κριῶ σύνοδος τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρόνου (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι αἱ — ἐργάζεται).

ογ'. Περὶ τῆς μοίρας τῆς πανσελήνου ὅτι δέχεται ἀφέντων ἔστιν ὅτε (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· διελογίσασαμεν — πλὴν ἐμοῦ).

οδ'. Περὶ τοῦ τίς τῶν ἀντιδίκων εὐτελέστερος καὶ πτωχότερος (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὅτι — ὑψωθήσεται).

οε'. Περὶ ἐξελεύσεως ἐν πολέμῳ (Εἶπεν ὁ αὐτὸς· εἰ βούλη — ἀναγκαϊότατον).

ος'. Περὶ τῶν ἀποκειμένων ποτὲ ἐν τῷ παλατίῳ βιβλίων μαθηματικῶν καὶ μὴ διδομένων. Editum in Catal. Flor., p. 83.

- F. 52^v. οζ'. Περὶ τῆς φύσεως καὶ δυνάμεως τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων (Εἶπεν ὁ αὐτός· εἰ βούλη — τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου).
 οη'. Περὶ τοῦ ὅτι ἡ καθολικὴ ἐρώτησις ὁμοία ἐστὶν γενεθλίῳ (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· ὅτε λαμβάνομεν — γενεθλίῳ).
 οθ'. Περὶ διαμονῆς ἀρχοντος ἐν τῇ δοθείσῃ αὐτῷ ἀρχῇ (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ πῶς — ἔξουσιαστής).
 π'. Περὶ τοῦ κλήρου τοῦ σίνους (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ἐν τῷ — περὶ τοὺς πόδας).
- F. 53. πα'. Περὶ τοῦ ὅτι κουφότερα εἰσι τὰ δεινὰ ὅτε τὰ πλάτη τῶν ἀστέρων ἔχουσιν ἐναλλάξ (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ἐρώτησεν — ἔσται τὰ δεινὰ).
 πβ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐὰν ὁ Ζεὺς τύχη ἐπικρατήτωρ ἐν γεννήσει καὶ ὄρᾳ τὸν ὠροσκόπον, ποιεῖ μεγάλας δυστυχίας (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ἐνδυναμούντων — ἐπικουρίαν).
 πγ'. Περὶ τοῦ ὅτι καὶ χωρὶς τῆς τοῦ Ἥλιου βοηθείας ἐν γεννήσει προσγίνεται τι ἀρχῇ (Εἶπεν ὁ Ἀποσαίτ ὅτι εἶδον — ἦρξεν).
 πδ'. Περὶ διαγνώσεως χρόνου ζωῆς ὅτε ἡ Σελήνη μικρὸν ἀπέχει τοῦ Ἄρεως. *Editum in appendice.*
- F. 53^v. πε'. Περὶ τοῦ πότε γίνονται εὐτυχεῖς αἱ γεννήσεις (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι τότε — εὐτυχίαν σημαίνει).
 πς'. Περὶ ἀγαθῶν δόσεων ἀπὸ κακοποιῶν (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι ἔχουσιν — μὴ ἀγαθὸν εἶναι).
 πζ'. Ὅτι ὁ δεύτερος τόπος πολλὰ ἔχει μυστήρια καὶ δυσκατάληπτα (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι τὰ μυστήρια — ὁ γεννηθείς).
- F. 54. πη'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐπιστήμονα πάντα ὅσα οἶδε διδάσκειν, τὴν οἰκείαν πραγματευόμενος τιμῆν. *Editum in appendice.*
 πθ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐκφαντικώτεραν ἔχει τὴν δύναμιν ὁ κληρὸς τοῦ δαίμονος ἐπὶ νυκτὸς [l. νυκτερινῆς] γενέσεως (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· εἶπέ μοι — ὄνειρατα).
 ς'. Περὶ τοῦ πότε ὁ τοιοῦτος κληρὸς μετὰ τοῦ Ἥλιου εὐρίσκειται (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι ὁ Μασάλλα λαμβάνει — τοῦ Ἥλιου).
- F. 54^v. ςα'. Περὶ τοῦ ἀρμόζειν ποιεῖν τὸν περίπατον τῶν κλήρων (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· ἀρα γε — κακύνεται).
 ςβ'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ κληρὸς τῆς τύχης καὶ ὁ κληρὸς τοῦ γάμου καὶ ὁ κληρὸς τοῦ ἰ' τόπου μεγάλας ἔχουσι σημασίας (Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· ἀρα γε — κληρὸς τοῦ ἰ' τόπου).
 ςγ'. Περὶ τοῦ εἰ ἐρωτηθῆς εἰ ἐξῆλθέ τις ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτοῦ (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ εἰ — τῆς πατρίδος αὐτοῦ).
 ςδ'. Περὶ τοῦ εἰ τύχη ὁ Ἑρμῆς ἐν τοῖς Ἰχθύσι ἐν ἰδίῳ ὀρίῳ ἢ ἐν Τοξότη ὁμοίως (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὅτε τύχη — ἀληθές).

- ςε'. Περὶ εὐτυχίας τῆς ἀπὸ τῆς κάτω τύχης (Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὅτι — σχήματα).
 ςς'. Περὶ τοῦ ὅτι παρακμάζει ἡ ἐπικράτεια τῶν Ἀράβων. *Editum in appendice.*
 ςζ'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔστι διττὸς ὁ θάνατος καθὼς εἶπεν ὁ Στέφανος. *Editum in appendice.*
 ςη'. Περὶ τῶν νεφελοειδῶν συστροφῶν (Εἰσὶν αἱ νεφελοειδεῖς — ἀχρι τῶν κδ'). *Ut vid. ex Palchi cap. ρλζ' (f. 144) edito in appendice.*
- F. 55. ςθ'. Περὶ τοῦ ὠροσκόπου παντὸς θέματος (Γίνωσκε ὅτι ὁ ὠροσκόπος σημαίνει τὰ τοῦ σώματος — ὁ κύριος αὐτοῦ).
 ρ'. Περὶ τοῦ παντὸς τόπου γενεθλίου κακουμένου (Ἐπὶ τῶν γενεθλίῳ — ἡ κάκωσις).
 Περὶ εὐθηνίας καὶ κνιπίας (Εἰ βούλη γνῶναι περὶ — τῆς συνόδου) = *cod. Bonon. 18, f. 281^v.*
 ρα'. Πότε πῶς εὐρισκόμενος ὁ Ἄρης ἐν ἀλλαγῇ ἔτους κίνη πολέμους (Γίνωσκε ὅτι ὁ Ἄρης — ἡ τὸν Δία).
 ρβ'. Περὶ θέματος ἐν ἀλλαγῇ ἔτους ἀπὸ τοῦ ὠροσκόπου καὶ τῆς Σελήνης (Γίνωσκε ὅτι ὁ ὠροσκόπος — τοῦ ἔτους).
 ρδ'. Περὶ ἀρχοντος λαοῦ καὶ τῶν συνέργων αὐτοῦ καὶ συνέργων τῶν ἰδιωτῶν (Τὰ τοῦ ἀρχοντος — τοῦ δευτέρου τόπου).
 ρε'. Περὶ μυστηριωδῶν (Εἰ βούλη ποιῆσαι — ἀποκρυβῆσεται τι).
 ρς'. Περὶ ἀντιδίκου καὶ μεσάζοντος μέσον σου καὶ ἐκείνου (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ ἀντιδίκου — τοῦ δευτέρου τόπου).
 ρζ'. Εἰ ἐρωτηθῆς πῶς ἔχουσι τὰ κατὰ τὸν δαίνα (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τίνος πῶς — κατ' ἐκείνον).
 ρη'. Περὶ τοῦ εἰ ἐφορᾷ κακοποιὸς ἐν γενεθλίῳ τὴν μοῖραν τοῦ ὠροσκόπου ὅτι ὀλιγοζωίαν ποιεῖ (Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ἐν τοῖς γενεθλίοις — φαῦλα).
- F. 55^v. ρθ'. Περὶ καταρχῆς ἡμερινῆς ἐχούσης τὸν Ἥλιον ἐν τῷ θ' τόπῳ ἢ τῷ ιβ', ἐπὶ δὲ νυκτερινῆς τὴν Σελήνην (Ὅτε τύχη ὁ Ἥλιος — σημαίνει διαδοχήν).
 ρι'. Περὶ καταρχῆς ἀπὸ τοῦ Κρόνου τουτέστι πόσους χρόνους κρατήσῃ ὁ ἀρχῶν (Ὅτε τύχη — κε').
 ρια'. Μέχρι πόσων μοιρῶν ἐστὶν ὕπαυτος ὁ Κρόνος καὶ ὁ Ζεὺς (Ὅτε ἐστὶ τὸ μεταξὺ — [λογίζου]).
 ριβ'. Περὶ τοῦ πότε [καλῶς ἢ κακῶς] ἔξει τὰ κατὰ τὸν γεννηθέντα (Ὅτε γεννήθῃ τις καὶ — κατ' αὐτόν).
 ριγ'. Περὶ τοῦ πότε ἐξελεύσεται τις μετὰ τοῦ βασιλέως (Εἰ δὲ ἐρωτηθῆς σέ τις — ἀποκίνησιν).
- F. 56. ριδ'. Περὶ ἐλευθερίας δούλου ἢ μῆ (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τούτου — εἰ δὲ μῆ, οὐχί).
 ριε'. Πότε ὁ Ἥλιος βορρᾶν ἀναβαίνει καὶ πότε τὸν αὐτὸν

- καταβαίνη και πότε νότον καταβαίνη και πότε αναβαίνη (‘Ο “Ηλιος ἐν τῷ Κριῶ — νότον καταβαίνη).
- ρις’. Περὶ σημασιῶν τῶν ἐκλείψεων (Εἰ γένηται ἔκλειψις — και νόσος ἐν τοῖς ἀνθρώποις λοιμική).
- ριζ’. Περὶ ἀποτελεσμάτων κατὰ <τὴν> τοῦ Κυνοῦ ἐπιτολήν (‘Εὰν κατὰ τὴν τοῦ Κυνοῦ ἐπιτολήν — λιμὸς και λοιμὸς ἔσται).
- F. 56v. ριη’. Περὶ καταρχῶν (Γίνωσκε ὅτι πρῶτον — και καθυπερτερηθῆς).
- ριθ’. Περὶ ἀποδημίας (Εἰς ἀποδημίαν — ὑποστήσεται)¹.
- ρκ’. Περὶ ἀποδημίας διὰ πλοῦς (Εἰ βούλη ἀποδημῆσαι — ἐν τῷ γ’ ἢ ἐν τῷ ε’) = cod. Bonon. 18, f. 281v.
- F. 57. ρκα’. Περὶ γάμου (Παρατήρου — ἐπὶ πολλῶν ἐτηρήθη) = ibidem.
- ρκβ’. Περὶ χρίσματος (Μὴ ποιήσης χρίσμα — τοῦ ‘Ηλίου οὔσης) = ibidem.
- ρκγ’. Περὶ κουρεύματος (Μὴ κουρευθῆς — ἐν τῷ Ζυγῶ) = ibidem.
- ρκδ’. Περὶ ὀνύχων (Πρόσεχε μὴ — τοῦ Ἄρεος) = ibidem.
- ρκε’. Περὶ ἱματίων συγκοπῆς και φορέσεως (Μὴ κόψης ἱμάτιον — ἐν τῷ Αἰγόκερω) = ibidem.
- ρκς’. Περὶ καθαρσίου (Μῆτε μὴν ἐν τῷ Αἰγόκερω — ἀγαθοποιός) = ibidem.
- ρκζ’. Περὶ χειρουργίας (Μὴ χειρουργήσης τινα — χειρουργεῖς) = ibidem.
- ρκη’. Περὶ τοῦ ἐκβαλεῖν αἶμα (Εἰ βούλη ἐκβαλεῖν — φλεβοτομεῖν) = ibidem.
- ρκθ’. Περὶ καταρχῆς κτίσματος (Κτίσματος μὴ κατάρξης — ἀναβαίνουσι) = cod. Bonon. 18, f. 272v.
- F. 57v. ρλ’. Περὶ δανείου (Μὴ δανειθῆς — αὐτά) = ibidem.
- ρλα’. Περὶ κλοπῆς (‘Οτε κλαπῆς τι — ἀπολάβοις) = ibidem.
- Ἄλλως (‘Οτε γένηται ἡ κλοπή — οὐκ ἐπὶ πολὺ). In marg. Ζήτηι κεφ. σις’.
- ρלב’. Περὶ ἀγορᾶς (‘Οτε ἀγορασθῆ τι — και πραθήσεται εὐθενῶς) = ibidem.
- ρλγ’. Περὶ ὑποπτειομένης βλάβης (‘Οτε ὑποπτειύσης — τὸ δεινόν).
- ρλδ’. Περὶ γυναικὸς εἰ ἄρα παρθένος ἔστιν ἢ διεφθαρμένη· δοκιμασθέν (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ τούτου — παρθένος).
- ρλε’. Περὶ νόσων (Ἔστι τις μέθοδος — ἐπισκέπεται).
- ρλς’. Περὶ μετοικισμοῦ ἢ μεταβάσεως ἀπὸ διαθέσεως εἰς διάθεσιν (Εἰ βούλη ἀφ’ ἧς — ἢ τῷ ια’ τόπῳ).

¹ Cap. ριθ’-ρλα’ eodem fere ordine repetuntur in fine libri II (cap. σς’-σις’).

- ρλζ’. Περὶ γραμμάτων (Εἰ βούλη γράψαι γράμμα — ἀνεπιτήδειον) = cod. Bonon. 18, f. 273.
- F. 58. ρλη’. Περὶ δυστοκίας γυναικῶν (Εἶπον οἱ Ἴνδοι — εὐτοκήσουσι).
- ρλθ’. Περὶ κρύψεως πραγμάτων (Εἶπεν ὁ Νουπακτ, εἰ βούλη — χωριζομένης).
- ρμ’. Περὶ τοῦ πότε δίδωσιν εὐτυχίαν ὁ Ἄρης ἐν γενεθλίῳ (Εἶπον και τοῦτο — τὸν γεννηθέντα).
- ρμα’. Περὶ συμπτώματος συμπεσόντος τινὶ και ἀγνοούντος ὅθεν ἔστι (Εἶπόν τινες ὅτι ὅτε — και σωτηριασθήσεται).
- ρμβ’. Περὶ γενεθλίου ἄλλως (Εἶπόν τινες ὅτι ὅτε τύχη — τοὺς ὀφθαλμούς).
- ρμγ’. Περὶ κακώσεως ὀφθαλμῶν (Εἰσὶ δὲ ἐν τῷ Ζυδίῳ — ἐν τῷ Καρκίνῳ ἠθ’).
- ρμδ’. Περὶ τετραγώνου Σελήνης και Ἡλίου (Εἶπόν τινες — τοῦ Κρόνου).
- ρμε’. Περὶ δύο ὑποθέσεων (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ β’ ὑποθέσεων — τὸ συμφέρον σοι).
- F. 58v. ρμς’. Περὶ δάνους (Εἶπόν τινες — και ἡ Σελήνη).
- ρμζ’. Περὶ ἀρρωστίας (Ἔστι και τοῦτο — ταχέως ὑγιανεῖ).
- ρμη’. Περὶ κινήσεως τῆς ἀνάστρου σφαίρας (Εἶπέ τις τῶν ἀρχαίων — μιλια).
- ρμθ’. Περὶ νοσοῦντων (‘Ο ἔχων ὠροσκόπον — σωθήσεται).
- ρν’. Περὶ καταστάσεως ἀστέρων ἠτοι περὶ ὑετοῦ (‘Οτε συνοδεύει — ἢ Ἀφροδίτη).
- ρνα’. Περὶ παιγνίου Ζατρικίου ἢ ταυλίου. Editum in *Catal.*, IV, p. 127.
- F. 59. ρνβ’. Περὶ τοῦ εἶδέναι ποῖον μέρος τοῦ σώματος ἔστιν ὑγιεινόν (Ἰδὲ ἀπὸ τοῦ ὠροσκόπου — τὸν Ἑρμῆν).
- ρνγ’. Περὶ κακοποιῶν ἀπλανῶν ἀστέρων και ποιούντων κλιμακτηρᾶς (Ἡ κάρη τοῦ Λέοντος — μετ’ Αἰγόκερω).
- ρנד’. Περὶ πράσεως και ἀγορᾶς (Εἰ βούλη ἀγοράσαι — συμφέρον τοῖς δυσὶ μέρεσι).
- ρνε’. Περὶ ὑπομνηστικοῦ (Εἰ βούλη ποιῆσαι — τοιουτοτρόπως) = cod. Bonon. 18, f. 273v.
- ρνς’. Περὶ σπορᾶς (Εἰ βούλη σπεῖραι — ἔτι κρείττον) = ibidem.
- F. 59v. ρνζ’. Περὶ φυτείας δένδρων (Εἰ δένδρα βούλη — οἰκοδεσπότης) = ibidem.
- ρνη’. Περὶ μεγέθους ἀστέρων (Τὸ μέγεθος τοῦ Ἡλίου — και ὀπισθεν).
- ρνθ’. Περὶ τῆς τῶν β’ φωστήρων ἐν τῇ ἐκλείψει κακώσεως (‘Ο “Ηλιος πρὸ — τῆς ἐκλείψεως αὐτοῦ).

- ρξ'. Περὶ κακώσεως τῆς Σελήνης ('Ἡ Σελήνη κακοῦται ὅτε — κατὰ σῶμα).
- ρξά'. Περὶ ἀκριβοῦς συναφῆς τῶν ἀστέρων (Εἰ βούλη γινῶναι τὰς ἀκριβεῖς — τῆς συνόδου).
- F. 60. ρξβ'. Περὶ ὧν σημαίνει ἕκαστος τῶν ἀστέρων ἀγαθοποιὸς ἢ κακοποιὸς συσχηματιζόμενος ἐν ἐναλλαγῇ χρόνου (Εἰ δὲ ἐν ἐναλλαγῇ χρόνου γένηται — φόβους καὶ ζημίας).
- F. 60^v. ρξγ'. Περὶ συνόδου Κρόνου καὶ Διὸς (Εἶπον οἱ ἀρχαῖοι — πάνυ λογίους). Cf. cod. Vindobon. 2, f. 152^v.
- ρξδ'. Περὶ κοσμικῶν σημειώσεων ἀπὸ τῆς τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ Διὸς μεταβάσεως ('Ὁ Κρόνος ὅτε μεταβαίνει — γενήσεται βλάβη περὶ τὰ ἱερά καὶ τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς οἰκούντας).
- F. 61. ρξε'. Περὶ τῶν σημασιῶν τῆς ἐπιστήμης (Εἰσὶν αἱ σημασίαι — περὶ ἐχθρῶν).
- ρξς'. Περὶ τῆς φιλίας καὶ τῆς ἐχθρας τῶν ἀστέρων καὶ ὅτι χωρὶς τῆς αὐτῶν διαγνώσεως οὐ δύναται ὁ τεχνίτης ποιῆσαι ἀποτελεσμα (Οὐ δύναται ὁ ἐπιστήμων — τῆ φύσει τοῦ ἐτέρου).
- F. 61^v. ρξζ'. Περὶ τῆς τῶν ζωδίων ἐναντιώσεως καὶ τῆς φιλίας τῶν ἀστέρων ('Ἐναντιοῦνται δὲ καὶ — πορεύονται).
- F. 62. ρξη'. Περὶ τοῦ ὁποίας ποιεῖται τὰς τῶν κακῶν ἀπαλλαγὰς ἐν τοῖς οἴκοις τῶν λοιπῶν ἀστέρων ὧν ὁ Ζεὺς ("Ὅτε τύχη ὁ Ζεὺς — συκοφαντίας).
- ρξθ'. Περὶ τῶν σημασιῶν τῆς Ἀφροδίτης ὅτε συνοδεύει τῷ Ἄρει ἢ τῷ Κρόνῳ ἢ τῷ Διὶ ἢ τῷ Ἡλίῳ, καὶ περὶ τοῦ Διὸς ὅτε συνοδεύει τοῖς αὐτοῖς ('Ἡ Ἀφροδίτη ὅτε τύχη — μετ' εὐτυχίας).
- ρο'. Περὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἀστέρων (Οἱ β' κακοποιοὶ ποιοῦσιν — φονεύει).
- F. 62^v. ροα'. Περὶ τοῦ πότε οὐ βλάπτουσιν οἱ κακοποιοὶ ἀστέρες (Γίνωσκε δὲ καὶ τοῦτο — καὶ ὁ ζ').
- ροβ'. Περὶ τοῦ τίνα ἐργάζεται εἰ τύχη ὁ κύριος τοῦ ἠ' τόπου ἐν τῷ ὠροσκόπῳ μετὰ τοῦ Ἡλίου ἢ καὶ τῆς Σελήνης ("Ὅτε τύχη ὁ κύριος τοῦ ἠ' τόπου — ὠφελεῖται).
- ρογ'. Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων δυνάμεως (Δυναμικώτερος — σημαίνει τὰ κακά).
- F. 63. ροδ'. Περὶ τῶν οἰκῶν καὶ ὑψωμάτων τῶν ἀστέρων ἐν οἷς οἱ αὐτοὶ χαίρουσι πλέον (Γίνωσκε ὅτι οἱ οἴκοι — ἀφανίζουσιν).
- F. 63^v. ροε'. Περὶ τίνος ζητήσαντος σπάθην. Editum in appendice.
- ρος'. Περὶ κακώσεως ἀστέρων (Γίνωσκε ὅτι κακοῦνται — εὐφροσυνῶν πραγμάτων).
- F. 64. ροζ'. Περὶ τῆς μεγάλης δυνάμεως αὐτῶν ('Ἡνίκα δὲ οἱ ἀστέρες — κατὰ πολὺ).

- ροη'. Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων ἐγκαρδίας δυνάμεως (Λέγουσι δὲ τινες ὅτι — ἢ κακία).
- F. 64^v. ροθ'. Περὶ τοῦ ὅτι ψεύδονται οἱ λέγοντες μὴ βλάπτεσθαι τὸν ἀστέρα γινόμενον ὑπαυγὸν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἢ ὑψώματι (Εἶπον δὲ τινες ὅτι — ὑπομένει αὐτό).
- ροπ'. Περὶ προποδιζόντων ἢ ἀναποδιζόντων [ἀστέρων praebet index libro praefixus] (Γίνωσκε ὅτι ἔχουσιν — τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν).
- F. 65. ροα'. Περὶ τοῦ τίνες τῶν ἀστέρων ἐν τοῖς οἰκείοις ταπεινώμασιν πλέον βλάπτονται καὶ τίνες ἦττον (Τὰ ταπεινώματα τῶν ἀστέρων — περὶ τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ).
- F. 65^v. ροβ'. Περὶ ἀποκλιμάτων ἡγουν τίνα τούτων εἰσὶ χείρονα (Γίνωσκε ὅτι χείρονα — τοῦ ἐπικέντρου).
- ρογ'. Περὶ πάσης ἐρωτήσεως καὶ ἐρωτήσεως ἀποδημίας ὅτι ἔχουσιν οὐχ ὁμοίως (Εἶπεν — ὑπ' ἀλλήλων).
- ροδ'. Περὶ τῆς τοῦ Ἡλίου δυνάμεως ἐν ἐκάστῳ δεκανοκράτῳ [?] τοῦ Κριοῦ (Γίνωσκε δὲ καὶ τοῦτο — καὶ παιδαίαις ἐνησχολημένους).
- ροε'. Περὶ τοῦ τίνα σημαίνουσιν οἱ ἀστέρες προποδίζοντες καὶ τίνα ἀναποδίζοντες ('Ὁ ἀναποδίζων — ἀσθενῆ).
- ρος'. Περὶ τοῦ ὅτι ἀφαιρετικοὶ ὄντες οἱ ἀστέρες ἢ ἐν βραδέσι ζωδίοις βραδείας ποιοῦσι τὰς δόσεις [in tabula libro praefixa δυνάμεις], ταχείας δὲ προποδίζοντες (Οἱ δὲ ἀστέρες — ζωδίῳ).
- ροζ'. Περὶ μάχης καὶ φιλονεικίας καὶ δίκης (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ — ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον).
- F. 66. ροη'. Περὶ πλούτου ἐπιζομένου (Εἰ ἐρωτηθῆς περὶ — ἀποτυχεῖν).
- ροθ'. Περὶ τῶν φύσεων καὶ τῶν οὐσιῶν τῶν ἀστέρων (Γινῶθι ὡς ὁ μὲν — τῆς πρεσβείας).
- ρογ'. Περὶ τοῦ ἐὰν ἐρωτηθῆς ὁποῖός ἐστιν ὁ ἀπατήσας καὶ δελεάσας τίνα (Βούλομαι σοὶ ἀναγνωρίσαι — τοῦ ἀστέρος).
- ροα'. Περὶ τοῦ μὴ ἀποτελεῖν πρὶν ἢ καλῶς εἰδέναι τὴν ἐρώτησιν (Μὴ ἀποτελέσῃς τι — ἢ ἐρώτησις).
- ροβ'. Περὶ τοῦ τίνα καὶ ἕτερα σημαίνει ἢ Σελήνη ἐπέκεινα τῶν προδηλωθέντων ('Ἡ Σελήνη σημαίνει — finis deest : spatium trium versuum vacuum).
- ρογ'. Περὶ ἀποκρύφων (Γίνωσκε ὅτι ὁ Ἑρμῆς — τὰ κρύφια).
- ροδ'. Περὶ πράξεως ἐὰν ἐρωτηθῆς ('Ἐὰν ἐρωτηθῆς εἰ ἄρα — τάλαιπύρου).
- F. 66^v. ροε'. Περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐπὶ τῷ γάμῳ τοῦ Διὸς καὶ τῶν κακῶν τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἄρεος (Γίνωσκε ὅτι ὁ Ζεὺς — γάμου).

- ρζς'. Περὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς εἰ συνεγένοντο ἢ οὐ (Εἰ ἐρωτηθῆς, ἴδε — οὐ συνεγένοντο).
- ρζζ'. Περὶ τοῦ ὅτι αἱ ἐρωτήσεις διὰ δ' αἰτιῶν σφάλλουσιν (Γίνωσκε ὅτι διὰ — ὑπὲρ σοῦ).
- ρζη'. Περὶ τῆς ἐνεργείας τῆς Σελήνης· ἐὰν ἡ ἀγαθουμένη ἢ κακωνομένη ἢ κενοδρομοῦσα (Γίνωσκε ὅτι μετ' ἐνεργείας — καὶ ἀργίαν) = cod. Bonon. 18, f. 280.
- ρζθ'. Περὶ τῆς βραδύτητος τῶν ἀργῶν ἀστέρων καὶ τῆς τῶν κακοποιῶν σημασίας (Οἱ κακοποιοὶ — ταχέως) = *ibidem*.
- σ'. Περὶ τῆς σημασίας τῶν στερεῶν ζῴδιων (Τὰ στερεὰ — μέσως) = *ibidem*.
- σα'. Περὶ τῆς σημασίας τῶν ἀστέρων ὅτε εἰσὶν ἔψοι καὶ ὅτε δυτικοὶ (Γνωθὶ ὡς ὅτε — ἀδυνάτω).
- σβ'. Περὶ συσχηματισμοῦ τῆς Σελήνης μετὰ τῶν λοιπῶν ἀστέρων (Γίνωσκε ὅτι ἡ — εἰς ἕτερον).
- σγ'. Περὶ τῆς ἐν τοῖς ζῴδιοις τῶν ἀστέρων διελεύσεως ἢ πότε εἰσὶν ἀσθενεῖς ἐν αὐτοῖς καὶ πότε δυνατοὶ ("Ὅτε ἐστὶν ὁ ἀστήρ — ἀδύνατος).
- σδ'. Περὶ τοῦ ὅτι τῆς σημασίας διδομένης ἐκ β' ζῴδιων, τὸ πρῶτον ἐπικρατεῖ (Γίνωσκε καὶ τοῦτο — ἐπικρατεῖ).
- σε'. Περὶ συγκρίσεως τῶν κέντρων καὶ τῶν λοιπῶν τόπων (Γίνωσκε καὶ τοῦτο — χείρονες).
- F. 67. σς'. Περὶ ἀποδημίας ("Ὅτε τύχη ἢ Σελήνη — ἐν τῷ πέμπτῳ τόπῳ). Cf. supra p. 20, n. 1.
- σζ'. Περὶ γάμου (Ὅτε μέλλει — ἐν τῷ Καρκίνῳ) = eod. Bonon. 18, f. 281.
- ση'. Περὶ χρίσματος ("Ἄφες τὸ χρίσμα — τοῦ Ζυγοῦ) = *ibidem*.
- σθ'. Περὶ ἀφαιρέσεως τριχῶν (Μὴ ἀφαιρήσεως ἀπὸ τῶν τριχῶν — ἐν τῷ Ζυγῷ) = *ibidem*.
- σι'. Περὶ κόψεως ὀνύχων (Μὴ ἐπιχειρήσεως κόψαι — τῷ Λέοντι) = *ibidem*.
- σια'. Περὶ συγκοπῆς καὶ ἐνδύσεως νέων ἱματίων (Μὴ κόψεως — ζῴδιῳ) = *ibid.*, f. 281^v. Cf. cod. Vindobon. 2, f. 120, cap. πη'.
- σιβ'. Περὶ καθαρσίου (Οὐ χρῆ — ἐστὶν ἡ Σελήνη) = cod. Bonon., *ibidem*.
- σιγ'. Περὶ τοῦ ἐκβαλεῖν αἷμα (Εἰ βούλη ἐκβαλεῖν — τοῦ Ἑρμοῦ) = *ibidem*.
- F. 67^v. σιδ'. Περὶ ἰατρείας κεφαλῆς (Τὴν κεφαλὴν — ἀγαθοποιός) = *ibidem*.
- σιε'. Περὶ δανείου (Μηδ' ὄλως δανεῖσαι — ἐκ τοῦ δανείου) = *ibidem*.
- σις'. Περὶ κλοπῆς ("Ὅτε κλαπῆς τι — βραδείως).
- σιζ'. Περὶ μεταβάσεως ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἢ ἀπὸ διαθέσεως

- ἐφ' ἑτέραν διάθεσιν (Ποίησον ὠρόσκοπον καὶ — τόπων εἰσίν).
ση'. Περὶ ἀποδημίας (Εἴπερ ἐστὶν ἡ Σελήνη — ἀγαθὰ).
- σιθ'. Περὶ ἐναποκλειστῶν ('Εὰν ἴδης ἄνθρωπον — ἐν τῇ φυλακῇ).
- σκ'. Περὶ ἐρωτησέως τινος ἀποδήμου εἰ ζῆ ἢ τέθνηκεν ('Ἰδὲ τὸν κύριον τοῦ ὠροσκόπου — τέθνηκεν).
- σκα'. Περὶ φήμης (Εἰ βούλη γνῶναι — αὐτόν).
Τέλος τοῦ βου βιβλίου τῶν ἀποτελεσματικῶν μυστηρίων τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ἀπομάσαρ.
- F. 68. Τάδε ἐνεστὶν ἐν τῷ γ' βιβλίῳ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Ἀπομάσαρ. Sequitur index capitulum.
- F. 68^v. α'. Περὶ τοῦ ὅτι διαδίδοται τις δύναμις ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἐπὶ τὰ ἐπίγεια. Editum in appendice.
- β'. Περὶ τοῦ ὅτι ἔχει ἡ Σελήνη τόπους κη' (Εἰσὶ τῆς Σελήνης — οἱ ἀστέρες).
- γ'. Περὶ τοῦ ὅτι καὶ οἱ γεωργοὶ γινώσκουσι τοὺς ἐπιτηδείους καιροὺς εἰς τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς. Editum in appendice.
- F. 69. δ'. Περὶ τοῦ ὅποιον τέξεται ἡ γυνὴ παιδίον μετὰ τὸ πρῶτον γεννηθέν, ἄρρεν ἢ θῆλυ (Γινώσκεται δέ τι — καὶ ἀρρενικά).
- ε'. Περὶ τῆς ἐκτέξεως τῶν προβάτων ὅτι ἔχουσι σημεῖα οἱ ποιμένες. Editum in appendice.
- F. 69^v. ζ'. Περὶ τοῦ ὅτι σφαιροειδὲς τὸ σχῆμα τοῦ οὐρανοῦ (Γίνωσκε ὅτι οἱ παλαιοὶ — συντάξει).
- ζ'. Περὶ τοῦ τόπου τῶν ἀπλανῶν καὶ τῆς ποσότητος τῶν τηρηθέντων ἐξ αὐτῶν, ὁμοίως καὶ τῶν πλανητῶν (Εἰσὶ δὲ οἱ ἀπλανεῖς — τῆς ἐνεργείας αὐτῶν).
- η'. Δι' ἣν αἰτίαν ὠνομάσθησαν στερεὰ τροπικὰ ζῴδια καὶ δίσωμα ('Επειδὴ δὲ εἰσὶ οἱ τοῦ ἔτους καιροὶ — ἐστὶ τοῦ ἑτέρου καιροῦ).
- F. 70. θ'. Περὶ αἰτιῶν ἀρρένων καὶ θηλέων ζῴδιων ('Ὁμολογουμένου — καὶ ἐξῆς οὕτως) = cod. Bonon. 18, f. 281^v.
- ι'. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Ἥλιος αἴτιος γενέσεως καὶ φθορᾶς ('Ὁ Ἥλιος ἐστὶν αἴτιος — ἐστὶ γὰρ πάνυ παχὺ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ καὶ πάνυ ἀλυκόν).
- ια'. Περὶ τοῦ διὰ τί ὁ Ἥλιος ἐτάχθη τὴν μέσην ἔχειν ζώνην ("Ὅρα δὲ καὶ τὴν σοφίαν — τοῦ Ἥλιου).
- ιβ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἡ Σελήνη συμμετοχὸς τῷ Ἥλιῳ ἐν ταῖς γενέσεσι καὶ ταῖς φθοραῖς (Περὶ δὲ τῆς Σελήνης λέγομεν — αἰ ὑπονοστήσεις).
- F. 70^v. ιγ'. Περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Σελήνης (Προείπομεν τὴν ἐνεργειαν — ὁ τίμιος λίθος).
- F. 71. ιδ'. Περὶ τῆς φύσεως τῶν ζ' πλανητῶν. Editum in appendice.
- F. 71^v. ιε'. Περὶ ὀρίων (Εὐρομεν τοὺς ἀρχαίους — κατ' Ἰνδοῦς).

- ιζ'. Περὶ μοιρῶν ἀρρένων καὶ θηλυκῶν (Εἰσὶ δὲ μοῖραι — ἄρρηναι).
- F. 72. ιζ'. Περὶ μοιρῶν λαμπρῶν σκοτεινῶν σκιωδῶν καὶ κούφων (Ἀπένειμαν οἱ παλαιοὶ — σκιωδεῖς).
- F. 72^v. ιη'. Περὶ εὐτυχῶν μοιρῶν (Εἰσὶ δὲ ὡς ἔφασαν — τῶν ἰχθύων).
- ιθ'. Περὶ ζωδίων φιλιουμένων [*sic*] πρὸς ἄλληλα καὶ μισουμένων πρὸς ἄλληλα καὶ ὀρθοαναφόρων καὶ λόξων καὶ προτασσόντων καὶ ὑπακουόντων (Εἰσὶ τινὰ τῶν ζωδίων — τὸ διαμετρέϊν ἄλληλα).
- F. 73. κ'. Περὶ τῶν ζωδίων τῶν συμπάθειαν ἔχοντων πρὸς ἄλληλα εἰ τάχα καὶ τετραγωνίζουσι πρὸς ἄλληλα (Εἶπομεν ἔξ ἀρχῆς ὅτι — ἐναντιοῦνται ἀλλήλοις).
- κα'. Περὶ τῶν παρανατελλόντων ἐνὶ ἐκάστω δεκανῶν (Τῷ πρώτῳ δεκανῷ τοῦ Κριοῦ — ὀπισθεν μετὰ τοῦ Κήτους). Cf. Boll, *Sphaera*, p. 485. Nonnulla edentur in appendice.
- F. 77^v. κβ'. Περὶ κλιμάτων τῶν ἀνακειμένων ἐν [I. ἐν] ἐκάστω ζωδίῳ (Τῷ Κριῷ ἀνάκειται ἡ Βαβυλῶν καὶ ἡ Περσίς — ἐν οἷς σατηνεύονται οἱ ἰχθύες). Cf. *Catal.*, IV, p. 125, n. 1.
- κγ'. Περὶ ζωδίων κινητῶν καὶ ἀκινήτων (Ὁ μὲν Κριὸς — ὁ Ζεὺς).
- F. 78. κδ'. Περὶ τῶν ζωδίων τῶν σημαινόντων τὰς ἔξεις ἀνθρώπων (Λογικὰ ζωὰ εἰσὶ οἱ Δίδυμοι — τῆς κάτω τύχης).
- κε'. Περὶ ζωδίων τῶν ἀνακειμένων ἐνὶ ἐκάστω μορίῳ τοῦ σώματος (Ὁ Κριὸς κυριεῖ τῆς κεφαλῆς — τὰ ποδαγρικὰ).
- κς'. Περὶ ζωδίων εὐμόρφων καὶ περὶ ζωδίων δηλούντων ἐλευθριότητα καὶ μεγάλας δωρεάς καὶ περὶ ζωδίων τῶν ἐπισυναγόντων καὶ πληρουμένων καὶ φθινόντων καὶ τῶν πλουσιῶν καὶ τῶν διδόντων καὶ λαμβανόντων (Τὰ μὲν ὠραία ζωῖδια — σημαίνει πενίαν).
- F. 78^v. κζ'. Περὶ ζωδίων δηλούντων ἐρωτήσεις, ἐπιθυμίας καὶ νόσους (Τὰ δὲ ζωῖδια τὰ δηλοῦντα — δηλώσομεν).
- κη'. Περὶ ζωδίων δηλούντων τὴν φρόνησιν καὶ τὴν σωφροσύνην αὐτῶν (Τὰ δὲ ζωῖδια τὰ δηλοῦντα ταῦτα — καὶ οἱ ἰχθύες).
- κθ'. Περὶ πολυσπόρων ζωδίων καὶ διδύμων καὶ στειρῶν (Τὰ μὲν πολύσπορα — καὶ ὁ Ὑδροχόος).
- λ'. Περὶ φωνηέντων καὶ μέσων καὶ ἀφώνων (Τὰ δὲ φωνήεντα — κωφόν).
- λα'. Περὶ ζωδίων σημαινόντων ψύρας καὶ λέπρας καὶ λειχήνας καὶ κνισμαρας [= κνησμούς?] καὶ φαλάκρας καὶ σπανίαν καὶ ἀγένειαν (Τὰ δὲ ζωῖδια τὰ δηλοῦντα — περὶ γενεθλίων).
- λβ'. Περὶ σινωτικῶν ζωδίων τῶν ὀφθαλμῶν καὶ μοιρῶν. Edictum in appendice.
- F. 79. λγ'. Περὶ ζωδίων ἀπατηλῶν καὶ ὑποκειμένων πάθεσι καὶ φροντισίν ἔτι δὲ καὶ σκοτεινῶν (Τὰ μὲν ἀπατηλὰ — Ζοφώδης).

- λδ'. Περὶ ζωδίων σημαινόντων τὰ πτηνὰ καὶ τὰ τετράποδα τοὺς ἰχθύας καὶ τὰ ἔρπετά (Οἱ Δίδυμοι, ἡ Παρθένος — τοὺς ἰχθύας).
- λε'. Περὶ ζωδίων σημαινόντων τὰ δένδρα καὶ τὰ φυτὰ (Τὰ ζωῖδια τὰ σημαινόντα τὰ δένδρα — τὰ ὄσπρια).
- λς'. Περὶ ζωδίων ὑδατωδῶν καὶ πυρωδῶν ἄπερ ἔχεις(?), μᾶλλον δὲ περὶ τῶν σημασιῶν τῶν ιβ' τόπων (Ὁ πρῶτος τόπος — δηλωθήσεται).
- F. 79^v. λζ'. Περὶ ζωδίων ἐμψύχων καὶ ἀσωμάτων καὶ σωματικῶν καὶ ἐμψύχων καὶ ἀψύχων καὶ ἀσωμάτων (Τὰ ζωῖδια τὰ μεταξὺ — καὶ ἔμψυχα).
- λη'. Περὶ χρωμάτων ζωδίων (Τὰ ἀπὸ τοῦ ὠροσκόπου ζωῖδια — Ζοφώδες).
- λθ'. Περὶ ἀναβαινόντων καὶ καταβαινόντων ζωδίων καὶ μακρῶν καὶ βραχέων (Τὰ ἀπὸ τοῦ μεσουρανήματος μέχρι τοῦ γ' τόπου — εἰσὶ μακρά).
- μ'. Περὶ αἰτίας πολεούντων καὶ διεπόντων (Ἀπένειμαν οἱ ἀρχαῖοι — τῶν λοιπῶν ὁμοίως).
- μα'. Περὶ διαθέσεως ἀστέρων (<Π>ροεδηλώσαμεν — ὀλιγόφωτοι).
- F. 80. μβ'. Περὶ τῶν πρὸς τὸν ἥλιον συσχηματισμῶν τῶν ἀστέρων (Οἱ ε' ἀστέρες ἔχουσι — εἴτα προποδίζουσιν).
- F. 80^v. μγ'. Περὶ τοῦ ἐν ποίοις τόποις τοῦ θέματος ἔχουσιν οἱ ἀστέρες δύναμιν (Ἐχουσι δὲ οἱ ἀστέρες — ἦττονα).
- μδ'. Περὶ τοῦ πλάτους τῶν ἀστέρων (Γίνωσκε δὲ ὅτι τὸ σῶμα — τοῦ Ἑρμοῦ ζ').
- μέ'. Περὶ συνόδου ἀστέρων (Συνοδεύουσι δὲ οἱ ἀστέρες — ἔστι κακοποιός).
- F. 81^v. μς'. Περὶ συσχηματισμῶν ἀστέρων (Οἱ δὲ συσχηματισμοὶ — τὴν ἐρώτησιν).
- μζ'. Περὶ δυνάμεως καὶ ἀδυναμίας ἀστέρων (Ἐνδυναμοῦται ὁ ἀστὴρ ὅτε — τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν).
- F. 83. μη'. Περὶ ἐμπερισχέσεως (Ἐστι δὲ καὶ ἄλλη κάκωσις — ἐν τῷ θ' τόπῳ).
- μθ'. Περὶ ἀριθμῶν ἀστέρων (Ἐχουσι δὲ οἱ ἀστέρες ῥητοὺς — τοῦ δὲ Ἄρεος ιε').
- F. 84. ν'. Περὶ ιδιοτήτων ἀστέρων (Τοῦ Κρόνου ἢ κράσις — καὶ ἐρημίτας).
- να'. Περὶ τοῦ Διός (Ἡ τοῦ Διὸς κράσις ἔστι — τὸ χεῖρον).
- F. 84^v. νβ'. Περὶ τοῦ Ἄρεος (Ἡ δὲ τοῦ Ἄρεός ἔστι — ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀνασκευμένους).
- νγ'. Περὶ τοῦ Ἥλιου (Ἡ τοῦ Ἥλιου κράσις — καὶ τῶν ἀδικητῶν).

- F. 84^v. νδ'. Περὶ τῆς Ἀφροδίτης (Ἡ τῆς Ἀφροδίτης κρᾶσις ἐστὶν — καὶ τὴν μυρεψικήν).
νε'. Περὶ τοῦ Ἑρμοῦ (Ἡ κρᾶσις δὲ τοῦ Ἑρμοῦ — τὰ ζῶα).
- F. 85. νς'. Περὶ τῆς Σελήνης (Ἡ δὲ Σελήνη ἐστὶ φωστήρ — τὰ ἀφροδίσια).
νζ'. Περὶ κλήρων (Γίνωσκε ὅτι οἱ ἀκριβεῖς κλήροι — ἀναβιβάζονται ζζ').
- F. 86. νη'. Περὶ τῶν κλήρων τῶν ζ' ἀστέρων (Ἐπειδήπερ ὁ Ἥλιος — τοῦ κλήρου τῆς τύχης).
νθ'. Περὶ τοῦ κλήρου τοῦ Κρόνου (Ἐπειδὴ δὲ ἐστὶν ὁ κλήρος τοῦ Κρόνου — τῆς φυλακῆς).
- F. 86^v. ζ'. Περὶ τοῦ κλήρου τοῦ Διός (Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ζεὺς ἐστὶ — ἀγαθόν).
ζα'. Περὶ τοῦ κλήρου τοῦ Ἄρεος (Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἄρης σημαίνει — τὰς ἀπάτας).
ζβ'. Περὶ τοῦ κλήρου τῆς Ἀφροδίτης (Ἐπειδὴ δὲ ἐστὶν ἡ Ἀφροδίτη — τὰς εὐωδίας).
ζγ'. Περὶ τοῦ κλήρου τοῦ Ἑρμοῦ (Ὁ δὲ κλήρος τοῦ Ἑρμοῦ — τῶν ἀστρονομικῶν).
ζδ'. Περὶ τοῦ κλήρου τῆς Σελήνης (Ὁ δὲ κλήρος τῆς Σελήνης — ὁ κλήρος αὐτῆς).
ζε'. Τοῦ Ἀπομάσαρ περὶ κλήρου τῶν ιβ' τόπων (Ὁ ὠροσκόπος ἔχει κλήρους γ' ὧν πρῶτός ἐστιν — κακῶς κείμενος σημαίνει δυστυχίας καὶ τάλαιπωρίας, καλῶς δὲ τὸ ἀνάπαλιν).
- F. 90^v. ζς'. Περὶ κλήρων μὴ ἀναφερομένων μήτε εἰς τοὺς ζ' πλανήτας μήτε εἰς ιβ' τόπους (Πρῶτος κλήρός ἐστὶ τοῦ ἀφέτου — κακῶς δέ, ψευδεῖς).
- F. 91. ζζ'. Περὶ ἀγορᾶς δούλων (Σελήνη — βουλεύονται).
ζη'. Περὶ ἀποδημίας (Σελήνη — κυνηγέσια).
Τέλος τῶν ἀποτελεσματικῶν μυστηρίων τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ἀπομάσαρ.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇδε τῇ ἀποτελεσματικῇ βίβλῳ τοῦ Πάλχου¹. Sequitur index capitulorum.

- F. 92^v. α'. Περὶ τῶν ιβ' ζωδίων καὶ τῶν δ' καιρῶν (Δέον τιθέσθαι τὰ ἀπὸ Ἀδάμ ἔτη — ἀκρόδρυα). Edetur in appendice.
- F. 94^v. β'. Περὶ τροπῶν ἀέρων (Σκοπεῖ τὸν ἑαρινὸν τρόπον — ποιούσιν).
- F. 95. γ'. Περὶ τροπῶν τῶν δ' καιρῶν (Εἰ βούλει γινῶναι τὰ μέλ-

¹ Palchi astrologi plura in appendice edentur, ubi de aetate et auctoribus eius nonnulla invenies.

- λοντα — τὸ ἔτος λέγουσιν). Cf. infra Theophilum in cod. 7, cap. λη'.
- F. 96. δ'. Ἐὰν ἐρωτηθῆς παρά τινος, τί γίνεται αὐτῷ ἀγαθὸν ἢ κακόν (Ἴδε ἀκριβῶς τὴν μεσουρανοῦσαν μοῖραν — τοῖς ἐμφανέσι προσώποις). Insunt ὑποδείγματα duo.
- F. 96^v. ε'. Περὶ φάσεων καὶ ἀγγελιῶν (Περὶ δὲ φάσεων καὶ ἀγγελιῶν οὕτω σκόπει — εἰς γινώσιν ἐλθεῖν).
ς'. Περὶ καταρχῶν (Ἐπὶ ἐκάστη καταρχῇ λάμβανε τὸν πολεύοντα — καὶ μὴ ὑπὲρ γῆν).
- F. 97^v. ζ'. Περὶ τοῦ γινῶναι ἀπὸ τοῦ κλήρου τῆς τύχης τὸν πυνθανόμενον περὶ τίνος θέλει ἐρωτᾶν (Ἐπὶ ἐκάστη καταρχῇ λάμβανε τὸν κλήρον τῆς τύχης — καὶ τὸ περὶ προσώπων Δωροθέου).
η'. Περὶ τοῦ γινῶναι ἀπὸ τοῦ ὀριοκράτωρος τοῦ Ἥλιου καὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ <τὸν πυνθανόμενον> περὶ τίνος θέλει ἐρωτᾶν (Σκόπει τὸν ὀριοκράτωρα τοῦ Ἥλιου — τὴν τροπήν δείξει).
- F. 98. θ'. Πῶς δεῖ εἶδέναι <εἰ> ἀνθρώπου ἢ γέννησις ἢ τέρατός ἐστιν (Πότερόν ποτε ἀνθρωπινόν ἐστὶ τὸ γεννηθὲν — ἢ τετράπου σημαίνει).
ι'. Πῶς δεῖ εἶδέναι ἀλόγων γεννήσεων καταρχὴν (Ἐὰν ὁ τοῦ κλήρου τῆς τύχης κύριος — μετὰ ἀνθρώπων διαιτώμενα).
- F. 98^v. ια'. Περὶ προαιρέσεως τοῦ ἐρωτῶντος καὶ εἰ ὠφέλιμος (Ὅταν τις πρὸς σε ἐρωτῶν ἔλθῃ — μάχας σημαίνουσιν).
ιβ'. Περὶ γεννήσεως πότερον ζώντός ἐστιν ἢ τεθνεώτος (Ἐν ἡ σκέπη ὠροσκόπος τὴν γέννησιν — κατὰ συμπαρουσίαν).
- F. 99. ιγ'. Ἐὰν ἔλθῃ ἀκοὴ περὶ ἀνθρώπου ἀποθανόντος (Ἐὰν θέλῃς γινῶναι ζῆ ἢ τελευτᾶ — ἐπὶ τῆς Σελήνης).
ιδ'. Περὶ τοῦ γινῶναι τί γέγραπται ἐν τῇ δεδομένῃ σοι ἐπιστολῇ (Ἐὰν θέλῃς τὴν ἐπιδοθεῖσάν σοι ἐπιστολὴν γινῶναι — ἀποστέλλόμενος) = cod. Venet. 7, f. 191, cap. σπε'.
- ιε'. Περὶ τῶν κατ' εἶδος ἐκ τῆς τῶν ἀστέρων φύσεως, καὶ πότε χρῆσόμεθα τῇ τοῦ Κρόνου βοηθείᾳ (Σκέπτου τὸν κύριον τῆς ζητουμένης πράξεως — ὀπισθεν εἰρημένας).
- F. 100. ις'. Περὶ δικαστηρίου (Ὁ ὠροσκόπος δηλοῖ τὸν κατήγορον — τοιαύτας τινάς).
- F. 100^v. ιζ'. Περὶ ἀπωλείας πράγματος κατὰ Ἐρασίστρατον, εὑρεῖν τὸν κλέπτην καὶ τὸ ἀποδόμενον καὶ ποῦ κεῖται. Editum in *Catal.*, I, p. 95.
- F. 102. ηγ'. Τιμαίου Πραξίδου [*sic*] περὶ δραπετῶν καὶ κλεπτῶν. — Editum in *Catal.*, I, p. 97.
- F. 103. ιθ'. Περὶ καταρχῶν Σεραπίωνος. Editum *ibid.*, p. 99.
κ'. Περὶ πρακτικῶν καὶ ἀπράκτων ἡμερῶν (Ἐν ᾧ ἂν ζωδῖω τις γεννηθῆ — παρασκευάζει καὶ ὑγιεστέρην). Cf. *Herphaest.*, III, 6.

- F. 103^v. κα'. Περὶ ἐμπράκτων καὶ ἀπράκτων ὠρῶν (*Ὁραι δὲ ἔμπρακτοὶ εἰσιν — τὰ αὐτὰ σημεῖα).
 κβ'. Περὶ μηνῶν (Μῆνες δὲ εἰσι ἀσύμφοροι — ἔμπρακτοὶ εἰσι οἱ μῆνες).
 κγ'. Περὶ ἀέρων (*Ἐν μὲν τῷ ἡμισφαιρίῳ — ὁ δὲ τοῦ Ἑρμοῦ τοῖς παισίν).
- F. 104. κδ'. Περὶ τοῦ κολάζεσθαι (Τῆς Σελήνης οὕσης ἐν Κριῷ — ὠροσκοποῦντων ἀστέρων).
 κέ'. Περὶ τοῦ ποῦ εὐρεθῆναι τὸ ἀπολόμενον ἢ ὁ κλέπτης (*Ἐὰν ἐν Κρόνου Ζωδίῳ — τοῦ Ἑρμοῦ ἐν πόλει).
 κς'. Περὶ δραπετεούτων (*Ὁ ὠροσκόπος ἐστὶν ὁ δραπετεύων — ποδῶν ἢ τοῦ στήθους).
- F. 104^v. κζ'. Περὶ συμπτώσεως οἰκιῶν (*Ἐὰν ὁ τοῦ Κρόνου ἐκ Ζωδίου — συμπτώσεις γίνονται).
 κη'. Περὶ ἐμπυρισμῶν (*Ἐμπυρισμοὶ δὲ γίνονται — ὁ ἐμπυρισμὸς ἔσται).
 κθ'. Περὶ μετοικισμῶν (*Ἐν Κριῷ μετοικίζεσθαι συμφέρει — τρανότερον γέγραπται).
 λ'. Περὶ πυρεσσόντων ὡς δεῖ τὰς ἡμέρας συλλογίζεσθαι (*Ἐὰν μὲν οὖν ἡ Σελήνη φωτὶ — τοῦ ἀστέρος δύσεως).
- F. 105. λα'. Καταρχὴ ὅτε εἰσῆλθεν Θεόδωρος ὁ αὐγουστάλιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Editum in *Catal.*, I, p. 100.
- F. 105^v. λβ'. Περὶ τῶν σημασιῶν τοῦ πολεούοντος καὶ τοῦ διέποντος (Αἶ μὲν οὖν σημασίαι τοῦ στήναι — ταχεῖς ἀλαζονικώτερος).
- F. 106. λγ'. Περὶ συναλλαγῶν πρὸς γυναῖκας Σεραπίωνος (Παρατηρεῖν δεήσει τὴν Σελήνην — γεγραμμένα εὐρήσης).
 λδ'. Περὶ ἀποδημίας (*Ἐν ταῖς ἀποδημίαις μετὰ τὴν τῶν Ζωδίων ἐπίσκεψιν — τῶν ἀπορροϊῶν).
- F. 106^v. λε'. Ἄλλη σκέψις περὶ ἀποδημίας (*Ἐὰν θέλη τις ἀποδημῆσαι — ζημίας ποιεῖ).
 λς'. Πόσον χρόνον ποιεῖ ὁ ἀπόδημος ἐν τῇ πρώτῃ ἀποδημίᾳ (Σκέπτου τὸν Ἥλιον καὶ τὰ τετράγωνα — ἢ ποταμῶν).
- F. 107. λζ'. Ἄλλος τρόπος ζητήσεως, πότε ἐπανελεύεται (*Ἀπὸ τῆς σεληνιακῆς μοίρας — τῆς Σελήνης).
 λη'. Περὶ δρασμῶν Σεραπίωνος. Editum in *Catal.*, I, p. 101.
- F. 107^v. λθ'. Τοῦ αὐτοῦ περὶ συνοχῶν καὶ κατακλίσεων. Editum *ibidem*.
 μ'. Τοῦ αὐτοῦ περὶ πάσης κοινωνίας. Edetur in *appendice*.
- F. 108. μα'. Ἐὰν ἐρωτηθῆς περὶ σποράς ἢ ἱματίου ἢ θανάτου ἢ φυλακῆς ἢ δούλου τινὸς οἰκέτου μὴ ἔχοντος ρίζαν (Βλέπε Κρόνον ἐν ποίῳ Ζωδίῳ — τὰ Ζώδια ἡμέρας εἰσὶ) = *cod. Venet.* 6, f. 89, *cap.* ρκγ'.
- μβ'. Περὶ ἔξουσας, ὑψώματος, Ξενιτείας, ἀγαθοῦ πότε συμ-

- βαίνει καὶ καταναῖ, εἰ θέλης γνῶναι (Βλέπε τὸν Δία — τότε γίνεται).
 μγ'. Περὶ πολέμου προσδοκωμένου ἢ κακοῦ, πότε γίνεται (Σκόπει Ἄρην καὶ ἐὰν εὐροις — τότε γενήσεται ὁ πόλεμος) = *cod. Venet.* 6, f. 76^v, *cap.* πα'. Cf. *infra Theophilum in cod.* 7, *cap.* λα'.
- F. 108^v. μδ'. Περὶ ἔξουσιαστοῦ ἢ ὑπουργοῦ νεωστὶ ἐγχειρισθέντος, πόσα ἔτη ἢ μῆνας διαμένει (Σκόπει τὴν Σελήνην καὶ τὸν Ἄρην — ἐξ αὐτῆς). Cf. *ibid.*, *cap.* λβ'.
- με'. Περὶ ἀνθρώπου βουλομένου εἰσελεθεῖν εἰς βασιλέα ἢ ἔξουσιαστὴν εἰδέναι ἐὰν πληροὶ τὰς ὑποσχέσεις ἄς συντάσσεται ἢ οὐ (Βλέπε ὅταν εἰσέρχεται πρὸς αὐτὸν — ἀλλὰ ἀπατᾷ σε). Cf. *ibidem*, *cap.* λγ'.
- μς'. Περὶ ἔξουσιῶν, καὶ ἐὰν βούλη γνῶναι εἰ νικᾷ ἢ νικᾶται (Βλέπε τὸν Ἥλιον — τὸ ἔτος ἐκεῖνο). Cf. *ibidem*, *cap.* λδ'.
- μζ'. Ἐὰν καταλάβης γῆν καὶ θέλης οἰκεῖσθαι αὐτόθι εἰ καταναῖς ἐν αὐτῇ καλὸν ἢ κακόν (*Ὅταν καταλάβης ἐκεῖ — τὸ αὐταρκες). Cf. *cod. Taurin.* 4, f. 68^v; *cod. Venet.* 7, f. 302, *cap.* φνζ'.
- F. 109. μη'. Περὶ ἀκοῆς εἰ ἀληθῆς, καὶ ὅτε θέλεις γνῶναι τίς ἐστὶν ἡ ἀκοὴ ἐκεῖνη (Βλέπε τὴν Σελήνην καὶ ἐὰν ἐστὶν — ἰσχυρῶς ἐτράπησαν). Cf. *cod. Taurin.* 4, f. 60.
- μθ'. Περὶ ὁδοπορίας, ἐὰν ἀπαίρη ἢ οὐ (*Ἐὰν δὲ ἐρωτᾷ τις — τροπικὸν ἀπαίρη).
 ν'. Ἐὰν ἐρωτηθῆς περὶ ἀποδήμου τινὸς ἐὰν ὑποστρέψει ἢ οὐ, ζῆ ἢ τελευτᾷ καὶ πόσας ἡμέρας ἢ μῆνας ποιεῖ ἐκεῖ (Σκόπει τὸν ὠροσκόπον — ἢ ἐν τῇ ὁδῷ).
- F. 109^v. να'. Ἐὰν ἐρωτηθῆς περὶ ὑποθέσεως καὶ θέλεις γνῶναι πότε γίνεται (Σκόπει τὸν Ἥλιον — ἐν τῷ μάρτυρι).
 νβ'. Περὶ ἱματίων, ἐὰν ἐρωτᾷσαι περὶ αὐτῶν (*Ὅτε θέλης εἰδέναι — τῶν κιτρίνων).
- F. 110. νγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τί τὸ ἐν τῇ χειρὶ κρατούμενον, ἀπὸ τῆς ψήφου τῶν ἀστέρων (*Ἐπιθεώρει τὸν ὠροσκόπον — γινομένων ἐξ αὐτῶν).
 νδ'. Περὶ ἐκάστου ἀστέρος ἢν χροιάν καὶ ὄσφρησιν κέκτηται, διότι ἕκαστος αὐτῶν ἰδίας ἔχει καὶ ἐνήλλακται (*Ἐν ἐπτά χροιαῖς τε καὶ — πᾶσι τοῖς κλίμασιν). Cf. *Catal.*, II, p. 88 ss. (Valens).
- F. 111. νε'. Ἐὰν ἐρωτηθῆς σέ τις ποῦ ἐκοιμήθη, καὶ θέλης γνῶναι τί εἰργάσατο ἐκεῖ, καλὸν ἢ φαῦλον (Σκόπει Ἄφροδίτην καὶ ἐὰν τύχη — διὰ τὰς ἀνυσθήσεται).
- F. 112. νς'. Περὶ φαρμάκων συνθέσεως (Πρὸς τὰ κεφαλικά πάντα — ζύλον κόπτε).
 νζ'. Καταρχὴ πλοίου. Editum in *Catal.*, I, p. 102.

- νη'. Ἐρώτησις περὶ καταρχῆς φόβου πλοίου ἐν Ἀθήναις. Editum *ibid.*, p. 103.
- F. 112^v. νθ'. Ἄλλη ἐρώτησις ἐν Σμύρνῃ περὶ φόβου πλοίου· προσεδόκατο γὰρ πρὸ πολλοῦ ἐληλυθέναι ἀπὸ Ἀλεξανδρείας καὶ οὐκ ἐληλύθει. Editum *ibidem*.
- F. 113. ε'. Δημητρίου περὶ δραπετευόντων. Editum *ibid.*, p. 104.
 εα'. <Iuliani> Περί πολέμου. Edetur *infra* in *appendice*.
 εβ'. Ἄλλη σκέψις. Edetur *ibidem*.
- F. 114^v. εγ'. Περί ἀναλύσεως πολέμου. Edetur *ibidem*.
 εδ'. Περί ἐπιθέσεως ἐχθρῶν (Σελήνης μόνης — ἡ Σελήνη ὑπάρχει).
 εε'. Περί κριτηρίων ἐν αἰς δεῖ ἡμέραις ἐγκαλεῖν ("Ὅταν ἡ Σελήνη — κατακρίνουσι).
- F. 115. ες'. Περί κρυφιαίων (Κρυφιαία τῆς Σελήνης — ἐν Ἰχθύσι μῆ).
 εζ'. Περί ἀφροδισίων ἵνα ἔρωτες γένωνται (Τῆς Σελήνης οὐσης μετὰ Ἀφροδίτης — ὅτε οὐ δεῖ).
 εη'. Περί μαντιῶν (Μαντεύεσθαι χρὴ Ἥλιου — καὶ ἀληθῆ).
 εθ'. Περί ἐναρχομένων ἀσθενειῶν, τῆς Σελήνης οὐσης ἐν ἐκάστω ζῳδίῳ ἀνά τῶν ε' πλανωμένων (Ἐν Κριῶ ὁ ἀρρωστήσας — τροπὰς ἀσθενήσαντες).
- F. 115^v. ἄλλως (Ἐάν τις ἐν κλιμάκτῃρι — εἰρημένας).
- F. 116^v. ο'. Περί χειρουργησίμων (Ἐάν ἀφαιρήται Ταῦρος — τῶν ἀστέρων).
 οα'. Περί ἀρρώστου τροφῆς πρώτης (Τῷ δὲ ἀρρώστῳ διδόσθω τροφή — μεσουρανούντων).
 οβ'. Περί ἐπιστολῶν ἀναδόσεως (Ἐάν ἐπιστολή σοι ἀναδοθῆ — εἰσκλησιν καὶ ἐπιβουλήν). *Usurpantur planetarum vetera nomina Φαίνων Στίλβων κ. τ. λ.*
- F. 118. ογ'. Περί πλοίων ἀναγωγῆς (Ἐάν τῷ Φαίνοντι στηρίζοντι — ἐν ταῖς παρατηρήσεσιν ἐτάγη).
- F. 118^v. οδ'. Ἐρμού περὶ κατακλίσεων. Editum in *appendice*.
- F. 119. οε'. Ἐκ τῶν τοῦ Λαοδικέως Ἰουλιανοῦ περὶ καταρχῶν εὐρημένων ἐκλογαὶ χρήσιμοι. Editum in *Catal.*, IV, p. 105.
- F. 119^v. ος'. Περί ἀναπέμπων[?] (Δεῖ τὸν γνησίως τοῖς ἀστρολογικοῖς — τὸ ζητούμενον)¹.
- F. 120. οζ'. Περί ἀποδήμου ἀνακομιδῆς. Editum in *appendice*.
- F. 123. οη'. Περί ἀποδήμου προσδοκίας τινός (Προσδοκίας περὶ τινος οὐσης — ἡ τοῦ κυρίου αὐτῶν).

¹ De libris Herphaestionis agitur (e. g. εἰς τὸ β' κεφάλαιον τοῦ γοῦ βιβλίου Ἡφαιστίωνος). Ergo astrologum Thebanum, qui ineunte saec. V scripsisse videtur, exeunte eodem saeculo vel ineunte sexto Palchus lectitavit.

- οθ'. Περί φυτείας (Φυτεύειν δεῖ μεσουρανούσης τῆς Σελήνης — ψυχροὶ καὶ ὑγροί).
- F. 123^v. π'. Διδασκαλία θεωρημάτων κατ' ἐπιτομὴν δηλοῦσα τόνδε τὸν τρόπον (Ἀφροδίτη μετὰ Ἄρεως — σινοποιεῖ).
- F. 125. πα'. Ὅσα εὗρον χρειώδη ἐν τοῖς βραβίλοις [*lege* Βαρβίλλου]. *Omissum*. In *margin.*: Εἰάθη ὡς ἀχρεῖον τὸ κεφάλαιον τοῦτο¹.
 πβ'. Ποίω μηνὶ τελευτήσῃ τις ἐπὶ πάσης γενέσεως (Ἀπὸ Ἥλιου ἐπὶ τὸν ὠροσκόπον — τελευτήσῃ).
 πγ'. Σχόλια εἰς τὸ περὶ χρόνων διαιρέσεως ἐκ τῶν τοῦ Ἡλιοδῶρου συνουσιῶν. *Omissum*. In *margin.*: Εἰάθη καὶ τὸ πγ' ὡς ἀχρεῖον.
 πδ'. Περί στηριγμῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἀποτελεσμάτων (Ὁ τοῦ Κρόνου στηρίζων — ὠφέλιμος).
 πέ'. Περί ἐκπτώσεως (Ἐπειδὴ, φησὶν ὁ Δωρόθεος — συμβάλλεται).
- F. 125^v. πς'. Περί χρόνου θανάτου (Πάλιν ὡς εἰς τὸν αὐτὸν τόπον φησὶ Δωρόθεος — ποιεῖν ἀναίρεσιν).
 πζ'. Καταρχὴ ἀναγκαῖα εἰς ἣν ἀπέτυχον πλανηθεῖς καὶ μετὰ ταῦτα εὐρηκῶς τὴν αἰτίαν ἐθαύμασα τὴν ἐνέργειαν· περὶ γραμμάτων ἐνεχθέντων. Editum in *Catal.*, I, p. 106, et VI, p. 63.
- F. 126. πη'. Περί καταρχῆς Λεοντίου στεφθέντος ἐν Ἀντιοχείᾳ. Editum in *Catal.*, I, p. 107, et VI, p. 66.
- F. 126^v. πθ'. Ἄτροφοι [*in marg.* γρ. ἔντροφοι] μοῖραι κατὰ ζῳδίων ἐπὰν ἡ Σελήνη κατ' αὐτὴν γίνηται (α' ι' ια' ιβ' — κδ' κς').
 ς'. Περί ἀποτυχίας (Ὁ Ἥλιος παρῶν — δηλοῦσιν).
 ςα'. Περί φήμης (Κατὰ τὴν ὥραν τῆς φήμης — ἀληθὴ ἐστίν).
 ςβ'. Περί ἐπιτυχίας ("Ὅρα τοὺς ἀστέρας τοὺς σημαίνοντας — ἀτελείωτοι) = *cod. Taurin.* 4, f. 69; *cod. Venet.* 7, f. 194, cap. τβ'.
 ςγ'. Περί στάσεων καὶ ἐμφυλίου πολέμου καὶ σφαγῆς (Ἄρης τῷ Ἥλιῳ συνῶν — ἡ βασιλέων) = *cod. Taurin.* 4, f. 68^v; *cod. Venet.* 7, f. 194, cap. τα'.
 ςδ'. Περί τοῦ πῶς· ὀφείλει γίνεσθαι τὸ ἀποτέλεσμα ("Ὅταν Κρόνος ἢ Ἄρης — ἡδέα).
- F. 127. ςε'. Περί κέρδους ("Ὅρα τοὺς οἰκοδεσπότας — οὐδαμῶς) = *cod. Taur.* 4, f. 60; *cod. Venet.* 7, f. 196, cap. τθ'.
 ςς'. Περί παραλήψεως οὐσίας (Εἰ μὲν συμφῶνῳ — παραλήπεται) = *cod. Taur.* 4, *ibid.*; *cod. Venet.* 7, f. 196, cap. τι'.

¹ Maxime dolendum est hoc fragmentum librarii pigritia interiisse. Solum fere olim ex libris supererat Barbilli celeberrimi astrologi, qui tempore Vespasiani imperatoris florebat; vide Friedländer, *Sittengeschichte*, I, p. 132-133. Cf. *cod. Paris.* 2506, f. 80^r.

- ζζ'. Περὶ οὐ ζητῆ τις, εἰ γίνεται ("Ὅρα τὸν κύριον τοῦ μεσουρανήματος — τὸ ζητούμενον).
- ζη'. Περὶ φιλίας καὶ ἔχθρας (Τὸν ἐρωτῶντα ἀπὸ τοῦ κυρίου — ἐμφαίνει).
- ζθ'. Ἄλλως (Ἐπὶ τῶν συζύγων — δηλοῖ).
- ρ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν ἡμέραν ἢ τις τεθνήξεται, τοῦ καιροῦ τοῦ θανάτου κειμένου ὡς ὁμολογουμένου (Στερεοῦ μὲν ἢ δισώμου — ἐλπίζόμενον).
- F. 127^v. ρα'. Ἄλλως (Καταδήλου γεγονότος — θάνατον λέγει).
- ρβ'. Περὶ ἀξιώματος καὶ δόξης καὶ τιμῆς (Τὰ φῶτα ἐν ἀρσενικοῖς ζωδίοις — δυστυχίας σημείον).
- ργ'. Περὶ πράξεως (Σκόπει εἴ τις τῶν ἀστέρων — εὐπερικτήτους).
- ρδ'. Περὶ τεκνώσεως ("Ὅρα τοὺς συσχηματιζομένους — ἀφαιρέτης).
- ρε'. Περὶ συμπτώσεων ("Ὁ Κρόνος ἐν τροπικοῖς ζωδίοις — ποιεῖ).
- F. 128. ρς'. Περὶ τῆς ἐν ξενιτεῖα τελευτῆς (Οἱ τοὺς ἀναιρετικούς τόπους — ἢ διάμετρος [?]).
- ρζ'. Περὶ τοῦ εἶ ἔστι πόλεμος (Σκόπει κατὰ τὴν ὥραν — πόλεμος).
- ρη'. Περὶ πολυκτημοσύνης καὶ ἀκτημοσύνης (Τὸν κλῆρον τῆς τύχης — νυκτερινούς).
- ρθ'. Περὶ κτημάτων καθαιρέσεως (Δεῖ δρᾶν τοὺς συσχηματιζομένους — προσνεύσεως [μαθήση in marg.]).
- ρι'. Περὶ κληρονομιῶν ("Ὁ Κρόνος τῆ κτητικῆ τύχη — κληρονομήσουσιν) = cod. Venet. 7, f. 301^v, cap. φνγ'.
- ρια'. Περὶ τοῦ πότε τέξονται αἱ γυναῖκες ἢ συλληφονται (Ἡμέρα κ' — ποιοῦσιν).
- ριβ'. Ἄλλως, εἰ συλλαμβάνοι *** ("Ὁ οἰκοδεσπότης τοῦ ε' τόπου — ἀγαθοποιῶν).
- ριγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν σκοπὸν τοῦ ἐρωτῶντος, περὶ τίνος θέλει ἐρωτᾶν ("Ἦε τὸν κύριον τοῦ ὠροσκόπου — ἀπόκρινε) = cod. Vindobon. 1, f. 266^v, cap. ρζ'. — In marg. manu ipsius Eleutherii: Σήμαινε τοῦτο παρ' ἡμῶν ἐδοκιμάσθαι καὶ ἐστὶ ἀληθὲς πάνυ.
- ριδ'. Ἄλλως περὶ τοῦ αὐτοῦ (Δεῖ τὸν ἐρωτῶντα ... ὁ δὲ Δωρόθεος καὶ Πτολεμαῖος καὶ Οὐάλης τὸν κλῆρον τῆς τύχης λαμβάνουσι ... οἱ δὲ Ἰνδοὶ λέγουσιν — μάχης ἢ φήμης).
- F. 129. ριε'. Περὶ τοῦ εἰ τέλος λάβοι τὸ ζητούμενον (Εἰ τέλος ἔξει τὸ ζητούμενον — οὐκ ἀνύσουσι).
- F. 129^v. ρισ'. Ποιοὶ τῶν ἀστέρων ἀνήκουσι τῷ κυανῷ, καὶ ποιοὶ τῷ χλοάζοντι ("Ὁ Κρόνος καὶ ὁ Ἑρμῆς — ἀναλογῆ).

- ριζ'. Ἄλλως περὶ οὐ τις ἐρωτᾶ ("Ἐπεὶ οἰκοδεσποτικοὶ τρόποι — ψεύδους καὶ ματαιολογίας).
- F. 130. ριη'. Περὶ ἀποδήμου εἰ ἐπανήξει θάπτον ("Ὁ ἐρωτῶν περὶ ἀποδήμου — πόλεως καὶ χώρας).
- ριθ'. Περὶ τῶν εἰς ἡγεμονίας καὶ ἀρχὰς πόλεων καὶ χωρῶν πεμπομένων (Δέον τὸν κλιματάρχη — φωτῶν).
- ρκ'. Περὶ ἀποδημίας ἐξ ἀνεπιγράφου ("Ἐάν τις ἐκ τῆς πατρῴας — ἀγαθόν) = cod. Venet. 7, f. 302^v, cap. φξ'.
- F. 130^v. ρκα'. Περὶ ξενιτείας (Ξενιτείας δὲ χρονιζούσης — σημαίνει).
- ρκβ'. Περὶ γονέων τῆς τούτων προτελευτᾶ (Λαβὲ τὴν γενεθλιακὴν ἡμέραν — ἢ μέθοδος).
- F. 131. ρκγ'. Περὶ τοῦ ποιῆσαι ἄσπρα γράμματα. Editum in *Catal.*, I, p. 108.
- ρκδ'. Περὶ τοῦ ζητούντος ὠφελῆθῆναι ("Ὁ ζητῶν ὠφελῆθῆναι παρά τινος — ἄρει).
- ρκε'. Περὶ ὀρίων ὠροσκοποῦντων ("Ὅρια Κρόνου ὠροσκοποῦντα — εἰρήκαμεν). Agitur de finibus singularum planetarum.
- F. 132^v. ρκς'. Περὶ οἰκοδομῆς καὶ καθαιρέσεως ("Ἐάν οἰκοδομῆν μέλλεις — κακοποιῶν).
- ρκζ'. Περὶ ἀποδημίας, πῶς πράξας ἐπανήκει ("Ὁ ὠροσκόπος δηλοῖ τὸν ἀπόδημον — ἀκολούθως).
- F. 133. ρκη'. Περὶ ἀναγωγῆς πλοίου, καὶ ἐξόδου ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀστέρων ("Ἐάν ἡ Σελήνη τύχη ὑπὲρ γῆν — προειρημένα).
- ρκθ'. Ἄλλως (Σελήνη ὑπὸ Ἄρεως καὶ Ἑρμοῦ — βραδυπλοῖαν σημαίνει).
- F. 134. ρλ'. Περὶ δεσμῶν ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀστέρων πρὸς τὴν Σελήνην (Σελήνη μαρτυρουμένη ὑπὸ Διὸς — τὸ ἐναντίον λέγει).
- ρλα'. Περὶ πολέμου. — Γέγραπται ὀπισθεν ἐν τῷ εα' κεφαλαίῳ τοῦ βιβλίου.
- ρלב'. Περὶ ἐκλείψεως κρίσις (Σκόπει τὴν γενομένην ἔκλειψιν — γίνεται).
- F. 135. ρλγ'. Περὶ τοῦ περιπάτου τῶν ζ' πλανήτων ("Ἰστέον ὅτι διεκβαλεῖν δεῖ — ἀποτελεσματογραφίαν).
- ρλδ'. Ἀντιόχου ὅσα οἱ ἀστέρες ἐν τοῖς τόποις τοῦ θέματος τυχόντες σημαίνουσι. Editum in *Catal.*, I, p. 108 ss.
- F. 136^v. ρλε'. Τελέσματα [in tab. ἀποτελέσματα] τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐποχῆς. — Edetur in appendice. — F. 137-148 alia manu s. XV scripta sunt.
- F. 142^v. ρλς'. Περὶ ἐμπαθῶν τόπων, ἦτοι μελῶν τῶν ἐν|. αἰν]ιγματωδῶν ζωδίων Κριοῦ Ταύρου Λέοντος Παρθένου. — Edetur in appendice.

- F. 143^v. ρλζ'. Περὶ σινοποιῶν μοιρῶν ἤτοι τόπων τῶν σινουμένων τὰς ὄψεις. — Edetur in appendixe.
- F. 145^v. ρλη'. Περὶ συναφῶν καὶ ἀπορροιῶν τῆς Σελήνης πρὸς τοὺς ἀστέρας, ὅσα ἐν τοῖς γενεθλίοις σημαίνει (Κενδορομοῦσα ἢ Σελήνη — ἐν τοῖς πράγμασιν).
- F. 148^v. ρλθ'. Περὶ τῆς ἀκριβοῦς κατὰ σῶμα κολλήσεως καὶ ἀπορροίας (Λαμβάνειν δεῖ ἐκάστου τῶν ἀστέρων — τὰ τῆς τύχης).
- F. 149. ρμ'. Περὶ τυραννίδος ('Εάν τις τυραννῆσαι θέλη — παραδεδοσθαί). Cf. infra Theophilum in cod. 7, f. 123^v, cap. ιβ'.
- F. 149^v. ρμα'. Περὶ τοῦ ἀπὸ τῶν ὀρίων τῆς Σελήνης μαθεῖν τὰ ἀπο[λ]λόμενα (Ζῆτει τὴν φάσιν ἣν ποιεῖται — ἔνδοξα).
- F. 150. ρμβ'. Περὶ πόλεως ἡρημαμένης ἢ τόπου, ἀνακτίζεται ἢ οὐ, κατοικεῖται ἢ οὐ κατοικεῖται, καὶ ὑπὸ τίνος οικοδομεῖται ('Εκ μὲν τοῦ ὠροσκόπου ληπτέον — συναφάς) = cod. Vindobon., f. 169^v. Cf. infra Theophilum, ibid., cap. κς'.
- ρμγ'. Περὶ πόλεως εἰ πολιορκεῖται ('Εάν ἐρωτηθῆς περὶ πόλεως — τούναντιον) = ibid., f. 170. Cf. Theophilum, ibid., cap. κζ'.
- F. 150^v. ρμδ'. Καταρχὴ πολεμική ('Εκ τοῦ ὠροσκόπου ληπτέον — τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ). Cf. Theophilum, ibid., cap. κη'.
- F. 151^v. ρμε'. 'Εάν θέλη τις πολιορκῆσαι πόλιν καὶ εἰρήνην ὡσαύτως εὐρεῖν (Δεῖ φυλάξαι τὸν Ἥλιον — τὴν πόλιν λήψη). Cf. Theophilum, ibid., cap. κθ'.
- ρμς'. Καταρχὴ πολεμική, ἐξ ἧς γνωρίζεται πᾶσα ἡ τοῦ πολέμου ἀναστροφή ('Εκ τοῦ ὠροσκόπου γνωρίζεται — οὐ μὴ σφάλωμεν). Cf. Zoroastrum apud Theophilum, ibid., cap. λ'.
- ρμζ'. Ἀποτελέσματα κοσμικὰ τῶν συνδέσμων ἐν τῇ ἐκλείψει ('Επὶ τὴν τύχην ὁ Ἀναβιβάζων — κλίμασι).
- ρμη'. Περὶ δεξιῶν καὶ εὐωνύμων σχημάτων (Δεξιὰ δὲ λέγουσι τρίγωνα — τοῦ Ζυγοῦ) = cod. Vindobon. 6, f. 250^v; cod. Venet. 7, f. 382^v, cap. ι'.

Sequitur f. 152 subscriptio : Τῷ συντελέστῃ τῶν καλῶν θεῶν χάρις. Ἐγράφη ἐν Μιτυληνῇ ἔτους ςωϚς' (= 1388) ἰνδ. ια' μηνὶ ἰουλλ(ῖ) κδη' χειρὶ Ἐλευθερίου Ἡλείου. — Cf. *Catal.*, IV, cod. Taurin. 4, f. 28.

Ff. 152^v-209 et 213-279^v. Apotelesmaticorum collectio divisa in capita CCCXII, quorum index invenitur ff. 339-342^v¹.

¹ Auctor huius collectionis fuit sine dubio ipse Eleutherius Eleus, qui non merus librarius erat, etsi Mitylenis a. 1388 priorem partem huius codicis, a. 1390 codicem Taurinensem 4 descripsit, sed astrologus quoque, utpote Iohannes Abramius, qui codicem Florentinum 10 a. 1382 confecit (*Catal. Flor.*, p. 38, n. 1), eum magistrum suum praedicaverit (cf. supra cap. ριγ'). Ad hunc Eleutherium referenda sunt

- F. 152^v. α'. Περὶ τοῦ ποίω μηνὶ τις τελευτήσῃ ('Απὸ Ἡλίου ἐπὶ τὸν ὠροσκόπον — ἐκλειπτικούς τόπους).
- β'. Ἀποτελέσματα Σελήνης μετὰ τοὺς συνδέσμους (Τῆς Σελήνης παριούσα — ἐκλειπτικούς τόπους). Cf. infra cap. ροθ'.
- γ'. Περὶ γυναικὸς φυγούσης ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς εἰ στραφήσεται ἢ οὐ ('Εἴπερ ἐρωτηθῆς ὅστις τοῦ — μεγάλας δυσκολίας) = cod. Vindobon. 4, f. 25.
- δ'. Περὶ κοινωνίας καὶ συντροφίας ('Εἴπερ ἐρωτηθῆς — οἶδε τὸ ἀληθὲς ὁ ποιητὴς πάντων) = ibid., f. 26; cod. Mediol. 11, cap. ξα'.
- F. 153. ε'. Περὶ ἀποδημίας ('Ο ὠροσκόπος ὁ τόπος ἔνθα — ταχεῖα καὶ ἐπικερδός) = cod. Vindobon. 4, f. 27^v.
- ς'. Εἰς τὸ γνῶναι φιλίαν ἢ ἔχθραν τινῶν (Εἰς τὴν ὥραν τῆς ἐνώσεως. — Sequitur Ὑπόδειγμα cum schemate) = cod. Vindobon. ibid.
- F. 153^v. ζ'. Περὶ διαγνώσεως ἐκάστου ζωῆς ὁπόση ἐστίν ('Οπόσος χρόνος. — Sequitur pariter Ὑπόδειγμα cum figura — ὅτι ς' ἡμέρας ζῆσεται καὶ οὐ πλέον).
- F. 154. η'. Περὶ βόγας καὶ δωρεᾶς βασιλικῆς ('Εἴπερ τις ἐρωτᾷ εἰ ἔλθοι αὐτῷ — ἀπέλιζε) = cod. Vindobon., f. 3, cap. ρμη'; cod. Mediol., cap. κθ'.
- F. 154^v. θ'. Περὶ εὐρέσεως κεκρυμμένων πραγμάτων παλαιῶν τε καὶ νέων ἤτοι περὶ θησαυροῦ ('Οπηνίκα περὶ τοιοῦτου τινὸς — ἀφείλετο τούτων τις) = cod. Vindobon., f. 9.
- ι'. Περὶ δὲ τοῦ ἰδεῖν τὸ ποῖόν αὐτοῦ ('Εάν δὲ πιστωθῆς — τῆς κράσεως τῶν ζυδίων) = cod. Vindobon., f. 9^v.

verba tabulae astronomicae f. 266^v praemissa ἐποίησα δὲ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ςωνδ' ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ψιε' δὲ ἔτει τῶν Περσῶν i. e. anno 1346 p. C. In capitulo quoque σμγ', f. 226^v, de anno ςωιη', loqui videtur, qui annus 1390 esset, quo alteram partem huius libri exaratam esse censeo.

Haec autem collectio diversis constat partibus. 1° Capita, quae ex collectaneis graecis saec. XI, qualia e. g. in codice Venet. 7 et in Parisino 2506 exstant (*Catal. Venet.*, p. 37, n. 1), Eleutherius hausit. Vide cap. κγ', quo exemplum anni ςφογ' 1075 affertur, cap. σμα' ubi genitura anni 1040 praebetur, cap. ιε' ss., etc.

2° Capita quae ex diversis operibus persicis vel arabicis nuper in graecam linguam versis excerpserit, nempe ex Achmetis introductione astrologica (ff. 158 ss. = cod. Venet. 5, ff. 202 ss.) vel libris qui Persarum vocantur (cap. ρλα', ρν', ρνε', cf. eundem cod. Venet. 5), ex libro scientiae astronomicae eorundem Persarum (ff. 214 ss., cap. σλ', cf. cod. Mediol. 11, ff. 18 ss.) et aliis.

3° Capita quaedam ff. 268-270, Hermelis, Lydi et syntagmatis quod vocamus Laurentianum, quo Eleutherius in codice quoque Taurinensi 4 usus est (*Catal. Ital.*, p. 5, n. 1).

4° Opera quorum Claudius Ptolemaeus auctor fuit vel fuisse credebatur (ff. 297^v-335, cf. cod. Vindobon. 4).

- F. 155. ια'. Εἰ εὐρίσκει τὸν θησαυρὸν ὁ ζητῶν (Εἰ δὲ θέλεις εἰδέναι — οὐδ' ἄλλως εὐρήσει) = *ibidem*.
 ιβ'. Περὶ τοῦ εὐρεῖν τὸν τόπον (Περὶ δὲ τοῦ εὐρεῖν τὸν τόπον — ἐστὶ θησαυρός). Cf. *ibid.*, f. 10.
- F. 155^v. ιγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι <εἰ> εἰς βάθος γῆς ἐστὶν ἢ εἰς τοῖχον (Περὶ τοῦ γνῶναι εἰς — ἀπολέσεις ζωὴν). Cf. *ibid.*, f. 11.
 ιδ'. Περὶ ἀξίας (Περὶ τοῦ ἐπιτυχεῖν ἀξίας τινὸς — βλάβην λέγε δηλοῦσιν).
- F. 156. ιε'. <Theophili> Περὶ πολέμου καὶ κακοῦ τινος πότε γίνεται (Σκόπει τὸν Ἄρην καὶ ἅν — ὁ πόλεμος) = *cod. Venet.* 7, f. 307.
 ις'. Ἄλλως. Περὶ πολιορκίας (Φησὶν ὁ Θεόφιλος· ἔστω ὠροσκόπος — τοῦναντίον). Cf. *cod. Venet.* 7, f. 203, cap. τμθ'.
 ιζ'. Περὶ δόλου καὶ ἐνέδρας ἐν τῷ στρατῷ ('Ο Κρόνος καὶ Σελήνη — ἐπιστρατευομένους) = *ibid.*, f. 305^v, cap. φξζ'.
 ιη'. Εἰ ἐκίνησεν ὁ στρατὸς ἐκ τόπου οὐ ἐστὶν ἢ οὐ (Εἰ ὁ κύριος τοῦ ὠροσκόπου — κινεῖται ὁ στρατός).
 ιθ'. Περὶ τοῦ πότε κινεῖται ὁ στρατός ("Ορα ὁμοίως τοὺς κυρίους — τῆς σχηματοποιΐας).
 κ'. Περὶ ἀγαθῆς ἐλπίδος (Τῷ περὶ ἀγαθῆς ἐλπίδος ἐρωτῶντι — ἀγαθὸν σημαίνει).
- F. 156^v. κα'. Εἰ ἔσται ἡ ζητούμενη ὑπόθεσις εἴτε μὴ (Οἱ λόγοι ἔχουσιν πρὸς — συγκακουμένου).
 κβ'. Περὶ σημείων τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ γινομένων ('Εὰν ἐν τῷ οὐρανῷ φλόξ — Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων αἰχμαλωσία).
 κγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν ἡμέραν ἐν ἣ τις τεθνήσκει (Σκόπει ποῖον ζῴδιον καὶ — τὸν θάνατον). *Sequitur Ὑπόδειγμα* ('Εν τῷ ςφογ' ἔτει [= 1075 p. C.] τὸ — τελευταίη) = *cod. Mediol.* 23, f. 255.
 κδ'. Εἰς τὸ καβαλλικεῦσαι (Δεῖ τὴν Σελήνην — τὸν Δία).
 κέ'. Εἰς τὸ φανερῶσαι δουλείαν (Δεῖ εἶναι τὴν Σελήνην — ἀγαθούμενον).
 κς'. Εἰς δουλ[ε]ῖαν κρυφὴν (Δεῖ εἶναι τὴν Σελήνην ὑπαυγον — ὁμοίως).
 κζ'. Εἰς ἀραβῶνα πραγματείας (Δεῖ τὴν Σελήνην ἀπορρεῦσαι — ὠνούμενος).
 κη'. Εἰς συντροφίαν ἢ κοινωνίαν (Δεῖ εἶναι τὴν Σελήνην εἰς ζῴδιον — αὐτῷ).
 κθ'. <Εἰς τὸ> πιττάκια ποιεῖν (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι εἰς ζῴδιον — ἐνδόξου).
- F. 157. λ'. Εἰς τὸ μετοικίσει (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι εἰς — αὐτῆς εἶναι).
 λα'. <Εἰς τὸ> πύργον θεμελιῶσαι ἢ πόλιν (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι εἰς — μεσουράνημα).

- λβ'. <Εἰς τὸ> χαλᾶσαι κτίσμα (Δεῖ τὴν Σελήνην ἀπορρεῖν — κεκακωμένον).
 λγ'. Εἰς τὸ φυτεῦσαι δένδρα (Τὴν Σελήνην εἶναι δεῖ — ἀερῶδες).
 λδ'. Εἰς ζήτησιν παιδίου (Τὴν Σελήνην εἰς ζῴδιον — αὐτοῦ).
 λε'. Εἰς τὸ ἀποσπᾶσαι παιδίον ἀπὸ μαστοῦ (Τὴν Σελήνην ἐν — τὰ φυόμενα).
 λς'. Παιδίον εἰς γράμματα δοῦναι (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι εἰς ζῴδιον ἀνθρωπόμορφον — ἀπὸ κακοποιοῦ). Cf. *infra*, cap. να'.
 λζ'. Εἰς ἔμετον καὶ ἀναγαργαρισμόν (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι — ἀγαθούμενην).
 λη'. Εἰς κλυστήριον (Τὴν Σελήνην δεῖ — αὐξίφωτούσης).
 λθ'. Εἰς τὸ ποιεῖν καθάρσιον (Τὴν Σελήνην εἶναι δεῖ — ἀδυνατεῖ).
 μ'. Εἰς χειρουργίαν ὀφθαλμῶν μετὰ σιδήρου (Πρέπει τὴν Σελήνην — ὑπεργείους).
 μα'. Εἰς φλεβοτομίαν καὶ σικύασμα (Οὐ δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι — τὸν Ἄρεα).
 μβ'. Εἰς ζήτησιν ἀπὸ μεγάλων (Δεῖ τὴν Σελήνην — ἀγαθὸν ἐστί).
 μγ'. Εἰς τὸ ἐπιζητῆσαι ἐνέργειαν ἀπὸ βασιλέως ('Ομοίως εἰς τὴν ὥραν — ἐστίν).
 μδ'. Εἰ ὠφεληθῆσεται τις ἀπὸ βασιλέως ("Ορα τὴν Σελήνην καὶ τὸν — τόπω λέγε).
- F. 157^v. με'. <Εἰς τὸ> πόλεμον ποιῆσαι ('Οφείλει ὁ ὠροσκόπος εἶναι — ἐξέλευσιν).
 μς'. Εἰς εἰσέλευσιν πόλεως (Παρητηρήθη ὁ Καρκίνος — περιστάσεις).
 μζ'. Εἰς ταξείδιον διὰ ξηρᾶς (Δεῖ τὴν Σελήνην εἰς — ἀπὸ Ἄρεως).
 μη'. Εἰς ταξείδιον διὰ θαλάσσης (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι — τὰ κέντρα).
 μθ'. Εἰς γάμον (Τὴν Σελήνην εἰς ζῴδιον — καλὸν ἐστί).
 ν'. Εἰς κυνήγιον (Τὴν Σελήνην καὶ τὸν ὠροσκόπον — αὐξάνει).
 να'. Παιδίον εἰς γράμματα δοῦναι ('Ο μὲν ὠροσκόπος τὰ — εἰς μάθησιν). Cf. *supra*, cap. λς'.
 νβ'. Εἰς τετραπόδων ἀγοράν (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι εἰς — μετ' αὐτοῦ).
 νγ'. Εἰς ζήτησιν φυγόντος (Δεῖ τὴν Σελήνην ὄραν — κεκακωμένην).
 νδ'. Εἰς τὸ σπείραι καὶ γεωργεῖν (Δεῖ τὴν Σελήνην εἶναι εἰς τὸν — ἀγαθούμενον).
 νε'. Εἰς δούλων ἀγοράν (Τὴν Σελήνην εἶναι δεῖ εἰς ζῴδιον — κακοποιῶν).

- F. 158. νς'. Ἐκ τῶν ἱππάρχου περὶ πόσου τῶν ἀστέρων. Denno edidit Boll, *Bibl. Mathem.*, III, ser. II (1901). p. 185 ss.
 νζ'. Περὶ ἀφετῶν καὶ ἀφετικῶν τόπων (Ἀφέται εἰςί τέσσαρες — καὶ τὸ δύνον).
 νη'. <Achmetis> Εἰσαγωγὴ συντετημένως ἐκτεθείσα καὶ δι' ὀλιγογραφίας εἰσάγουσα καὶ ὀδηγοῦσα τοὺς βουλομένους εἰς πάσαν σχεδὸν τὴν τῆς ἀστρονομίας ὑπόθεσιν καὶ αὐτῆς σχεδὸν τῆς ἀστρολογίας ἀπτομένη (ὑπὸ τὴν οὐρανίαν σφαῖραν — κατάκρισιν) = cod. Venet. 5, f. 202.
- F. 160. νθ'. Περὶ ἀστέρων ὀνομασίας ἐκ τῆς τοῦ Ἥλιου ἀποχῆς ἤτοι δυτικῶν ὑπαύγων ἀκρονύχων (Ἰστέον ὅτι — ἀνατολικοί) = *ibid.*, f. 204^v.
 ξ'. Περὶ ὑψώσεως καὶ ταπεινώσεως τῶν ἀστέρων (Διχῶς εὐρίσκεται — ταπεινοῦσθαι) = *ibidem*.
- F. 160^v. εα'. Πόσον χρόνον ἐπιμένει ἕκαστος ἀστήρ ἐν ἐκάστῳ ζῳδίῳ (Ὁ Κρόνος πλεόν — ἰθ' ἢ κ') = *ibidem*.
 εβ'. Ποῖος ἀστήρ χρονοκράτωρ ἐστὶν <καθ'> ἕκαστον χρόνον (Ὁ ὑψούμενος — ὑψοῦται) = *ibidem*.
 Sequitur sine numero. Ἀποτελέσματα ὀρίων Κριτοδάμου (Κριὸς ἀπὸ πρώτης μοίρας — τάσσονται) = *ibidem*.
 εγ'. Περὶ ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν ἀστέρων (Ἰστέον ὅτι δε — μοῖραι μζ') = *ibid.*, f. 207^v.
 εδ'. Περὶ προτασσόντων καὶ ὑπακούοντων (Αἱ μὲν μοῖραι — ὑπακούοντα) = *ibidem*.
 εε'. Περὶ βλεπόντων καὶ ἰσοδυναμούντων (Βλέπει μὲν καὶ ἰσοδυναμεῖ — Αἰγόκερωτος) = *ibidem*.
- F. 161. ες'. Περὶ συναφῶν καὶ ἀπορροϊῶν (Χρῆ γινώσκειν — εἴρηται) = *ibid.*, f. 208^v.
 εζ'. Περὶ ἀκτινοβολίας (Πάλιν ἐκείνη ἢ συναφή — παρ' αἰρεσίην ἐστὶν) = *ibidem*.
- F. 161^v. In marg. εη'. Περὶ σπορίμου Ἥλιου (Σπόριμον Ἥλιου λέγουσιν — διαμετροῦν). Cf. cap. οε'.
 εθ'. Περὶ ἀγαθοσύνης, χαρᾶς, θλίψεως, ἰδιοπροσωπίας, συνοικειώσεως καὶ δωδεκατημορίων (Ἡ ἀγαθοσύνη — οἴκῳ ἔχει) = *ibid.*, f. 209^v.
 ο'. Περὶ συναφῆς. — οα'. Περὶ ἀπορροίας. — οβ'. Περὶ στηριγμοῦ (Στηριγμὸς λέγεται ...). — ογ'. Περὶ φάσεως. — οδ'. Περὶ ἐξάλματος καὶ ἐμπτώσεως ἡμερινῶν καὶ νυκτερινῶν ἀστέρων (Ἡμερινοὶ ἀστέρες — γένεσιν ἐκείνου). Cf. cod. Venet. 5, f. 209^v.
- F. 162. οε'. Περὶ σπορίμου Σελήνης (Σπόριμον Σελήνης λέγουσιν — τότε ἦν). In marg. [cf. cap. εη'].
 ος'. Περὶ ἐκπτώσεως (Ἐκπτωσις δὲ λέγεται — ἐγένετο).

- οζ'. Περὶ μεσεμβολήσεως (Μεσεμβόλησις ἐστὶ — τὸν Δία).
 οη'. Περὶ ὑπακούοντων ζῳδίων (Ἐπακούει ζῳδίων ζῳδίῳ — ηη ηη).
 οθ'. Περὶ ἰσοδυναμούντων (Ἰσοδυναμεῖν δὲ ἀλλήλοις — σκίασμα).
 π'. Περὶ ἀποκλίματος (Ἀποκλίματα καλεῖται — τοῦ ὠροσκόπου).
 πα'. Περὶ θέρμης, ψύξεως καὶ ἀνέμων. [Post quatuor versus cancellatos sequitur] (Ὁ αὐτοῦ καιροῦ ὀπόταν ἢ Σελήνη — ἀνέμων ποιεῖ. Τὰ δὲ κέντρα προεγράψαμεν εἰς τὸ σὸν βιβλίον).
- F. 162^v. πβ'. Περὶ ὑδάτων καὶ ὑετῶν. — F. 163. πγ'. Περὶ μεσεμβολήσεως ut in cod. Venet. 5, f. 222^v-223.
- F. 163^v. Περὶ τοῦ εἰδέναι τὴν ἔλθοῦσαν φήμην εἰ ἀληθῆς ἐστὶν ἢ ψευδῆς (Ὅρα τὴν Σελήνην εἰ ἔστι — συσχηματίζεται) = *ibid.*, f. 220.
- πε'. Περὶ διαγνώσεως δμβρου καὶ ἀνομβρίας. — πς'. Περὶ τοῦ γινῶναι ἐναλλαγὴν ἀέρος. — F. 164. πζ'. Περσῶν καὶ Ἀράβων περὶ τῆς τῶν ζῳδίων συνοικειώσεως καὶ ἐκάστῳ τῶν ζῳδίων τῆς τῶν χωρῶν ὠσαύτως συνοικειώσεως. Omnia ut in cod. Venet. 5, f. 225. Cf. cod. Vindobon. 2, f. 141^v.
- F. 164^v. πη'. Περὶ τῆς δηλώσεως τῶν ιβ' τόπων. — F. 165. πθ'. Περσῶν περὶ κλήρων οἱ καὶ ὄροι λέγονται. — F. 165^v. ς'. Σύνοψις περὶ τῶν κλήρων πόσοι εἰσὶ καὶ ἐκ πόσων ἐκβάλλονται = *ibid.*, f. 256^v-257^v.
 ςα'. Περὶ ἔχθρας καὶ δίκης ἤτοι κρίσεως ὅπως ἀποβήσεται. ὑπόδειγμα δὲ τὸ αὐτὸν [*sic*] ἔχει τῷ πολέμῳ (Ἐὰν ἐρωτηθῆς περὶ δίκης — ἔξει ὁ ἐρωτῶν) = cod. Vindobon. 4, f. 36.
- F. 166. ςβ'. Περὶ πολέμου (Εἵπερ ἐρωτᾷ βασιλεὺς περὶ πολέμου — ἤτηθησεται) = *ibid.*, f. 36^v.
 ςγ'. Περὶ πολιορκίας καὶ ἐκ ποίου μέρους γενήσεται ὁ πόλεμος καὶ ἐκ ποίου μέρους ἐλεύσεται τὸ κούρσος (Πάλιν ἐπὶ πολιορκίας ἐὰν ἐρωτηθῆς — καὶ τὸ κούρσος) = *ibid.*, f. 37^v.
 ςδ'. Κλήρος πολέμου ἡμερινός (Ἀπὸ Ἥλιου μέχρι — πόλεμος) = *ibidem*.
- F. 166^v. ςε'. Περὶ τοῦ γινῶναι ὁποῖος ἔσται ὁ πόλεμος μέγας ἢ μικρός καὶ ἐτέρων ζητημάτων τοῦ πολέμου (Τὸ μὲν ζῳδίων τὸ στερεόν — βραδυτῆτα) = *ibid.*, f. 38.
 ςς'. Περὶ τοῦ γινῶναι δε στρατὸς ἔρχεται κατὰ βασιλέως τὸ ἀποβησόμενον (Εἵπερ ἐρωτᾷ τις ὅτι — ὁ πόλεμος) = *ibidem*.
 ςζ'. Περὶ τοῦ γινῶναι εἰς ποῖον μέρος, εἰ σταθήσεται κατὰ τὸν πόλεμον, νικήσει, καὶ περὶ τοῦ Ἄρεως ἐνθα τῶν μοιρῶν τῶν ζῳδίων ἐστὶν ἀνατολικός, δυτικός, βόρειος, νότιος (Ἰστέον ὅτι ὁ Ἄρης ἀπὸ μοίρας — αἵματος) = *ibidem*.

- F. 167. ζη'. Περὶ διαγνώσεως πολέμου ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Ἑρμοῦ (Ὅποταν εἰς πόλεμον βούλει — ὄρων λέγε) = *ibid.*, f. 38v.
 ζθ'. Περὶ δυνάμεως ἀστέρων ἰσχυροτέρων ἦτοι ἀπὸ ὑψώματος κ. τ. λ. (Ἐτελέσθησαν αἱ περὶ πολέμου ἐρμηνεῖαι καθὼς ἐξ Ἀράβων ... καὶ μεθόδους περὶ πολέμου ἐν τῷ β' βιβλίῳ τοῦ Πτολεμαίου καθ' Ἑλληνας — ἐχθροῦ ἔσται).
- F. 167v. ρ'. Ἀρχὴ τοῦ ὀγδόου ζητήμα [Ζηδίου in indice] εἰς ἐρωτήματα [ἢ περὶ θυρίδος add. index] (Αὕτη ἡ θυρίς δηλοῖ — κακῶν ἀνθρώπων).
 ρα'. Περὶ τοῦ γινῶναι τὸν τοῦ ἐρωτῶντος θάνατον ὁποῖος ἔσται καὶ ἐκ ποίου πάθους (Ἐὰν ἐρωτήσῃ τις ὅτι — πόδων καὶ παλμάτων). Sequuntur ὑποδείγματα duo cum thematibus. Cf. *cod. Mediol.* 11, f. 112.
- F. 168. ρβ'. Περὶ κληρονομίας ἀλλοτρίων πραγμάτων (Ἐὰν ἐρωτᾷ τις εἰ τύχη κληρονομίας — ἐρωτῶντος) = *cod. Mediol.* 11, f. 113v.
- F. 168v. ργ'. Ἀρχὴ τοῦ θ' Ζηδίου εἰς ἐρωτήματα περὶ μακρᾶς ἀποδημίας (Εἴπερ ἐρωτήσῃ τις περὶ ταξειδίου — πρὶν φθάσῃ γίνεται) Sequuntur ὑποδείγματα tria cum thematibus = *cod. Mediol.* 11, f. 114, cum quo cf. et sequentia.
- F. 169v. ρδ'. Περὶ ἐλεύσεως ἀποδήμου (Ἐὰν ἐρωτᾷ τις ... ἄλλο — ἄλλο. Des. ἐκεῖνο κέντρον λέγουσιν) = *cod. Venet.* 5, f. 258v; *cod. Vindobon.* 4, f. 41v.
- F. 170. ρε'. Περὶ τοῦ εἰδέναι εἰ νοσεῖ ἢ ὑγιαίνει ὁ ἀποδημῶν (Ὅρα τὸν ταλῆλ τοῦ ἀποδήμου — ἀγαθουμένης) = *cod. Venet.* 5, *ibidem*; *cod. Vindobon.* 4, f. 42.
 ρς'. Περὶ τοῦ εἰδέναι εἰ ζῆ ἢ ἀπέθανεν ὁ ἀποδημῶν (Εἰ εὐρέθη ὁ δηλωτικὸς — καλῶς γίνεται) = *cod. Venet.* 5, *ibidem*; *cod. Vindobon.* 4, f. 42v.
- F. 170v. ρζ'. Περὶ βασιλικῆς ἐνεργείας εἰ ἔρχεται πρὸς τὸν ζητοῦντα ἢ οὐ (Εἴ τις ἐρωτᾷ — μέρος δι' οὗ γίνεται) Sequuntur ὑποδείγματα quatuor cum thematibus delineatis = *cod. Venet.* 5, *ibidem*; *cod. Vindobon.* 4, f. 42v.
- F. 171. ρη'. Περὶ τοῦ γινῶναι περὶ πραγματευομένου πράγματος εἰ κέρδος φέρει ἢ ζημίαν (Εἴ τις ἐρωτᾷ — κέρδος φέρει) = *cod. Venet.* 5, f. 260; *cod. Vindobon.* 4, f. 44.
- F. 171v. ρθ'. Περὶ ἐλπίδος ἐρωτήματα (Ἐὰν ἐρωτᾷ τις — ἄλλως ... οὐ τελειοῦται) = *cod. Venet.* 5, *ibidem*; *cod. Vindobon.* 4, *ibidem*.
 ρι'. Περὶ τοῦ γινῶναι γνώμην φίλου (Εἰ ἐρωτᾷ τις — τοῦ φίλου) = *cod. Venet.* 5, *ibidem*; *cod. Vindobon.* 4, f. 44.
 ρια'. Περὶ τοῦ εἰδέναι πότε ἐλευθεροῦται ὁ ἐν τῇ φυλ(ακῇ) καὶ πῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἔσονται (Εἴ τινα βάλῃ ὁ βασιλεὺς — ἐλευθεροῦται) = *cod. Vindobon.* 4, *ibidem*.

F. 172. ἄλλως (Βλέπε τὴν Σελήνην — ἀσθενήσῃ) = *ibidem*.

F. 172v. ριβ'. Περὶ τῶν ιβ' τόπων ὅσα τε δι' ὑποδείγματος θεματίου δηλοῦσιν [*sic*] ἕκαστος αὐτῶν = *cod. Vindobon.* 4, f. 49v.

Περὶ τοῦ α' τόπου τοῦ δηλωτικοῦ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κυρίου τῆς ἐρωτήσεως (Εὐρέθη ὁ πρῶτος τόπος τρίτη μοῖρα. — *Disserit de decem primis locis usque ad imam paginam 173v ubi verbis ... ἀφελήθησεται παρ' αὐτῶν textus abruptur*). Cf. *cod. Vindobon.*, f. 49v ss.

Folia denique aliqua interciderunt, cum capitibus ριγ'-ρλδ' quae in indice enumerantur :

ριγ'. Περσῶν εἰς τὰς δηλώσεις τῶν ιβ' οἰκῶν τῆς οὐρανοῦ σφαίρας τοὺς τε τόπους τῶν ἀστέρων κατὰ τὰ κέντρα αὐτῶν ἢ περὶ κανονίων τοῦ ὠροσκόπου καὶ τῶν αὐτῶν [= *cod. Vindobon.* 4, f. 52]. — ριδ'. Περὶ καταρχῶν <α'> τόπου ἦτοι ὠροσκόπου. — ριε'. Περὶ <τῶν> κατ' εἶδος ἐκ τῆς τοῦ ἀστέρος φύσεως. — ριζ'. Περὶ τοῦ γινῶναι εἰ γενήσονται σεισμοί. — ριη'. Περὶ τοῦ γινῶναι καὶ εἰπεῖν τὸ ἐρωτώμενον. — ριθ'. Περὶ τοῦ εἰπεῖν τί ἐστὶ τὸ ἐρωτώμενον ἀπὸ τοῦ Ζηδίου τοῦ ὠροσκοποῦντος. — ρκ'. Περὶ τοῦ γινῶναι τὸν τῆς ζωῆς χρόνον τοῦ γεννηθέντος βρέφους. — ρκα'. Περὶ τοῦ γινῶναι ποῖον καιρὸν θανεῖται ὁ ἄρχων. — ρκβ'. Περὶ τοῦ εἰδέναι πόσον χρόνον κρατήσῃ ὁ ἄρχων. — ρκγ'. Περὶ τοῦ γινῶναι περὶ τίνος εἰ ἄρξει. — ρκδ'. Περὶ τοῦ γινῶναι πότε γίνεται ἡ βασιλεία αὐτῆ περὶ ἧς ἐρωτήθησ. — ρκε'. Περὶ τοῦ γινῶναι καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἦτοι τοῦ βασιλεύοντος. — ρκς'. Περὶ βασιλέων καὶ ἀρχόντων πῶς ἔστι γινῶναι τὸ μῆκος τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. — ρκζ'. Περὶ τοῦ γινῶναι εἰ γένοιτό τις ἀρχιερέυς. — ρκη'. Περὶ πλοίων. [*Haec conspirant cum cod. Venet.* 5, f. 265-266v; cf. *infra* f. 224]. — ρκδ'. Ὅσα σημαίνουσιν ἐκ τῶν φωστήρων ἐκλείψεις Ἡλίου καὶ Σελήνης κατὰ τὰ Ζηδία καὶ τοὺς δεκανοὺς καὶ τὰ πρόσωπα [= *ibid.*, f. 269]. — ρλ'. Περὶ βασιλέως εἰς τὴν ἐκλείψιν [= *ibid.*, f. 272]. — ρλα'. Προσίμιον εἰς τὸν Περσῶν τρίτον λόγον περὶ γενεθλίου καὶ περὶ τῶν σχηματισμῶν τῶν ἀστέρων, αἰρέσεων τε καὶ τῶν ἐτέρων δυνάμεων χρήσιμον, κέντρων, ἀποκλιμάτων, ἐπαναφορῶν [= *ibid.*, f. 272v]. — ρלב'. Περὶ γενεθλίου. — ρλγ'. Περὶ σποράς ἀνθρώπων καὶ σαρκώσεως ὁποῖον γενήσεται τὸ σπαρὲν καὶ ὅπως τελειοῦται τὸ ἔμβρυον κατὰ μῆνα. (*Finis huius cap. superest [f. 174] ... καὶ ἐκεῖνος ὁ γεννηθεὶς — ἐξέρχεται εἰς τὸ φῶς*). Cf. *ibid.*, f. 273.

F. 174. ρλδ'. Περὶ τοῦ εὐρεῖν τὴν ὥραν τῆς σποράς καὶ τὸν ὠροσκόπον τὴν τε μοῖραν αὐτοῦ καὶ τὰς ἡμέρας καὶ ὥρας ἃς ποιεῖ ἐν

τῆ μητέρα ἕως ἀν γεννηθῆ (Λέγει ὁ Ἑρμῆς ὅτι εἰς ὃ ζῴδιόν ἐστιν — τὸν ὠροσκόπον τῆς σποράς).

- F. 174^v. ρλε'. Περὶ γόνεων (Τὸν τοῦ πατρὸς λόγον — ὡσπερ ὁ Πτολεμαῖος εἶρηκεν) = *ibid.*, f. 273^v.
 ρλς'. Περὶ τοῦ γινῶναι εἰ ἄρρεν ἐστὶ τὸ ἐν τῇ μητέρα ἢ θήλυ (Εἴπερ τετραγωνίζει ὁ ἥλιος — θήλεως θήλυ) = *ibidem*.
 ρλζ'. Περὶ ἀνατροφῆς (Ἰστέον ὅτι τὰ τῆς — καὶ ἐπίνοσος). Cf. *ibidem*.
 ρλη'. Περὶ χρόνων ζωῆς τοῦ τεχθέντος (Ἡμέρας μὲν πρώτων ἥλιον χρῆ κρατεῖν ἀφέτην — ἀληθὲς ὁ θεὸς οἶδεν¹). Sequuntur themalia duo delineata.
 F. 176. ρλθ'. Περὶ μορφῆς καὶ κράσεως σωματικῆς τοῦ τεχθέντος (Γινώσκειται τοῦτο ἐκ — τὸν λόγον Πτολεμαίου σύγκρινε τὴν μορφήν καὶ τὴν κράσιν). Cf. *ibid.*, f. 274^v.
 ρμ'. Περὶ σινῶν καὶ παθῶν σωματικῶν (Κυριώτερον πρὸς πίστωσιν — ὁμοίως τῷ Πτολεμαίῳ ἐξέθεντο). Cf. Ptol., *Tetrab.*, III, 15.
 F. 176^v. ρμα'. Περὶ τύχης κτητικῆς (Ὁφείλεις κρατεῖν — κέρδος εὐρήσει). — ρμβ'. Περὶ τύχης ἀξιωματικῆς. Editum in appendice. — ρμγ'. Περὶ πράξεως ποιότητος. Editum in appendice. — ρμδ'. Περὶ συναρμογῶν ἤτοι γάμων (Οἱ δηλοῦντες — αὐτῆς). — F. 177. ρμε'. Περὶ τέκνων (Οἶκος τῶν τέκνων — τὰ δ' ἐξῆς ὁ Πτολεμαῖος). — ρμς'. Περὶ φίλων (Ὁ ταλῆλ τῶν φίλων — ἔχθρας). — ρμζ'. Περὶ ξενιτείας (Ὁ ταλῆλ τῆς ξενιτείας — ὁ Πτολεμαῖος ἐδήλωσεν). — F. 177^v. ρμη'. Περὶ θανάτου ποιότητος τοῦ γεννηθέντος (Ἡ ποιότης τοῦ θανάτου — παρὰ φύσιν). — ρμθ'. Περὶ χρόνων διαιρέσεως τοῦ γεννηθέντος (Ἰστέον ὅτι ἡ ἐναλλαγή τότε ἐστὶν ...). Sequitur thema geniturae. — Conspirant cum cod. Venet. 5, f. 275-276. Desinunt, ut in illo libro, verbis καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον — καὶ σοφίας τοῦ θεοῦ ἀμήν.
 F. 179^v. ρν'. Προοίμιον βιβλίου τῶν Περσῶν περὶ καταρχῆς (Χρῆ γινώσκειν ὅτι αἱ καταρχαὶ — ὁ θεὸς ὅς πάντα γινώσκει πρὸ τοῦ γενέσθαι). Cf. cod. Venet. 5, f. 277 ss.
 ρνα'. Εἰς προβολὴν βασιλέως ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας [καὶ] δουκατικῆς, ἐπιχωρίων καὶ ἄλλων τινῶν καὶ στρατείας ἤγουν ὅτε προβάλλεται ὁ βασιλεὺς τινα εἰς ἀρχὴν (Τὸ μεσουράνημά ἐστιν ὁ βασιλεὺς — ἔσται γέρων).
 F. 180. ρνβ'. Εἰ ὠφεληθήσεται τις ἀπὸ βασιλέως ἢ ἄρχοντος (Ὅρα τὴν Σελήνην καὶ τὸν — βλαβήσεται).

¹ Totum caput ex Arabica vel Persica lingua translatum esse ultima verba manifestant; cf. cap. ρν', ρεζ', σζ', σοθ'.

ρνη'. Περὶ τοῦ πότε διαδεχθήσεται τις (Ὅτε εὐρίσκεται κακοποιὸς — μεσουρανήματος).

*Ἄλλο (Κακοποιοῦ ἐπεμβαίνοντος — σχηματοποιίας).

- F. 181. ρνδ'. Παραγγέλματα σοφῶν [χρήσιμα in marg.] (Ὁ Πτολεμαῖός φησιν ἐν τοῖς τροπικοῖς ζωδίοις ... φασὶν οἱ ἀρχαῖοι ὅτι — ἀγαθὸν σημαίνει).
 F. 181^v. ρνε'. Εἰσαγωγή καὶ θεμέλιον εἰς τὴν ἀστρολογίαν· ποίημα Ἀχμάτου τοῦ Πέρσου. — ρνς' [β']. Προοίμιον εἰς τὴν ἀστρολογίαν ἐκ τοῦ α' λόγου τῶν Περσῶν. Edita in *Catal.*, II, p. 122 s.
 F. 182. Sine numero. [γ']. Εἰσαγωγή συντετμημένως ἐκτεθεῖσα καὶ δι' ὀλιγογραφίας κτλ., ut in cod. Venet. 5, f. 202.
 F. 184. ρνζ'. Οἱ χρόνοι τῶν ἀστέρων (Ἰστέον ὅτι τὰ στερεὰ — δίσωμα μῆνας) = *ibid.*, f. 204^v.
 F. 184^v. ρνη' [η']. Ἀποτελέσματα ὀρίων Κριτοδάμους (Κριὸς ἀπὸ πρώτης ...) = *ibidem*. Cf. supra, cap. εβ'.
 Hoc caput verbis τινὲς δὲ φιλόλογοι ἀ... ima p. 184^v abrumpitur. Folium deinde deest. Cap. ρνθ'-ρξα' in indice tantum memorantur :
 ρνθ'. Περσῶν περὶ ἀγαθοποιῶν καὶ κακοποιῶν ἀστέρων = *ibid.*, f. 207. — ρξ'. Περὶ ἡμερινῶν καὶ νυκτερινῶν ἀστέρων = *ibidem*. — ρξα'. Περὶ τοῦ πρὸς τὸν ἥλιον σχηματισμῶν [*sic*]. Supersunt tantum ultima verba f. 185 ... ἀπὸ ταύτης τῆς ὑποθέσεως δυσκολώτερον γνωσθήσεται. = cod. Venet., *ibidem*.
 F. 185. ρεβ'. Περὶ φύσεως τῶν ζωδίων (Τὰ ζωδία πάντα — τῷ αἵματι) = *ibid.*, f. 207.
 ρεγ'. Περὶ ὑψωμάτων (Ἰστέον ὅτι ἐν κανόνιῳ — ταπεινούμενα) = *ibid.*, f. 208.
 ρεδ'. Εἰς τὰς δυνάμεις τῶν ἀστέρων τὸ κατ' οὐσίαν (Καθόλου αἱ δυνάμεις — ἢ ἀρκτικός) = *ibid.*, f. 209.
 ρεε'. *Ἄλλο τὸ κατὰ συμβεβηκός (Ἡ δὲ δύναμις — χαρὰν αὐτοῦ) = *ibidem*.
 F. 185^v. ρες'. *Ἄλλο τὸ κατὰ ἀγαθότητα (Ἡ δὲ δύναμις — ἀγαθοσύνης) = *ibidem*.
 ρεζ'. *Ἄλλο [*in marg.*] Ἡ δήλωσις τῆς ἐκλείψεως εἰς τοὺς ἰβ' οἴκους] (Τῆς καθυπερτερείας — τρισυπόστατος θεὸς οἶδεν).
 F. 186. ρεη'. Εἰς τὸ γινῶναι τὸ πλάτος τῆς Σελήνης ἀπὸ τῆς χροιάς αὐτῆς (Ὅπηνίκα τὸ πλάτος τῆς — λαζουρίῳ).
 ρεθ'. Ἡ δήλωσις τῆς κρύψεως τῆς Σελήνης κατὰ τὴν χροίαν αὐτῆς (Ἐὰν πολλὴ ἀμαυρῆ — τετραπόδων).
 ρο'. Περὶ τῆς δηλώσεως τῆς ὠρίας [?] τῆς Σελήνης πρὸς τοὺς ἀστέρας μετὰ τὴν ἀπόρροιαν τῆς ἐκλείψεως αὐτῆς (Ἡ Σελήνην τὴν αὐτὴν — τῶν πτωχῶν).

ροά. Ἡ δήλωσις τῆς κρύψεως τῆς Σελήνης εἰς τὰ ζῳδία (Ἐὰν κρυβῆ ἡ Σελήνη — εἰς τὸ μέρος τοῦ Ἀράχ).

F. 186^v. ροβ'. Εἶδησις ἑτέρα περὶ ἐκλείψεως (Ἰστέον ὅτι ἡ Ἥλιος ἐκλείψις ...).

Folia aliqua tum desunt et ff. 187-188 lacera sunt, ita ut titulus nullus supersit. Capitum ρογ'-ρπς' titulos ex indice [f. 342] suppleni :

ρογ'. Περὶ ἀναφορῶν τῶν ιβ' ζῳδίων. — ροδ'. Περὶ ὁρίων ὡς οἱ Αἰγύπτιοι. — ροε'. Περὶ χρόνων ζωῆς. — ρος'. Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων μονομοιρίας. — ροζ'. Περὶ τῆς τῶν β' φωστήρων αἰρέσεως. — ροη'. Περὶ τῶν τεταρτημορίων. — ροθ'. Ἀποτελέσματα Σελήνης μετὰ τοὺς συνδέσμους [cf. supra f. 152^v]. — ρπ'. Τί σημαίνει ἕκαστον τῶν ζῳδίων ὅποτεν ὠροσκόποι τοῦ χρόνου τοῦ καθολικοῦ εἰσιν. — ρπα'. Ἀποτελέσματα Σελήνης εἰς τὰ ζῳδία μοιρικῶς [= cod. Venet. 5, ff. 289-291^v]. — ρπβ'. Περὶ ζῳδίου ὠροσκοποῦντος ἡνίκα ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Κριὸν εἰσέρχεται [= ibid., f. 210^v]. — ρπγ'. Ἐκλογὴ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ὠροσκόπου τοῦ χρόνου ἥτις καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας τοῦ χρόνου χρησίμη ἐστὶ [= ibid., f. 212^v; cod. Vindobon. 4, f. 115^v]. — ρπδ'. Περὶ Κρόνου ὀπηνίκα τὸν ὠροσκόπον τοῦ χρόνου κυριεῖ καὶ τῶν ἄλλων καθεξῆς ἀστέρων. — ρπε'. Ὀπηνίκα ἐστὶν ὁ Κρόνος ἐν τοῖς ιβ' ζῳδίοις (Finis tantum superest. Des. ... καὶ ψῦξιν δυνατὴν καὶ πολλὴν [sic] ὑετόν) = cod. Vindobon. 4, f. 116.

F. 189. ρπς'. Περὶ τῆς δηλώσεως τοῦ Διὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ χρόνου. — F. 189^v. ρπζ'. Ὀπηνίκα ἐστὶν ὁ Ζεὺς ἐν τοῖς ιβ' ζῳδίοις. — Sequuntur [f. 192-195] similia capitula [ρπη'-ρςζ'] de Marte, Sole, Venere, Mercurio, Luna, sicut in cod. Venet. 5, f. 213-217.

F. 195. ρςη'. Περὶ τῆς δηλώσεως τῶν συνδεσμῶν εἰς τὰ ιβ' ζῳδία (Ὀπηνίκα ἐστὶν ὁ Ἀναβιβάζων — χειμῶνος καιρὸν) = ibid., f. 218.

ρςθ'. Περὶ τῆς δηλώσεως τῶν ζῳδίων ὅποτεν ὠροσκόποι τοῦ χρόνου ὑπάρχωσιν ἢ συντελείωσις ἐκ τοῦ χρόνου τῆς συνόδου εἰς αὐτὴν ἔφθασεν (Ὀπηνίκα ὁ Κριὸς ὠροσκόπος — τοῦ χρόνου) = ibid., f. 218^v.

F. 196. σ'. Τί δηλοῦσιν οἱ ὀποιοιδήποτε σχηματισμοὶ τῶν ἀστέρων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ χρόνου (Ὅτε σχηματίζονται οἱ κακοποιοὶ — πολέμου καὶ ἀσθενείας) = cod. Venet., f. 219; cod. Vindobon. 4, f. 130^v.

σα'. Εἶδησις καὶ κρίσις ἐπὶ πᾶσι προσώποις (τὴν κρίσιν ποιήσον τῶν βασιλέων οὕτως — καὶ ληστῶν) = cod. Venet., f. 219^v; cod. Vindobon., f. 131.

F. 197. σβ'. Περὶ τοῦ εἰδέναι τὴν ἐλθοῦσαν φήμην εἰ ἀληθὴς ἐστὶν ἢ ψευδὴς (Ὅρα τὴν Σελήνην — σχηματίζεται) = cod. Venet., f. 220; cod. Vindobon., ibidem.

σγ'. Περσῶν περὶ τῶν δ' τροπῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ· ὀπηνίκα βούλει γινῶναι τὰ μέλλοντα γίνεσθαι ἐξ ἡγεμόνων, βασιλέων καὶ ἰδιωτῶν κατὰ τὸ ζητούμενον κλίμα (Ποιήσας ἐκβολὴν ἀπὸ τῆς μεγάλης Συντάξεως ἥτοι ἀπὸ τῶν Κανόνων — κυριεύοντος) = cod. Venet., ibidem; cod. Vindobon., f. 131^v, cap. μβ'. σδ'. Εἰς τὸ ζητῆσαι καὶ εὑρεῖν τὸν οἰκοδεσποτοῦντα ἐν τῷ τόπῳ τῆς Σελήνης (Δεῖ γινώσκειν ὅτι ἐκεῖνος — κύριος τοῦ οἴκου) = cod. Venet., f. 220^v; cod. Vindobon., cap. μγ'.

F. 198^v. σε'. Περὶ εὐθηνίας ἀπὸ τῶν Σαρακηνῶν (Ὅταν μεταβαίνει — ἀλλ' οὐ πολλά) = cod. Venet., f. 221; cod. Vindobon., cap. μδ'. σς'. Διαιρέσεις καθολικῆς ἐπισκέψεως περὶ τοῦ πόσον καιρὸν ἕκαστον τῶν ζῳδίων ὠροσκοποῦν ἔχει τὴν κρίσιν (Ἰστέον ὅτι ἡ ὑπόθεσις — ἐξερχόμενα) = cod. Venet., ibidem; cod. Vindobon., cap. με'.

σζ'. Περὶ τοῦ ὠροσκόπου τῆς ἀρχῆς τοῦ χρόνου τίς ἐστὶν κ. τ. λ. (Χρὴ γινώσκειν ὅτι ὁ ὠροσκόπος — οἶδεν) = cod. Venet., f. 221^v; cod. Vindobon., cap. μς'.

F. 199^v. ση'. Περὶ τοῦ εἰδέναι ὁποῖα σήματα φανήσονται ἐν τῷ ἀέρι καὶ ἐν τῇ γῆ (Ὅποτεν ὁ Ἄρης εἰς ἰ' οἶκον — ἐκλείψιν) = cod. Venet., f. 222; cod. Vindobon., cap. μζ'.

F. 200. σθ'. Περὶ ταραχῆς, ὀχλήσεως πολέμου καὶ ἐχθρῶν (Ἰστέον ὅτι ὀπηνίκα — πυρωδὲς ἐστὶν) = cod. Venet., ibidem; cod. Vindobon., cap. μη'.

σι'. Περὶ παθῶν καὶ ἀσθενειῶν καὶ θανατικοῦ καιροῦ (Ἰστέον ὅτι ὁ ὠροσκόπος — πάντων) = cod. Venet., f. 222^v; cod. Vindobon., cap. μθ'.

F. 200^v. σια'. Περὶ ὠνῆς καὶ ἀκριβείας καὶ εὐθηνίας πάντων τῶν πιπρασκομένων κ. τ. λ. (Ἡ δήλωσις — τῶν ἀστέρων) = cod. Venet., f. 223^v; cod. Vindobon., f. 139.

F. 201^v. σιβ'. Ἄλλως περὶ ἀκριβείας καὶ εὐθηνίας (Δεῖ εἰδέναι ὅτι ὁ κύριος — συνόδων) = ibidem.

F. 202. σιγ'. Ἀποτελέσματα τῶν ε' πλανητῶν ἀπὸ τῆς εἰς τὰ ζῳδία μεταβάσεως αὐτῶν (Ὁ Κρόνος εἰς τὸν Κριόν... Abrumpitur hoc caput in ima p. 207^v verbis : Ἡ Ἀφροδίτη εἰς τὰ προηγούμενα τοῦ Σκορπίου γινομένη ...) = cod. Venet., f. 248.

Folia nonnulla deinde desunt; f. 208 lacrum est, et in ff. 209-212 alia manu exarata sunt excerpta Theophili, quae infra describuntur [p. 55]. Capp. σιδ'-σκς' titulos ex indice supplvimus.

σιδ'. Περὶ τοῦ τρίτου ζῳδίου καὶ τῶν ἐρωτημάτων αὐτοῦ ἄτινα

- ἀποβαίνουσιν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ ζητούντος [= cod. Mediol. 11, f. 62, cap. λγ']. — σιέ'. Περὶ τοῦ μαθεῖν εἰ ἔχει τις κέρδος ἢ ἀγαπῆν ἐξ ἀδελφῶν [= ibid., f. 63, cap. λδ'; cf. cod. Vindobon. 4, cap. ρνα']. — σισ'. Εἰς τὸ τέταρτον ζῴδιον περὶ ἀγορᾶς, γονῆς, χώρας τε, κήπου, ἀμπελώνος καὶ τῶν ὁμοίων [= ibid., f. 64^v, cap. λς']. — σιζ'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ἔρχεται ὁ τόπος εἰς τὸν ἐρωτῶντα ἐξ ἀγορασίας [= ibid., f. 66, cap. λζ']. — σιη'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸ τίμημα τοῦ ἐρωτημένου χωρίου τοῦ πραθέντος πολὺ ἢ ὀλίγον [= ibid., f. 66, cap. λη']. — σιθ'. Περὶ τοῦ δευτέρου ζῴδιου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐρωτημάτων ἦτοι πλοῦτου ἢ πράγματός τινος ἑτέρου πρὸς ὃ τι ἐλπίζουσιν [= ibid., f. 55, cap. κδ'; cod. Vindobon. 4, f. 2]. — σκ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν ἐρωτῶντα εἰ εὐκόλως κτᾶται πρᾶγμα ἢ δυσκόλως [= ibid., f. 56^v, cap. κζ'; cod. Vindobon., f. 3]. — σκα'. Εἰς τὸ γνῶναι τὸ ποσὸν τοῦ πράγματος [= ibid., cap. κη'; cod. Vindobon., cap. ρμζ']. — σκβ'. Εἰς λουτρὸν εἰσελθεῖν. — σκγ'. Εἰς κρυπτὰς τρίχας ζυρίσαι. — σκδ'. Νέα ἐνδύματα κόψαι καὶ φορέσαι. — σκε'. Εἰς τὸ κάμνειν χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ μεταλλικά.
- F. 213. σκς'. Κανόνιον καθόλου περὶ φύσεως καὶ κράσεως τῶν ζῴδιων καὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἀστέρων πρὸς αὐτὰ καὶ οἰκειώσεως, ἔτι τε ὑψωμάτων καὶ ταπεινωμάτων καὶ οἰκῶν καὶ ἐναντιῶν. Subicitur tabula.
σκζ'. Περὶ ἑξαγώνων, τετραγώνων, τριγώνων καὶ διαμέτρων ('Ἐξάγωνον σχῆμά ἐστιν — πολλὰ κακά).
- F. 213^v. σκη'. Πλινθίς καὶ ὑπόθεσις ἰδία τῶν ζ' ἀστέρων. Subicitur tabula.
σκθ'. In marg. Αὐλακα σκάψαι (τὴν Σελήνην εἶναι δεῖ — ἀγαθούμενον).
- F. 214. σλ'. Βιβλίον σὺν θεῷ τῆς ἀστρονομικῆς τέχνης τῶν Περσῶν, χρησιμεῖον εἰς πᾶν ζήτημα καὶ πᾶν ἐρώτημα, δι' ἀστρολάβου ἢ ὠρολογίου εὐρίσκοντες τὴν ὥραν ὀπνηνικὰ ἐρωτηθῶμεν, ἔχοντες πρότερον καὶ τὴν ὄλην εἰσαγωγὴν καὶ ἐπιστήμην τοῦ μαθήματος ('Ἐπειδήπερ ἡ οὐράνιος ἡμᾶς περιέχουσα σφαῖρα εἰς ἰβ' μόρια τέμεται — ὄραν ὕστερον). Sequuntur capita [ex indice]: α'. Ὑπόδειγμα <ἐν αὐτῷ περὶ γάμου>. — F. 216. β'. <Ἔτερον ὑπόδειγμα περὶ αὐτοῦ>. — γ'. <Ἔτι περὶ αὐτοῦ> ὑπόδειγμα <ἦτοι> περὶ γάμου. — F. 216^v. δ'. Κρίσεις ἀστέρων. — ε'. Περὶ αἰρέσεων ἀπὸ τριγώνων ἢ ὀρίων. — F. 217. ζ'. Περὶ τῆς οὐράς. — F. 217^v. ζ'. Ὅθεν γινώσκονται οἱ ἐπικεντροὶ ἀστέρες. — F. 218. η'. Κεφάλαιον εἰς τὸ εἰδέναι τὴν ἐρώτησιν καὶ φανερώσαι τὸ ζητούμενον τὸ ζήτημα. — F. 218^v. ι'. Περὶ παντὸς ζητήματος. — F. 219. ια'. Περὶ

- δουλειῶν γινομένων ἢ οὐ γινομένων ἀπ' ἐρωτήσεως. — F. 219. ιβ'. Περὶ κακώσεως καὶ τλαιπωρίας τῶν ἀστέρων ἦτοι ἔνθα θλίβονται καὶ κακύνονται καὶ τλαιπωροῦσι. — ιγ'. Περὶ κακώσεως καὶ τλαιπωρίας τῆς Σελήνης. — F. 219^v. ιδ'. Περὶ χαρᾶς τῶν ἀστέρων ἦτοι κατὰ ποίους τρόπους καὶ πῶς χαίρονται [sic]. — ιε'. Κατὰ ποῖον τρόπον ἐστὶν ὁ ἀστήρ ἕκαστος εἰς τὸ φῶς αὐτοῦ. — F. 220. ις'. Περὶ δυνάμεως τῶν ἀστέρων εἰς τὰ κέντρα ἢ εἰς τοὺς ἑτέρους οἴκους. — Partim congruunt cum cod. Mediol. 11, ff. 18-37, cap. α'-ις'.
- F. 220. σλα'. Ὅσα δύναται ἡ Σελήνη καὶ τίνες εἰσὶν οἱ κακοποιοὶ ἀστέρες καὶ κατὰ ποίους τρόπους οὕτως δύναται καὶ πῶς ποτε μὲν συνοδεύει τῷ Ἡλίῳ κ. τ. λ. ('Ἡ Ζώνη τῆς Σελήνης — ἐντελέστερα).
- F. 220^v. σלב'. Περὶ δυνάμεως τῶν ἀστέρων καὶ ὅσα δηλοῦσι σχηματιζόμενοι ἢ κακούμενοι ἢ ἀγαθούμενοι τὴν Σελήνην ('Ἡ κρίσις τῆς ἀστρονομίας διπλῆ — καὶ οὐχὶ τρίτον).
- F. 221. σλγ'. Σημαίνει τὰ ζῴδια ποῖα τὰ πληρωτικὰ δουλειῶν ('Ἡ ἀγαθὸσύνη τοῦ ἀστέρος εἰς τὸ — λέγομεν). — Sequitur Ὑπόδειγμα.
- F. 222^v. σλδ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν κύριον τῆς μοίρας τοῦ ὠροσκόπου ποῖός ἐστι, ὅς περσικῶς λέγεται ταλήλ, ὅς λέγεται καθ' Ἑλληνας ἐπικρατήτωρ, τουτέστιν ὁ διοικήτης ὁ δηλωτικὸς τῆς ἐνθυμήσεως τοῦ ἐρωτήματος καὶ κατὰ πόσους τρόπους εὐρίσκεται ὁ ταλήλ ('Ἰστέον ὅτι ἐκλογὴ — κλίματος). Cf. cod. Mediol. 11, f. 37^v.
- F. 223. σλε'. Κεφάλαια τῶν ἐνθυμημάτων λόγῳ τῆς δυνάμεως τοῦ ταλήλ ἦτοι ὀπνηνικὰ ποιήσης ὠροσκόπον καὶ εὐρῆς τὸν ταλήλ λέγειν τὴν δύναμιν αὐτοῦ εἰς τὴν ζητούμενην δουλείαν (Πρῶτος ὁ κύριος τοῦ ὠροσκόπου — οἴκους). Cf. ibid., f. 47^v, cap. κ'. σλς'. Ἔτερον περὶ τοῦ γνῶναι τὸ ἐνθυμον τοῦ ἐρωτῶντος ἦτοι τὸν σκοπὸν αὐτοῦ (καὶ τοῦτο ἄλλος σκοπὸς ὁμοῖος τῶν Ἰνδῶν — βούλεται ἀποστραφῆναι). Cf. ibid., f. 45^v, cap. ιη'.
- F. 223^v. σλζ'. Ἔσχατον καὶ τέλειον κατὰ λεπτόν εἰς τὸ γνῶναι τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ ἐνθυμήματα ('Ὀπνηνικὰ γνῶς τὸν ταλήλ — θλίψεως). Cf. ibid., f. 49, cap. κα'.
- F. 224. σλη'. Οἱ οἴκοι ἔνθα χαίρονται οἱ ἀστέρες (Κρόνον χαρὰ εἰς τὸν ἰβ' — θλίψεις αὐτῶν) = cod. Vindobon. 4, f. 40^v.
σλθ'. Εἴ εἰσὶν ἀφετικοὶ τόποι (Μεσουράνημα ὠροσκόπος — ἀφέτης).
Sine numero. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ γίνεται τις ἀρχιερεὺς ('Ἐὰν ὁ κύριος — τοῦτο δηλόν). Cf. supra cap. ρκζ'.
- Περὶ πλοίων ('Ὁ ὠροσκόπος ἢ πρῦμνη τοῦ πλοίου — βλαβήσεται). Cf. supra cap. ρκη'.
- F. 226. σμ'. Θεμάτιον ἐγχαραχθὲν παρὰ τοῦ φιλοσόφου Ἐλευθερίου

του Ζεβεληνοῦ χρήσιμον εἰς πολλά etc. Editum in *Catal. Venet.*, p. 132.

Subicitur f. 226. Θεμάτιον τοῦ αὐτοῦ φιλοσόφου Ἐλευθερίου τοῦ Ζεβεληνοῦ.

σμά'. Πῶς δεῖ εὐρίσκειν τοὺς περιπάτους τῶν ἀστέρων καὶ τῶν τόπων. — Edetur in appendice.

σμβ'. Περὶ καιροῦ τῶν ἀποτελεσμάτων (Τοὺς καιροὺς τῶν ἀποτελεσμάτων — ἡ διαμετρεῖ).

F. 226^v. σμγ'. Περὶ τοῦ περιπάτου τῶν ἀστέρων καὶ τῶν τόπων (Δέον ἀφαιρεῖν τὰ ζῆτα ἐν οἷς ἡ καταρχὴ τοῦ πράγματος — τόπου ἢ ἀστέρος). Sequitur Ὑπόδειγμα τοῦ πρώτου (Ἐπὶ τῆς γενέσεως Κωνσταντινουπόλεως Ζητῶ περιπάτον κατὰ τὸ ,ςωϚη' ἔτος καὶ ἀφαιρῶ ἐκ τούτων τοὺς τῆς γενέσεως αὐτῆς χρόνους οἵτινές εἰσιν ,ςωλη'¹ καὶ καταλιμπάνοντες — τὸν Κριόν). — Ὑπόδειγμα [in marg. Δημοφίλου (Τέθεικα ἐν δυοσὶ τόποις τὰ ἐκ τῶν ,ςωϚη' [l. ,ςωϚη'?) ἔτων λειφθέντα μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ,ςωλη', χζ' [l. χ'?] ζῆτα...)]. — Textus mutilus est in ima pag. 226^v desinit verbis τοῦ ὠροσκόπου καθ' ὄν... [= cod. Venet. 5, f. 282]. Mox desunt folia quaedam. Titulus capitulum deperditorum ex indice supplevi: σμδ'. Περὶ τοῦ γνῶναι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ποῖον ζῦδιον ἄρχει αὐτοῦ ἦτοι ὠροσκόπου. — σμε'. Πῶς ἐστὶν ἡ τοῦ κόσμου γένεσις. — σμς'. Περὶ τοῦ ζ' οἴκου καὶ τῆς ἐρωτήσεως αὐτοῦ ἦτοι περὶ γάμου καὶ τίς ἐρᾷ πλέον τῆς συναφῆς ἢ γυνὴ ἢ ὁ ἀνὴρ καὶ εἰ συνάπτονται καὶ μετὰ τὸ συναφθῆναι τίς κατάρχει τοῦ ἑτέρου, καὶ εἰ καλὴ ἔσται ἢ γυνὴ ἢ ὁ ἀνὴρ ἢ κακοὶ καὶ τίς πρῶτος τῶν δύο τελευτήσῃ [= cod. Vindobon. 4, f. 22^v. Cf. cod. Mediol. 11, f. 86^v, cap. ve']. — σμζ'. Περὶ γνῶμης τῆς γυναικός [= cod. Vindobon. 4, f. 23]. — σμη'. Περὶ τοῦ πόθου τοῦ ἀνδρογόνου μετὰ τὸ ἐνωθῆναι. [Cf. cod. Mediol. 5, f. 99^v, cap. εγ']. — σμθ'. Περὶ τοῦ βίου αὐτῶν. — σν'. Περὶ ὑπεροχῆς καὶ ὑποταγῆς. — σνα'. Ὅποῖος ἄρα πρῶτος τελευτήσῃ. [Cf. cod. Mediol. 11, f. 88, cap. νζ']. — σνβ'. Περὶ κλεπτῶν καὶ κλοπιμαίων. — Finis tantum superest [f. 227] (... τὸ κλαπὲν ἀπεκομιάσθη ἦτοι ὁ τόπος). Cf. cod. Mediol., f. 90^v; cod. Vindobon. 4, f. 28^v.

¹ Die 11 maii anni ,ςωλη' (= 1330 p. C. n.) genituram Constantinopolis composuerunt astrologi, vide cod. Taurin. 4, f. 51. Non de refectione moenium ab Andronico agitur (ibid., cod. 5, f. 40; p. 15, n. 1); sed post mille annos urbem regiam quasi novam vitam incepisse docuerunt mathematici, ni fallor, nam eam die 11 Maii anni 330 conditam fuisse Byzantini credebant; cf. Preger, *Das Gründungsdatum von Konstantinopel* (Hermes, XXXVI), 1901, p. 336 ss.

F. 227. σνγ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸ κλαπὲν ποῦ ἔκρυπεν ὁ κλέπτης (Βλέπε τὸ ζῦδιον ἐνθα — κλοπιμαίων). Cf. cod. Mediol., f. 92^v, cap. νθ'; cod. Vindobon., f. 30^v.

F. 227^v. σνδ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὸν κλέπτην γυνὴ ἐστὶν ἢ ἀνὴρ (Βλέπε τὸν ἀστέρα τὸν ὄντα — δύο ἀρσενικά). Cf. ibidem.

σνε'. Περὶ τοῦ γνῶναι εἰ ὁ κλέπτης νέος ἐστὶν ἢ γέρων (Ὅρα εἰς αὐτοὺς τοὺς ῥηθέντας — τοῦ κλέπτου). Sequitur Ὑπόδειγμα. Inc. Εὐρέθη ὁ Ἐρμῆς ... et alia tria exempla cum totidem thematum figuris. Cf. cod. Mediol., f. 94, cap. ξ'; cod. Vindobon., f. 30^v.

F. 228^v. σνς'. Περὶ τοῦ γνῶναι τὴν τοῦ κλέπτου μορφήν καὶ ποῦ διάγει καὶ πόσον ἀπέχει καὶ περὶ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ γένους αὐτοῦ (Ἐπίβλεπε τὸν ὠροσκόπον ποῖός ἐστι — προέγραψα). Cf. cod. Venet. 6, f. 111; cod. Vindobon. 4, f. 35.

σνζ'. Περὶ τῶν σημείων τοῦ προσώπου τοῦ κλέπτου καὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ (Τὰ δὲ σημεία ἐν τῷ προσώπῳ — γυρωθὲν περιάγει). Cf. cod. Venet. 6, f. 112.

F. 229^v. σνη'. Περὶ τοῦ γνῶναι ποῖαν ὁδὸν καὶ πόσα μίλια ἀπῆλθεν ὁ κλέπτης (Ὁ κύριος τοῦ ὠροσκόπου — τὸ δύνον). Cf. cod. Vindobon., f. 35; cod. Venet., f. 114^v.

σνθ'. Περὶ τοῦ εἰ εὐρίσκονται τὰ κλαπέντα πράγματα καὶ πότε, ποῦ διάγει ὁ κλέπτης καὶ ὅσον ἀπέχει (Ἐὰν ὁ Ζεὺς ὠροσκοπῇ — αὐθημερινόν). Cf. cod. Venet., f. 113^v, cap. ρε'.

F. 230. σζ'. Περὶ καταρχῶν διαφορά τινων σοφῶν. — Editum in *Catal. Venet.*, p. 136.

F. 230^v. σεα'. Περὶ κενοδορμίας Σελήνης μετὰ σύνοδον ἢ πανσέληνον (Ἐν μὲν τῷ Κριῶ δηλοῖ — τῶν ἀνθρώπων) = cod. Venet. 5, f. 246.

σεβ'. Περὶ συναφῶν τῆς Σελήνης πρὸς τὸν Ἀναβιβάζοντα μετὰ τὸ χωρισθῆναι αὐτὴν τῆς συνόδου ἢ τῆς πανσέληνου (Ἡ Σελήνη χωρισθεῖσα — φρεάτων) = ibidem.

σεγ'. Περὶ τῶν συναφῶν τῆς Σελήνης πρὸς τὸν Καταβιβάζοντα μετὰ κ. τ. λ. (Ἡ Σελήνη χωρισθεῖσα τῷ Ἡλίῳ — ἐκ τοῦ ὕδατος). Cf. ibidem.

σεδ'. Σχηματισμοὶ Σελήνης πρὸς τοὺς ἀστέρας ἐν τοῖς ἰβ' ζῦδοις καὶ τὰ ἀποτελέσματα τούτων (Ἡ Σελήνη συνοδεύουσα τῷ Κρόνῳ — ταξειδευτέον) = ibid., f. 246^v.

σεε'. Σχηματισμοὶ ἀστέρων κατὰ τρίγωνον, ὃ καλεῖται τελεία φιλία καὶ ἡ δῆλωσις αὐτῶν (Τοῦ Διὸς τὸν Κρόνον — περικαλύψεις). — Sequuntur sine numero. (Σχηματισμοὶ ἀστέρων κατὰ διάμετρον ἦτοι τελεία ἔχθρα — κατὰ ἐξάγωνον sive ἡμισυφιλία — κατὰ τετράγωνον sive ἡμισυέχθρα) = ibid., f. 254^v.

- F. 234. σξζ'. "Ορια τῶν ἀστέρων πρὸς Κρόνον καὶ πρὸς ἀλλήλους ('Ο Κρόνος ὠροσκοπῶν ἐν ἰδίῳ ὀρίῳις — ἐχθρῶν ἰσχὺν δηλοῦσι).
- F. 236. σξζ'. Περὶ τῆς δηλώσεως τῶν ταπεινωμάτων καὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν ἀστέρων (Τοῦ Ἥλιου ὄντος — δηλοῖ) = cod. Venet. 5, f. 230.
σξη'. Περὶ δηλώσεων ὄντων τῶν ἀστέρων εἰς τὸν Ἀναβιβάζοντα. — F. 236v. σεθ'. Περὶ ἀνατελλόντων ἦτοι ὠροσκοποῦντων ἀστέρων. — σο'. Περὶ δύσεως τῶν ἀστέρων ἦτοι κρύψεως. — σοα'. Περὶ ἀναποδισμῶν τῶν ἀστέρων εἰς δῆλωσησιν. — σοβ'. Περὶ τῶν προποδισμῶν τῶν ἀστέρων. — σογ'. Στεφάνου Ἀλεξάνδρου περὶ τῆς δηλώσεως τῶν ἀστέρων, ἐνώσεων τοῦ τε Κρόνου καὶ Διὸς ἐν τοῖς τρίγωνοις. — F. 237v. σοδ'. Ἐκ τῶν μυστηρίων μεγάλων [cf. supra, f. 42v]. In marg. Σκόπει παραγγέλματα χρήσιμα τοῦ Ἀπομάσαρ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς ἀστρονομίας. — F. 238v. σοε'. Περὶ τῆς συνόδου ὑψηλοτέρων ἀστέρων καὶ εἰς τὰ ζῦδια καὶ τῆς δηλώσεως αὐτῶν. — F. 239. σος'. Ὀπηνίκα ἐστὶν ἡ σύνοδος ἐν τισὶ τῶν ἰβ' οἰκῶν τοῦ θεματίου, τί δηλοῖ. — σοζ'. Περὶ τῆς συνόδου τῶν β' κακοποιῶν Κρόνου καὶ Ἄρεως ἐν τοῖς ἰβ' ζῦδοις. Omnia ut in cod. Venet. 5, f. 230-233. Cf. supra, Apomasar. ff. 42v ss. et cod. Vindobon. 4, f. 52.
σοη'. Σημειώματα βλαβερὰ τῆς συνόδου τοῦ Κρόνου καὶ τῶν συνόδων (Εἰς τὸ τρίγωνον τοῦ Κριοῦ — κακοσύνη τοῦ νασάκ [sic]) = cod. Vindobon. 4, f. 52v.
- F. 240. σοθ'. Αἱ σύνοδοι τῶν ζ' ἀστέρων εἰς τὰ ἰβ' ζῦδια καὶ αἱ τούτων δηλώσεις ('Ο Κρόνος καὶ Ζεὺς ἐν Κριῷ — ὁ θεὸς οἶδεν καὶ οὐχ ἕτερος) = cod. Vindobon. 4, f. 53v.
- F. 243. σπ'. Περὶ τοῦ εἰδέναι διὰ πόσου καιροῦ ἐλεύσεται ἡ δῆλωσις καὶ τὸ σύμπτωμα ἢ εἰς ὥρας ἢ εἰς ἡμέρας ἢ εἰς μῆνας καὶ ποῖα τῶν ζῦδιῶν δηλοῦσι τὰς ἡμέρας καὶ ἕτερα. — σπα'. Περὶ τῆς δηλώσεως τῶν ἀστέρων τῶν συνοδεούντων τῷ Ἥλιῳ εἰς ἕκαστον ζῦδιον ὃ λέγεται καῦμα. — F. 247. σπβ'. Περὶ συνόδων μεγάλων ἀστέρων καὶ τῆς δηλώσεως αὐτῶν. — F. 249v. σπγ'. Περὶ τῶν συναφῶν τῆς Σελήνης πρὸς τοὺς ἀστέρας μετὰ τοῦ χωρισθῆναι αὐτὴν τῆς συνόδου ἦτοι πανσελήνου καθ' ἕκαστον ζῦδιον· ἀνάγεται δὲ τὸ τοιοῦτον σκέμμα εἰς τινα ἄνθρωπον τοῦ Κρόνου λεγόμενον, ὀρθώθη [sic] δὲ ἐκ τῶν Περσῶν, Ἑλληνικὸν γάρ. — F. 250. σπδ'. Περὶ τῶν συναφῶν τῆς Σελήνης πρὸς τὸν Δία μετὰ σύνοδον ἢ πανσέληνον. Deinde f. 251. Πρὸς τὸν Ἄρην. — F. 251v. Πρὸς Ἀφροδίτην. — F. 252v. Πρὸς τὸν Ἑρμῆν. — Desinit ... ἢ διαφορὰς μετὰ λογίων. — Haec omnia ut in cod. Venet. 5, ff. 233v-244.

- F. 253. σπε'. Περὶ δασμοῦ ('Ορα τὸν κύριον — δεσμίου) = cod. Venet. 5, f. 261v.
σπς'. Περὶ καταρχῶν δουλειῶν καὶ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῶν καὶ τοῦ ἐρωτῶντος ὁποῖου τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀξίαν καὶ λοιπῶν ἄλλων τινῶν ἐκ τῶν ἰβ' τόπων (Κακοποιὸς ὠροσκοπῶν — δουλικῶν πραγμάτων) = ibidem.
- F. 255. σπζ'. Περὶ μετοικίας ἐκ τόπου εἰς τόπον ἕτερον (Εἴ τις ἐρωτᾷ ὅτι θέλει μετοικῆσαι — μετοικίσαι) = cod. Vindobon. 4, f. 5v.
σπη'. Περὶ τοῦ γινῶναι τέλος δουλείας ὁποῖον ἀποβήσεται ('Εὰν ἐρωτηθῆς παρά τινος — τελειοῦσθαι) = ibid., f. 8, cap. ρνς'.
- F. 255v. σπθ'. Εἰς τὸ ε' ζῦδιον· περὶ τοῦ γινῶναι εἰ ποιήσει παιδίον ('Εὰν ἀνὴρ ἢ γυνὴ δι' ἐλπίδα — πλῆθος ἐν αὐτοῖς) = ibid., f. 11, cap. ρνη'.
σςγ'. Περὶ τοῦ γινῶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἀπαιδείας ἐκ τοῦ ἀνδρὸς ἐστὶν ἢ ἐκ τῆς γυναικός ('Εὰν ἐρωτηθῆς ἐκ ποίας αἰτίας — γυναικός ἐστι) = ibid., cap. ρνθ'.
σςα'. Περὶ τοῦ γινῶναι τὸ ξμβρυον ἄρσεν ἐστὶν ἢ θῆλυ ('Εὰν ἐρωτηθῆς ὅτι — θηλυκόν) = ibid., cap. ρε'. Cf. cod. Venet. 5, f. 273v.
- F. 256. σςβ'. Περὶ τοῦ γινῶναι πόσων μηνῶν ἐστὶ τὸ ἐν γαστρὶ ξμβρυον καὶ πότε γεννᾶται, καὶ ἐν ἡμέρᾳ γεννᾶται ἢ ἐν νυκτί, καὶ εἰ δύο ξμβρυὰ εἰσιν ἐν τῇ γαστρὶ ἢ ἓν (Εἰ ἐρωτηθῆς τὸ ἐν γαστρὶ — οὕτως ἔν) = ibid., cap. ρεα'.
σςγ'. Εἰς τὸ ζῦδιον ζ'· περὶ ἀρρώστων εἰ ὑγιαίνουσιν ἢ θνήσκουσι καὶ περὶ τοῦ γινῶναι τὸ ἀρρώστημα ὁποῖόν ἐστι καὶ ἐκ ποίας αἰτίας συνέβη καὶ ὁποῖον μέλος πάσχει καὶ εἰ νέα ἐστὶν ἢ ἀσθένεια ἢ παλαιὰ ('Εὰν τις ἐρωτᾷ περὶ ἀρρώστου — καὶ τις τῶν ἀγαθοποιῶν). — Deinde Ἀρχὴ σὺν θεῷ τῶν ὑποδειγμάτων διὰ θεματίων [Sequuntur exempla tria cum thematum figuris] = ibid., capp. ρεβ', ρεγ'.
- F. 258. σςδ'. Περὶ δουλοσύνης δούλων καὶ ἐλευθερούντων καὶ ἐὰν πωληθῆ δουλός ('Οπηνίκα δούλος ἐρωτήσεται — μετὰ ἀτιμίας στραφήσεται) = ibid., cap. ρεδ'.
- F. 258v. σςε'. Περὶ δούλων φυγόντων εἰ εὔρεθῆσονται ἢ οὐ, καὶ ἐνθα αὐ κρύπτονται ('Εὰν τις ἐρωτήσῃ περὶ δούλου — πρὸς ἄρκτον) Sequuntur exempla tria cum duobus thematum figuris = ibid., f. 19v, cap. ρεε'.
- F. 259v. σςς'. Κρίσις Ἀλεῖμ υἱοῦ Ἰσαὰκ ἔχουσα χρήσιμόν τι κ. τ. λ. Editum in Catal. Venet., p. 131.
- F. 260. σςζ'. Μαθεῖν τίς τῶν γόνων προτελευτᾷ (Λάμβανε τὴν τῆς γενέσεως ἡμέραν — τελευτᾷ).
σση'. Περὶ σχημάτων πάντων τῶν ἀστέρων καθὼς εἶπον Μασσηρῆς ὁ Πέρσης καὶ Μουχαμάτης ὁ Παλχιώτης·

μετενέχθη δὲ ἐκ τῆς τῶν Περσῶν διαλέκτου. Editum in *Catal. Venet.*, p. 123 ss.

- F. 261. σζθ'. Περὶ τῆς συνόδου τῶν ὑψηλοτάτων ἀστέρων γινομένων διὰ πολλῶν χρόνων καὶ τῶν δηλούντων ἐν αὐταῖς (Λέγομεν ἡμεῖς οἱ πλείστην — καὶ φανεροῦν) = cod. Venet. 5, f. 228^v.
- F. 263^v. τ'. Ἐξήγησις τῆς κρίσεως τῆς συνόδου τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ἀστέρων (Εἰς τὸν τῆς συνόδου λόγον — ὁ θεὸς οἶδεν) = *ibid.*, f. 229^v.
- F. 264^v. τα'. Ἐκ τῶν Περσῶν περὶ τῆς δηλώσεως τῶν ἐκλείψεων Ἡλίου καὶ Σελήνης (Ἰστέον ὅτι τὴν τῆς ἐκλείψεως — λογαριαστών) = Pal. Vatic. 312, f. 134; cf. cod. Venet. 8, f. 316^v, cap. τλη'.
- Sine numero. Περὶ ἀνέμων (Εἰ συναφὴν ποιεῖται — γνῶση).
- F. 266^v. τβ'. Περσῶν περὶ τῶν ἀπλανῶν καὶ στερεῶν ἀστέρων, ἔτι δὲ περὶ μήκους καὶ πλάτους καὶ κράσεως καὶ μεγέθους αὐτῶν (Ἰστέον ὅτι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες ... Pergit ἐποίησα δὲ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ζωνδ' ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ψιέ' δὲ ἔτει Περσῶν [= 1347 p. C.]· κινεῖται δὲ κατὰ χρόνον ἕκαστος τούτων τῶν ἀπλανῶν λεπτά βν να'). Sequitur tabula stellarum cum nullis persicis nominibus. Cf. *codd. Vindobon.* 1, f. 30; 7, f. 138.
- F. 268. τγ'. Ὅρια ἀστέρων κατὰ Αἴγυπτίου. Tabula cui subicitur: (Ἰστέον ὅτι τῶν ὀρίων — ἐνέργειαν ποιεῖται). Cf. Ptolem., *Tetrab.*, I, cap. 18.
- Sine num. Ἐρμού περὶ τύχης, εἰμαρμένης, νεμέσεως καὶ ἀνάγκης. Sunt excerpta ex Lydo, *De mensibus*, IV, 7 (p. 70, 21); III, 8 (p. 41, 14), 12 (p. 53, 6, ed. Wünsch). Ab editione interdum differunt.
- F. 268^v. τδ'. Περὶ ὄρων καὶ κλήρων διαφόρων εἰδῶν (Περιέχει τὸ τοιοῦτο — κλήρος δανειστών ἀπὸ Ἡ ἐπὶ ζ).
- In f. 269^v partim vacuo tabellae duae; prior inscribitur Ὅρια κατὰ Δωρόθεον, altera Ὅρια κατὰ Πτολομαῖον.
- F. 270. τε'. Ἐρμού τοῦ τρισμεγίστου περὶ σεισμῶν. Edid. Cougny, *App. Anth. Palat.*, p. 400. Cf. cod. Venet. 5, f. 280.
- F. 270^v. τς'. Ἰωάννου Λαυρεντίου Φιλαδελφῆως περὶ σεισμῶν. Edid. Wachsmuth, Lydus, *De ostentis*, p. 109 ss. (ed. 2); cf. cod. Venet. 5, f. 287^v.
- F. 271^v. τζ'. <Theophili> Πῶς δεῖ σκέπτεσθαι τὰς μεταφορὰς τῶν χρόνων καὶ τὰ συμβαίνοντα ἐν αὐτοῖς κατὰ τὰς δ' τροπὰς τοῦ ἑνιαυτοῦ. — F. 275. τη'. Θεοφίλου περὶ καταρχῶν. — F. 276. τθ'. Περὶ βασιλέως κλήρου. — F. 276^v. τι'. Περὶ τοῦ ἑναυσιαίου δεσπότη. — F. 278^v. τια'. Περὶ ἀρχῆς μηνός. —

- * Ἄλλως περὶ μηνός. — F. 279. τιβ'. Περὶ μηνός κατὰ τὸν Νεχεψώ. — Omnia ut in codice Florentino 7, f. 140-148, cf. 8, f. 170-177^v et cod. Venet. 7, f. 336 ss.
- F. 279^v. Claudii Ptolemaei Tetrabiblus. Προοίμιον. Incipiunt f. 280 liber primus; f. 290, Βιβλίον δεύτερον; f. 300^v, Βιβλίον τρίτον; f. 315, Βιβλίον τέταρτον.
- F. 326. Ptolemaei Βιβλίον ὁ καρπὸς ἐν κεφαλαίοις ρ'. Cf. cod. Flor. 3, f. 19^v.
- F. 330. Ptolemaei. Περὶ ὑποθέσεων τῶν πλανωμένων (" pp. 1-46, edit. Bainbridge, Londoni, 1620), [Muccio.]
- F. 335. Sine titulo. (Ἐν τῷ Κριῶ Ταύρω τῆς Σελήνης οὔσης — ἡ θανεῖται). Cf. supra, f. 9^v.
- Ff. 209-212, 314^v, 335-338 et 343-346 oblinent excerpta ex Theophilo (cf. cod. Paris. Suppl. 1241, f. 30 ss.) alia manu vel certe alio atramento in foliis vacuis posterius addita.
- F. 209. Ἀποτελέσματα τῶν παρανατελλόντων ἀστέρων ἐν πάσαις καταρχαῖς καὶ ἐρωτήσεσιν. Edetur in appendice.
- F. 209^v. Ἀποτελέσματα τῶν ἡλιακῶν ἐκλείψεων (Ἡλιος ἐκλείπων ἐν τῇ πρώτῃ — καὶ ἀπανθρωπίαν) = infra, cod. 7, f. 137^v; cod. Paris., f. 32.
- F. 210. Ἀποτελέσματα τῶν σεληνιακῶν ἐκλείψεων (Σελήνη ἐκλείπουσα ἐν τῷ πρώτῳ δεκανῶ τοῦ Κριοῦ — διὰ γῆς καὶ θαλάσσης) = cod. 7, f. 138^v; cod. Paris., f. 33.
- F. 210^v. Περὶ καταρχῶν (Κακοποιὸς ὠροσκοπῶν ἀτελεστέραν σημαίνει τὴν καταρχὴν — χάριν δουλικῶν πραγμάτων) = cod. Paris., f. 36 ss.
- F. 212. Περὶ φαρμακίας (Ἡ Σελήνη ☉ ηϛ καὶ χλ — τεθνάναι λέγε τὸν τοιοῦτον) = cod. Paris., f. 39^v.
- Περὶ ἰβ'τημορίων (Σελήνης τὸ ἰβ'μόριον προσεγγίζον — ἡ χάριν γυναικῶν) = cod. Paris., *ibidem*.
- Περὶ δαιμονιζομένων καὶ ἐπιλεπτικῶν (Σελήνη μετὰ Κρόνου — τῶν διχοτόμων) = cod. Paris., f. 40.
- Περὶ ληστῶν (Σελήνη καὶ ☾ καὶ ☿ — ψευδῆ δηλοῦσι) = cod. Paris., *ibidem*.
- Περὶ θανάτου (Κλήρος θανάτου ἀπὸ Σελήνης — τὴν τελειώσιν).
- F. 212^v. Περὶ συναφῶν καὶ ἀπορροιῶν τῆς Σελήνης (Σελήνη ἀπὸ Διὸς ἐπὶ τὸν Ἡλίον ἐρχομένη — μοχθηρὰν ξενιτείαν) [Desin. in eadem pagina 212^v] = cod. Paris., f. 41.
- F. 314^v. Post Τέλος τοῦ γου βιβλίου Ptolemaei insertae sunt notulae duae, quae fortasse Theophili sunt :
- Περὶ τοῦ ἐχθροῖς ἐπιτίθεσθαι (Τῆς Σελήνης οὔσης ἐν Κριῶ — ἡ Σελήνη) = cod. Vindobon. 11, f. 141.

- Πρὸς τὸ πολιορκῆσαι (Σκέπτου τὴν Σελήνην — τὰ ἐναντία).
- F. 335^v. Ἐάν τις τῶν πολεμούντων καὶ πολεμουμένων ἐπικηρυκεύσεται πρὸς τὸν ἕτερον ζητῶν χάριν ἢ σπονδὰς (Ἐπικηρυκευομένου τινὸς ἔστω — ὁ πρεσβεύων) = *infra* cod. 7, cap. ια': cod. Paris., f. 14^v.
Περὶ τυραννίδος (Ἔστω ὁ μὲν τυραννῶν — τῆς τυραννίδος σημαίνει) = cod. 7, cap. ιβ'; cod. Paris., *ibidem*.
- F. 336. Ἐν ποίῳ τόπῳ γίνεται ὁ πόλεμος (Ἐάν ἐν ταῖς πολεμικαῖς — καὶ συνδένδρῳ τόπῳ) = cod. 7, cap. ιγ'; cod. Paris., f. 17.
- F. 336^v. Πότε γίνεται πόλεμος (Ἐάν τὰ φῶτα ἀλλήλα — σημαίνει πόλεμον) = cod. 7, cap. ιδ'; cod. Paris., f. 18.
Iterum Πότε γίνεται πόλεμος (Βλέπε πόσα ζῦδια — γίνεται ὁ πόλεμος) = cod. 7, cap. ιε'.
Εἰ πολὺς ὁ στρατὸς ἢ ὀλίγος (Λαβῶν ἀπὸ τῆς μοίρας — τὸ πλήθος ἢ πλεῖον) = cod. 7, cap. ις'; cod. Paris., f. 18^v.
- F. 337. Περὶ τῶν πολιορκουμένων πόλεων (Περὶ δὲ τῶν πολιορκουμένων — πόλεμον σημαίνει) = cod. 7, cap. κ'.
Πρὸς τὸ πολιορκῆσαι πόλιν (Ἔστω ἡ Σελήνη λειψιφωτούσα — πολιορκουμένη πόλις) = cod. 7, cap. κα'.
Ἄλλως (Σκέπτου τὴν Σελήνην — βραδυτήτα) = *ibidem*.
Περὶ πολιορκουμένων πόλεων (Δεῖ σκοπεῖν τὸν ὠροσκόπον — τῆς πολιορκίας ἀπαλλάσσονται) = cod. 7, cap. κβ'.
- F. 337^v. Περὶ πολέμου (Ὅταν τις εἰς πόλεμον εἰσέλθῃ — διὰ τάχους ἀπολωλέναι) = *cf.* cod. 7, f. 122, cap. θ'.
Καταρχὴ πολεμικῆ (Ἐάν τις πολέμου ἀρξῆται — ὁ ἀντιστρατεύμενος) = *infra* cod. 7, f. 109^v, cap. β'.
- F. 338. Περὶ τῶν δ' κέντρων καὶ συσχηματισμῶν καὶ ἐπαναφορῶν καὶ τόπων καὶ μοιρῶν ἐκάστου (Κρόνος ὠροσκοπῶν ...). *Desin. in ima pag. 338^v ἀναφερόμενος τῷ ὠροσκόπῳ. Imo marg. f. 338^v Ζῆτει ἔμπροσθεν φύλλα δ'. Sequitur enim f. 339-342 index capitulum codicis. Textus pergil f. 343. — Des. ... ἢ προχειρισμὸς τῶν τοιοῦτων* = cod. 7, cap. γ'.
- F. 344^v. Περὶ συναφῆς καὶ ἀπορροίας (Σελήνη Κρόνῳ — ἀποστρόφων ὄντων) = cod. 7, cap. δ'.
- F. 345. Περὶ τριγῶνων (Κρόνος Διὶ τρίγωνος — καλοὶ καὶ εὐδόκιμοι) = cod. 7, cap. ε'.
- F. 345^v. Περὶ τετραγῶνων (Κρόνος ἐπιδεκατεύων Δία — τὴν νίκην παρασκευάζει) = cod. 7, cap. ς'.
- F. 346. Περὶ διαμέτρων (Κρόνος διαμετρῶν τὸν Δία — ἐντίθησι τῷ στρατῷ) = cod. 7, cap. ζ'.
- F. 346^v. Περὶ ἑξαγῶνων (Οἱ ἀστέρες ἀλλήλους ἑξαγωνίζοντες — ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν) = cod. 7, cap. η'.
Περὶ τοῦ γινῶναι Ζῆ τις ἢ ἀπέθανεν (Ἐκ τοῦ κυρίου — μὴ

λέγε αὐτὸν τεθνάναι) = cod. Paris., f. 42. *Cf. infra* cod. 7, in *tabula loci* ζ'.

Περὶ φαρμακείας (Κακούμενος ὁ Ἑρμῆς φθόνον — καὶ σβεννύμενα) = cod. Paris., f. 42^v.

Περὶ τοῦ γινῶναι τί ἔχει ἡ ἐπιστολὴ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἢ παρὰ τίνος ἐκομίσθη δούλου ἢ ἐλευθέρου (Τοῦ X ὠροσκοποῦντος — ἀληθινὰ ἢ βέβαια) = cod. Paris., *ibidem*.

In *fine* codicis leguntur *notulae*: Περὶ φαρμακείας (Κακούμενος ὁ Ἑρμῆς ...) et *alia* manu Ση[μειῶσαι] ὡς μερὶ τοῦ ,ςωϚη' ἔτους [= 1390 p. C.] εἰσὶν ἔτη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς κηρύγματος τοῦ Μωάμεθ ἔτη ψπα' ἐφάνη εἰς ἔρημον τῆς Ἑθριβῶν ἐκ φυλῆς Κορασιανῶν γενεαλογίας Εἰσμαῖλ· ἐφάνη ἐν μηνὶ Ἀπριλλ[ίῳ]. Ἐν ἄλλῃ ἐφάνη ἐν τῷ ,ς<ωϚη'> ἔτει ἀπὸ Μωάμεθ ἔτει ψος' ¹.

3. Angelicus 74 [C. 2, 13]. — Chartac., cm. 29 × 21,5, ff. 108 + x, saec. XV. * manu Matthaei Devaris quod ostendit codicem olim fuisse Iohannis Lascaris. Cf. G. Muccio, in *Studi ital. di filol.*, IV, 124.

F. i-vi vacua, f. vii index graecus.

F. 1. Ἐξηγητῆς ἀνώνυμος εἰς τὴν τετράβιβλον τοῦ Πτολεμαίου. — Editum Basileae 1559; *cf.* cod. Flor. 6, f. 1.

F. 94. Πορφυρίου φιλοσόφου εἰσαγωγὴ εἰς ἀποτελεσματικὴν Πτολεμαίου cum [ff. 99-107] Σχόλια ἐκ τῶν Δημοφίλου. Editum *ibidem*; *cf.* cod. Flor. 6, f. 156-172.

Ff. 104-105 [transposita et alia manu exarata]. *Fragmenta ex Hephaestione.*

Sine titulo. (Τῆς οὐρανίας διαθέσεως κατὰ τὸδε τὸ ἐγχαρτόμενον σχῆμα — περὶ ἀρχῶν εἰρημένα, καὶ πρῶσ... περὶ διαθέματος). — *Cf.* cod. Vindobon. 6, f. 248^v.

Θεμάτιον τοίνυν λέγεται ἡ δλη οὐρανοῦ διάθεσις τε καὶ περιφορὰ κ. τ. λ. *Des. imo* f. 105^v: Ἐξάλμα τοίνυν ἐστὶν καὶ λέγεται ἡνίκα ὁ κατὰ περίπατον Ἥλιος ἢ... *Textus hic abrum-pitur. — Cf. ibidem.*

F. 108. Κανόν<ιον> τοῦ ὄλου κύκλου τῶν ιβ' ζῳδίων καὶ πῶς μερίζεται εἰς τοὺς σχηματισμούς. *Subicitur figura thematis. Cf. cod. Flor. 6, f. 172^v; cod. Ital. 17, f. 318.*

F. 108^v. *Thema aliud sine titulo.*

¹ Si numeri sani sint, auctor huius adnotationis praedicationem Mohamedis anno 609 incepisse statuit.

II. CODEX CASANATENSIS

4. Cod. 1386 (olim G. II, 3) * constat novem codicum fragmentis totidem manibus exaratis et codicillo, ut videtur, integro „ Bancalari, in *Studi ital. di filologia classica*, II, 1894, p. 193. — Liber ex quo evulsa sunt folia 101-103, erat chartaceus, manu saec. XV exaratus.

Inter varia fragmenta diversorum auctorum invenitur :

- F. 101. Commentarii anonymi in Ptolemaei Tetrabibulum fragmenta [cf. supra cod. 3], nempe f. 101 (... <ἐλ>θεῖν χρονοκράτορα τόνδε πρὸς — αἴτια γίνεσθαι). — Πρὸς τοὺς αἰτιατικούς τόπους (Αἰτιατικούς ἐκάλεσε τοὺς ἀφετικούς τόπους — ἢ ἐν ἰδίῳ ὑψώματι ἢ ἐν ...) = p. 173, 20 - 175, 2, edit. Basil., a. 1559.
- F. 102. (... <ἀγαθοδαί>μονα, τὸν δὲ θ' τόπον καὶ θεὸν καλούμενον — τὸν χρόνον τῆς κολλήσεως) [= edit. eiusdem, p. 178, 8-179, 39]. — Sequitur f. 102^v subscriptio. Τέλος τῆς ἐξηγήσεως τῆς τοῦ Πτολεμαίου Κλαυδίου μαθηματικῆς τετραβίβλου.

III. CODEX VALLICELLANUS

5. Chartac., cm. 198 × 146, saec. XIV, ff. iv, 174. Constat plurium codicum latinorum graecorumque fragmentis. A tineis est pessumdatus. * Olim A. Statii „ — Cf. E. Martini, *Catal. dei mss. greci esistenti nelle bibl. Ital.*, t. II, p. 189.

- F. 40-41^v. Περὶ ἐκλείψεως Ἡλίου ([B]ορείου τυγχάνοντος τοῦ πλάτους τῆς Σελήνης ἐὰν ὦσι μεταξύ — τὸ μέσον τῆς ἐκλείψεως).
- F. 41^v. Κανὼν ἐκλείψεως cum tabula.
Πῶς δεῖ εὐρεῖν τοῦ τε Ἡλίου καὶ Σελήνης κύκλου τὸ μέγεθος (Ἀναλώσας τὸ τε τοῦ Ἡλίου — μέγεθος κύκλων αὐτῶν).
Πῶς δεῖ εὐρίσκειν τὸ μέγεθος τῶν συνδέσμων (Μετὰ τὸ ἀναλῦσαι — ἢ διάμετρος τοῦ κώνου τῆς γῆς).
- F. 48-48^v. Eadem manu saec. XIV. Περὶ ἐναλλαγῶν γενεθλίων καὶ ἐτέρων τινῶν καταρχῶν (Ἀφαίρει τοὺς μέχρι τοῦ κατὰ πῆξιν γενεθλίου ἀποκρίσεως — τῆς ἐναλλαγῆς τοῦ γενεθλίου).
* Ἄλλως (Μετὰ τὸ ἀφαιρεῖν τὸν κατὰ πῆξιν τοῦ γενεθλίου χρόνον — ὦραι νυκτεριναὶ τῆς ἐναλλαγῆς).
* Ἄλλο (Ζήτει τὰ ὀμαλὰ κινήματα τοῦ Ἡλίου — τοῦ ἀποστήματος τῆς ἐναλλαγῆς).
- F. 56-63 : Centum verba Ptolemaei. * Notae numer. margg. appictae indicant capp. 94. sed nihil desideratur. Edit. Norimb. 1535, ff. 55^v-59^v „ [Martini].
- F. 64^v. Tab. astrologica exhibens : ἀριθμοί, δάκτυλοι, ὦραι ἐμπτώσεως, ὦραι μονῆς.
- F. 80-91^v. Excerpta varia : Καταρχαὶ πρὸς τὰ ὄρια τῶν ἀστέρων. Inc. Κρόνος ὠροσκοπῶν ἐν ἰδίῳις ὀρίοις χαλεπός. Sequitur item Κρόνος ὠροσκοπῶν ἐν ὀρίοις Διός ... deinde Ἄρεως etc. ac sic deinceps de ceteris planetis. Desinit : Σελήνη διάμετρος τῆς ἑαυτῆς οἴκῳ ἐναντιότητα σημαίνει = cod. Vindobon. 2, f. 73.
- F. 84. Sine titulo. ([T]ῶν τροπικῶν ζωδίων ὠροσκοποῦντων μὴ ἄψη ὁδοῦ, χαλεπὸν γάρ — τὸ γένος τοῦ τρόπου θεωρεῖται). Cf. cod. Ital. 18, f. 321.
- F. 85^v. Sine titulo. ([T]ὸ μὲν οὖν αὐτὸ τῆς καταρχῆς εἶδος — ἐκ τῆς

συγκρατικῆς σκέψεως δέι ἡμᾶς στοχάζεσθαι). Sequuntur excerpta varia minutissima de planetis; exempli gratia hoc transcripsimus :

- F. 86^v. Σελήνη κυριεύσασα τοῦ ὠροσκόπου ἢ τοῦ κλίματος τῆς τύχης καὶ οὐσα ἐν τῷ γ' τόπῳ ὄντι ἐπ[?]αιρετιστοῦ ἀστέρος αὐξίφω-
τοῦσα καὶ τοῖς ἀριθμοῖς προστιθείσα ἀγαθὰ πολλὰ σημαίνει
μετ' ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. Sequuntur multa huiusmodi de
variis planetis. Finis est :
- F. 89^v. Sine titulo. Ὁ περὶ καταρχῆς λόγος καταλαμβάνεται ἐκ τῶν
πρὸς τὴν Σελήνην τετραγώνων σχημάτων — διὰ τὴν τοῦ
καλοποιῶ μαρτ(υρίαν?).
- F. 90^v. Sine titulo. [Ἐ]πι πάσης καταρχῆς ἐὰν μὲν ὁ ἥλιος ἐν ἀρσε-
νικῷ ζωδίῳ τύχη, ἢ δὲ Σελήνη ἐν θηλυκῷ. Sequuntur item
excerpta varia. Desinit : καὶ Ἐσπερος Ἀφροδίτη ὁ δὲ Στίλ-
βων Ἑρμῆς κοινός ἐστιν.

¹ Inest et in cod. 81 (F. 14) [cf. Martini, l. c.] notula geomantiae sine titulo.
F. 110: Τὸ εἶδος τὸδε ὄνομα ἐστὶ τοῦ Λαχιάμ ὃς ἐστὶ κύριος τοῦ πρώτου οἰκή-
ματος. ἔχει δὲ γράμμα καὶ τὸ ναχιουλχάτ εἰς τὸ οἶκημα τοῦτο — ζ' ἡμέρα καὶ ὁ
νοῦσατολχάριτ γράμμα ἔχει ἰς τὸ ζ^{οῦ} ὁ οὐχλάς κάθισμα ἔχει καὶ ὁ. ι.

CODICES VATICANI

CODICES VATICANI

6. Cod. Vaticanus 208 (olim Athous, cf. Heiberg, *Hermes* XXXVIII, 350). — Chartac., cm. 21,8 × 13,7, saec. XV, diversis manibus scriptus in-4°, f. 230. — Praeedit index saec. XVI confectus. Scriptura magnam partem humiditate evanuit. F. 5; ,Γωος' (= 1368 p. C. n.): neque tamen hoc anno codex scriptus est (cf. f. 207'); immo Isaac Argyrus tum librum suum compilaverat. Codex magnam partem concordat cum cod. Venet. 4. — Descriptionem nostram cum schedis suis comiter contulit v. d. Heiberg, professor Hauniensis.
- F. 1. Sine titulo. Index hanc inscriptionem habet: Σύντομος διδασκαλία περὶ τῶν ἰσημερινῶν καὶ καιρικῶν ὠρῶν, ἐκθεσις αἰτίας, δι' ἣν τὰ νυχθήμερα τοῦ ἔτους ἀνώμαλά ἐστιν (Ἐπειδὴ τὰς ἐν τῷ κανόνι — χρησόμεθα, ἐστὶ τοιαύτη).
- F. 4^v sequens vacua.
- F. 5. ,Γωος' (= 1368 p. C. n.). Ἰσαὰκ μοναχοῦ τοῦ Ἀργυροῦ πραγματεία νέων κανονίων συνοδικῶν τε καὶ πανσεληνιακῶν μεταποιηθέντων ἀπὸ τῶν ἐν τῇ συντάξει καὶ συστάντων πρὸς τε ἔτη Ῥωμαϊκὰ καὶ πρὸς τὸν διὰ Βυζαντίου μεσημβρινόν· ἔτι δὲ χρονικὸν ἀρχὴν ἐχόντων τὸ ,Γωος' ἔτος ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. — Cf. cod. Vatic. 1059, f. 78, apud Usener, *Ad histor. astronomiae Symbola*, p. 4.
- F. 7^v. Ἰσαὰκ μοναχοῦ τοῦ Ἀργυροῦ πραγματεία νέων κανονίων συστάντων κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ,Γωος' ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἔτους (Ἐπειδήπερ οἱ ἐν τῷ προχείρῳ κανόνι — Πτολεμαίου συντάξεως) = cod. Vatic. 1059, f. 80. Cf. cod. Venet. 4, f. 287.
- F. 21. Θέωνος Ἀλεξανδρέως εἰς τοὺς προχείρους κανόνας τῆς ἀστρονομίας παράδοσις (Ἡ μὲν λογικωτέρα ἔφοδος...) Est introductio Theonis brevior cum ipsis tabulis manualibus.
- F. 133. Claudii Ptolemaei Τετράβιβλος. Praeedit index capitum libri I. Τάδε ἐνεστιν ἐν τῷ α' βιβλίῳ τῶν πρὸς Σύρον συμπερασματικῶν. In fine: Τέλος τοῦ δ' βιβλίου καὶ τῆς καθόλου πραγματείας τῶν πρὸς Σύρον συμπερασματικῶν.
- F. 187. Περὶ τῶν καλουμένων κέντρων ἐπανοφορῶν τε καὶ ἀποκλιμάτων καὶ τῆς ἐκάστου τῶν ἰβ' τόπων ὀνομασίας τε καὶ δυνά-

μεως (Τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου παρὰ τοῖς ἀστρονόμοις εἰς ἰβ' μέρη διηρημένου — προγνωστικὸν τέλος ἐρχόμεθα). — Cf. cod. Venet. 4, f. 462.

- F. 192. Κλαυδίου Πτολεμαίου βιβλίον ὁ καρπὸς ἐν κεφαλαίοις ρ'. Des. ἐγχώριος ἔσται ὁ ἐχθρός. Addidit manus altera : 'Ο περιβόητος ἐν σοφίᾳ Πτολεμαῖος ἐν να' κεφαλαίῳ ταῦτά φησιν· μὴ παραδράμῃς κτλ. — δὲ τῶν ζ') [6 lineae].
- F. 196. Τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τῶν εἰς τὸν Ἱερεμίαν τὸν προφήτην.
- F. 197. Sine initio capitulum astronomicum de synodis (... εἴ τι δὲ καταληφθῆ — λεπτά, ὡς ἀνωθεν εἴρηται). Sine titulo. (Περὶ τοῦ πλάτους τῆς Σελήνης μέλλοντες λέγειν — νότιον ἢ βόρειον).

F. 198 et 199 capitulum de luna initio et fine carens maximam partem humiditate deletum.

- F. 200. Κλαυδίου Πτολεμαίου περὶ ὑποθέσεων τῶν πλανωμένων.
- F. 206. "Ὡσπερ προεισαγωγὴ εἰς τὰς τῶν ἀστέρων ψηφοφορίας (Ἰστέον ὅτι οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἄρχονται τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τοῦ κθ' — καὶ τὰς τῆς νυκτός). Cf. cod. Venet. 4, f. 218.
- F. 207 parvum capitulum sine inscriptione ('Ο Ἥλιος κατὰ Πτολεμαῖον — καὶ πλέον τι).
- F. 207v. Κανόνιον κδ' ἐτερηίδων τῶν ε' ἀστέρων ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ,ζ' ὑπὸ' (= 1376). Sequuntur aliae tabulae huiusmodi.
- F. 209. Ἰωάννου γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως περὶ τῆς τοῦ ἀστρολάβου χρήσεως καὶ τί τῶν ἐν αὐτῷ γεγραμμένων ἕκαστον σημαίνει. In fine opusculi πίναξ τοῦ βιβλίου. — Cf. cod. Venet. 4, f. 384, et infra cod. 11, f. 51v.
- F. 220. Ἰσαὰκ μοναχοῦ τοῦ Ἀργυροῦ μέθοδος κατασκευῆς ἀστρολαβικοῦ ὄργανου. In marg. adnotavit quidam : vide cod. 1059, f. 70 [apud Usener, op. cit., p. 4]. — Cf. cod. Venet. 4, f. 394.
- F. 226 cum duobus sequentibus vacuum.
- F. 227v-230. Adnotamenta quaedam geometrica (f. 228v, Τὸ ε' θεώρημα τῶν τοῦ α' βιβλίου τῆς γεωμετρίας κατὰ ἀνάλυσιν) intermixtis paucis verbis de beata viri boni vita. — Cf. Heiberg, *Paralipomena zu Euklid* (Hermes XXXVIII), 350 sqq.

7. Cod. Vaticanus 212. — Chartac., cm. 42 × 16,5, ff. 152. Scripserunt librarii duo : manus prior, saec. XIV, f. 1-105; manus altera, saec. XIV vel XV ineuntis, f. 106-152. — F. 1, legitur : *Laudinii equitis Hierosolymitani liber in Creta emptus*.

- F. 1. Περὶ κατασκευῆς ἀστρολάβων ὀργάνων (Τὸν ὄργανον τοῦτο ὅπερ ἀστρολάβον — κέκτηται ἡμέρας).
- F. 3. Περὶ τοῦ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τετραγώνου (Τοῦ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα

ἡμικυκλίου — ἀπὸ τῶν προειρημένων). Sequuntur alia capita cum geometricis figuris.

- F. 15. Περὶ κατασκευῆς ἀράχνης (Πεποιήσθαι δεῖ πρῶτον — τῶν τῆς ἀράχνης ἀστέρων).
- F. 17. Περὶ χρήσεως ἀστρολάβου καὶ πρῶτον περὶ τῶν τοῦ ὄργανου μερῶν (Κρίκος μὲν καλεῖται τὸ χαλκοῦν κύκλιον ἐξ οὗ τὸ πᾶν ὄργανον... Opus in cap. triginta divisum. Des. f. 25v : ... ἄχρι τοῦ διοπτρευθέντος ἄκρου).
- F. 26. Κανόνιον τῆς διαφορᾶς τῶν χρόνων τῶν ἐπισήμων προσώπων. Tabula chronologica.
- F. 26v. Περὶ τοῦ εὐρεῖν τὰ Αἰγύπτια ἔτη ἀπὸ Ναβονασσαροῦ ἄχρι τῆς ἐπιζητουμένης ἡμέρας (Ληπτέον τὰ ἀπὸ κτίσεως ... Τὰ δὲ ἀπὸ Φιλίππου βουλόμενος εὐρεῖν — γίνονται ὦραι ἰσημεριναὶ ἠ' ἡμισυ καὶ ἰ' κ").
- F. 27v. Notulae latinae manu saec. XV.
- F. 28. (Ἰστέον ὅτι οἱ κανόνες τῶν ἀστρων πρὸς ἀλλήλους κατὰ μὲν τοὺς τῆς διορθώσεως κανόνας — νῦν δὲ χαλεπὸν).
- F. 29. Δεῖ γινώσκειν ὅτι βουλόμενοι τὰς ἐποχὰς τῶν κανονίων [sic]... — Subiungitur tabula astronomica.

Sequuntur usque ad f. 104v notulae, excerptaque astronomica et tabulae permultae (κανόνες) de cursu Solis, Lunae, Capitis Draconis (f. 50), Saturni (f. 51), Iovis (f. 55), Martis (f. 59), Veneris (f. 63), Mercurii (f. 67), deinde Κανόνες στηριγμῶν τῶν πλανωμένων ἀστέρων (f. 71), Κανόνες τῆς κατὰ πλάτος προσόδου τῶν πλανήτων (f. 74), etc.

F. 105-156 fragmentum alius codicis : F. 105v. In marg. superiore legitur Χ(ριστ)έ προηγοῦ τῶν ἐμῶν πονημάτων. Deinde spatium vacuum ad titulum exarandum relictum. In media pagina incipit index capitulorum, qui usque ad f. 107 pergit.

- F. 108. Titulus : Θεοφίλου φιλοσόφου πόνοι περὶ καταρχῶν πολεμικῶν etc. — α'. Prooemium edetur in appendice.
- F. 109. β'. Καταρχὴ πολεμικῆ (Ἐάν τις πόλεμον ἀρῆται ἢ ἐπιστρατεῖαν ἠττηθήσεται ὁ ἀντιστρατευόμενος) = supra, cod. 2, f. 337v.
- F. 110v. γ'. Περὶ τῶν τεσσάρων κέντρων καὶ συσχηματισμῶν καὶ ἐπιναφορῶν καὶ τόπων καὶ μοιρῶν ἐκάστου (Ἡ ὥρα Ζ' δὲ τὸν στρατηγὸν ἀναιρεῖ καὶ τὸν στρατὸν ταπεινοῖ — καὶ λαθραῖα πράγματα καὶ ἀπόκρυφα καὶ προχειρισμὸς τῶν τοιούτων). Cf. supra cod. 2, f. 338.
- F. 116. δ'. Περὶ συναφῆς καὶ ἀπορροῖας [τῶν ἐπτὰ ἀστέρων add. in indice] (Σελήνη Κρόνου συνάπτουσα — καὶ μάλιστα τῶν καλοποιῶν ἀποστρόφων ὄντων) = ibid., f. 344v.
- F. 118. ε'. Περὶ τριγώνων [τῶν ἐπτὰ ἀστέρων add. in indice] (Κρόνος

- Διὶ τρίγωνος ἐν ταῖς τοιαύταις καταρχαῖς — καὶ ὑπὸ καλοποιῶν μαρτυρούμενοι καλοὶ καὶ εὐδόκιμοι) = *ibid.*, f. 345.
- F. 119. ζ'. Περὶ τετραγώνων [τῶν ἑπτὰ ἀστέρων *add. in indice*] (Κρόνος ἐπιδικατεύων Δία ἐπὶ τῆς πολεμικῆς καταρχῆς — διὰ δόλου τὴν νίκην παρασκευάζει) = *ibid.*, f. 345^v.
- F. 121. ζ'. Περὶ διαμέτρων [τῶν ἑπτὰ ἀστέρων *add. in indice*] (Κρόνος διαμετρῶν τὸν Δία λύπην τῷ στρατῷ παρέχει — δειλίαν ἐντίθησι τῷ στρατῷ) = *ibid.*, f. 346.
- F. 122. η'. Περὶ ἑξαγώνων [τῶν ἑπτὰ ἀστέρων καὶ τόπων *add. in indice*] (Οἱ ἀστέρες ἀλλήλους ἑξαγωνίζοντες — ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν) = *ibid.*, f. 346^v.
- θ'. Ἄλλως [περὶ πολέμου *add. in indice*] (Ὅταν τις εἰς πόλεμον ἐξέλθῃ, σκέπτου οὕτως· ἔστω σοι ὁ πόλεμος — μηχανὰς καὶ τρακταῖσμούς πορίζει ἐκείνῳ τῷ μέρει) = *ibid.*, f. 337^v.
- F. 122^v. ι'. Ἐάν τις τυρανῆσαι θέλῃ καὶ ἑαυτὸν ἐλευθερώσαι ἀπὸ [τῆς *add. in indice*] ὑπόταγῆς τῶν κρατούντων (Ἐάν τις περὶ τυραννίδος σκέπτηται, ἔστω ἡ Σελήνη ἀκάκωτος — τὸν τυραννόμενον λέγε διὰ τάχους ἀπολωλέναι) = *cod. Paris. Suppl.* 1241, f. 14.
- F. 123. ια'. Ἐάν τις τῶν πολεμούντων καὶ πολεμουμένων ἐπικηρυκεύσῃται πρὸς τὸν ἕτερον, ζητῶν χάριν ἢ σπονδὰς (Ἐπικηρυκευμένου τινὸς ἔστω ἡ Σελήνη ἐπὶ τοῦ ὠροσκόπου — οὐκ ἐπιτεύξεται ὁ πρεσβεύων) = *supra*, *cod.* 2, f. 335^v; *cod. Paris.*, f. 14^v.
- ιβ'. Περὶ τυραννίδος (Ἐστω ὁ μὲν τυραννῶν ὁ ὠροσκόπος καὶ ἡ Σελήνη — ῥαδίαν τὴν λύσιν τῆς τυραννίδος σημαίνει) = *ibidem*; *cod. Paris.*, *ibidem*.
- F. 125. ιγ'. Ἐν ποίῳ [τόπῳ *add. in indice*] γίνεται ὁ πόλεμος (Ἐάν ἐν ταῖς πολεμικαῖς καταρχαῖς εὔρεθῇ ὁ Ἄρης — ἐν τῷ τρίτῳ ἐν ἀμπελῶνι καὶ συνδένδρῳ τόπῳ) = *ibid.*, f. 336; *cod. Paris.*, f. 17.
- F. 126. ιδ'. Πότε γίνεται πόλεμος (Ἐάν τὰ φῶτα ἀλληλα τριγωνίζῃ καὶ ἐπιβλέπῃ — ἡ Ζυγῶ ὠροσκοπῶν οὐ σημαίνει πόλεμον) = *ibid.*, f. 336^v; *cod. Paris.*, f. 17^v.
- F. 126^v. ιε'. Ἄλλως, περὶ πολέμου (Βλέπε πόσα ζῦδια μεταξὺ — ἡ μηνῶν γίνεται ὁ πόλεμος) = *ibidem*.
- ις'. Πολὺς ὁ στρατὸς ἢ ὀλίγος (Λαβῶν ἀπὸ τῆς μοίρας τῆς Σελήνης — ὀλιγώτερον τὸ πλῆθος ἢ πλεῖον) = *ibid.*, f. 336^v; *cod. Paris.*, f. 18.
- ιζ'. Περὶ δόλου καὶ ἐνέδρας (Κρόνου καὶ Σελήνης μαρτυρούντων τῷ ὠροσκόπῳ — καὶ τολμηροὺς ποιεῖ τοὺς ἐπιστρατευομένους) = *cod. Paris.*, *ibidem*.
- ιη'. Περὶ πολέμου (Ὅταν πυθάνωνται σου περὶ δύο στρατο-

- πέδων — λέγε κεινηκέναι ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν) = *cod. Paris.*, f. 18^v.
- ιθ'. Τὸ πότε κινουῖσιν (Βλέπε τοὺς κυρίου τοῦ ὠροσκόπου — πρὸς τὴν αὐτῶν μετακίνησιν καὶ σχηματογραφίαν) = *cod. Paris.*, *ibidem*.
- F. 127^v. κ'. Περὶ τῶν πολιορκουμένων πόλεων (Περὶ δὲ τῶν πολιορκουμένων πόλεων ἐπιτηρητέον τὴν Σελήνην — ἀποτελεστὸν τὴν πολιορκίαν καὶ τὸν πόλεμον ἔσεσθαι σημαίνει) = *supra* *cod.* 2, f. 337; *cod. Paris.*, *ibidem*.
- F. 128. κα'. Πρὸς τὸ πολιορκεῖσθαι πόλιν (Ἐστω ἡ Σελήνη λειψιφωτούσα καταβαίνουσα — ὁ δὲ Κρόνος βραδυτήτα) = *ibidem*; *cod. Paris.*, f. 19.
- κβ'. Περὶ πολιορκουμένων πόλεων (Δεῖ σκοπεῖν τὸν ὠροσκόπον καὶ τὸν δεύτερον τόπον — φυγῇ χρώμενοι τῆς πολιορκίας ἀπαλλάσσονται) = *ibidem*; *cod. Paris.*, *ibidem*.
- F. 128^v. Titulus ruber: Θεόφιλος Δέκαλίῳνι [*sic*] υἱῷ εὐ πράττειν (Ἦρκει μὲν, ὦ τέκνον Δευκαλίῳν, ὅσα πρὸς σὲ τὸ πρὶν...). *Edetur in appendice.*
- F. 132^v. Τὰ παραλειπόμενα τῶν κοσμικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς τῶν φωστήρων συζυγίας τὰ ἀποτελέσματα [*sic*] (Κρόνος κυριεύων τῶν ὀρίων τῆς συζυγίας...) = *cod. Paris.*, f. 32; *cod. Vindobon.* 2, f. 25. *Editum auctoris nomine non addito Catal.*, IV, p. 83 ss. <Ἀποτελέσματα τῶν ἡλιακῶν ἐκλείψεων> (Ἥλιος ἐκλείπων — στρατιωτῶν ἀκαταστασίαν καὶ πολλὴν ἀγριότητα καὶ ἀπανθρωπίαν) = *supra* *cod.* 2, f. 209^v; *cod. Paris.*, *ibid.*; *cod. Vindobon.*, f. 31.
- F. 137^v. Ἀποτελέσματα τῶν σεληνιακῶν ἐκλείψεων (Σελήνη ἐκλείπουσα ἐν τῇ πρώτῃ δεκαμοιρία τοῦ Κριοῦ — ληστείαν καὶ ἀρπαγὴν διὰ γῆς καὶ θαλάσσης) = *supra* *cod.* 2, f. 210; *cod. Paris.*, f. 33.
- F. 138^v. Ἀποτελέσματα τῶν πέντε πλανήτων ἀστέρων καὶ τῶν ζυδίων [i. κατὰ τὰ ζῦδια]. Περὶ τοῦ Κρόνου (Κρόνος εἰς τὸν Κριὸν μετάβασιν ποιούμενος — καὶ ἠηρασίας ἐστὶ σημάτων). — F. 142^v. Περὶ τοῦ Διὸς (Ζεὺς εἰς τὸν Κριὸν τὴν μετάβασιν ποιούμενος — ἀκρονυχίζων Ξηρὸς καὶ ἄβροχος. — F. 146^v. Περὶ τοῦ Ἄρεως (Ἄρης εἰς τὸν Κριὸν — καὶ τῶν ἐπιζομένων διάπτωσιν. — F. 149^v. <Περὶ τῆς Ἀφροδίτης> (Ἡ Ἀφροδίτη εἰς τὰ προηγούμενα — καὶ ἀντιλογίαν καὶ φόβον σημαίνει). — F. 152. <Περὶ τοῦ Ἑρμοῦ> (Ὁ Ἑρμῆς εἰς τὰ προηγούμενα τοῦ Κριοῦ γινόμενος — κρύψιν δὲ ποιούμενος πνιγῶδη τὸν ἀέρα καθίστησι...), *Textus in ima* p. 152^v *desinit vel abrumpitur. Integer servatur in* *cod. Paris.*, f. 34 ss.; *cod. Vindobon.* 2, f. 34.

Capitum quae desiderantur titulos ex indice transcripsimus. Pleraque in aliis collectaneorum codicibus sine auctoris nomine inveniuntur.

κγ'. Περὶ ἐπιστρατείας. Cf. cod. Ital. 4, f. 44^v. Servatur in cod. Paris. 2417, f. 22^v.

κδ'. Καταρχῆς πολέμου [sic] = cod. Paris., ibidem.

Τοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου φιλοσόφου ἐκ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως.

κε'. Περὶ προβολῆς ἀρχόντων. Editum in *Catal.*, IV, p. 93 s.

κς'. Ἐὰν ἐρωτηθῆς περὶ πόλεως ἐρημωμένης ἀνακτίζεται ἢ οὐ, κατοικεῖται ἢ οὐ, καὶ ὑπὸ τίνος οἰκοδομεῖται. Cf. supra cod. 2, f. 150, Palchi cap. ρμβ'; cod. Paris. 2417, f. 22^v.

κζ'. Ἐὰν ἐρωτηθῆς περὶ πόλεως καὶ ἐὰν πολιορκῆται, σώζεται ἢ παραλαμβάνεται = ibid., cap. ρμγ'; cod. Paris., f. 23.

κη'. Καταρχὴ πολεμική = ibid., cap. ρμδ'; cod. Paris., f. 23^v.

κθ'. Ἐὰν θέλη τις πολιορκῆσαι πόλιν καὶ εἰρηνικῶς αὐτὴν εὐρεῖν [αἰρεῖν?] = ibid., f. 150^v, cap. ρμε'.

λ'. Καταρχὴ πολεμική ἐξῆς [l. ἐξ ἧς] γνωρίζεται πᾶσα ἡ τοῦ πολέμου ἀναστοφῆ. Ζωροάστρου κατὰ Πραξιδικός [sic] = ibid., cap. ρμς'; cod. Paris., f. 24^v; cf. f. 35.

λα'. Περὶ πολέμου προσδοκωμένου ἢ κακοῦ, πότε γίνεται = ibid., f. 108, cap. μγ'.

λβ'. Οἱ ὑπουργοὶ νεωστὶ ἐγχειρισθέντες πολλὰ [l. πόσα] ἔτη ἢ μῆνας διαμενοῦσιν = ibid., cap. μδ'.

λγ'. Περὶ ἀνθρώπου βουλομένου ἐλθεῖν πρὸς βασιλέα καὶ ἐξουσιαστήν, εἰδέναι ἐὰν πληροὶ τὰς ὑποσχέσεις αὐτῶν συντάσσεται, ἢ οὐ = ibid., cap. με'.

λδ'. Περὶ βασιλέων καὶ ἐξουσιῶν, εἰ βούλει γινῶναι ἐὰν νικᾷ ἢ νικᾶται = ibid., cap. λς'.

λε'. Ἐκ τοῦ Λαοδικέως Ἰουλιανοῦ περὶ πολέμου = ibid., f. 113, cap. ξα'.

λς'. Ἄλλη σκέψις τοῦ αὐτοῦ περὶ πολέμου = ibid., cap. ξβ'.

λζ'. Περὶ ἀναλύσεως = ibid., cap. ξγ'.

λη'. Περὶ τροπῆς τῶν δ' καιρῶν καὶ τῶν μεταβάσεων τοῦ Ἡλίου ἀπὸ Ζωδίου εἰς Ζῴδιον καὶ συνόδου καὶ πανσελήνου = ibid., f. 95, cap. γ'.

λθ'. Περὶ ἐπιστολῶν ἐκ τοῦ Ζωροάστρου. Editum in *Catal.*, II, p. 192 s.

μ'. Ἄλλως περὶ ἐπιστολῶν.

μα'. Πότε δεῖ γράμματα πέμπειν διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης. Cf. cod. Vindobon. 2, f. 130.

Rubro pigmento : Θεοφίλου περὶ καταρχῶν διαφόρων τὰ πρῶτα κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου. Ὀρφέως περὶ καταρχῶν τῶν Ζωδίων. Cf. cod. Ital. 18, f. 321.

α'. Περὶ τροπικῶν Ζωδίων.

β'. Περὶ δισώμων.

γ'. Περὶ στερεῶν.

δ'. Τὰ ὁμοιώματα τῶν Ζωδίων.

ε'. Περὶ συνόδων καὶ πανσελήνων = cod. Vindobon. 2, f. 83^v, cap. λ'.

ς'. Περὶ καταρχῆς = ibid., f. 84, cap. λα'.

ζ'. Ἄλλως περὶ καταρχῆς = ibid., cap. λβ'.

η'. Ἀποτελέσματα τοῦ Ἀναβιβάζοντος [καὶ Καταβιβάζοντος add. Paris. 1241] = ibid., cap. λθ' et infra, cod. 8, f. 103^v.

θ'. Περὶ τοῦ καταρχῆς τρόπου = ibid., cap. λε'.

ι'. Περὶ τῶν φωστήρων = ibid., cap. λς'.

ια'. Περὶ τοῦ Ἡλίου τοῦ ἐν ταῖς καταρχαῖς = ibid., cap. λζ'.

ιβ'. Περὶ τῆς Σελήνης τῆς ἐν ταῖς καταρχαῖς = ibid., cap. λη'.

ιγ'. Ἀνάκρισις ἐκ τῆς τῶν ἀστέρων συγκράσεως. Cf. cod. Flor. 7, f. 186^v.

ιδ'. Περὶ οὐ τις ἐρωτᾶν βούλεται.

ιε'. Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων ἀποκαταστάσεως.

ις'. Περὶ τοῦ ἐπιτρόπου [τρόπου cod. Paris.] τοῦ ἐρωτῶντος ἡμᾶς = cod. Flor. 7, f. 162.

ιζ'. Ἄλλως περὶ τρόπου = ibidem.

ιη'. Περὶ ὧν ἐρωτώμεθα = ibidem.

ιθ'. Ποταπὴ ἢ καταρχὴ = cod. Vindobon. 2, f. 91^v, cap. λθ'.

κ'. Τί τὸ εἶδος τῆς καταρχῆς = ibid., cap. μ'.

κα'. Διαίρεσις καταρχική = ibid., f. 92^v.

κβ'. Στοχασμὸς τῆς καταρχῆς = ibid., cap. μα'.

κγ'. Περὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἀποτελουμένων ἐκ τῶν ἀστέρων καὶ τῶν Ζωδίων = ibid., cap. μβ'.

κδ'. Περὶ τοῦ καταρχῆς κυριεύοντος ἀστέρος = ibid., cap. μγ'.

κε'. Ποταπὸς ὁ τρόπος τῆς καταρχῆς = ibid., cap. μδ'; cod. Flor. 7, f. 156^v.

κς'. Ἐὰν ὠφέλιμὸν ἐστί τὸ πρᾶγμα ἢ βλαβερὸν = ibid., cap. με'; cod. Flor., f. 157.

κζ'. Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς δυνάμεως τῆς καταρχῆς = ibid., cap. μς'; cod. Flor., ibidem.

κη'. Κοινῶς περὶ καταρχῆς = ibid., cap. μζ'; cod. Flor., ibidem.

κθ'. Σύνοψις πινακική = ibid., cap. μθ'.

λ'. Καθολικὰ παραγγέλματα = cod. Vindobon, f. 80^v, cap. κη'.

α'. Τὰ δύο [l. δεύτερα?] κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν = ibid., f. 101^v, cap. ν'.

β'. Τὰ τρία κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν. In marg. τόπος <γ> = ibid., cap. να'.

γ'. Περὶ ἀγορασίας = ibid., f. 109^v, cap. ξα'.

δ'. Περὶ εὐρέσεως ἀπολομένων = *ibid.*, f. 110, cap. ξβ'; *cod. Venet.* 6, f. 36.

ε'. Περὶ κριτηρίων = *ibid.*, f. 110^v, cap. ξγ'.

ς'. Περὶ δραπετῶν = *ibid.*, f. 111, cap. ξδ'.

ζ'. Περὶ κλεπτῶν = *ibid.*, f. 111^v, cap. ξε'.

η'. Περὶ ὧν ἐρωτώμεθα φίλοι εἰσὶν ἢ ἐχθροί = *ibid.*, f. 112, cap. ξς'.

θ'. Τὰ δ' κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν = *cod. Vindobon.*, f. 104, cap. νβ'.

ι'. Καταρχὴ πότερον ἀληθές ἢ ψεῦδος τὸ πρᾶγμα. — Ἄλλως = *ibid.*, cap. νγ'.

ια'. Τὰ ε' κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν = *ibid.*, cap. νδ'.

ιβ'. Περὶ ἀρρένων ἢ θηλυκῶν κυήσεων ἢ ἐγγαστρίων = *ibid.*, f. 112, cap. ξζ'.

Εὐδόκιμος ἢ καταρχὴ ἢ οὐ = *ibid.*, f. 105, cap. νε'.

<ιγ'> Ὅταν ἐρωτώμεθα εὐδοκιμεῖ τις ἐν τοῖς ἐλπίζομένοις ἢ οὐ = *ibid.*, f. 112, cap. ξη'.

<ιδ'> Ἄλλως εἰ ἔχει ἐγγάστριον. — Ἄλλως — Ἄλλως — Ἄλλως = *ibid.*, f. 112^v, cap. ξθ'.

<ιε'> Ἄρρεν ἢ θῆλυ τὸ ἐγγάστριον. — Ἄλλως = *ibid.*, f. 114, cap. ο'.

Τὰ ς' κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν = *cod. Vindobon.*, f. 105^v, cap. νς'; *cod. Paris.* 2417, f. 11.

<α'> Ἄλλως περὶ ἀρρώστων = *cod. Paris.*, f. 2.

<β'> Ἐπι περὶ κατακλίσεων ἐφ' ὧν γινώσκωμεν τὰς γενέσεις = *cod. Paris.*, f. 2^v.

<γ'> Περὶ οὐ ἐρωτώμεθα ποῦ ἔχει ἡ νόσος σημεῖον = *cod. Paris.*, f. 9.

Τὰ ζ' κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν = *cod. Vindobon.*, f. 106, cap. νζ'.

<α'> Περὶ ἀνδρογύνων ἀτέκνων ποῖος αὐτῶν στηρεῖται = *cod. Venet.* 6, f. 35^v, cap. κθ'.

<β'> Περὶ δυστυχίας, ζῆ ἢ οὐ.

Τὰ η' κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν.

<α'> Περὶ ὧν ἐρωτώμεθα. — Ἄλλως. Cf. *cod. Vindobon.* 2, f. 112; *cod. Ital.* 4, f. 35, cap. ια'.

<β'> Περὶ ὀλιγοχρονίων. — Ἄλλως.

<γ'> Κατὰ ἀφροσιν ἀκτῆνων κακοποιου. — Ἄλλως.

<δ'> Ἐκ τῶν τριγωνικῶν δεσποτῶν τοῦ ὠροσκόπου.

<ε'> Ἄλλως ἐκ τοῦ τριγωνικοῦ δεσπότου τοῦ ὑπὸ γῆν.

<ς'> <Α>τρόφων μοιρῶν ἐπὶ ἢ Σελήνη ἐν αὐτῇ γένηται. = *Palehus*, cap. πθ'; *supra cod.* 2, f. 126^v.

<ζ'> Ἐὰν ζῆ ἢ ἀπέθανεν = *cod.* 2, f. 346^v. — Ἄλλως.

<η'> Περὶ τεθνεώτος ἢ ζῶντος.

Τὰ θ' κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν.

α'. Περὶ ἀποδημίας. Cf. *cod.* 2, f. 56^v; f. 67; f. 106.

β'. Ἄλλως. Περὶ ἀποδημίας καὶ ἀναγωγῆς, ἐὰν τις ξενιτεύῃ.

γ'. Ἄλλως. Περὶ ξενιτείας. Cf. *supra cod.* 2, f. 130^v; f. 176^v.

Ἄπο τοῦ κυρίου τοῦ θ' τόπου.

δ'. Ἄλλως ἐὰν τὰ φῶτα ἐπίκεντρα.

Ἐποστρέφει ἐκ τῆς ξενιτείας ἢ οὐ. Cf. *cod. Venet.* 6, f. 146^v, cap. ιε'.

ε'. Περὶ εὐχῆς ὅταν ἐρωτώμεθα.

ζ'. Εἰς τὸ πῆξαι κορτίαν. Cf. *cod. Ital.* 4, f. 44^v.

η'. Περὶ μετοικίας. Cf. *supra cod.* 2, f. 255.

θ'. Περὶ γραμμάτων. Cf. *cod. Venet.* 7, f. 301.

Τὰ δέκα κεφάλαια τῆς δωδεκατρόπου τῶν καταρχῶν.

α'. Ἐὰν γίνεταί τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἢ οὐ γίνεταί = *cod. Ital.* 4, f. 44^v.

β'. Ἐγγίζει ἢ βραδύνει = *ibidem*.

γ'. Περὶ τοῦ πρακτικοῦ τόπου.

δ'. Περὶ τῶν κατ' ἐρώτησιν γινομένων.

ε'. Τί ἐνεργεῖ ἕκαστον τῶν ἀστρῶν ἐν καταρχῇ.

8. *Codex Vaticanus* 318, olim *cardinalis Ottoboni*. — *Chartac.*, cm. 15 × 22, saec. XV, ff. 152 + 1v [i, ii posterius addita]. In f. iii legitur: *Iohannes Metellus Sequanus scripsit*, cf. *Car. Manitium* in *editione Gemini* (1898), p. vii.

Pleraque opera quae in hoc codice exstant, cuius index f. ii praebetur, ad astronomiam iudiciariam non pertinent. Breviter ea enumerare sufficiet:

- F. 1. Γεμίνου εἰσαγωγὴ εἰς τὰ μετέωρα.
 F. 49. <Πάππου>. Μέθοδοι εὐχρηστοὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ μορίων πολλῶν κατὰ τὸν τῆς ἀστρονομίας κἀνονα κ. τ. λ. Non inveni in *Pappi Alexandrini operibus*, ed. Hültsch.
 F. 73. *Excerpta ex Ptolemaeo* ("Ὅτι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες τὴν αὐτὴν θέσιν τηροῦσι πρὸς ἀλλήλους etc.) et alia opuscula astronomica, quorum extrema sunt:
 F. 96. Περὶ κατασκευῆς ἀστρολάβου ("Ἐνεκεν μὲν δὴ τῆς πρὸς τὸν ἥλιον συζυγίας ...) et
 F. 97^v. Περὶ τῆς πρὸς τὴν διπλὴν ἀνωμαλίαν τῆς Σελήνης ὑποθέσεως ("Ἀπλῶς μὲν οὖν γινομένης — ἀποτελουμένης).
 F. 100 vacat.
 F. 100^v. Θεοφίλου συλλογὴ περὶ κοσμικῶν καταρχῶν ('Ἐξ ὧν μὲν

καγὼ φιλομαθέστατε ἀναγκαῖον ψήθην — καθὼς ὑπετάξαμεν).
Editum in *Catal.*, I, p. 130, 22 - 131, 26.

Pergit sine titulo :

- F. 101. Ἡμέρας μὲν τῆς τροπῆς γινομένης ἦτοι τοῦ Ἡλίου εἰς τὸν Κριὸν εἰσερχομένου Κρόνου καὶ Διὸς καὶ Ἄρεως ... Des. Σκέπτου καὶ τὰς ἐπιβαλλομένας ἀκτῖνας τῷ κυριεύοντι τοῦ ἔτους κατὰ ἐξάγωνον ἢ διάμετρον καὶ τίς αὐτῶν ἐπίκεντρος ἢ ἀπέκλινεν οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπιβαλλομένας ἀκτῖνας τοῖς φωστήρσι καὶ τῷ ὠροσκόπῳ. ταῦτα μὲν οὕτω διακρινούντες καὶ γνωρίζοντες πρῶτα μὲν τὰ κατὰ τὸν βασιλέα σκεψόμεθα καὶ οὕτω καθεξῆς περὶ τῶν λοιπῶν = cod. Vindobon. 1, f. 242^v.
- F. 102. Κλήρος βασιλέως ἀπὸ ☉ ἐπὶ ☾ οὐ τὰ ἴσα ἀπὸ μεσουρανήματος (Οἱ τριγωνικοὶ δεσπότες τοῦ βασιλικοῦ κλήρου ἐπὶ καλοῦ τόπου ἐστῶτες — ἐπὶ τῶν τριγωνικῶν δεσποτῶν τοῦ μεσουρανήματος πραγματευσόμεθα) = cod. Vindobon. 1. f. 242^v; cod. Flor. 7, f. 145^v.
- F. 103^v. Ἀποτελέσματα Ἀναβιβάζοντος καὶ Καταβιβάζοντος (Ἐὰν ὁ Ἀναβιβάζων γένηται μετὰ τοῦ Διὸς καὶ Σελήνης ἐν τῇ ὠροσκοπίᾳ τῆς πεύσεως — οὔτε βλάψει οὔτε ὠφελήσει). Cf. supra, p. 69, cod. 7, cap. η'.
- F. 104. Πῶς δεῖ σκέπτεσθαι <τὰς> μεταφορὰς τῶν χρόνων καὶ τὰ συμβαίοντα ἐν αὐτῷ ἐν ταῖς τέσσαρσι τροπαῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ (Ἐὰν οὖν ἡ ἀρχὴ τοῦ χρόνου γίνεται Ἡλίου ὄντος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Κριοῦ, δεῖ ψηφίζειν ἀκριβῶς — τὰς μορφώσεις ἐπιτηρεῖν καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς τοῦ Κριοῦ ἦτοι τῆς πρώτης μοίρας). Cf. cod. Vindobon. 1, f. 240, cap. πβ'; cod. Flor. 7, f. 140.

Pergit sine titulo :

- F. 105. Ἐπεὶ οὖν, ὡς εἴρηται, μεταβολαὶ τοῦ ἔτους τέσσαρες, ἐπὶ μὲν τοῦ ὠροσκόπου γίνεται πρῶτος τετράρχης, ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ μεσουρανήματος δεύτερος (Ἐὰν δὲ καὶ ὑπὸ κακοποιοῦ ἐπιθεωρηθῇ καὶ αὐτὸς ὁ ἀγαθὸς — τὸ αὐτὸ εἶναι νόμιζε).
- F. 111. Καὶ ἐν ἄλλῃ βιβλίῳ εὔρομεν οὕτως. Περὶ τοῦ τρόπου τῶν δ' κλήρων (Εἰ βούλει γινῶναι τὰ μέλλοντα γίνεσθαι ἐπὶ ἡγεμόνων ἢ καὶ ἰδιωτῶν κατὰ τὸ ζητούμενον κλίμα, ψηφισον τὸν Ἡλιον ὅταν εἰσερχεται ἐν τῷ Κριῷ — διπλὴν τὴν ἡμέραν ἢ τὸν μῆνα ἢ τὸ ἔτος λέγουσιν). Desinit in media p. 112^v. In ff. 113-117, olim vacuis, figuras quasdam astronomicas addidit librarius quidam.
- F. 118. Κλ. Πτολεμαίου φάσεις ἀπλανῶν ἀστέρων καὶ συναγωγῆ ἐπισημασιῶν. Subiungitur f. 136. Κανόνιον τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κ. τ. λ. — F. 137 vacat.
- F. 138. Περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἀποδείξεως (Τὰ δὲ κατεστη-

ριγμένα ζῳδία διαιρεῖται εἰς μέρη τρία -- ὁ μεσημβρινὸς ὁ τοῦ γάλακτος). Excerpta ex Gemini Isagoge, cap. III-V, cf. Manilii, op. cit.

- F. 140 et 151. Figurae astronomicae et libellus sine titulo. [In indice : Περὶ ἀστρολάβου κατασκευῆς τινα]. Inc. Ὁ (leg. τὸ) μὲν ἔξωθεν δοχεῖον ὃ περιέχει τὰ τύμπανα κ. τ. λ.

9. Cod. Vaticanus 1038. — Membran., saec. XIII, in fol., cm. 38,5 × 30, ff. 384. — Cf. Heiberg, *Eucl. opp.*, vol. V, p. vi; Boll, *Sitzungsb. d. Münch. Akad.*, 1899, p. 81. Descriptus esse videtur maximam partem ex cod. Vatic. 1594, saec. IX; cf. Heiberg, *Deutsche Literaturzeitung*, 1900, p. 417.

Continetur praeter scripta Euclidis, Hypsiclis, Heronis inde a fol. 137 Ptolemaei opera.

- F. 352. Ptolemaei Tetrabiblus. Praeedit index capitum libri primi, cui inscribitur : Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ α' βιβλίῳ κεφάλαια Κλαυδίου Πτολεμαίου τῶν πρὸς Σύρον ἀποτελεσματικῶν. Des. f. 384^v in media pagina Ἡλίου πρὸς τὰ... = p. 207, 19 edit. 1553 impr.

10. Cod. Vaticanus 1057. — Chartac., ff. 170 (165, 170 vacua), cm. 23 × 34,5, totus eadem manu saec. XVI scriptus. F. 164 in fine legitur : Τὰ ἀπὸ Χριστοῦ .α φμβ' μηνὶ Φεβρουαρίῳ κ' ἡμέρας τρίτης ὥρας ιγ' τῆς ἡμέρας τέλος εἰληφεν ἡ παροῦσα (τρίτη?) βίβλος. Τῷ συντελεστῇ τῶν καλῶν θεῶν χάρις. — Procul dubio codex hic Vaticanus gemellus est codicis Florentini 11 eodem anno 1542 descripti. Uterque ex codice Angelicano 29 fluxisse videntur, quod et specimina collationis quam instituimus confirmant. Cf. supra, p. 4.

- F. 1. Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇδε τῇ ἀποτελεσματικῇ βίβλῳ τῶν μυστηρίων τοῦ Ἀπομάσαρ. Sequitur Πίναξ capitulorum ρεδ'.
- F. 7. Περὶ κοσμικῶν ἀποτελεσμάτων ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ ἀπὸ μάσσαρ [sic] etc. Omnino consentiunt capitula cum codice Florentino 11, f. 3 = supra, cod. 2, f. 10-39^v.
- F. 33. Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν μυστηρίων τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ἀπομάσσαρ. Sequitur Πίναξ capitulorum σκα'. Consentit pariter cum cod. Flor. 11, f. 68-137^v = supra, cod. 2, f. 42-67^v.
- F. 73^v. Τάδε ἐστὶν ἐν τῷ γ' βιβλίῳ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Ἀπομά[σαρ]. Item cum tabula cap. ξε'. Sunt eadem atque in cod. Flor., f. 138-192; et in cod. Angelic. 2, f. 68-91. — F. 101^v legitur : Τέλος τῶν ἀποτελεσματικῶν μυστηρίων τοῦ Ἀπομάσσαρ.
- F. 102. Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇδε τῇ ἀποτελεσματικῇ βίβλῳ τοῦ Παλχ. [sic]. Sequitur tabula cap. ρμη'. Consentiant cum cod. Flor. 11, f. 197-313^v; et cum cod. Angelic. 2, f. 92^v. — F. 164 post extremum cap. legitur rubr. : Τέλος et subscriptio.

11. Cod. Vaticanus 1066. — Chartac., saec. XV, in-4°, cm. 23 × 15, ff. 175. — Inde a fol. 9 una eademque manus magnam partem scripsisse videtur, multis tamen ab aliis insertis. — Praecedit folium membranaceum vetustissimum in duabus columnis litteris uncialibus scriptum, cui Angelus Maius superscripsit : * *Fragmentum editum S. Basilii in psalmos 33 et 44. A. Maius.* ,

- F. 1. Ἴπποσοφία σὺν θεῶ τῶν σοφωτάτων Ἀθηναίων ἀνδρῶν Σίμωνος καὶ Ξενοφῶντος καὶ Ἀψήρτου (Inc. Οὗτοί εἰσιν οἱ ἔπαινοι...). — F. 1^v. Ἐξήγησις τῶν κατὰ τόπους γενομένων ἵππων καὶ τίνες εἰσὶ κρείττονες (Inc. Περὶ εἶδους ἵππου πολλοὶ καλῶς ἔγραψαν, κάλλιον δὲ πάντων Σίμων καὶ Ξενοφῶν ἀνδρες Ἀθηναῖοι [ex Apsyrto = *Veterinariae medicinae libri II*, ed. Grynaeus, p. 261]). — F. 2^v. Περὶ πυρετοῦ (Inc. Ἐὰν γένηται ἵππου πυρετός [ex eodem Apsyrto excerptum esse videtur, cf. *ibid.*, p. 1 sqq.]). — F. 4. Ἄλλον εἰς ἐγχυματισμόν (Inc. Κρόκου σπανικοῦ οὐγγίαν... [in margine mox inscribitur περὶ μάλης. — Cf. *ibid.*, p. 19]). Passim vestigia linguae vulgaris obvia.
- F. 4^v. Ἱερακοσόφιον (Εἰς ἰατρεία ὀρνέων — f. 8^v : ἀλειφθέντας ὀδόντων). Ed. Hammer-Purgstall, *Falknerklee*, Budapest, 1840, cf. Krumbacher, *Byzant. Litt.*², p. 632.
- F. 9. Sine inscriptione capitulum astrologicum ([E]ἰ βούλη γνῶναι τὸν ὠροσκόπον τοῦ γεννηθέντος ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεως — ἕως τοῦ ιβ').
- F. 9^v. Item (Εἰ δὲ βούλη εἰδέναι ὄσας μοίρας — γενεθλιακοῦ). Item (Εἰ δὲ βούλη γνῶναι ἄρα νυκτὸς ἐγεννήθη — ὁμοίως). Item (Εἰ δὲ βούλη γνῶναι πόσας ὥρας — ἡμέρας ιβ').
- F. 10. Item (Ἐὰν θέλεις ἀκριβῶς γνῶναι ἐν ποίῳ τόπῳ τῶν τριῶν μερῶν — τοὺς πόδας).
- F. 10^v. Σημεῖα σκέψεως τῶν ζ' ἀστέρων, ἵνα ἀπὸ θεωρίας γινώσκει ἕκαστον εἰς ποῖον ἐστὶ ἀστέρων] (Κρόνος σημαίνει ἀνδρας εἶναι μεγαλοχρόνους — κράτος εἰλήφασιν).
- F. 12^v. <Theophili.> [T]ῆ σημαίνει ἕκαστον τῶν ζῳδίων καὶ τῶν ἀστέρων καὶ τίνων δεσπόμενοι (Κριὸς δεσπόμεναι λειμῶνων καὶ πεδινῶν — τῶν ἰχθύων). Edidit Ludwich, *Maximi et Ammonis reliquiae*, p. 119 ss. Cf. *Catal.*, IV, p. 122. Οἶα [l. Ποῖα] τῶν εἰδῶν ἀνήκει ἐνὶ ἑκάστῳ (Ἦ ῥόμυα [sic], σκόροδα — καὶ τὰ ὅμοια). Edit. *ibid.*, p. 120.
- F. 13. [T]ῆ ἐκληρώσατο ἕκαστος τῶν ἀστέρων ἀπὸ τῶν ζῳίων (Ἦ ἐκληρώσατο δράκοντας καὶ ὄφεις — καὶ τὸ χοιροειδῆ). Edit. *ibid.*, p. 121.
- F. 13^v. Περὶ προγνώσεως ἀνέμων ("Ὅτι δυνατὸν ἐκ τῶν συναφῶν — ἔσται ἢ ἀγαθός). Περὶ ἀστρονομίας ἀρχῆς πόθεν κατήρξαντο (Ἐξάμοιρον ἀπὸ

- ἀνατολῆς — ἐπιστάμενοι). Capitulum novem linearum, nullius pretii.
- F. 14. Ψῆφος τῶν ε' ἀστέρων ἀπὸ χειρὸς (Τὸν μὲν οὖν Κρόνον — ἔνθεν ὁ ἀστήρ).
- F. 16. Οἱ κλημαντήρες [l. κλιμακτῆρες] λαμβάνονται οὕτως (Ἀπὸ τοῦ ἐξάλματος — τὴν προσεχῆ συζυγίαν).
- F. 18. Περὶ οὗ ζητεῖ τις εἰ γίνεται (Κύριος τοῦ μεσουρανήματος — ἔτος α').
- F. 18^v. Sine inscriptione (Λάβε τὴν διάστασιν τῶν μοιρῶν — πληροῦται τὸ ἀποτέλεσμα). Ἐρμοῦ τρισημῆστου μέθοδος εἰς πᾶσαν καταρχὴν ἐπιτήδειος (Πρὸ πάντων δεῖ — μηδὲν κτώμενον). Cf. *cod. Flor.* 8, f. 241 et *cod. Venet.* 6, f. 49.
- F. 22^v. μ'. Περὶ ὧν οἱ ἀστέρες βαφῆς ἢ χροίας (Ὁ Κρόνος καστοριζούσης — αἰγυαλάζοντος [leg. ἐγγυαλαῖζοντες]). Cf. *Porphyr., Introd.*, p. 199. μα'. Περὶ τῶν ζ' κλήρων τῶν ἐν τῇ Παναρέτῳ (Κλήρος τύχης — ἀνά μέσον βραβεύση). Ex Paulo Alexandrino excerptum, cf. f. I, 1, edit. a. 1588 impr. et *Catal.*, IV, p. 81, n. 2.
- F. 24. Περὶ τῶν κλήρων τοῦ θέματος (Κλήρος ζωῆς — κλήρος γάμου ἀπὸ ♀ ἐπὶ Ἡ καὶ τὰ ἴσα ἀπὸ ὠροσκόπου).
- F. 26. μβ'. <Valentis> Περὶ συγκράσεων ἀστέρων (Κρόνος μὲν οὖν καὶ Ζεὺς — Σελήνης μειωτικὸν σχῆμα). Editum in *Catal.*, IV, p. 174 ss.
- F. 31. <Valentis> Τριῶν ἀστέρων κράσεις (Ἦ Ζ' ☉ ἀνώμαλοι καὶ ἀβέβαιοι — ἢ τῶν πραγμάτων δύναμις). Editum in *Catal.*, II, p. 106 sqq.
- F. 34. Περὶ ὀνομασιῶν τῶν ιβ' τόπων τῆς ιβ' τρόπου (Ἀρχὴ δὲ ἔστω ἀπὸ τοῦ ὠροσκόπου — διαμετροῦντος τόπου φύσις). Videtur *Valentis*, lib. IV, cap. 12.
- F. 35. Sine inscriptione de Luna et Mercurio (Ἐπὸν οὖν παράδοσις — οὐδὲν ἀνύσεις).
- F. 35^v. Καθολικὰ παραγγέλματα Σελήνης ἐν τοῖς ιβ' ζῳδίοις (Παράμονα γὰρ εἰσιν, αὐθάδη — Κριῶ, θανάτω).
- F. 36. Περὶ καθολικῶν καταρχῶν καὶ παρατηρήσεων (Τὴν βασιλικὴν τάξιν — πλείονα ἐκ τῶν προειρημένων). Cf. *Hephaest.*, III, 5.
- F. 42. In marg. λγ'. Sine inscriptione (Ἰστέον δὲ ὅταν συνῆ τῷ ☉ ὁ τοῦ ☿ — καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων).
- F. 45. In marg. ν' item sine inscriptione (Ἐμπρακτοὶ δὲ ἡμέραι νοοῦνται — πλείονα ἐκ τῶν προειρημένων).
- F. 48. να'. Σημεῖα σκέψεως τῶν ζ' ἀστέρων ἀπὸ θεωρίας γινώσκεις ἕκαστον εἰς ποῖον ἐστὶν ἀστέρων (Κρόνος σημαίνει τοιοῦτους ἀνδρας μελαγχρόους — ἀποκρίνου καθὼς προγέγραπται).

- F. 49. Περὶ ἐκλείψεως Σελήνης ([Β]ασιλικά Ζήδια Φ Ω Ξ — ἐπικράτειαν εὐλήφασιν).
- F. 50. Περὶ ἐκλείψεως Σελήνης ([Ψ]ήφισον τὸ πανσέληνον ἀκριβῶς — ἀπὸ τοῦ Ω και Ω).
- F. 51. Ἐκ τῶν Δωροθέου ἀποτελεσματικῶν περὶ ὀρθῶν καὶ πλαγίων ζυδίων ([Ε]φ' ἀπάσης πράξεως ποιήσον — ἐπὶ πάσης καταρχῆς ἔστω). *Vestigia dactylica non reperit.*
- F. 51^v. Ἰωάννου Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως περὶ τῆς τοῦ ἀστρολάβου χρήσεως καὶ τί τῶν ἐν αὐτῷ καταγεγραμμένων ἕκαστον σημαίνει. *Post indicem capitulorum sequuntur capita XIV F. 74: Τέλος Φιλοπόνου περὶ τῆς τοῦ ἀστρολάβου χρήσεως. Edidit Hase. Cf. supra cod. 6, f. 209; cod. Vindobon. 1, f. 194^v.*
- F. 74. Πῶς δεῖ εὐρίσκειν ἀντιγέννησιν (Ἐν τῷ θέματι τῆς ἐκτέξεως — ἔως οὗ ἴσα γένωνται). *Edetur in appendice.*
- F. 75. Περὶ τοῦ εὐρίσκειν ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐν τῷ ἀστρολάβῳ (Ἀρτῶμεν ἀπὸ τοῦ κρίκου — μεριζομένης λεπτὰ ὥρας).
- F. 76. Πῶς δεῖ ἡμᾶς εὐρίσκειν μεσοπελαγοῦντας ἢ ἐν ἐρήμοις τόποις διάγοντας ἐν ποίῳ κλίματι ὑπάρχοντες (Ἡνίκα μεσοπελαγοῦντες ἢ — λέγομεν ὑπάρχειν).
Πῶς δεῖ γινῶναι ὑπὸ τοῦ ἀστρολάβου ἐν νυκτὶ ἀπὸ οἰουδήτινος ἀστέρος ἐν ποίῳ κλίματι τυγχάνομεν εἴπερ ἀγνοοῦμεν (Λαβόντες οἴου βουλόμεθα ἀστέρος — λέγομεν τυγχάνειν).
Περὶ τοῦ γινῶναι εἰ ὀρθῶς ἐγκεχαραγμένος ἐστὶν ὁ ἀστρολάβος ἢ μὴ (Στήσας τὴν μοῖραν — ἐστὶν ἐγκεχαραγμένος).
- F. 76^v. Περὶ τοῦ πῶς δεῖ γνωρίζειν τοὺς ἀστέρας ἐν τῷ οὐρανῷ, τίνες εἰσὶ διὰ τοῦ ἀστρολάβου (Ἐπεὶ δὲ δέον — τῶν ἄλλων ὡσαύτως).
Μέθοδος πῶς ἂν τὸ ἀπὸ τοῦ ὀρίζοντος ἕξαγμα τοῦ πόλου γνωσθεῖν πόσων μοιρῶν ἐστί (Ἰδὲ τίνος τῶν περὶ — ὀρίζοντος ἕξαγμα).
- F. 77. Ὑπόδειγμα τοῦ πόλου (Ἐστὼ τῶν περὶ — πόλου ἕξαγμα ἐστίν). — *Maxima paginae 77^r pars vacua.*
- F. 77^v. Πῶς ἐστὶ λαβεῖν ἐκ τοῦ ὀργάνου διὰ τῆς ἀκριβοῦς πρὸς τὸν ἥλιον διοπτρίας, τὸ τοῦ ἐν ᾧ ὄντες διοπτρευομεν κλίματος πλάτος (Καὶ τὸ πλάτος — φήσομεν εἶναι).
Ὑπόδειγμα (Ὡσπερ ἐπὶ τοῦ — πλάτος φήσομεν).
Ἄλλως (Καὶ ἄλλως δὲ — κλίματος πλάτος).
Ὑπόδειγμα (Ὑποδείγματος χάριν — κλίματος πλάτος).
Rauca de mensuris et ponderibus (Τὸ ζύλον ἔχει — οὐ' καὶ δ').
- F. 78. Γαληνοῦ περὶ κατακλίσεως προγνωστικά ἐκ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης = ed. Kühn, vol. XIX, p. 529-571.

- F. 100. Αἰρέσεις δὲ τῶν ἀστέρων αἶδε εἰσὶν (Οἱ μὲν γὰρ εἰσὶ — ἐν διαμέτρῳ ἐστίν).
- F. 100^v. [Τ]ερὶ φλεβοτομίας καὶ καθάρσεως (Ἐπὶ πάσης φλεβοτομίας — στρόφους ἐμποιεῖ). *Cf. cod. Flor. 7, f. 233 (p. 20).*
[Τ]ερὶ κατακλίσεως καὶ νόσων (Σκεπτόμενος περὶ νόσων — μετὰ δὲ ἡμέρας ἰδ'). *Cf. Pancharium, ibid., f. 233^v; differt tamen finis.*
- F. 101^v. Περὶ ἀρρώστων καὶ ἰατρῶν (Σκόπει περὶ μὲν τοῦ — εἰ δὲ κακοποιός, εἰς θάνατον). *Cf. ibid., f. 234.*
- F. 102^v. Περὶ ποίων μοριῶν ἀλγεί (Ἐὰν ὁ κύριος τοῦ ζ' τόπου — περὶ ὑγείαν).
[Τ]ερὶ τοῦ πότε ὑγιάνη ἢ ἀποθάνει [*sic*] (Ὅταν συνοδεύει ὁ κύριος — δηλοῖ ὑγείαν).
- F. 103. [Τ]ερὶ ἀρρώστων καὶ ἐν [?] ἀποκλίσθωσας [*l.* ἐναποκλείστων] ([Α]πὸ τοῦ ὠροσκόπου — λύσιν ἀμφοτέρων δηλοῖ) = *cod. Vindobon. 10, f. 7^v; cod. Ital., Taur. 4, f. 59^v.*
- F. 103^v. [Τ]ερὶ θανάτου αὐτῶν (Εἰ ὁ κύριος — φυλακῆς, τελευτᾶ) = *cod. Vindobon., ibidem.*
Τμήμα θ'. Περὶ τῶν λεγομένων οὐπατραχῶν καὶ τῶν κυρίων αὐτῶν καὶ τοῦ περιπάτου αὐτῶν καὶ τῆς εἰς τρίτα διαιρέσεως αὐτῶν καὶ περὶ ἴδια γνώσεως πάντων ἐπιμερίζοντος καὶ τῆς σημασίας αὐτοῦ καὶ σημασίας τοῦ συνεπιμερίζοντος αὐτῷ ἢ κατὰ σῶμα ἢ κατὰ ἀκτῖνα καθὼς οἱ Ἰνδοὶ ἐξέθεντο (Τῷ μὲν ἐπιμερισμῷ — τοιοῦτο τρόπῳ [*sic*] ἐργάζεσθαι). *Cf. cod. Mediol. 11, f. 56^v, ubi τμήματα III-V inveniuntur, nempe libri Persici de astronomia.*
- F. 108. [Τ]μήμα ι'. [Τ]ερὶ διαγνώσεως τοῦ χρονοκράτορος ἐκ τῶν ἐννάτων κατὰ τὴν Ἰνδῶν δόξαν ([Ὅ]τε καταντήσῃ ὁ χρόνος — τοῦ θεοῦ θέλοντος).
- F. 108^v. Λόγος τέταρτος ἀπὸ τῆς βίβλου τῆς Ἀπομάσαρ εἰς τὴν ἐναλλαγὴν περὶ τῶν φαρταριῶν ἦτοι τῶν κύκλων καὶ διαιρεῖται εἰς ζ' τμήματα. [Τ]μήμα α'. Περὶ τῆς φαρταρίας τοῦ Ἡλίου (Ἐκαστος ἀστὴρ τῶν ζ' — ἐκεῖνος βλαβήσεται).
- F. 112^v. Περὶ τῆς φαρταρίας τῆς Ἀφροδίτης ([Ἡ] δὲ ♀ κυβερνᾷ — συνομιλήσῃ βασιλευσιν).
- F. 114^v. Περὶ τῆς φαρταρίας τοῦ Ἑρμοῦ ([Τ]οῦ δὲ ♂ — ἐν τάξει υἱοῦ).
- F. 116^v. Περὶ τῆς φαρταρίας τῆς Σελήνης ([Τ]ῆς δὲ ♀ — καὶ κλαπήσεται).
- F. 118^v. Περὶ τῆς φαρταρίας τοῦ Κρόνου (Τοῦ δὲ ♄ — γυναικὶ συζευχθήσεται).
- F. 120^v. Περὶ τῆς φαρταρίας τοῦ Διὸς ([Τ]οῦ δὲ ♃ — κινδύνου ἐλεύσονται).
- F. 122. Περὶ τῆς τοῦ Ἄρεως φαρταρίας (Τοῦ δὲ ♂ — καὶ μερικῶν ἀποτελεσμάτων).

- F. 124. [Ἄ]στέραις σφαιρικαῖς [sic] θεωρίας (Κρόνου πολεούντος ἐάν ἔστι — ὥρα τῆς παρασκευῆς).
- F. 125. [Π]ερὶ τῶν σημασιῶν τοῦ πολεούντος καὶ διέποντος ἀστέρος ὅπως οἱ Ζ' πλανῆται περιάγονται ἐν ἐκάστη ἡμέρᾳ καὶ ποίαν ἡμέραν ἐπέχει ἕκαστος· δηλοῖ δὲ καὶ περὶ δούλων φευγόντων κ. τ. λ. — Des. καθεξῆς τῶν ἄλλων. Τέλος δώδεκα διαφορᾶς σημείων.
- F. 129^v. Τῶν ἰβ' ζωδίων τηρήσεις κατὰ ἀκριβῆ διάθεσιν (Ἔτος πρώτων κρυός — χειμῆριος ἔσται). Ed. in *Catal.*, II, p. 144-150 (Dodecaeteris chaldaica).
- F. 134^v. Βίβλος α'. Κλαυδίου Πτολεμαίου τῶν πρὸς Σύρον ἀποτελεσματικῶν πρώτων. Sequitur index libri I, deinde capita usque ad finem libri I).
- F. 162^v. Βροντολόγιον· ἐρμηνεῖα τοῦ σεισμολογίου τῶν ἰβ' ζωδίων (Κρυός ἐάν βροντήσῃ — νόσοι πολλοὶ γενήσονται). Capricornus κατὰ λείθην, sicut dicit auctor, post Pisces positus est.
- F. 164. Ἔτερον βροντολόγιον κατὰ μῆνα (Ἰαννουάριος ἐάν βροντήσῃ — καὶ χειμῶνας ὑψηλούς).
- F. 165^v. Ἔτερον δι' οὐ εὐρήσεις εὐχερῶς τὰς τῶν ζωδίων ἡμέρας (Σεπτέμβριος ὁ καὶ Ἀγρόπιος [l. Ἀγριππαῖος?] — λ' λα' Ω).
- F. 166^v. Sine inscriptione (Ὁ Ἥλιος καθαρὸς ἀνατέλων χειμῶνα δηλοῦσι).
- F. 167. Ἐρμηνεῖα τῆς Σελήνης (Τριταία οὐσα ἢ α — χειμῶνα σημαίνει). Μέθοδος τοῦ γνῶναι πόσας ὥρας λάμπει ἡ Σελήνη κατὰ νύκτα (Ἀπὸ α' ἡμέρας ἕως ιε' — οὐ σφάλεις ποτέ). Μέθοδος δι' ἧς ἔστιν εὐρεῖν πόθεν ὑπαισέρχονται αἱ ὥραι ἐκάστου χρόνου καὶ ποιοῦσιν τὴν ἡμέραν τοῦ βισέξτου (Ὁ ἐνιαυτὸς ἔχει — οὐ σφαλῆς).
- F. 168. Γαληνοῦ τινὰς [sic] διαγνώσεις ἐκ τοῦ πρώτου βιβλίου (Ἡμεῖς οὖν κατὰ τὴν ἔξαρχῆς μέθοδον — πείρα μαθεῖν).
- F. 168^v. Ὅτι οὐ πᾶν δακνῶδες λεπτομερὲς καὶ θερμὸν ὑπάρχει (Ὡσθ' ὅταν ἐκ τοῦ δακνῶδες — ματαίου φιλονεικίας).
- F. 169. Γαληνοῦ περὶ τῆς τῶν ἀπλῶν φαρμάκων τινὸς δυνάμεως βιβλίον δεύτερον (Οἱ τοὺς οἰκίους ὄρους — τῶν ἐναργῶς φαινομένων).
- F. 170. Περὶ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων (Οὐδὲ γὰρ διότι μὲν λευκὸς ἐλλέβορος — ὑπάρχουσι πισταί).
- F. 171. Πῶς ψυχρὸν σκοτάζομεν ἔλαιον (Εἰ δὲ καὶ ὠμοτριβὲς εἶη — οὐ μὴν θερμὸν γε).
- F. 173. Τίς αἰτία δίψους (Ὅτι καὶ τὸ δίψος — μελαγχολικῶς τὴν κραδν [= κραδία ν?]). Τίνα λέγωμεν ἄλυκα (Ὁ δὲ καλούμενος ἡμῖν στύφον — τετραχυσμένον ὑπάρχειν).

F. 174^v. Ὅτι τὸ ἔλαιον θάπτον ἐκφλογοῦται πρὸς τὸ πῦρ ... ἄμα δὲ τὴν οὐσίαν τῶν ἐφομένων (Διὰ τί τὸ μὲν ἔλαιον — αὐξανομένων δε ... desinit in medio capitulo).

12. Cod. Vaticanus 1290. — Chartac., saec. XV/XVI, in fol. min. Fol. 94. — Totum codicem una eademque manus exaravit. Tegumen originem Italicam demonstrat. — Inilium faciunt folium membranaceum cum figura quadam astrologica et 10 folia chartacea vacua; quorum ultimo inscriptum est: Tāde ἐνεστιν ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ. — Κλαυδίου Πτολεμαίου ἁρμονικῶν α' τοῦ αὐτοῦ ἁρμονικῶν β' τοῦ αὐτοῦ ἁρμονικῶν γ' τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια τῆς ἀστρονομικῆς τέχνης. Infra: *Ex libris Fulvii Ursini*. Cf. P. de Nolhac, *La Bibliothèque de Fulvio Ursini*, p. 339, n. 46. — Codicis gemelli sunt Monac. 287, saec. XIV, et Mutin. 85, saec. XV (Vatic. 1290, f. 57-82 = Monac. 287, f. 11-106 = Mutin. 85, f. 1-41. Cf. *Catal.*, IV, p. 28).

- F. 1-56. Cl. Ptolemaei Harmonica cum multis notis marginalibus.
- F. 57. [Κ]λαυδίου [sic] Πτολεμαίου κεφάλαια τῆς ἀστρονομικῆς τέχνης. Capitulis tetrabibli praecedat vita Ptolemaei brevissima = Boll, *Stud. über Ptol.*, p. 53. Sequuntur Προοίμια = Tetrab. I, 1.
- F. 57^v. <α'.> Ὅτι καταληπτικὴ πέφυκεν ἡ δι' ἀστρονομίας πρόγνωσις = Tetrab. I, 2.
- F. 60. β'. Ὅτι καὶ ὀφέλιμος [sic] ἔστιν ἡ δι' ἀστρονομίας πρόγνωσις = Tetrab. I, 3, p. 9, 20-10, 25; 14, 1 ὁμως [sic pro ὅλως] - 17, 4.
- F. 61^v. γ'. Περὶ τῆς τῶν πλανήτων δυνάμεως = Tetrab. I, 4, p. 17, 5-19, 2.
- F. 62. δ'. Περὶ ἀγαθοποιῶν καὶ κακοποιῶν ἀστέρων = Tetrab. I, 5, p. 19, 2-18. In margine figura astrologica.
- ε'. Περὶ ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ἀστέρων = Tetrab. I, 6.
- F. 62^v. ζ'. Περὶ ἡμερινῶν καὶ νυκτερινῶν ἀστέρων = Tetrab. I, 7.
- Ζ'. Περὶ τῆς κράσεως τῶν πρὸ [sic] Ἥλιου σχηματισμῶν τῶν ε' ἀστέρων = Tetrab. I, 8.
- η'. Περὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων = Tetrab. I, 9. Nonnulla excerptor omisit.
- F. 64. <θ'.> Περὶ τριγῶνων σχημάτων = Tetrab. I, 9, p. 39, 3-41. In marg. duae figurae; sequuntur quatuor in textu.
- F. 65. <ι'.> Ἔτερον κεφάλαιον περὶ τριγῶνων (Τρίγωνα μὲν σχήματα ἐν τῷ ἰβ' μορίῳ — τῆς αὐτῶν κινήσεως). — Haec aliunde sumpta sunt. Cf. cod. Mutin. 11, f. 17^v (*Catal.*, IV, p. 29); cod. Monac. 287, f. 87^v.
- F. 65^v. <ια'.> Περὶ τῶν καθολικῶν κλιμάτων ἰδιώματα = Tetrab., II, 2.
- F. 66^v. ἰβ'. Περὶ τῶν [sic] περὶ τὰ τρίγωνα καὶ τοὺς ἀστέρας συνοικίσεως [sic] = Tetrab. II, 3, p. 58, 4-59, 17; inde excerpta breviter, quae desinunt αἱ μὲν οὖν συνοικίσεις τῶν τε ἀστέρων καὶ τῶν δωδεκατημορίων πρὸς τὰ κατὰ μέρος ἰδιώματα κατὰ τὰ κεφαλαίωδη ὑποτετυπωμένα τῆς χρήσεως, cf. Tetrab., p. 12, 25-73, 4.

- F. 67^v. ιγ'. Περὶ τῆς τῶν πλανωμένων ποιότητος ἀποτελέσματα (Τῆς τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν πλανῆτων ποιότητος τοῦτό ἐστι πότερον — τῶν φωτῶν) = Tetrab. II, 9.
- F. 69. ιδ'. Περὶ χρωμάτων ἐκλείψεων καὶ κομητῶν καὶ τῶν τοιούτων = Tetrab., II, 10.
- F. 69^v. Sine num. Περὶ τῆς φύσεως τῶν δώδεκα ζῳδίων καὶ πρὸς τὰ ἐνιαύσια καταστήματα τῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων (Τὸ δωδεκάστοιχον μόρφωμα ὃ θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ἔταξεν — τὰ πάντα ἀναπληροῦσιν). Excerpta sunt ex Tetrab. II, 12, p. 94, 2-96, 20, additis tamen prooemio et dodecaeteride quaedam Chal-daica, quam in append. edemus.
- F. 71. Sine num. Περὶ μορφῆς καὶ κράσεως σωματικῆς ἐκ τῶν πλανωμένων καὶ ἀπλανῶν ("Ὅτι μὲν οὖν τὸ ἀποτέλεσμα — ψυχρῷ καὶ ὑγρῷ). Contaminata ex Tetrab. III, 13, p. 148, 1-12 et III, 12, p. 142, 25-145, 20.
- F. 72. Sine num. Περὶ τῶν ἀπλανῶν ζῳδίων οὕτω παραδεδώκασιν (Τὰ μὲν οὖν ἀνθρωποειδῆ — καὶ κακῶς αἰεὶ διακείμενα). Consarcinata ex Tetrab. II, 12, p. 145, 21-146, 14, et IV, 6, p. 189, 22-191, 12, multis omissis aut mutatis.
- F. 72^v. ιζ'. Περὶ τροπικῶν καὶ ἰσημερινῶν καὶ στερεῶν καὶ δισύμων ζῳδίων = Tetrab. I, 12, p. 31 sq.
- F. 73. Sine num. Περὶ τῶν σχηματιζομένων δωδεκατημορίων = Tetrab. I, 14, p. 34 sq.
- F. 73^v. Sine num. Περὶ οἰκῶν πλανῆτων καὶ ἀπλανῶν ἀστέρων. Contaminata ex Tetrab. I, 15, p. 37, 4-38, 26, et I, 20, p. 41, 13-42, 26. In marg. figurae.
- F. 74^v. Sine num. Περὶ ἐνεργείας τῶν ἑπτὰ πλανῆτων ἀλλήλοις κοινω-νησάντων ("Ὁ μὲν Η̄ καὶ ὁ Ζ̄ — τὰ τέλη ἀποτελεῖ). Maximam partem ex Tetrab. IV, 9, p. 198, 16-199, 16).
- F. 75. Sine num. Περὶ τῶν ἡλικιῶν οὕτως ἔχομεν διαγινώσκειν — ὄρμαϊς καταλλαγῆ. Secundum Ptolemaei Tetrab. IV, 10; multa tamen ommissa. Cf. cod. Ital., Mutin. 11, fol. 30^v.
- F. 75^v. Sine num. Περὶ μορφώσεως ζῳδίων καὶ τῶν πλανῆτων ("Ὁ ζῳδιακὸς κύκλος μεμορφωμένος — κύστην καὶ κοιλίαν). Agitur de membris corpori humani et a zodiaci signis et a planetis gubernatis. Cf. Paul. Alex. B, 1^v; cod. Ital., ibid., f. 31^v. Sine num. Περὶ σινῶν καὶ παθῶν σωματικῶν τε καὶ ψυχικῶν ("Ὅταν οὖν ἡ Σελήνη — παθῶν εὐκίνητον). Excerpta ex Tetrab., III, 13-15, p. 148, 26-171. Cf. cod. Ital., ibid., f. 31^v.
- F. 76^v. Sine num. Περὶ τῶν συναφῶν τῆς Σελήνης πρὸς τοὺς Ζ' [sic] ἀστέρας τῶν πλανῆτων (Σελήνη συνοδεύουσα τῷ Κρόνῳ — δευτέραν τῆς ἐβδόμης). Non ex tetrabiblo. Cf. ibid., f. 33.

- F. 78^v. Sine titulo. Ἰστέον ὅτι οἱ Ἕλληνες Ζ' ἡμέρας — ἀδελφῶν. Edit. in *Catal.*, IV, p. 99. Sine num. Περὶ τοῦ πῶς ὀφείλεις εὐρίσκειν τὴν μοῖραν τῆς τῶν φωστήρων συζυγίας (Ἀπόγραψαι τὰς κατὰ — φωστήρων). Cf. ibid., cod. Mutin. 11, f. 36.
- F. 79. Sine num. Καὶ ἄλλως (Εἰ βούλει εὐρίσκειν — καὶ Σελήνη). Sine num. Περὶ τῶν Ζ' σφαιράς [σφαιρῶν?] οὐρανίων ζῳδίων [pro ζωνῶν] (Ἐν κύκλῳ τὸ πᾶν — φαίνει τὸ πάθος, corr. ex τὰ πάθη). Cf. ibid., f. 36^v.
- F. 80. Sine num. Ἐτερον πάθος ἐκλείψεως Σελήνης καὶ Ἥλιου cum figura (Γίνωσκε οὖν ὅτι ἐπαναφοραὶ αἱ μέγισται...). Cf. ibid., f. 38.
- F. 81. κη'. Περὶ φωσφορίας (Φωσφορίαι δὲ λέγονται — τῇ καθ' ἡμᾶς θαλάσση). Cf. ibid., f. 39. Sine num. Περὶ αἰρέσεως καὶ δορυφορίας ("Ὅτι αἱ τοῦ Ἥλιου — γῆς κώνον). Cf. ibid., f. 39^v.
- F. 81^v. Sine num. Περὶ μέτρου οὐρανοῦ καὶ χρόνου κινήματος καὶ συστάσεων κόσμου ("Ὁ γῦρος τοῦ οὐρανοῦ — πνεύσιν). Cf. ibidem.
- F. 82. Sine num. Περὶ συνόδου Ἥλιου καὶ Σελήνης ("Ὅταν θέλῃς εὐρεῖν — λεπτῷ ἐξέρχεται). Cf. ibid., f. 41.
- F. 83-92^v vacua.
- F. 93 manus paulo posterior adnotavit quaedam (Τὰ μὲν οὖν κοινῶς ἐφαρμοζόμενα — πλανωμένων ἀστέρων ἀφ' οὗ διαζεύγνυνται...). F. 93^v et 94 vacua.
13. Cod. Vaticanus 1444. — Chartac., ff. 287 + VIII, cm. 22 × 31, saec. XVI. — F. 43, nota latina anni 1542.
- F. 1. Ἐκ τῶν τοῦ φιλοσόφου Πρόκλου σχολ(ίων) εἰς τὸν Κρατύλον Πλάτωνος ἐκλογαὶ χρήσιμοι.
- F. 45^v. Procli θεολογικὴ στοιχείωσις.
- F. 92. Ἀβάμωνος διδασκάλου πρὸς τὴν Πορφυρίου πρὸς Ἀνεβῶ ἐπιστολὴν ἀπόκρισις.
- F. 158. Τοῦ φιλοσόφου κυροῦ Νικηφόρου τοῦ Γρηγορά πρὸς τὴν βασιλίδα κυρὰν Ἑλένην τὴν Παλαιολογίαν λύσεις ἀποριῶν etc. et alia opuscula Gregorae. Extremum f. 174: Τοῦ αὐτοῦ ὅτι πολλαχόθεν ἔχει τὸ σεβάσμιον. — F. 175 vacat.
- F. 176. Παύλου Ἀλεξανδρέως εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν Προοίμιον. — Des. f. 206^v: Τέλος εἰσαγωγῆς Παύλου Ἀλεξανδρέως. Cf. cod. Flor. 1, f. 146.
- F. 207. Ῥητορίου ἐκθεσις καὶ ἐπίλυσις περὶ τε τῶν προειρημένων δώδεκα ζῳδίων καὶ περὶ ἐτέρων διαφόρων ἐκ τῶν <Ἀντι>όχου θησαυρῶν. Capitula excerpta ex his quae edidit Boll, cod. v.

- Catal. Flor.*, p. 141-160. Post cap. Περί κλήρων σημασίας legitur f. 212^v : Τέλος τῶν Ῥητορίου.
- F. 213. Μῆνες Ῥωμαίων, Μῆνες Ἀράβων cum tabulis duabus.
- F. 213^v. Περί τῶν τοῦ Ἡλίου καθημερινῶν μοιρῶν (Εἰ βούλει γινῶναι ἐν οἰψδήποτ' οὖν τόπω — ἔγγιστα). — F. 215-6 vacant.
- F. 217. Ἐρμοῦ ἱατροῦ μαθηματικά [*sic*] πρὸς Ἄμμωνα Αἰγύπτιον = cod. Flor. 12, f. 1 ss. — Quae sequuntur usque ad f. 243 conspirant cum eodem codice f. 1-22. Pariter inveniuntur (f. 222^v) opuscula Galeni περὶ κατακλίσεως νοσοῦντων; (f. 241) Hermetis Trismegisti κανόνιον; (f. 242) Καταρχαὶ κατὰ Ζήναριον.
- F. 244. Τοῦ Θεοφίλου ἐπισυναγωγὴ περὶ κοσμικῶν καταρχῶν = cod. Flor. 12, f. 58^v (edit. p. 129 s.). — Item f. 244-265 huius codicis eadem excerpta praebent atque f. 58^v-76 cod. Florentini. Auctores nominantur (f. 250) Petosiris; (f. 251^v) Syrus; (f. 252^v) Iulianus. Extremum cap. Κοινῶς περὶ καταρχῆς. Ἄλλως (Καθόλου μὲν κ. τ. λ.) abrumpitur post aliquot versus : Χαλεπώτεροι ἐπὶ τὰς βλαβὰς ὅσοι δὲ... in media pagina 265^v.
- F. 266. Φυσικὴ θεωρία περὶ τῶν γινομένων σεισμῶν ὡς οἱ παλαιοὶ = cod. Flor. 12, f. 110 [Lydus, *De ost.*, ed. Wachsmuth, p. 172 s.]. — F. 266-287 codicis Vaticani cum ff. 110-129 codicis Florentini conspirant. Desinit in d. 7 Septembri Clodii Calendarii (ς' τῇ πρὸς Ζ' εἰδῶν Σεπτεμβρίων ἀνίσχει ὁ ἵππος) in ima pagina 287^v.

14. Cod. Vaticanus 1453. — Membran., saec. X, in-4°, cm. 27 × 20, ff. 219. — F. 1 : *Emptum ex Libris Cardinalis Sireti*. Praecedunt 3 folia chartacea, quorum ultimo inscripsit Siretus : *Proclus in quadripartitum Ptholomaej. grec. scriptus, quem nobis dono dedit Dns. Nic. Maioranus. Anno Dni : M.D.LIIII. Mense Ianuarij.* — Cf. Boll, *Sitzungsb. d. Münch. Akad.*, 1899, p. 87.

Continet Procli, qui dicitur, paraphrasim in Ptolemaei tetrabibulum. Inscribitur f. 1 : Τῶν ἀσαφῶς εἰρημένων Πτολεμαίωι καὶ δυσπαρακολουθητῶν ἐν τῇ αὐτοῦ τετραβίβλω ἐπὶ τὸ σαφέστερον καὶ εὐπαρακολούθητον μεταχείρησις. In margine addidit manus quaedam saec. XIV : Πρόκλου εἰς τὸ τετραβίβλου πρῶτον.

F. 3^v-5^v in margine man. saec. XIV. Ptolemaei fructum addidit (inser. : Κλαυδίου Πτολεμαίου βιβλίον ὁ καρπον [*sic*] usque ad § κη' (des. ... ἔχοντι τῶν δύο).

F. 219, saec. XIV [membran.]. Capitulum de septem planetarum natura ("Ἡλιος φύσεως ἐστὶν θερμῆς — καὶ χαριστικὸν καὶ ... σταθ....).

APPENDIX

DE ASTRONOMIS ANTIQUIS
TESTIMONIUM NOVUM

Ex Alberti Magni (1205-1280 p. C.) - *Speculo astronomico* -
excerpta de libris licitis et prohibitis.

Astrologia inde a quinto saeculo in Occidentis regionibus fere ex toto coli desiit, quia ecclesia Romana fideles ab hac paganorum falsa scientia abstinere iubebat. " *Nihil tam contrarium est christiano quam si arti mathescos adhibeat curam* ¹. Haec Ambrosiastri, qui dicitur, sententia per multum tempus omnium theologorum norma fuit. Codicibus antiquis describendis iam abstiterunt, immo eos quasi fidei contrarios concremaverunt, eoque effectum est ut, cum saeculo XII scientiae mathematicae refluoruerunt, omnino ex Arabum studiis pependerit. Itaque Albertus Magnus, vir aetatis suae eruditissimus, cum in Speculo suo astronomico libros licitos illicitosque enumerare velit, ne Manilium quidem vel Firmicum Maternum commemorat, sed Arabicos vel Iudaicos scriptores tantum, et Graecorum nonnisi versiones latinas versionum arabicarum.

Attamen in hoc astrologorum graecorum catalogo excerptum illius doctoris " magni in magia, maioris in philosophia, recipiendum esse duximus duarum rerum gratia: Primum, cum ex collectaneis byzantinis multa iam Apomasaris, Masalae, ceterorumque scriptorum orientalium descripserimus, scire proderit quinam eiusdem generis mathematici medio, quod dicitur, aevo latine quoque in Europa lectilata sint. Deinde in hoc ipso libello videbimus (infra p. 106 ss.) imperatorem Manuel Comnenum et Michael Glycam duodecimo saeculo Constantinopoli disputantes utrum astrologicis studiis vacare liceat an non. His autem Alberti fragmentis docemur quid paulo post inter Germanos Gallosque vir doctissimus idemque monachus de ea re censuerit.

Cum " *Speculi Astronomici* " textus vulgatus denuo Parisiis a. 1891 impressus ², mendis scateat, ad ipsos codices manuscriptos recurrimus. Codicis Gandavensis 416 (= 151), quem a. 1479 Raphael de Mercatellis, abbas St Bavonis, comparavit, colligendi operam libenter suscepit strenuus iuvenis De Decker, Dr Phil. Inscritur hoc scriptum (f. 48^r) *Liber de nominibus librorum astronomiae tam demonstrativorum quam iudicialium, quem composuit Albertus Magnus, ut sciatur qui libri sint contra fidem et qui non.*

¹ *Quaest. vel. et novi Testamenti*, CXXV, De Fato, Migne, P. L., t. XXXV, col. 2348, cf. *Rev. d'hist. et de lit. relig.*, 1903, p. 433; Phillipon. *De opificio mundi*, 204, 3, ed. Reichardt.

² *B. Alberti Magni opera omnia*, cura Aug, Borgnet, t. X, p. 629 ss.

phantium, etc.¹. Corrigitur etiam apud Tebith motus sphaerae stellarum fixarum in libro, qui sic incipit: *Imaginabor sphaeram*, etc.². Et apud Iohannem Ulgembum (?) Hispalensem³ motus Veneris et Mercurii in libro quem nominavit *Flores suos*. Et apud alium quemdam ampliatur id quod est super figuram Catam coniunctam atque 5 disiunctam in libello qui sic incipit: *Intellexi*, etc.⁴.

Voluit quoque Alpetragius⁵ corrigere principia et suppositiones Ptolomaei, consentiens quidem suis conclusionibus, sed affirmans caelos inclinatos non apparere moveri in contrarium motus caeli 10 primi nisi propter incurvationem et posteriorationem, cum non possint assequi vehementiam motus primi: et incipit liber suus: *Detegam tibi secretum*, etc., quem quidem multi recipiunt amplectentes eum ob reverentiam sententiae Aristotelis ex libro *Caeli et Mundi*, quem assumit; quidam vero indignantur, quod malo suo intellectu ausus fuerit reprehendere Ptolomaeum. Subtilius autem quod de hac 15 scientia invenitur, est liber eiusdem Ptolomaei, qui dictus est ara-

1 Thebit G: Thebit M: Thebith L v: Thesbith P. sphaerae omis. P L. 2 sapientiam L. 3 Ulgembum v: Ulgebum P: vel iebum G: Zebith L: omis. M: algebum sive iebitum aliunde Steinschneider. 4 suos omis. L. 4-5 quendam alium ampliatus est G. 5 applicatur M. *Textum Steinschneideri recepi qui Catam pro latam vel iratam correxit*: super figurata vel limata coniuncta atque disiuncta v: super figura kathaleca coniuncta atque disiuncta M: super figura irata (rara L) coniuncta atque (et L) disiuncta GL: super sigura vel limata coniuncta atque disiuncta P. 6 in libro M. Pro intellexi inter C. 7 Alpetrangii P: Albategnius vel Alpetegni L. 8 affirmat L. 10 nisi omis. v. curvationem v: mancationem L: incurtationem M. 11 librum suum M. detegens P. 12 quem quidam recipiunt multum L. receperunt v. 13 libris v. 14 quidam assumunt M. dedignantur M. 15 deprehendere M. 15-16 tamen quidam de hac scientia reperitur esse liber Ptolomaei L.

¹ Quisnam sit hic liber, incertum manet.

² Tābit ben Ibrahim Abūl-Hassan el Harrāni e stirpe Sabiorum vixit 833-891 p. C. Opus *De motu octavae sphaerae* a Gerardo Cremonensi, ut videtur, latine versum cum sphaera Sacrobosci editum est Bononiae a. 1480, Venetiis a. 1521. Cf. Steinschneider, *Zum speculum*, p. 387, § 43 a.

³ Iohannes Hispalensis Iudaeus notus est (vide infra) sed cur Ulgembus (?) nominetur et quid sit liber inscriptus *Flores* eruere non potuit Steinschneider, *l. c.*, p. 73, § 33. — Flores Iohannis nonne sunt Flores Abū-Ma'sār a Iohanne Hispalensi versi (Suter, *l. c.*, p. 29 sq.)? cf. tamen infra p. 94, n. 1 [Boll].

⁴ Steinschneider (*l. c.*, p. 390, n. 47) hoc ad opusculum refert mathematici. Tābit ben Korra *De figura sectore*, arabice: Katta. — Tābit ben Korra el Harrāni e gente Sabiorum, vixit 826-901 p. C.; cf. Suter, *op. cit.*, p. 34, § 66, et opusculum illud Gerardus Cremonensis latinitate donavit. Cf. infra p. 89, n. 3, p. 91, n. 2.

⁵ Alpetragius vocitatus est Nūr-ed-din el Betrūdji, hoc est ex parva urbe Pedroche non longe a Corduba in Hispania, qui a. 1208 mortuus est. Opus suum astronomicum versum a. 1217 a Michaele Scoto post breve proemium incipit verbis *Detegam tibi secretum*; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 362, § 12, et Suter, *op. cit.*, p. 131, n° 325.

bice *Walzagora*, latine *Planisphaerium*¹, qui sic incipit: *Cum sit possibile, yesure*, etc., in quo demonstrat in plano quae contingunt in sphaera corporea demonstrari. Sine demonstratione vero habentur per viam narrationis apud Alfraganum Tiberiadem² eadem 5 conclusiones, quae in Almagesi demonstratae sunt, in libro suo, qui sic incipit: *Numerus mensium Arabum*, etc. Et plura ex eis sub compendio in libro Tebith *de Diffinitionibus*, qui sic incipit: *Aequator diei*³.

Excercitium autem ad inveniendum loca planetarum et capitis et 10 quaedam alia est in libro qui dicitur *Liber canonum Ptolomaei*, quem non puto fuisse Pheludensem, sed alium ei aequivocum, qui fuit unus forsitan ex regibus Aegypti, et sic incipit: *Intellectus climatum*, etc.⁴. Et constitutus est super annos Aegyptiorum, qui dicuntur *Thildoniae* (?) ad mediam diem civitatis Alexandriae, cuius longitudo est ab Occi- 15 dente unius et quinquaginta graduum, et tertiae unius, latitudo vero unius et triginta graduum. Post quem composuit canones Machomet Alchoharithmi⁵ super annos Persarum, qui dicuntur *Gezdagerd*

1 Walzagora PG: Nalzagora v: Malzagora L: Waltogora M. yesure v: Iesuri M: iesuri G: iesun P: omis. L. Legendum o Syre [Steinschneider]. 2 contingit LMP. 3 sphaerica L. corporea GLM: corpora Pv. imaginari seu demonstrari L. 4 Alfraganum v: Albaganum L. conclusiones GLM: quaestiones Pv. 6 Arabicarum M. 9 caput v: capit(ulum) M. et caudae et alia L. 11 Pelusiensem sed alium astronomum L. 12 forsitan omis. GMP. 13 Thildoniae v: Childonus P: Chilvenuz G: Hilznumi L: Chilmennicz. *Suspicio Diocletiani nomen latere ad cuius aeram Alexandrini inde a saec. IV annos computabant*. Indictiones con. Kroll. 14 ad medium civitatis v. 15 gradus Mv. et tertiae unius omis. L. vero omis. v. 16 gradus v. 17 Alchoharithim G: Alcheharithmi P: Altochanchi v: Alchoharicini L: Alcoleancom M. Gezdagerd L (scilicet aera Persica regis Gezdagerdi): Gerzdagerd G: Iezdagrit M: Gerdagren P: Gedagir v.

¹ Versionem Planisphaerii Ptolomaei ex arabica lingua in latinam confecit Hermanus Dalmata, cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 382 b.

² Notus est Ahmed ben Muhamed ben Ketir al Fargāni, astronomus chalifae el-Māmūn (cf. Suter, *op. cit.*, p. 18, n° 39). Saepius edita sunt eius *Elementa Astronomiae*, quae in versione Iohannis Hispalensis incipiunt verbis *Numerus mensium Arabum*. Cur Tiberiades ab Alberto appelletur, vide apud Steinschneiderum, *l. c.*, p. 365, § 13.

³ De Tebith cf. supra p. 88, n. 4. Compendium eius *De definitionibus* idem est atque liber *De expositione nominum Almagesi* quem Gerardus Cremonensis latine vertit. Cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 387, § 43 b.

⁴ Hunc librum canones Theonis esse suspicatus est Steinschneider, *l. c.*, p. 382 c.

⁵ Muhamed ben Musa al-Khowarezmi, astronomus chalifae Al-Māmūn († circa 835 p. C.), composuit tabulas quas Adelardus de Bath latine vertit; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 375, n. 36; Suter, *op. cit.*, p. 10, n° 19.

ad mediam diem civitatis Arin, cuius longitudo est ab Oriente et Occidente aequalis et latitudo eius nulla : et post illum scripsit *Auxigem*, hoc est cursum, *Minenid* (?) ¹ magister filiae regis Ptolemaei, quem vocavit *Almanach* : et hic quidem pro diuturnitate temporis his diebus satis ab exquisitae calculationis veritate declinat. Sed qui ⁵ perfectius hoc tractavit, fuit Azarkel Hispanus ² in libro suo qui sic incipit : *Scito, quod annus lunaris*, etc., cuius radices constitutae sunt super annos Arabum, qui dicuntur Machometi, ad mediam diem civitatis Toleti . . . . .

. 10
Sunt praeterea libri necessarii de hac parte scientiae, qui per viam narrationis demonstrationem planisphaerii imitantur, ut est ille quem transtulit Iohannes Hispalensis, qui sic incipit : *Astrologicae speculationis*, etc. ³. Et alius Hermani, qui sic incipit : *Hermanus Christi pauperum*, etc. ⁴. Et alius secundum Messahalalah, qui sic ¹⁵ incipit : *Opus astrolabii*, etc. ⁵. Et iterum alius secundum Iohannem Hispalensem de utilitatibus et opere astrolabii, qui sic incipit : *Primum capitulum in inventionibus*, etc. ⁶. Isti sunt utiliores ex libris

1 meridiem L v. Arin G : Arim L P v : Atim M. 2-3 auxigem G : auxigeg P : anxigecl L : librum anxigot M : almageg v : alxiroth aliunde *Steinschneider*. 3 hoc ... *Minenid omis*. L M. *Minenid* G : nunonidh P : arantob v : alibi nimeroh [*Steinschneider*]. 4 hic per diuturnitatem G. 5 tribulationis M. 6 Azarkel G : Azarchel L v : Alzeirel P : Abentagel M. 7 solaris L. 8 meridiem v : medium L. 9 *Versus nonnullos omisi*. 11 multi libri L. 12 et demonstrationis v. 15 *Mesalach v* : Maschelamech P : Mascelamach M : Masselamah G : Messehalah L. 16 opus est labii L. et item M. 18 in inventionibus L M P : et in inventionibus G : in immutationibus v.

¹ De libro Ammonii Alexandrini agitur, (cf. *Catal.*, II, p. 81, n. 1 ; p. 182) si Steinschneidero credimus, qui de illo *Minenid* alias *Hirminus* disputat *l. c.*, p. 365, n° 14.

² Ibrahim ben Jahjá el Zaraqáti natus Cordubae circa a. 1029 p. C. composuit celeberrimas tabulas astronomicas quae dicuntur Toletanae et a Gerardo Cremomensis versae vel potius ordinatae sunt; cf. *Steinschneider. l. c.*, p. 367, § 17; *Suter, op. cit.*, p. 109, § 255.

³ Est *Liber de constitutione astrolabii* Masallae (v. *infra* n. 5) fortasse a Iohanne Hispalensi translatus; cf. *Steinschneider, p. 377*.

⁴ Tractatus Hermani Contracti *De mensura Astrolabii*, incipiens verbis ss. denuo editus est Parisiis a. 1853 in *Patr. Lat.*, t. CXLIII, p. 382; cf. *Steinschneider, l. c.*, p. 371, § 29.

⁵ De Masch-Allah vide supra, p. 87, n. 3. Scriptum eius *De compositione astrolabii* latine inde ab a. 1512 saepius editum est; cf. *Steinschneider, p. 376, § 37 b*.

⁶ Revera opus de astrolabio astronomi Cordubensis († 1007 p. C.) Maslana ben Ahmed el Madjriti quod in codicibus quibusdam latinis incipit verbis : *Primum capitulum astrolabii in inventione nominum*... Cf. *Steinschneider, l. c.*, p. 374; *Suter, op. cit.*, p. 76, § 176.

astronomiae de motu qui in latina lingua inveniuntur. Perspectiva enim Aristotelis ad supra dicta specialiter non descendit ¹. Et isti sunt libri, qui si aspectibus virorum desideriosorum subtracti fuerint, magna pars et valde nobilis philosophiae erit sepulta saltem ad tempus, donec scilicet consilio saniore resurgat : quia sicut dicit Tebith filius Chore ², *Non est lumen geometriae, cum evacuata fuerit astronomia*. Et iam sciant inspectores praedictorum librorum, quod in eis non invenitur etiam unicum verbum quod sit vel esse appareat contra fidei catholicae honestatem : neque fortasse iustum est quod ¹⁰ hii qui numquam eos attigerunt, ipsos iudicare praesumant.

* * *

CAP. VI. De nominibus librorum deservientium parti astronomiae iudiciariae.

Circa ista principia consistit pars introductoria; et unus liber qui invenitur super hoc, est liber Ptolemaei, qui dicitur Graece *Tetras-* ¹⁵ *tin*, Arabice *Abrábaha* (?), Latine *Quadrupartitus*, et incipit : *Iuxta providentiam physicorum assertioni* etc. ³, excepto quod tertia pars est de hiis quae ad nativitates pertinent.

Alius autem liber super hoc est liber Geafar, qui dictus est Albumasar, quem vocant *Maiorem Introductorium* : et est in eo ²⁰ confirmatio per rationem, qui sic incipit : *Laus Deo*, etc. ⁴.

2 ad superiora sphaerarum non destinatur L. specialiter *omis*. M. 3 si ab aspectibus virorum desiderantium scire astronomiam v. desideriorum G M P. subtracta fuerit P : subiecti fuerint M. 4 est sepulta G. 5-6 sicut ... *Chore omis*. L. Thebith P. 6 philosophiae M. evacuatum M. 7 et iam *omis*. v. sciunt P v. praedictorum] talium L. unum M. 9 sed fortasse malum vel iniustum est L. 11-12 *Titulum ex v recepi*. 13 existit v. 14-15 tetrastin *ut vid.* G : tetrastim M : tetrasinus L : teotrasti *alibi* (*Steinschn.*) : cereastin P : cereastim v. Pro ἐν τέτρατον? 15 Abraici P. abarabaha G : atbrabarbe P : acharbe L M : atriharbe : *Titulus verus est Abra 'a makalat* (*Steinschneider*). 15-16 *Iuxta providam philosophorum assertionem* L M. *assertionem* G : *assertione* P : quod in tertia agitur de nativitatibus seu de his quae L. 17 nativitatem M. 18 autem et liber (*alter*) *omis*. M. Jafar L : Geazar G M v : Gearat P : *corr. Steinschneider*. 19 vocat M.

¹ * *Wahrscheinlich für Athazen (Ibn Heitham) der als Philosophus citirt zu werden pflegt* (s. Rose, *Aristoteles Pseudepigr.*, p. 376); *Steinschneider, l. c.*, p. 367, § 16 b.

² De Tâbit ben Qorra, cf. supra p. 88, n. 4.

³ Celeberrimus est Ptolemaei *Quadrupartitus* (cf. *Catal.*, I, p. 4, etc.). Quamnam veterum versionum Albertus inspexerit, frustra quaesivit *Steinschneider, l. c.*, p. 383.

⁴ Albumasaris vel Apomasaris (Abû-Ma'shar Dja'far ben Muhamed el Balchi) excerpta graeca infra edentur (ex cod. 2). Eius *Introductorium majus* vel *Liber*

Et est alius liber Abdilaziz, quem vocant Alkabizi, et est absque confirmatione per rationem, qui sic incipit: *Postulata*, etc.¹.

Et est alius Introductorius liber Zahelis, qui sic incipit: *Scito, quod signa sunt duodecim*².

Et alius Aristotelis, qui sic incipit: *Signorum alia sunt masculini generis*, etc., excepto quod in secundo tractatu agitur de interrogationibus³.

Et alius qui simili modo incipit, et est Ptolomaei ad Aristoxenum⁴.

Et alius Iohannis Hispalensis⁵, qui incipit: *Cinctura firmitatis*, etc.

Et in principio libri *Novem iudicium*⁶ etiam de eodem tractatur, qui sic incipit: *Caelestes circuli*, etc., et in initiis similiter multorum aliorum librorum.

1 Abdilazid P : Abdilarid G : Abdilaril M : Abdelazid L : Abdilazil v : Abdilazit alibi : corr. *Steinschneider*. Alkabiri G : Alrabizi P : Alhabicum L : Alkabicii M : Alkabitium v ; corr. 2 *Postulata a Deo* L : *Postulata a domino Deo* M. 3 est etiam introductio Zahelis v : et est introductorium Zehel M. alius et liber *omis*. L P. Zahel L : Zaelis G : Zethel P. 4 sunt duodecim *omis*. L. 5 Aristotelis G et M P (*compendio*) : *Ares aliunde Steinschneider* : Haly v (cf. p. 97, n. 3) : Almansor L. Laus Deo. Signorum alia masculini L. 5-6 sunt in generis M. 8-10 incipit ... Hispalensis qui *omis*. L. 8 qui sic incipit: Simili modo M. Aristoxenum G P : Aristonem v : Aristonem filium suum M, cf. p. 96, v. 14. 10 Ioannis *omis*. M. 10-11 firmati L. 12 pertractatur v. 13 similiter] etiam M.

introductorius maior qui etiam arabice exstat, vertit Iohannes Hispalensis; qui liber incipit revera verbis: *Laus Deo*, cf. *Steinschneider*, l. c., p. 360 a; Suter, *op. cit.*, p. 29. — Legitur in praefatione libri *Albumazar de magnis coniunctionibus* (August, Vindelic. 1489): *Hic est liber ... editus a Japhar astrologo qui dictus est Albumazar*.

¹ 'Abd-el'aziz ben 'Otman el Qabiši vixit in urbe Mosul saeculo X exeunte, Scripsit introductionem in artem astrologiae, quae in versione Iohannis Hispalensis, saepius inde ab anno 1485 edita, incipit verbis *Postulata a Domino*; cf. *Steinschneider*, l. c., p. 361, § 8; Suter, *op. cit.*, p. 60, § 132.

² Iudaeus Sahl ben Bischr vixit saeculo IX et scripsit *Introductorium de principis iudiciorum* quod simul cum Ptolemaei *Quadripartito Venetiis* a. 1493, 1519 editum est et verbis ss. incipit. De hoc scriptore et operibus eius, cf. *Steinschneider*, *Die hebraischen Uebersetz. des Mittelalters*, p. 603 ss.; Suter, *op. cit.*, p. 15, § 26.

³ De Aristotelis libris qui ferebantur astrologicis, cf. *Catal.*, I, p. 83, n. 3.

⁴ *Sacratissimus astronomie Ptolemaei liber quem scripsit ad Ileristhonem filium suum*, qui Venetiis a. 1509 typis mandatus est, incipit verbis: *Signorum alia utrum (sic) masculini generis alia femini*; cf. *Steinschneider*, l. c., p. 383, § 40 c.

⁵ *Tractatus Io. Hispalensis de signis caelestibus*, incipiens verbis: *In nomine domini Creatoris. Cinctura firmitatis* exstat in codice Vindobonensi, cf. *Steinschneider*, l. c., p. 373, § 33 d.

⁶ *Liber novem iudicium* est collectio astrologica ex arabicis auctoribus compilata quae in nonnullis codicibus exstat et a. 1509 Venetiis, iterum a. 1571, edita est, cf. *Steinschneider*, l. c., p. 394, § 50.

CAP. VII. *De divisione astronomiae in parte revolutionum.*

Pars autem de revolutionibus divisa est in tres partes. Una est de centum viginti coniunctionibus planetarum et eorum eclipsibus . . .

5 De quibus agitur apud Geber, qui creditur esse Albumasar, in *Libro naturae* suo dicto¹.

Et apud Messahallah in quodam libello, qui duodecim capitula continet, vocaturque *Epistola Messahallae*, et sic incipit: *Quia Dominus altissimus* etc.².

10 Secunda vero pars, quae est de revolutione annorum mundi, consistit in scientia significatoris hora introitus Solis in primum minutum signi Arietis, qui dicitur *dominus anni*: hic est dispositor iussu Dei, ex cuius scientia et aspectu planetarum ad eum, ex impedimento quoque et fortuna singulorum cum scientia partium latitudinis eorundem in signis duodecim, et eorum ortu atque occasu, directione atque retrogradatione iudicatur quid operetur Deus gloriosus et sublimis in eodem anno per stellas sicut per instrumenta super divites quorundam climatum et universitatem vulgi eorum ex gravitate vel levitate annonae, ex guerra vel pace, ex terrae motu et diluviis, ex scintillis et prodigiis terribilibus et ceteris quae accidunt in hoc mundo: nec non et quid eveniat ex operibus stellarum fixarum in revolutione anni mundi, quidque significet caput et cauda et stellae

¹ *Titulum ex v transcripsi*. 3-4 *Versus nonnullos omisi*. 5 qui creditur esse Albumasar *omis*. P. 5-6 De quibus - dicto *omis*. G : apud Geber in libro qui 12 capitula continet et sic incipit L. agitur in libro coniunctionum Albumasar qui sic incipit: *Scientia s(anc)torum signorum* M. 6 naturae v : nomine P. 7 Messahalla G : Messalach v : Mekillech P. 7-8 in quodam - Messahallae *omis*. M. 8 Messahalla G : Messchalach M : Messhallach et P : Messalach quae v. 8-9 dominus G P : et Deus v. 11-13 in primum initium signorum in aspectu (*cet. omis.*) L. 11 Solis *omis*. v. 12 hoc est G P. condispositor nutu Dei v. 13 ex LMP v : et G. 14 partium] pertinet v. 16 iudicatur G M : indicatur L P v. 17 divites G : civitates v : demites M. 18 eorum *omis*. L. 19 annonae *omis*. L. guerra G L P : gwerra M : bello v. 20 ceteris huiusmodi G : ceteris esse M. 21 veniat v. quae eveniant ex operationibus L. de operibus M. 22 cauda Draconis L. de stella M.

¹ De Geber, v. supra, p. 87, n. 2. *Liber naturae* huius scriptoris exstare non videtur. *Liber naturarum* Apomasaris laudatur quidem, sed latine versus esse non videtur. Quaestio obscura manet. Geber cum Geafar confudit Albertus vel librarius (cf. p. 91, n. 4). Attamen cum P. nomine pro naturae legendum esse opinor et agi de astronomia supra dicti Djabir ben Aflah; cf. *Steinschneider*, l. c., p. 361 c.

² De Masch'allah, vide supra, p. 87, n. 3. Eius *Epistula de rebus eclipsium et de coniunctionibus planetarum*, a Iohanne Hispalensi latine versa, edita est quater vel quinque inde ab a. 1493; cf. *Steinschneider*, l. c., p. 379 c.

quae dicuntur cometae, de quibus agitur in libro *Florum* Albumasar, qui sic incipit: *Oportet te primum scire*, etc.¹

Et in libro *Experimentorum* eiusdem, qui sic incipit: *Scito horam introitus*, etc.²

Et in libro *Revolutionum* Messahallah, qui sic incipit: *Custodiat te Deus*, etc.³

Et in libro Iohannis Hispalensis, qui dicitur *Prima pars artis* pro maiore parte, et incipit: *Quoniam huic arti*, etc.⁴; et in quibusdam aliis libris minus utilibus.

Pars autem tertia, quae est de temporis mutatione, consistit in 10 accidentibus planetarum et causis eorum. . . . . amplius in scientia flatus ventorum et partium eorum. De quibus agitur in libro Alkindi, qui sic incipit: *Rogatus fui*, etc.⁵

Et in libro Gaphar, quem puto fuisse Geazar Babylonensem, qui sic incipit: *Universa astronomiae iudicia*, etc.⁶ 15

Et in libro *Temporum Indorum*, qui sic incipit: *Sapientes Indi*, etc.⁷

Et in libro *Quadripartito* Ptolomaei per loca⁷.

1 cometes GP. libello L. Albuzar G : Albumazaris L : Albumasaris M. 3-4 Scito - sic incipit *omis*. M. 5 Messahalla G : Messchalach P : Messalach v : Messahallach L. Hispalensis *omis*. L. 8 pro maiore parte *omis*. L. qui sic incipit G. 10 temporum v. 11 *Versus nonnullos omisi*. 12 amplius - eorum non prabet M. Alkindi GM : Albindi L : Altrindii P : Alchindi v. 13-15 Rogatus ... incipit cum *omis*. L. 14 Saphar M. Geazar GMP : Gehazar v, cf. *supra*, p. 91, n. 4. 15 cum universa v. 16 temporum indicia L. 17 in libro quadripartiali L. quarto vel quadripartito v.

¹ De Abumasare, *supra*, p. 91, n. 4. Verbis allatis incipit eius *Liber florum* editus Venetiis a. 1495, ab ignoto scriptore translatus; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 361 d.

² Codices Abumasaris *Libri experimentorum* enumeravit Steinschneider, *Serapeum*, 1870, p. 309; cf. *Zum specul.*, p. 361 e.

³ De Masch'Allah, *supra*, p. 87, n. 3. Eius *Liber de revolutione annorum mundi*, editus est Venetiis a. 1493; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 379 d.; Suter, *op. cit.*, p. 6, § 9.

⁴ Albertus primam partem *Operis quadripartiti de iudiciis astrorum* designat quod Ioannes Hispalensis a. 1142 composuit et editum est Norimbergae a. 1548, cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 374 e; cf. *infra*, p. 95, n. 5.

⁵ Ja'qub ben Ishaq el Kindi, illustrissimus Arabum philosophus, mortuus Bagdadae circa a. 873 p. C. Libro laudato titulus est *De inbribus sive de temporum mutatione* et incipit verbis: *Rogatus fui quod manifestarem*, in editione Parisina a. 1540, quam inspexi, ubi simul cum Iaphar *De mutatione temporis* prodit. — Cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 362, n. 10; Suter, *op. cit.*, p. 23, § 45. — Vide etiam cod. Paris. 7440, ubi exstat f. 8 opusculum *Alkindi de aeribus et pluviis*.

⁶ De hoc libro, cf. n. 5. — Auctorem eius Abumasarem (Dja'far ben Muhamed el Balchi, p. 91, n. 4) esse innuit Albertus; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 369, n. 20.

⁷ *Liber de mutatione temporum Indorum*, editus est a Libri, *Hist. des sciences mathém.*, I, 372. Est retractatio libri Gaphar (*supra*, n. 6); cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 394, n° 49.

⁷ Cf. *supra*, p. 91, n. 3.

Et in parte libri Iohannis Hispalensis, quem dixi superius *Primam partem artis* vocari¹.

In hiis ergo tribus particulis pars de revolutionibus consummatur.

CAP. VIII. *De nativitatibus et auctoribus praecipuis in ea parte astronomiae.*

5

Nativitatum vero pars docet in nativitatibus eorum quorum significantores nutritionis liberi fuerint, eligere locum *hylech* ex luminaribus et parte fortunae, ex gradibus quoque ascendentis. . . . .

Quorum fit mentio in tertia parte libri Ptolomaei, qui *Quadri-* 10 *partitus*² inscribitur.

De quibus plenius agitur in libro Aomar Tiberiadis, qui sic incipit: *Scito, quod diffinitiones nativitatum*, etc.³

Et Abuhali, qui sic incipit: *Iste est liber in quo exposui*, etc.⁴

Et in libro Iohannis Hispalensis, qui dicitur *Secunda pars* 15 *artis*, et sic incipit: *Primum est considerandum*, etc.⁵

CAP. IX. *De interrogationibus et earum auctoribus praecipuis.*

Pars iterum interrogationum docet iudicare de re de qua facta erit interrogatio cum intentione radicali, utrum scilicet perficiatur, an non, et si sic, quid sit causa illius et quando erit hoc et si non, 20 quid prohibet ut non fiat. . . . .

3 consumatur GP. 5 *Titulum ex v transcripsi*. 6 nativitate v. 6-7 nativitatibus, quarum significationes mutationis liberae fuerunt L. 7 yleg G : hyles MP : electum et L. 8 gradu LM. *Versus nonnullos omisi*. 9 mensio G : intentio P. 11 et de quibus GM. planius G. Aomar Tyberiadis GL : Martoberiadis P : Homar Tiberiadis v. 12 destructiones L. 13 Abbehali P : Habuali v : Alhoali G : Albohali LM : *corr.* 14 Hispalensis additur L. 14-15 pars partis v. 15 considerare gradum M. 16 *Titulum ex v transcripsi*. 17 Pars tertia dicitur interrog. M. 18 erit G : fuit P : fuerit L : fuerat M. proficiatur M.

¹ Cf. *supra*, p. 94, n. 4.

² Cf. *supra*, p. 91, n. 3.

³ Omar ben el Ferruchan el Tabari inter primos astronomos et astrologos suae aetatis agnoscitur. Mortuus est Bagdadae circa a. 815 p. C. Liber ab Alberto laudatus saepius editus est e. g. cum Firmico Materno Basileae 1533; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 373, § 13; Suter, *op. cit.*, p. 7, § 13.

⁴ Abu'Ali el Chaijat (Jahja ben Galib), discipulus Masallae (cf. p. 87, n. 3), circa a. 835 obiit. Ex libris astrologicis quos composuit unus a. 1153 a Iohanne Hispalensi latine versus et a. 1546 et 1549, Norimbergae, editus est (*Albohali de iudiciis nativitatum*). Incipit sicut Albertus refert; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 358, § 2; Suter, *op. cit.*, p. 9, § 17.

⁵ Est pars secunda libri *supra* memorati (p. 91, n. 4).

Super quibus invenitur liber Messahallah, qui *De receptionibus* inscribitur, et sic incipit: *Invenit quidam*, etc.¹

Et liber *De interrogationibus* Zahel Israelitae, quem vocant *Judicia Arabum*, qui sic incipit: *Cum interrogatus fueris*, etc.²

Liber quoque Gergis *De significatione planetarum in domibus*, qui⁵ sic incipit: *Sol cum fuerit in ascendente*, etc.³

Et liber Messahallah *De inventionibus occultorum*, qui sic incipit: *Scito quod aspiciens*, etc. Est et alius eiusdem *De interpretatione cogitationis*, qui sic incipit: *Praecipit Messahallah*, etc.⁴

Et alius Zahel *De significatore temporis*, qui sic incipit: *Et scito*,¹⁰ *quod tempora excitant motus*, etc.⁵

Praeterea liber *Novem iudicum*, et itidem liber *Trium iudicum*⁶.

Et secundus tractatus ex libro Aristotelis, et similiter Ptolemaei ad Aristoxenum, qui superius nominati sunt⁷.

1 Messahalla G: Messahala M: Messehalach P: Messahallah L: Messalach v. 2 invenitur v. 3 de interrogationibus omis. L. Zahel G: Zael L: Zehel P: Zachel M v. Israelitae omis. M. vocavit v: qui vocatur M. 5 Gergis v: Gergid G: Gerdig M: Ieorgis P: regum L, cf. n. 3. significationibus L. 6 consurgit v. 6-8 sic incipit: Et scito quod ceteris omis L. 7 Messahallah G: Messahala M: Messehalach P: Messalach v. inventionem G. est omis. MP v. 9 Messahallah, ut supra (v. 7) nisi quod Moses v. 10 Zahel G M: Zachel v: Zeel P. significatione G M. 12 praeterea G L M et ut vid. P: primus v. et - iudicum omis. M. trium lege septem? cf. n. 6. 13 ex libris Haly v. 14 Aristoxenum GP: Aristosenum M: Aristonem v: ad Arist. omis. L.

¹ Est liber Masallae (cf. p. 87, n. 3) *De receptione planetarum* a Iohanne Hispanensi versus et Venetiis a. 1493 editus; cf. Steinschneider, p. 379 c.

² Liber de interrogationibus editus est Venetiis cum *Introductorio* eiusdem auctoris (supra, p. 92, n. 2); cf. Steinschneider, *Hebräische Uebersetzungen des Mittelalters*, p. 601.

³ Liber exstat in nonnullis codicibus sed auctor qui Gergis, Jergis, Zergius, etc., vocatur, ignotus est; cf. Steinschneider, l. c., p. 370, § 22. * An idem ac Sergius de Rešatn Syriaeus celeberrimus scriptorum Graecorum interpres? [Boll]. Cf. Duval, *Littérat. syriaque*, p. 254 s., 365 s. — In editione L(ugdunensi) pro "Gergis" legitur "Regum", et *Liber regum de significatione Planetarum in duodecim domibus caeli*, incipiens *Sol cum fuerit in ascendente*, invenitur apud Thaddaeum Hagecium ab Hagek, *Astrologica opuscula antiqua*, Pragae, 1564 (Quaternio F).

⁴ Hoc spectat ad librum Masallae (supra, n. 1) *De interpretationibus* cuius initium tantum latine editum est. — *Liber de cogitationibus*, in editione Veneta incipit verbis *De cogitationibus ab intentione refertur et praecipit Messahala*; cf. Steinschneider, l. c., p. 379 f, g.

⁵ Liber Zabelis *De significatione temporum*, incipiens verbis allatis, editus est cum eius *Introductorio*; cf. supra n. 2.

⁶ Liber *Novem Iudicum* iam supra memoratur (p. 92, n. 6). *Liber III Iudicum* Steinschneidero non innotuit, sed exstat in codicibus *Liber VII Iudicum* (l. c., p. 394, § 51).

⁷ Cf. supra, p. 92, n. 3 et 4.

Et liber Iohannis Hispalensis, quem vocant *Tertiam partem artis*, qui sic incipit: *Est sciendum domos*, etc.¹

CAP. X. De electionibus et earum praecipuis auctoribus.

Rursus pars electionum docet eligere horam laudabilem incipiendi⁵ aliquod opus ei cuius nativitas nota fuerit per convenientiam domini rei cum significatore nativitatis eiusdem; quod si fuerit ignota nativitas, accipe rei interrogationem certissimam, eo quod homo quando interrogatur, iam pervenit ex nativitate sua ad bonum seu ad malum quod significavit eius nativitas: et loco nativitatis ipsam interrogationem accipe pro radice, eo quod cum nativitates sint res naturales, interrogationes sunt similes naturalibus.

Quorum siquidem mentio agitur in libro *Electionum* Zahel, qui sic incipit: *Omnes concordati sunt*, etc.²

Et in libro *Electionum* Haly, qui sic incipit: *Rogasti me, carissime*, etc.³

Ceterum sunt quidam libri, qui de universis praedictis partibus sparsim tractant, ut est liber *Centum verborum* Ptolemaei, qui sic incipit: *Mundanorum*, etc.⁴

Et liber *Quinquaginta praeceptorum* Zahel, qui sic incipit: *Scito*,²⁰ *quod significatrix luna*, etc.⁵

1 vocant GL: vocal P. 2 Et sciendum conor L: Et sciendum M. domos corr. Steinschneider: cornos P: tronos vel tornos v: omis. GM. 3 *Titulus ex v.* 4 docet nos L. 5 nota omis. L. 6 ipsius M. Quid si G. eius ignota GM. 7 accipere ei GMP: accipe tunc L: accipe eius v. 8 interrogat codd., corr. 10 accipe GL: accipere MP v. cum omis. GM. et interrogationes sunt res G. similes res M. 12 mentio GLP: mencio M: responsio v. electionis v: elect. sic L. Zahel GM: Zachel v: Iehel P: Gebel L. 13-14 Omnes - incipit omis. M. 14 Hali L. 16 ceteri v. praedictis omis. L v. 19 Quinqu.] 12 M. Zahel GLM: Zachel v: Zeel P. 20 significata lunae v: signatum sine Lunae L.

¹ Tertia pars libri supra laudati p. 94, n. 4.

² De Zahel, cf. supra p. 92, n. 2. — Eius *Liber electionum* editus est cum Firmico Materno a. 1533 et a. 1551; cf. Steinschneider, l. c., p. 389 d.

³ 'Ali ben Ahmed el 'Imrānt vixit in urbe Mosul, ubi a. 955 obiit. Cuius *Liber electionum* a Platone Tiburtino et a Iudaeo Sasavorda versus hodie quoque in libris mss. exstat, e. g. cod. Paris. 7440, f. 19; cf. Steinschneider, l. c., p. 370, § 25; Suter, *op. cit.*, p. 56, n° 119.

⁴ Pseudo-Ptolemaei Καρπός sive Centiloquium; novimus versionem Platonis Tiburtini sed aliam quandam legebat Albertus; cf. Steinschneider, l. c., p. 383 f.

⁵ Liber quinquaginta praeceptorum, de quo disserit Steinschneider, p. 389 e, cum *Introductorio* Zahelis editus est; cf. supra p. 92, n. 2.

Et liber *Capitulorum ad Mansorem*, qui sic incipit : *Signorum dispositio est, ut dicam*, etc.¹.

CAP. XI. *De imaginibus astronomicis, et earum auctoribus licitis, atque de imaginibus superstitionis et earum auctoribus.*

Parti autem electionum dixi supponi imaginum scientiam, non⁵ quarumcumque sed astronomicarum : quoniam imagines fiunt tribus modis. Est enim unus modus abominabilis, qui suffumigationem et invocationem exigit, quales sunt *Imagines Toz Graeci*² et *Germath Babylonensis*³, quae habent stationes ad cultum Veneris; et quales sunt imagines *Balenis*⁴ et *Hermetis*⁵, quae exorcizantur per¹⁰ quinquaginta quatuor nomina angelorum, qui subservire dicuntur imaginibus lunae in circulo eius, et forte potius sunt nomina daemonum, et sculpuntur in eis septem nomina recto ordine pro re bona, et

¹ capitulorum ad Mansorem GP : capitulorum Almansoris L : capitulorum Albusaris (*in marg.* Albumasaris) M : centum verborum Almansoris v. ² est dicta G. ³ *Titulus ex v.* ⁴ tamen sed LM. ⁵ fiunt GP : sunt v. ⁶ modus imaginum v. ⁷⁻⁸ unus modus execrabilis qui invocationem exigit *cel. omis.* L qui significatione et invocatione v. ⁸ Toz graeci Pv : Toz greci M : Dor graeci G : Dozgroti L. Germah G : Germat L. ⁹ secundum quae L. ¹⁰ Baleniz GP : Baleniz M : Beleni v : Balletis L : cf. n. 4. ¹¹ quinquaginta quatuor *omis.* L. ¹² servire v. dicuntur GLMv : deum P. ¹³ imagini v. circulis M.

¹ Centum et quinquaginta aphorismi astrologici (*Centiloquium*) a Platone Tiburtino a. 1136 latine versi et Almansori (fortasse abu Dja'afar Ja'hja b. ali Man'sur [circa 836 p. C.] dicati, a. 1492 editi sunt; cf. Steinschneider, *Die hebräischen Uebers. des Mittelalters*, p. 972. Eos suo Firmico Materno Prucknerus quoque adiecit (Basileae 1533) sub titulo *Almansoris propositiones ad Saracenorum regem*.

² Quis sit Toz (vel Tor) graecus, nescimus. *Liber Imaginum* vel potius *De imaginibus Veneris* (cf. infra) servatur in codice Bodleiano. Cf. Steinschneider, *Zum speculum*, p. 388a, p. 396, qui eum Aegyptium Thot id est Hermetem Trismegistum esse supposuit.

³ *Germath* Babylonium pariter Hermetem esse censet Steinschneider, *l. c.*, p. 370, § 23 et 396. Liber ab Alberto lectus, periisse videtur.

⁴ Liber *Beleni De imaginibus* in codicibus exstat. Belenum seu Balinem ex nomine Apolloni Tyanensis depravatum esse opinatur Steinschneider, *l. c.*, p. 369, § 18 et 396 et *Die Hebräischen Uebers. des Mittelalters*, § 520, sed Vettium Valentem sic designari verisimilius est; cf. *Catal.*, II, p. 88.

⁵ *Liber imaginum Mercurio* i. e. Hermeti interpreti attributus sed ex Arabicis fontibus haustus servatur in codice Oxoniensi; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 371, § 30.

ordine transverso pro re cuius exspectatur repulsio. Suffumigantur etiam pro bona re cum ligno aloe, croco, et balsamo, et pro re mala cum galbano, sandalo, rubeo et resina; per quae profecto spiritus non coguntur, sed quando Deus permittit peccatis nostris exigentibus⁵ ut decipiant homines, exhibent se coactos. Haec est idololatria pessima, quae ut reddat se aliquatenus fide digna, observat viginti octo mansiones lunae et horas diei et noctis cum quibusdam nominibus dierum, horarum, et mansionum ipsarum. A nobis longe sit iste modus : absit enim ut exhibeamus creaturae honorem debitum¹⁰ Creatori.

Est autem alius modus aliquantulum minus incommodus, detestabilis tamen, qui fit per inscriptionem characterum per quaedam nomina exorcizandorum, ut sunt quatuor annuli Salomonis¹ et novem candariae et tres figurae spirituum qui dicuntur principes in¹⁵ quatuor plagis mundi, et *Almandal* Salomonis, et sigillum ad daemoneiacos. Amplius septem nomina ex libro Muhameth² et alia quindecim ex eodem, et rursus nomina ex libro *Institutionis*, qui dicitur Razielis³, videlicet terrae, maris, aeris, atque ignis, ventorum, et mundi cardinum, signorum quoque et planetarum et angelorum²⁰ eorum, secundum quod singula in diei et noctis triplicitatibus diversa nomina sortiuntur. Hic modus etiam a nobis longe sit : suspectus enim est, ne saltem sub ignotae linguae nominibus aliquid lateat quod sit contra fidei catholicae honestatem.

Isti sunt duo modi imaginum necromanticarum, quae nobile nomen²⁵ astronomiae, sicut dixi, sibi usurpare praesumunt : et ex eis iamdiu est quod multos libros inspexi : sed quoniam eos abhorruui, non exstat mihi perfecta memoria super eorum numero, titulis, initiis, aut continentis, sive auctoribus eorundem : spiritus enim meus nunquam

¹ ordine e converso pro re mala v. ¹⁻² fumigatur pro re bona L. ² aloes M. et malo M : mala re v. ³ sandalo nigro et L. ³⁻⁴ spia (*compendio*) non cogitur M. ⁴ quandoque v. dominus GL. ⁵ quam ut reddant aliqu. fide dignam v. ⁷⁻⁸ mansiones Lunae duas horas diei ac noctis, quibuscumque nominibus dierum et mansionum L. ⁸ mensium ipsarum v. ¹¹ Et alius modus M. ¹² cum sit M. litterarum seu characterum L. ¹³ exorcisationum L : exorcizando v. *Pro candariae coni. candelarii Steinschneider : fort. calendaria, cf. p. 101. l. 18. 14 tres] 23 L. 15 almadal P. 16 ex libro Uraharum. Amplius quind. v. Muhamech I. 17 quindecim] 17 L. institutionum v. 18 Razieli M. 20 eorum omis. M. quod sunt M. 21 suspensus P. 24 nigromanticarum GLMP. 25 sicut omis. L. 26 est quod omis. LM. libros nullos M et sine quod G. 27-28 super eorum - eorundem omis. L. 27 aut GP : atque v.*

¹ De his libris Salomonis, cf. *infra*, p. 101, n. 2.

² Cf. *infra*, p. 101, n. 3.

³ Cf. *infra*, p. 102, n. 1.

requiescebat in eis, unde tantum volebam transeundo vidisse, ut saltem non ignorarem qualiter esset miseris eorum sectatoribus irridendum, et haberem de suo unde repellerem excusationes eorum, et quod potissimum est, ut super consimilibus de cetero non temptarer, cum persuasiones suas invalidas non admittendas censerem. 5

Et libri quidem ex eis quos possum modo ad memoriam revocare, sunt ex libris Hermetis liber *Praestigiorum* qui sic incipit: *Qui geometriae aut philosophiae peritus. expers astronomiae fuerit*, etc. ¹; liber etiam *Lunae*, qui sic incipit: *Probavi omnes libros*, etc. ².

Cui adiungitur liber Balenis *De horarum opere*, qui sic incipit: 10 *Dixit Balenis qui et Apollo dicitur, imago prima*, etc.; et liber eiusdem *de quatuor imaginibus ab aliis separatis*, qui sic incipit: *Differentia in qua fiunt imagines magnae*, etc. ³.

Ex libris quoque Hermetis ⁴, est liber *Imaginum Mercurii*, in quo sunt multi tractatus, unus *de imaginibus Mercurii*, alius *de caracte-* 15 *ribus* eius, alius *de annulis*, et alius *de sigillis*, quorum inceptionem non recolo, nisi illius *de sigillis*, qui sic incipit: *Dixit expositor huius libri: Oportet quaerentem hanc scientiam*, etc. Post istum est liber *Veneris* habens similiter plures tractatus, scilicet *de imaginibus, de* 20 *characteribus, de annulis, et de sigillis*, quorum similiter inceptionem non recolo, nisi illius *de annulis*, quae talis est: *Mentio decem capitulorum atque annulorum Veneris*, etc. Et hos sequitur liber *Solis*, qui sic incipit: *Lustravi plures imaginum scientias*, etc. De isto non vidi nisi singularem tractatum de characteribus: et fortasse sicut in supe-

1 requiescebat tamen volui L. in illis bene tamen G. tantum] tamen M. 2 esset omis. L. 3 illuderetur L. quaererem M. 4 super omis. L. similibus v. 4-5 temptarer GM: tentarer L: tentaret P: tentarem v. 5 invalidas omis. L: invalidas et v. 6 libri ex eis quinque sunt quos L. ex eis quoque G. 7 sunt si ex M: sicut ex L. 9 Liber - libros etc. omis. M. 10 Baleniz G: Basenicz M: Balleni L: Beleni v. 10-11 de horarum - Balenis omis. G. 10 De horarum opere omis. M. 10-11 qui sic - prima etc. omis. L. 11 Balenicz M: Balenuz P: Belenus v. dicitur scilicet G. imago propria P. 12 ab aliis libris L. 12-13 diversa sunt imag. L: Dicam in quaque fiunt imag. M. 13 fuerint G. magnae omis. G. 16 annulis eius L. sigillis eius L. initia L. 17-23 nisi illius - Veneris etc. omis. L. 18 quaerentem GMP: quaerere v. illos GM: istum Pv. 21 de annulis omis. M. menchon M. 24 nisi omis. L. de caractere v. et fortasse omis. L. sicut omis. v. sicut superius M.

¹ Exemplar huius libri invenire non potuit Steinschneider (*l. c.*, p. 371 b), qui opinatur illum eundem fere esse atque liber *de imaginibus*, p. 98, n. 5.

² *Liber lunae* sine auctoris nomine apud Arabes laudatur. Cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 372 c.

³ Liber posterior Balenis idem esse videtur atque liber *de imaginibus* supra p. 98, n. 4; prior exstare non videtur; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 369, § 18.

⁴ De Hermetis libris cf. supra p. 98. De illis qui hic enumerantur nihil afferre potuit Steinschneider, *l. c.*, p. 372 ss.

rioribus sunt alii, sed non translati. Trium etiam superiorum planetarum non vidi nisi singulares tractatus, librum scilicet *Imaginum Martis*, qui sic incipit: *Hic est liber Martis quem tractat*, etc.; et *librum Iovis* qui sic incipit: *Hic est liber Iovis quem tractat*, etc.; et 5 *librum Saturni*, qui sic incipit: *Hic est liber Saturni quem tractat Hermes Triplex*, etc. Hos septem libros sequitur quidam, qui sic incipit: *Tractatus octavus in magisterio imaginum*, etc. Et ipsi sunt de hiis quae referuntur ad Hermetem. Est et unus liber *De septem annulis septem planetarum*, qui sic incipit: *Divisio lunae quando* 10 *impleta fuerit*, etc.

Ex libris vero Toz Graeci ¹ est liber *De stationibus ad cultum Veneris*, qui sic incipit: *Commemoratio historiarum*, etc.; et liber *De quatuor speculis* eiusdem, qui sic incipit: *Observa Venerem cum pervenerit ad Pleiades*, etc.; et alius *De imaginibus Veneris*, qui sic 15 incipit: *Observabis Venerem cum intrabit Taurum*, etc.

Ex libris autem Salomonis ² est liber *De quatuor annulis*, quem intitulat nominibus quatuor discipulorum suorum, qui sic incipit: *De arte eutonica et ideica*, etc.; et liber *De novem candariis*, qui sic incipit: *Locus admonet ut dicamus*, etc.; et liber *De tribus figuris* 20 *spirituum*, qui sic incipit: *Sicut de caelestibus*, etc.; et liber *De figura Almandal*, qui sic incipit: *Capitulum in figura Almandal*, etc.; et alius parvus *De sigillis ad daemones*, qui sic incipit: *Capitulum sigilli gendal et tanchil*, etc.

Et ex libris Mahomet ³, est liber *septem nominum*, qui sic incipit:

1 titulati L: translati apud nos v. 2 ut sunt libri L. librum omis. G. 2-3 liber scilicet iudis qui sic M. 3 qui tractat G. et librum Iovis - tractat omis. v. 5-6 quem tractat Hermes triplex omis. GL. 6 septem omis. L. 7 octavus omis. L. ipse GP: ipse est M. 9 septem omis. L. De isto lunae M. Lunae] tunc L. 11 Toz Pv: Dor G: Toz M. ex libris vero Graecis L. 12-13 incipit. Incipit M. 14 quatuor imaginibus G. 15 Observa M. transibit L: intraverit M. 16-17 qui intitulatur M. 17 daemonorum L. 17-18 qui sic incipit - ideica omis. L. 18 eutonica G: eucoemea M: notoria coni. Steinschneider. ideica v: ydaica P: ydonica M: daica G. An Teutonica et Iudaica? candariis? cf. supra p. 99, 12. 20 spirituum omis. GLP v. figura omis. P. 21 Amandal (bis) L: Abnandal et Alnandalis M. caput v. 22 caput v. 23 gandal et tanchil omis. L: candal et tanthil M. 24 novem nominum M.

¹ De Toz cf. supra p. 98, n. 2. — Libri quos Albertus inspexit iam periisse videntur.

² Scripta magica vel astrologica Salomonis medio quod dicitur aevo multa ferebantur; vide e. g. Kroll, *Catal.*, VI, p. 85. Quinquaginta in uno codice Bodleiano inventi Steinschneider, *l. c.*, p. 386, 32, sed paucissima de libris ab Alberto memoratis dicere valuit.

³ Arabes multos habent libros de Dei nominibus; versio latina iam servari non videtur. Cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 375, § 35.

Dixit Mahomet nuntius Alahasedonne, etc.; et liber quindecim nominum, et sic incipit: Ilaec sunt nomina secreta, etc.

Est etiam unus liber magnus Razielis¹, qui dicitur *liber Institutionis*, qui sic incipit: *In prima huius prooemii parte de annulis tractemus, etc.*

Est et alius *De capite Saturni*² qui sic incipit: *Quicumque hoc secretissimum etc. Cuius autorem ignoro.*

Cum hiis libris inveniuntur scripta duo ex libris Hermetis³, quos non putant necromanticos sed potius naturales. Quorum unus est *De quibusdam medicinis in coniunctionibus planetarum* qui sic incipit: *Quando Saturnus iungitur Iovi, etc.* Et alius est *De quatuor confectio-* 10 *nibus* ad capienda animalia silvatica et lupos et aves.

Et ipse est liber Hermetis ad Aristotelem, qui sic incipit: *Dixit Aristoteles: Vidistine, o Hermes, etc.*

Sed qui omnium pessimus invenitur, est liber quem scripsit Aristoteles ad Alexandrum, qui sic incipit: *Dixit Aristoteles Alexandro regi: Si vis percipere, etc.* Hic est liber quem quidam vocant *Mortem animae*⁴.

Isti sunt libri quos modo ad memoriam revoco, licet plures viderim ex illis, scilicet de imaginibus quas dixi fieri cum suffumigationibus, invocationibus, exorcizationibus, et characterum inscrip-

1 nuntius P L v: filius G. Alhasione G: Alhaszone P: Alhazacis L. nuntius Alah. omis. M. quindecim] 17 L. 2 nomina secreta P v: quindecim nomina G M: nomina L. 3-4 institutionum v: incitationis L. 4 qui sic - 10 incipit *omissa in v, exstant tamen in edit. Lugdunensi et ex GM descripta habeo.* 4-5 in prima philosophiae huius ceter. omis. L. angulis G: annulis M et Steinschneider. 5 tractatus M. 7 sacratissimum G. 8 scripti G L. 9 nigromanticos G M: magicos L. 11 Quomodo Saturnus L. 13 Adaris M. 13-14 Dixit Aristoteles omis. M. 14 vidisti me G v: videsne L. 15 potissimus M. 15-17 Liber quem vocant amorem animae vel potius mortem a. cct. omis. L. 15 scribit G P. 16 ad. A. regem M: Alexandro regi v. 16-17 qui sic - regi omis. M. 17 liber omis. P. nominant G M. 20 illis P v: libris G M. 20-21 cum fumigationibus M. 21 et - inscriptiones omis. G M. inscriptionibus L v.

¹ Ex angelo Raziel scriptor factus est. Excerpta quaedam sub nomine Razieli tradita sunt sed *liber Institutionis*, ab Alberto inspectus latine exstare non videtur. Cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 384 ss. et p. 396. De hebraicis versionibus, cf. *Die hebräischen Uebersetz.*, p. 937.

² *Liber de capite Saturni* ignotus est. Conferendus est *liber Saturni* Hermetis supra p. 101, et ἄνθρωπος τοῦ Κρόνου λεγόμενος qui graece laudatur, cf. supra p. 52 (cod. 2, f. 247^v).

³ De his libris Hermetis, qui periisse videntur, cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 373, *l. m.* — ἱατρομαθηματικά Hermetis graece edita sunt ab Idelero, cf. *Catal.*, I, p. 61.

⁴ Hic liber aliunde ignotus esse videtur. Editionis Lugdunensis textus *liber quem vocant Amorem animae vel potius Mortem animae*, num alicuius sit momenti nescio.

tiones, qui sunt duo modi imaginum necromanticarum, ut dixi, illiciti.

Tertius enim modus est imaginum astronomicarum, qui eliminat istas spurcitas suffumigationes et invocationes et non habet neque exorcizationes aut characterum inscriptiones admittit, sed virtutem nanciscitur solummodo a figura caelesti: ut, si fuerit imago destructionis alicuius speciei ab aliquo loco, de qua scilicet fuerimus requisiti, accepta primum interrogatione cum numero certissimo, a quo nihil cadat exiguum aut plurimum, si significatores significaverint abscissionem, fundatur imago sub ascendente simili illius speciei, aut sub ascendente interrogationis eiusdem infortunato, ascendente et domino eius a domino domus Martis vel a planeta infortuna per oppositionem aut quadratum aspectum absque ulla receptione inter illos; infortunato quoque domino domus domini ascendentis et luna et domino domus lunae et parte fortunae et domino eius et domino 15 horae, remotisque fortunis ab ascendente et eius angulis et a triplicitate ascendentis, et sit luna in ascendente facie et signo: postquam ergo perfecta fuerit imago cum quibusdam aliis conditionibus quae observandae sunt, sepelienda est in medio loci a quo fuganda est ipsa species, posito in ventre imaginis de terra ex quatuor quadrantibus 20 eiusdem loci. Si vero fuerit imago cuius opere quaeritur dilectio et profectus, fiat e contrario horum quae dixi, addito quod forma eius sculpenda est sub hora electa, et habebit effectum iussu Dei a virtute caelesti: eo quod imagines quae inveniuntur in hoc mundo sensibili ex quatuor elementis, obediunt caelestibus imaginibus, quarum 25 quaedam sunt prope nos inventae nomine et creatione, quaedam vero mirabiles longe sunt a nobis, surguntque in aestimatione rationali cum profundatione intellectus.

Super istis imaginibus reperitur unus liber Tebith ben Chorach,

1 nigromanticarum G: nichromanticarum P ac sic semper. illiciti omis. G L M. 2 qui omittit L. 3 spurcitas G M P: spernendas v. invocationes non habent M. et fumigationes neque exorcizationes neque characterum inscriptiones admittit sed figuras L. 4 aut G M P: neque v. 5 fieri L. 6 fuerimus] superior M. 7-8 accipe intentionem cum medio certissimo a quo nihil cadat exiguum aut plenum L. 8 significationes L P v. 9 abscissionem G L P: abscisum M: ascensionem v. simili omis. v. 9-10 simili - ascendente omis. M. 10 in infortunato v. ascendente omis. L. 11 martis M: mortis cct. infortunato v. 12 autem per L. nulla M. 13 domini omis. L: Martis M. Non capio. 14 et parte G M P: a parte v. 15 angelis L. 15-16 triplicitatibus G P: triplicibus L M. 16 luna G L M v: bona P. priusquam v. 18 loco G L M. 19 posita L v. quadrantibus M: quartis G L: quantitibus P v. 20 consequeretur L. delectatio vel dilectio v. 22 nutu Dei v. 23 sensibili] generatae L. 24 quatuor omis. L. 24 ss. cf. Abū-Mašar apud Boll, *Sphaera*, p. 493. 25 nos inventas P: res inventas L M: nos invenite G: res innumeras v. 26 exterminatione v: extractione L. 26-27 rationabili G M: radicali L. 28 Thebith eben Chorath v: Thebith Benthorath L: Tesbith Benchorrach P: Thebith Benchorach filii chore G.

qui sic incipit : *Dixit Tebith ben Chorach : Dixit Aristoteles qui philosophiam, etc.*¹, in quo sunt imagines super fortuna et impedimento, super substantia et negotiatione, super principatu et praelatione, et super coniunctione atque separatione : et ipsae sunt imagines astronomicae, quarum nomine se insignant necromanticae ante 5 dictae.

Est etiam quidam liber qui sic incipit : *Opus imaginum Ptolemaei, etc.*², qui sicut est inutilis, cum nihil sit ibi nisi sub quo ascendente sint imagines singulae faciendae; quod si tacite conditiones necromanticae sunt, intolerabilis est, sicut et ceteri maledicti, quos nullus 10 sanae mentis excusare praesumit.

* * *

CAP. XVII. De libris necromanticis et illicitis.

De libris vero necromanticis sine praeiudicio melioris sententiae videtur, quod magis debeant reservari quam destrui : tempus enim forte iam prope est, quo propter quasdam causas, quas modo taceo, 15 eos saltem occasionaliter proderit inspexisse : nihilominus tamen ab eorum abusu sibi caveant inspectores eorum.

Sunt praeterea quidam libri experimentales, quorum nomina necromantiae sunt conterminalia, ut sunt geomantia, hydromantia aerimantia, pyromantia, et chiromantia, quae ad verum non merentur 20 dici scientiae sed garrimantiae. Sane hydromantia in extis animalium abluendis inspiciendisque fibris, et pyromantia in figura ignis quo consumitur holocaustum, procul dubio idololatriae speciem

1 Dixit ... Chorach *omis*. P L v. benthorag G. filius Chore M. 3 super substantia et negot. *omis*. L. 7 qui ... incipit *omis*. P. opus magnum L. 8 sicut GMP : velut L : sic non v. inutilis est tamen nihil M. ibi *omis*. v : inde L. 9 faciendae at ut conditionis nigromanticae L. nichromantie P. 12 *Titulus ex v.* 14 magis quod M. conservari L v. 17 ipsorum abusu P : eorum usu G M : abusu v. 19 conterminales v : conterminabilia L : inter alia M. geomantica *ac sic deinc*. L. 20 pyromantia aerimantia M. herimancia G : hermantia P : aeromantica L. ceromantica G : citomantia P. 21 paramantiae L : garamantie G : garamentiae P : garrimantie M (*a garrio et mantia*). 22 consistit abluendis v. 23 holocaustum versantur an geomantia L. ydolatriae G M P.

¹ De Tâbit ben Qorra, cf. supra, p. 88, n. 4. *Liber imaginum vel de imaginibus astronomicis* in codicibus servatur. Fortasse idem est liber *De tribus figuris magicis* editus Francofurti a 1559; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 387 c.

² Opus de imaginibus Ptolemaeo tributum in codicibus exstat; cf. Steinschneider, *l. c.*, p. 384 g; Boll, *Sphaera*, p. 391, 2.

non excludunt. In geomantia vero nihil tale invenio, sed confidit in Saturno et domino horae, qui ei pro radice ponuntur, gaudetque numeri ratione fulciri : et multi sunt qui ei testimonium perhibent. Non sic autem de aerimantia; frivola enim est, licet de ratione 5 numeri se iactare praesumat. De chiromantia vero nolo determinationem praecipitem ad praesens facere : quia forte pars est physiognomiae, quae collecta videtur ex significationibus magisterii astrorum super corpus et super animam, dum mores animi conicit exteriore ex figura corporis : non quia sit unum causa alterius, sed 10 quia amboveniuntur ab eodem causata.

F. C.

2-3 gaudetque magisterii ratione L. 4 herimantia GP. 4-5 de ratione magisterii L. 5 se *omis*. v. volo M. 5-6 distinctionem praecipitem L. 6 ad praesens *omis*. v. 7 collata L. 8 conicit ex P : conicit L : conicit G : convincitur M : cernuntur v. ex interiori figura M. 10 eadem causa L,

EXCERPTA EX CODICE 2

Imperatoris Manuel Comneni et Michael Glycae disputatio.

Manuel Comnenus, qui per octo fere lustra duodecimo saeculo (1143-1180) imperium Romanum rexit, astrologiae mirum in modum deditus erat. Maxima quaeque negotia secundum stellarum positus ac cursus ordinabat et nugas astrologorum pro oraculis habebat¹. Magistrum militiae adversus hostes profisciscentem revocavit quia themate constituto caeli status faustus esse non videretur²; alium ducem pugnam in opportunius tempus differre litteris iussit quia dies quo scribebat ασύφορος εις τὰ πολέμια έργα esset³. Cum iam mors ei instaret, hariolorum vaticinationibus fretus sese ex morbo recreatum amoribus traditurum et barbaricas urbes eversurum confidebat et quatuordecim vitae annos adhuc sibi reservari affirmabat⁴.

Proceres fere omnes imperatoris exemplum secuti stellarum revolutionibus et aspectibus hominum vitam et victum necessario gubernari credebant⁵. Cum astrologi tunc ex maximorum planetarum coniunctione in certum temporis momentum elementorum perturbationem gravesque procellas praedixissent, imperator ministrique et aulici metu correpti vitreas domuum fenestras, ne vento comminuerentur, removerunt et in speluncis vel sub terra formicarum modo se abdiderunt⁶. Nec scriptores defuerunt qui in falsa ista scientia operam consumpserint. Nam Ioannes Camaterus qui ab epistulis (ἐπι τοῦ κανικλείου) principis et postea archi-

¹ Nicet. Chon., V, p. 100 P = p. 200, 10, Bonn.: Ἐπεὶ καὶ ἦν τὰς πλείστας καὶ μεγίστας τῶν πράξεων, καὶ παρὰ θεοῦ τὸ πέρασ κατ' εὐδοκίαν εἴτε μὴ δεχόμενας, ταῖς τῶν ἀστρῶν περιπλοκαῖς καὶ ταῖς τοιαῖσδε θέσεσι καὶ κινήσεσιν ἐπανατιθεῖς, καὶ τοῖς παρὰ τῶν ἀστρολεσχούτων λεγομένοις καθυπαγόμενος ἴσα ταῖς ἐκ θεοῦ θρανίδος (?) ἀποφάσεσιν.

² Nicet. Acom. Chon., II, p. 64 A = p. 127, ed. Bonn.

³ Ibid., V, p. 100 A = p. 200, Bonn.

⁴ Ibid., p. 142 D = p. 199, Bonn.

⁵ Manuel. Acomin. Chon., p. 63 D = I, p. 126: Ἄπασι σχέδον δοκεῖ τοῖς πάλαι καὶ σήμερον μέγα δυναμένοις ὡς πρὸς τὰς τύχας συναίρονται καὶ τὰ κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον συναντήματα οἱ τῶν ἀστέρων ἀναποδισμοὶ καὶ προποδισμοὶ καὶ αἱ θέσεις αὐτὰ καὶ τὰ τοιαυτῶν πλανήτων σχήματα, οἱ πλησιασμοὶ τε καὶ ἀποστάσεις καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα οἱ ἀστρολέσχη φασίν, τῆς θείας προνοίας καταψευδόμενοι καὶ ληθηθῶτως τὸ ἐμαρτόν καὶ τὰ δεδομένα τῇ ἀνάγκῃ ἀναλλοιώτῃ τε καὶ ἀνεπίκλωστα παρεισάγοντες.

⁶ Nicet., VII, p. 142 D = p. 287, Bonn.

episcopus Bulgarorum fuit, duo poemata ipsi Manuel Comneno dicavit, quibus veterum astrologorum praecepta versibus iambicis vel politicis aequalium suorum ingenii accommodavit¹.

Attamen insano huic studio, quod rerum illius aetatis auctor praecipuus Nicetas Acominatus saepe irridet, obsistebant multi praecipue inter clericos, qui antiquorum ecclesiae anathematum contra astrologos immemores esse non poterant. Petrus philosophus, qui studiis astronomicis vacavit, in principio epistolae ad patriarcham Lucam Chrysobergem (1156-1169) missae in fabulas Graecorum invehitur². Semper patriarchae in hac causa aulicis restitisse videntur. Theodosius Boradiotes, teste Niceta Acominato, in articulo mortis Manuelli formulam subscriendam dedit qua errores suos astrologicos abiuraret³. Post illam retractationem imperator regni insignibus depositis nigram monachorum vestem induit antequam vita decederet.

Quinam illi Porphyrogeneti errores fuerint, iam ex ipsis eius verbis discimus, quae hic primum publici iuris facimus. Occasionem ei praebuit scribendi opusculum monachi cuiusdam coenobii τοῦ Παντοκράτορος⁴ qui astrologicam scientiam impiam esse contendebat. Adversus hoc scriptum⁵ dignum simplicitate monachi, princeps refutationem composuit doctam, hercle, et laboriosam, qua demonstrare conatur artem illam, si recte adhibeatur, non solum utilem et licitam esse sed Scripturis sacris Patrumque sententiis commendari. Insigne nobis praebuit documentum quo recte intelligamus qua ratione Byzantini veterem mathematicorum Graecorum doctrinam cum fide christiana composuerint.

Sed adversarius exstitit Manuelli scriptor disertissimus Michael Glycas, qui haud sine lepore imperatoris παραλογισμούς confutasse nobis videtur, velut ubi dicit se in suis codicibus fortasse corruptis loca Patrum allata non invenisse. Equidem miramur hominem cui adulatio et deforme obsequium obici solent, tam audacter potentissimi astrologiae defensoris argumenta redarguere ausum esse.

In Manuelli libello irruptio Alamanorum quae a. 1147 accidit, commemoratur (p. 115, n. 1). Scimus autem Glycam anno 1156 ab imperatore in carcerem coniectum et paulo post obcaecatum esse. Crimen ignoratur. Hac ipsa procaci quam edimus epistula iram domini adversus miserandum auctorem accensam esse suspicor⁶. Si

¹ De Ioanne Camatero, cf. Miller, *Notices et extraits des mss.* XXIII, 1872, p. 48 ss.; Boll, *Sphaera*, p. 21; Weigl, *Studien zu dem unedierten astrologischen Lehrge-dicht des Iohannes Kamateros*, Würzburg, 1902.

² *Catal.*, IV, p. 156 s.

³ Nicet., VII, p. 288, Bonn. = p. 143 C: Ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀστρονομίας ὑποθήκη τοῦ πατριάρχου βραχὺν τινα χάρτην ὑπεσημήνατο πρὸς τὴν ἐναντίαν δόξαν μεθαρμοσθεῖς.

⁴ Monasterium τοῦ Παντοκράτορος a monachis haud incultis tunc habitabatur, qui bibliotheca a Iohanne Comneno instituta utebantur; cf. Marin, *Les moines de Constantinople*, 1897, p. 403.

⁵ Krumbacher, *Sitzungsber. der Akad. München*, 1894, p. 437, Glycam Manuel iam seni (in den letzten Lebensjahren Manuels) epistolam suam scripsisse censuit, sed testimoniis novis nunc allatis eum sententiam suam mutaturum esse confido.

haec recte conieci, paulo ante annum 1156 lis orta est cuius utraque pars nunc est audienda.

* * *

Manuelis Comneni opusculum descripsi partim ex ipso codice Romano partim ex imaginibus photographiis quas concedente bibliothecae Angelicae praefecto conficiendas curavi. Doctissimus iuvenis Daniel Serruys, cui gratias ago maximas, apographon quoque pp. 113, 4 - 115, 8 et 117, 10 - 118, 10 comiler mecum communicavit, ita ut duplici labore verissimam Angelici libri effigiem habeamus. — Codicis Veneti (Marcian. 324, s. XV, f. 312, cf. *Catal.*, II, p. 15), exemplar quod summa cura confecerat, liberalissime utendum mihi concedit Josephus Laurent, professor Nanceiensis. Quo beneficio valde nos devinxit, nam effecit ut plura verba in Angelico omissa supplere vel depravata sanare potuerimus. Aliae vero lacunae vel corruptelae utriusque codici sunt communes, qui manifeste ambo ex eodem archetypo descripti sunt. Plura enim a librario consulto suppressa sunt, cf. ad p. 111, 23, 128, 27. — Codicem Vaticanum 1059 qui idem Manuelis opusculum continet (Krumbacher, *Byz. Lit.*, 2, p. 627) conferre nobis non contigit.

Inter complures libros qui Glycae epistulas praebent¹ tres nobis praesto fuerunt. Intercedente Francisco Boll diligentissimus iuvenis Paulus Marc codicem Monacensem 415, f. 217 ss., saec. XV accurate nobis descripsit. Cum hoc exemplari cod. Parisinum 228, saec. XIII, f. 95 ss., ipse contuli. Etiam codicem Taurinensem CXCHII, f. 154 ss., saec. XV ineuntis, nunc acerrimo casu forsitan combustum adhibui, qui textum praebat decurtatum, nam epistula sine mutila erat (v. p. 125). F. C.

Ἐπιστολὴ ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ αἰοιδίου καὶ ἁγίου βασιλέως τοῦ Πορφυρογεννήτου κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, γέμουσα πολλῶν καὶ ὑψηλῶν καὶ ἀναγκαίων θεωρημάτων, ἀπολογητικὴ πρὸς γραφὴν τινος μοναχοῦ παλατινοῦ τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τὰ τῆς ἀστρονομικῆς τέχνης κακίζουσιν καὶ ἀσεβείαν ἀποκαλοῦσιν τὸ μάθημα.

Τιμῶν πάτερ, τὸ ἐγχειρισθὲν τῇ βασιλείᾳ μου γράμμα σου ὑπανεγνώσθη μοι αὐτίκα καταδρομὴν περιέχον τοῦ τῆς ἀστρονομίας μαθήματος ἀπὸ χρήσεων γραφικῶν συγκροτούμενον, καθὼς περ ἐδοκεῖ σοι. ἦν μὲν οὖν τὸ γράμμα ἐπάξιον ἀπλότητος μοναχοῦ, ὅμως μὲντοι οὐκ ἐσκεμμένως καὶ λογίως γραφὲν ἀλλ' ἀνεπιστημόνως πάντη καὶ ἀκριβείας ἐκτός, ὡς μήτε τῆς ἐκτός μετέχοντα λογιότητος ἕξ αὐτοῦ τὸν γεγραφότα ἐνδείκνυσθαι, μήτε μὴν τῆς καθ' ἡμᾶς καὶ ἁγίας καὶ

12 ἐσκεμμένως A(ngelicus). 14 τῶν καθ' ἡμᾶς V(enelus). An ἡμᾶς Γραφῆς ἁγίας? cf. p. 112, 2.

¹ De illis libris, cf. Krumbacher *Sitzungsb. Akad. München*, 1894, p. 399 s. Codicem Ω 104 s. XVI monasterii Lavra in monte Atho quadraginta septem epistulas Glycae continere nos monet Daniel Serruys, quarum ultima est Ἀνταπολογητικόν.

τῶν αὐτῆς ἐρμηγῶν νουνεχῇ θεωρῶν. ἔδοξε γοῦν τῇ βασιλείᾳ μου τὰ πρῶτα μὴδὲ ἀποκρίνασθαι πρὸς αὐτό, ἀλλὰ τὸ ἀσκανδάλιστον πάντων πραγματευομένη, θέλουσά τε πληροφῶρησαι καὶ τὴν σὴν ψυχὴν ὀκνηρὰν οὔσαν περὶ τὰ τῶν μαθημάτων σπουδαιότερα καὶ περὶ ἃ κατα-
5 γίνεται ὁ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸς ἄνθρωπος, πολυμερῶς τε καὶ ἀναρμόστως ἀνατρέπουσαν τὰ καλῶς καὶ ἐναρμονίως πεποιημένα καὶ ἤρμοσμένα ὑπὸ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο δεόμενα θεωρίας πολλῆς καὶ μὴδὲ καλῶς διελούσαν τὸ τῆς ἀστρολογίας μέρος, ἀλλὰ συμπεριλαβοῦσαν κοινῶ ὀνόματι καὶ τὰ ἀποτρόπαια, ἃ ἀστρολογίας νομίζεται εἶναι, καὶ
10 τὸ ἐμψύχους τοὺς ἀστέρας δοξάζειν καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τὰς καὶ ἐπικλήσεις ποιεῖν, ὅπερ ὡς ἀσεβὲς καὶ ἀπόβλητον παρὰ πάντων τῶν εὐφρονούντων ἐστὶ, κἄν σὺ οὐκ ἐσαφήνισας τοῦτο, εἰς ἀπολογίαν παρεκινήθη καὶ συγγραφὴν τοῦ παρόντος γράμματος αὐτῇ· καὶ μᾶλλον δι καὶ αἰρετικὸς ἀπεκάλεσας τοὺς μετιόντας τὸ τῆς ἀστρολογίας μάθημα,
15 καὶ ὑπεραπολογεῖται αὐτῶν τε καὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ὅτι τοῦ τῶν Χριστιανῶν καταλόγου αὐτοὺς ἀπεσχοίνισας, καὶ γράφει σοι ὅτι οὐδὲν τῶν ὑπὸ Θεοῦ παρηγμένων ἀσυντελῆς τῷ βίῳ τῷ ἀνθρωπίνῳ ἐστὶ οὔτε λυμαντικόν, ἀλλὰ πάντα πρὸς τὸ βιωφελὲς τοῖς [f. 1^v] ἀνθρώποις καὶ χρήσιμον ὑπὸ τῆς αὐτοῦ προνοίας παρήχθη καὶ γέγονεν, ὑπὸ δὲ τῶν
20 ταῦτα λαμβανόντων οὕτως ἢ ἄλλως, εἰ τὰ τοιαῦτα φαῦλα δοκοῦσι εἶτε καὶ μή· εἰ γοῦν ἐπὶ τῶν βραχυτάτων, τοῦτό ἐστι βοτανῶν καὶ ριζῶν, ἰχθύων τε καὶ λίθων, ἔστι δ' οὐ καὶ χοός, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τούτου καὶ περικαλλοῦς σώματος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀστρῶν σωμάτων . . . . . τὸ εὐχρηστον τῇ συστάσει τῶν τῆδε εἰς πλήθος
25 ἐνέθηκεν ὁ Θεός.

Εἰ τοίνυν ὀρώμεν ὅτι ὁ μέγας φωστὴρ τὸν βορρᾶν ἀνερχόμενος καὶ τὰς τῆς γῆς ὑγρότητας ἀνικνύμενος πληροὶ τὰ φυτὰ, θερμαίνων τε αὐτὰ χρονιώτερον καὶ θάλπων ἐπὶ πολὺ ἀναθάλλειν ποιεῖ καὶ ἀναζῆν οἶνει προτεθηκότα τῷ ψύχει, καὶ πρὸς ζωογονίαν ἐγείρει, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ
30 τὰ ἄλογα ζῶα πρὸς ὀχείαν ἄρρενοι τε καὶ διανίστησιν, ἦδη δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖς πυθμέσι τῶν ὑδάτων παρασκευάζει ζωογονεῖσθαι τὰς ἐν αὐτοῖς θάλπων τῶν ἰχθύων γονάς, καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς πρὸς ἔργα βλέπειν ἄρρενώτερον διατιθησι, καὶ ἡ σελήνη εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς ταχθεῖσα παρὰ Θεοῦ τοὺς καρποὺς καθυγραίνει καὶ θερμαίνει μετὰ καὶ
35 τινος μετρίως θερμότητος, τῷ ζωπύρῳ τε τοῦ ἡλίου καὶ αἰθρίῳ πυρὶ παραδίδωσι πεπαίνειν αὐτοὺς καὶ ἔστι σύνεργος τῷ ἡλίῳ· ὀρώμεν δὲ ὅτι τὰ τῆδε ὑπὸ σελήνης πράγματα ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων ζῶων

3 σὴν omis. V. 4 καταγαί...οῦ A : καταγαί ὁ νοῦ V, corr. Boll et Kroll. 13 αὐτῶν A : αὐτῆς V : αὐτῆ scripsi; sc. ἡ βασιλεία μου (p. 108, v. 15). 15 τοῦ omis. A. 17 παρηγμένων V : παρηγμ abscessum in A. ἀσυντελῆς δὲ A. 18 λυμαντικόν ... βιωφελὲς τοῖς abscessum in A. 20 καὶ τὰ codd. : εἰ τὰ scripsi. 25 Post σωμάτων spatium VIII lit. in A; dimidiatae lineae, in V. 33 Ante νυκτὸς verbum exrunctum (νυχθεῖσα?) in A. 35 ζωπύρῳ A : ἐμπύρῳ V. 36-37 ὀρώμεν - τῆδε ὑπὸ evanid. in V.

συμπάσχει αὐτῇ λειψιφωτούση τε καὶ αὐξίφωτούση, γαλή τε γὰρ λεί-
 πεται ἡπατος τῆς σελήνης λειψιφωτούσης καὶ αὐ αὐξίφωτούσης τὸ λει-
 πόμενον προσλαμβάνεται¹, ὄστρεα δὲ καὶ χήμαι καὶ ζωόφυτα καὶ πάντα
 <τὰ> τῶν σελαχίων γένη συμπάσχει τοῖς τῆς σελήνης φωσί, <οἱ> μυελοὶ
 τε τῶν ζῶων καὶ οἱ ἐγκέφαλοι καὶ πλήρη μὲν εἰσι ταῦτα πεπληρωμένης 5
 οὐσης, ὑπόκενα δὲ μεμειωμένης τυγχάνουσης αὐτῆς²· καὶ καθ' ἕκαστον
 ὀρώμεν ταῖς πρὸς τὸν βορρᾶν ἀναβάσει τῶν ἀστέρων καὶ ταῖς συνόδοις
 καὶ πανσελήνοις διαφόρῳ τρόπῳ ἐπαλλασσόμενον τὸ κατάστημα καὶ
 τοὺς ἀνέμους ἐν ταῖς τούτων ἀναβάσει σφοδρότερον πνεόντας καὶ
 αὐ ἐν ταῖς ἀποκλίσειν ὑποχαλώντας πολὺ καὶ ἐνδιδόντας, πελάγη τε 10
 πληροῦντα καὶ ἀνιέμενα κατὰ τὸν λόγον τῆς τῶν φωστήρων θέσεως
 ἐν τῷ σύμπαντι καὶ ποταμοὺς ὁμοίως συμπάσχοντας τῷ τῆς Σελήνης
 φωτί, καὶ νεκρὰ δὲ σώματα ὑπὸ τῷ φῶς τῆς Σελήνης τιθέμενα φθείρεται,
 καὶ πάσχει πάντως τὸ περιέχον ὑπὸ τῶν τοιοῦτων φωστήρων οὐπερ ἔξ
 ἀνάγκης τὰ τῆδε ζῶα μεταλαμβάνοντα ὁμοίως τῇ ποιότητι τοῦ περιέ- 15
 χοντος συνδιατίθενται, [f. 2] πῶς οὐχὶ καὶ τῶν λοιπῶν ἀστέρων δυνά-
 μεις τινὰς εἶναι φήσομεν, ὧν ἡ μίξις καὶ ἡ κράσις πολυσχιδεῖς ποιότη-
 τας τῶν σωμάτων προδιασημαίνεται καὶ κατὰ τὴν ἐκείθεν πρὸς τὰ
 ἐνταῦθα ἀπόρροϊαν τὰς δηλώσεις τῶν μελλόντων διατρανεῖ; ἀρα πάν-
 τως, εἰ μὴ τις πρὸς τὴν ἐνάργειαν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν προ- 20
 φανῶς ἀντειπεῖν ἐθέλη τῷ λόγῳ καὶ διαμάχεσθαι, τοῦτοισι συγκατα-
 τεθήσεται καὶ οὐ μόνους τοὺς δύο φωστήρας ἐνεργεῖν ἐν τῷ σύμπαντι

1 γαλή] an χολή? cf. Iamen Lydum, l. c. 2 Cf. Ioh. Lyd., *De ost.*, p. 16, 4, Waschmuth. 4 τὰ et οἱ suppl. Bidez. 8 ἐπελασσόμενον A. 9 σφοδρότερον A : σφοδρότερος V. 10 ἐνδιδόν abscessum in A. 11-12 λόγον - ἐν τῷ abscess. in A. 12-13 συμπάσχον[τας - ὄ]πὸ abscess. in A. 14 καὶ πάσχει - φωστήρων abscessum in A. 14-15 τῆδε - περιέχοντος abscess. in A. 17 ἀνάκραςις V. πολυσχιδεῖς codd. 18 τὰ ἐκ. πρὸς τὴν codd.; corr. Kroll. 19 An διατρανοῖ? 21 ἐθέλει codd. 22 τοὺς V : τοῦ A.

¹ Post hoc verbum in margine codicis Veneti prima manus adiecit : [Κ]αὶ τὴν ἴβιν καὶ τὸν κέρκοπα (sic) Αἰγυπτίους ἐνθεν ἐδόκει τιμᾶν· ἀμφοτέρω γὰρ τὰ ζῶα σελήνην συμπαθεῖ εἶναι προσεῖκασται· ἡ μὲν ἴβις αὐτῷ τῷ σχήματι ἔμφερα τὰ ἄκρα μὲν ὀμφαλοειδῆ, λευκαίνουσα δὲ τὰ μέσα, καθάπερ ἡ αἰθρία· ὅτε γὰρ ὁ οὐρανὸς ἀσέληνος οὐδὲ ἴβιδες ὀρώσι, μύουσι δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἄσαιτοι ἐγκαρτεροῦσι τὸ συγγενὲς στοιχεῖον ἀναμένουσαι· ὁ δὲ κέρκοπος (sic) δηλο- τέρας ἔχει τὰς ἐνεργείας· ὅτε γὰρ αὐξεῖ ἡ σελήνη ὁ τῶν ὀφθαλμῶν κύκλος αὐτοῦ εὐρύνεται, ὅτε δὲ μειοῦται, τὸ τῶν ὀμμάτων περιφερὲς συστέλλεται· Δέρκυλλος δὲ φησιν ὅτι γεννᾶται ἐν τῷ ὕδασι ποταμῷ λίθος λυχνήτης (sic) καλούμενος. οὗτος Σελήνης αὐξομένης ἤχον μελωδίας ἀποδίδωσι καὶ ἐν Ἄρ. ρει (sic) δὲ τῷ ποταμῷ τῆς Κελτικῆς τίκτεται ἰχθύς, κλωπίων (sic) αὐτὸν οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσι, ὃς αὐξομένης σελήνης λευκὸς γίνεται, μειούσης δὲ μελαίνεται = Lydus, *De Mens.*, III, 11, p. 51, 5 ss., Wunsch. Quae Iamen non ex ipso Lydi thesauro deprompsisse videtur librarius sed ex Anastasio Sinaita, qui in Hexaemero Lydum expilavit; cf. Migne, *Patr. gr.*, t. 89, col. 904 [875].

² Haec et alia quae cursu lunae efficiuntur, describit quoque Apomasar, III, 13, Περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Σελήνης, cf. supra cod. 2, f. 70^v.

παραδέξεται, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπράκτους πεπηγῆναι ἐνστήσεται; εἰ γὰρ οὗτοι ἐνεργοῦσιν, ἔξ ἀνάγκης ἀκείνοι· εἰ δὲ τὴν τῶν ἀστέρων δύνα- μιν καὶ παρασημείωσιν ἀνατρέψοι τις, ἔξ ἀνάγκης καὶ τὴν τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καὶ τῶν λοιπῶν στοιχείων. οὐχ οὕτω δὲ δεῖ· πλην 5 ἢ ἔξ ἐκείνων σημείωσις ὀλίγοις ἔγνωσται καὶ τοῖς λεπτοτέρως καὶ ἐπιστημόνως νοοῦσι καὶ ἐπιβάλλουσιν.

Εἰ γὰρ ἀμαθῆς ἀκούση τοῦ σοφοῦ λέγοντος « μὴ ἄφη μορίου διὰ σιδήρου τῆς σελήνης ἐπεχούσης τὸ ζῶδιον τὸ οἰκειούμενον τῷ μορίῳ ἐκείνῳ », ὡς κενὸν καὶ ἄχρηστον τὸ εἰρημένον ἀκούσεται, ὁ δὲ σοφὸς 10 ὡς φυσικὸν τυγχάνον, καὶ ἀποδέξεται τοῦτο. καὶ γὰρ μεγίστην τὴν οἰκειότητα πρὸς τὰ τῆδε πάντα καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα κέκτηται καὶ ἐνδείκνυται ὁπότεν ἐν τοῖς ζῶδιοις διαπορεύεται τοῖς φυσικῶς ἀναλο- γοῦσι καὶ οἰκειουμένοις καὶ ἐφαρμόζουσιν ἐκάστῳ μέρει τῶν σωμάτων ἡμῶν· ἔσται δὲ τῇ φύσει ὑγροτέρα ἀπάντων διὰ τὸ καὶ προσγειότεραν 15 εἶναι τῶν λοιπῶν ἀστέρων καὶ μεταλαμβάνειν πλείστων τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναθυμιάσεων· ὑγρότητα γὰρ πλείονα τινὰ τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις ἐντί- θησιν. εὐλαβεῖται τοίνυν σιδήρῳ προσψαύσαι τοῦ τοιοῦτου μορίου· εἰ γὰρ πως τμηθεῖν, πλείων ἐκείσε ἢ ἐπίρροια γίνεται τῆς ὑγρότητος· ἔνθα δὲ ὑγρότης, ἐπιρρευματισμοὶ καὶ οὕτω φλεγμονὴ ἐπακολουθεῖ.

20 Αὐθις δὲ εἶπερ ἀκούσεται· « μὴ δῶης τινὶ καθάρσιον τῆς σελήνης συνοδευούσης τῷ Δίῳ », ἐκείνος μὲν ἀσύνητος ὧν οὐ μὴ συνήσει· ὁ δὲ γ' ἐπιστήμων εἰδὼς ὅτι εὐκρατὸς ἐστὶ τῇ φύσει ὁ Ζεὺς, δι' ἣν αἰτίαν κάτωθεν δηλωθήσεται, καὶ ῥωννύων καταλλήλως τὰ σώματα, ἐντεῦθεν θηράται ὅτι ἀμβλύνεται ἢ τοῦ καθαρσίου δύναμις τῇ 25 τοῦ τοιοῦτου ἀστέρου συνόδῳ, καὶ διὰ τοῦτο τὸ φάρμακον ἀσθενεῖ τὰς ὕλας ἐλκῦσαι καὶ ἀντιπαλαῖσαι τῇ διαθέσει· αἰεῖ [f. 2^v] γὰρ ἡττωμέ- νης τῆς φύσεως ὑπερρικᾶ τὸ φάρμακον καὶ ἔλκει τὰς ὕλας ἐκ βάθους κατὰ τὴν οἰκείαν ἐνεργεῖν φύσιν.

Εἰ τοίνυν προσέξει τοῖς αὐτοῖς καὶ ὁμοίοις τις ῥήμασι, καὶ ἔργοις 30 εὐκαίρως ἐπιχειρήσει τὴν αἰτίαν τῶν ῥημάτων εἰδὼς φυσικὴν καὶ προ- φυλασσόμενος, καὶ σὺν Θεῷ πάντα ποιῶν οὐδὲν τι προσπαίσει Θεῷ· ὁμοιον γὰρ ὡσπερ εἴ τις τὰς ἐν τῷ οἰκείῳ σώματι πλεοναζούσας ὕλας οἶδε καὶ κατὰ τὴν σώματος κράσιν τῇ διαίτῃ δεόντως κέχρηται, τοῦτο οἰκονομῶν ὡς εἰ ἀπὸ πλεονασμοῦ χολῆς μελαίνης εἴτε Ξανθῆς εἴτε 35 τινὸς ἑτέρου κακοήθους χυμοῦ ἢ νόσος μέλει γίνεσθαι, αὐτὸς εὐχύμῳ διαίτῃ χρώμενος ἐλαττώσει τὴν νόσον· ὡσπερ οὖν οὗτος οὐ διαμαρ- τάνει τὰ καθ' ἑαυτὸν οἰκονομῶν τῇ εὐχύμῳ διαίτῃ, οὕτως οὐδ' ὁ τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ ἐνασχολούμενος, ὡς φυσικῇ τινὶ οὐσίᾳ καὶ ἀπὸ Θεοῦ δεδω-

3 ἀνατρέψει A. 8 οἰκειουμένων V. 12 διαπορεύεται V. 14 ss. cf. Ptolem., *Tetrab.*, p. 17, 14 ss., ed. 1553. 18 φλεγμονὴ A : φλυγμονὴ V. 22 ὁ δὲ γ' V : ὁ δὲ οὐ A. 23 Haec, a librario ommissa, olim exstiltisse ex Glycae responso apparet. 25 τοῦ τοιοῦτου τοῦ V. 31 προσπαίει V. 33 σώματος κρά et ἴτη χρώμενος euanid. in V. δεόντος cod. 35 εὐχύμῳ corr.; cf. v. 37 : ἐσχάτῳ codd.

ρημένη πρὸς οἰκονομίαν τοῦ βίου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου τούτου σώματος ἐπίκαιρον τινα, ταῖς ἀγίαις οὐ προσκρούει γραφαῖς. ἡ γὰρ εὐκαιρος τούτων χρήσις καὶ εὐχρηστος ἔξ ἀπεριέργου γινομένη τρόπου πρὸς οἰκονομίαν τῶν καθ' ἑαυτὸν οὐκ ἔστιν ἀσέβεια, καθὼς συ εἰρηκας· τὰς τε γὰρ δεδομένας ὑπὸ Θεοῦ δυνάμεις τοῖς ἀστροῖς <καὶ> τὰς κράσεις καὶ τὰς 5 ποιότητας καὶ τὰ ἀπὸ τούτων προσημαίνει μόνα. [f. 2^v] ἡ μέντοι παράχρησις ἐν ταύτῃ ἀναφαίνεται ὅταν δι' ἐπικλήσεως τοῖς ἀστροῖς προσομιλώσιν τινες ὡς οἱ τὰ στοιχειωματικὰ ποιοῦντες· καθ' ὃν δὴτα λόγον καὶ οἱ ἀστρολόγοι μάγοι λέγονται, ὡς ἐκτρεπόμενοι τῆς εὐθείας καὶ παρεκκλίνοντες πρὸς τὸ ἀσεβές· τοῦτο δὲ πάντῃ ἀσεβές τε καὶ ἀποτρόπαιον 10 κατὰ τὰς τῶν ἁγίων φωνάς, καθὼς κάτωθεν δηλωθήσεται. τὸ μέντοι προειδέναι τὸ μέλλον εἴτε φαῦλον εἴτε ἀγαθὸν καὶ μὴ δι' εὐχῆς καὶ εὐποΐας ἀπωθείσθαι τοῦτο ἐθέλειν εἴτε μὴ οἰκείουσθαι, ἀλλὰ θαρρεῖν ὡς ἀναντιρρήτως ἐκβησομένου τοῦ προσδοκωμένου εἴτε φαύλου εἴτε ἀγαθοῦ, κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ ἢ παραχώρησιν τῆς δυνάμεως τῶν ἀστρων 15 ἀμβιβασμένης καὶ κατὰ τὴν ἐκείνου θέλησιν τὸδε τι ἀποτελεσθῆναι ἐνδεικνυούσης, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελῶς διακείσθαι πρὸς εὐποΐας καὶ τὰς ἄλλας ἀγαθοεργίας δι' ὧν ὁ Θεὸς ἐξιλιάσκειται, ἀμαρτία ἐστί. ἡ δὲ παράλογος χρήσις καὶ πέρα τοῦ δέοντος [f. 3] καὶ περιεργότερως ἔχουσα ὡς λυμαντικὴ διωκτέα καὶ σιωπῆς παντελοῦς ἀξία καὶ κατακρίσεως 20 ὄντως ἀξία.

Κατὰ τοὺς εἰρημένους τοίνυν λόγους [οἱ] δηλωτικοὶ μόνον τῶν τριῶν καιρῶν οἱ ἀστέρες εἰσὶ παρεληλυθότες, ἐνεστῶτος καὶ μέλλοντος, φυσικῶς ἐνεργοῦντες καὶ κατὰ τὰς ἐαυτῶν φυσικὰς ιδιότητας· τὸ δὲ φυσικῶς ἐνεργεῖν καὶ βιωφελές ἐστίν· οὐκ ἄρα ἀπόβλητον. οὐ τοίνυν ποιητικοί, ἄψυχα γὰρ τὰ τῶν ἀστέρων σώματα καὶ ἄλογα καὶ ἀναίσθητα· διὸ παρατηρητικῶς τούτοις προσφερόμενος οὐκ αἰτεῖται 25 ἔξ αὐτῶν καὶ μανθάνει τὴν γνῶσιν ἔξ ἀποκρίσεως, καθάπερ οἱ ἐπὶ πᾶσι ποιοῦντες τοῖς δαίμοσιν, ἀλλὰ γινώσκων τὴν φύσιν τῶν ἀστέρων καὶ τὴν ἔξ αὐτῶν κράσιν καὶ τὸν σχηματισμὸν τὸν δηλοῦντα σημειοῦται τὰ 30 τε ὄντα τὰ τε ἐσόμενα¹.

¹ οἰκονομίαν ex οικοδομήν correctum A. καὶ omis. A. 5 διδομένας A. καὶ suppl. Boll. 6 προσημαινόμενα codd., corr. Boll.; vide infra, n. 1; cf. Diels, *Elementum*, p. 55 ss. 10 καὶ πάντῃ V. 11 vide p. 120, v. 24 ss. 13 εἴτε] Leg. ἢ? 14 ἀνατιρήτως A. 14 s. cf. Ptolem., *l. c.*, p. 11, 12 sq. 17-18 τοὺς ἄλλους A. 20 λυμαντικὴν V. 22 οἱ delevi. 24 αὐτῶν A. 25 ἐνεργοῦντες A. 30 καὶ secl. Bidez.

¹ Iam Origenis placitum fuerat ὅτι οἱ ἀστέρες οὐκ εἰσὶ ποιητικοὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις, σημαντικοὶ δὲ μόνον. Cf. Bouché-Leclercq, *Astrol. grecque*, p. 614, n. 2. Hanc sententiam defendit saeculo VI Procopius Gazaeus (Mai, *Classici auctores*, VI, p. 73 s.); at Stephanum Byzantinum fontem Manuelis esse crediderim, vide *Catal.*, II, p. 185. Cf. infra p. 122, 34. De eadem doctrina apud veteres astrologos et philosophos, cf. Boll, *Stud. über Ptolem.*, 1894, p. 221, 1.

Δοκεῖ μέντοι καὶ σφαλера ἡ τέχνη τυγχάνειν κατὰ δύο αἰτίας — καὶ ἔσται τοιαύτη ἔν τισι — μίαν μὲν τὴν ἔξ ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων τῶν μεταχειριζομένων αὐτήν· «λογισμοὶ γὰρ ἀνθρώπων δειλοὶ καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπινοίαι αὐτῶν», ἑτέραν δὲ τὴν διὰ τὸ μεταποιεῖσθαι ταῦτα παρὰ 5 Θεοῦ, καθὼς βούλεται, ἔνθα θέλει θαυματουργεῖν· διὸ καὶ τὸ θαῦμα τότε ὄντως θαῦμά ἐστιν ὁπόταν ἐν τοῖς παρὰ προσδοκίαν τυγχάνουσι καὶ ἤδη ἐν ἀπελπισμῶ σιωπῆς τῆς κατ' ἀνθρωπον ἢ τοῦ Θεοῦ ἐπιλάμπῃ δύναμις καὶ ἰσχύς, καθὼς ἐκ παραδειγμάτων προιόντος τοῦ λόγου δηλώσομεν.

10 Εἰ δὲ τὸ Μωσαϊκὸν παράγει· «ἔσονται ταῦτα εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἑνιαυτούς», δεξόμεθα τὸ ῥητὸν ὅτι [τὸ] προφητικόν, πλὴν ἀποδείξομέν σοι ἐκ τῆς κυριωτέρας γραφῆς αὐτῆς δὴ τῆς εὐαγγελικῆς καὶ κυριακῆς ὅτι τὸ εὐαγγέλιον τῇ ἀστρολογίᾳ προσμαρτυρεῖ¹· «εἶδομεν γὰρ, φησί, τὸν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ 15 καὶ ἤλθομεν προσκυνησάμενοι αὐτῷ». ἄρα εἰ μὴ ἦν τῶν μελλόντων δηλωτικὴ ἀλλ' ἀνύπαρκτος καὶ ψευδὴς ἡ ἀστρολογία, οὐκ ἂν ὀνόματος ἀστέρος ἐμνήσθη ὁ εὐαγγελιστής. ἐξήρκεσαν γὰρ τὰ λοιπὰ σημεῖα τὰ τότε συνεπακολουθήσαντα· νῦν δὲ ἴστορεῖ καὶ προσμαρτυρεῖ ὅτι [f. 3^v] 20 διὰ τῆς τοῦ ἀστέρος θεωρίας ὠδηγοῦντο οἱ μάγοι πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν· τὸ μέγα τῆς οἰκονομίας μυστήριον ὁ κύριος καὶ δεσπότης ἡμῶν τελεσιουργῶν ἐπὶ τῆς γῆς τούτους οὐκ ἔλαθεν, ἀλλ' ἔξ ἀσυνήθους ἀστέρος ἀρτιφατοῦς αὐτοῖς ἐπεγνώσθη Θεὸς ἐπὶ γῆς καὶ ἀνθρωπος, βασιλεὺς καὶ θνητός. τοῦτο δὲ διὰ τῶν δώρων αὐτῶν ἐσημῆναντο χρυσὸν μὲν ὡς βασιλεῖ, λίβανον δὲ ὡς θεῷ καὶ σμύρναν ὡς θνητῷ 25 προσενεγκόντες, καὶ τῶν παρασημειώσεων τῶν ἀποτελεσμάτων ἀκριβεῖς ὄντες εἰδήμονες τὸν τε τόπον καὶ τὸ ἔθνος ἐγνώρισαν ἀπὸ τε τῆς ἐπιτολῆς τοῦ τοιοῦτου ἀστέρος καὶ τοῦ ζῴδιου ἐν ψὶ ὁ τοιοῦτος ἀστὴρ ἐφάνη, τῆς τε προσνεύσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ σχήματος· κατὰ γὰρ τὰς διαφόρους αὐτῶν ἐμφανείας καὶ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸ ζῴδιον ἐν ψὶ 30 ἐμφανίζονται διαφορὰς μεγίστων προδηλοῦσι πραγμάτων.

Εἰ δὲ τις λέγει ὅτι νέος ἦν ὁ ἀστὴρ καὶ οἶος οὐδέποτε ὤφθη καὶ ὡς παρὰ φύσιν ἦν ἡ πορεία αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ βορειοτέρου μέρους ὡς πρὸς

1 s. Cf. Ptolem., *l. c.*, p. 6, 16. 2 ἔσται] ἔστι con. Kroll. 3 Sap. Salom., IX, 14. δειλοὶ V : δηλοὶ A. 4 αὐτῶν V : ἄνων (= ἀνθρώπων) A. 7 ἤδη V : εἶδη (vel εἶθα) A. 10 ἔστωσαν εἰς σημεῖα Gen. I, 14. 11 τὸ del. Kroll. 14 Matth. II, 2, 15-16 δηλωτικῆς V. 17 εὐαγγελιτῆς A. 17 ss. Cf. Glycam 130, 24 ss. 19 το οἱ μάγοι πρὸς τὴν τῆς ἀλ omis. in spat. V. 20 οἰκονομίας] οἰκο omis. in spat. V. 23 αὐτῶν omis. A. 25 ss. Cf. infra, p. 127, 11 ss. 26 τὸν γὰρ τόπον codd. 30 προδόξουσι ut vid. V. μεγίστας con. Kroll. 31 ὁ νέος ἦν A. Cf. p. 114, v. 12.

¹ Utrum magi ex Oriente astrologi fuerint an non et cuiusnam generis fuerit stella quae eos duxisse fertur, inde a priscis temporibus inter doctores christianos quaesitio controversa et plena dissensionis fuit, nec quicquam novi attulisse videtur Manuel Comnenus; cf. quae congescit Bouché-Leclercq, *Astrol. grecque*, p. 610 ss,

μεσημβρίαν γενομένη, λέγομεν ὡς καὶ τοῦτο θαυμά ἐστιν, ὡς ἡ τοῦ ἡλίου ἐκλειψις ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ δεχόμεθα τὸν εἰπόντα· εἰκὸς γὰρ ἦν ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου μυστηρίου ὑπερφυῆς τι τέρας φανῆναι ἐν οὐρανῷ τοῦ ἐπὶ γῆς τελομένου μυστηρίου δηλωτικόν, ἔξ οὗ γνωσθῆναι ἐνῆν 5 τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένοις τὸ τοῦ μυστηρίου καινότερον, ὡς ἔξ αὐτοῦ συναγαγεῖν καὶ ἐπισημειώσασθαι περὶ τοῦ γεννωμένου ὅτι Θεὸς καὶ βασιλεὺς καὶ θνητός. λέγεται δὲ καινοφανῆς διὰ τὸ ἀλλοῖον εἶναι καὶ οὐ κατὰ τοὺς καθ' ἑκάστην φαινομένους ἀστέρας· ὥσπερ γὰρ ἢ ἐπὶ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ γενοῦσα ἐκλειψις παρὰ φύσιν ἦν, ἀλλ' ὅμως τὸ ἐκούσιον αὐτοῦ πάθος δεδήλωκε τῷ ἀκριβεῖ ἐπιστήμονι, 10 καθὼς πλατυκώτερον δηλωθήσεται, οὕτω καὶ ὁ ἐπὶ τῆς γεννήσεως ἀστήρ νέος τυγχάνων καὶ ἀσυνήθης καὶ ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς τὸ τοῦ γεννωμένου ὑπερφυῆς προδεδήλωκεν καὶ ὅτι ἐνυπόστατος ἡ τέχνη· κἄν γὰρ κομήτην εἶπωμεν τὸν ἀστέρα τυγχάνειν συνήθη καὶ κατὰ φύσιν, κἄν ὑπερφυῆ τε καὶ νέον, ἀμφοτέρωθεν τὸ τῆς τέχνης ἐνυπόστατον 15 συνιστῶμεν καὶ [f. 4] τὸ τῶν παράτετηρηκῶτων ἀπλανές τε καὶ εὐστοχον καὶ τὸ ἐκατέρωθεν πρὸς σωτηρίαν εὐρετικόν καὶ τοῖς μετ' ἀληθείας τὰ τοιαῦτα σκοποῦσιν ὠφέλιμον.

Καὶ σκόπει ὅτι ὁ σὺ λέγεις ἐναντίον τυγχάνειν, τούτῳ οἱ καλῶς ἐπιγνόντες τε καὶ χρησάμενοι ἐπὶ εὐρέσει τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων 20 σωτηρίας ἔξ ὕστερον εὐρέθησαν χρώμενοι, καὶ αὐτοῖς δὲ σωτηρίας ψυχικῆς τοῦτο γέγονε πρόξενον, ὡς ἐντεῦθεν δηλονότι τυγχάνειν ὅτι οὐδὲ κεκωλυμένα εἰσὶ ταῦτα παρὰ Θεοῦ· οὐκ ἂν γὰρ οὔτε ἐν τῇ γεννήσει οὔτε ἐν τῇ σταυρώσει τοιαῦτα διὰ τῶν ἀστέρων σημεῖα παρηκολούθησαν. ἂ γοῦν εἰς σημεία πεποιήκεν ὁ Θεὸς μεγίστων πραγμάτων, πῶς 25 σὺ λέγεις ἐναντία τυγχάνειν καὶ μὴ ἔχειν ἐνέργειαν; ὁρᾷς πῶς ὁ Θεὸς ἠυδόκησε τοὺς δι' αὐτοῦ παρηγμένους καὶ πεποιημένους ἀστέρας γινώσκεισθαι καὶ δυνάμεις ἰδίας παρασημειωτικὰς τῶν μελλόντων τούτοις ἐνέθηκε· καθάπερ γὰρ πρῶτον μὲν ἀνά μέσον σκότους καὶ φωτὸς διεχώρισεν ὁ Θεός, εἶθ' ὕστερον παρήξε τὸν δίσκον καὶ ἐνέθετο ἐν αὐτῷ 30 τὸ διεσκορπισμένον ἀτάκτως φῶς, ἵνα μὴ παρὰ τισι τοῦτο νομίζεται ὡς ἔξ ἀρχῆς ἦν ἅμα τῷ δίσκῳ, ἀλλὰ παρὰ πάντων γνωρίζεται ἐκ τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ καὶ ἀμφοτέρα εἶναι τὴν τε τούτων ἀνά μέρος δημιουργίαν καὶ τὴν ἐς ὕστερον ἀδιάρρηκτον ἔνωσιν, οὕτω καὶ ἐν τῇ σταυρώσει καὶ ἐν τῇ γεννήσει διὰ τῶν ἀστέρων ἐδήλωσε τὴν 35 παρασημειωτικὴν αὐτῶν δύναμιν· καὶ ἐν μὲν τῇ γεννήσει ἦν ὁ ἀστήρ παρὰ φύσιν καὶ ἡ πορεία αὐτοῦ παρὰ φύσιν· διὰ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς τέχνης αὐτῶν ἐπεγνώκασιν οἱ μάγοι τὸ θαῦμα· οὐ μόνον δὲ ἀπὸ τῆς

1 γινόμενος V. 11 γεννέσεως A. 12 ὑπὲρ omis. V. 13 καὶ ὅτι scripsi : εἰτε codd. 14 εἶπομεν A, dubium in V. 15 ὑπερφυῆς V. 19 τοῦτο codd., corr. Bidez. 23 θεῶ codd., corr. 25 γοῦν omis. A. 26 ἐνέργειαν conl. Boll nam de σημαίνειν ἀστέρας non de ποιεῖν Manuel agit. 31 νομίζεται V. 32 γνωρίζεται V. 37 παρὰ omis. V.

οἰκείας τοῦ ἀστέρος αἰσθήσεως ἀλλὰ καθὼς ὁ Θεὸς εὐδόκησε, διὰ θαύματος θέλων δι' αὐτοῦ προσημειώσασθαι τὸ μέλλον ἐπισυμβαίνειν μυστήριον· οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκλειψεως παρὰ φύσιν ὀπισθόπους γέγονεν ἡ σελήνη ἐγγὺς πορευθεῖσα πρὸς ἥλιον· ἔξ οὗ καὶ ὁ Ἄρεο- 5 παγίτης πάσχειν ἐπέγνω Θεόν.

Εἰ δὲ ἄγγελον ἐρμηνεύει τις εἶναι τὸν τοιοῦτον ἀστέρα, καταδεξόμεθα τὸν λόγον καὶ τὸν ἐρμηνέα ἀποδέξομεθα· οὕτω γὰρ φήσομεν καὶ δοξάσομεν, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς μηνυτῆς ἦν ἀγαθοῦ καὶ κοσμοσωτηρίου τοιοῦτου ὁποῖος ἦν <δ> γεννώμενος· οὐδὲ γάρ, εἰ ἄγγελος ἦν, τὸ τῆ φύσει 10 δεύτερον ὄν μετὰ τὸ πρῶτον φῶς, ἢ νοερά οὐσία καὶ [f. 4^v] ἄλλος τοῖς ἀπίστοις μάγοις ἀπεκάλυψεν ἂν τὸ μυστήριον ἢ συνελάλησεν· ἦν γὰρ οὕτως ἦττον τὸ θαῦμα τὸ ὅλον, ὡς εἰπεῖν, τοῦ ἀγγέλου καὶ οὐ τοιοῦτου πλήρες φρίκους καὶ θάμβους ἀλαλήτου μάγοις παραδηλοῦν τὸν γεννώμενον ὅτι θεάνθρωπος βασιλεὺς ἀθάνατος συναμφοτέρωθεν καὶ θνητός 15 καὶ ἐν τόπῳ τῶν Ἱερουσολύμων γεννώμενος.

Κομῆται μέντοι κατὰ καιροὺς ἐπιφαινόμενοι πάντοτε μεγάλων τινῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐναλλαγῶν εἶναι λέγονται παρὰ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἄγγελοι προμηνυταὶ καὶ σημάντορες· καὶ ἵνα <ἐκ> τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καὶ ὕστεροις χρόνοις ἐπισυμβάντων παραστήσωμεν τὸ λεγόμενον παρ' 20 ἡμῶν καὶ ἔξ ἡττόνων ἢ τὸ παράδειγμα, κομήτης ἦν καὶ ὁ φανεῖς ἀστήρ ὀπηνίκα διὰ τῆς χώρας τῆς Ῥωμανίας διήλθον οἱ Ἀλαμάνοι¹, ἦν διέλευσιν καὶ προεῖπον οἱ τότε τεχνῖται καὶ μάλλον οἱ εἰδότες ὡς τοιοῦτος ἐφάνη ἀστήρ, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἐν βασιλευσιν αἰοδίου κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ πάππου τῆς βασιλείας μου, ὀπηνίκα διελθεῖν ἔμελλον καὶ 25 τότε δυτικὰ ἔθνη διὰ τῆς χώρας τῆς Ῥωμανίας². ἰδὲ οὖν τὴν τέχνην ὡς οὐκ ἐσφάλη, ἀλλ' ἀπετελέσθη ὡς οἱ τεχνῖται προεῖπον.

Μετὰ δὲ τινῶν χρόνων παραδρομῆν τῶν ἀπὸ τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως ὁ πολὺς τὰ θεῖα Διονύσιος ὁ Ἄρεοπαγίτης οὐκ ἐντεῦθεν ἐποδηγήθη πρὸς πίστιν; ἐπεὶ γὰρ ἤκουε τοῦ μεγάλου Παύλου ἐν 30 Ἀθῆναις διδάσκοντος περὶ τοῦ δι' ἡμᾶς ἐν σταυρῷ τεθηκότος Χριστοῦ, καὶ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ἠρώτησε καὶ ἀναποδίσας τὸν Χριστὸν αὐτὸν ἐκείνον εἶναι ἐγνώρισε, καθ' ὃν τὴν παρὰ φύσιν ἐώρα ἐκλειψιν·

2 λων δι' αὐτοῦ evanid. in V. 9 ὁ suppl. Kroll. γενόμενος A. 12 οὔτοι οὐ τὸ A : οὐ τοιοῦτον V; corr. Bidez. 13 φρίκης V, fors. recte. ἀλαλήτους codd., corr. Bidez. 18 ἐκ supplevi. ἐν τοῖς A : αὐτοῖς V. 19 παραστήσομεν A. 23 κυρίου V. 32 ἐγνώρισε ut vid. A.

¹ Expeditionem imperatoris Conradi III, a. 1147 p. C., pro calamitate rei publicae habuerunt Byzantini, vide e. g. Nicet. Chron., I, 4, p. 80, 9 : νέφος πολεμίων ἐκ τῶν ἐσπερίων ἐπισυστάν κλιμάτων, τετριγὸς δεινὸν καὶ δλέθριον, ἐς τὰ Ῥωμαίων ἐνέσκηψεν ὄβρις, ἢ τῶν Ἀλαμανῶν, φημί, κίνησις. Illam calamitatem apparitione cometae significatam fuisse alibi non inveni.

² De prodigiis qui adventum Occidentalium regnante Alexio portenderunt, cf. Muralt, *Chronologie byzantine*, ad annum 1095, p. 73, n° 3.

ἐπιστήμων γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ καὶ ἀκριβῶς ἤδει ὅτι τέσσαρες καὶ δεκαταίας οὔσης τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου μακρὰν τῶν συνδέσμων τυγχάνοντος οὐδέποτε ἡλιακὴ γίνεται ἔκλειψις, ὅποταν δὲ συνοδεύῃ τῷ ἡλίῳ ἡ σελήνη καὶ καθ' ἐνὸς ἢ τῶν συνδέσμων. ἔνθεν τοι καὶ πρὸς τινὰ τῶν φίλων αὐτοῦ συνοδοιποροῦντα τῷ τότε αὐτῷ· « ἢ Θεὸς πάσχει ἢ υἱὸς 5 Θεοῦ καὶ συμπάσχει τῷ πάσχοντι¹ » εἶρηκεν, ὡς ἐκ τῆς ἐπιστολῆς μανθάνομεν, εὐθὺς τῷ ἀποστόλῳ πειθίηνιος γέγονεν, ἐντεῦθεν αἰσθόμενος ἀληθεύειν τὸν κήρυκα, ἐκ τῆς παρὰ φύσιν δηλονότι τοῦ ἡλίου ἐκλείψεως, καὶ οὕτω διὰ τοῦ Παύλου προσεκολλήθη Χριστῷ. δηλὸν σοι καὶ ἐντεῦθεν ὅτι θεογνωσίας μᾶλλον χορηγία γίνεται καὶ σωτηρίας 10 ὑπόθεσις τοῖς μετ' [f. 5] ἐπιγνώσεως χρωμένοις αὐτῇ καὶ τοῖς δυναμένοις ἐπιστημονικῶς ἅπαν νόημα αἰχμαλωτίζειν εἰς Χριστόν· σύνες οὖν ὅτι καὶ ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν γίνεσθαι τὴν ἔκλειψιν ὁ ἐπιστημονικὸς ἐπέγνω πάσχειν Θεὸν καὶ ἐφάνη τὸ θαῦμα τῆ ἀληθείᾳ θαῦμα. οὐκ ἂν δὲ ἐφάνη τοιοῦτον τοῖς μὴ γινώσκουσι τὴν κατὰ φύσιν ἔκλειψιν, ὡς 15 αἰεὶ τοιαύτης γιγνομένης ἐκλείψεως, εἰ μὴ τῷ τῶν τοιούτων εἰδήμονι, ὡσπερ καὶ ἐπὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ τὸ παράδοξον τοῦ μυστηρίου τελεσιουργούμενον τοῖς εἰδήμοσι τῶν τοιούτων ἐγνώσθη διὰ τῆς ἀσυνήθους ἐπιφανείας τοῦ καινοφανοῦς ἀστέρος, ὡστε καὶ διὰ τῶν ἀστέρων εὐδόκησε κυρῶσαι τὸ πρῶην τοῖς ἀγγέλοις ἄγνωστον καὶ 20 ἀπόκρυφον μυστήριον. ἐμβάθυνον τοίνυν ὅτι, ὅτε Θεὸς τὰς φύσεις καινοτομεῖ, οὐδὲν τι κατὰ φύσιν οἰκείαν ἐνεργεῖν ἀντιστῆναι δύναται καὶ ἰδὲ τοῦτο ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ τῆς σελήνης. ἐν γὰρ τῷ καιρῷ τοῦ πάθους μακρὰν τοῦ ἡλίου τυγχάνουσα βουλήσει Θεοῦ ὀπισθόπους τοῦ πρὸς ἀνατολὴν ὀρίζοντος ὑπέδραμε καὶ τῷ ἡλίῳ ἠνώθη· δηλὸν οὖν ἐκ 25 τούτων ὅτι ἀνεπισφαλῆ εἰσι τὰ ἐκ τῶν ἀστέρων τεκμηριούμενα τοῖς αὐτοῦ παρατηροῦσι προσεκτικώτερος τῶν μαθηματικῶν.

Λέγεται δὲ ὡς καὶ τις Θεσσαλωνίκης ἀρχιερεὺς λιμὸν ἔλυσεν διὰ τῆς τῶν ἀστέρων ἐπιτολῆς τὰς αὐλακὰς σχίσας τῆς γῆς καὶ τὸν σπόρον εὐθέως καταβαλλόμενος καὶ διὰ τῆς τοιαύτης παρατηρήσεως περὶ τὸν 30 τότε καρποδοτῆσαι καιρὸν παρασκευάσας τὴν γῆν². ἐν δὲ τῷ μακρῷ τοίχῳ ἀνθρωπὸς τις ὀρύττων εὗρε λάρνακα, καὶ ἀνελόμενος ταύτης τὸ

¹ ὅτι ὅτι A. τέσσαρες καὶ δ. pro τεσσαρακαίδεκαταίας, cf. infra, 119, 1. 4 μεθ' ἐνός V. 5 αὐτῷ χρόνῳ conī Boll. 7 ἀποστόλῳ V : βασιλεῖ A. 9 χριστῷ V : θεῷ A. 22 δύναται omis. V. 27 προσεκτικώτερος A : προσεκτικώτερας V ; corr. 29 ἐπιτολῆς (sic) A. 30 καταβαλλόμενος codd. 31 Cf. infra, p. 128, 18 ss. De huiusmodi fabellis, cf. Norden, *In Farron. Sat. observationes*, 1891, p. 328 [Kroll].

² Hanc de Dionysio fabulam alii aliis verbis narrant, cf. Halloix, *Vita Dionysii*, apud Migne, *Patr. Gr.*, IV, p. 693 [496]. Epistolam ad Polycarpum (n° 7) Manuel spectat, cf. infra 132, 30. — Vide etiam *Catal.*, IV, p. 76, cod. Flor. 29, f. 119^v.

³ Illius archiepiscopi nomen prodit Glycas, infra, p. 136, 34. Historiam narrat Theophan. contin. p. 191, ed. Bonn. Cf. Boll, *Beiträge zur Ueberl. Gesch. der Astrol.*, p. 105, n. 4.

ἐπίπωμα εὗρεν ἐν αὐτῷ σῶμα νεκρὸν ὑπερμέγεθες καὶ γράμματα κεκολλημένα τῇ λάρνακι τάδε διαγορεύοντα· « Χριστὸς μέλλει γεννᾶσθαι ἐκ παρθένου Μαρίας καὶ πιστεύω εἰς αὐτόν· ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν βασιλέων πάλιν ὄψει με, "Ἡλιε" ».

5 Ἀκούομεν δὲ καὶ τὸν Πατάρων ἐπίσκοπον, ὃς ἦν ἐπ' ἀρετῇ διαβόητος, ἐκ τῆς τοιαύτης τέχνης λέγοντα πολλὰ ἀληθείας ἐχόμενα, ὡς ἡ ἀπόφασις ὕστερον ἔδειξε, παρασημειώσασθαι καὶ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην τὸν ἐν πατράσι σοφώτατον, πολλὰ περὶ τούτων φυσιολογῆσαντά τε καὶ συγγραψάμενον¹· καὶ τὸν μέγαν δὲ Ἀναστάσιον ἐν τοῖς 10 κεφαλαίοις αὐτοῦ παραινιζάμενον ταῦτα ὅπου περὶ τῶν στοιχείων φυσιο[φ. 5^v]λογεῖ, ἃ δῆτα πάντως τῆς τῶν ἀστέρων ἀπορροίας ἐπαπολαύει· οὐκ ἄρα ἀμαρτάνει ὁ ἀναίσθητα ταῦτα εἰδὼς καὶ δοξάζων, διὰ δὲ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος τὰς τῶν ἀστέρων ιδιότητας ἐνεργεῖν λέγων κατὰ προδήλωσιν καὶ οὐ κατὰ ποιητικὴν αἰτίαν.

15 Ὡς ἐν παραδείγματι γὰρ εἰπεῖν, ὡσπερ ἐν ταῖς σαρκικαῖς ὁμιλίαις καὶ ἐνώσεσιν τὸ ἐκκρινόμενον αἴτιον μὲν δοκεῖ τοῦ γενέσθαι ἀνθρωπον λογικὸν διὰ τῆς ἐνόμου συζυγίας, καθὼς ὁ Θεὸς ἐνετείλατο, ὃ καὶ ἀνέγκλητον πάντως ἐστὶν ὡς φυσικῶς ἐκτελούμενον, ἢ μέντοι τῆς συνουσίας παράχρησις παρὰ νόμους καὶ παρὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν 20 κακίζεται ὡς ἐφάμαρτος, κἂν καὶ τότε φυσικῶς καὶ ἀνεπαισθήτως ἐνεργῆ ζωογονίαν ὁ ἀνθρωπος, οὕτω καὶ ἐν ταῖς τῶν ἀστέρων δυνάμεσι, εἰ χρήσεται τις ἐνδεχομένως καὶ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ὕψιαινοντι λογισμῷ, καθὼς περὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τῆ ἐκλείψει καὶ ἐπὶ τῆς γεννήσεως τῷ ἀστέρι, οὐχ ἀμαρτάνων ἀλώσεται· εἰ δὲ που τὸ δέον 25 παρέλθῃ καὶ περὶ ἐμψύχων τούτων φρονήσει καὶ ποιητικῶν καὶ αἰτίων, λογικῶν τε καὶ αἰσθητῶν, κατακρίνεται· ἀνεπαισθήτως γὰρ καὶ κατὰ φυσικὴν ιδιότητα, ἦν ὁ δημιουργὸς Θεὸς αὐτοῖς ἐνέθετο . . . . . εἰς τὸ περιέχον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ σώματα ἐνεργοῦσιν. εἰ δὲ τις εἴπῃ· καὶ πῶς οὐχὶ καὶ αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἐνεργοῦσιν; ἀκούσεται ὅτι, ὡσπερ οὐ πᾶν τὸ 30 καταβαλλόμενον ἐξ ἀνθρώπου σπέρμα τελεσφορεῖται εἰς ἀνθρωπον, ἀλλὰ πῶς διὰ ζηρότητα μήτρας εἴτε ὑγρότητα εἴτε θερμότητα εἴτε διὰ πλήθος σπέρματος εἴτε ἐλάττωσιν, εἴτε ἄλλην αἰτίαν τινὰ τὸ ζωογόνον ἐμποδίζεται σπέρμα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα διὰ τινὰς ἀπροόπτους αἰτίας, τὸ δὲ μείζον κατὰ βουλήν καὶ δύναμιν τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐνεργοῦσι τὸ

² γενᾶσθαι A. 6 πολλὰ καὶ A. 9 Locum spectatum Anastasii Sinaitae non inveni, cf. tamen Migne, *Patr. gr.*, 189, col. 733 s., 902 ss. et infra p. 131, 1. 10 παραινιζάμενον A. 11 φυσιολογεῖν A. 15 σαρκικαῖς V : κοιναῖς (o et v e corr.) A. 15 ss. Cf. infra 133, 15 ss. 17 ἐνόμου A. 27 Post ἐνέθετο spatium VII litterarum A, viginti fere litt. in V. 31 Ζηρότητος codd. ὑγρότητος V. 32 θερμότητος V. 33 ἀπροόπτας V.

¹ Iohannis Damasceni excerpta in codicibus quoque astrologicis inveniuntur; cf. cod. Flor. 4, f. 46^v; cod. Venet. 7, f. 15^v. — De eius doctrina, cf. Glycam, infra, p. 136, 21.

κατ' οἰκείαν δύναμιν· καὶ ὡσπερ οὔτε ἡ φύσις οὔτε ἡ μήτρα οὔτε τὸ σπέρμα αἷτια ἢ ποιητικὰ νομισθήσονται, κἂν τῷ δοκεῖν ἐνεργῶσιν ὡς αἷτια διὰ τὸν λόγον τὸν ὑλικόν τε καὶ εἰδικόν, οὕτως οὐδὲ οἱ ἀστέρες ποιητικοὶ τε καὶ αἰσθητικοὶ νομισθήσονται ὅτι [f. 6] καὶ αὐτοὶ ἐκ προστάξεως τοῦ δημιουργοῦ τὴν χάριν ἔχουσιν· ὁ γοῦν οὕτω νοῶν καὶ 5 εὐσεβῶς ἐκλαμβάνων <τὸν> τῆς δημιουργικῆς προνοίας νόμον καὶ ὄρον, οὐδὲν τι προσκρούει Θεῷ.

Ἰνα δὲ καὶ τῶν ἐξῆς ῥηθησομένων ὡς ὁμοίων τοῖς προειρημένοις ὄντων ἐχώμεθα, φασὶν ὅτι καὶ ὁ <Α>βραάμ ἐκ τῶν ποιημάτων τὸν ποιητὴν κατέλαβε καὶ περὶ τοῦ Σήθ¹ υἱοῦ Ἀδάμ ὅτι πρῶτον παρ' 10 ἀγγέλου ταῦτα προεπαιδεύθη, ὡς λέγεται. ἔδει γὰρ τὴν ἐκ τοσοῦτου διαστήματος ἀφ' ἡμῶν ἀπέχουσαν γινῶσιν δι' ἀγγέλου γνωστὴν καταστήναι τῇ περιγίῳ ταύτῃ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ.

Τί δέ; μετὰ τούτους ὁ τῶν βασιλέων πατὴρ καὶ ἀπόστολος οὐ τῇ τοιαύτῃ ἐχρήσατο τέχνῃ θεμελιῶσαι θέλων τὴν καθ' ἡμᾶς ταύτην 15 νέαν Ῥώμην, φροντίζων περὶ αὐτῆς ὥστε ἀνάλωτον μείναι τοῖς ἐναντίοις μέχρι παντός καὶ τῇ πίστει πληθυνομένην, σύμβολον τούτων παρατηρήσας τὴν τῶν ἀστέρων βορειοτάτην θέσιν τε καὶ κίνησιν· τῷ γὰρ σοφωτάτῳ ἐκείνῳ Οὐάλεντι² θεωρῶ τῆς τοιαύτης χρησάμενος

1 ἡ μήτρα οὔτε omis. A. 2 αἷτιατὰ (sic) codd., cf. 121, 6. τὸ δοκεῖν codd.: corr. Kroll. 6 τὸν suppl. Kroll. 8 ὁμοίως codd. 9 ὄντως ἐχώμεθα codd. ὅτι καὶ ὁ Ἀβραάμ evanid. in V: βραάμ (sic) A. Cf. Genes. XV, 5-6; Philon. Alex., *De nobil.*, 5 (II, 442 M). 15 θέλων V: μέλλων A. 17 πληθυνομένη codd. 19 τῆς ante τοιαύτης omis. A.

¹ Seth inventor astrologiae apud Byzantinos ferebatur, cf. Malal., *Chronogr.*, p. 5 s., ed. Bonn.; Georg. Monach. I, p. 10, ed. De Boor; Steph. phil. in *Catal.*, II, 182, v. 26. Vide etiam Bouché-Leclercq, *Astrologie grecque*, p. 578, n. 1, 4. — Fabellam de angelo narrat excerptum in cod. Vindobon. 1, f. 175, servatum (*Catal.*, VI, p. 3); cf. Syncell., *Chronogr.*, p. 16, ed. Bonn. et infra Glycas p. 140, not. 1.

² De Veltio Valente, plura scriptores Byzantini commentū sunt. Eum urbi a Constantino condendae genituram opportunam quaesivisse varie narrant Zonaras XIII, 3 (II, p. 180, Dindorf), Cedrenus I, p. 497, Bonn.; Glykas, p. 463. Sed cum Valentem sub Antoninis floruisse constet (cf. Kroll, *Catal.*, II, p. 86), eum ortui Constantinopolis praefuisse aperte mendacium est, quod non ante decimum saeculum conflictum esse credam. Inveni et in codice Vaticano 1065, f. 151, κρίσιν Οὐάλεντος διὰ τὸν Μουχοῦμετ, ubi similiter astrologum graecum cum rege Persarum colloquentem inducunt. — Atlamen comperimus Constantinum mathematicos quosdam de Romae novae natalibus consuluisse (Preger, *Hermes*, XXXVI, 339 s.), quod tunc temporis vel ad monumenta extruenda fieri solebat (cf. Maas, *Analecta sacra*, Marburgi. 1901, p. 10) et semper de urbibus praecipue regiis valuit. Seleuco Seleuciam condituro ad fundamenta moenium iacienda magi horam faustam vel potius infaustam indicaverunt (App. *Syriac.*, 57); mullo post in eadem regione Chalifa El-Mansur celeberrimis aetatis suae astrologis adiutus Bagdadam aedificavit (Suter, *Mathem. und Astrol. der Araber*, p. 208, 228) et tempore

σκέψεως τέσσαρες καὶ δέκατον χρόνον ἀνέμεινε εἰς παρατήρησιν τῶν πρὸς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν αὐτῷ συντεινόντων· εἴπερ δ' ἴσως κατὰ καιροὺς ἀπὸ τε σεισμῶν ἢ πυρὸς συμβαίνοι αὐτῇ περιστατικά, εἴτε μὴν δυστυχοίῃ ἐν τοῖς λογιωτέροις τῶν οἰκητόρων αὐτῆς, καὶ τοῦτο 5 τῆς τοῦ τότε καιροῦ συμβολογραφίας τυγχάνει ὑπόδειγμα. καὶ προεῖπε τοῦτο ὁ μαθηματικός, οὐ γὰρ ἠδύνατο τὰ πάντα μείζω τε καὶ ἐλάχιστα συμπεριλαβεῖν καὶ συμπεράναι πρὸς τὸ αὐτῷ βουλευτόν. εἴπερ οὖν ταῦτα προεῖπεν ὁ μαθηματικός, σὺ δὲ ὄρῳ ἐν ἔργοις ταῦτα γιγνόμενα, οὐκ ἀποδέξῃ τὸν μαθηματικὸν καὶ ὑπερεκθειάσῃ τὸ μάθημα; καὶ μᾶλλον 10 ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ τόπῳ τοῦ Ζωδιακοῦ ὁ τοῦ Κρόνου ἀστὴρ κείμενος σημειογραφῆσας ἐδήλωσε τὰ τῶν πολιτῶν χρήματα πρὸς τοὺς μοναχοὺς ἀναλίσκεσθαι, ὡς μοναχὸς καὶ αὐτὸς τυγχάνων, καθὼς καὶ μέχρι τοῦ νῦν τοῦτο γινόμενον βλέπομεν. ἢ μᾶλλον ὡς ἀπαγορευόμενον κακίσεις τοῦτο καὶ ἀπορρίψεις; οὐδαμῶς. εἰ γὰρ αἰρετικὸν ἦδει τὸ μάθημα 15 ἐκείνος ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς ὁ ἐν ἀποστόλοις ἀπόστολος καὶ Ζηλωτῆς τῆς εὐσεβείας καὶ οἱ μετ' ἐκείνων εὐσεβέστατοι βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, — ὡς σὺ τοῦτο ἐκάλεσας καὶ τοὺς χρωμένους αὐτῷ αἰρετικούς κατωνόμασας [f. 6v] ἐναντιογνωμονῶν τῶν πατέρων τοῖς ῥήμασιν, ὧν εἴ τις τοιοῦτόν τινα κατὰ τῶν μειόντων τὸ τοιοῦτον μάθημα 20 Χριστιανῶν ἀπεφήνατο λόγον, καὶ δι' ἄλλας τινὰς αἰτίας καὶ οικονομίας ὑψηλοτέρας σιγὴν κατεψηφίσαντο τοῦ μαθήματος — οὐκ ἂν τούτῳ ἐν καιροῖς ἐχρήσαντο. ἡμεῖς γὰρ τῶν περὶ τοῦτο φωνῶν σεβομένων τῶν ἁγίων ἀνδρῶν ταῦτα φρονούμεν καὶ λέγομεν· ἀλλὰ σεβόμεθα καὶ προσκυνούμεν καὶ οὐκ ἀντιλέγομεν· πρὸς δὲ τὴν σὴν τραχείαν καὶ 25 ἀπαίδευτον λέξιν ἀντιφερόμεθα τὴν μὴ διακρινήσασαν καὶ σαφῶς εἰποῦσαν ὅποιόν ἐστι μέρος τῆς ἀστρολογίας κακιζόμενόν τε καὶ ἀποτρόπαιον, περὶ οὗ καὶ ἄνωθ' ἐμὸν ἐρρήθη καὶ κατωτέρω ῥηθήσεται, ἀσεβεῖς δὲ ἀποκάλεσσαν τοὺς ταύτην μετιόντας μᾶλλον δὲ πάσης ἀσεβείας μέτρον ὑπερελάσαντας, ἐν οἷς, ὡσπερ εἶπομεν, τῶν μεγάλων 30 βασιλέων καὶ ἀρχιερέων πολλοὶ συνεισφέρονται.

Καὶ γὰρ ὁ ἐν θεολογίᾳ μέγας Γρηγόριος ἐπαινῶν τὰ ἄλλα μαθήματα τὸν μέγαν Βασίλειον καὶ ταῦτα προσέθετο « ἀστρονομίας δὲ τοσοῦ-

1 τέσσαρες καὶ δ. Cf. supra, 116, 1. 3 συμβαίνειν A: συμβαίνειν V. 4 δυστυχίη codd., corr. 6 μαθηματικός] μαθημα superscr. A. Cf. infra 132, 10. 10 τῷ Ζωδιακῷ codd. 12 μοναχὸς est Saturnus quia solitarios facit (μονοτρόπους: Valens, *Catal.*, II, 89, 18). 17 αὐτὸ codd. 18 ἐναντιογνωμονῶν A. Cf. infra 133, 24. 19 ὧν εἴ τις A: ὡς ἂν τις, in marg. γὰρ οὕτως V. 22 σεβομένων passive? 24 προσκυνούμεθα A. 27 Cf. supra, p. 112, 6 s.; infra, p. 120, 31 ss. 30 συστρέφονται A: propter metricam clausulam συνεισφ. praefert Boll. 32 Cf. Gregor. in laud. Basil., Migne, *Patr. gr.*, t. XXVI, col. 528 et infra 132, 26.

Varronis Tarrutium " in primis Chaldaeicis rationibus eruditum ", themate Romae constiuto, illud fata urbis aeternae praenuntiasse post eventum invenit (Ciceron, *De Divin.*, II, p. 47, § 98; Bouché-Leclercq, *Astrol. gr.*, p. 368 s.).

τον μετασχών ὥστε μὴ κλονεῖσθαι τοῖς περὶ ταῦτα κομποῖς, τὸ λοιπὸν παρήκεν ὡς ἄχρηστον»· καὶ οὐκ εἶπεν ὡς αἰρετικὸν ἢ δαιμονιώδες ἢ ἀντίθεον, ἀλλ' ὡς ἄχρηστον, σημαίνων τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἀστρολογίας ὅπερ ἄχρηστον τοῖς πνευματικῶς ζώσιν ἐστίν, ὡς καὶ ἡ λοιπὴ περιττὴ φιλοσοφία ἦτοι δίαίτα, τὰ ὄπλα, τὰ φάρμακα, ἡ ἰατρεία καὶ αἱ λεγόμεναι 5 ἡδοναί, οὐ μὴν δὲ τοῖς περὶ τὸν βίον καὶ τὰ κοσμικὰ ἐνησχολημένοις πράγματα. ὅτι δὲ οὕτως ἔχει, δῆλον καὶ ἔξ ὧν παράγεις γραφικῶν τῆς Ἑξαήμερου ῥήσεων τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου, ὅτι τὴν τέχνην ἀπέκαλεσε δύσληπτον διὰ τὴν τῶν ὠρῶν λεπτοτάτην διαίρεσιν καὶ τὴν ἐντεῦθεν τῶν ἀποτελεσμάτων ἀποτυχίαν· καὶ σφαλερὰν διὰ τοῦτο, οὐ μὴν δὲ 10 αἰρετικὴν ἢ αἰρετικούς ἀπεκάλεσε τοὺς χρωμένους αὐτῇ. ἔνθα μὲν γὰρ ὁ ἅγιος θεωρεῖ τὸ τῆς τέχνης ἐγγὺς δυσκατάληπτον ὡς περιττόν, τοῦτο καὶ ἀποφαίνεται, ἔνθα δὲ θεωρεῖ τὴν τῶν ἀξιολογητέρων χρῆσιν δι' ἐπικλήσεων τε καὶ ἐπωδῶν, ἐφ' ὧν ἐμψύχους εἶναι τοὺς ἀστέρας οἱ ἀμαθεῖς λογίζονται, ἀποτρέπει τοῦτο ὡς ἀσεβές, καὶ ἐστὶ 15 τοῦτο τοιοῦτον· εἰκότως γὰρ ὁ ἅγιος σφαλερὰν ταύ[*f. 7*]την ἀποκαλεῖ ἐν πολλοῖς, πλην οὐ διὰ τὰ ἐκείνῃ ἀριθμούμενα μόνον ἀλλὰ διὰ τὸ πολλακίς ἐθέλειν θαυματουργεῖν τὸν Θεόν.

Ἰδὲ γὰρ ὅτι καὶ ὁ προειπὼν Ἰουδαῖος τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ ἀρχιερεῖ τὸν αὐτοῦ θάνατον ὡς ἀπὸ σημείων ἀριδῆλων τοῦτο συλλογισάμενος, οὐ 20 διὰ τὴν τέχνην ἐσφάλῃ ἀλλὰ διὰ τὸν Θεὸν ἐθέλειν θαυματουργῆσαι διὰ τῆς τοῦ ἀγίου εὐχῆς τὴν τοῦ ἀπίστου σωτηρίαν καὶ παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἐπιμείνας τῇ σαρκὶ ὁ ἅγιος, καθ' ὃν ὁ Ἑβραῖος ὠρίσατο χρόνον, τὸν θάνατον, καὶ πανοικί τὸν Ἑβραῖον βαπτίσας, μετὰ 25 τρεῖς ὥρας τὸ πνεῦμα τῷ κυρίῳ παρέδωκε προσειπὼν τῷ Ἑβραίῳ ὅτι « οὐ μὲν κατὰ τὴν τέχνην σου κακῶς εἶρηκας· τὴν γὰρ τότε ὥραν θανεῖν με συνέβαινε, ἀλλ' ὁ Θεὸς διὰ τὴν σὴν σωτηρίαν καὶ τρεῖς ὥρας ταύτας μοι ἐχαρίσατο, σὲ θέλων πληροφορηῖσαι, ὅτι αὐτὸς ἐστὶ θανάτου καὶ ζωῆς κύριος »· ἰδὲ οὖν ὅπως καὶ ὁ ἅγιος τῇ ἀληθείᾳ τῶν 30 ἀπὸ τῆς τοιαύτης τέχνης σημειογραφημάτων ἐμαρτύρησε.

Τούτοις σε προσεσηκόντα οὐκ ἔδει τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα φρονεῖν καὶ κατονομάζειν αἰρετικούς οἰκεία βουλῇ χαριζόμενος τοὺς μὴ ὄντας αἰρετικούς, ὅπερ παρὰ τῶν ἀγίων οὐκ ἄνομάσθησαν, ἀλλ' ἀκριβῶς σκοποῦντα τὸ γράμμα καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. τὸ γὰρ σιγὴν τούτων καταψηφίσασθαι τοὺς ἀγίους καὶ τὸν πολιτικὸν νόμον αὐτὸν οἰκονομίας ἦν διδασκαλικῶς ἐχούσης. καὶ γὰρ φειδόμενοι τοῦ τῶν Χριστια- 35

3 μέρος τ. ἀστρολ. Α : ἀστρολογικόν V. 5 φιλοσοφία Α : σοφία V. ἦτε codd. 7 ἔχει] χει evanid. V. 8 Cf. Basil., *Hexaem.*, Migne, *Patr. gr.*, XXIX, 128 s. Cf. infra 133, 3. ῥήσεως codd., corr. Bidez. τέχνην omis. V. 10 ἀποτυχίαν omis. V. σφαλερὸν V. 11 αἰρετικὴν ἢ αἰρετικὴν ἢ αἰρετικούς Α. 12-13 περιττόν V : περὶ τὸν Α. 17 ἐκείνῃ] ἐν ἐκείνῃ (scil. ἀστρολογία) con. Kroll. 19 De Iudaeo, cf. p. 125, 29 ss. 26 καλῶς codd., corr. 29 καὶ ὁ V : ὁ καὶ Α. 31 προσεσηκόντα] προσεσ superscr. Α. 34 τὸ γὰρ corr. Parmentier : τὰ γὰρ codd. 35 τοῦ ἀγίου Α. αὐτῶν codd. : corr. Kroll.

ῶν οἱ ἅγιοι τάγματος, μὴ πως πρόσκομμα τι πάθειεν πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἀκούοντες ἐκ γενεθλιαλογίων καὶ ἀποτελεσματικῶν ἄλλων προρρήσεις περὶ τῶν ἐσομένων τῷ γεννημένῳ καὶ προσημειώ- 5 σεις σεισμῶν καὶ ἐκλείψεων, θανάτους τε ἀνθρώπων ἔξ αἰτίας ἀέρων ἢ πολέμων ἢ ναυαγιῶν ἢ ἐτέρων συμπτωμάτων, καὶ θεοὺς τὰ στοιχεῖα νομίσωσι καὶ ποιητικὰ ταῦτα <καὶ> αἷτια καὶ αἰσθητικά — ἐν γὰρ τῷ πλήθει εὐεξαπάτηλοί εἰσιν οἱ πλείους καὶ παχύτεροι πρὸς τὴν τῶν ὄντων λεπτὴν κατανόησιν — καὶ πως καὶ ἐν αὐτοῖς κείσθαι τὴν πᾶσαν δύναμιν τῶν ἐνταῦθα διοικήσεων δόξωσι καὶ περαιτέρω τούτων μηδεμίαν 10 ἀξιώσιν εἶναι πρόνοιαν κἀντεῦθεν ἀθείαν ἢ πολυθεῖαν φρονήσωσιν καὶ κενὸν εὑρεθῆ τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον καὶ τῶν ἀποστόλων ἢ σπουδῆ καὶ τὸ κήρυγμα, διὰ τοῦτο τῶν τοιούτων σιγὴν νενομοτεθήκασιν· ὥστε καὶ τὸ κατὰ Βαβυλῶνα ῥηθέν· « ποῦ εἰσιν οἱ ἀστρολόγοι σου ; στήτω- 15 σαν καὶ σωσάτωσάν σε » κατὰ τῶν ὡς θεοὺς φρονούντων τὰ στοιχεῖα εἰρωνικῶς εἴρηται τῷ προφήτῃ, τῶν ἐπ' αὐτοῖς ἡλικιότων καὶ μὴ ἐπὶ τῷ τούτων δημιουργῷ μηδέ, ὡς ἡμεῖς, δοξαζόντων εἶναι τὴν ὄντως ὑπερ- 20 καθήμενην [*f. 7v*] τῶν ἄστρον τοῦ Θεοῦ δύναμιν τὴν δυναμένην κωλύσαι τὰ σημαινόμενά τε καὶ ἐπερχόμενα, μαρτυροῦντι προσεῖναί τινα καὶ αὐτοῖς δύναμιν ὅποιαν τὴν διὰ τῆς τῶν ὄλων χρήσεως, τῆς 25 στρατιᾶς, τῶν ἵππων, τῶν μηχανῶν, τῆς βουλῆς τῆς στρατιωτικῆς, τῆς φρονήσεως· οὐκ ἂν γὰρ τῷ ἀνυποστάτῳ προσεμαρτύρει Θεὸς διὰ τῆς τοῦ ὀνόματος κλήσεως, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὀνόματος τὸ ἐνυπόστατον ταύτης παραδεικνύς τὴν μείζω τούτων καὶ ἐπιφανεστέραν, ἐφ' ἣ καὶ ἡλιπζον, ὑπεσημῆματο δύναμιν· καίτοι πᾶσι τοῖς προειρημένοις πρόσ- 30 ἐστι δύναμις καθ' ἑαυτήν, σαθρὰ δὲ δίχα Θεοῦ, μετὰ δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἐστὶ πολλή. ὡςπερ οὖν τὰ εἰρημένα οὐκ εἰσὶ πάντη καθ' ἑαυτὰ ἀνεργήτα, οὕτως οὐδὲ οἱ ἀστέρες ἢ οἱ περὶ αὐτοὺς ἀσχολούμενοι ἄχρηστοι κατενοήθησαν· τοῖς μέντοι Βαβυλωνίοις εἰκότως νέμεσιν ἐπήγαγεν ὁ Θεὸς καὶ τὴν τοιαύτην ἀπιστίαν τροπικῶς προσωνείδισεν 35 ὡς κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ βουλῆς καὶ τοῦ θελήματος αὐτοῦ τῇ ἔξ αὐτῶν χρῆσαμένοις γνώσει, καὶ δέον ὄν <τὸ> διὰ τῆς τῶν τοιούτων ἐπισκέψεως θεωρούμενον αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς νοητῶς κατιδεῖν, ἀμβλυποῦσι καὶ κενουχοῦσι καὶ πρὸς γῆν νενευκόσι καὶ ἀνανεῦσαι μὴ δυναμένοις, ὡςπερ ἡμεῖς οἱ τὸν Θεὸν ἐγνωκότες κύριον οὐρανοῦ καὶ 35 τῶν ἐν αὐτῷ, πτωχίζοντα καὶ πλουτίζοντα, θανατοῦντα καὶ ζωογονοῦντα, βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις καὶ πτωχοῖς διαιτῶντα καὶ πάντα μεταποιοῦντα ὁπόταν βούληται καὶ ὡς βούλεται. οἷς ἀνὰ μέρος, τοῖς

1 παθεῖν Α. 3 ἄλλων omis. V. πρόρρησις Α. 4 θανάτου con. Boll. Ante ἀνθρώπων] ἔξ expunct. Α. ἔξ superscr. Α. 6 καὶ suppl. 8 καὶ ante ἐν omis. Α. 10 ἔωσιν codd. : ἀξιώσιν corr. ἢ V : καὶ Α. 11 Post ἢ in Α διδαχῇ expunct. 13-14 Isaias 47, 13. 13 στήσωσαν Α. 18 μαρτυροῦντι, sc. τῷ προφήτῃ. 19 ὄλων V. 20 μελάνων V. 22 τὸ δ' ἐνυπ. (δ' superscr.) Α. 25 σαθρὰ evanid. in V. 26 ἐστὶ πολλή evanid. in V. 31 τὸ suppl. Parmentier. 36 διαιτῶντα omis. V.

Θεοποιούσι δηλαδή τὴν κτίσιν, καὶ ἡμῖν τοῖς ὀρθῶς φρονούσιν ἡ Γραφή δαιτιῶσα, « οὗτοι ἐν ἄρμασι καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου Θεοῦ ἡμῶν ἐπικαλεσόμεθα ». κατὰ γὰρ τὸ εἰρημένον « ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν· καὶ οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δυνάμιν· καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. »

Καὶ μάρτυς ὁ τοῦ Ἰεσσαὶ τὸν παλαμναῖον Γολιάθ σφενδονήσας καὶ ἀποκτείνας δυνάμει Θεοῦ, ὃ πάντως οὐδεὶς ἂν τῶν νῦν κατὰ τὸν τότε τρόπον ποιῆσαι τολμήσειε. πῶς γὰρ ἀντιστήσεται τις διὰ λίθων τριῶν τῷ καθωπλισμένῳ τῇ παντευχίᾳ, εἰ μὴ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἰσχύος; ἢ πότε καὶ πίθηξεν καταπαλάσσαι ἂν γίγαντα; ὁ γὰρ τοῖς ὄπλοις τοῖς σωματικοῖς καὶ τῇ δυνάμει ὡς ὄργάνοις τισὶ χρωόμενος πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ, ἀφορῶν δὲ πρὸς Θεὸν καὶ ἐλπίζων ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καλῶς καὶ ἀσφαλῶς τοῖς ὄπλοις κέχρηται, ὡς ὀρθῶς φρονῶν. ὁ δ' ἐπ' αὐτοῖς μόνοις τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν πιστεύων, τὸ πᾶν ἐσφάλῃ καὶ οὐδὲ μικρὸν ὑπὸ τῶν τοιούτων ὠφελήσεται. ὁ τε γὰρ δρομικώτατος ἵππος ἐν οὐδενὶ σφαλόμενος πίπτει, ἢ καὶ ἄλλως τοῖς ποσίν αὐτοῦ συμπτώματος γερονότος ἀχρηστος ἐν πολέμῳ εὐρίσκειται, καὶ τὰ ὄπλα [f. S] καλῶς κατωχυρωμένα διὰ μικρᾶς βολίδος βαλλόμενα νεκρὸν πολλακίς δεικνύουσι τὸν τὸ πᾶν τῆς σωτηρίας θέμενον ἐν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτῶν σωθῆναι νομίσαντα. τοῦτω δήτῃ τῷ λόγῳ καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος πτωχὰ τὰ στοιχεῖα ὠνόμασεν, ὡς οἰκείας ἐστερημένα δυνάμεως, κατὰ δὲ θείαν κέλευσιν ἐνεργούντα καὶ αὐθις τῆς οἰκείας ἐνεργείας ἰστάμενα, ὅτε καὶ βούλοιο ὁ τούτων δημιουργός, καθάπερ ἐν τῇ Χαλδαϊκῇ καμίνῳ τὸ πῦρ· καὶ ἡ τοῦ ὕδατος δὲ ποτε φύσις καυστικῶς ἐπὶ τῶν σχιδάκων ἐνεργουμένη ὠρᾶτο διὰ τῆς τριτῆς τοῦ ὕδατος ἐπιχύσεως καὶ τῶν τοῦ Θεοσβίτου χειρῶν. καὶ ἴν' ἔξ ὧν ὀρώμεν τὸν λόγον πιστεύσωμεν, κακοῦ τινος προσδοκωμένου πολλακίς ὑπὸ τῶν μαθηματικῶν, περικοπὴ γίνεται διὰ προσευχῶν καὶ λοιπῶν ἀγαθουργιῶν, καὶ τοῦτο ὡς θαῦμα τῷ δημιουργῷ ἐπιγραφόμεθα καὶ χάριν ὁμολογοῦμεν τῷ οὕτως οἰκονομήσαντι· καὶ πάλιν, ἀγαθῆς προκειμένης ἐλπίδος εἰς ἔργον τὸ ἀγαθὸν προχωρεῖν, εὐδοκίᾳ Θεοῦ ὑπὲρ τὴν προσδοκίαν πολλακίς ἢ ἔξ ὀλοκλήρου ὕφεις γίνεται, « ἵνα ὁ Θεὸς ἦ τὰ πάντα ἐν πάσι », καθὼς ὁ Παῦλος φησιν, ἵνα τὸ πᾶν τοῦ Θεοῦ ἦ καὶ μὴ ἔξ ἡμῶν.

« Ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀπαγορευθέντων ὑπὸ τῶν ἱατρῶν καὶ μηδεμίαν ἐπικουρίαν ἐκ τῆς ἱατρικῆς προσδοκῶντων ἀλλὰ θάνατον προφανῶς ἀπεκδεχομένων, ἐπειδὴν ἀνάκλησιν ἴδωμεν δι' εὐποιᾶς καὶ μετανοίας,

2-3 Psalm. 19, 8. 3-5 Psalm. 32, 16-17. 6 ὁ τοῦ Ἰεσσαί, sc. David, cf. I Reg. 16. 7 πάντως e corr. A. 10 καταπαλέσαι A. 16 σφαλόμενος A. 17 γερονότως A. 19 τὸν omis. A. 21 Ep. Galat., 4, 9. 22-23 ἐνεργείαν V. 23 ἐξιστάμενα con. Kroll. 23-24 ἡ τῶν Χαλδαίων καμίνος Daniel., III, 20-24. 24-26 Cf. III, Reg. 18, 31 ss. 26 ὅν V. 32 ἢ ἡ codd., corr. Parmentier. 33-34 I Corinth. 15, 28. 35 ἐπὶ corr. Bidez: ὑπὸ codd. 37 ἀνάκλησιν A fors. recte.

τῆς δυνάμεως λογιζόμεθα τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ κακίζομεν τὴν ἱατρικὴν σφαλλομένην, ὅποτε Θεὸς θέλει θαυματουργεῖν, καὶ οὐδὲ σφάλεσθαι ταύτην εἶπομεν <ἄν> ποτε, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ τοιούτου μαθήματος, ἐπεὶ καὶ ἱατρικὴ καὶ μαθηματικὴ τέχνη στοχασμός ἐστιν ἔντεχνος τῆς τῶν προσδοκωμένων ἐναντίων περικοπῆς· τῶν ἀγαθῶν γὰρ τὴν ὑπερβολὴν καὶ παραύξησιν προσδοκωμένην καὶ μὴ παραιτουμένην κατὰ τὴν τοῦ μαθηματικοῦ πρόρρησιν, τῆς δυνάμεως λέγομεν τοῦ Θεοῦ. εἰ μὴ γὰρ οὕτως ἐγένετο, οὐκ ἂν θαυμαστὸν ἦν τὸ γινόμενον ἢ καὶ θαῦμα ἐνομιζέτο, ἀλλ' ὡς ἀπλῶς τῇ φύσει ἐπόμενον καὶ γενέσθαι οὕτως ὀφείλον. καὶ τὸ μεταξὺ ὧν δυνάμεως Θεοῦ καὶ φύσεως οὐρανοῦ οὐκ ἂν ἀκριβῶς διεκρίνομεν, οὐδὲ τὸν Θεὸν ἐθαυμάζομεν ὡς ἐν ἔργοις θαυμαζόμενον· ἀρτίως δέ, ὡς ἀναίσθητα ταῦτα πεπληροφορημένοι καὶ ἄψυχα, λέγομεν τὸν οὐρανὸν θρόνον τυγχάνειν Θεοῦ καὶ χάριτας ἔχειν τινὰς ὡσανεὶ προμηνύματα τῆς ὑπερβαλλούσης δυνάμεως Θεοῦ· ἔξ ὧν ἀναλόγως τὸ ὑπερβολικὸν τῆς δυνάμεως γινώσκειται τοῦ καθημένου ἐπάνω αὐτῶν. δεῖ οὖν μᾶλλον ἐρευνητικώτερον τὰ κατ' οὐρανὸν πολυπραγμονεῖν [f. S^v] τοὺς εὐ καὶ ὀρθῶς δυναμένους φρονεῖν, ἵνα ἐκ τῶν ποιημάτων ἢ τοῦ Θεοῦ μεγαλειότης ἐπιγινώσκῃται κατὰ τὸ « οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ » οὐ λόγῳ χρωόμενοι, οὐ προσλαλιᾷ, ἀλλὰ σιωπηρῶς τοῖς ὡσὶν ἐνηχοῦντες τῶν λογισμῶν καὶ δι' ἑαυτῶν τὴν θείαν δυνάμιν καὶ πρόνοιαν ἀνακράζοντες, ὡσπερ διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀστρῶν σωματῶν, κἀντεῦθεν συνετίζηται πλέον εἰς Θεοῦ κατανόησιν ὁ γνωστικὸς [καὶ] θεατῆς καὶ φωτίζεται πρὸς θεογνωσίαν ἐκ τῆς ἐγκεκρυμμένης δυνάμεως ἐν τοῖς οὐρανόις σώμασιν τούτοις βλέπων κοινωνίαν πρὸς ἄλληλα καὶ διάστασιν, καὶ κατανοῶν τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν καὶ δημιουργικὴν σύνεσιν.

Εἰ γὰρ θρόνος ἀνδρὸς ἐπ' ἀρετῇ διαλάμπαντος εἴτε χιτῶν, εἴτε σανδάλιον ἔχουσί τινα δυνάμιν καὶ ἐνέργειαν ἀνεπαίσθητον, καὶ οὐχ ἀπλῶς βλέπομεν αὐτά, οὐδὲ ἀπλῶς αὐτοῖς προσερχόμεθα, ἀλλὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐνοπτριζόμεθα δυνάμιν, ἀφορῶντες τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς εἰς τὸν τούτοις χρησάμενον, καὶ μετ' εὐλαβείας προσψαύοντες τὴν χάριν ἐκείθεν λαμβάνομεν· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τοῦ βασιλέως ὀρώντες θρόνον μετ' αἰδοῦς πλησιάζομεν τὸν ἐπικαθήμενον ἀναλογιζόμενοι, κακὴ τῆς ἐκείνου δόξης καὶ τὸν θρόνον τιμητέον ἡγούμεθα, καὶ ὡς θρόνον αἰσθήσεως κατὰ τὸ εἰρημένον ἐνατενίζομεν — καὶ ἐστὶ τῇ ἀληθείᾳ τοιοῦτος· συνετίζεται γὰρ ἅπας καὶ συστέλλεται, κἀν ἄτακτος ἢ καὶ αὐθάδης τῇ φύσει, τὸν τοῦ βασιλέως θρόνον βλέπων προκείμενον — ἄρα τὸν τοῦ Θεοῦ θρόνον νομίσωμεν ἀμοιρεῖν ἐνεργείας χάριτός τε κεκρυμμένης

2 σφάλεσθαι A. 4 Ex Steph. philos., Catal., II, p. 186. 4 ss. 13 θρόνος Θεοῦ] cf. Matth. 5, 34. 18 ἐπιγινώσκειται codd. 18-19 Psalm. 18 (19), 2. 21 ἀποτελεμέτων V. 23 εἰς Θεοῦ εἰς κατανόησιν A. καὶ del Bidez. 38 βλέπων omis. V.

καὶ δυνάμει καὶ οὕτω τῆς δόξης ἐπιησόμεθα; καὶ πῶς τὴν ἐκ τῶν εὐφρονούντων αἰτίαν οὕτω διακείμενοι ἐκφραζόμεθα; πλὴν οὐ προσκυνοῦμεν καὶ σεβόμεθα τοῦτον, ἀλλὰ μόνον ὀρώμεν ὡς θρόνον Θεοῦ καὶ τὰς αὐτοῦ ἐνεργείας προτεκμαιρόμεθα.

Φέρε γὰρ εἶπωμεν, εἴ τις ἀριστοτέχνης ὦν κἀν πολλοῖς τὸ δοκίμιον 5 δούς τῆς αὐτοῦ περὶ τὴν οἰκοδομίαν συνέσεως, περικαλλῆ τε οἶκον οἰκοδομήσας θέαμα τοῦτον ἐπαίνων ἄξιον καταστήσῃ, εἴτ' αἰς ποθεν μικροφυῆς ἐπελθὼν καὶ ἀγροικὸς τυγχάνων καὶ χαμερπῆς παρέλθῃ τοῦτον ἄνευ ἐπαίνων μὴ σώζοντος μηδὲ δυναμένου τοῦ νοῦς αὐτοῦ ἐμμέτρως κατανοεῖν καὶ τὴν ἁρμονίαν θαυμάζειν, ἢ καὶ πολλάκις μέρος 10 μὲν ἐπαινέσει, μέρος δὲ τι κακίσει, οὐχὶ τὸν τεχνίτην ὑβρίζει; ὁ δὲ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ποιημάτων καὶ κατασκευῶν κακιζομένων καὶ παρεωραμένων οὐκ ἀφανακτεῖ; ἐκ παντός. ἢ οὐχ οὕτως οἶει καὶ τὸν Θεὸν διακεῖσθαι ἐπὶ τοῖς οὕτω περικαλλέσιν ἔργοις καὶ θαυμασίοις καὶ μεγαλοπρεπέσιν αὐτοῦ τεχνουργήμασιν, ὅποτε ἀτημελήτως καὶ ὡς ἐν 15 παρέργῳ ταῦτα, ὡσπερ εἴ τινες βάρβαροι καὶ λόγου ἄμοιροι, παρορῶμεν, καὶ πρὸς τοῦτοις τοὺς δυναμένους λεπτολογεῖν ἀσεβεῖς ὀνομάζομεν;

[F. 9] Χωρὶς δὲ τούτων ἀπάντων ἐπεὶ ἡ Γραφή λέγει « εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν » καὶ οὐδὲν ἐναντίον τοῖς 20 κτίσμασι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀκόσμητον, διὰ τί δήποτε τοὺς ἀστέρας παραβλεψόμεθα τοῦ Θεοῦ ὄντας ποιήματα, ἐναντία Θεῷ φρονούντες ὡς τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀκριβῶς μὴ γινώσκοντες, εἰ γὰρ ποιήματα τοῦ Θεοῦ εἰσιν, ἄρα καὶ καλὰ εἰσιν. ὅρα τὴν ποικιλίαν καὶ ἁρμονίαν καὶ τὴν κατὰ τάξιν τῶν ἀστέρων κίνησιν εὐτάκτως καὶ ὡς ἐν κόσμῳ τὸν οὐράνιον 25 περιοῦσαν κύκλον, καὶ σὺ ἀναρμόστως φρονεῖς καὶ λέγεις περὶ αὐτοῦ, καὶ παχυμερῶς ἀποφαίνῃ περὶ ὧν οὐκ οἶδας, ἐμβαθύνειν θέλων οἷς ἀκριβῶς οὐκ ἠρεύνησας, καὶ στενωτέρῳ ἀγγείῳ, τῇ ἑαυτοῦ δηλαδὴ φρενί, εὐρυχωρίαν πιστεύεις δημιουργίας Θεοῦ, καὶ περικυκλῶσαι θέλεις τὸ σύμπαν τῷ σῷ στενωῷ λογισμῷ καὶ κατ' αὐτῶν ἐρμηνεύσαι 30 τῶν δημιουργημάτων δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ, ὅπερ οὐ τις μέχρι τοῦ νῦν πεποίηκε, καὶ ταῦτα πείρας ἄνευ τῆς προσηκούσης ἐναντία τοῖς ἁγίοις βασιλευσὶ τῇ τε ἀληθείᾳ φανταζόμενος καὶ τὰ τίμια ὑβρίζων κτίσματα Θεοῦ καὶ ποιήματα.

Ἄλλ' εἶποις ὅτι καὶ ὁ διάβολος ἐν τῶν ποιημάτων ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, 35 λοιπὸν ἄρα προσέχειν τούτῳ ὀφείλομεν; ἀλλ' ὁ διάβολος προαίρεσιν ἐκτίσαστο αὐτοβούλως ἐναντιομένην τῷ ἀγαθῷ διὰ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ, καὶ οὗτος ἀντίθεος ἐστὶ τε καὶ λέγεται, ταῦτα δὲ ἄψυχα ποιήματα

5 εἶπομεν codd., corr. Bidez. κἀν scripsi: κἀν cod. 9 ἐπαίνων A. σώζοντος non capio. An συνιέντος? 12 αὐτοῦ codd. καὶ ante κατασκ omis. A. 15 εὐτημελήτως V. 17 [τούτοις] τοὺς [δυναμένους] [λεπτολογεῖν ἀ]σεβεῖς litterae unci inclusae evanidae sunt A. 19-20 Genes. I, 31. 24 ὄρας V. 25 εὐκόσμῳ V. 36 προσέχειν ἄρα A.

καὶ ἀναίσθητα καὶ ἀπρονόητα καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀντίθεα, ἀλλὰ <ἐπὶ> τῆς οἰκείας μένοντα τάξεως, ἐφ' ἧς ἐτάχθησαν παρὰ τοῦ δημιουργοῦ, καὶ ἐνεργείας ἔχουσι φυσικὰς ἀναισθήτως πλὴν οὐ κατὰ προαίρεσιν. τὰ γὰρ κατὰ προαίρεσιν ἐνεργοῦντα ποτὲ μὲν ἐνεργοῦσι τότε τι, ἄλλοτε δ' οὐ. 5 ταῦτα δὲ καὶ ὡσαύτως ἐνεργοῦσι, καθὼς ἐτάχθησαν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ, εἰ μὴ πως διὰ θαυματουργίαν Θεοῦ περικοπῆ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν γένηται, ὡς πολλάκις εἶρηται· καὶ εἶπερ ἦν αἴσθησις ἐν αὐτοῖς, οὐκ ἂν οὐδὲ ὁ μαθηματικὸς καταλαβεῖν ἠδύνατο τὰ ὑπ' αὐτῶν σημαίνόμενα καὶ ἐν βουλῇ κρυπτόντων καὶ ἐν μυστηρίῳ. F. C.

10

<Μιχαὴλ τοῦ Γλυκά>

Ἄνταπολογητικὸν ἐκ μέρους πρὸς τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ γραφὴν τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, τὴν ἀπολυθεῖσαν πρὸς τινὰ μοναχὸν ἐπιμεψάμενον οὐ μικρῶς αὐτῷ διὰ γε τὸ 15 τῆς ἀστρολογίας μάθημα καὶ φιλονεικοῦσαν τὸ τοιοῦτον συστήσασθαι μάθημα φυσικαῖς καὶ γραφικαῖς ἀποδείξεσιν.

Τολμῶν ὑπομνήσκω· τὸ προγεγονὸς γράμμα τῆς βασιλείας σου καὶ εἰς ἡμᾶς ἤδη χείρας ἐλήλυθεν, καὶ ἐν πρώτοις μὲν ἀναγνοὺς καὶ περι- 20 ἐπυξάμην αὐτὸ καὶ θερμῶς κατεφίλησα. τίνας ἔνεκεν; ὅτι πραεῖά τῳ ὄντι καὶ ἡρμαίᾳ φωνῇ καὶ κατὰ μίμησιν αὐτοῦ τοῦ εἰπόντος Χριστοῦ « μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρῶτός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ » πρὸς αὐτὸν ἐκείνον ἐποίησατο τὴν ἀπόκρισιν, τὸν ἀπερισκέπτως οὕτω τοῦ θεοστεφοῦς καταβουόμενον κράτους σου· μετὰ δὲ ταῦτα τὸ τοιοῦτον 25 γράμμα τεθαύμακα κατὰ γε τὸ προσὸν αὐτῷ τῶν λέξεων στρυφνόν τε καὶ εὐρυθμον καὶ τὸ τῶν νοημάτων βαθὺ καὶ πυκνόν· οἷς δὴ νοήμασι, καὶ οὐκ οἶδ' ὅπως, περιπεσὼν χεῖρα δοθῆναι μοι παρακαλῶ βοηθόν, κἀκείθεν εὐμεθόδως ἀνελευσθῆναι πρὸ τοῦ καταπιγῆναι με τέλεον· αὐτίκα γὰρ ἀπορία σύνειμι περὶ τοῦ Ἑβραίου ἐκείνου ὃν ὁ μέγας 30 Βασίλειος, ἠνίκα πρὸς κύριον ἐξεδήμει, τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας

1 ἐπὶ suppl. Kroll. 5 καὶ superscr. A. 10 M(onacensis), f. 217^v; T(aurinensis), f. 154 [usque ad p. 139, n. 25]; P(arisinus), f. 95. — Manuel non ubiquè sed plurimis locis clausulam Meyerianam adhibuit (e. g., p. 124, 10 s.). At Glycas ipse mirum in modum quantum clausulae * θερμῶς κατεφίλησα, studat, cf. praeter hoc opusculum e. g. epistulam Glycae ad Theodoram (Krumbacher, *Sitzb. Münch. Akad.*, 1894, p. 452) [Boll]. 12 αὐτοῦ M. 13 Μανουὴλ τοῦ omis. T. 15-18 Κομνήνου τοῦ ἀστρονομικοῦ μαθήματος ἔνεκεν ceteris omisissis P. 19 πρώτοις MT: τούτοις P. 22 Matth. 11, 29. 23 ἐποίησα τὴν P. 29 Fabula de Iudaeo ex Ps. Amphiloehii vita S. Basilii in AA. SS., Iun. II, p. 955 s. = Migne, *Patr. Gr.*, t. XXIX, p. cccxiv ss.

ἠξίωσεν· ἡ γὰρ ἐμὴ βίβλος ἰατρόν τε διαγορεύει τὸν Ἰουδαῖον, καὶ ὅτι τῷ σφυγμῷ τοῦ ἁγίου διὰ χειρὸς ἐκείνου προσσχῶν τὸν τοῦ μεγάλου προέγνωκε θάνατον· τὸ δὲ ἐγχειρισθὲν μοι γράμμα μαθηματικὸν αὐτὸν ἀποκαλεῖ, καὶ ὅτι ταῖς τῶν ἄστρον παρασημειώσεσι τὴν τοῦ ἁγίου προέγνω μετὰστασιν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν μέγαν αὐτὸν 5 παρῆσάγει συναινοῦντα τῇ τοῦ Ἑβραίου μαθηματικῆ ἐπιστήμῃ καὶ ἀληθῆ ταύτην ἀποκαλοῦντα, πλείονα δὲ τούτων ἄλλα καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα, ὧν ἡ ἐμὴ βίβλος οὐδαμοῦ μεμνημένη εὐρίσκεται. ἡ γοῦν ἐσφαλμένως ἔχει τὰ κατ' αὐτήν, καὶ πλεον οὐδέν, ἢ τὴν διαφωνίαν ταύτην θεραπευθῆναι παρακαλῶ. 10

Οὐδὲ γὰρ ἐντεῦθεν, ὡς οἶμαι, τὰ τῆς ἀστρολογίας ἐστήρικται, εἴ γε καὶ ἀκώλυτον τὴν τοιαύτην τέχνην παρὰ τῷ Θεῷ, ναὶ μὴν καὶ ἐνυπόστατον αὐτὴν εἶναι τὸ ἐγχειρισθὲν μοι γράμμα διίσχυρίζεται· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν δι' ἀστέρος τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν αὐτοῦ καὶ τὸ 15 ἐκούσιον πάθος ὑπεσημήνατο. ἀλλ' οὐ μὲν οὖν καὶ τοῖς περὶ τούτου 15 λεγομένοις εὐχερῶς ἔχομεν πείθεσθαι· πῶς γὰρ ἂν καὶ πεισθῆμεν ἐτοίμως οὕτω τῷ γράμματι, εἴπερ ὁ χρυσορρήμων καὶ θεῖος Ἰωάννης ἐν τῇ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἔκτη ὁμιλίᾳ καταδρομῆν οὐ μικρὰν τῶν οὕτω καὶ φρονούντων καὶ λεγόντων ποιούμενος φαίνεται; πῶς τὴν τοιαύτην 20 τέχνην ἐνυπόστατον εἶπωμεν, εἴπερ ἐκείθεν ὀρώμεν ἀνατρεπομένην 20 αὐτὴν ὅθεν δοκεῖ προσεπικτᾶσθαι τὴν σύστασιν;

Καὶ ἵνα τὰ λοιπὰ παραέσω, τὰ κατὰ τοὺς μάγους αὐτοὺς καὶ τὸν Ἀρεοπαγίτην θεῖον Διονύσιον, οὓς ὑπερηγοροῦντας ἑαυτοῦ παράγει τάχα τὸ γράμμα, βοῶσι τοῦτο τρανώτατα· τῆς γὰρ παλαιᾶς αὐτῶν 25 συνηθείας δι' ἀστέρων ἀποσπασθέντες ἐκείνοι, καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν 25 ἀληθεῖ γνῶσει προσεληλυθότες, οὐκέτι τοῖς προτέροις ἐνασχολεῖσθαι ἠνέσχοντο¹. ἃ γοῦν ἐβεβαίωσεν, ὡς φησι τὸ γράμμα, γεννηθεῖς ὁ Χριστός, πῶς ἐκείνοι, καὶ ταῦτα πιστοὶ γεγονότες, ὄλοσχερῶς ἀπεσείσαντο; ἄλλως τε εἰ τὰ τῆς ἀστρολογίας ἐνυπόστατα δείκνυσιν ὁ 30 ἀστήρ ἐκείνος, ὁ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου παραδόξως 30 ὑποδείξας τοῖς μάγοις, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὴν ὀρνιθοσκοπίαν ἐντεῦθεν ἐπιβεβαιούσθαι, εἴ γε διὰ περιστερᾶς ἄνωθεν καταπτώσεως βαπτιζόμενον ἐν Ἰορδάνῃ τὸν Ὑἱὸν ὑπέδειξεν ὁ Πατήρ, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ τῆς 35 νεκυομαντείας οὐκ ἀπόβλητα δόξειεν ἂν εἶναι, εἴ γε καὶ πολλὰ σώματα

2 σφιγμῷ P. προσσχῶν codd., corr. Kroll. 6 συνεινοῦντα P: παρῆσθαι T. 7 τε τούτων MT. 11 γὰρ codd., corr. 15 ὑπεσημειώνατο P. 16 πεισθῆμεν] εἰ e corr. P. 17 Ioh. Chrysost., Migne, *Patr. Gr.*, t. LVII, col. 61 s. 20 εἶπομεν P. 20-21 αὐτὴν ἀνατρεπομένην T. 21 δοκῶ P. 24 τάχα omis. M. τρανώτατα T. 27 γοῦν MT: γὰρ P. τὸ γράμμα in marg. add. T. 28 ταῦτα φησὶ M. 29 ἐνυπόστατα] cf. Manuel supra p. 114, 13. 33 δὲ omis. T. 34 εἶναι omis. P.

¹ Haec de magis sententia apud christianos doctores saepissime repetitur, cf. Bouché-Leclercq, *Astrologie grecque*, p. 611 ss.

τῶν κεκοιμημένων κατὰ γε τὸ σωτήριον πάθος ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντα Θεὸν ὠμολόγουν ἀριδίῳ τὸν πάσχοντα, καὶ ταῦτα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου περὶ τούτων οὕτως πρὸς Ἰσραὴλ λέγοντος « οὐκ οἰωνεῖσθε, οὐδὲ ὀρνιθοσκοπεῖσθε », τὰ γὰρ ἔθνη οὓς κύριος ὁ Θεὸς ἐξολοθρεύσει 5 ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, οὗτοι κληδόνων καὶ μαντειῶν ἀκούσονται· σὺ δὲ οὐχ οὕτως.

Μὴ οὖν ἐάσης ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τούτοις διαταράττεσθαι, οὐ μικρὰ γὰρ ἀνακύπτει κἀντεῦθεν ἀντίρρησις, καὶ μᾶλλον ἐν οἷς οὕτω τὸ γράμμα διέξεισιν, ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης τοῦ ἀστέρος ἐπιτολῆς, ναὶ μὴν καὶ τοῦ 10 Ζωδίου ἐκείνου, ἐν ᾧ ὁ τοιοῦτος ἀστήρ ἀνατέταλκεν, οἴαπερ ἀκριβεῖς τῶν τοιούτων εἰδήμονες ὄντες οἱ μάγοι, Θεὸν ἐγνώκασι τὸν αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον, θνητὸν ὁμοῦ καὶ ἀθάνατον, βασιλέα καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις τικτόμενον, καὶ ταῦτα τοῦ τῶν ἀστρολόγων ἐξοχωτάτου Πτολεμαίου τὸ περὶ τούτων οὕτω λεπτομερῶς ἀποφαίνεσθαι, τῶν ἐνθου- 15 σιώντων εἶναι φάσκοντος ἴδιον. εἰ γὰρ ἔξ ἀνθρωπίνης τέχνης καὶ οὐ θεοθεν ἐκείνοι περὶ τούτων οὕτως διεσκέψαντο, οὐκ ἂν ἐκείθεν ἠγέρθησαν, οὐκ ἂν ὀδὸν τοσαύτην ἐστείλαντο, οὐκ ἂν ὀδηγούντα τὸν ἀστέρα ἐκέκτηντο, οὐκ ἂν ἰσταμένου ἐκείνου τῆς ὁδοῦ καὶ οὗτοι κατὰ τὸν Ἰσραὴλ ἐκείνον ἀπείργοντο, οὐκ ἂν αὐτοῦ κινουμένου καὶ τὴν 20 ὀδὸν οἷον ὑποδεικνύοντος τῆς ὁδοιπορίας κἀκείνοι ἀπῆρχοντο, οὐκ ἂν ἐν Ἱεροσολύμοις παραγενόμενοι καὶ οἰκονομικῶς αὐτὸν ἀπολέσαντες, ἔνθεν κἀκείθεν τὰς ἀγυῖας περιήρχοντο « ποῦ ἐστὶ, λέγοντες, ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς; » οὐκ ἂν αὐτὸν αὐθις ἰδόντες χαρὰν μεγάλην ἐχάρησαν. φαίνεται οὖν κἀντεῦθεν, εἰ καὶ μὴ λέγω τὰ κατὰ μέρος μοι ἐπαπορού- 25 μενα, ὅτι θεῖα τις ἦν δύναμις ἢ λέγειν οὕτω καὶ πράττειν αὐτοὺς ἀναγκάζουσα.

Εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τὰδε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔλεγε « μηδεὶς δὲ ἐλκέτω τὴν τῆς ἀστρολογίας κατασκευὴν εἰς 30 τὴν τοῦ ἀστέρος ἀνατολήν· οἱ μὲν γὰρ τὴν γέννησιν παρῆσθαι ἐκ τῶν ἡδὴ ὄντων ἀστέρων δοκοῦσι προλέγειν τὰ μέλλοντα, ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν σχῆμα ἀστέρος τὴν βασιλικὴν γέννησιν ὑπεσήμαινεν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ὁ ἀστήρ ἦν τῶν συνηθῶν· » οὐ μὲν οὖν οἱ μάγοι λοιπὸν κατὰ τὴν ἑαυτῶν τέχνην Ζωδίοις ἐπόμενοι καὶ ἀστράσιν εἰς Ἱεροσόλυμα 35 παρεγένοντο, ἀλλὰ, καθὰ φησὶν ὁ διαληφθεὶς οὗτος θεῖος ἀνὴρ, τῇ τοῦ Βαλαὰμ ἀκολουθήσαντες προφητεία τῇ οὕτω λεγούσῃ· « ἀνατελεῖ

2 τὸν omis P. 3 οἰωνεῖσθε codd. Cf. Levit, XIX, 26 (ὀρνιθοσκοπήσθε). 7 καὶ omis. P. 7-8 μικρὰ γὰρ ἀνακύπτει PT (seq. rasura in P): μικρὸν γὰρ ἀνακύπτειν M. 8 Cf. supra, p. 113, v. 25 ss., 115, v. 14 s. 11 τῶν τοιούτων omis. P. ὄντες τῶν τοιούτων οἱ δήμονες M. 14 Ptol., *Tetrah.*, I, 2. 17-18 οὐκ ἂν ὀδ. - ἐκέκτηντο omis. M. 19 Ἰσραὴλ] ἰηλ codd. Leg. Ἰησοῦν? 20 ἐκείνοι καὶ τῆς ὀδ. ἀπῆρχ. P. 22 κακεῖ M. προσήρχοντο P. Matth. II, 2. 24 μὴ καὶ μὴ MP. μοι omis. MT. 27 Pseudo-Basil., *Homil. in gener.*, 5 (Migne, *Patr. Gr.*, t. XXXI, col. 1469). 30 τὴν (superscr.) γένεσιν (e e corr.) T; γένεσιν habet Migne.

ἄστρον ἐξ Ἰακώβ καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραὴλ ». κατὰ μνήμην οὖν τῆς τοιαύτης προφητείας τὴν Ἰουδαίαν ἐπιζητοῦσι, μαθεῖν ἐθέλοντες ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς τῶν Ἰουδαίων βασιλεύς. καὶ περὶ μὲν οὖν τούτων οὕτως.

Τὸ δὲ διαληφθὲν γράμμα καὶ τῆς κατὰ τὸν Ἀβραάμ ἱστορίας μεμνη- 5 μένον φαίνεται τὴν ἀστρολογίαν ἐντεῦθεν ἐπιστηρίζαι μαχόμενον, καὶ ἐπὶ τούτοις οὐ μικρῶς ἀποροῦμεν· εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν ποιημάτων ἐπέγνω τὸν κύριον ὁ θεϊότατος Ἀβραάμ, τίνας ἔνεκεν ὁ τοῦ μαθήματος ὑπεραπολογούμενος τὴν τοιαύτην ἱστορίαν ἐπὶ μέσου εἰσήνεγκε; κατὰ τί δὲ καὶ συμβαλεῖται αὐτοῦ τῷ σκοπῷ; ἦν μὲν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἀληθῶς δόκιμος 10 ἄστρολόγος, ὡς ἀπὸ Χαλδαίων ὀρμώμενος, ἀλλ' ἐκ τῶν ποιημάτων τὸν ποιητὴν ἐπιγνοῦς τὰ τοιαῦτα διέπτυσεν ὕστερον, μετὰ τὴν θεϊαν δηλονότι ἐπίγνωσιν· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Ἀβιμέλεχ εἰς Αἴγυπτον κατελθὼν παντοίως κατήσχυε τοὺς τὰ τοιαῦτα δοξάζοντας· οὐκ οἶδα λοιπὸν εἴ γε καὶ συμβαλεῖται τῷ προκειμένῳ σκοπῷ ἢ κατὰ τὸν Ἀβραάμ ἱστορία. 15 ἔγω δέδοικα μὴ καὶ τὸ παροιμιώδες ἐκεῖνο πέρασ ἐνταῦθα λάβη τὸ λέγον « εἶχαμεν κύνα καὶ τοῖς θηρσὶ παρέιχεν βοήθειαν ».

Οὐχ ἦττον δὲ κἀν τῇ προβόρῃσει τοῦ Ἑλληνοῦ ἐκείνου τῇ οὕτω λεγούσῃ « Χριστὸς γεννᾶται ἐκ παρθένου Μαρίας, καὶ πιστεύω εἰς αὐτόν, ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης ὄψει με πάλιν, ὦ Ἥλιε », 20 ἀμηχανία συνέχομαι· οὐδὲ γὰρ ἐντεῦθεν, ὡς οἶμαι, τὰ τοῦ μαθήματος ἐνυπόστατα φαίνεται· ὁ γὰρ ἀκριβὴς ἐπιστήμων, ἢ παρ' οἴου δὴ τίνας ἐρωτηθεὶς ἢ καὶ καθ' ἑαυτὸν πολλάκις διασκεψάμενος, ὡς ἀνθρώπῳ δυνατὸν ἀποφαίνεται, παχυμερῶς οὕτω τοῦ μέλλοντος ἐντεῦθεν καταστοχαζόμενος, εἴ γε καὶ μάλιστα τὴν ἀστρολογίαν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα 25 δεινοὶ μηδὲν ἕτερον ἢ στοχασμὸν ἐντεχνον εἶναι ὀρίζονται· τὸ δὲ πρὸ χιλίων ἢ καὶ πλειόνων ἐτῶν καὶ ταῦτα περὶ ἀγνώστου τοσοῦτον πράγματος οὕτω παραδόξως προειπεῖν ἐκείνον τὸν Ἑλληνα, ὥστε καὶ Χριστὸν παραστήσαι τικτόμενον καὶ βασιλέων ὄνομαστὶ μνημονεύσαι, καὶ ἀρρητοτέρων τοιούτων τινῶν, οὐ μὲν οὖν ἀνθρωπίνης τέχνης τὴν 30 τοιαύτην πρόρρησιν εἶποι τις ἄν, εἰ μὴ που καὶ τὰ τῆς Σιβύλλης ἐκείνης « ὀψέ ποτέ τις ἐπὶ τὴν πολυσιχιδῆ ταύτην ἐλάσειε γῆν, καὶ δίχα σφάλματος γενήσεται σάρξ », ὡσαύτως καὶ τὰ τοῦ μάντεως Βαλαάμ « ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ », κατὰ τέχνην ἀνθρωπίνην προαναγορευόμενα εἶπωμεν. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν· θεία γάρ 35

1 Num. XXIV, 17. 2-3 θέλοντες T. 3 οὖν, omis. MT. 5 Cf. Manuel supra p. 118, v. 9. 16 λάβη τὸ λέγον P : λάβοι τὸ λέγον T : λάβοιτο λέγειν M. 17 εἶχαμεν P : εἶχομεν MT. Cf. Krumbacher, *Mittelgriech. Sprichwörter*, p. 105, 207. 18 ἦττον PT : ἢ (sic) M. 19 Cf. Manuel supra p. 116, 31. 21 καὶ μηχανία P. γὰρ omis. P. 22 ἐνυποστάτου M. ἥπερ P : εἰ παρ' M. 26 Cf. supra, p. 123, 4-5. 27 ἐτῶν MT : καὶ τῶν P. 29 παραστήσαι M. 31 εἶποι τις ἄν omis. P. De hoc oraculo Sibyllae vel Platonis, cf. Bidez, *Byz. Zeitschr.*, XI, 1902, p. 391. 33 πολυσιχιδῆ codd. 34 Num. XXIV, 17. 35 προαναγορευόμενα MP. εἶπομεν P. ἀλλ' omis. T.

τις τὰ τοιαῦτα ἐπίπνοια, καὶ διὰ τῶν ἀθέων Ἑλλήνων μνηύουσα τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐνανθρώπησιν· οὐ τέχνη λοιπὸν ἀνθρωπίνη, θεία δὲ κινούμενοι χάριτι καὶ ἄπερ οὐκ ἤδεσαν, ἔλεγον· καὶ συνίστησι πρὸς τοῖς ἄλλοις τὰ τοῦ λόγου καὶ ὁ Καϊάφας ἐκεῖνος « συμφέρει, λέγων, ἕνα 5 ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἀπολέσθαι ». καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

Ἐν οἷς δὲ τὸ γράμμα διέξεισιν ὅτι τὸ τοῦ σύμπαντος κόσμου προκέντημα, ἤγουν τὴν πρώτην τοῦ κόσμου καταβολὴν ἐν Καρκίνῳ πηξάμενος ὁ Θεός, Ζωδίῳ δηλαδὴ τροπικῷ καὶ ἀστάτῳ καὶ εὐμεταβλήτῳ, τὴν τῶν κοσμικῶν ἀστασίαν προετυπώσατο, καὶ τὴν αὖθις εἰς 10 τὸ μηδὲν μεταστοιχείωσιν καὶ ἀνάλυσιν, οὐκ ἔχω τι ἀποκρίνασθαι· ὅθεν καὶ γὰρ ταῦτα συνέστη καὶ ποῦ γέγραπται καὶ τίνι τῶν ἁγίων καὶ ὅπως ἐνδέδοται, μέχρι καὶ τήμερον ὁ ἀμαθὴς οὐχ εὐρον ἐγώ· ὁ μὲν οὖν μέγας Βασιλείος τὸ τοῦ προφήτου Ἡσαίου ῥητὸν ἐπεξηγούμενος τὸ λέγον· « ὁ οὐρανὸς θυμωθήσεται καὶ ἡ γῆ σεισθήσεται ἐκ τῶν 15 θεμελίων αὐτῆς » ἐπάγει καὶ τάδε λέγων, ὅτι ἀγνωστα ἀνθρώπου φύσει τὰ τῆς γῆς θεμέλια, καὶ βεβαιοὶ τὸν λόγον αὐτοῦ, δι' ὧν ὁ κύριος πρὸς τὸν Ἰώβ, ἠνίκα μετ' αὐτοῦ ἐζήτηε κριθῆναι, οὕτως ἔλεγε κατὰ ῥῆμα· « Ποῦ ἦς ἐν τῷ θεμελιῶν με τὴν γῆν· ἀπάγγειλόν μοι εἰ ἐπίστασαι 20 σύνεσιν, τίς ἔθετο τὰ μέτρα αὐτῆς, ἐπὶ τίνας δὲ οἱ κρίκοι αὐτῆς πεπήγασιν ». εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, εἰ τὴν ἀκαταληψίαν τῆς γῆς ὑπεμφαίνων τε ὁ κύριος καὶ οἰνοεῖ αὐτῇ ἐγκαυχώμενος οὕτως πρὸς Ἰώβ διελέγετο, τίς ἐπὶ τοσοῦτον ἑαυτῷ τεθάρρηκεν ὥστε τὸ πρῶτον ἐκεῖνο τοῦ κόσμου προκέντημα, τούτέστι τὴν πρώτην αὐτοῦ καταβολὴν, εἰδέναι φιλονεικεῖν, πῶς τε καὶ πότε παρήχθη καὶ τίνας ὠροσκο- 25 ποῦντος Ζωδίου; καὶ ταῦτα τῶν ἀστέρων μήπω παραχθέντων ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ, δι' ὧν ὁ Ζωδιακός, ὡς φασιν, ὑποτυποῦται κύκλος· ἀδύνατον οὖν τὰ κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν παραχθέντα ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνη καὶ εἶναι λέγειν αὐτὰ καὶ τηνικαῦτα ὠροσκοπεῖν. εἰ δὲ ταῦτα οὐκ ἔστι, οὐδὲ τὴν ὥραν λοιπὸν ἐκείνην εἰδείη τις ἂν καθ' ἣν ἡ πρώτη 30 γέγονε τοῦ κόσμου καταβολή· εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ὁ μέγας Βασιλείος ἀγνωστα φύσει ἀνθρώπου τὰ τῆς γῆς ἔλεγε εἶναι θεμέλια· ἄλλως τε, εἰ καὶ Καρκίνος τηνικαῦτα ὠροσκοπῶν ἦν, εἰ καὶ ἀστασίαν τῶν τότε παραγομένων ἐσήμαινε καὶ τὴν αὖθις εἰς τὸ μηδὲν ἀναστοιχείωσιν καὶ ἀνάλυσιν, ἀλλ' ἐκείνου πάντως ἔπρεπε τοῦ πρώτου δηλαδὴ

3 εἶδεσαν P. 4 Ioann. XI, 50-51. 6 ss. Haec in Comneni opusculo nunc desunt. 8-9 ἀμεταβλήτῳ M. 9 κοσμικῶν MT : βιωτικῶν P. 11 καὶ γάρ] L. γάρ καί? At cf. 130, 27. 13 Is. XIII, 23; cf. Pseudo-Basil., Migne, *Patr. Gr.*, t. XXX, p. 593. 14 συσθήσεται P. 15 φύσει ἀνθρώπου P. 16 δι' ὧν P. 18 ss. Ioῦ XXVIII, 4-6. 19 κρίκοι M. 20 καταληψίαν P. 21 ss. In margine cod. M legitur manu prima εὐγε σοι τῷ εὐσεβεστάτῳ μοι καὶ τῷ ὄντι κατὰ σκοπὸν βάλλοντι συνετά. 24 φιλονεικεῖ P. 26 φησὶν P. 28 καὶ ante εἶναι omis. P. ταῦτα MT : τοῦτο P. 29 εἰδοίη P. 31 Cf. supra v. 15. θεμέλια ἔλεγε εἶναι P. ἦν MT : εἰ P. 33 ἐσήμαινε MT : εἰσήγαγε P. τὴν PT : μὴν M. 33-34 δὲν ἀναστοιχ. καὶ in marg. M.

οὐρανοῦ παρέλευσιν ὑποσημαίνειν, οὐ τῆ παραγωγῆ καὶ ὠροσκοπῶν ἦν. καὶ μὴν ἐκεῖνος οὐ παρελεύσεται οὐδὲ εἰς ἀνάλυσιν ὅλως χωρήσει, καθά φασιν αἱ γραφαί, ἀλλ' εἰς αἰῶνας ἔσται ἡ διαμονὴ πάντως αὐτοῦ· οὕτως γὰρ καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας περὶ ἐκείνου φησίν· « καὶ ἔσται ὁ οὐρανὸς καινὸς καὶ ἡ γῆ καινὴ », τῶν γὰρ ἐπιπροσθούτων τῆ ἐκείνου 5 θέῃ περιαιρεθέντων, αὐτοῦ δηλαδὴ τοῦ στερεώματος, τῶν φωστήρων, τῶν στοιχείων τε καὶ τῶν λοιπῶν καθ' ἐξῆς — καὶ γὰρ κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνὴν « τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου παράγει », ὁ πρῶτος ἐκεῖνος καὶ ὄντως φανείη ἂν οὐρανός, οὐ τὴν διαμονὴν πᾶσα σχεδὸν καταγγέλλει γραφῆ — ἐκείνον οὖν πρῶτον ἔδει παρελθεῖν καὶ εἰς παν- 10 τελῆ χωρῆσαι ἀνάλυσιν, ἅτε τροπικοῦ Ζυδίου, τοῦ Καρκίνου δηλονότι, ὠροσκοπήσαντος ἐπὶ τῆ παραγωγῆ πάντως αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν, ὡς ὁ λόγος ἤδη φθάσας ἐδήλωσεν· εἰ γάρ, ὡς φησι τὸ γράμμα, Καρκίνος ἦν τῆνικαῦτα ὠροσκοπῶν, κάντευθεν ὑποσημαί- 15 νων παντελῆ τῶν ὄντων ἀνάλυσιν, ἵνα τί μὴ καὶ τὸ τοῦ Παύλου ῥητόν τὸ λέγον « ἡ γὰρ ἀποκαταδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἰῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται » πόρρω που ποιοῦμεν ὡς ψεύδους μεστόν· τὸ γὰρ εἰς ἀνάλυσιν χωροῦν καὶ εἰς τὸ μὴδὲν καταντῶν ἀνακαινισμόν 20 τίνα πάντως οὐ πέφυκε δέχεσθαι· διὰ τί δὲ μὴ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔξω καταδεχόμεθα δόγματα καὶ πλείους ἀποκαταστάσεις τοῦ σύμπαντος κατὰ γε τὰς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ τῶν πλανητῶν περιόδους τε καὶ ἐπανόδους, καθάπερ ἐκεῖνοι, δοξάζομεν; ἀδηλα ταῦτα λοιπὸν καὶ κρύφια, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος, καὶ μόνῃ τῷ Θεῷ γινωσκόμενα. 25 Καὶ γὰρ καὶ ἐνυπόστατον τὴν τέχνην ἔξ ευαγγελικῶν δῆθεν ῥητῶν παραστήσαι τὸ γράμμα δισχυρίζεται· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ὁ ἀστήρ τοὺς μάγους ἐκάλεῖ πρὸς γε τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, ἥρκει καὶ γὰρ τὰ λοιπὰ σημεῖα τὰ τῷ τότε συνεπακολουθήσαντα. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν καθ' ἕτερον οὐδὲν ἀντιπίπτομεν, παρακαλοῦμεν δὲ ὅμως μαθεῖν τίνα τε τὰ σημεῖα καὶ πότε ταῦτα καὶ τίνα τρόπον συνέβησαν, ὥστε 30 βαρβάρους ἀνθρώπους ἐκείθεν ἐφερθῆναι καὶ ἀφικέσθαι πρὸς Ἱεροσό- λυμα· εἰ γὰρ πρὸ πολλοῦ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ τὸν ἀστέρα ὀφθῆναι τοῖς μάγοις ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν δισχυρίζεται, ὡς ἐντεῦθεν αὐτοὺς προσκυνῆσαι τὸν Χριστὸν ἐν σπαργάνοις — πολλὸν γὰρ ἔμελλον ἐν τῇ ὁδῷ ἀναλίσκεν τὸν χρόνον — οὐδὲ σημεῖα λοιπὸν λέγειν εὐλογον τῷ τότε συνεπακολουθήσαι τοὺς μάγους ἐκείνους 35 ἔλκύσαι ἰσχύοντα.

2 χωρήσει P. 4 Isaias LXV, 17. 5-6 ἐκείνου θεῃ PT: κτίσει M. 7 τε omis. P: ὁμοῦ T manu alia. 8 I Cor. 7, 31. 10 καταγγέλλει MP. 10-11 παντελεῖ M. 13 Haec verba, ut diximus, in Comneni codicibus desunt. 16 Ep. Rom. VIII, 19. 17 που omis. P. 18 καταντῶν P. 23 ὡς ὁ μεγ. ε. Βασίλειος post γινωσκόμενα transpos. P. 24 εἰ γὰρ MT. Cf. Manuel p. 113, 17 s.; 114, 12 ss. 27 καὶ delen- dum? at cf. p. 129, 11; 139, 35. 29 πρόβησαν P. 30 πρὸς MT: εἰς P. 32 Ioan. Chrysost., *In Matt.*, VI, 1 (Migne, *Patr. Gr.*, LVII, col. 63). 35 τὰ τότε M.

Διείληπται καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων τῷ γράμματι· ὁ Σιναΐτης Ἄναστάσιος, περὶ τινῶν φυσικῶν θεωρημάτων ἐπεζιῶν, φαίνεται πως αὐτοῖς παραμινύων καὶ τὰ τοῦ μαθήματος. ἀλλ' ἡ μὲν ἐμὴ βίβλος, παρεισάγει μὲν καὶ τὸν θεϊότατον Ἄναστάσιον περὶ φυσικῶν 5 τινῶν καὶ μάλιστα περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου συμπήξεως τε καὶ κρά- σεως πανσόφως διδάσκοντα, κατὰ τὸ τέλος δὲ ὅμως τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας ἐπαναλαμβάνόμενον οὕτω καὶ λέγοντα· « κἀν οἱ μωροὶ ἀστρολόγοι ταῦτα τοῖς ἀστροῖς ἀνατιθέασιν »· οὐκ οἶδα λοιπὸν εἴ γε καὶ συμβαλεῖται κατὰ τὴν προκειμένῃ σκοπῇ τοιαῦτα γράφων ὁ 10 θεϊότατος Ἄναστάσιος.

Περιέχει τὸ διαληφθὲν γράμμα ὅτι τὰ τῶν ἀστέρων σχήματα σημεῖα τινῶν εἰσιν ἀποβάσεων, οὐ μὴν καὶ ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεσμάτων τινῶν εἰσι ποιητικά. καὶ τῆνικαῦτα διαπορούμενοι λέγομεν· εἰ κατὰ γε τὴν τοῦ γράμματος περιλήψιν οὕτως ἔχει καὶ τὰ τοῦ πράγματος, τίνος 15 ἔνεκεν ὁ Οὐάλης ἐκείνος ἐπὶ μέσου εἰσάγεται παρὰ τοῦ μεγάλου μὲν, ὡς φασιν, προσκληθεῖς Κωνσταντίνου, τέσσαρες καὶ δέκατον καρ- τερῆσας ἔτος ἐπὶ τῆ καταβολῆ τῶν θεμελιῶν τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων; εὐδῆλον γὰρ ὡς εἰ τοσούτων ἐκεῖνος ἐνιαυτῶν ἐκαρτέρει παράτασιν, ὥστε μείναι τὴν πόλιν διόλου τοῖς πολεμίοις ἀχείρωτον τῆ 20 πίστει τε προκόπτειν αὐτὴν καὶ τοῖς λοιποῖς καθεξῆς, καιρὸν ἂν ἐκαρ- τέρει λοιπὸν τῷ σκοπῷ αὐτοῦ συντελέσοντα· εἰ καὶ τὸ γράμμα προδή- λως τοῦτο λέγειν οὐ βούλεται, ἄδικοι γὰρ ἐντεῦθεν οἱ ἀστέρες, ἵνα μὴ λέγω τὸν ποιητὴν αὐτόν, ὠμολόγηται, τοὺς μὲν τῶν ἀνθρώπων μοιχοῦς, τοὺς δὲ φονεῆς ἐξ ἀνάγκης ἀποτελοῦντες· καὶ, εἰ δεῖ τάληθές 25 εἰπεῖν, ἐν μέσῳ τὸν Οὐάλεντα παράγειν ὅλως οὐκ ἔπρεπε· τὰ γὰρ τῆς ἀστρολογίας ἐντεῦθεν διεψευσμένα καὶ μᾶλλον ἐλέγχεται· ὁ γὰρ Οὐάλης οὗτος, ἀκριβέστατος καὶ ταῦτα ὦν ἀστρολόγος, εἰς ἑξακοσίους πρὸς τοῖς ἐννεήκοντα καὶ ἔξ ἐνιαυτοὺς διαμείναι τὴν πόλιν ταύτην ἐφοίβασε, καὶ οὕτω διημαρτημένην τὴν τέχνην ἔξ ἀποτελέσματος 30 ἔδειξεν.

Εἰ δὲ τὸν διαληφθῆντα Οὐάλεντα καρτερῆσαι μὲν ἔτος τέσσαρες καὶ δέκατον εἴποι τις, χάριν δὲ ὅμως τοῦ καιρὸν ἐφευρεῖν ἀγαθὰ τίνα τῆ πόλει μηνύοντα, δεξόμεθα μὲν τὴν παραγραφὴν αὐτοῦ, ἀλλ' εὐθὺς ἀπορήσομεν οὕτως λέγοντες· τί δέ; εἰ καὶ ἀπερισκέπτως καὶ ἄνευ τῆς 35 τοῦ Οὐάλεντος παρατηρήσεως τὰ τῆς πόλεως κατεβλήθη θεμέλια, οὐκ

1 cf. Manuel, p. 117, 9 s. 7 Verba allata in operibus S. Anast. non inveni, cf. tamen Migne, *Patr. Gr.*, t. LXXXIX, Quaest. 95, col. 735 A. 8 ἀστράσιν P. 11 s. Cf. Manuel, p. 112, n. 1. 14 εἶχε P. 15 s. Cf. Manuel, p. 118, 14 ss. 16 τέσ- σαρες καὶ δεκ. forma vulgaris, cf. supra p. 119, 1 ss. δὲ καρτερῆσας MT. 20-21 ἐκαρτέρει] Expect. ἐφευρεν vel simile quid [Kroll]. 21 συντελήσαντα P. 22 τοῦτο MT: τοῦ P. οἱ ἀστέρες ἐντεῦθεν P. 23 Leg. αὐτῶν? 24 φονεῖς M. 25 ἐπὶ μέσου PT. ἢ ἔπρεπε P. 25-26 ἡ τὰ ἀστρολ. M. 27 Leg. κατὰ ταῦτα? ἀστρολόγοι omisso εἰς P. 28 τοὺς MP. 32 εἶπη P: εἶποι ex εἶπη corr. T. τὸν P. 33 δεξόμεθα P. μὲν omis. M. 34 ἀπορήσωμεν P. εἰ omis. P.

ἂν οὕτω τὰ κατ' αὐτὴν ἔχειν ἔμελλον ὅπως ἄρα καὶ σήμερον ἔχοιεν; παρακαλοῦμεν μὴ ἐάσης ἡμᾶς ἀμηχανία καὶ περὶ τούτου κυμαίνεσθαι· ἢ γὰρ οὕτω τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἔχειν ἔμελλε, καὶ μάτην ἐκείνος τοσοῦτον ἑκαρτέρει καιρόν, ἢ οὐχ οὕτως. καὶ τί χρὴ πολλὰ λέγειν; φαίνεται γὰρ ἐντεῦθεν ὡς οὐ παρασημειωτικοὶ μόνον εἰσὶν οἱ ἀστέρες, ἀλλὰ καὶ 5 ἀποτελεσμάτων ἐξ ἀνάγκης ποιητικοί· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν τοῦ τεχνίτου ἐκείνου τὸ γράμμα ὑπεραπολογούμενον διὰ γε τὰ καθ' ἐκάστην ἀπροσδοκίως τῇ πόλει συμπύπτοντα, σεισμούς δηλαδή, ἐμπρησμούς καὶ ὅσα τοιαῦτα, κατὰ λέξιν οὕτως διηγόρουεν « οὐ γὰρ ἠδύνατο τὰ πάντα μείζω τε καὶ ἐλάχιστα συμπεριλαβεῖν καὶ συμπερᾶναι 10 πρὸς τὸ αὐτῷ βουλευτόν ». πρόσεχε οὖν· εἰ γὰρ τὰ πάντα συμπεριλαβεῖν ἐκείνος ἔφθασε, μείζω τε καὶ ἐλάχιστα, καὶ αὐτὸ τὸ περὶ Θεοῦ λέγον Δαβιτικὸν οὕτω ῥητόν « ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν », ἔμεινε ἂν ἐξ ἀνάγκης ἄπρακτον ἔνταυθοί, ἅτε καὶ αὐτὸν ἀποτρεπούσης τὸν κλόνον τῆς γῆς τῆς ἀκριβοῦς τοῦ ἐπιστή- 15 μονος σκέψεως· ἄλλως τε, εἰ κατὰ τὴν συμπεσοῦσαν ὥραν ἐπὶ τῇ καταβολῇ τῶν θεμελίων τῆς πόλεως αὐξάνειν τε τὴν πίστιν ἐπάναγκες καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν διαμένειν τοῖς πολεμίοις ἀχείρωτον, οὐ μὲν οὖν χάρις τοῖς κατοικοῦσιν αὐτὴν εἴπερ εὐσεβοῦσιν ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ἀγάπῃ καθ' ἐκάστην πλατύνονται· μάτην δὲ καὶ τῇ 20 παναμύμῳ τοῦ Θεοῦ λόγου μητέρι τὰς ἐντεύξεις ποιοῦμεν καὶ φύλακα ταύτην ἐπιγραφόμεθα, εἰ γε τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ὁ Οὐάλης ἐπραγματεύσατο ἔκτοτε ταῖς τῶν ἀστέρων παρασημειώσεσι. μὴ οὖν ἐάσης ἡμᾶς ἐπὶ τοσοῦτον διαπορεῖσθαι καὶ λογισμοῖς ἀλλοκότοις 25 διαταράττεσθαι.

Ἐπὶ δὲ γε τῷ εἰς τὸν ἐπιτάφιον τοῦ μεγάλου Βασιλείου θεολογικῷ ῥητῷ τῷ λέγοντι « ἀστρονομίας δὲ καὶ γεωμετρίας τοσοῦτον λαβῶν ὅσον μὴ κλονεῖσθαι τοῖς περὶ ταῦτα κομποῖς », ὡσαύτως κἂν τῷ ἐπιστολιμαίῳ λόγῳ τοῦ μεγάλου Διονυσίου, ἐν ᾧ περὶ ὁ θεὸς οὗτος ἀνὴρ περὶ τῆς κατὰ τὸ σωτήριον πάθος παρὰ φύσιν ἐκλείψεως 30 διαλαμβάνει, τί χρὴ καὶ λέγειν; ἢ τὰ τῆς ἡμετέρας βίβλου διέσφαλται καὶ πυρὸς γενήσεται παρανάλωμα, ἢ τὰ τοῦ γράμματος ἀμεθόδως σεσίγηκε τὴν ἀλήθειαν· ὁ τε γὰρ νοῦς τοῦ χωρίου τοῦδε διέφθαρται καὶ τὰ τῶν λέξεων ἡμιπται, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα κακοήθως νενοθεύται· πρὸς ἴδιον γὰρ θέλημα καὶ οὐ κατὰ λόγον ὀρθὸν ἐξετέθησαν· ἐφ' ᾧ 35 δέδοικα μήποτε καὶ καλαμίνῃ ῥάβδῳ τὸ τοιοῦτον γράμμα ἐπερειδόμενον

1 ἔχει cum spatio VIII litt. T. 4 σημαίνεται T manu alia. 5 παρασημειωμα-
τικοί P. 9-11 Cf. Manuel, p. 119, 6 ss. 11 αὐτοῦ M. 13 λέγων P. Psalm. CIII,
32. 14 ἅτε P T: ὅτε M. 17 αὐξάνεσθαι P. 19 χάρις T: ἡ χάρις P: χάριν M. ἀσε-
βοῦσιν M. 26 s. Cf. Manuel, p. 119, 31. 27 ἀστρολογίας P. 28 cf. Manuel,
p. 115, 28. 29 οὗτος ὁ θεὸς P. 31 διαλαμβάν(ει) P: omis. M: τοῦ Ἡλίου
διέξεισι al. manu T; cf. Dionys., *Epist. ad Polycarp.* 2 (Migne, *Patr. Gr.*, III,
c. 1081). 32 εὐμεθόδως codd.; corr. 34 καὶ omis. P T.

εὐχερῶς οὕτω καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀνατραπέη, καὶ πτώμα παραχρήμα πεσέεται μηδεμιᾶς ἐκείθεν προσβολῆς ἀνασχόμενον.

Πρὸς δὲ γε τοῖς διαληφθεῖσιν ἄνωθεν καὶ τὰδε τὸ γράμμα διέξεισιν· « ὁ μέγας Βασιλεῖος ἐν τῇ Ἑξαμέρῳ αὐτοῦ περὶ τῆς τοιαύτης τέχνης 5 διεξιῶν δύσληπτον μὲν αὐτὴν οὐ μὴν δὲ καὶ αἰρετικὴν ἀποδείκνυσιν, ὅτι μὴδὲ πέφυκεν αὕτη δι' ἐπικλήσεων καὶ ἐπιδῶν ἐνεργεῖν· τοῦτο καὶ γὰρ ὡς ἀσεβὲς ἀποτρέπει ὁ ἅγιος »· καὶ τὸ μὲν γράμμα διέξεισιν οὕτως· ὅθεν καὶ οὐ μικρῶς ἐπὶ τούτοις θαυμάζομεν. ἢ γὰρ βίβλος ἡμῶν, οὐ μικρὰν τινα κἂν τούτῳ διαφωνίαν κεκτημένη εὐρίσκειται· 10 οὔτε γὰρ ἐπικλήσεων τινῶν ἀλλοκότων, οὔτε μὴν ἐπιδῶν ὁ μέγας ἐν τοῖς αὐτοῦ φαίνεται μεμνημένος συντάγμασιν, ἀλλὰ γυμνὴν αὐτὴν τὴν τῆς ἀστρολογίας κατασκευὴν τε καὶ μέθοδον πολὺ μὲν τὸ ἀνόητον πολλαπλάσιον δὲ τὸ ἀσεβὲς παρ' ἑαυτῇ φέρουσαν δείκνυσιν.

Ἴνα δὲ μὴ λέγω τὰ κατὰ μέρος μοι ἐπαπορούμενα, καὶ παραδείγματι 15 τινι τὸ πολλάκις διαληφθὲν γράμμα ἐχρήσατο, τῆς ἀστρολογίας δῆθεν ὑπεραπολογούμενον, « ὃν γὰρ τινα τρόπον, λέγον, ὁ νόμῳ γάμου γυναικὶ συμπλεκόμενος ἀκατέγκλητός ἐστιν, ὁ δὲ πόρναις ἐκδοῦς ἑαυτὸν ἐπιτιμίοις ὑπόκειται, οὕτω δὲ καὶ ὁ μὴ παρὰ νόμον κατ' ἐντολήν δὲ τοῦ Θεοῦ τῷ μαθήματι χρώμενος, οὐχ ἀμαρτάνων ἀλώσεται ». καὶ τὰ 20 μὲν τοῦ παραδείγματος τοιαῦτα καὶ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· ἡμῖν δὲ καὶ πάνυ πρὸς γε τὸν προκείμενον ἀπάδει σκοπὸν, ὅτι μὴδὲ θείαν ἔχομεν ἐντολήν τὸ τοιοῦτον ἐπιτρέπουσαν ὅπως δήποτε μάθημα. καὶ τί χρὴ πολλὰ λέγειν; ἡνίκα τοῦ γράμματος ἀκούω λέγοντος « ὅτι τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐναντιογνωμονοῦσιν οἱ τὸ μάθημα τοῦτο μὴ καταδε- 25 χόμενοι ὡς ἀποτρόπαιοι », οὐ μικρῶς θαυμάζειν μοι ἔπεισιν, εἰ γε καὶ μάλιστα τὴν ἁγίαν πᾶσαν γραφὴν κατηγοροῦσαν καὶ πάνυ τῆς ἀστρο-
λογίας εὐρίσκομεν· αὐτίκα γάρ, εἴγε τέως καὶ συγχωρούμεθα μνημο-
νεῦσαι τινῶν, αὐτὸν ἔχομεν τὸν μακάριον Παῦλον οὕτω πρὸς Γαλάτας λέγοντα « ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ ἐνιαυτούς, φοβοῦμαι 3) μὴ πως εἰκὴ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς » ἐντεῦθεν οὖν ὀρμώμενος ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς σατανικῆς εἶναι φησιν ἐνεργείας τὸ ταῖς τῶν ἡμερῶν περιόδοις ἐπιτρέπειν τὰ καθ' ἡμᾶς· ἡμέρα γὰρ ἡμέρας οὐ διενήνοχεν. ὁ δὲ πολὺς τὴν θεολογίαν Γρηγόριος γράφων ὅτι τὰ κατὰ Χριστὸν μυστήρια οὐκ εἰσὶν οἷα τὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὰδε προστί- 35 θησιν· « οὐδὲ μάγων θυτικῆ καὶ πρόγνωσις ἔντομος, οὐδὲ Χαλδαίων

1 ἀνατραπέη P. 3 δὲ γέ M T: τε P. 3 ss. cf. Manuel, p. 120, 8 ss. 7 ἐπιτρέ-
πει P. 8 τούτοις θαυμάζομεν omis. M spatio relicto. 10 τινῶν ἐπικλήσ. P.
11 ss. cf. Basil., *Hexaem.*, VI, 5; Migne, *Patr. Gr.*, t. XXIX, col. 128 s.; cf. infra
p. 135, 3. 14 δὲ omis. P. μοι omis M. 16 ss. Cf. Manuel, p. 117, 15 ss.. λέγων
cod.; corr. Bidez. ὁ omis P. 21 L. ἐπάδει? 23 Cf. Manuel, p. 119, 18. 24-25 κτε-
χόμενοι (sic) P. 25 ἔπεισε M. γε omis. P. 28 πρὸς Γαλάτας omis. P. Cf. Gal., IV,
10-11. 29 παρατηρεῖσθαι codd. 30 ἡμᾶς P. 31 Ioann. Chrys., *In Calendas*, t. I,
p. 955, Migne. 34-35 προτίθησι codd.; corr. 33 Gregor. Naz. *Or.* XXXIX, 5.
(Migne, *Patr. Gr.*, t. XXXVI, col. 340). 35 καὶ omis. M.

ἀστρονομία καὶ γενεθλιαλογία τῇ τῶν οὐρανίων κινήσει συμφέρουσα τὰ ἡμέτερα, τῶν μὴδὲ ἑαυτοὺς ὃ τί ποτέ εἰσιν ἢ ἔσονται γνῶναι δυναμένων. » ἐν δὲ τῷ εἰς τὸν μέγαν Βασιλείου ἐπιταφίῳ, καὶ τάδε· « ἀστρονομίας δὲ καὶ γεωμετρίας τοσοῦτον λαβῶν ὅσον μὴ κλονεῖσθαι τοῖς περὶ ταῦτα κομποῖς, τὸ περιττὸν διέπτυσεν, ὡς ἄχρηστον τοῖς εὐσεβεῖν ἐθέλουσιν. » εἰ μὲν οὖν ἄχρηστον τοῖς εὐσεβεῖν ἐθέλουσιν, εὐδὴλον πάντως ὅτι καὶ χρήσιμον ἔσται τὸ τοιοῦτον ἐκείνοις ὅσοιπερ εὐσεβεῖν οὐκ ἐθέλουσιν. ἐν δὲ τῷ εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Καισάριον, καὶ τάδε· « γεωμετρίας δὲ καὶ ἀστρονομίας καὶ τῆς ἐπικινδύνου τοῖς ἄλλοις παιδείσεως ὅσον χρήσιμον ἐκλεξάμενος, τότε ἦν τὸ ἐκ τῆς τῶν οὐρανίων εὐαρμοστίας καὶ τάξεως τὸν δημιουργὸν θαυμάσαι, ὅσον βλαβερὸν ταύτης διέφυγεν, οὐ τῇ φορᾷ τῶν ἀστρων διδούς τὰ ὄντα καὶ τὰ γινόμενα. » ὁ δὲ χρυσορρήμων Ἰωάννης ἐν τῇ εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον ἔκτη αὐτοῦ ὁμιλίᾳ καὶ τάδε κατὰ ῥῆμα διέξεισιν· « ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας εἰσὶ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐμπνεόμενοι τοῦ δαίμονος οἱ τὰ τῆς ἀστρολογίας ἐνυπόστατα δεῖξαι φιλονεικοῦντες ἀπὸ γε τοῦ ἀστέρος ἐκείνου τοῦ κατὰ ἀνατολὰς τοῖς μάγοις ὄφθέντος καὶ εἰς Παλαιστίνην αὐτοὺς ὀδηγήσαντος. » ἔχομεν δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὸν μέγαν Βασιλείου ἀποτρεπόμενον τὰ τοιαῦτα καὶ οὕτως ἐν τοῖς Κανόσιν αὐτοῦ λέγοντα· « ὁ μάντεσιν ἑαυτὸν ἐπιδούς ἢ τισὶ τοιούτοις τὸν χρόνον τῶν φονέων καὶ αὐτὸς ἐπιτιμηθήσεται. » ταῦτα δὲ ὁ θεῖος οὗτος κανονίζει πατῆρ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσας τῷ λέγοντι νόμῳ· « οὐκ ἔστιν ἐν Ἰσραὴλ μαντευόμενος ἢ τερατοσκόπος ἢ ἐγγαστρίμυθος » τοῦτοις ἀκολουθῶν καὶ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος Ἐθνοφρονας ἐκάλεσε τοὺς γενέσει καὶ εἰμαρμένη ἀστρονομία τε καὶ ἀστρολογία προσέχον-
 25 τας¹. ὁ δὲ ἐν πατριάρχαις ἀγιώτατος Νικηφόρος καὶ τάδε· « τὴν ἀποκάλυψιν Παύλου καὶ τὰ λεγόμενα βροντολογία ἢ σεληνοδρόμια οὐ χρὴ δέχεσθαι· βέβηλα γὰρ ταῦτα », πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν θεϊότατον Κύριλλον οὕτως ἔχομεν λέγοντα· « διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαίου εἰπὼν ὁ

2 ἑαυτοὺς M : αὐτοὺς P : αὐτὰ (τὰ e corr.) T. 3 Glycas iam supra haec allulit 132, 27. 6 εἰ μὲν οὖν - ἐθέλουσιν omis. M : οὖν omis. T, 7 καὶ omis. P. 8 αὐτὰ-δελφον M fors. recte. 9 ss. In laud. Caesar., 7 (Migne, *Patr. Gr.*, t. XXXV, col. 761). τοῖς ἐπικινδ. P. τοῖς ἄλλοις corr. in τῆς ἄλλης P. 10 τὸ omis. M P. 13 Ioann., *Homil. in Matth.*, VII (Migne, *Patr. Gr.*, t. LVII, col. 61) verbis quibusdam mutatis. 18 καὶ omis. P. 19 Basil., *Epist.*, 217, § 72 (Migne, *Patr. Gr.*, t. XXXII, col. 802). 20 ἐπιδούς P : ἐπιδιδούς M T. 21 ἐπιτιμασθήσεται P. 23 cf. Deuteronom., XVIII, 10. ἐγγαστρίμυθος P. 25-26 ἀστρολογία - ἀγιώτατος omis. M. 26 Nicephor. Iuris graeco-romani, p. 169; cf. Du Cange, *Gloss.*, s. v. Σεληνοδρόμια. βροντολογία PT : βροντολεσίου M. 29 Cyrill., *In Es.*, IV, 3 (Migne, *Patr. Gr.*, t. LXX, col. 1011).

¹ De haereticis qui Ethnophrones dicuntur, nihil apud Epiphanium inveni, sed Glycas verba repetit Ioannis Damasceni, *De haeresib.*, 94 (Migne, t. XCIV, col. 758); cf. Smith, *Diction. of Christian biogr.*, s. v.

Θεός ὅτι στήτωσαν καὶ σωσάτωσάν σε οἱ ἀστρολόγοι, τοῦ οὐρανοῦ τὴν ἐπάρατον ἀστρογοητείαν ἀξίαν γέλωτος ἤλεξε. » περὶ δὲ τοῦ μεγάλου Βασιλείου τί χρὴ καὶ λέγειν; αὐτὴν γὰρ ὅλην τὴν τοῦ λεγομένου διαθέματος ψηφηφορίαν τε καὶ κατασκευὴν πολὺ μὲν τὸ ἀνόητον ἔφησεν ἔχειν, πολλαπλάσιον δὲ τὸ ἀσεβές· καὶ τί χρὴ πολλὰ λέγειν καὶ ἀπαριθμεῖν τὰ καθ' ἕκαστον; ἀντὶ πάντων ἀρκέσειεν ὁ μέγας Παῦλος λέγων· « βλέπετε μὴ τις ἔσται ὑμᾶς ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων παράδοσιν, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν. » εἰ γὰρ καὶ δῶμεν 10 κατ' ἐκείνους ἐνδεδόσθαι πρότερον τὰ τῆς ἀστρολογίας, ἀλλ' ἐπιδημήσας ἡμῖν ὁ Θεός λόγος διὰ σαρκὸς ὡς ἐπιβλαβὴ τὰ τοιαῦτα πρὸ τῶν ἄλλων διέλυσεν¹· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ἐκ Περσίδος τοὺς μάγους εὐμεθόδως ἀπέσπασε καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐπίγνωσιν ἤγαγε· καὶ ἄκουε 15 « ὅτι γεννηθεὶς ὁ Χριστὸς καὶ ἀστρολογίαν ἔλυσε καὶ δαίμονας ἀπεστόμισεν, εἰμαρμένην ἀνέϊλε καὶ πάσαν ἄλλην μαγανείαν ἀνέτρεψεν. »

Ταῦτα μὲν οὖν ἐκ πολλῶν ὀλίγα, ὅθεν, εἰ μὴ τολμηρὸν εἰπεῖν, ἀστήρικτά εἰσιν ἢ καὶ τῷ ὄντι ἀβέβαια τὰ ὑπὲρ τῆς ἀστρολογίας ἤδη τῷ 20 γράμματι προτεινόμενα· οὐδὲ γὰρ εὐρήσει τις ἀγίου, ὡς οἶμαι, πατέρας οἷς ἐναντιογνωμονοῦσιν, ὡς ἄνωθεν εἰρηται, οἱ τὸ μάθημα τοῦτο ὡς ἀποτρόπιον μὴ καταδεχόμενοι· ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν ἱατρῶν ἔκκριτοι, Γαληνός, φημί, καὶ Ἱπποκράτης, οὐκ ἀσφαλῶς, ὡς οἶμαι, μαρτυρίας ἐνεκεν ἐνταῦθα παραλαμβάνονται· ὅτι μὴδὲ τῷ τοιοῦτω 25 συνευδοκοῦσιν ὅλως μαθήματι, φυσικοὶ καὶ μάλιστα ὄντες καὶ διὰ πείρας μακρᾶς τὰ καθ' ἡμᾶς πάντα διασκεψάμενοι, ταύτη τοι καὶ τεταγμένας μὲν εἶναι τὰς τῶν νοσημάτων ἡμέρας ἔλεγον καὶ ἐν ὠρισμένοις περιορίζουν καιροῖς, πλην οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ὡς φησι τὸ γράμμα, καὶ βίας τινὸς ἄνωθεν κατιούσης, ἀλλ' ἐνθα τῆς ὕλης, ὡς ἐκείνοί 30 φασιν, ἐπικρατεστέρα ἢ φύσις εὐρίσκεται· τῆνικαῦτα γὰρ ἀκωλύτως αὕτη μὴ πλεοναζούσης τῆς ὕλης τὰ πάντα ποιεῖ κατὰ τὸ ἔθος αὐτῆς· εἰ γὰρ καὶ ὁμοιότητά τινα καὶ κοινωνίαν πρὸς γε τὰς σεληνιακὰς

1 Isaias XLVII, 13. σε omis. M T. 3 Basil., *Hexaem.*, VI, 5 (Migne, *Patr. Gr.*, t. XXIX, col. 127); cf. supra p. 132-133. 6 ὁ μέγας ἀρκέσει P. 7 ss. Ep. Coloss., II, 8. βλέπε M. 8 καινῆς M. 13 εὐμεθόχως P. ἤσαγε P. 14 Ioann. Chrys., *Homil. in Matth.*, VI, 1 (Migne, *Patr. Gr.*, t. LVII, col. 62). 15 καὶ omis. P. 19 ἀστρολογίας P. τὰ ὑπὲρ M T : τοὺς ἐπὶ P. 21 supra, p. 135, 24. εἰ τὸ P. 22 μὴ καταδ. ὡς ἀποτρ. P. 23 Cf. Manuel, p. 111. Sed aliquid in epistula imperatoris hic quoque deesse videtur. 25 συνευδοκοῦσιν] κοῦσιν e corr. P. 29 τινος superscr. P. τῆς ὕλης omis. M. 31 τῆς omis. P. 32 σεληνιακὰς M.

¹ Ecclesiae Patres saepe contenderunt astrologiam pridem scientiam fuisse veram sed eam adventu Christi mendacem factam esse. Cf. Bouché-Leclercq, *Astrol. grecque*, p. 611 s.

περιόδους τὰς τοιαύτας ἡμέρας κεκτήσθαι φασιν, ἀλλ' οὐκ ἔξ ἀνάγκης ἐκείθεν καὶ τὸ εὐτακτον φέρουσιν. εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν αἱ κρίσεις μετέπιπτον, οὐκ ἂν τὰ τῆς τετάρτης παρὰ τῆς τρίτης πολλάκις ἢ καὶ τῆς πέμπτης ἐκρίνοντο, οὐκ ἂν τῆς ὕλης ἐπικρατούσης ἀτάκτως τὰ πάντα ἐφέροντο· εὐδηλον οὖν ἐντεῦθεν ὡς οὐκ ἀστρολογικῶς, φυσικῶς δὲ μᾶλλον, τὰς αὐτῶν διδασκαλίας ἐξέθεντο· ἐπιτολαῖς μὲν οὖν καὶ δύσεσι προσέχειν ἀστέρων, ὡς ἐκείθεν ἐπὶ τὸ ψυχρότερον ἢ καὶ τὸ θερμότερον μεταβαλλομένου τοῦ περιέχοντος, κἀντεῦθεν τὰς φαρμακείας ἔξ ἀνάγκης ἢ κωλύεσθαι ἢ προτρέπεσθαι, οἶδα καὶ τοῦτο τοὺς ἀνδρας εὐστόχως ὑπαγορεύοντας, καὶ μᾶλλον ἐν οἷς ἀφοριζόμενοι ἔλεγον· « ὑπὸ Κύνα καὶ πρὸ Κυνὸς ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι. » ἀστρολογίας δὲ καὶ γενεθλιαλογίαις, ἀφ' ὧν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα δεινοὶ προλέγειν δοκοῦσι τὰ τῷ βίῳ καθ' ἐκάστην ἀπροσδοκῆτως συμπίπτοντα, εὐπραγίας λέγω καὶ δυσπραγίας, ὄρους τε ζωῆς καὶ προθεσμίας θανάτου, οὐ μὲν οὖν συναινοῦντας τοὺς τοιοῦτους εὐρήσει τις. πῶς γάρ; εἴ γε καὶ γόητας τοὺς γενεθλιαλόγους ἐν τοῖς αὐτῶν συντάγμασι κατονομάζουσιν, εἰ δὲ καὶ Γαληνὸς καὶ Ἱπποκράτης Ἕλληνας ὄντες οὕτω περὶ τούτων καὶ φρονοῦσι καὶ λέγουσι, πολλῶν μᾶλλον οἱ θεοὶ πατέρες οἱ λέγειν μεμαθηκότες κατὰ τὸν Δαβὶδ οὕτως « ἐπίρριψον ἐπὶ κύριον τὴν μέριμνάν σου καὶ αὐτὸς σε διαθρέψει. »

Εἰ γὰρ καὶ τὸν τὰ θεῖα σοφὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν παρεισάγει τὸ γράμμα περὶ τῆς τῶν μεταρσίων θέσεώς τε καὶ τάξεως, ναὶ μὴν καὶ τῆς καθολικῆς αὐτῶν παρασημειώσεως, οὐκ ὀλίγα φυσιο-λογήσαντα κατὰ τὸν εἰπόντα, « καὶ ἔθετο ταῦτα εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἐνιαυτούς », ἀλλ' οὐκ ἐντεῦθεν ὁ θεὸς οὗτος ἀνὴρ καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ἀστρολογίας συνίστησι μάθημα. πῶς γάρ, εἴ γε καὶ μᾶλλον τὸ δοθὲν ἡμῖν αὐτεξούσιον ἀναιρούμενον ἐκείθεν δείκνυσι, καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν ἀδικὸν ἐκ πολλῶν ἐλεγχόμενον; εἰ γὰρ καθ' εἰμαρμένην τὰ γινόμενα γίνεται, πῶς οὐκ ἀνήρηται τὸ αὐτεξούσιον; εἰ δὲ κολάζει Θεὸς τοὺς ἔξ ἀνάγκης ἀμαρτάνοντας, πῶς οὐχὶ καὶ ἀδικῶν ἀδικώτερος εὐρεθῆσεται κολάζων ὕστερον τὸν οὐκ αὐθαιρέτως εἰς κακίαν ἐλκόμενον; οὐκ ἀσφαλῶς λοιπὸν καὶ ὁ θεὸς οὗτος ἀνὴρ τῷ γράμματι συμπαρείληπται τοιαῦτα κατὰ τοῦ ἀστρολογικοῦ γράφων μαθήματος.

Ἄλλὰ καὶ τὸν σοφὸν ἐκείνον Λέοντα¹ τὸν ἀρχιερέα Θεσσαλονίκης

1 φησὶν P. 3 παρὰ P T: περὶ M. 5 ἀστρολογίας M. 10 Hippocr. Aphorism., p. 1249 B. 14 λέγω - δυσπραγίας omis. M. τῆς ζωῆς M. προθεσμία M. 15 εὐρήσει τις τοὺς τοιοῦτους T. 18 περὶ τούτων οὕτω. 19 Psalmi. LIV, 23. 20 μέριμνα P. 21 Ioann. Damasc., De Fide, II, 7 (Migne, Patr. Gr., t. XCIV, col. 885. 22 τὸ γράμμα] cf. supra p. 117, 7. 24 Genes. I, 14. 26-27 τὸ δοθὲν καὶ μᾶλλον M T. 33 ταῦτα M.

¹ De illo Thessalonicae archiepiscopo, cf. supra, p. 116, n. 2. Plura de mirabili eius scientia narrat Theophanes continuatus, p. 185 ss., ed. Bonn. Ad hunc * Leo-

χρηματίσαντα, κακῶς μὲν οὕτω προχειρισθέντα παρὰ τοῦ πατριάρχου ἐκείνου Ἰωάννου τοῦ γόητος, κακίστως δὲ αὐθις καθαιρεθέντα καὶ αὐτὸν ἄτε τῇ εἰκονομαχίᾳ προσκείμενον, οὐκ ἔδει πάντως μαρτυρίας ἔνεκεν συμπαρείληφθαι τῷ γράμματι· εἰ γὰρ διὰ πάντων ἔχειν τὸ ἀνεπίληπτον οἱ πολιτικοὶ νόμοι τοὺς περὶ τινῶν μαρτυρήσοντας διορίζονται, πολλῶν μᾶλλον οἱ τῆς ἐκκλησίας ἱεροὶ τε κανόνες καὶ θεοὶ θεσμοί. οὐκ ἔδει τοίνυν τὸν διαληφθέντα σοφὸν μαρτυρίας ἔνεκεν ἐνταῦθα παραγαγεῖν· εἰ γὰρ καὶ ἀρχιερεὺς ἐκείνος ἦν, εἰ καὶ περὶ τὴν τήρησιν τῶν μεταρσίων ἡσχόλητο, εἰ καὶ λιμὸν ἔλυσε, ὡς φασιν, 5 πείσας τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἐν τοιαύτῳ τῶν ἀστέρων ἐπιτολῇ τὰ σπέρματα καταβαλεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐντεῦθεν ἀστρολογία προσέχειν δικαιούμεθα καὶ ἡμεῖς, οὐδὲ πρὸς ἀρχέτυπον ἀφορᾶν τοιοῦτον ἀναγκαζόμεθα, εἰ μὴ γε τὴν παροιμίαν ταύτην ἔξ ἀπορίας λέγειν αἰρούμεθα· « ὅταν οἱ ἱερεῖς ἡμῶν δαιμονιώσι, τίς ἡμᾶς ἰάσεται; ». καὶ πῶς γὰρ οὐ δαιμονιώσιν, εἴ γε τὸν τριακοστὸν ἔκτον κανόνα τῆς κατὰ Λαοδικεῖαν συνόδου παρ' οὐδὲν θέμενοι τὸν οὕτω λέγοντα « οὐ χρὴ τοὺς ἱερατικούς ἐπαοιδούς ἢ μαθηματικούς εἶναι », τῷ οἰκείῳ στοιχοῦσι κακοφρόνως βουλήματι. πείθομαι οὖν ἐκ τούτου, κράτιστε βασιλεῦ, ὡς οὐκ ἂν ὁ μοναχὸς ἐκείνος παύσαιτό ποτε κατηγορῶν τοῦ μαθήματος, εἴπερ εὐπαρά- 20 γραπτοὶ εἰσὶν ἐπὶ τοσοῦτον οἱ κατ' αὐτοῦ προφερόμενοι μάρτυρες. καὶ περὶ μὲν τούτων οὕτως.

Περὶ δὲ τῆς φυσιολογίας ἐκείνης, δι' ἧς ὁ ἀστὴρ ὁ καλούμενος παρ' Ἕλλησι Ζεὺς εὐκρατος τάχα δείκνυται κἀντεῦθεν ἀγαθοποιός, ἄτε Κρόνου μέσον καὶ Ἄρεος κείμενος, τί χρὴ καὶ λέγειν, εἴ γε καὶ τὰ κατ' αὐτὴν οὐκ ἀσφαλῶς ἔχειν ἔοικεν; ἐκ πολλῶν γυμνασθῆναι τοίνυν κατὰ τὸ ἐγχωροῦν καὶ τὸν περὶ τούτου λόγον παρακαλῶ· φασὶν ὅτι ὁ Κρόνος ψυχρὸς ἄταν ὑπάρχει καὶ Ξηρὸς διὰ τὸ μακρὰν εἶναι τῶν τῆς γῆς ἀναθυμιάσεων καὶ διὰ τὸ πολλῶν ὑπερκεῖσθαι τῆς ἡλιακῆς σφαίρας, ἐφ' ἧς καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ δυσκρασίαν κακοποιός· ὁ δὲ Ἄρης 30 θερμὸς ἄταν καὶ Ξηρὸς διὰ τὸ συνεγγίζειν τῷ Ἠλίῳ καὶ τῆς ἐκείνου μεταλαμβάνειν θερμότητος καὶ ὑπ' αὐτῆς τέλειον ἐξικμάζεσθαι κἀντεῦθεν κακοποιός καὶ αὐτός· ὁ δὲ Ζεὺς μέσον κείμενος τούτων καὶ ἀμφοτέ-

1 περὶ M. 4 γὰρ καὶ P. 9 ἡσχόληται M. 10 ἐν omis. M. 12 τὸ τοιοῦτον P. 13 ἀπόνοιας P. 14 δαιμονιώσιν M T. 14-15 εἴ γε M T: οἱ τε P. 16 Cf. Lauther, Die Kanones, 1896, p. 77 = Mansi, II, 563 s. 17 στοιχοῦσι M. 18 βασιλεὺς P. μοναχός] Monachus τοῦ Παντοκράτορος cui missa est imperatoris epistula (p. 108, 5). 19 παῦσαι M. 19-20 ἀπαράγραπτοι M. 22 ss. Cf. Manuel, p. 111, 22. 25 κατὰ] Hic desinit T, f. 160r. Pergit sine intervallo verbis ὁ προφήτης τοῦ θεοῦ Δανιὴλ quae sequentis sunt epistulae, f. 229, l. 18, codicis M. 28 πολλῶν P. 31 μεταλαμβάνειν omis P. τέλειον P. 32 αὐτός P: ἀνωτάτω ut vid. M.

nem philosophum, non ad Leonem magistrum referenda esse videntur fragmenta astrologica in codicibus servata (aliter censuit Krumbacher, Gesch. Byz. Lit. 2, p. 722 s., 621 s., cf. Catal., I, p. 139; IV, p. 92 et passim).

ρων μεταλαμβάνων τῶν ποιότητων, εὐκρατός ἐστι διὰ τοῦτο καὶ ἀγαθοποιός· εἰ μὲν οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, καθὼς ἐκεῖνοί φασι, συνορῶν πάντως ἄξιον ὡς οὐκ ὀρθῶς ἐντεῦθεν ὁ Ζεὺς εὐκρατος λέγεται εἶναι· εἰ γὰρ διὰ τὸ μέσον θερμοῦ τοῦ Ἄρεος καὶ ψυχροῦ τοῦ Κρόνου κείσθαι εὐκρατος ὁ Ζεὺς, ἀνάγκη πᾶσα καὶ δύσκρατον λέγειν αὐτόν, 5 ἅτε καὶ μέσον κείμενον δύο ποιότητων Ξηρῶν· οὐ γὰρ μόνον θερμὸς ὁ Ἄρης ἀλλὰ καὶ Ξηρός, καὶ οὐ μόνον ψυχρὸς ὁ Κρόνος ἀλλὰ καὶ Ξηρός· εὐδῆλον οὖν ἐντεῦθεν ὡς οὐκ εὐκρατος ὁ Ζεὺς, εἴ γε καὶ πλεόντων ἄλλων μετέχει τοῦ Ξηροῦ· εἰ μὲν ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς ὁ Κρόνος ἦν, εἶχον ἂν τι καὶ λέγειν· τηλικαῦτα γὰρ κατ' ἐκείνους ὁ Ζεὺς ἔξ ἐναντίων 10 ποιότητων ἔνθεν κάκειθεν ἐπίσης κατακρινάμενος συνεῖναι ἂν εὐκράσις καθωμολόγητο· νυνὶ δὲ πλεόντων ἄλλων μετέχων τοῦ Ξηροῦ οὐκ ἀληθῶς εὐκρατός ἐστιν· εὐκρατία γὰρ ἀληθῆς ἢ τῶν ποιότητων ἰσομοιρία κατὰ τὸν τὰ τοιαῦτα σοφὸν Γαληνόν. καὶ τί χρῆ πολλὰ λέγειν; εἰ μὲν οὖν αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν ἀστέρα φύσεως εὐκράτου 15 δοξάζοντες ἦσαν, οὐ τοσοῦτον μυθολογοῦντες ἐφαίνοντο, ἐπεὶ καὶ βοτάνας οὐκ ὀλίγας ὀρώμεν πάθη μὲν θεραπευούσας δεινά, λόγοις δὲ ὁμῶς τὸ παράπαν ἀρήτοις· εἰ δὲ διὰ τὸ κείσθαι μέσον Κρόνου καὶ Ἄρεος τοιαύτην ἐνίστανται φύσιν τὸν ἀστέρα λαχεῖν, οὐδὲν τὸ κωλύον αὐτοὺς μὴ καὶ τὸ μετόπωρον εὐκράτου λέγειν εἶναι φύσεως, ἅτε 20 θέρους καὶ χειμῶνος μέσον κείμενον ὄν. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

Εἰ δ' αὖ ὡς θερμοῦτρον τὸν τοιοῦτον ἀστέρα εὐκρατον εἶναι ὁ Πτολεμαῖός φησιν, ἀλλ' οὐ μὲν οὖν καὶ τὸν περὶ τοῦτου λόγον ἐτοίμως οὕτω καταδεχόμεθα· ὅτι μὴδὲ τὴν τοιαύτην κατάστασιν τὴν θερμὴν 25 δηλαδὴ καὶ ὑγρὰν εὐκρατον εἶναι ὁμολογήσει τις, εἰ μὴ μᾶλλον δύσκρατον κέντεθεν πολυειδέσι πάθεσι τὰ ἡμέτερα καθυποβάλλουσιν σώματα. καὶ πιστοῦσι τὸν λόγον αἱ νότιοί τε καταστάσεις, θερμαῖ οὔσαι καὶ ὑγραί, καὶ αὐτὰ δῆπου τὰ κρέα τὰ τηλικαῦτα ταριχευόμενα. πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ αὐτὴν τὴν λεγομένην δευτέραν ἢ καὶ τρίτην ἐπιδη- 30 μίαν Ἰπποκράτους ἀνάγνωθι, κάκειθεν ἀκριβέστερον μάθοις, ὡς αἱ θερμαῖ καὶ ὑγραὶ καταστάσεις, οὐκ εὐκράσις εἰσι ποιητικά, σηπεδόνος δὲ μᾶλλον παραίτιοι τοῖς ἡμῶν καθίστανται σώμασιν· εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, πῶς λοιπὸν ὁ Ζεὺς θερμὸς ὢν καὶ ὑγρὸς ἰσχυροποιεῖν λέγεται δι' εὐκράσις τὰ ἡμέτερα σώματα, ἐπειδὴν συνοδεύη τῇ 35 Σελήνῃ, κέντεθεν ἀνεπιτήδεια ταῖς τῶν φαρμάκων πόσεσι καθιστᾶν, ἅτε τῶν χυμῶν οὐκ εὐπετῶς ἐφελκομένων διὰ τὴν ἐγγινομένην αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ ἀστέρος ἰσχύν; παρακαλῶ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων μαθεῖν,

9 μετέχειν P. 10 εἶχον ἂν M: εἰ ἂν (sic) P. 11 κατακρινάμενος M: κατακρινόμενος P: corr. 14 τὰ τοιαῦτα omis. M. 23 θερμοῦτρον verbum ponum, cf. Ptolem., *Tetrab.*, I, 3, p. 18, 8, ed. 1553: θερμαίνεται ἅμα καὶ ὑγραίνεται. 25 τὴν omis. M. 26 εἶναι-δύσκρατον omis. M. 29 κρέη M. 31 Hippocr. opera ed. Kühnwein, I, 184ss. μάθης (θ e corr.) P. 35 σώματα ἡμῶν P. 36 Cf. supra, p. 111, 22. 37 αὐτὴν M.

οὐδὲ γὰρ αἰσχύνομαι τὴν ἄγνοιαν ἐπὶ τοῦτοις ὁμολογεῖν. καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, ὅτι μὴδ' ἐπὶ πλεόν ἔπρεπεν ἡμᾶς ἐνδιατρίβειν τοῖς ἔξωθεν, ἀμαθεῖς ὄντας ὡς τὰ πολλὰ καὶ τῶν τοιοῦτων ἀμυήτους παντάπασι.

5 Περὶ δὲ τοῦ ἀστέρος ἐκείνου ὃν εἶδον οἱ μάγοι κατὰ τὴν χώραν αὐτῶν, ἀφ' οὗ τὸ τῆς ἀστρολογίας, ὡς φησι τὸ γράμμα, συνίσταται, τί χρῆ καὶ λέγειν; ἀσύμβατα γὰρ ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἀνακόλουθα φαίνονται καὶ τὰ περὶ τοῦτου διειλημμένα τῷ γράμματι, εἴ γε καὶ μάλιστα τὸν χρυσορρήμονα καὶ θεῖον Ἰωάννην οὐκ ἀστέρα τῇ ἀληθείᾳ τὸν 10 ἀστέρα ἐκείνον ἔχομεν λέγοντα, ἀόρατον δὲ τινὰ δύναμιν εἰς ταύτην σχηματισθεῖσαν τὴν ὄψιν, καὶ οὐ λέγοντα μόνον ἀλλὰ καὶ ἔξ ἀναντιρρήτων τοῦτο παριστῶντα [τῶν] ἀποδείξεων· οὐδὲ γὰρ ἀστήρ αὐτοῦς, ὡς ἐκεῖνός φησι, τοσαύτην ὁδὸν διήγειρε στείλασθαι, εἰ μὴ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ὁ Θεὸς εἰς τοῦτο κέκινηκε· μόνος γὰρ ὁ ἀστήρ πρὸ πολλοῦ τῆς 15 γεννήσεως χρόνου καὶ ταῦτα φανείς οὐκ ἂν αὐτοὺς εἰς Ἱεροσόλυμα ἦγαγεν· οὐκ ἂν ὁ φανείς ἀστήρ, εἴπερ ἀληθῶς ἦν ἀστήρ, ἔξ ὕψους τε συγκατῆλθε καὶ τῷ τικτομένῳ παιδίῳ παραδόξως ἐφέστηκε, τὰ κατ' αὐτοῦ τε πάντα τοῖς μάγοις δεδήλωκεν· οὐκ ἂν ἄφαντος μετὰ τὴν ἐκείνων προσκύνησιν γέγονεν. ἐπειδὴ γὰρ εὐμεθόδως ἦγαγεν αὐτοὺς ὁ 20 τεχθεῖς καὶ πρὸς τὴν φάτνην ἔστησε, πρὸς τὴν ἀληθῆ τε γνῶσιν ἔχειραγῶγησεν, οὐκέτι δι' ἀστέρος ἀλλὰ δι' ἀγγέλου λοιπὸν αὐτοῖς διαλέγεται « χρηματισθέντες γάρ, φησί, κατ' ὄναρ, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν· » οὐκοῦν θεῖος ἄγγελός τις ἦν ὁ ἐκ Περσίδος τοὺς μάγους τότε καλῶν· καὶ ἦν μὲν εἰκὸς ὀπτασίᾳ τινὶ θειοτέρᾳ τοὺς 25 ἄνδρας ἐκείνους ἀνάγεσθαι πρὸς Ἱεροσόλυμα. ἀλλ' ἵνα μὴ πρὸς ἀήθη καὶ φοβερὰν ἀπιδόντες ὄψιν εὐθέως ἀποπηδήσωσιν οἱ καλούμενοι τῷ ξένῳ καταπλαγέντες, ὡς εἰκὸς, τοῦ θεάματος, εἰς εἶδος ἀστέρος ἢ ἀσώματος φύσις οἰκονομικῶς πάντως ἀμείβεται· καὶ γὰρ εἰ μὴ συγκαταβάσει τοιαύτη ἐχρήσατο, εἰ μὴ σχῆμα τοῖς ἀστρολόγοις ὑπέδειξε 30 σύνηθες, οὐκ ἂν εὐκόλως τὸ θήραμα ἤγρευσεν, οὐκ ἂν εἰς Ἱεροσόλυμα ἦγαγεν, ἐπεὶ καὶ τὸν ἰχθύν οὐκ ἂν ἄλλως ἐκ τῶν θαλαττίων βυθῶν ἀνελκύσαι ἰσχύσωμεν, εἰ μὴ γε τὸ ἄγκιστρον πρότερον δελεάσματι τινὶ συσκιάσωμεν. οὕτω μὲν οὖν καὶ ὁ παμμέγας εὐρηται Παῦλος ποιῶν ἀπὸ βωμοῦ τοῖς περὶ βωμοὺς ἡσχολημένοις Ἀθηναίοις διαλεγόμενος, 35 καὶ μετὰ περιτομῆς τοῖς Ἰουδαίοις δημηγορῶν· φίλα καὶ γὰρ ἐκάστην τὰ συνήθη, καὶ εἰ μὴ τοῖς λεγομένοις, αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν πείθεσθαι

1 ὁμολογῶν M. 3 ἀμαθῆς P. 5 cf. Manuel, p. 113, 14 ss. 6 τοὺς τῆς P. 9 Iohann. Chrysost., *Homil. in Matt.*, VI, 1 (Migne, *Patr. Gr.*, t. LVII, c. 64). 12 παριστῶν τὰ τῶν ἀποδ. codd. γὰρ omis. P. 13 μὴ γάρ P. 16 εἴπερ omis. P. 17-18 κατ' αὐτό M. 22 *Matth.*, 2, 12. χρηματισθέντας codd. 23 ἀνεχώρησεν M. τις ἄγγελος P. 25 ἀμείβεσθαι P. πρὸς M: εἰς P. 29 καὶ μὴ P. 32 ἄγκυστρον P: ἄγκιστρον M. 33 *Act. apost.*, 17, 23. 34 τῆς περι. ἡσχολημένοις codd. 35 Cf. *Epist. Rom.*, 2, 25.

ἄξιον· προσελθόντων γὰρ ἐκείνων καὶ πιστῶς προσκνησάντων καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ἀπλανεῖ γνώσει βεβαιωθέντων, τὸ μὲν ἀστρώων ἐκεῖνο τηνικαῦτα εἶδος συνεστάλη, ὅτι μὴδὲ χρεῖα τούτου λοιπὸν ἦν, δι' ὄνειρων δὲ ὅμως καὶ διαλέγεται αὐτοῖς ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἄγγελος. καὶ πείθει δι' ἐτέρας ἐπαναζεύξαι ὁδοῦ πρὸς τὴν χώραν αὐτῶν, οὐ μαγείαις 5 καὶ ἀστράσι καθὰ καὶ πρῶην προσέχοντας, ἀλλ' αὐτὴν τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν μεγαλοφρόνως κηρύσσοντας. ταῦτα μὲν οὖν ὁ χρυσορρήμων Ἰωάννης καὶ ἕτερα τούτων ἐπεξηγούμενος πλείονα οὐ τὴν τυχούσαν ἡμῖν ἀμφιβολίαν προὔξεν· ἦν δὲ καὶ συμβιβασθῆναι παρακαλούμεν, εἰ καὶ γενέσθαι τοῦτο ἄλλως ἀμήχανον, εἰ μὴ γε διὰ 10 Ζώσης φωνῆς, ὡς δούλος καὶ δούλων ἔσχατος. F. C.

Refutatio imperatoris Manuel non est solum opusculum ubi Glycas Patrum auctoritate nisus astrologiam, quam iudiciariam dicimus, condemnet. De eadem brevius et strictius agit in epistula quadam cui est titulus Εἰ χρῆ μαθηματικῆν ἐπιστήμην ἀποτρόπαιον ἡγεῖσθαι παντάπασιν. Cuius versus quosdam ex codice 15 Parisino (f. 93) delibare nobis liceat, quo magis perspicuum fiat quid de ea re celeberrimus scriptor censuerit.

Τὰ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης εἰς δύο ταῦτα, θεοεἰκελὲ ἀνὴρ, ἀστρονομίαν τε καὶ ἀστρολογίαν διήρηται, καὶ ἡ μὲν ἀστρονομία καὶ τοῖς ἀγίοις αὐτοῖς συγκεχώρηται, ἅτε δὴ τὴν τῶν οὐρανίων ἀπάντων διδάσκουσα θέσιν τε καὶ κίνησιν καὶ τὴν 20 εὐτακτον αὐτῶν συμπλοκὴν καὶ διάστασιν, ἐπεὶ καὶ τὸν ἐν τοῖς ἀστράσιν τεταγμένον ἄγγελον, τὸν θεῖον δηλαδὴ Οὐριήλ, πρὸς γε τὸν Σῆθ κατιναίει καὶ τὸν Ἐνώχ¹ καντεύθει αὐτοῖς ὑποδείξει τροπὰς ὡρῶν καὶ ἐπισημασίας ἀστέρων ἐκ παλαιᾶς ἡκουσαμεν ἱστορίας. ἀφ' ὧν ἡ ἀκατάληπτος τοῦ Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις τοῖς ἀνθρώποις ὡς ἐφικτὸν καταλαμβάνεσθαι εἴωθε. — Caelestium corporum 25 motus, temporum anni mutationes, Solis cursum etc. studere licet : (f. 94) Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα τοὺς πιστοὺς ἀνερευνᾶν ἄξιον κἀντεύθειν ὑπερεκπλήττεσθαι τὴν ἄρρητον τοῦ Θεοῦ καὶ σοφίαν καὶ δύναμιν ... Καὶ περὶ μὲν τούτων οὕτως.

Ἡ δὲ ἀστρολογία τουτέστιν ἡ ἐκεῖθεν προμάντευσις ἡ καθ' εἰρμόν δῆθεν τῶν 30 οὐρανίων ἐκβαίνουσα [i. ἐκφαίν.?] καὶ τὸ μέλλον γνωρίζουσα οὐδαμοῦ τοῖς πατρά-

2 γνώσει (ei e corr.) P. 3 συνεστάλη τηνικαῦτα εἶδος P. 11 Servum imperatoris se ipsum nominat Glycas.

¹ Cf. *supra*, p. 118, n. 1. — De Henoch astrologiae inventore, cf. Bouché-Leclercq, *Astrol. grecque*, p. 578, 1, *passim*. — In libro Henoch Slavonico narratur prophetam 366 libros scripsisse calamo orationem angeli Uriel excipientem. — Henoch eundem atque Hermetem Trismegistum esse autumat Bar-Hebraeus, *Chron. Syriac.*, p. 5, ed. Bruns et Kirsch.

σιν ἐνδέδοται, ἅτε τοὺς ἀπλουστέρους καὶ μᾶλλον ἀποπλανήσασα, γενέσει τε καὶ εἰμαρμένη προσέχειν καταναγκάσασα· καὶ τούτου χάριν μὴ θαύμαζε, εἰ γε ὁ Ἐζεκίας ἐκεῖνος τὰς τοῦ Σολομῶντος ἀρρήτω [i. τοὺς] βίβλους, καὶ ταῦτα σοφίᾳ ἐμπνευσθείσας καὶ γραφείσας, πυρὶ παραδέδωκε, ἅτε εἰς Θεὸν καὶ μόνον ἀναρτᾶν 5 τὰς ἐλπίδας βουλόμενος καὶ μὴ ἔνθεν κακεῖθεν περιπλανᾶσθαι τε καὶ ἀπαγεσθαι· πολλῶ μᾶλλον τοὺς ἀγίους πατέρας ἐχρῆν ὄλαις χερσὶν τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα παρεμποδίζειν ἀσχόλησιν, ὅτι μὴδὲ δι' ἀγγέλους δεδώρηται, ὡς ἄνωθεν εἴρηται. πῶς καὶ γὰρ, εἰ γε παρὰ τῶν Χαλδαίων αὐτῶν κακοβούλως τὰ τοιαῦτα ἐφεύρηται; τοῦ γὰρ ποιητοῦ πάντων ἐπιλαθόμενοι Θεοῦ γενέσει καὶ εἰμαρμένη τὴν τῶν ἀπάντων ἀνέθεντο κακοφρόνως διοίκησιν καὶ « καθὼς γὰρ, φησὶ ὁ μακάριος Παῦλος (Rom. I, 28) οὐκ ἔδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνωσίᾳ, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς ἀδόκιμον νοῦν τοῦ ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα ». ὅθεν καὶ δικαίως τοῖς ἱεροῖς κανόνσι τὰ τοιαῦτα ἠθέτηται, ὡς ἀπὸ Θεοῦ διστώντας τοὺς ὄλη ψυχῇ περίπου τὴν ἀστροθεάμονα κεκηνότας ἀσχόλησιν, εὐπραγίαν τε καὶ δυσπραγίαν ἐκεῖθεν κατὰγοντας 15 καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ τῷ βίῳ καθ' ἐκάστην ἀπροσδοκῆτως συμπίπτοντα· ταύτην τοι καὶ εἰμαρμένην μὲν οὐδὲ ἡμεῖς ἂν ποτε ἀποδέξωμεθα, ὅτι καὶ προσπταίει τῇ ἀληθείᾳ τοῦ ὀρθοῦ τε φρονήματος ἐκκυλίεσθαι ταύτην διαγιγνώσκωμεν. εἰ γὰρ καὶ ἄκων ὁ κακὸς κακός, ὡσαύτως ὁ καλὸς ἄκων καλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐξέρχεται· φυσικὴ λοιπὸν ἢ τε κακία καὶ ἢ ἀρετὴ κατὰ τὸ Μανιχαϊκὸν ἐκεῖνο καὶ ἄθεον φρό- 20 νημα, καὶ οὔτε οὗτος ἐπαίνων οὔτε ἐκεῖνος κολάσεων ἄξιος ἅτε τῆς εἰμαρμένης ἐπὶ τε κακίαν καὶ ἀρετὴν ἠναγκασμένως συνωθούσης αὐτῆς [i. αὐτὸν]· ἀλλὰ καὶ ἄδικος ἐντεῦθεν εὐρεθείη ἂν ὁ Θεός, εἴπερ τῷ ἀκουσίως ἀμαρτάνοντι πυρὸς ἠτίμασε γένναν· ταῦτα μὲν οὖν ἐννοοῦντες τύχην ἢ εἰμαρμένην οὐκ ἂν ποτε εἶναι καταδεξώμεθα, καθὰ δὴ καὶ φθάσαντες εἶπομεν. προορᾶν δὲ τοὺς 25 ἀνθρώπους τὰ ἐμπροσθεν καὶ τῆς τῶν ἀστέρων κινήσεως τε καὶ τάξεως καὶ ὡς δύναμις τοῦ μέλλοντος ἐκεῖθεν καταστοχάζεσθαι καὶ ἡμεῖς πάντως κατατιθέμεθα, εἰ γε καὶ μᾶλλον ἱεράς ἀνέγνωμεν βίβλους ἐν αἷς ἄρα καὶ τοιαῦτά τινα συμπεριέληπται, καὶ τέως, εἰ γε βούλει, τοῦ μεγάλου Βασιλείου πρό τῶν ἄλλων ἄκουε κατὰ λέξιν λέγοντος.

30 Haec comprobare nititur Glykas (f. 94^v-95) nullis Patrum et Scripturae testimoniis allatis, et sic denique concludit et perorat.

Ἐκ τούτων οὖν πάντων μὲνθανε, ὡ ἱερά κεφαλῇ, ὡς εἰμαρμένη μὲν καὶ γένεσις παντάπασιν ἀπαγορεύεται· τὸν κατ' εἰκόνα καὶ γὰρ Θεοῦ πιασθέντα λογικὸν αὐτεξούσιον ἄνθρωπον οὐκ ἂν φυσικαῖς ἀνάγκαις ὑποκείσθαι καταδεξώμεθα. 35 προγνωστικὴν δὲ τινα τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι δύναμιν, καθὰ καὶ φθάσας ὁ λόγος ὑπέδειξεν, οὐ τοσοῦτον ἀπέοικε, δι' ἣν αἰτίαν εἰρήκαμεν, εἰ καὶ παρὰ τῶν ἀγίων πατέρων ἐνασχολείσθαι τούτοις οὐ συγχωρούμεθα, ὅτι μὴδὲ ἐς τὸν (?) λόγον ὀρθὸν αὐτοῖς ἀποχρώμεθα. F. C.

Ex libris Mysteriorum Apomasaris.

Abū Ma'sar Dja'far ibn Muhammed el-Balkhi, mortuus die 9 Martii anni 886 in urbe Wāsit, omnium astrologorum qui saeculo IX Bagdadae floruerunt celeberrimus est¹. Ex compluribus libris quos scripsit nonnulli iam latine versi atque typis expressi sunt². Opus autem cui graecus interpres titulum indidit τῶν μυστηρίων τοῦ Ἀπομόσαρ, ad hunc diem in codicibus latuit³, nec revera totum ipsius Apomasaris est.

Quod iam ex initiis capitum apparet quae scriptorem cum Apomasare colloquentem inducunt: Εἰπέ μοι ὁ Ἀπομόσαρ, Εἶπον τῷ Ἀπομόσαρ passim repetitur; (cf. f. 49, vε', *Ἡλθέ τις ἐμοῦ παρόντος πρὸς τὸν Ἀπομόσαρ ... et infra capp. ζ', μ', νδ', πη', τζ', etc.). Quis autem scriptor ille sit, ex versione latina comperimus, quae in codice Bruxellensi 1464, saec. XV, * olim Carthusiensium in Colonia, invenitur⁴. Cui titulus est decurtatus (f. 62) *Albumazar in Sadan*, sed rectius in calce opusculi legitur (f. 76): *Expliciunt excerpta de secretis Albumazar per Sadan discipulum cuius et vocatur liber Albumazar in Sadan*. Textus ex exemplari graeco ad verbum expressus est, sed quae exemplar ipsum continebat, a * Mysteriorum, codicis Angelici valde discrepabant. Ne quis dubitet ex graeco fonte latina manavisse, versus quosdam codicis Bruxellensis duobus fragmentis nostris subiunximus.

Plenius autem et titulus libri arabici et nomen auctoris produntur in opere de temporum rationibus doctissimi astronomi Albiruni circa a. 1000 p. C. conscripto. Quod, interprete Eduardo Sachau⁵, haec habet p. 94: *Of this same 'Abū-Ma'shar Albalkhi the following story is related by 'Abū Sa'id Shādhān in his Kitāb almuḥākārāt-bil'asrār (i. e. the book in which he brings mysterious subjects before the mind of the reader): The nativity of a son of the king of Serendib (Ceylon) was sent to him... Quaestio tractatur quot annos vitae humanae Saturnus decernat. De hac ipsa quaestione in versione graeca caput νδ' libri II agit (f. 50), quod his verbis incipit: Ἀπέσταλον πρὸς τὸν Ἀπομόσαρ γενέθλιον τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδῶν⁶.*

Sādāni liber procul dubio apud scriptores Arabicos saepius citatur. Duos locos attulit Carolus Dyroff, qui primus et scriptorem et librum in codicibus latinis

¹ De vita eius, cf. Suter, *Die Mathematiker und Astronomen der Araber*, p. 28, n° 53; Dyroff apud Boll, *Sphaera*, p. 482 ss.

² Cf. Houzeau et Lancaster, *Bibliographie génér. de l'astronomie*, Bruxelles, 1887, t. I, p. 702 ss.; Suter, *l. c.*, p. 28 s.

³ Frustula tantum quatuor in *Catal.*, t. IV, p. 124 ss. invenies.

⁴ Eadem exstat et in cod. Monacensi Clm. 826, f. 11 ss. (cf. Dyroff apud Boll, *Sphaera*, p. 421) et in codice Oxoniensi (Houzeau et Lancaster, p. 704, n° 3844).

⁵ Albiruni, *The chronology of ancient nations*, translated by Edward Sachau, London, 1879.

⁶ Versio latina in codice Bruxellensi similiter incipit verbis f. 69: *Dixit Apomasartes misi (sic) ad Albumasarem naticitatem filii regis Indorum.*

obvios recte indicavit (apud Boll, *Sphaera*, p. 421)¹. Idem ex nostro libro (p. 145) totam illam narrationem de viro coram chalifa Almamūn opus propheticum sibi arrogante apud Ibn al Qifti (p. 358 sq. ed. Lippert) inveniri monet. Arabice quoque librum Sadani exstare in codice Cantabrigiensi certiore me fecit Henricus Suter², quod Dyroff quoque suspicatus erat.

Ceterum in commentariis suis 'Abū Sa'id Shādhān sexcenties se ipsum nominat, nam Arabum more sententiam suam saepe introducit verbis: Εἶπεν ὁ Ἀπομάστ, vel: Εἶπεν ὁ Σαδάν (lib. II, α', β', λε', μ', ν', νζ', νξ', etc.).

Itaque habemus librum ubi Apomasaris discipulus Abū Sa'id Shādhān, post mortem magistri, ut videtur, sermones et colloquia eius, velut fere Xenophon in Memorabilibus Socratis, collegit. Sed haec partem tantum graecorum * Mysteriorum, efficiunt, nam interpres excerptorum more ex scriptis quoque Apomasaris, ut supellex lautior videretur, nonnulla inseruit, velut caput de figuris decanorum (v. infra p. 156) quod primum est sexti libri * Introductorii maioris, (Boll, *Sphaera*, p. 481 ss.)³. Item caput κβ', lib. III (f. 77'), quod chorographiam astrologicam praebet est sine ullo dubio c. 8 lib. VII Introductorii, nam et capita κβ'-κζ' eodem ordine atque in Introductorio disponuntur. Item capita ιε'-ιζ' ex libro V, cap. 9-17, excerpta sunt. Quae necessitudo ut cuius manifesta fiat, capiti Περί τῆς φύσεως τῶν ζ' πλανητῶν, quod edimus (p. 154), textum Introductorii apposuimus. — Titulum homo byzantinus ex alio opere deprompsisse videtur, nam notus est liber * de Astrorum secretis, Apomasari adscriptus, cuius codices in Aegypto et in Hispania inveniuntur⁴. Vereor quoque ne excerpta aliunde surrepta velut ex Theophilo

¹ En habes versionem Germanicam illorum duorum locorum a Carolo Dyroff comiter nobis missam: 1° in notis Fluegeli ad Fihrist, II, p. 110 infra, quaedam citantur quae Ibn al Qifti secundum Apomasarem de 'Umar ibn al Farruchān astronomo et interprete tradit; deinde Ibn al Qifti († 646 hegirae = 1248 p. Chr. n.) sic pergit (cf. edit. Lippert, p. 242, 5): * Ferner erwähnt Abū Ma'sar in Kitāb, * almuḥākārāt, (i. e. fere * Quaestiones et responsa, cf. Dozy, *Suppl. aux dict. arab.*, I, 487; cui titulo addendum est * de secretis astrologiae, cf. locum Albiruni supra citatum), * das Shādhān ibn Bahr (? : nomen patris Dyroffio corruptum videtur) * verfasst hat, dass al Faḍl ibn Sahl, genannt dū 'Irijāsatain, * der Vezier des Al Ma'mūn, den 'Umar ibn al Farruchān aus seinem Wohnort * herbeirief und mit al Ma'mūn bekannt machte, worauf er (für Ma'mūn) viele * Bücher übersetzte und iudicia aufstellte, die sich noch heute im Reichsarchiv * vorfinden, etc. — 2° Ibn Abi Usaibi'a († 668 hegirae = 1269 p. Chr. n.), I, p. 207, in capitulo de Alkindi init., eius versionibus Arabicis laudatis, haec scribit: * Abū Ma'sar sagt im Kitāb almuḥākārāt, das Shādhān verfasst hat: Die besten * Uebersetzer im Islām sind diese vier: Hunain ibn Ishāq, Ja'qūb ibn Ishāq al Kindi, Tābit ibn Qurra al Ḥarrāni und 'Umar ibn al Farruchān al Ṭabari, *.

² Ed. Browne, *A hand-list of the Muham. manuscripts in Cambridge*, 1900, n° 1208.

³ Quat. f, fol. 3 ss. in editione Veneta anni 1506 (*Introductorium in astronomiam Albumazaris Albalachi*, Venetiis, expensis Melchionis Sessa) quam bibliothecae Monacensis praefectus liberalissime mihi commodavit.

⁴ Suter, *Mathem. und Astron. der Araber*, p. 29; Houzeau et Lancaster, *op. cit.*, p. 703, n° 3825.

Edesseno (cf. f. 21, capp. ΖΕ' ss.), quo maiorem reverentiam doctrinae inculeret, Apomasaris mysteriis per fraudem addiderit.

Nec cuiusnam ope nec quo tempore dissimilia haec ita commixta sint, satis constat. Ex editis quidem aetas accuratius definiri nequit: Astrorum longitudines in lib. III, c. λβ', notatae ansam praebere potuissent, sed cum falsae sint, nihil inde proficimus (v. infra). Si lectio codicis Vindobonensis 1, f. 204^r, (*Catal.*, VI, p. 4) ἄπερ Ἀπομάσαρ Βαβυλώνιος γράφει, sana esset, Ioannes Kamateros saeculo XII Apomasarem versibus ornavisset, sed revera Massalae nomen ibi legendum est (cf. Kamateros, ed. Miller, v. 1144). Hoc tantum affirmare possumus interpretem scripsisse post saeculum IX — nam Apomasar, magister Sadani, ut diximus, a. 886 mortuus est — et ante saec. XIII — nam in codice Vindobonensi 115 (= 2) ante annum 1241 p. C. exarato nomen eius plus semel apparet¹. Et in hoc acquiescendum est.

F. C.

F. 42^v, lib. II. γ'. Περὶ τοῦ ὅτι τῆς Σελήνης
τετραγωνιζούσης τὸν Ἄρην λησταῖς περιπίπτει
<ὁ> ἀποδημίας ποιησάμενος καταρχήν.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι κατὰ τινα καιρὸν μετὰ τινων συνοδοιπορῶν μέλλων ἀπελθεῖν εἰς τὸ Βαγδάν ἠπλίκευσα ἐν τῷ Ρε² παρά τινος φίλου μετέχοντος ποσῆς ἀστρολογίας καὶ ἠρώτησε με· « πῶς ἐστὶν αὖριον ἢ Σελήνη; » καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι τετραγωνίζει τὸν Ἄρεα, καὶ εἶπέ μοι· « Λοιπὸν αὖριον μὴ ἀποκινήσης. » εἶπον δὲ αὐτῷ· « Πίστευσον, οὐδὲ ἐγὼ θέλω ἢ προθυμῶ ἀποδημῆσαι ἐν τοιαύτῃ ἡμέρᾳ, ἀλλ' οἱ ἀγωγιάται μου μὴ ἀκούσωσιν ἡμῶν. » καὶ εἶπε· « δοκιμάσωμεν αὐτούς. » εἶπον δὲ ἐγὼ τοῖς ἀγωγιάταις· « ἄνθρωποι, αὖριον κακὴ ἡμέρα ἐστὶ καὶ καρτερήσετε καὶ ἐγὼ θρέψω τὰ ἄλογα ὑμῶν. » καὶ οὐκ

Cod. Bruxell. 1464. F. 62: Dixit Albumasar: quodam tempore cum quibusdam viatoribus ibam in Baldach et applicui ire (sic) apud quemdam amicum in eum participantem aliquantulum astronomiae et quaesivit a me quomodo in crastino esset luna et dixi ei: "tetragonizat Marti". Et dixit mihi: "ergo non recedes." Et dixi ei: "nec volo neque propono recedere in tali die sed vectuarii non audient nos." Et dixit: "Prohemus ipsos." Dixit autem vectuariis: "Homines, cras malus est dies, expectate et ego pascam animalia vestra." Et non acieverunt. Ego autem dimisi eos abire et remansi apud amicum. Quando autem debebant recedere,

3 ὁ suppl. Kroll. ἀποδημῶν cod. 5 L. Βαγδαδάν? At cf. *infra*, p. 151, 12. ἠπλίκευσα cod.

¹ *Catal.*, VI, p. 16 ss. Cf. ff. 114, 118, 120; Usener, *Ad histor. astron. symbola*, 1876, p. 26 hoc iam animadvertit.

² Ρε vel potius Ραῖ, i. e., Ραγαῖ haud longe ab urbe Teheran, cf. *Catal.*, IV, 127, 4.

ἐπέισθησαν, ἐγὼ δὲ ἀφήκα αὐτοὺς ἀπελθεῖν καὶ ἐκαρτέρησα παρὰ τῷ φίλῳ· ὅτε δὲ ἐμελλον ἐκείνοι ἀποκινήσαι ἐκράτησα τὸν ὠροσκόπον καὶ εὔρον τοῦτον Ταύρω καὶ ὁ Ἄρης ἦν ἐν αὐτῷ, ἢ δὲ Σελήνη ἦν ἐν τῷ Λέοντι τὸν Ἄρεα τετραγωνίζουσα· εἶπον δὲ αὐτοῖς· « Διὰ τὸν Θεόν, μὴ ἀποκινήσητε τὴν ὥραν ταύτην. » καὶ κατεγέλασάν μου καὶ ἀπήλθον· εἶπον δὲ αὐτῷ τῷ φίλῳ μου· « Πίστευσον, λυπούμαι τοὺς ἀνοήτους τούτους ἀνθρώπους. » καὶ ἡμεῖς ἐκαθίσασαμεν καὶ ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν. ἔτι δὲ ἡμῶν πινόντων ἠλθόν τινες ἀπὸ τοῦ καρβανίου τετραυματισμένοι, περιέπεσον γὰρ λησταῖς καὶ τινες μὲν ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν, ἄλλοι δὲ ἐτραυματίσθησαν καὶ ἀφείλοντο οἱ λησταὶ ὅσα ἐπιφέροντο· οἱ δὲ σωθέντες ἦλθον κατ' ἐμοῦ μετὰ λίθων καὶ βάρβων λέγοντες ὅτι « τῇ ὑποβολῇ σου ταῦτα ἐγένοντο ἵνα βεβαιώσης τὸν λόγον σου. » καὶ βίαν ἔπαθον ἵνα σωθῶ, καὶ ἔκτοτε ὤμοσα ἵνα μὴ συντύχῃ ἰδιώτῃ ἀνδρὶ περὶ ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης.

15 (f. 62^v) observavi horoscopus et inveni hunc Taurum (l. Tauro) et in ipso Marte (l. Martem); Luna autem erat in Leone Marti tetragonisans. Dixi autem eis: "Propter Deum, non recedatis ista hora." Qui deriserunt me et abierunt. Dixi autem amico meo: "Contristor super eos homines imperitos, et nos sedimus et comedimus et bibimus. Adhuc autem nobis bibentibus venerunt quidam de societate salvati. Inciderant enim in latrones et quidam eorum interfecti sunt, alii vulnerati, et abstulerunt latrones quodcumque portabant. Qui autem salvati sunt, venerunt ad me cum lapidibus et fustibus dicentes quia "superstitiione (sic) tua haec facta sunt ut confirmares verbum tuum, et vix evasi et tunc iuravi quod non confererem (?) cum viro ydiota de scientia astronomiae. F. C.

25 F. 42^v. ε'. Περὶ τοῦ γινῶναι εἰ ἀληθεύει τις ἢ ψεύδεται προφήτην ἑαυτὸν ἀποκαλῶν.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι· εἶπέ μοι τις τῶν φίλων ὅτι εἰσιλθὼν ἀπὸ τοῦ βασιλέως Μαμουῦν¹ καὶ παρίσταντο πολλοὶ ἐπιστήμονες, παρίστατο δὲ αὐτῷ καὶ τις λέγων ὅτι δύναμαι [f. 43] ποιῆσαι τέρατα. καὶ δι' αὐτὸν προσεκαλέσατο ὁ Μαμουῦν τοὺς κριτάς· εἶπεν ὁ Μαμουῦν τοῖς ἀστρονόμοις· « Κρατήσατε ὥραν καὶ ἴδετε ἀπὸ τοῦ ὠροσκόπου ἄρά γε ἀληθεύει ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἢ ψεύδεται. » εἶδον οἱ ἐπιστήμονες τὸν ὠροσκόπον· ἔτυχε δὲ ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη ἐν τῷ ὠροσκόπῳ συνοδεύοντες ἀλλήλοις κατὰ τε τὰς μοίρας καὶ τὰ λεπτά. ἔτυχε ὁ κλήρῳ τῆς τύχης καὶ ὁ κλήρῳ <τοῦ> δαίμονος ἐν ἐνὶ λεπτῷ ὠροσκόπου ποιοῦντες, ἔτυχε δὲ ὠροσκοπῶν ὁ Αἰγόκερως. ὁ δὲ Ζεὺς ἦν ἐν τῇ Παρθένῳ συσχηματιζόμενος πρὸς αὐτόν, ἔτι δὲ καὶ ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ

1 αὐτὸν cod. 13 ἰδιώτῃ] τη superscr. 35 τοῦ omis. cod. 35-36 ὠροσκοποῦντες conl. Kroll.

¹ Chalifa Al-Mamoun qui a. 813-833 p. C. regnavit.

Ἐρμῆς, εἶπον οἱ ἐπιστήμονες πάντες ὅτι « εἰς ἅπερ προβάλλεται ἀλη-
 θεύει. » ἐγὼ δὲ ἐσιωπησα μόνος εἰς τῶν ἐπιστημόνων· εἶπεν οὖν μοι ὁ
 βασιλεύς· « σὺ οὐ λαλεῖς. » καὶ τότε εἶπον ὅτι « οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἔχει
 τέχνην Ἀφροδισιακὴν καὶ Ἑρμαϊκὴν, ἐν αἷς τερατολογεῖ, καθόλου δὲ
 τέρατα οὐ ποιεῖ. » εἶπεν οὖν μοι ὁ βασιλεύς· « πῶς εἶπες τοῦτο ἢ δι' 5
 ἦν αἰτίαν; » εἶπον αὐτῷ ὅτι « τὰ ἀληθῆ προβλήματα σημαίνει ὁ Ζεὺς εἰ
 τάχα καὶ ἐφορᾷ τὸν ὠροσκόπον, ἀλλ' οὖν ἐναντιώματα αὐτοῦ ἐστίν. »
 εἶπέ μοι ὁ βασιλεύς· « ὁ Θεὸς εὐλογῆσει σε. » εἶτα εἶπε πρὸς ἡμᾶς·
 « γνwrίζετε τὸν ἄνθρωπον τοῦτον; » εἶπομεν· « οὐ. » εἶπε δὲ ἡμῖν ὁ
 βασιλεύς· « οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἐπικαλεῖ ἑαυτὸν προφήτην. » εἶπον οὖν 10
 τῷ βασιλεῖ· « ἐρώτησον αὐτὸν εἰ δύναται τι ποιῆσαι σημεῖον. » ἐρώ-
 τησεν οὖν αὐτὸν ὁ βασιλεύς· « τί δύνασαι ποιῆσαι σήμερον ἵνα πιστεύ-
 σωμεν ὅτι προφήτης εἶ; » καὶ ἀπεκρίθη αὐτὸς λέγων ὅτι « ἔχω δακτυλί-
 διον ἔχον διβλημίδιον(?), φορῶ αὐτὸ καὶ οὐκ ἀλλοιοῦμαι, ἐὰν δὲ
 φορέσῃ ἄλλος, γελᾷ διηνεκῶς, κἂν μὴ θέλῃ, καὶ οὐ παύσεται γελᾶν 15
 μέχρι ἂν ἐκβάλῃ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τὸ δακτυλίδιον· καὶ ἔχω κονδύλιον
 καὶ ὅτε θέλω γράφω μετ' αὐτοῦ, ἄλλος δὲ εἰ βούλεται γράψαι μετ'
 αὐτοῦ, οὐ δύναται, ἀλλὰ ναρκαῖ ἢ χεῖρ αὐτοῦ. » εἶπον οὖν τῷ βασιλεῖ·
 « αὕτη ἢ πράξις, ἢ μὲν ἐστὶν Ἀφροδισιακὴ, ἢ δὲ Ἑρμαϊκὴ, καὶ ταῖς
 τοιαύταις μεθόδοις ἐντετύχηκεν οὗτος ὁ ἀνὴρ ἐν ταῖς στοιχειωματικαῖς 20
 βίβλοις. » καὶ ὠμολόγησεν ὁ ἄνθρωπος τὸ τοιοῦτο καὶ κατέλειψε τὸ
 ὀνομάζειν ἑαυτὸν προφήτην. ἐχαρίσατο οὖν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἡ' α'
 μετὰ δὲ τὸ ἐξελεθῆν ἡμᾶς ἐκ τοῦ βασιλείου ὠμίλησα τῷ τοιοῦτῳ ἀνδρὶ
 καὶ εὖρον αὐτὸν πάντων τῶν ἐπιστημόνων ἀκριβέστερον καὶ ἐπιστημο-
 νικώτερον. ἐποίησεν οὗτος <ὁ> ἀνὴρ ἐν τῷ Βαγδᾶ στοιχειωματικά τῶν 25
 καλλιγράφων. εἶπε δὲ ὁ Ἀπομάσαρ· « εἰ παρῆν ἐγὼ τότε μετὰ τῶν
 ἐπιστημόνων, εἶπον ἂν ἅπερ ἔλαθον ἐκείνοι καὶ ὅτι ψεύδεται ὁ τοιοῦτος
 ἀνὴρ προφήτην ἑαυτὸν ἀποκαλῶν διὰ τὸ τυχεῖν τὸν ὠροσκόπον τρο-
 πικὸν ζῴδιον καὶ διὰ τὸ τυχεῖν τὸν Δία ἐν τῷ ἰδίῳ ἐναντιώματι καὶ τὴν
 Σελήνην εἶναι ὑπ' αὐτοῦ, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ τυχεῖν τὸν Ἑρμῆν καὶ τὴν 30
 Ἀφροδίτην ἐν πλαστικῷ ζῴδιῳ ὅπερ ἐστὶ Παρθένος. » F. C.

F. 43v. Z'. Περὶ τοῦ ὅτι τὴν θρησκείαν τοῦ
 προφήτου τῶν Σαρακηνῶν οὐκ ἔγνω τις τῶν μαθηματικῶν
 σημαυνομένην ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ τοῦ Ζυγοῦ.

Εἶπεν ὁ Ἀποσαίτ¹ ὅτι εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὅτι εἶπέ μοι ὁ Μου- 35
 χοῦμετ ὁ υἱὸς τοῦ Μωσέως τοῦ Χορασμιᾶτ² ὅτι « ἀνεπόδισα καὶ

2 εἰς scripsi : εἰς cod. 12 σήμερον cod., corr. Dyroff. 14 An ἐμβλημίδιον?
 22 mille nummorum? 25 ὁ suppl. 27 ἐκείνων cod. 31 L. πλαγίῳ cf. infra
 excerptum Dorothei ex codice 11. 34 σημαυνομένων cod.

¹ Aposait est 'Abū-Sa'id Shādhān, scriptor huius operis (cf. p. 143).

² Muhamed ben Mūsā al-Chowarezmi. Cf. supra p. 89, n. 5.

ἐποίησα τὰ θεμάτια τῆς ἐσπέρας ἐν ἣ ἐγεννήθη ὁ προφήτης ἡμῶν καὶ
 οὐχ εὖρον ὠροσκόπον δηλοῦντα τὴν τοιαύτην ἔξουσίαν εἰ μὴ γε τὸν
 Ζυγόν. » εἶπε δὲ ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι « κάτῳ ἐζήτησα τὸ τοιοῦτον καὶ οὐχ
 εὖρον ἕτερον ὠροσκόπον δηλοῦντα τὴν τοιαύτην θρησκείαν ἢ τὸν 5
 Ζυγόν. » F. C.

η'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔγνω τις παυθησομένην
 τὴν τοιαύτην θρησκείαν.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι ἤκουσα τοῦ Μουχοῦμετ τοῦ υἱοῦ τοῦ
 Θεοδούλου¹ λέγοντος ὅτι « ἐντετύχηκε τοῖς μυστηρίοις τῆς ἀστρονο-
 10 μίας ὅτι ὁ Ἐρμῆς ὅτε τύχη ἐν γενεθλίῳ τινὸς ἐν τῷ ἀπογείῳ σημαίνει
 πρόγνωσιν τῶν μελλόντων· ὁ δὲ Ἐρμῆς ἐν τῷ γενεθλίῳ τῶν ψευδο-
 προφητῶν ἔτυχεν ἐν τῇ ι' μοίρᾳ τοῦ Σκορπίου κατὰ τὴν ψήφον τῶν
 αἰωνίων κανόνων καὶ διὰ τοῦτο ἐναντιώθησαν αὐτῷ οἱ συγγενεῖς καὶ
 οἱ φίλοι. » εἶπε δὲ ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι ἔτυχεν ἐν τῷ γενεθλίῳ αὐτοῦ ἢ 15
 Ἀφροδίτῃ ἐν τῷ Σκορπίῳ καὶ ὁ Ἄσταχυς ἐν τῷ ὠροσκόπῳ. ἢ δὲ
 προγενομένη σύνοδος τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ Διὸς ἦν ἐν τῷ Σκορπίῳ, ὁ
 δὲ Ἥλιος πάλιν ἐν τῷ Σκορπίῳ, ὁ δὲ Ἄρης ἐν τῷ Καρκίνῳ. εἶπε δὲ
 οὗτος ὅτι σημαίνει τὸ τοιοῦτον γενέθλιον ὅτι ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἀκμάσει
 εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ μέχρι ἐτῶν σκ', εἶτα οὐκ ἀκμάσει· εἶπε δὲ 20
 καὶ τοῦτο ὅτι διαμενεῖ αὐτοῦ ἡ βασιλεία ἐν τῷ γένει αὐτοῦ μετὰ τὴν
 τελευταίαν αὐτοῦ μέχρι ἐτῶν τλ'. εἶπον δὲ τῷ Ἀπομάσαρ « ἀρὰ γε ἔγνως
 καὶ πότε μεταστήσεται ἡ θρησκεία αὕτη εἰς ἕτεραν θρησκείαν; » καὶ
 ἀπεκρίθη μοι « οὐ ». πλὴν εἶπε ὅτι πόλεμοι ἔσονται μέγιστοι καὶ κατα-
 κυριευθήσονται αἱ ἄκραι τῶν Σαρακηνῶν. F. C.

F. 44v. κ'. Περὶ τοῦ πότε εὐχομένων ἀκούει ὁ Θεὸς
 κατὰ τὴν Ἑλλήνων δόξαν, ἥτις ἀσεβής.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖς ὅτε ἐβούλοντο
 παρακαλέσαι τὸν Θεὸν διὰ τινὰ ὑπόθεσιν, ἐποίουν τὸν Ἀναβιβάζοντα
 μεσουρανήματι μετὰ τοῦ Διὸς ἢ καὶ ἐφορώμενον ὑπ' αὐτοῦ εὐαποδέκτῳ 30
 σχήματι· καὶ τὴν Σελήνην συνάπτουσαν τῷ Διὶ ἢ ἀπορρέουσαν αὐτοῦ
 καὶ συνάπτουσαν τῷ κυρίῳ τοῦ ὠροσκόπου ἢ τὸν κύριον τοῦ ὠροσκό-
 που συνάπτοντα τῷ Διὶ, ἔτι δὲ καὶ τῷ Ἀναβιβάζοντι φιλίῳ σχήματι, καὶ
 τῆνικαῦτα ἔλεγον εἰσακουσθῆναι τὴν δέησιν αὐτῶν. F. C.

9 ἐντετύχηκα con. Kroll. 10 L. ἀπογείῳ? 13 αὐτῷ] sc. Muhamed prophetae.
 16 προγινομένη cod. 23 πολέμους cod. 31-32 ὁ κύριος ... συνάπτων cod.

¹ Sine dubio Muhamed ben 'Abdallāh (= Θεόδουλος) ben el-Bāzjār, astrologus
 cui Apoinasar librum suum de coniunctionibus dedicavit. Cf. Suter, *Mathematiker
 und Astronomen der Araber*, p. 16, n° 30.

Cod. Bruxell., f. 64^r: Dixit Albumasar quod Graecorum reges quum volebant obsecrare deum propter aliquod negotium ponebant caput Draconis in medio caeli cum Iove, recedens ab eo figura amicabile et Lunam coniunctam Iovi recedentem ab ipso et coniunctionem petentem cum domino ascendentis aut dominum ascendentis coniunctionem petentem cum Iove adhuc aut cum Capite amicabile 5 figura et tunc dicebant exaudiri petitionem suam.

F. 45. κς'. Περὶ τοῦ ὅτι ἐν τοῖς φρέασιν ἀμβλύνονται αἱ δυνάμεις [οὐ] τῶν ἀγαθοποιῶν.

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· « τὰ λεγόμενα φρέατα ¹ ἐκ τῶν μυστηρίων εἰσι τῆς ἀστρονομίας, καὶ διαφωνοῦσι περὶ αὐτῶν οἱ λόγιοι· πλὴν οἱ πλείονες λέγουσιν ὅτι τυχόντος ἀγαθοποιῶν ἐν αὐτοῖς ἀμβλύνεται ἡ δύναμις αὐτοῦ· ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ὅτε τύχη ἀγαθοποιῶν ἐν αὐτοῖς, δίδωσι μὲν εὐτυχίαν, ὕστερον δὲ δυστυχίαν. L. P.

F. 45^v. λβ'. Περὶ τοῦ ποία θρησκεία πρώτη καὶ ποία δευτέρα εὔρε τὴν ἀστρονομίαν ². 15

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι οἱ Χαλδαῖοι πρώτοι ἐφεύρον τὴν ἀστρονομίαν, εἶτα οἱ Ἰνδοί, εἶτα οἱ Αἰγύπτιοι, εἶτα οἱ Πέρσαι, εἶτα οἱ Ῥωμαῖοι, εἶτα οἱ Σύροι, εἶτα οἱ Σαρακηνοί.

F. 47. μ'. Περὶ ἀφαιτῶν.

Εἶπεν ὁ Ἀποσαίτ ³ ὅτι· εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· « ἀνέμαθον ὅτι ²⁰ ἔγραψας περὶ ἀφαιτῶν καὶ ὅτι οὐκ ἔγραψας ἐν τῷ τοιοῦτῳ λόγῳ τὴν δόξαν Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ Μουσοῦρ ⁴ οὔτε μὴν τὴν δόξαν τοῦ Μουχοῦμετ τοῦ υἱοῦ Ζάχμ ⁵, οὔτε τὴν δόξαν τοῦ Φιζύρη ⁶, οὔτε 8 οὐ seclus.

¹ Cf. Introductorium Apomasaris, V, 18 (c, 2, edit. 1506): *De puteis stellarum. — Sunt varii per diversa signa gradus inter adminicula stellarum et obstacula versantes quorum qui obstant arabica lingua putei stellarum vocantur, quos nos precipitia dicere solemus.*

² Paulo ab his differunt quae Stephanus philosophus de populis qui astrologiam coluerunt docet, *Catal.*, II, p. 182.

³ Cf. supra p. 146, n. 1.

⁴ Ἡ βίβλος Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ Μουσοῦρ περὶ ἀναποδισμῶν καὶ ταπεινώσεων laudatur in catalogo librorum prohibitorum qui in bibliotheca Chalipharum servabantur. *Catal.*, I, p. 84, 6. Notus est Jahjā (= Iohannes) ben Abi Manzūr astrologus Persa Chalifae el Man'ūr. Cf. Suter, *op. cit.*, p. 8, n° 14.

⁵ Muhamed ben el Djām, aequalis Apomasaris, qui saepe eo auctore utitur, cf. Suter, *Mathematiker der Araber*, p. 18, n° 36.

⁶ Fortasse Ibrahim ben Habīb el Fazāri, primus musulmanorum qui de astrologia scripserit, et qui simul cum Omare el Tabarī Bagdadam construxisse fertur; cf. Suter, *op. cit.*, p. 3, n° 1 et p. 7.

τὴν δόξαν τοῦ ἐπιστήμονος τοῦ ἀπὸ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας ¹. » ἀπεκρίθη μοι ὅτι « ἐγὼ ἐμνήσθην ἐν τῷ περὶ ἀφαιτῶν λόγῳ τῶν ἀρχαίων ἐπιστημόνων· οὓς δὲ λέγεις ἀρτίως, νεώτεροί εἰσιν ἐπιστήμονες καὶ ταῖς μεθόδοις αὐτῶν ἐχρῶντο οἱ βασιλεῖς τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας ἀγνοοῦν- 5 τες τὰς τῶν παλαιῶν μεθόδους. » εἶπον δὲ τῷ Ἀπομάσαρ· « πάντως εἰ ἐπενδύσομαι ἐγὼ τὴν δόξαν αὐτῶν τῶν νεωτέρων καὶ διαλεχθῶ μετὰ σοῦ, οὐ μὴ ὀργισθῆς; » εἶπεν· « οὐ. » εἶπον δὲ αὐτῷ ὅτε τύχη ὁ ἰβ' τόπος ἀρρενικὸν ζῦδιον, ἔχει τὸ ἀρρενοειδὲς ὁ ἥλιος διττῶς κ. τ. λ. F. C.

F. 49. νδ'. Περὶ τοῦ γυνῶναι εἰ γνησία ἐστὶν ἢ μετὰ τινος γυνῆ ἢ ἐπείσακτος. 10

Παρήμην ποτὲ ἐνώπιον τοῦ Ἀπομάσαρ, καὶ ἐρωτηθεὶς παρά τινος περὶ τινος γυναικὸς ἄρα καθ' ἑταιρίαν ἐστὶ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἢ νόμιμος γυνῆ αὐτοῦ ἐστὶ· καὶ εἶπέ μοι· « κράτησον ὠροσκόπον καὶ ἰδὲ τί ἐστὶ ὁ ὠροσκόπος. » εὗρον οὖν ὠροσκόπον τοῖς Διδύμοις. καὶ εἶπέ μοι· « λαβὲ 15 τὰς μεταξὺ μοίρας τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀφροδίτης, καὶ ἀπόλυσον ταύτας ἀπὸ τοῦ ὠροσκόπου. » ἐποίησα τοῦτο καὶ κατήντησεν ὁ τοιοῦτος κλήρος εἰς τὴν Παρθένον· καὶ ἐφορᾶτο ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ φιλι(ῶ) σχήματι· εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ ὅτι νόμιμος γυνῆ αὐτοῦ ἐστὶ· καὶ πάλιν εἶπέ μοι· « λάχε τὰς μεταξὺ μοίρας τοῦ Ἄρεος καὶ τῆς Ἀφροδίτης, καὶ ἀπόλυσον ταύτας 20 ἀπὸ τοῦ ὠροσκόπου. » καὶ ἐποίησα τὸ τοιοῦτο, καὶ πέπτωκεν ὁ κλήρος ἐν τῷ Ζυγῷ· καὶ ἠρώτησέ με « ἄρα γε ἐφορᾶ τὸν κλήρον ὁ κύριος τοῦ ὠροσκόπου; » καὶ εἶπον αὐτῷ· « οὐ. » καὶ εἶπεν· « ὁ μὲν πρῶτος κλήρος σημαίνει τὸ πρῶτον συνάλλαγμα νόμιμον εἶναι, ὁ δὲ β' κλήρος σημαίνει τὸ δεύτερον συνάλλαγμα παρανόμιμον εἶναι. » L. P.

F. 50. νη'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ εἰσὶν οἱ ἀστέρες αὐτεξουσίως ἐνεργούντες ἀλλὰ φυσικῶς. 25

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· εὐρίσκομεν ἐν τῷ τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ τρισηγίστου συγγράμματι ² ὅτι « εἶπον τῷ Διὶ καὶ εἶπέ μοι ὁ Ζεὺς » καὶ τί λογισόμεθα τὸ τοιοῦτον; ὅτι ὁ Ἑρμῆς ἔγραψε τὰ τοιαῦτα ἵνα εὐχεροῦς 30 χάριν διδάσκαλος διὰ παραδειγμάτων ὀδηγήσῃ τοὺς μαθητὰς ἵνα γνῶσι τὴν φύσιν τοῦ Διός· ἐγὼ γὰρ γινώσκω καὶ διίσχυρίζομαι ὅτι οἱ ἀστέρες οὐκ εἰσὶ αὐτεξουσίοι· ἢ διαφορὰ γὰρ μετὰ τοῦ αὐτεξουσίου

3 λέγω cod., corr. 12 ἑταιρίας cod. 29 εὐχερείας con. Parmentier. διδασκαλίας con. Kroll. 31 τοῦ] τῶν ut vid. cod.

¹ In catalogo supra scripto vocatur ὁ ἀπὸ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας (I, p. 84, l. 8). — Alius liber eiusdem catalogi, scilicet l. 6: Ἡ βίβλος τοῦ περὶ ἐμπορίας, sic citatur in principio cap. Ἐς' Apomasaris [f. 51]: Ἀνέγνω ἐν τῷ (sic) ἐμπειρικοῦ βίβλος ὅτι εἰ βούλει γινῶναι τὴν ὥραν κ. τ. λ. Legendum est igitur περὶ ἐμπειρίας.

² In libro Hermetis τῶν μυστηρίων, ut videtur, qui in catalogo Apomasaris commemoratur (I, p. 84, 14).

καὶ τοῦ φύσει διενεργούντος τοῦτό ἐστι ὅτι ὁ μὲν αὐτεξούσιος δύναται ποιῆσαι καὶ τὸ ἐναντίον αὐτοῦ, τὸ δὲ φύσει διενεργοῦν οὐ δύναται μεταναστῆναι ἀπὸ τῆς ἰδίας τάξεως, ἢ ἐτάγη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ· ἢ γὰρ κίνησις τῶν ἀστέρων ἢ αὐτὴ ἐστὶ διηγεκῶς καὶ ἀπαράλλακτος· οὐ δύνανται γὰρ μίαν σπιθαμὴν μετακινήθηναι ἀπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἐτάχθη 5 ἢ κίνησις αὐτῶν. F. C.

F. 50^v. εἰ'. Ὅτι ὁ Εὐκλείδης ὁ γεωμέτρης πεποίηκε τὰ σχήματα τῆς γεωμετρίας διὰ ζύλου καὶ ἐτελεύτησε, ὁ δὲ ἀνεπιός αὐτοῦ ἐπὶ χρόνου πολλοῦ μογήσας εἰς τὴν αὐτῶν κατανόησιν ἐποίησε τὸ περὶ αὐτῶν σύγγραμμα. 10

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ὁ Εὐκλείδης ὁ γεωμέτρης πεποίηκε τὰ σχήματα τῆς γεωμετρίας διὰ ζύλου καὶ ἐτελεύτησε· ὁ δὲ ἀνεπιός αὐτοῦ ἐπεμελήθη τῆς γεωμετρίας καὶ κατηνάλωσε χρόνους πολλοὺς εἰς τὴν κατανόησιν αὐτῶν καὶ κατένοησε ταῦτα, καὶ ἐποίησε περὶ αὐτῶν σύγγραμμα καὶ προσήνεγκε τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ καὶ τὰ σχήματα τῷ 15 βασιλεῖ τῶν Περσῶν· ὁ δὲ ἡμίψατο αὐτὸν μετὰ δωρεᾶς. L. P.

F. 51^v. εἰθ'. Περὶ τοῦ ὅτι οἱ κομήται μεγάλα ἀποτελοῦσιν συμπτώματα.

Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι οἱ κομήται τοῦ οὐρανοῦ συνίστανται ἐν τῇ τοῦ πυρός 20 σφαῖρα καὶ οὐδὲ εἰς αὐτῶν ἐν τῷ οὐρανῷ γίνεται καὶ ὅτι ἀνεπίδεκτος ὁ οὐρανός ἐστι τινος πάθους· ἀλλ' ἐσφάλησε πάντη περὶ τὴν τοιαύτην δόξαν, ἐγὼ γὰρ οἰκείους ὀφθαλμοῖς εἶδον κομήτην ἄνωθεν τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἔγνω ὅτι «εἶδομεν κομήτην ἄνωθεν τοῦ Διὸς καὶ ἕτερον ἄνωθεν τοῦ Κρόνου.» πλὴν τοῦτο γίνωσκε ὅτι πάντες οἱ κομήται πάν- 25 τοτε τέρας εἰσὶ πονηρὸν καὶ μεγάλα ἀποτελοῦσι συμπτώματα καὶ τὰ συμπτώματα ἀνάλογα γίνονται τῷ μεγέθει αὐτῶν· εἰ μὲν γὰρ μέγας ἐστὶν ὁ κομήτης, μεγάλα ἀποτελεῖ συμπτώματα, εἰ δὲ μικρός, ἐλάχιστα.

F. 53. πδ'. Περὶ διαγνώσεως χρόνων ζωῆς ὅτε ἡ Σελήνη μικρὸν ἀπέχει τοῦ Ἄρεως. 30

Εἶπεν ὁ Ἀπομάσαρ· ἦν Οὐμαρ ὁ Τιβεριώτης¹ πάνυ γνωστικός καὶ παρηκολούθησε τῷ Ἰωάννῃ τῷ υἱῷ Λάλε², εἶτα παρηκολούθησε

5 δύναται cod. 9 et 10 αὐτοῦ cod., sed cf. v. 14. 9 μολήσας cod., corr. Bidez. 19 Cf. Aristot., *Meteorol.*, 7. 21 εἰς scripsi: ἔξ cod.

¹ Omar el Tabari. Cf. supra p. 95, n. 3 et p. 143, n. 1.

² Idem, ut videtur, in *Catal.*, I, p. 84, 5, Ἰωάννης ὁ υἱὸς Χαλέτ appellatur quem aut Jahjā ben Chālid, amicum Omaris, esse nos docuit Suter (cf. *Mathem. der*

τῷ Φάδαρ¹, καὶ ὁ Φάδαρ ὑπέδειξεν αὐτῷ τὸ γενέθλιον αὐτοῦ καὶ εὔρε τὴν Σελήνην ἀπέχουσαν τοῦ Ἄρεως ὀλίγας μοίρας, ἃς ἐπολλαπλασίασεν ἐπὶ β' καὶ ἀπετέλεσεν ὅτι ὁ χρόνος τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔσται ἰσάριθμος ταῖς πολλαπλασιασθεῖσαις μοίραις ἐπὶ β' καὶ ἠλήθευσεν· ἐν γὰρ ἐκείνῃ 5 τῷ ἔτει ἐτελεύτησε· καὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου οὐδεὶς ἐμνήσθη τῶν ἀρχαίων ἐπιστημόνων οὔτε μὴν ἐπεχείρησε τῇ τοιαύτῃ μεθόδῳ πλὴν τοῦ Οὐμαρ. τοῦτο δὲ τὸ θεώρημα ἀποτελεῖσαι, ὅτε ἡ Σελήνη ἐστὶ μετὰ τοῦ Ἄρεως ἐν τῷ αὐτοῦ ζυδίῳ ἢ ἐν ἑτέρῳ ζυδίῳ, ὅσον εἰκός ἐστὶ 5 ζῆσαι τὸν γεννηθέντα. F. C.

10 F. 54. πη'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐπιστήμονα πάντα ὅσα οἶδε διδάσκειν τὴν οἰκείαν πραγματευόμενος δίκην.

Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ ὄντων ἡμῶν ἐν τῷ Βαγδᾶ· «καὶ πῶς οὐκ ἐμνήσθης τῶν τοιούτων θεωρημάτων ἐν τοῖς οἰκείοις συγγράμμασι, ἀναγκαῖων ὄντων εἰς τὴν ἀστρονομικὴν ἐπιστήμην;» καὶ ἀπεκρίθη μοι 15 ὅτι «θαυμαστός ἀνθρωπος εἶ, οὐκ οἶδας ὅτι ὁ ἐπιστήμων ἐάν πάντα ὅσα οἶδε συγγράφηται, ποιεῖ ἑαυτὸν κενὸν ἀγγεῖον καὶ οὐδὲ χρεῖαν αὐτοῦ ἔξει τις, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ ἀξίωμα πεσεῖται καὶ ἀν' οὐδενὸς λογισθῆσεται· ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ὑψηλὰ θεωρήματα δεῖ κατέχειν τὸν ἐπιστήμονα παρ' ἑαυτοῦ καὶ μὴ ποιεῖν ταῦτα κοινὰ καὶ δεξιούσθαι 20 τοῖς τοιούτοις τοὺς οἰκειοτάτους φίλους.» F. C.

F. 54^v. ςζ'. Περὶ τοῦ ὅτι παρακμάζει ἡ ἐπικράτεια τῶν Ἀράβων.

Εἶπον τῷ Ἀπομάσαρ· «ἀρά γε ἐλπίζει ἐπικράτεια τῆς βασιλείας τῶν Ἀράβων;» καὶ εἶπέ μοι ὅτι ἡ ἀκμὴ τῆς βασιλείας τῶν Ἀράβων 25 γέγονε μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ῥασίτ². ἐκ τότε γὰρ παρακμάζει· ἠναγκάσθη γὰρ ὁ τοιοῦτος Ῥασίτ ἵνα ποιῆσῃ ἀγάπην μετὰ τῶν ἀποστησάντων ἐν τῇ Φακῆ³. καὶ ἐστὶν ἐν παρακμῇ ἡ δόξα αὐτῶν. F. C.

7 ἀπέτελεσε cod. 8 αὐτῷ cod. 16 συγγράφεται cod. 19 ἑαυτῷ conl. Parmentier. 23 ἐλπίζει vix sanum; ἐκλείπει conl. Boll: ἐλπίζει ἐπικράτειαν conl. Bidez. 27 ἀποστήτων σάντων ut vid. cod. Fort. ἀποστασιασάντων.

Araber, p. 7, n° 13, p. 10, n° 17) aut Jahjā ben Gālib discipulum Masallae (cf. *ibid.*, p. 9, n° 17).

¹ Φάδαρ est, ni fallimur, Fadl (Fadal) ben Sachl el Sarachsi, minister (vizir) Chalifae el Mamūn, idemque astrologus, quem Omaris el Tabāri familiarem fuisse scimus, cf. p. 143, n. 1. Vide Suter, *op. cit.*, p. 7, n° 11 et 13 qui ipse hunc virum nobis indicavit.

² Harun al-Rasid.

³ «Cum apostatis verae theologiae, (fikh = theologia, fakih = theologus) [Suter]. Sed potius de Africa loqui videtur Apomasar quae regnante Rasido defecit; cf. Weil, *Gesch. der Khalifen*, II, p. 151 ss.

F. 54^v. ζζ'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔστι διττός ὁ θάνατος
καθὼς εἶπεν ὁ Στέφανος¹.

Εἶπέ μοι ὁ Ἀπομάσαρ· ἐσφάλῃ ὁ ἐπιστήμων ὁ Στέφανος εἰς ὃ
εἶπε θεώρημα ὅτι ὁ θάνατός ἐστι διττός, ὁ μὲν φυσικὸς ὑπὸ πολλῶν
χρόνων καὶ τῆς ἀδυναμίας, ὁ δὲ ὑπὸ νόσων· καὶ τὸ ὑπὸ τῶν νόσων
νόσημά ἐστι διττόν, τὸ μὲν Κρονικόν, τὸ δὲ Ἀρείκον. καὶ τὸ μὲν Κρο-
νικὸν χρονίζει, τὸ δὲ Ἀρείκον συντομώτερον, καὶ εἴ γε παραφυλάξει τις
τὸ Ἀρείκον μέχρι τῆς ἰδ' ἡμέρας, παρέρχεται ὁ κλιμακτῆρ· καὶ ὁ
τοιούτος Στέφανος ἠγνόησεν ὅτι ὅταν σύννομος <ῆ> ἡ σημασία τοῦ
Κρόνου καὶ τοῦ Ἄρειως ἐπὶ τῶν κλιμακτῆρων, ὁ μὲν κωλύει τὰς θερα-
πείας τοῦ νοσήματος, ὁ δὲ Ἄρης ἐπιτυγχάνει τῆς ἀπωλείας καὶ
τελευτᾷ ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος.

F. C.

F. 63^v. ροε'. Περὶ τινος Ζητήσαντος σπάθην.

Ἠρώτησέ τις ἐπιζητῶν σπάθην ἀρὰ γε δοθήσεται αὐτῷ ἢ οὐ. καὶ
εὐρέθη ἡ Σελήνη ἐν τῷ ὠροσκόπῳ συνάπτουσα τῷ Ἄρει· ὁ δὲ Ἄρης 15
ἦν ἐν τῷ μεσουρανήματι ἀκάκωτος, καὶ ἐπεὶ ὁ Ἄρης σημαίνει τὰ τοῦ
σιδήρου καὶ τὰ τῶν ὀπλων, εἶπον ὅτι τεύξεται τῆς σπάθης, ὃ δὴ καὶ
γέγονεν.

F. C.

F. 68^v, lib. III. α'. Περὶ τοῦ ὅτι διαδίδοται τις δύναμις
ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἐπὶ τὰ ἐπίγεια.

20

Ὅτι μὲν διαδίδοται τις δύναμις ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἐπὶ τὰ ἐπίγεια
παντὶ ἐχέφρονι δῆλόν ἐστι· καὶ γὰρ ὁ Ἥλιος, ὅτε ἀπὸ τοῦ ὠροσκόπου
ἔλθῃ μέχρι τοῦ μεσουρανήματος, κινεῖται σχεδὸν πάντες οἱ ἄνθρωποι
ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν· ὅτε δὲ ἀπὸ τοῦ μεσουρανήματος ἀποκλίνει,
ἐλαττοῦται ἡ κίνησις αὐτῶν μέχρι τῆς ἐσπέρας· ὅτε δὲ ἐσπέρα γένηται, 25
ἠρεμοῦσιν οὐ μόνον οἱ ἄνθρωποι ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα μέχρι ἂν
αὐθις ἀνατείλῃ· ἀνατέλλοντος δὲ πάλιν τὸ αὐτὸ γίνεται. καὶ οὐ μόνον
περὶ τὰ ἄλογα ζῶα φαίνεται ἡ τοῦ Ἥλιου ἐνέργεια ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν
φυτῶν· ὀρώμεν γὰρ τὴν νυμφαίαν ἐν ταῖς λίμναις γινομένην, ὅτε ὁ
Ἥλιος ἀνατέλλει, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ὕδατος, καὶ τὰ φυτὰ δὲ ὅσα οὐκ 30
ἐλλάμπονται ὑπὸ τοῦ Ἥλιου, φθίνει. καὶ τὰ μέταλλα δὲ καὶ οἱ τίμιοι
λίθοι καὶ οἱ μαργαρίται, ἔνθα πλησιάζει ὁ Ἥλιος, γίνονται. καὶ ἡ
Σελήνη μεγίστας ἐνδείκνυται ἐνεργείας εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς κόσμον,
καὶ αὐξίφωτοῦσα μὲν ἐτέραν ἐνδείκνυται ἐνέργειαν, λειψίφωτοῦσα δὲ
ἐτέραν.

F. C.

35

9 σύννομος ut vid. cod.; corr. Kroll. 30 ἐξέρχεται del. Kroll. 31 ἀπὸ cod.

F. 68^v. γ'. Περὶ τοῦ ὅτι καὶ οἱ γεωργοὶ γινώσκουσι τοὺς
ἐπιτηδείους καιροὺς εἰς τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς.

Τινὲς δὲ τῶν γεωργῶν γινώσκουσι τοὺς ἐπιτηδείους καιροὺς πρὸς
τὸ σπεῖρειν ἢ φυτεύειν, καὶ ἡ πείρα τῶν ἰδιωτῶν πολλὰ οἶδε χωρὶς τῆς
ἐπιστήμης· αἱ γὰρ μαῖαι γινώσκουσι διὰ πείρας εἶπερ συνέλαβεν ἡ
γυνὴ ἢ μή, καὶ εἰ ἄρρεν ἐστὶ τὸ συλληφθὲν ἢ θῆλυ, καὶ ἀπὸ τοῦ πρωτο-
τόκου γινώσκεται τί τέξεται μετέπειτα ἢ γυνή. γινώσκουσι δὲ τὴν
γυναῖκα εἰ συνέλαβεν ἢ μή· ὀρώσι τὸν μαστὸν τῆς γυναικὸς καὶ εἶπερ
εὐρωσι τὴν θηλὴν αὐτῆς ἐξαπλωθεῖσαν καὶ ἀλλοιωθεῖσαν παρὰ τὸ κατὰ
φύσιν σχῆμα, λέγουσι ὅτι ἔγκυός ἐστιν ἡ γυνὴ ἢ μή. τεκμαίρονται δὲ
καὶ διὰ τούτου εἰ ἄρρενος ἔγκυός ἐστιν ἡ γυνὴ ἢ μή· ὀρώσι γὰρ τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτῆς καὶ εἶπερ ἴδωσι τούτους καθαρὸς καὶ ὀξυτερκείς
καὶ παχὺ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν λευκόν, λέγουσιν ὅτι συνέλαβεν· ἄρρεν δὲ
ἢ θῆλυ ἐστὶ διαγινώσκουσι τὸ τεθησόμενον διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου·
ὀρώσι γὰρ τὴν κοιλίαν τῆς γυναικὸς καὶ εἶπερ ἴδωσι ταύτην στορο-
γύλην καὶ ἐμπλήθη καὶ ὠραίαν καὶ ἔχουσαν σκληρότητα τινα, διαγι-
νώσκουσι ὅτι τὸ συλληφθὲν ἐστὶν ἄρρεν· εἰ δὲ ἴδωσι τὴν κοιλίαν τῆς
γυναικὸς ἐπιμήκη καὶ χαῦνον καὶ ἄσχημον, καὶ πολλοὺς εἰ ἔξει πρεκνάσ-
σας ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῆς, γινώσκουσιν ὅτι θῆλυ ἔσται τὸ γεν-
νηθέν· τινὲς δὲ ὀρώσι τὴν θηλὴν τῶν μαστῶν καὶ εἶπερ εὐρωσι ταύτην
ἐπὶ τὸ μέλαν βέπουσαν, θῆλυ λέγουσιν εἶναι τὸ συλληφθὲν. εἰ δὲ ἐπὶ
τὸ ἀληθινὸν χρώμα βέπει, λέγουσιν ἄρρεν εἶναι τὸ συλληφθὲν· καὶ
πάλιν τινὲς τεκμαίρονται διὰ τοῦ τοιούτου· λαμβάνουσι τὸ γάλα τῆς
γυναικὸς μεταξὺ δύο δακτύλων αὐτῶν, καὶ εἶπερ εὐρωσι τοῦτο παχὺ
καὶ γλίσχρον, λέγουσιν ἄρρεν εἶναι τὸ συλληφθὲν· εἰ δὲ ἴδωσι τοῦτο
λεπτὸν καὶ χαῦνον, λέγουσι θῆλυ. τινὲς δὲ λαμβάνουσι τὸ γάλα ἐπὶ τοῦ
κατόπτρου καὶ τιθέασιν τοῦτο ἐπὶ τὸν Ἥλιον καὶ εἶπερ συσφαιρωθῇ καὶ
γένηται ὡς μαργαρίτης, λέγουσιν ἄρρεν, εἰ δὲ ἐξαπλωθῇ, θῆλυ. F. C.

F. 69. ε'. Περὶ τῆς ἐκτέξεως τῶν προβάτων ὅτι ἔχουσι
σημεῖα οἱ ποιμένες.

30

Ἐχουσι καὶ οἱ ποιμένες σημεῖα τῆς ἐκτέξεως τῶν προβάτων καὶ τί
τέξονται ἀρὰ γε ἄρρενικὰ ἢ θήλεια διὰ τῆς πολλῆς πείρας. οἱ δὲ ἰατροὶ
γινώσκουσι τὰ ἐπιγιγνώμενα νοσήματα διὰ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀέρος·
πλὴν ἡ ἀστρονομικὴ ἐπιστήμη κρείττων ἐστὶ τῆς ἰατρικῆς· οἱ μὲν γὰρ
ἰατροὶ τεκμαίρονται τὰ νοσήματα διὰ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀέρος, οἱ
δὲ ἐπιστήμονες διὰ τῶν οὐρανίων κινήσεων. ἔτι δὲ καὶ τὸ ὑποκείμενον
τῇ ἀστρονομικῇ ἐστὶ τὰ οὐράνια σώματα, τὸ δὲ ὑποκείμενον τῇ ἰατρικῇ
ἐστὶ τὰ φθαρτὰ σώματα.

F. C.

4 οἶδε dubium in cod. 9 θηλὴν cod. περὶ τὸ cod. 10 el 11 ἔγγυος cod. 11 ἄρρεν
cod. 12 ὀξυτερκείος cod., corr. Parmentier. 19 πρεκνάσσας] * cf. πρέκνα νεογρ.
lentigo, [Boll]. 22 ἀληθινόν = rubrum. 33 ἀέρος] ae e corr., cod. 34 κρείτ-
των cod. 34 ss. Cf. Stephan. philos. in *Catal.*, II, p. 186. 37 εἰσι cod. 38 εἰσι cod.

¹ Stephanus Alexandrinus, ut videtur, de quo cf. *Catal.*, I, p. 83, n. 2. Saepe in
Aromasaris Mysteriis nominatur, cf. indicem s. v. — Titulus falsus est nam de
duplici mortis genere non ambigitur.

F. 71r. ιδ'. Περὶ τῆς φύσεως τῶν ζ' πλανητῶν.

Μετὰ τὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου βασιλείαν, ἐβασίλευσαν τῆς Αἰγύπτου βασιλεῖς θ', ὀνόματι Πτολεμαῖοι, καὶ μετὰ τούτους ἡ Κλεοπάτρα, καὶ ἐκράτησεν ἡ βασιλεία αὐτῶν ἕτη σοε'. ἐπεμελοῦντο καὶ τῆς γνώσεως κατὰ πολὺ, καὶ ἐπλήθυνεν ἡ γνώσις· ἐπὶ δὲ τῶν 5 ἡμερῶν αὐτῶν γέγονεν ὁ Πτολεμαῖος ὁ τὴν μεγάλην Σύνταξιν ποιήσας· περὶ δὲ τῆς Τετραβίβλου ἀμφιβάλλεται· οἱ μὲν λέγουσιν τοῦ αὐτοῦ Πτολεμαίου εἶναι, οἱ δὲ ἐτέρου Πτολεμαίου¹· λέγει δὲ ὁ τοιοῦτος Πτολεμαῖος ὅτι ὁ Ἥλιος θερμαίνει καὶ ξηραίνει, καὶ αὕτη ἡ ἐνέργεια δῆλη τοῖς πᾶσιν ἐστὶ. δυναμικώτερος γὰρ ἐστὶ παρά τοὺς λοιποὺς 10 ἀστέρας· φησὶ γὰρ ὅτι ἡ Σελήνη ὑγρὰ ἐστὶ διὰ τὸ πλησιάζειν τῇ γῆ καὶ δέχεσθαι τοὺς παρ' αὐτῆς ἀτμούς. λέγει δὲ τὸν Κρόνον ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, τὸ μὲν γὰρ ψυχρὸν διὰ τὸ πόρρωθεν κεῖσθαι τοῦ Ἥλιου, τὸ δὲ ξηρὸν διὰ τὸ πολὺ ἀπέχειν τῶν ἀτμῶν τῆς γῆς. καὶ ὁ Ἄρης θερμὸς ἐστὶ καὶ ξηρὸς διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἥλιον ἐγγύτητα· φαίνεται δὲ ἐναργῶς 15 καὶ τὸ χρῶμα αὐτοῦ πύρινον. λέγει δὲ καὶ τὸν Δία σύμμετρον εἶναι διὰ τὸ κεῖσθαι μέσον δύο ἐναντίων ἀστέρων ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, τοῦ Κρόνου καὶ Ἄρεως. λέγει δὲ τὴν Ἀφροδίτην θερμὴν καὶ ὑγρὰν, θερμὴν μὲν διὰ τὸ ἐγγίζειν τὸν Ἥλιον, ὑγρὰν δὲ διὰ τοὺς ἀναφερομένους ἀπὸ τῆς γῆς ἀτμούς. λέγει δὲ τὸν Ἑρμῆν ποτὲ μὲν ξηρὸν, ποτὲ δὲ ὑγρὸν· 20 ξηρὸν μὲν διὰ τὸ μὴ ἀφίστασθαι τοῦ Ἥλιου ἰκανὴν διάστασιν, ὑγρὸν δὲ διὰ τὸ πλησίον εἶναι τῆς γῆς καὶ τῶν παρ' αὐτῆς ἀτμῶν.

Τινὲς δὲ τὰς [f. 71v] τοιαύτας τοῦ Πτολεμαίου ἀποδείξεις ἀνέ-
 τρεψαν· δέχονται μὲν πάντες τὸν Ἥλιον θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν, καὶ
 πάντες τὴν τοιαύτην δέχονται δόξαν. τὸ δὲ λέγειν τὴν Σελήνην ὅτι ἐστὶν 25
 ὑγρὰ διὰ τὸ δέχεσθαι τοὺς παρὰ τῆς γῆς ἀτμούς, πάντες ἀποπον λογί-
 ζονται. τετήρηται γὰρ ἡ μεταξὺ διάστασις τῆς γῆς καὶ τῆς Σελήνης
 ρ' χιλιάδες μιλίων καὶ κη' χιλιάδες καὶ τδ' ἕγγιστα. τὸ δὲ μίλιον ἐστὶ
 γ πῆχεις.

Τὸ μὲν ὕψωμα τοῦ Ἥλιου πεποιήκε ταπεινῶμα τοῦ Κρόνου, τὸν δὲ 30
 Ζυγὸν ὕψωμα αὐτοῦ. πεποιήκασιν δὲ τὸν Ταῦρον ὕψωμα τῆς Σελή-
 νης, ὅτι ὅτε ἐστὶν ὁ Ἥλιος ἐν τῷ Κριῷ, φάσιν ποιεῖται ἡ Σελήνη ἐν τῷ
 Ταύρῳ. τὸν δὲ Σκορπίον πεποιήκασιν ταπεινῶμα αὐτῆς ὡς διαμε-

¹ ἐκράτευσεν cod. 7-8 αὐτοῦ τοῦ cod.; cf. versionem lat. 8 ss. Ex Ptolem., *Tetrab.*, I, 3. 15 ἐναργος cod., corr. Kroll. 22 τοὺς π. ἀ. ἀτμούς cod. 30 ss. Ex Ptolem., *Tetrab.*, I, 17. 31 πεποιήκασιν pluries pro πεποιήκε scripsit librarius. 32 φαθιν π. τῆς Σελήνης cod. At cf. Ptolem., *ibid.*, p. 42, 3 ed., 1553.

¹ Arabes *Tetrabibulum* a Ptolemaeo saepe abiudicasse notum est; cf. Steinschneider, *Hebr. Uebersetzungen des Mittelalters*, p. 525 et *Zeitschr. Morg. Gesellsch.*, L (1896), p. 210.

τροῦντα τὸν Ταῦρον. πεποιήκασιν δὲ τὸν Καρκίνον ὕψωμα τοῦ Διός, διότι ὁ Ζεὺς φύσαν σημαίνει τοῦ εὐκράτου ἀνέμου τοῦ βορείου· ἐτήρησαν γὰρ ὅτι ὅτε ἐστὶν ὁ Ζεὺς ἐν τῷ Καρκίνῳ, πληθύνουσιν οἱ βόρειοι ἀνεμοί· διὰ τοῦτο ἀπένειμαν τῷ Καρκίνῳ τὸ ὕψωμα τοῦ Διός. 5 πεποιήκε δὲ τὸν Αἰγόκερων ὕψωμα τοῦ Ἄρεως ὅτι ἐστὶ ταπεινῶμα τοῦ Διός, τὸν δὲ Καρκίνον ταπεινῶμα αὐτοῦ ὡς διαμετροῦντα τὸ ὕψωμα αὐτοῦ. τοὺς δὲ Ἰχθύας πεποιήκασιν ὕψωμα τῆς Ἀφροδίτης διὰ τὴν ὑγρότητα καὶ τὴν ὁμοιότητα. τὴν δὲ Παρθένον πεποιήκασιν ταπεινῶμα αὐτῆς διὰ διαμέτρησιν. τοῦ δὲ Ἑρμοῦ τὸ ὕψωμα πεποιήκασιν ἐν τῇ 10 Παρθένῳ διότι ἐστὶ ξηρὸς καὶ γειτνιάζει τῷ φθινοπώρῳ ξηρῷ ὄντι. ἐστὶ δὲ καὶ ὁ Ἑρμῆς ξηρὸς καὶ διὰ τὴν ὁμοιότητα ἀπένειμεν αὐτῇ τὸ ὕψωμα.
L. P.

Albumasar, *Introductorii* lib. IV, cap. 1 (C. 4, ed. 1506) : Post Alexandrum Macedonem Graeciae reges Aegypto 275 annis imperasse narrantur, quorum decem 15 continuo succedentes omnes uno Ptholomeus nomine vocati sunt. Ex quibus unus ex Philadelphia ortus in Aegypto regnans astronomiae libros *Almagesti* Graeca Ionica lingua scripsit : eidem nonnulli et astrologiae tractatus quattuor partium ascribunt, plerique unicuique ex aliis, quod nihil ita confirmare vel aliter esse nostra nihil interest, excepto in meo libro stellarum naturas differat (*sic*) minus accurate 20 rerum causas exsecutus est. A sole siquidem incipiens cum experto ut est calidum affirmat, accedendo namque calorem affert, recedendo frigus relinquit; Lunam humidam quod terra (l. terrae) vicina ascendente vapore eius efficiatur, Saturnum frigidum siccum, quoniam et a solis calore et terrae vapore longe remotus sit, Martem calidum siccum prout calor (l. color) igneus firmat, quoniam soli propinquius 25 calore accendente fervet, Iovem temperatum quia inter Saturnum et Martem medius sit, Venerem etiam calidam humidam illud pro solis vicinia hinc pro terrae vapore usque ad ipsam perveniente, Mercurium autem nunc siccum nunc humidum prout nunc ad solem ascendit, nunc ad lunae circumulum divergit.

Quam nonnulli rerum naturam altius rimati tanti viri tam improvisam eventio- 30 nem (*sic*) sine admiratione transire nequeunt. Constat enim ex libris intervallorum caelestium corporum lunae circumulum, quo terrae proximus est, a terrae superficie 128 miliarium milibus ac vere 94 miliaribus distare, singula miliaria ex ternis cubitorum milibus. Philosophus autem mensus est terrae vapores a superficie eius non plus quam 17 stadiis exaltari. Stadium vero quadringentorum cubitorum quae 35 sunt duo miliaria et unum stadium. Quae cum ita sint, quae tanta lunae terraeque vicinia quae hic ait * naturam lunae terrae vaporibus infici... »

Pergit Apomasar Ptolemaei doctrinas de singulis stellis refutare, quae omnia omisit graecus excerptor. De altitudinibus vero et deiectionibus planetarum silet hoc caput * *Introductorii* .

3-4 τοὺς βορείους cod. Cf. Ptolem., *ibid.*, v. 8. 4 τοῦ ζ cod.

**Apomasaris de imaginibus cum 36 decanis
consurgentibus liber.**

Apomasaris librum de imaginibus cum 36 decanis consurgentibus arabice et germanice Carolus Dyroff in *Sphaera mea* p. 482-539 edidit, qui praeter codices duos arabicos et memoria ab Achmete et Avenare servatam versionibus duabus latinis et nonnusquam etiam versione graeca usus est. Huius versionis graecae specimen sane exiguum exhibui in illo libro p. 489, verbis Teucri Babilonii, qui fons est et caput huius doctrinae, iuxta positus, ut quantum Persae Arabes Byzantini interpolaverint omiserint perperam interpretati sint, uno aspectu manifestum fieret. Sed Apomasar cum Teucris sphaera "barbarica", quae apud eum nuncupatur persica, et indicam quandam et graecam Ptolemaei coniunxit. Igitur hic integra haec capitula eius libri edere visum est, quod eorum quoque qui linguae graecae medii aevi operam dant, ex usu esse arbitramur.

Trium sphaerarum ab Apomasare descriptarum longe monstruosissima videtur sphaera Indica, ut de fide et aetate earum imaginum olim me dubitasse profitear. Atque Apomasar quidem ipse quo ex fonte illam hausisset, silentio praeteriit; sed ab Avenare Benecam v. potius Kanakam (Kankah) astronomum incertae, ut equidem putabam, aetatis testem laudari, l. c., p. 414 monui. Nunc I. Jolly, collega doctissimus, ad Colebrookii opusculum de divisionibus zodiaci indica et arabica (*Asiatic Researches*, vol. IX, Lond., 1809, p. 323 sqq.) me delegavit, unde iam Varaha-Mihiram, astrologum celeberrimum Indorum¹, hac sphaera in libro, cui inscribitur Bihaj-lataka, usum esse edoctus sum: cf. versionem Colebrookii, l. c., p. 367 sqq., quae crebro cum Apomasare fere ad verbum consentit. Igitur iam saeculo VI p. Chr. n. ineunte, quo tempore Varahamirha vixit, talia ab astronomis Indorum tradita esse et Apomasarem revera doctrinae indicae vestigia pressisse nemo iam negabit. Porro medio aevi doctrinae Varahamirhae per versiones Arabicorum astrologorum inter Europae populos proseminatae sunt.

Neque vero Kanaka sive Kankah ille quo tempore vixerit, adhuc in medio relinquendum esse videtur. Eum enim cum Ia'qub ben Tariq astronomo et astrologo circa annum 150 hegirae = 767 p. Chr. n. in aulam regiam chalifae Al-Mansur receptum esse atque Siddhanta quendam, i. e. opus astronomicum Indico sermone scriptum, secum ex India portavisse ex Albiruni libro Tarich el-hind narrat Henr. Suter, *Die Mathematiker und Astronomen der Araber*, p. 4. Hunc Siddhanta Al-Mansur chalifa ab Abu Abdallah Al-Fazari in linguam Arabicam vertendum curavit (vide Suter, l. c., p. 5; cf. etiam Brockelmann, *Gesch. der arab. Litteratur*, I, p. 220). Novum testimonium de Kanaka invenit F. Cumont apud Albiruni (*Chronology*, p. 129, 19, versionis Sachau): "... The same was distinctly declared by the

¹ Cf. H. Jacobi, *De Astrologiae Indicae "Horae, appellatae originibus*, Bonn. 1872, p. 5 sq.; Albr. Weber, *Ind. Stud.*, II, p. 236 sqq.; G. Thibaut, *Astronomie, Astrologie und Mathematik in Grundriss der Indoarischen Philologie*, vol. III, fasc. 9, p. 56 sq. et 65.

Hindu Kanaka, the astrologer of Al-Rashid; for he maintained that the reign of Bani-Abbas would be transferred to a man who would come from Ispahan etc. .

Nomine Siddhanta quinque opera astronomica apud Indos nuncupantur, quae Varahamihira sexto p. Chr. n. saeculo excerpit (cf. Thibaut, l. c., p. 31 sqq.). Quis fuerit ille Siddhanta quo Kanaka usus est, nescimus; neque tamen dubito quin Kanaka et Varahamihira eundem Siddhanta in describendis decanis secuti sint. Apomasar autem utrum ex ipso Siddhanta arabice verso, an ex Varahamihira, an vero ex Kanaka hauserit, nondum diiudicare licet.

Ceterum Varahamihira et alii astrologi indici Graecorum astrologiam imitati vocabula *ἐπαναφορὰ, ὠρὰ, κενόδρομος*, alia huiusmodi receperunt (cf. Thibaut, l. c., p. 67). Similem in modum etiam haec "Sphaera indica", Varahamihirae et Kanakae saepius doctrinam graecam redolet.

Textum edidi ab initio usque ad primum Leonis decanum et deinde ab altero Librae decano usque ad tertium Capricorni ex codice Angelico; cetera ex codice Laurentiano XXVIII, 33, qui ex codice Angelico fluxit. Laurentianum ipse descripsi; in describendo Angelico comiter mihi succurrerunt Dominicus Bassi, Franciscus Cumont, Iosephus Sickenberger amici probatissimi; Carolus Dyroff hanc versionem Graecam passim cum archetypo Arabico contulit et multa praecclare extricavit. F. B.

**F. 73. Περὶ τῶν παρανατελλόντων ἐνὶ ἐκάστῳ δεκανῶ,
ἃ λέγονται καὶ πρόσωπα ἀστέρων.**

Τῷ α' δεκανῶ τοῦ Κριοῦ κατὰ Πέρσας παρανατέλλει γυνή, ἢν ὀνομάζουσι Κασσιέπειαν, καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ θαλασσίου ἰχθύος καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ τριγώνου καὶ ὁ κυνοκέφαλος, ὃς ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ αὐτοῦ χειρὶ κατέχει λύχνον, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ ἀνοικτήριον.

Οἱ δὲ Ἴνδοὶ λέγουσι, ὅτι παρανατέλλει τῷ α' δεκανῶ τοῦ Κριοῦ ἀνὴρ μέλας ἐρυθρόματος, μέγας τῇ ἡλικίᾳ, δυνατός, σαγιόν περιειλημμένος λευκόν, ὅπερ περιεζώσατο διὰ σχοινίου, καὶ ἔστι θυμῶδης, τῷ ἰδίῳ ἐφεστῶς ποδὶ, καὶ ἔστι φρουρός.

Τῷ δὲ β' δεκανῶ τοῦ Κριοῦ παρανατέλλει ἡ Ἄνδρομέδα καὶ τὰ μέσα τοῦ ἰχθύος καὶ τὸ μέσον τοῦ τριγώνου καὶ τὰ μέσα τοῦ τραγελάφου καὶ τὸ ἡμισυ τοῦ ὄψεως καὶ χώρα καὶ πλοῖον θαλάττιον καὶ ἰππότης κατέχων λόγχην καὶ γυνὴ συμπεφυρμένη τὰς τρίχας καὶ 15 σιδηροῦν λωρίκιον καὶ ὁ Περσεύς περιφερόμενος κεφαλῆν.

Οἱ δὲ Ἴνδοὶ λέγουσι, ὅτι παρανατέλλει τῷ τοιοῦτῳ δεκανῶ γυνή

3 In marg. κ(εφάλαιον) α' Κριοῦ α' δεκανός. 4 Κασσιέπεια: apud Teucrum et in codd. Apomasaris arabicis habetur Ἄθηνά; cf. *Sphaera*, p. 495. 8 ἐρυθρόματος non invenitur in lexicis; cf. μελανόματος (Foerster, *Scriptores physiognom.*, II, 402). 9 θυμῶ cod. 10 Ptolemaei παρανατολός librarius hic omisit. 14 συμπεφυρμένη: Apomasar scripsit "mulier quae capillos pectit". Interpres graecus legit "tamaššala ra'suhā", et de significatione "miscuit", vocabuli "mašafa", cogitavit (Dyroff).

ἐνδεδυμένη σακκίον καὶ ἱμάτια ἐρυθρά, ἔχουσα ἕνα πόδα καὶ ἐπιζη-
τοῦσα ἱματισμὸν καὶ κόσμον γυναικεῖον καὶ τέκνα.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει τῷ τοιοῦτῳ δεκανῶ μῆρὸς γυναι-
κὸς καὶ σκέλη καὶ πόδες καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Περσέως καὶ ἡ ἄκρα τῆς
δεξιᾶς αὐτοῦ χειρὸς καὶ γυναικὸς ἀφθόρου πόδες καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ 5
Κριοῦ καὶ λίνεον σχοινίον.

Τῷ δὲ γ' δεκανῶ παρανατέλλει ἀνὴρ νέος ἐπὶ δίφρου καθεζόμενος,
διὰ κέρατος κατέχων β' ζῦδια, κατόπισθεν δὲ τοῦ δίφρου ἀνὴρ ἐγκε-
κυφῶς καὶ ἐφιέμενος θεότητος καὶ τὸ στήθος καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἰχθύος
καὶ τὰ κάτω μέρη τοῦ τριγώνου καὶ ἡ οὐρά τοῦ τραγελάφου καὶ τὸ 10
πρόλοιπον ἡμισυ τοῦ ὄφως.

Κατὰ δὲ Ἰνδοῦς παρανατέλλει τῷ τοιοῦτῳ δεκανῶ ἀνὴρ λευκός,
ἔχων τρίχας ἀληθινὰς καὶ θυμῶδης, φορῶν βραχιόλιον ζύλινον καὶ
κατέχων κλάδον ἐν τῇ χειρὶ καὶ φορῶν ἐρυθρὰ ἱμάτια καὶ γινώσκων
τὴν κοσμοδρομικὴν τέχνην καὶ ἐπιζητῶν ποιῆσαι ἀγαθὸν καὶ μὴ δυνά- 15
μενος· καὶ ἀγαθὸν μὲν ποιῆσαι βούλεται, διότι ἐστὶν ὁ τοιοῦτος
δεκανὸς τοῦ Διὸς, παρεμποδίζεται δὲ παρὰ τοῦ Ἄρεως, διότι οἴκος
αὐτοῦ ἐστὶν ὁ Κριός.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει τῷ τοιοῦτῳ δεκανῶ τὸ στήθος
τοῦ Περσέως καὶ ἡ ἀριστερὰ αὐτοῦ χεῖρ, ἥτις ἐπιφέρεται τὴν κεφαλὴν, 20
καὶ τὸ πλεξίδιον καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κήτους.

Τῷ δὲ α' δεκανῶ τοῦ Ταύρου παρανατέλλει γίγας, κατέχων ἐν τῇ
ἀριστερᾷ αὐτοῦ χειρὶ ξίφος καὶ τῇ δεξιᾷ βάρβον. καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων
αὐτοῦ β' λαμπάδες ὁμιλοῦσαι αὐτῷ καὶ ὀνομαστὶ τοῦτον ἐπικαλοῦσαι.
paranatelelli καὶ πλοῖον μέγα, ἐν ᾧ ἐπιβαίνει λέων καὶ ἀνὴρ γυμνός 25
καθήμενος καὶ ἡμισυ γυναικὸς νεκρᾶς. <καὶ παρανατέλλει> ἀνὴρ
συγκεκυφῶς καὶ κεφαλὴ κυνός.

Κατὰ δὲ Ἰνδοῦς παρανατέλλει τῷ τοιοῦτῳ δεκανῶ γυνὴ πολύμορφος
ῥαία καὶ σγουρά, ἔχουσα τέκνα καὶ φοροῦσα ἱμάτια, ὧν μέρος τι
κεκαυμένον ἐστὶν ὑπὸ πυρός, φροντίζουσα δὲ ἱματισμοῦ καὶ κόσμου 30
εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει τῷ τοιοῦτῳ δεκανῶ τὰ μέρη τοῦ
Περσέως καὶ ἡ κεφαλὴ ἡ κατεχομένη παρὰ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ χειρὸς
καὶ ἡ οὐρά τοῦ Κριοῦ καὶ αἱ σιαγόνες τοῦ κήτους.

4 Περσῶ cod. 6 λίνιον cod. 8 διὰ κέρατος in codd. Arabicis non habetur
sed ex Κασσιόπειᾳ ortum esse videtur. Ceterum cum his duobus ζῦδοῖς s. "ima-
ginibus", (sic Arab.), cf. ἀγάλμα γυμνόν, quod cynocephalus tenet (*Sphaera*, p. 218).
13 ἀληθινός cod.; ἀληθινός = purpureus. 15 κοσμοδρομικὴν non intellego:
κοσμοποιητικὴν (sc. artem mundum muliebrem conficiendi)? Fabricae ferreae
peritus, Arab. 21 πλεξίδιον, ni fallor, codex: "Stirnhaar ... (des Widders),
veritit Dyroff ex Arab. Πλεξίδα s. πλεξίδιον = πλόκαμος. 22 γίγας i. e. Orion.
26 post νεκρᾶς spatium fere 20 litterarum: supplevi ex Arab. 27 κεφαλὴν cod.
29 σγουρά non "obscura", (sic Du Cange), sed "crispa", (Dyroff); hodie quoque
verbum hoc sensu usurpatur.

Τῷ δὲ β' δεκανῶ παρανατέλλει πλοῖον καὶ ἀνὴρ γυμνός ἀπερχόμενος
εἰς τὸ πλοῖον ἐκεῖνο, ἄνω αἰρων τὰς χεῖρας καὶ κατέχων ἐν τῇ μιᾷ χειρὶ
ἀνοικτήριον, καὶ τὸ πρόλοιπον τοῦ ἡμίσεως τῆς νεκρᾶς γυναικὸς καὶ τὸ
ἡμισυ τοῦ κυνοκεφάλου, ὃς κατέχει ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ βάρβον καὶ
5 εἶδωλον γυμνὸν καὶ ματτίλιον, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτοῦ χειρὶ κατέχει
ἀνοικτήριον, ὃς καὶ σπιθαμίζει διὰ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ χειρὸς καὶ τῆς
δεξιᾶς.

Κατὰ δὲ Ἰνδοῦς παρανατέλλει τῷ τοιοῦτῳ δεκανῶ ἀνὴρ ὁμοῖος
κριῶ καὶ γυνὴ ταυρόμορφος· οἱ δὲ δάκτυλοι τοῦ ἀνδρὸς ὅμοιοι χηλαῖς
10 αἰγῶς· καὶ δυνατὰς ἔχων τὰς χεῖρας, πολλὴν ἔχων θερμασίαν ἐν τῷ
στομάχῳ καὶ τῷ σώματι, πάνυ πολύφαγος, ἐνδεδυμένος σαγίον διερ-
ρηγμένον, φροντίζων τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ τε οἴκου καὶ τῆς γῆς καὶ
ἐκβάλλων βόας ἐπὶ τὸ ἀροτριάσαι καὶ σπείραι. ἔτι δὲ καὶ γυνὴ συγκε-
κυφῶς, κατέχουσα ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς χειρὶ κλάδον καὶ αἵρουσα τὴν
15 ἀριστερὰν χεῖρα.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τῷ τοιοῦτῳ δεκανῶ παρανατέλλει τοῦ Περ-
σέως τὰ γόνατα καὶ τὰ σκέλη καὶ οἱ πόδες καὶ τὰ μέσα τοῦ Ταύρου καὶ
ἡ κοιλία καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ μέσα.

Τῷ δὲ γ' δεκανῶ παρανατέλλει τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ κυνοκεφάλου
20 καὶ ἀνὴρ ὄφιν κατέχων ἐν τῇ χειρὶ καὶ ἄμαξαι β', ἐφ' ὧν ἐπιβαίνει νέος
ἀνὴρ· ἔλκονται δὲ <αἱ> ἄμαξαι ὑπὸ β' ἵππων καὶ στρατορος κατέχοντος
τράγον ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ.

Κατὰ δὲ Ἰνδοῦς παρανατέλλει ἀνὴρ πάνυ λευκὸς τοὺς ὀδόντας
καὶ τοὺς πόδας ἔχων μακροῦς· οἱ δὲ ὀδόντες αὐτοῦ ὑπερέχουσι τοῦ
25 χεῖλους· ἐρυθροπρόσωπος, ἔχων τὸ σῶμα ὁμοῖον ἐλέφαντος ἢ λέον-
τος, τεταραγμένος τὴν φρόνησιν καὶ κακίας ἐνδομυχῶν καὶ καθήμενος
ἐπὶ πεύκι· παρανατέλλει δὲ αὐτῷ ὁ βόρειος ἵππος καὶ κύων καὶ
μοσχάριον.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει ὁ δεξιὸς πούς τοῦ Περσέως
30 καὶ ὁ ὤμος καὶ τοῦ ἠνιόχου ἡ ἀριστερὰ χεῖρ καὶ τοῦ Ταύρου ὁ τράχη-
λος καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ ποδέα τοῦ ἱματίου τοῦ Ὠρίωνος καὶ ἡ ἀρχὴ
τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ μέσα τοῦ ποταμοῦ.

Τῷ δὲ α' δεκανῶ τῶν Διδύμων παρανατέλλει ἡ οὐρά τοῦ κυνο-
κεφάλου καὶ ἀνὴρ κλάδον κατέχων ἐν τῇ χειρὶ· κατὰ δὲ τὸ νότιον μέρος
35 παρανατέλλουσι δύο ἄμαξαι ἐλκόμεναι ὑπὸ ἵππου ἑνός, αἷς ἐπιβέβηκεν
ἀνὴρ ἠνιοχῶν, καὶ ὄφεις κέρατα ἔχων.

Κατὰ δὲ Ἰνδοῦς παρανατέλλει γυνὴ ῥαία καὶ ἀγαθὸν ζητοῦσα

5 ματτίλιον, alias μαντήλιον s. μανδύλιον, "manete", 9 ὁμοῖος κριῶ: Arab.
et Lapidarium Alfonsi (cf. *Sphaera*, p. 501, n. 8) hanc figuram camelo similem esse
dicunt; at Varahamihira (l. c., p. 368, num. 5) capri capite eam ornatam esse
vult. "Secundum Varahamihiram apud Arab. "alhamala", (arrietem), non
"algamala", (camelum) legendum esse videtur", (Dyroff). 13 βολὰς cod., corr.
Dyroff. 27 πεύκι: i. e. lapes. 37 ἀγαθή Dyroff.

κόσμον και τέκνα, ἀρίστη περί τὴν ῥαπτικὴν τέχνην και τὰς ὁμοίας τέχνας.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ τοῦ ἠνιόχου κεφαλὴ και ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ γόνατος, ἔτι δὲ και τοῦ ποδός· πλησιάζει δὲ τῷ κέρατι τοῦ Ταύρου· και ὁ ἀριστερός ὤμος τοῦ Ὠρίωνος και ὁ ἀριστερός πούς και ἡ 5 κεφαλὴ τοῦ Λαγωῦ και αἱ χεῖρες αὐτοῦ.

Τῷ δὲ β' δεκανῶ τῶν Διδύμων παρανατέλλει ἀνὴρ Ζαμάραν χρυσὴν κατέχων και μελωδῶν δι' αὐτῆς και ἀνὴρ ἐπιγονατίζων και ὄφις ἐπὶ δένδρου ἔρπων και τὰ μέρη τοῦ κερατωτοῦ ὄφραως και λύκος ἔχων σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρός. 10

Κατὰ δὲ Ἴνδούς παρανατέλλει ἀνὴρ ἀεροειδής, ἔχων στέφανον μολίβδινον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς και ὄπλα ἐνδεδυμένος και φορῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κασιδίον σιδηροῦν και ἐπὶ τῷ κασιδίῳ στέφανον βλάττινον, κατέχων ἐν τῇ χειρὶ τόξον και βέλη και σὺν τούτοις ἀποδεχόμενος τὰ μετριάσματα και κῆπος μέγας πολλὰ ἔχων εὐώδη φυτὰ και ἀνθρωπον 15 τέμνοντα ἐκεῖ τὰ ἱτυτὰ.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ ἠνιόχου και τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ Ταύρου και ἡ χεὶρ τοῦ Ὠρίωνος και ἡ κεφαλὴ και τὸ στήθος και τὸ γόνατον και τὸ στήθος τοῦ λαγωῦ και τὰ ὀπίσθια μέρη αὐτοῦ.

Τῷ δὲ τρίτῳ δεκανῶ τῶν Διδύμων παρανατέλλει Ἀπόλλων 20 ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κεράμου σκευὸς και κατέχων ἐν τῇ χειρὶ σείστρας και Ζαμάραν χρυσὴν. παρανατέλλει δὲ αὐτῷ και κύων ὑλακτῶν και δελφίς και πάρδος και ῥάπτῃς και ἡ πρώτη ἡμίσεια τῆς μικρᾶς ἄρκτου και ἡ οὐρὰ τοῦ ὄφραως τοῦ κερατωτοῦ, ἐντετυλιγμένη ἀστάχῳ.

Κατὰ δὲ Ἴνδούς ἀνὴρ ἐπιζητῶν ὄπλα φορέσαι και κατέχων τόξον 25 και τοξοκούκουρον και κατέχων βέλη ἐν τῇ χειρὶ και ἱμάτιον και κόσμον, ἀποδεχόμενος τὰ μουσικὰ μέλη και τὰς παιδιὰς και τὰς τρυφάς.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ὁ ὤμος τῶν Διδύμων και αἱ χεῖρες και τὰ ὀπίσθια μέρη αὐτῶν και οἱ μῆροὶ και οἱ πόδες. και ἡ τοῦ λαγωῦ οὐρὰ και τὸ στόμα τοῦ κυνός και αἱ χεῖρες αὐτοῦ και ὁ δεξιὸς πούς 30 τοῦ κυνός και ἡ πρώτη κίπη τοῦ πλοίου και ἡ ἄκρα τῆς δευτέρας κώπης.

Τῷ δὲ α' δεκανῶ τοῦ Καρκίνου παρανατέλλει ἡ ἡμίσεια τῆς μικρᾶς ἄρκτου και ὄλος ὁ Σάτυρος ὁ ἐπιστρεφόμενος πρὸς τὰ ὀπισθεν· ἔστι δὲ πλησίον τοῦ † δέρκου τοῦ κινουόντος τὰς σείστρας και μελί- 35 ζοντος, οὐτινος οἱ σπόνδυλοι εἰσι σιδηροί, ἡ δὲ κεφαλὴ χαλκῆ· και ἡ μία τῶν τριῶν παρθένων και ἡ οὐρὰ τοῦ ἀσκαλαβῶτου.

3 ὁ scil. ἀστῆρ. 7 Ζαμαραρι· Ζαμάραν cod.: * secundum vocabulum Arabicum * zammāra, i. e. tibia (pro * mizmār,), quod legitur in nostris codicibus Arabicis Apomasaris, (Dyroff). 9 κυράτου τοῦ cod. 11 ἀραιόδους cod. Ambros. 15 μετριάσματα α μετριάζειν, iocari. 21 κεράμου σκευός: i. e. * iggāna, . 35 δέρκου Angel.: δράκοντος ex coniect. Laurent.; * Musa, Teucer et Apomasar Arab.: An τῆς κέρκου?

Κατὰ δὲ Ἴνδούς παρανατέλλει ἀνὴρ νέος, ὠραῖος, ἐνδεδυμένος στολὴν κοσμίαν, ἔτι δὲ και κόσμον καμπυλώτατον ἔχων ἐν τοῖς ἰδίοις δακτύλοις, ἔχων ὁμοιότητα πρὸς ἵππον, ἔτι δὲ και ἐλέφαντα. ἔστι δὲ τοὺς πόδας λευκὸς και ἐπιφερόμενος ὀπώρας πολλὰς και φύλλα δέν- 5 ῶν, κατοικῶν δὲ ἐν τόπῳ ὁμοίῳ τοῖς τόποις ἐν οἷς γίνεται τὸ σάνδαλον.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει τὸ πρόσωπον τῆς μεγάλης ἄρκτου και ἡ κεφαλὴ και ὁ ὄφθαλμὸς και ἡ χεὶρ τῶν Διδύμων και ὁ μικρὸς κύων και τὰ πρόλοιπα τοῦ μεγίστου κυνός.

10 Ὁ Καρκίνος ἔστι φύσει ὑδατώδης και φλεγματικός, ἡ δὲ γεῦσις αὐτοῦ ἀλυκώδης.

Τῷ δὲ β' δεκανῶ τοῦ Καρκίνου παρανατέλλει ἡ β' παρθένος και νεφελοειδής συστροφὴ και τὸ ἡμισυ τῶν ἐμπροσθίων μερῶν τοῦ κυνός και ὁ ὄνος ὁ βόρειος και τὸ ἡμισυ τοῦ ἀσκαλαβῶτου.

15 Κατὰ δὲ Ἴνδούς παρανατέλλει γυνὴ ὠραία στέφανον φέρουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς και βασιλικόν, κατέχουσα κλάδον ἐν τῇ χειρὶ και ἀγαπῶσα τὸ οἰνοποτεῖν και τὰ μέλη τὰ θυμεικὰ και τοὺς ἱεροὺς ναοὺς.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει ἡ μεγάλη ἄρκτος και τὰ ὀπισθεν τοῦ Καρκίνου και ἡ πῦρα τοῦ πλοίου.

20 Τῷ δὲ γ' δεκανῶ τοῦ Καρκίνου παρανατέλλει ἡ τρίτη παρθένος και τὸ ἡμισυ τῶν ὀπισθίων μερῶν τοῦ κυνός και τὸ ἡμισυ τοῦ ὄνου τοῦ νοτίου και ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀσκαλαβῶτου.

Κατὰ δὲ Ἴνδούς παρανατέλλει ἀνὴρ ἔχων τὸν πόδα ὁμοιον ποδὶ χελώνης, ἔχων ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ ὄφιν, ἔτι δὲ και κόσμια χρυσᾶ 25 και φροντίζων διὰ θαλάττης πλόος, ὥστε τι κερδήσαι.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει ὁ τράχηλος τῆς μεγάλης ἄρκτου και ἡ δεξιὰ αὐτῆς χεὶρ και ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὠρίωνος.

Τῷ δὲ α' δεκανῶ τοῦ Λέοντος παρανατέλλει λύκος και κύων τοξεύων και εἶδος Λέοντος και τὸ ἡμισυ τοῦ πλοίου και τὸ ἡμισυ τοῦ 30 πηδαλιούχου και ἡ κεφαλὴ τοῦ μέλανος ἰχθύος και ὑδατώδους και ἡ τοῦ ὄνου κεφαλὴ.

Κατὰ δὲ Ἴνδούς παρανατέλλει δενδροστέλεχος μέγας ἔχων ἐπὶ τῶν κλάδων αὐτοῦ κύνα και λυκοπάνθαρον και ἀνδρα φοροῦντα λεπτὰ ἱμάτια και λυπούμενον ἐπὶ τοῖς ἰδίοις γονεῦσι. παρανατέλλει δὲ αὐτῷ ὁ 35 ἵππεὺς ὁ βλέπων πρὸς τὸ βόρειον μέρος, οὗ τὸ εἶδος λυκόμορφόν ἔστι, κατέχων βέλος ἐν τῇ χειρὶ, ἔτι δὲ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ κυνός.

2 κόσμον καμπυλώτατον: * an seinen Fingern u. seinem Gesicht ist etwas Krummes, vertit Dyroff ex Arab. 5-6 τὸ σάνδαλον hic idem ac Sandelholz: (cf. Sphaera, p. 507). 24 ὄφιν: * serpens, teste Varahamihira; etiam textui Arabico restituendum est (Dyroff). 25 πλόος cod. 27 Ὠρίωνος: Arab. * caput hydrae. Interpres Graecus al-sagā' = * fortis, legit (Dyroff). 30 ὑδατώδες cod. Scribendum ὄφραως pro ἰχθύος, cf. infra p. 161, 9. 32 δενδροστέλεχος cod.: correxi sec. Laurent. (δενδροστέλεχος ex δένδρον et στέλεχος). 35 λυκόμορφον: * ursae similis, Arab.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει ὁ τράχηλος τοῦ μεγάλου ἄρκτου καὶ ἡ ἀριστερὰ αὐτοῦ χεὶρ καὶ αἱ χεῖρες τοῦ Λέοντος καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ πλοίου.

Τῷ δὲ β' δεκανῶ τοῦ Λέοντος παρανατέλλει παῖς ἄνω ἔχων τὴν χεῖρα καὶ μεγάλα φωνῶν καὶ πέντε ἔχων παρ' αὐτοῦ σείστρας καὶ 5 ὄρχηστὴν καὶ τραγούδια διάφορα· παρανατέλλει δὲ αὐτῷ καὶ ποτήριον οἴνου καὶ Ζαμάρα καὶ κέρατα γαζελίου δορκάδος καὶ νῆσσα καὶ ἄρκος ἠπλωμένας ἔχουσα τὰς χεῖρας καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ πλοίου καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ὄψεως τοῦ ὑδατώδους καὶ μέλανος καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἵππου καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ὄνου. 10

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει ἀνὴρ λεπτός, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον λευκὸν συντεθειμένον ἀπὸ φυτῶν εὐωδῶν, ἔχων ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τόξον, ξριδας ἔχων μετὰ κλεπτῶν, πονηρός, θυμῶδης, καὶ ὅτε θυμῶδης, ὁμοίος γίνεται λέοντι.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει ὁ ὦμος τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ 15 ὁ δεξιὸς αὐτῆς πούς καὶ ὁ τράχηλος τοῦ Λέοντος καὶ τὰ μέσα τοῦ Ὁρίωνος.

Τῷ δὲ γ' δεκανῶ τοῦ Λέοντος παρανατέλλει ἀνὴρ νέος ἵπποκράτωρ κατέχων μαγκλάβια ἐν τῇ χειρὶ, ἔχων ἄμαξαν, ἐφ' ἧς ἐπιβαίνουνσι ἀνθρώπος καὶ παῖς· παρανατέλλει δὲ αὐτῷ καὶ κόραξ καὶ τὸ ἥμισυ 20 τοῦ ὄψεως τοῦ μέλανος καὶ ὑδατώδους καὶ τὰ ὀπίσθια τοῦ τε ἵππου καὶ τοῦ ὄνου.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς παρανατέλλει ἀνὴρ ἔχων τὸ εἶδος τῶν Ζιγγῶν, ἀσχημοπρόσωπος, πολύκοπος, πολυφρόντιστος, τρώγων ὀπώρας καὶ 25 κρέας, κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ξέστα.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον παρανατέλλει τὸ στήθος τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Λέοντος καὶ μέρος τι τοῦ Ὁρίωνος.

Τῆς δὲ Παρθένου τῷ α' δεκανῶ παρανατέλλει γυνὴ γραῖς παρθένος καθαρωτάτη, μακρόθριξ, ὠραία, κατέχουσα ἐν τῇ χειρὶ δύο ἀστά-

4 παῖς: " deus ", Arab. Interpres Graecus legit " šabijj " (Dyroff). 6 ὄρχηστὴν: " cymbala qualia saltatores habent ", Arab. 6 τραγῶδη cod. 7 Ζαμάρα: cf. supra p. 159, 33. δορκάδες cod. ἄρκος frequenter pro ἄρκτος, cf. Crönert, *Mem. Gr. Herculan.*, p. 87, 1. 8 ἠπλωμένας: " brachiis ad caelum porrectis ", Arab.; cf. neogr. ἀπλόνω. 11 λεπτός debebat esse nasus huius hominis. In textu Arabico signum corruptelae delendum et vocabulum alriqqa suis signis diacriticis instituentum est; in translatione scribas " ein Mann mit ziemlich dünner Nase "; Achmes, *Catal.*, II, p. 154, 32: ῥις αὐτοῦ ὄνον σινάπευς vel συνάπεως: Dyroff coniecit σπάνιος. Nunc a Varahamihira genuinam lectionem discimus (p. 370, num. 14): " vir insignis naso adunco ". 18 ἵπποκράτωρ scripsi, cf. *Sphaera*, p. 282: ἵπποκράτης cod.; eadem corruptela in Excerpto Barocciano altero, *Sphaera*, p. 466, 7. 19 μεγγλάβια cod.; correxi: " flagellum ", Arab. 23 Ζιγγῶν cod.: Arab. al-Zing i. e. " nigritae ", Zingitae unde nomen Zanzibar; " simiae similis ", Varahamihira; " nigritae similis ", Apomasar Arab. 24 πολυφρό cod. 25 ξέστον = " aquimanile ", Du Gange: " Giesskanne ", vertit Dyroff ex Arab. 28 γραῖς i. e. garija " puella ", textus Arabici (Dyroff).

χιας, καθημένη ἐπὶ δίφρου ἔχοντος στρώμα καὶ τρέφουσα παιδίον μικρὸν καὶ παραβάλλουσα αὐτῷ ζωμούς, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ παιδὸς Ἰησοῦς. παρανατέλλει δὲ αὐτῷ ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ σκαμνίου καὶ τὰ ὀπισθεν μέρη τοῦ ὑδατώδους ὄψεως καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Λέοντος.

5 Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνὴ παρθένος ἐντετυλιγμένη σάγιον καὶ φοροῦσα ἱμάτια παλαιὰ καὶ ἔχουσα τὴν χεῖρα ἀπωρεγμένην· ἰσταμένη μέσον κήπου καὶ ἐπιζητοῦσα τὰ πατρικὰ αὐτῆς σκηνώματα, ἔτι δὲ καὶ ἱματισμοὺς καὶ κόσμια.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ ἄκρα τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος καὶ τὰ ὀπίσθια 10 μέρη τῆς ἄρκτου, ἔτι δὲ καὶ ὁ πούς καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ Λέοντος καὶ οἱ πόδες καὶ ἡ οὐρά.

Τῷ δὲ β' δεκανῶ τῆς Παρθένου παρανατέλλει ἀνὴρ κρούων σείστρας καὶ τραγῶδων καὶ ἔχων πλεξίδιον καὶ εἶδος ἀνθρώπου ῥωμαῖστὶ ὀνομαζομένου βᾶτ, περσικῶς δὲ ἰάνινα· ἔστι δὲ ταυροκέφα- 15 λος, κατέχει δὲ ἐν τῇ αὐτοῦ χειρὶ ἥμισυ ἀνθρώπου γυμνοῦ καὶ ἥμισυ ὄψεως, οὗ ἐν τῇ κεφαλῇ ἔστι σίδηρος, τὴν γῆν ἀροτριῶν, καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ ὄψεως τοῦ μέλανος.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ μέλας ἐν παντὶ τῷ σώματι αὐτοῦ ἔχων τρίχας καὶ φορῶν τρία ἱμάτια καὶ τὸ μὲν ἐνδερμάτινον, τὸ δὲ ἕτερον † χιάριον, 20 τὸ δὲ ἕτερον ἀληθινόν, καὶ κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ πλεξίδι, ἐπιμελόμενος ψήφων καὶ εἰσόδων καὶ ἐξόδων.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ οὐρὰ τοῦ δράκοντος καὶ οἱ νεφροὶ τοῦ ἄρκτου καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κόρακος καὶ τὰ πτερά καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ κήτους.

Τῷ δὲ γ' δεκανῶ παρανατέλλει τὸ ἥμισυ τοῦ βᾶτου, οὗ προείπομεν, 25 καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ γυμνοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ πρόλοιπον ἥμισυ τοῦ ὄψεως τοῦ ἔχοντος ἐν τῇ κεφαλῇ σίδηρον καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ Λέοντος καὶ ὁ στάχυς καὶ οἱ β' ταῦροι καὶ ἥμισυ ἀνδρὸς ποιμένος.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνὴ κωφὴ καὶ σπαστρικὴ, μεγαλόψυχος, φοροῦσα σάγιον βεβαμμένον καὶ σαπουνισμένον καὶ μὴ ἐξηραμμένον ἀλλ' ἔτι 30 ὑγρόν, ἔχουσα λέπρας περὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς, ἐφιεμένη ἀπέρχεσθαι εἰς ναοὺς ἐν οἷς ἐπιτελοῦνται εὐχαί.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον μέρος τι τῆς οὐρᾶς τοῦ δράκοντος καὶ ἡ οὐρὰ τῆς μεγάλης ἄρκου καὶ ὁ ὦμος τῆς Παρθένου καὶ τὸ στήθος τοῦ κόρακος καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ Κενταύρου.

1 παιδία μικρά cod. 2 αὐτὰ cod. 3 Ἰησοῦς: cf. *Sphaera*, p. 428 sq. σκάνιου cod. 13 πλεξίδιον = πλόκαμος v. supra p. 158, 21; latere videtur coma Berenices. 14 βᾶτ i. e. Βωότης. περσικός cod. 16 ὄψεως falsum pro εὐλου. 19 φορὸν cod. χιάριον corruptum; an χιόνιον? " sericatum ", Arab. 20 πλεξίδι(ον): apud Varahamihiram legitur " calamus ", apud Apomasarem Arab. " atramentarium ", " dawāt ", quod vocabulum Byzantinus pro " du'āba ", " crinis propendulus in fronte ", sumpsit (Dyroff). 24 βᾶτου cf. supra v. 14. 25 τοῦ ἥμισυ cod. 28 σπαστρικὴ " munda ". 29 σαπουνισμένον cod.: corr. σαπουνισμένον = vulgo " sapone lavatum ", (Cumont). ἔξηραμμένον ἀλλότε cod.: ἔξηραμμένον (α Ἐθραίων), ἀλλ' ἔτι scripsi.

Ὁ δὲ Ζυγὸς ἐστὶ Ζῦδιον ἀερῶδες, αἱματώδες καὶ εὐκρατον, ἐφ' ᾧ ὅτε γένηται ὁ ἥλιος ἀρχεται ἡμέρα ἐλαττοῦσθαι τῆς νυκτός· ἐστὶ δὲ καὶ πολυανάφορον, δίχρωμον, διπρόσωπον, προμήκη ἔχον τὴν ἡλικίαν.

Τῷ δὲ α' δεκανῶ αὐτοῦ παρανατέλλει ἀνὴρ θυμῶδης κατέχων ἐν τῇ 5 ἀριστερᾷ χειρὶ αὐτοῦ Ζυγόν, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ κάμηλον. παρανατέλλουσι δὲ αὐτῷ καὶ τὰ γράμματα καὶ τρεῖς γνωστικοί, ἔτι δὲ ἀνὴρ ἐπὶ στρωμνῆς ἀνακείμενος καὶ μέλεσι μουσικοῖς χρώμενος. παρανατέλλει δὲ αὐτῷ ἡ κεφαλὴ τοῦ δράκοντος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς Ἀχερουσίας λίμνης καὶ μέρος 10 τι πλοίου.

Κατὰ δὲ Ἰνδοῦς ἀνὴρ κατέχων μόδιον καὶ Ζυγόν καὶ καθήμενος ἐν ἐργαστηρίῳ καὶ μετρῶν καὶ σταθμῶν καὶ πωλῶν καὶ ἀγοράζων καὶ πείραν ἔχων τῶν τοιούτων.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὸ ἥμισυ τῆς οὐράς τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ τὸ ἥμισυ τῆς κοιλίας τῆς Παρθένου καὶ ἡ ἀριστερὰ αὐτῆς χεῖρ. 15

Τῷ δὲ β' δεκανῶ τοῦ Ζυγοῦ παρανατέλλει στράτιwr, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν ἠνίοχον, καὶ ἄρμα ἔχον ἄνδρα αὐτῷ ἐπικαθήμενον καὶ κατέχοντα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ μαγκλάβιον καὶ καλάθιον ἀληθινὸν πραγματευτοῦ τινος, ἐν ᾧ ἔγκειται βλαττίον καὶ πουγγίον· παρανατέλλουσι 20 δὲ αὐτῷ καὶ ῥάπται καὶ μυρεψοὶ καὶ ἀνὴρ ἐπὶ κλίνης καθήμενος καὶ παιδίον μικρὸν καὶ τὰ μέσα τοῦ πλοίου καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ Κενταύρου καὶ τὰ μέσα τοῦ δράκοντος καὶ τὰ μέσα τῆς Ἀχερουσίας λίμνης.

Κατὰ δὲ Ἰνδοῦς ἀνὴρ τερατοειδῆς, γυμνὸς καὶ διψῶν, ἀσθενεὶς ἔχων τὰς χεῖρας, ἐπιχειρῶν εἰς τὸν ἀέρα πετάσαι καὶ φροντίζων 25 γυναικῶν καὶ παιδίων.

Καὶ κατὰ Πτολεμαῖον μέρος τι τῆς οὐράς τοῦ δράκοντος καὶ ἡ ἄκρα τῆς οὐράς τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ τὸ ἀριστερὸν σκέλος τοῦ ὄφιούχου καὶ τὸ κράσπεδον τῆς Παρθένου.

Τῷ δὲ γ' δεκανῶ παρανατέλλει τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ δράκοντος καὶ τὰ πρόλοιπα μέρη τοῦ πλοίου καὶ τὰ τέλη τοῦ Κενταύρου καὶ τὰ 30 πρόλοιπα μέρη τῆς Ἀχερουσίας λίμνης καὶ καυκάλου κεφαλῆ καὶ ἀνὴρ γυμνὸς τραγωδῶν καὶ τὰς χεῖρας κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐπιτιθεῖς· παρανατέλλει δὲ αὐτῷ καὶ στέφανος ἐπὶ β' κεφαλῶν δικεράτων. παρανατέλλει δὲ αὐτῷ καὶ εἰδός τι οὐράνιον.

Κατὰ δὲ Ἰνδοῦς ἀνὴρ ἔχων πρόσωπον ἵππου, πήραν ἐνειμμένος, 35 κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τόξον καὶ βέλος καὶ ἐν βάλτῃ ἀναστρεφόμε-

3-4 ἔχων ἡλικίαν * staturam „, cf. supra p. 157, 8. 6 κάμηλον: cf. Dyroffii notam in *Sphaera*, p. 516, 13. παρανατέλλον cod. 7 γνωστικοί: Byzantinus legit * ulamā „ (Dyroff). 9 ἀχαιροῦ cod. 15 αὐτοῦ cod. 18-19 πραγματευτῆς cod. ἐγγεῖται cod. 20 ῥάπται: Byzantinus legit * hajjalān „. 23 τερατοειδῆς: an ἀετοειδῆς? (Dyroff). 28 ὄφιούχου) cf. infra ad 165, 20. 31 καυκάλου (Dyroff vertit: * das Gehirn eines Kopfes und ein Schädel getrennt vom Gehirn „): τὸ καυκάλον = neogr. * cranium „. 36 ἐνβαλτ cod.: i. e. ἐν βάλτῃ, in palude.

νος καὶ ἐφιέμενος κυνηγεῖν καὶ μόνος ἀποδεχόμενος καθέζεσθαι καὶ καθ' ἑαυτὸν διαλογίζεσθαι.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον μέρος τι τῆς οὐράς τοῦ δράκοντος καὶ ἡ χεῖρ καὶ μέρος τι τοῦ κρασπέδου τῆς Παρθένου καὶ ἡ ἀριστερὰ χεῖρ τοῦ 5 Κενταύρου καὶ ὁ πούς τοῦ Λέοντος.

Τῷ δὲ α' δεκανῶ τοῦ Σκορπίου παρανατέλλει μέρος τι τοῦ ἵππου τοῦ λεγομένου Κενταύρου καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ ταύρου.

Κατὰ δὲ Ἰνδοῦς γυνὴ ὠραία καὶ εὐτυχῆς, φροντίζουσα πλοῦτου, καὶ πολυφάγος καὶ πλοῦτον ἐπιζητοῦσα καὶ ἐρίζουσα ἔνεκεν αὐτοῦ.

10 Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ὁ βραχίων τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ μέρος τι τῆς οὐράς τοῦ Ἰωρίωνος καὶ τὸ στήθος καὶ οἱ ὠμοὶ τοῦ Ζυγοῦ καὶ ἡ χεῖρ τοῦ λέοντος καὶ ὁ πούς τοῦ Κενταύρου.

Τῷ δὲ β' δεκανῶ τοῦ Σκορπίου παρανατέλλει Ἀσκληπιὸς γυμνὸς καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ Κενταύρου.

15 Κατὰ δὲ Ἰνδοῦς γυνὴ ξένη καὶ ὠραία καὶ γυμνὴ μὴ ἔχουσα ἱματισμὸν μήτε κόσμον ἢ πλοῦτον, ἐντετυλιγμένη τοὺς πόδας διὰ ὄψεως, καὶ ἐν θαλάσῃ οὔσα καὶ ἐπιζητοῦσα ἐξελεθῆν ἐπὶ τὴν γῆν.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ὁ πούς τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ μέρος τι τῆς οὐράς τοῦ δράκοντος καὶ ὁ ῥάβδος τοῦ ὄφιούχου καὶ ὁ βόρειος στέφανος καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ὄψεως, ἣν κατέχει ὁ ὄφιούχος, καὶ ὁ μηρὸς τοῦ 20 Ζυγοῦ καὶ τὰ ὀπίσθια τοῦ λέοντος.

Τῷ δὲ γ' δεκανῶ τοῦ Σκορπίου παρανατέλλει τὰ ἐμπροσθεν μέρη τοῦ Κενταύρου τοῦ ἐπιφερομένου λαγῶν δάκνοντα αὐτὸν καὶ ἄνδρα ἐπιφερόμενον ἰχθύας.

25 Κατὰ δὲ Ἰνδοῦς κύων καὶ λυκοπάνθηρος καὶ χοῖρος ἄγριος καὶ πάρδος μέγας λευκόθριε καὶ ἀγρίμια διάφορα κατοικοῦντα ἐν βάλταις.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὸ στήθος τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ἡ λοξότης τοῦ δράκοντος καὶ ἀνὴρ ἐπιγονατίζων καὶ ὁ βραχίων τοῦ νοτίου ὄφιούχου καὶ ἡ κοιλία τοῦ λέοντος καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ θυτηρίου.

30 Ὁ δὲ Τοξότης ἐστὶ Ζῦον δισώματον καὶ ἔλλειπον κατὰ τὸ μήκος καὶ διχότομον.

5 λέοντος scil. bestiae a Centauro gestatae. 6 λέοντος cod. falso pro σκορπίου. 11 οὐράς τοῦ Ἰωρίωνος: falso Byzantinus pro * alsugá „ (hydra) posuit * alsagá „ (fortis i. e. Orion) (Dyroff). 12 λέοντος iterum cod. falso pro σκορπίου. 16 ὄψεως: hanc virginem cum serpente Hygieam esse etiam clarius e Varahamihira elucet, qui eam figuram sic describit: * mulier serpentibus circumvoluta „. Vides eum, qui Sphaeram illam indicam invenit, Graecorum deos introduxisse. De Hygiea in sidus ophiuchi transfigurata, cf. *Sphaera*, p. 113 sq. 20 ὄφιούχου falso pro βοῦτου ut iam supra p. 164, 28. 21 λέοντος cod. 23 δάκνοντα cod.: cf. p. 168, 23. ἰχθύας frequenti errore pro serpentibus etiam in versionibus Apomasaris latinis usurpatur (nempe Arab. * hitān „ (pisces) pro * hajjalān „ (serpentes duo), ut adnotat Dyroff. 28 νοτίου error interpretis pro δεξιός (βραχίων). 29 λέοντος: leg. σκορπίου. 30 ἐνιπον (?) cod.: ἔλλειπον scripsi (* unvollständig „, vertit Dyroff ex Arab.): ἔλλειπον dixisse videtur interpres.

Τῷ δὲ α' δεκανῶ αὐτοῦ παρανατέλλει ἀνὴρ πνευματικός γυμνός ὑποκλίνων τὴν κεφαλὴν καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κυνός.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ γυμνός ἀπὸ κεφαλῆς καὶ μέχρι τοῦ μέσου σώματος· τὰ δὲ πρόλοιπα τοῦ σώματος αὐτοῦ εἰσιν ἵππεια· κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τόξον καὶ βέλος καὶ πλοῦτον ἐπιζητῶν, ἵνα θησαυρίσῃ 5 αὐτόν.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ὁ τράχηλος τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ μέρος τι τοῦ δράκοντος καὶ τὰ ὀπισθία μέρη τοῦ ἐπιγονατίζοντος ἀνδρὸς καὶ ὁ δεξιὸς ὤμος τοῦ ὀφιοῦχου καὶ ὁ ἀριστερὸς μηρὸς καὶ ὁ ἀριστερὸς 10 πούς.

Τῷ δὲ β' δεκανῶ τοῦ Τοξότου παρανατέλλει ἀνὴρ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ κατέχων τὸ ἴδιον στόμα, τῇ δὲ δεξιᾷ κατέχων κέρασ αἰγός, ἀποτείνων τὴν χεῖρα ὡς πρὸς λέοντα· παρανατέλλει δὲ αὐτῷ ἡ κεφαλὴ τοῦ λέοντος ἐκείνου καὶ τὸ ἥμισυ τῆς Ἀργούσῃ ἤτοι τοῦ πλοίου καὶ τὸ 15 ἥμισυ τοῦ ἱέρακος.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνὴ ὠραία καὶ πολύτριχος ἢ τινι παράκειται καλάθιον ἐμπεπλησμένον γυναικείων κόσμων.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὸ στήθος τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ μέρος τι τοῦ δράκοντος καὶ τὸ ἀριστερὸν γόνατον τοῦ ἐπιγονατίζοντος ἀνδρὸς καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ὀφιοῦχου καὶ ὁ ἀριστερὸς ὤμος καὶ τὸ βέλος καὶ 20 μέρος τι τοῦ νοτίου στεφάνου.

Τῷ δὲ γ' δεκανῶ τοῦ Τοξότου παρανατέλλει κύων κατέχων εἶδος τι ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ καὶ πρόλοιπον μέρος τοῦ λαγωῦ καὶ ταλαίπωρος ἀνὴρ ἐγκεκυφῖαν ἔχων τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόλοιπον μέρος τοῦ πλοίου καὶ μέρος τι τοῦ δελφίνου καὶ τὸ ἥμισυ μέρος τῆς μεγάλης 25 ἄρκτου καὶ δράκων καὶ ὄφιν.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ χρυσοειδής, φορῶν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βραχιόλιον ξύλινον, ἐντετυλιγμένον σαγίον πεποιημένον ἀπὸ λεπίων δένδρων, ἐπὶ κραββάτου καθήμενος καὶ ὠραῖος ὤν.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὸ ἥμισυ τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ἡ κεφαλὴ 30 τοῦ δράκοντος καὶ μέρος τι τῆς χελώνης καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ ὄφιν τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τοῦ ὀφιοῦχου καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Τοξότου καὶ ὁ ἐμπρόσθιος πούς καὶ ὁ νότιος στέφανος.

Τῷ δὲ α' δεκανῶ τοῦ Αἰγόκερω παρανατέλλει τὸ ἥμισυ τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ γυνὴ ὑδατῶδης ὁμοιοῦσα ταῖς θαλαττίαις γυναιξί· παρα- 35 νατέλλει δὲ καὶ ἡ λύρα, ἣν κατέχει ἤτοι <βαστάζει> αὕτη ἡ γυνὴ καὶ μελωδεῖ δι' αὐτῆς, καὶ κεφαλὴ μεγάλου ἰχθύος καὶ τὰ ἔμπροσθεν μέρη

12 κατέχων τὸ ἴδιον στόμα : cf. lectionem codicum Arabicorum, *Sphaera*, p. 524 ad versum 14 (Dyrolf). αἰγίοι cod. 13 λέοντα : "bestia", postea "canis", Arab. ut iam supra saepius. Vocabulo "sabu", Arabes et "bestiam", et "leonem", significant (Dyrolf). 14 Ἀργῶ. 22-23 εἶδος τι : scil. manum Cephei, cf. *Sphaera*, p. 527; 106 sq. 24 ἐγκεκυφῦτον (sic) cod. 28 ἐντετυλιγμένον cod. 31 τῆς ὄφιν cod. 36 lacunam statui et βαστάζει e.g. suppleni. 37 μελωδῶν cod. μεγάλη cod.

τοῦ πονηροῦ λέοντος, οὗ τὸ σῶμα πιθηκόμορφόν ἐστιν, ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ ὁμοία ἐστὶ κεφαλῇ κυνός· ὀνομάζεται δὲ ὁ λέων περσιστί σάκσαρ.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς ἀνὴρ μέλας, θυμῶδης, ὅμοιος τὸ σῶμα χοίρω 5 ἀγρίῳ, ἔχων ἐν ὄλῳ τῷ σώματι τρίχας πολλὰς, προμήκεις ἔχων τοὺς ὀδόντας καὶ ὀξεῖς κατὰ τὰς ἀκάνθας, <κατέχων> δεσμούς βοῶν καὶ ἀλόγων καὶ δίκτυον, δι' οὗ σαγηνεῖ ἰχθύας.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὸ ἥμισυ τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ μέρος τι τοῦ δράκοντος καὶ ὁ τράχηλος αὐτοῦ καὶ τὸ πρόλοιπον τῆς λύρας.

10 Τῷ δὲ β' δεκανῶ τοῦ Αἰγόκερω παρανατέλλει γυνὴ καθήμενη ἐπὶ κραββάτου, ἔτι δὲ καὶ κλίμα καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ μεγάλου ἰχθύος καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ πονηροῦ λέοντος τοῦ λεγομένου σάκσαρ· ἔτι δὲ καὶ τῆς ἀμάξης τὸ ἥμισυ.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνὴ, μέλανα φοροῦσα <ἱμάτια> καὶ σάγιον περι- 15 τετυλιγμένη, οὗ ἦπατο τὸ πῦρ, ἐργαζομένη σιδηρὰ ὄργανα· παρανατέλλει δὲ αὐτῇ γαλὴ καὶ βορδῶνιον.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὰ ὀπίσθια τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ μέρος τι τοῦ δράκοντος καὶ τὸ δεξιὸν πτερύγιον τῆς ὄρνιθος καὶ ὁ τράχηλος αὐτοῦ καὶ ἡ μίτυς καὶ τὸ βέλος καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀετοῦ καὶ τὸ κέρατον 20 τοῦ Αἰγόκερω, πρὸς δὲ καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ ἄκρα τοῦ πλεξιδίου τοῦ Τοξότου.

Τῷ δὲ γ' δεκανῶ τοῦ Αἰγόκερω παρανατέλλει ἡ οὐρὰ τοῦ μεγάλου ἰχθύος καὶ τὰ ἔμπροσθεν μέρη τοῦ πονηροῦ λέοντος τοῦ πιθηκο- μόρφου, ὅς ἐστι κυνοκέφαλος, καὶ τὸ πρόλοιπον ἥμισυ τῆς ἀμάξης καὶ 25 τι δαιμονικὸν εἶδωλον ἀκέφαλον κατέχων ἐν τῇ χειρὶ τὴν ἰδίαν κεφαλὴν.

Κατὰ δὲ Ἰνδοὺς γυνὴ ὠραία τὸ εἶδος καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, μέλαινα τὸ εἶδος, λεπτόχειρ καὶ ἐργαζομένη διάφορα ἔργα, φροντίζουσα κόσμων σιδηρέων.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὰ ὀπίσθια μέρη τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ἡ 30 λοξότης τῆς οὐρᾶς τοῦ δράκοντος καὶ ἡ τῆς ὄρνιθος οὐρὰ καὶ ὁ δεξιὸς αὐτῆς πούς καὶ τὸ ἀριστερὸν πτερύγιον καὶ ὁ δελφίς καὶ τὰ μέσα τῆς αἰγός καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ νοτίου ἰχθύος.

Τῷ δὲ α' δεκανῶ τοῦ Ὑδροχόου παρανατέλλει ὁ ποταμὸς καὶ ἀνὴρ κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ λαγένη καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἠνιόχου καὶ 35 ἡ κεφαλὴ πτηνοῦ μέλανος, ἐξ ὕδατος δι' ἰχθύων τρεφομένου.

1 λέοντος : interpret ut supra p. 166, 13 vertit vocabulum arabicum "sabu", i. e. θηρίον. 3 σάκσαρ = κυνοκέφαλος, cf. *Sphaera*, p. 501, 4. 6 ὀξεῖς κατὰ τὰς ἀκάνθας "aculi velut spinae". Post ἀκάνθας "sequitur in cod. ni fallor, lacuna unius verbi" (Bassi) : suppleni κατέχων. 11 κλίμα pro κλίμα neogr. = vitis; "vitis", Arab. : ἀμπέλος Teucer (Dyrolf). 14 ἱμάτια suppleni. 16 αὐτῷ cod. γδλα cod. βορδῶνιον : Arab. praebet "lacerta". 19 μίτυς "nasus"; apud Arab. "caput". 20 πλεξιδίου cod. 26 μέλανας cod. 32 αἰγός : immo αἰγόκερω. 34 λαγένη cod.; Dyrolf confert neogr., λαγένα, λαγένιον; latine "lagena".

Κατὰ δὲ Ἴνδούς ἀνὴρ ὁμοίος Ζιγγῶ ἐπιφερόμενος σάγιον καὶ πύκι, φροντίζων ποιῆσαι σκευὸς χάλκιον καὶ ξύλινον, ὥστε χρυσὸν αὐτοῦ ἐμβαλεῖν καὶ οἶνον καὶ ὕδωρ.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ ρίζα τῆς οὐράς τῆς μεγάλης ἄρκτου καὶ τοῦ Κηφέως ὁ πούς καὶ ἡ χεὶρ ἡ δεξιὰ καὶ ὁ ἀριστερὸς πούς τῆς ὄρνιθος 5 καὶ ἡ ἄκρα τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῦ πτέρυγος καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὑδροχόου καὶ ὁ δεξιὸς ὦμος καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ Αἰγόκερω καὶ ἡ τούτου οὐρά καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ νοτίου ἰχθύος.

Τῷ δὲ β' δεκανῶ παρανατέλλει τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ κρατοῦντος τὸν ἵππον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ κατέχοντος 10 χοῖρον ἄγριον· ἔτι δὲ καὶ δύο ἰχθύας καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ Κενταύρου καὶ τὸ πτερύγιον τοῦ προειρημένου πτηνοῦ τοῦ ἀγρεύοντος ἰχθύας ἀπὸ τοῦ ὕδατος· παρανατέλλει δὲ αὐτῷ καὶ ὁ δράκων.

Κατὰ δὲ Ἴνδούς ἀνὴρ μακρόγενυς· οὗτος εἶδος ὁμοίος Ζιγγῶ, ἵπποτης, κατέχων τόξον καὶ βέλη ἐν τῇ χειρὶ καὶ μαρσίπιον ἔχον λιθίον 15 ὑακίνθου καὶ σμάραγδον καὶ μαργαρίτην καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τιμῶν λίθων, ἔτι δὲ καὶ χρυσόν.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὰ μέσα τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ὁ μηρὸς τοῦ Κηφέως καὶ ὁ δεξιὸς ὦμος καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ β' ἵππου καὶ τὸ ἄγγειον τὸ κατεχόμενον παρὰ τοῦ Ὑδροχόου καὶ τὰ μέσα τοῦ νοτίου ἰχθύος. 20

Τῷ δὲ γ' δεκανῶ τοῦ Ὑδροχόου ὁ μέγας ὄρνις καὶ τὰ ὀπίσθια τοῦ ἠνιόχου καὶ τὰ ὀπίσθια μέρη τοῦ Κενταύρου καὶ λύκος κατέχων τὴν χεῖρα τοῦ Κενταύρου καὶ δάκνων αὐτήν.

Κατὰ δὲ Ἴνδούς ἀνὴρ μέλας, θυμώδης καὶ πονηρὸς, τρίχας ἔχων ἐν τῷ ὀπίθῳ αὐτοῦ καὶ στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀπὸ φύλλων δένδρου 25 καὶ ὀπωρῶν καὶ ἀνὴρ ψηλαφῶν σίδηρον καὶ μετακομίζων αὐτὸν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὸ ἥμισυ τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ὁ μηρὸς τοῦ Κηφέως καὶ ὁ ἀριστερὸς αὐτοῦ ὦμος καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ ἐμπρόσθιος τοῦ ἵππου πούς καὶ τοῦ Ὑδροχόου τὸ σκέλος τὸ δεξιὸν καὶ ὁ ἀριστερὸς 30 αὐτοῦ πούς καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ νοτίου ἰχθύος.

Τῷ δὲ α' δεκανῶ τῶν ἰχθύων παρανατέλλει τὸ ἥμισυ τοῦ πτερωτοῦ ἵππου καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐλάφου, ἥστινος ἐπὶ τοὺς ῥύθωνας ἐκρέμανται β' ὄφεις· τινὲς δὲ λέγουσιν ὅτι κεφαλὴ σκορπίου, ἐν ἣ ἐκρέμανται ὄφεις β'· καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ῥύακος, ἣν ὀνομάζουσιν τινες Πηλέα, καὶ 35 ἡ οὐρά τοῦ κροκοδείλου.

1 Ζιγγῶ (supra u script. i) cod. : cf. supra p. 162, 23. 2 πύκι : codicis scriptura incerta (πευκ vel πλυκ); πύκιον s. πύκι (tapas) Dyroff secundum Arab. recte coniecit, cf. supra p. 159, 27. 3 οἶον cod. 11 ἰχθύας pro "serpentes"; cf. supra p. 165, 24. Κενταύρου : cf. Dyroff, *Sphaera*, p. 533, 6. 14 μακρόγονος cod. : μακρογένης coniecit Dyroff = neogr. "vir cum longa barba", sic etiam Arab. Ζιγγῶ : cf. supra v. 1. 15 ἔχων cod. λιθινον cod. 30 σκέλη cod. 35 Πηλέα : corruptum ex vocabulo Arab. pro "Nilo", quod pro λίνον scripserant; cf. *Sphaera*, p. 489.

Κατὰ δὲ Ἴνδούς ἀνὴρ ἐνδεδυμένος στολὴν ὠραίαν καὶ σίδηρον, διὰ πυρὸς ἐργαζόμενος καὶ κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἰχθύας γ' ἐνώπιον αὐτῷ τεθειμένους, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ παιδίον, περιπατῶν δὲ εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν.

5 Κατὰ Πτολεμαῖον δὲ ἡ ἄκρα τῆς οὐράς τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ ὁ ἀριστερὸς βραχίον τοῦ Κηφέως καὶ ἡ κοιλία τοῦ β' ἵππου καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ α' ἰχθύος καὶ ἡ κοιλία τοῦ Ὑδροχόου.

Τῷ δὲ β' δεκανῶ τῶν ἰχθύων παρανατέλλει τὸ ἥμισυ τῆς ἐλάφου, ἣς ἐν τῇ ῥίνι ἐκρέμανται β' ὄφεις, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ 10 ἥμισυ τοῦ κροκοδείλου καὶ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῶν γονάτων.

Κατὰ δὲ Ἴνδούς γυνὴ ὠραία τὸ εἶδος, λευκοτάτη τὴν σάρκα, ἐν πλοίῳ διάγουσα θαλαττίῳ, ἔχουσα μεθ' ἑαυτῆς τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς καὶ τοὺς φίλους καὶ ἐπιζητούσα ἄψασθαι τῆς γῆς.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον τὰ στήθη τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ τὰ σκέλη καὶ 15 ὁ πούς τοῦ Κηφέως καὶ κεφαλὴ γυναικὸς καὶ ἡ τοῦ κήτους οὐρά.

Τῷ δὲ γ' δεκανῶ τῶν ἰχθύων παρανατέλλει τὰ ὀπισθεν μέρη τοῦ σκορπίου καὶ τὰ τέλη τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ἐπὶ τῶν γονάτων.

Κατὰ δὲ Ἴνδούς ἀνὴρ γυμνὸς κοντάριον ἔχων ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ 20 καὶ καθήμενος ἐν ἐρήμῳ καὶ βοῶν διὰ φόβον ληστῶν καὶ διὰ φόβον πυρὸς.

Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ ἄκρα τῆς οὐράς τοῦ μικροῦ ἄρκτου καὶ τὰ μέσα τῆς γυναικὸς τῆς καθημένης ἐπὶ θρόνου καὶ τὸ ἥμισυ τῆς γυναικὸς τῆς Ζητούσης τὸν ἀνδρα καὶ μέρος τι τοῦ λινοῦ βράμματος καὶ τὰ 25 ὀπίσθια μέρη τοῦ κήτους.

F. B.

F. 78. λβ'. Περὶ σινωτικῶν ζῴδιων τῶν ὀφθαλμῶν καὶ μοιρῶν¹.

Σινωτικὰ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν εἰσιν αἱ ἐν τῷ Ταύρῳ Πλειάδες καὶ αἱ ἐν τῷ Καρκίνῳ νεφελοειδεῖς συστροφαι καὶ τὸ κέντρον τοῦ Σκορπίου 30 καὶ τὸ ἐν τῷ Τοξότη βέλος καὶ ἡ ἄκανθα τοῦ Αἰγοκέρωτος καὶ ἡ ῥύσις

2 ἐνώπιον cod. 3 παιδίον : cf. Dyroff, *Sphaera*, p. 536, ad vers. 7. 11 Haec femina in sphaera Indorum collocata sine dubio Andromeda Graecorum est. 14 τὸ στήθη et infra τὸ σκέλη cod. 17 σκορπίου in cod. sign. astronomico scriptum : cf. de hac constellatione *Sphaera*, p. 257 et 539. τὰ β' ἥμισυ τὸ cod. 19 κοντάριον (sic cod.) ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ : haec iam in codd. Arab. corrupta sunt; "neque vocabulum "rum hān", (lanceam) mulari potest, cum verbum "rakaza", de lancea dicatur", (Dyroff). Varahamihira habet "with serpents entwined round his body", ex versione Colebrookii; Achmes, cuius translatio non de Apomasare pendet (v. *Sphaera*, p. 485), recte : τανύσας εἰς τὸν πόδα αὐτοῦ ὄφιν. 23-24 γυναικὸς τῆς Ζητούσης τὸν ἀνδρα i. e. Ἀνδρομέδα, cf. *Sphaera*, p. 429 not. et 489, 14.

¹ Hanc de stellis perniciosior doctrinam ex auctore anni 379 p. C., qui infra edetur (p. 208) hausisse videtur Apomasar, qui tamen, ut ipse vel interpres graecus dicit,

τῶν ὑδάτων ἢ ἐν τῷ Ὑδροχόω. σημαίνουσι τι ἀπόστημα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς. καὶ αἱ μὲν Πλειάδες εἰσὶ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν ἐν τῇ ιγ' μοίρᾳ τοῦ Ταύρου καὶ λς' λεπτῶν· ἢ δὲ νεφελοειδῆς συστροφή ἢ ἐν τῷ Καρκίνῳ ἐπέχει τὴν κα' μοῖραν τοῦ Καρκίνου μέχρι τῶν η' λεπτῶν· τὸ δὲ κέντρον τοῦ Σκορπίου ἐπέχει τὴν κ' μοῖραν τοῦ Σκορπίου καὶ 5 τὴν κα'· τὸ δὲ βέλος τὸ ἐν τῷ Τοξότη ἐπέχει τὴν ε' μοῖραν τοῦ Τοξότου καὶ λεπτὰ κ' καὶ τὸ πλάτος αὐτοῦ ἐστὶ νότιον μοῖρα ζ' λεπτὰ κ'· ἢ ἄκανθα τοῦ Αἰγόκερω ἐπέχει τὴν κβ' μοῖραν τοῦ Αἰγόκερω καὶ ἐστὶ τὸ πλάτος αὐτῆς βόρειον μοῖρα ρθ' λεπτὰ ιε'· ἢ δὲ ἔκροη τοῦ Ὑδροχόου ἐπέχει τὴν κ' μοῖραν τοῦ Ὑδροχόου καὶ λεπτὰ ι' ἄχρι 10 τῆς κδ' μοίρας τοῦ Ὑδροχόου καὶ τῶν κ' λεπτῶν. αἱ δὲ μοῖραι καὶ τὰ λεπτὰ, δὲ προείπομεν, εἰσὶ κατὰ τὰς ἐποχὰς τῶν ἀστέρων ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ· δεῖ δὲ μετακινεῖν ταῦτα κατὰ τὴν πρόφασιν τῶν ἐτών. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι σινωτικοὶ ὀφθαλμῶν, ὧν μνημονεύσομεν εἰς τὰ μετέπειτα.

F. C. 15

positiones quas astra in suo tempore obtinebant indicavit. Ad eorum longitudes inveniendas non computationem adhibuisse videtur, ita ut secundum Ptolemaei normam pro centenis annis differentiam gradus unius statueret, sed ad observationem caeli recurrisse parum accuratam, nisi numeri a librario omnino corrupti sint. Certe falsi sunt quos codex praebet, nec quicquam inde ad tempus definendum quo Apomasaris opus graece versum est, eruere potuimus. Quod ut manifestius fiat, longitudes huius scriptoris et Ptolemaei conferamus.

	APOMASAR.	PTOLEMAEUS.	DIFFERENTIA
Πλειάδες . .	♃ 13° 36'	♃ 2° 10' — 3° 40'	11° 26' — 9° 56'
Νεφελοειδῆς συστροφή.	♄ 21° 8'	♄ 10° 20' — 7° 40'	10° 48' — 13° 28'
Κέντρον τοῦ Σκορπίου .	♏ 20° — 21°	♏ 27° 40' — 27°	— circa 7°
Βέλος τοῦ Τοξότου .	♐ 5° 20' — 6° 20'	♐ 4° 30' — 4° 9'	circa 2° — 1°
Ἄκανθα τοῦ Αἰγόκερω .	♐ 22°	♐ 23° 20'	— 1° 20'
Ἐκροή τοῦ Ὑδροχόου.	♑ 20° 10' — 24° 20'	♑ 14° 50' — 23° 10'	maxim. 5° 20'

Ex Palchi libro apotelesmatico.

Palchus, cuius liber in bibliotheca secreta Chalipharum simul cum aliis astrologis graecis Bagdadae saeculo IX servabatur (*Catal.*, I, p. 84, 1: Ἡ βιβλος τοῦ ἐρμηνευτοῦ Πάλλου), exeunte V et ineunte VI floruisse videtur. Nam responsa apotelesmatica refert quae ipse Alexandriae vel Smyrnae dedit annis 475-488 (*Catal.*, I, p. 100 ss.; VI, p. 63 ss.). Iuliani autem Laodicensis "Introductionem", quae observationem caeli mensis octobris a. 497 continet, aliaque scripta eiusdem auctoris excerpsit (cf. Cumont et Stroobant, *Bull. Acad. Belg.*, 1903, p. 572 s.).

Quisquis Palchus ille est, opus eius, quamvis misere decurtatum et interpolatum ad nostram pervenerit aetatem (v. infra p. 180, n. 1), maximi tamen est momenti ad veterum astrologorum doctrinam operaque cognoscenda. Capita nonnulla eius iam in Catalogo nostro (I, p. 94 ss.; VI, p. 63 ss.) praebuimus; plura ex codice Angelico nunc proferre iuvabit, donec lotus liber, quod optandum est, cum commentariis a viro philologo edatur. — Primum in hoc codice obtinet locum:

Dodecaeteris chaldaica.

De ratione dodecaeteridis "chaldaicae", quam vocant (Censorinus, *De die nat.*, XVIII, 6) dixi in *Catal.*, II, p. 139 sqq.; apud Wissowa, *Realencyklopaedie* s. v.; in *Sphaera mea*, p. 329 sqq.; *Bert. Philol. Wochenschr.*, 1904, p. 1219. Novam huius cycli descriptionem edituro indicem omnium exemplarium hucusque mihi notarum hic proferre mihi visum est:

1. *Geoponic.*, I, 12 (ed. Beckh, p. 21). Δωδεκαετηρίς τοῦ Διός, καὶ ὄσα ἀποτελεῖ περιπολεύων τοὺς δώδεκα οἴκους τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου Ζωροάστρου. Inc. Ὁ Ζωδιακὸς κύκλος τέτμηται εἰς δώδεκα οἴκους. Des. μὴ γενέσθαι σεισμούς. Cum hac dodecaeteride artissimo vinculo cohaerere videtur cod. Vindobon. 108, f. 237, cap. ος' (cf. *Catal.*, VI, p. 8): Ἀποτελέσματα εἰς τέσσαρας καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ. Inc. Ὁ Ζωδιακὸς κύκλος τέτμηται. Des. μὴ γένωνται σεισμοί.

2. Dodecaeteris saeculi I p. Chr. n., edita in *Catal.*, II, p. 144-150 ex codd. Paris. 2420, f. 205 et Marc. 324, f. 89: Δωδεκαετηρίς ἀκριβῆς ἔτους ρθδ' κτλ. Inc. Ἔτος α' Κριοῦ. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο ἀπὸ βορρᾶ τραχύνον. Des. ἢ θάλασσα χειμέριος.

3. Ex iisdem codicibus Paris. 2420, f. 209, et Marc. 324 (cf. *Catal.*, II, 139) edidi, *Catal.*, II, 150-152, alteram dodecaeterida, quae sit incipit: Κριοῦ τὸ ἔτος· χειμῶν ψυχρός. Des. καὶ ζῶων ἐκλειψις.

4. Περὶ τῆς τῶν Ζωδίων βασιλείας edd. Bassi et Martini in *Catal.*, III, p. 30 sq. ex cod. Ambros. B 33 sup. Inc. Δεῖ γινώσκειν ὅτι τῶν καθ' ἕνα καιρῶν. Des. σπαινίως πλασθήσονται. καὶ ταῦτα περὶ τῆς βασιλείας τῶν Ζωδίων.

5. In cod. Bononiensi 3632, f. 325 (cf. *Catal.*, IV, p. 45): Περὶ ποῖο Ζωδίου περιπολεῖ τὸν χρόνον. Inc. Ἔτος Κριοῦ ἐστὶ ἀνοχὴ καὶ χυμῶνες. Des. ὁ δὲ Διονυσιακὸς καρπὸς πλὴον πάντων. Nondum editum est.

6. Monac. gr. 287, f. 92^v; Vatic. gr. 1290, f. 69^v; Mutinens. 85 (III, C 6), f. 23^v (cf. *Catal.*, IV, p. 29): Περὶ τῆς φύσεως τῶν ἑβ' Ζωδίων καὶ πρὸς τὰ ἐνιαύσια κατα-

στήματα τῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων. Inc. Τὸ δωδεκάστοιχον μοφωμα. Des. ἀναπληροῦσιν. Haec dodecaeteris quae in codicibus cum excerptis e Ptolemaei Tetrabiblo. lib. II, cap. 13 coniuncta est, infra p. 241 edetur.

7. Vindobon. gr. 262, f. 158-162. Inc. Ἐάν γεννάται ἐν Κριῶ ὁ χρόνος. Des. ἕξουσι Φρυγία Γαλατία καὶ τὰ λοιπά. Nondum editum est.

8. In codice Taurinensi, C VII, 15, nunc quidem, ut timendum est, igni consumpto, olim (cf. *Catal.*, IV, p. 16) inveniebatur capitulum, f. 83^v: Περὶ τοῦ πῶς εὐρίσκειν τὸ βασιλεύον (sic) Ζῦδιον κατ' ἐνιαυτὸν ἤγουν τὸν καθ' ἓνα χρόνον; quod sequiebatur alterum capitulum: Περὶ τῆς τῶν Ζῦδιων βασιλείας (cf. supra n° 4). In eodem codice f. 64 inveniebatur capitulum cui inscriptum erat: Περὶ τοῦ πῶς δεῖ εὐρίσκειν τὸν βασιλεύοντα ἀστέρα τοῦ χρόνου; inc. Ἔστω σοι δῆλον καὶ τοῦτο. Hoc idem capitulum ni fallor praebet cod. Neapolitanus, II, C 33, f. 15^v (cf. *Catal.*, IV, p. 50): Περὶ πῶς δεῖ εὐρίσκειν τὸν βασιλεύοντα ἀστέρα ἐκ τῶν Ζῦδιων κατὰ ἐνιαυτῶν. Inc. Ἔστω (!) δῆλον ὅτι τὰ ἰβ' Ζῦδία. Nihil horum iam editum est.

9. In cod. Angel. 29, f. 36 (cf. supra p. 12) invenitur Aromasaris libri primi cap. ρμ' : Περὶ τοῦ γνῶναι ὀπωρῶν ἰβ' ἔμπροσθεν σου, μὴ ὀρῶντός σου εἰπεῖν ποῖόν ἐστι καλὸν καὶ ποῖον φαῦλον. Inc. Δώδεκα ὀπωρῶν προτεθέντων. Des. καὶ καλὴν. Videtur Dodecaeteris chaldaica. Nondum typis impressa est.

10. Deperditum est capitulum syntagmatis astrologici in codice Angel. 29, num. σμδ' signalum (cf. supra p. 50): Περὶ τοῦ γνῶναι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ποῖον Ζῦδιον ἄρχει αὐτοῦ ἦτοι ὑποσκοπεῖ (l. ὑποσκοπεῖ?).

11. Orphei dodecaeteridis versu heroico scriptae fragmenta invenies apud Abel, *Orphica*, fr. 12, 21-23, 285; cf. *Sphaera*, p. 330, 1.

12. Praeterea cf. quae Salmasius, *De annis climacter.*, p. 238, e Valente excerptis. De cyclo duodecim annorum qua planeta Iovis cursum peragit, cf. etiam Cleomedes, p. 30, 22, ed. Ziegler, qui verbo δωδεκαετία usus est.

Haec de cyclo XII annorum ab astrologis descripto usque ad hunc diem comprehendere potui. Nunc publici iuris faciam Palchi capitulum primum quod invenitur in cod. Angelico 29, f. 92^v (cf. supra p. 28 = A). Usus sum quoque imaginibus photographiis codicis Ambrosiani (= Mediolanensis 8) quas mihi benigne misit Achilles Ratti, Bibliothecae Ambrosianae subpraefectus; codicis Angelici photographiata Christiani Huelsenii humanitati debeo.

F. B.

F. 92^v. α'. Περὶ τῶν ἰβ' Ζῦδιων καὶ τῶν δ' καιρῶν.

Δέον τιθέναι τὰ ἀπὸ Ἀδάμ ἕτη μετὰ τοῦ ζητουμένου καὶ ταῦτα ἀναλύειν εἰς τὰ ἰβ' καὶ τὰ μένοντα λαμβάνειν ἀπὸ Κριοῦ καὶ κατὰ τὸ Ζῦδιον ἐν ᾧ καταλήξει, λέγε τὸν χρόνον ἐκεῖνον γίνεσθαι. καὶ εἰ μὲν τῆς ἔαρινης τροπῆς ἐστὶ τὸ Ζῦδιον, ἔσται ὁ χρόνος ἐκεῖνος θερμὸς καὶ ὑγρὸς, εἰ δὲ τῆς θερινῆς, θερμὸς καὶ ξηρὸς, εἰ δὲ τῆς μετοπωρινῆς, ψυχρὸς καὶ ξηρὸς, εἰ δὲ τῆς χειμερινῆς, ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς.

1-7 Num haec quae ipsam descriptionem circuli XII annorum antecedunt ab ipso Palcho scripta sint, iure dubitaveris. 2 Ἀέον Α. τοῦ Ἀδάμ Μ. 3 λαμβάνειν omis. A. 4 καταλήξει: supra ei script. η in cod. 7 ξηρὸς καὶ ψυχρὸς M.

Πρῶτον ἔτος Κριοῦ. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο τὸ μὲν ὄλον ὀμβρῶδες, ὁ δὲ χειμῶν κατάψυχρος καὶ χιονώδης, ἐπιτεταμένος δὲ καὶ πνευματώδης. ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ <δεῖ τὸν σπόρον> ἐπιτελεῖν πάντοτε ἀπὸ μηνὸς Φοίνικος, ὃ ἐστὶ Δίου μέσου, ἐν ἡμέραις μ', ὡς τοῦ μετὰ ταῦτα 5 σπόρου ἐσομένου καταδεεστέρου· ἔσονται γὰρ ποταμοὶ μεγάλοι καὶ συνεχεῖς καὶ σφοδροὶ ὄμβροι. ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ οἱ ἀέρες οὐκ εὖ διακείμενοι ἔσονται· καὶ κατὰ μέσον τὸν χειμῶνα πνεύματα μεγάλα ἀπὸ χειμερινῆς ἀνατολῆς ἔσονται <.....>, κατὰ δὲ τὴν Ζεφύρου γένεσιν ὥστε μετὰ τὴν ἔαρινὴν ἰσημερίαν μεταλλάσσει ὁ ἀήρ ἐν ἡμέραις <..> 10 ἐν ὑστέρω δὲ ἔσονται ὕδατα μαλακὰ καὶ πυκνά, καὶ πολλὰ δὲ ἀπὸ Πλειάδος ἀνατολῆς. δεῖ δὲ ποιείσθαι τὴν τῶν ἀμπέλων ἐργασίαν ὀψιαιτερον· ἐν τούτῳ δὲ τῷ ἔτει ἔσται ὁ Δημητριακὸς ἢ ὁ Διονυσιακὸς καρπὸς <.....> ἔσται δὲ καὶ τὰ βοσκήματα ἔννοσα.

Δεύτερον ἔτος Ταύρου. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο τοῖς μὲν ἔγγυς 15 ἐπικρατούμενον πνεύμασι, τοῖς δὲ ἀποθεν πέρας. ὁ χειμῶν δὲ ἀρχόμενος ἀπὸ ψυχροῦ· μάλιστα δὲ χειμάσει ἀπὸ μέσου χειμῶνος ἕως ἰσημερίας ἔαρινης· ἢ δὲ ἐπίτασις ἔσται τοῦ χειμῶνος εὐκρατος καὶ ἐφυδρος. ἔδ' ἀπὸ τὸ ἀσυντελὲς τῶν σπόρων ἐν τούτῳ τῷ ἔτει ἀπὸ Πλειάδος 20 δύσεως αὐτῶν ἐν ἡμέραις λ'· καὶ τὸν ἐρχόμενον σπόρον ἦτοι τὸν ἐσομένον καὶ τὸ ἔαρ ἀπαλυνεῖ. καὶ τῶν τόπων οἱ πεδινοὶ ἔσονται

1 Πρῶτον ἔτος Κριοῦ in marg. codd. recte add. man. 2 et sic semper numeros et nomina singulorum signorum praenotaverunt. τὸ μὲν M: τὸ omis. A. 2 Cf. *Geopon.*, p. 22, 8; *Catal.*, II, p. 144, 6. 3 Post τούτῳ sequitur in A et M lacuna fere decem litterarum. δεῖ τὸν σπόρον inserui. 4 Pro μηνὸς suspicatus eram πνοῆς (de vento Phoenice, cf. Plin. N. H., II, 47, 120. Timosthen. apud Agathemerum, II, 7 apud Müller, *Geogr. min.*, II, 473) sed cf. infra p. 175, 13 ἀπὸ Φοίνικος (?) μέσου. Habemus igitur nomen mensis adhuc ignotum, nisi excerptor vocabulum Φοῖνε falso interpretatus rem ita perturbavit, ut pro Dio mense Phoenicum, i. e. Tyriorum et Sidoniorum (cf. Dittenberg in Wissowa, *Realencycl.*, V, 1081) mensem quendam Phoenicem nomine insereret. 5 Cf. *Geopon.*, p. 22, 9; *Catal.*, II, p. 144, 45. 7 καὶ omis. A. 8 Cf. *Catal.*, II, l. c., κατὰ μέσον δὲ χειμῶνα ... συμβήσονται μεγάλα πνεύματα ἀπὸ χειμερινῆς ἀνατολῆς· κατὰ δὲ τὴν τοῦ Ζεφύρου πνοὴν μετὰ τὴν ἔαρινὴν ἰσημερίαν ... μεταβάλλεται ὑστερον ὁ ἀήρ ἡμέρας γ' εἰς ὕδατα καὶ πνεύματα πυκνὰ καὶ μαλακὰ καὶ μετὰ γ' ἔτι ἕως Πλειάδος ἀνατολῆς. Igitur apud Palchum multa corrupta esse crediderim; pro κατὰ τὴν Ζεφύρου γένεσιν lacunam statui; supplendum videtur fere ἕως ἰσημερίας ἔαρινης. 9 Post ἡμέραις spatium unius litterae in cod. vacuum: in marg. A: Ζήτ(ει) πόσας. 12 ἔτει omis. M. δημητριακός codd. 13 Post καρπὸς in codd. lacuna significatur; *Catal.*, II, l. c., 14, ὁ δὲ σιτικός πλείων τοῦ Διονυσιακοῦ ἔσται. βοσκήματα ἔννοσα: cf. *Geopon.*, p. 22, 12, ἔσονται ... νοσήματα. Aliter *Catal.*, II, l. c., τοῖς βοσκήμασιν εὐετηρία ὑπάρχει. 15 ἐπικράτ(ει) codd.; *Catal.*, II, 145, 1 ἐπικρατούμενον πνεύμασιν ἔσπερτοις. πέρας om. M lacuna significata. An scribendum τὰ μὲν ἔγγυς? 16 ἀπὸ ψυχροῦ: aliter *Catal.*, l. c., et *Geopon.*, l. c. κατὰ μέσον χειμῶνα M. 18 διὰ δὲ usque ad αὐτῶν corrupta: scribendum puto δεῖ δὲ συντελεῖν τὸν σπόρον ἐν τούτῳ τῷ ἔτει (τῷ ἔτει τούτῳ M) ἀπὸ Πλειάδος δύσεως [αὐτῶν] ἐν ἡμέραις λ'; cf. *Catal.*, II, 145, 9, δεῖ δὲ τὸν σπόρον συντελεῖν ἀπὸ μηνὸς Νοεμβρίου καὶ Ἀγριππαίου ἐν ἡμέραις λ'. 20 ἀπαλύνει A. Cf. *Catal.*, l. c., 12, τῶν δὲ τόπων τὰ πεδινώτερα φοριμώτερα; eadem in *Geopon.*, p. 23, 2.

φόριμοι, οἱ δὲ ὄρειοι ἄφοροι· καὶ τῶν Ξυλίνων καρπῶν φθορά· καὶ τὰ φυτευθέντα τῷ ἔτει τούτῳ προσθήσεται· ἔσται δὲ τοῖς βοσκήμασιν εὐετηρία· ἔσται δὲ τὸ θέρος καυματώδες.

Τρίτον ἔτος Διδύμων. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο τὸ μὲν ὄλον νότιον, ἔχον δὲ καὶ χειμῶνα μάλκιον καὶ πυκνὸν καὶ σφοδρὸν· καὶ χειμῶνος 5 σπάνις τούτῳ τῷ ἔτει καὶ πνευμάτων ἔκλειψις· ἔχει δὲ καὶ σπόρους καλοὺς πάντας καὶ εὐκαίρους· γενέσθαι δὲ εἴωθεν ὡς ἐπίπαν φόριμον κατὰ πάντα διὰ τὴν τῶν ἀνέμων ἔκλειψιν· πλείστος δὲ γίνεται Δημη- τριακὸς καρπός· τὸ δὲ ἔαρ εὐκρατον καὶ λεπτὰ ἔχον ὕδατα. πάντα δὲ τὰ ἔργα προλαμβάνειν δεῖ, μὴ καταλάβωσιν οἱ καρποὶ τὰ ἔργα. τὸ δὲ 10 θέρος ἔσται εὐκρατον. τούτῳ τῷ ἔτει ἀνέμους λαμπροὺς ἔσσεσθαι ἐπί- δηλον· ἔχει δὲ καὶ Ξύλων φθορὰν καὶ βοσκημάτων εὐετηρίαν· ἀπὸ δὲ Κυνὸς ἀνατολῆς νότιοι λαμπροὶ καὶ ὄμβροι ἐπὶ ἡμέρας <...> ἐπιτήδειον δὲ τὸ ἔτος τοῦτο καὶ πρὸς φυτεῖαν καὶ πᾶσαν ἐργασίαν εὐάρμοστον καὶ ἔσονται τὰ ἔργα τῶν τετραπόδων ζῴων πρὸς αὐξῆσιν. 15

Τέταρτον ἔτος Καρκίνου. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο τὸ μὲν ὄλον βορέας ἔχον πλείστους ἀπὸ τοῦ ἄρκτου. ὁ δὲ χειμῶν ἔχει πάντα <ἦ> τὰ πλείστα ἀπὸ ἀνατολῶν· ἔσονται δὲ χειμῶνες ψυχροὶ καὶ χαλαζώ- δεις καὶ χιονώδεις καὶ ἄκαιροι. ἔξει <δὲ> καὶ πνεύματα μοχθηρὰ καὶ ποταμούς· μεγάλους· ἄρξει τε καὶ προχειμάσει καὶ παύσεται ὀψέ· 20

1 εὐφοροί M. τῶν δὲ ὄρειων codd. Ξυλίνων A : δένδρων τῶν M. 2 προιστή- σεται A : προκόψει M. 2 et 3 δὲ καὶ M. 3 θέρος καυματώδες : cf. Georon., p. 22, 26 ; Catal., l. c. 4 Cf. Georon. et Catal., l. c. 5 χειμῶνα μαλακόν codd. (καὶ μαλ. A) : scripsi μάλκιον ut in Catal., l. c., 19, ubi item μαλακόν codd. tradunt. 5-6 χειμῶνος σπάνις : i. e. tempestatis (non hiemis) defectus ; Catal., l. c., 17, secundum P scripsi σπανία καὶ πνεύμασιν ἔκλειψις (cod. M. : σπανία πνευμάτων), sed locus corruptus videtur. 7 Eadem fere verba Catal., l. c., 22, ἔξει δὲ καὶ τοὺς σπόρους καὶ εὐκαι- ρίους· εὐφορία δὲ κατὰ πάντα ἔσται διὰ τὴν τῶν πνευμάτων πρὸς τινα <καιρὸν> ἔκλειψιν (καιρὸν suppleendum esse me monuit Theod. Preger.) 8 διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων θλίψιν codd. : scripsi ἀνέμων ἔκλειψιν. 9 τὸ δὲ ἔαρ (δὲ omis. A) κτλ. ; cf. Georon., p. 23, 15. 9-10 Cf. Catal., l. c., 25, πᾶσαν δὲ ἐργασίαν προλαμβάνειν, μὴ προλάβωσιν οἱ καρποὶ τὰ ἔργα. 11 εὐκρατον κτλ. : cf. Georon., p. 23, 16, τὸ θέρος εὐκρατον διὰ τὸ τοὺς ἐτησίας ἀνέμους λαμπροὺς ἐπιπνεῦσαι ἐπὶ πολὺν χρό- νον ; Catal., l. c., 19, διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους λαμπροὺς εἶναι καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον παραμένοντας. 12 Ξύλων A : καρπῶν τῶν δένδρων, ut supra p. 173, 21, M. 12-13 Cf. Catal., l. c., 20, ἀπὸ Κυνὸς ἀνατολῆς ... ἔσονται νότιοι λαμπροὶ καὶ ὑδάτων ἐπισημασία. 13 Post ἡμέρας numerum omis. codd. ἐπιτήδειον κτλ. ; cf. Catal., l. c., 27 : ἐπιτήδειον τὸ ἔτος πρὸς φυτεῖαν καὶ τὰς λοιπὰς ἐργασίας. 14-15 Post εὐάρμοστον lacuna fere 18 litterarum in A significatur ; desunt verba καὶ ἔσονται, et in fine πρὸς αὐξῆσιν, quae recepi ex M, ubi τὰ omisum. 16 Cf. Catal., l. c., 146, 1 : ἔχον πνεύματα ἄρκτικὰ ἐκ καιροῦ (? nisi scribendum ἄρκτικὰ (i. e. inci- pientia) ἔξ ἄρκτου?). 17 Cf. Georon., 23, 28, ὁ χειμῶν τὰ πλείστα ἀπὸ τῶν ἀνα- τολικῶν ἔσται ψυχρός τε καὶ χαλαζώδης καὶ γνοφώδης. ἦ inserui. 19 ἄκαιροι : cf. Catal., l. c., 2, χειμῶνα ... χιονώδη καὶ ἄκαιρον κατὰ τὸ πλείστον καὶ χαλαζώδη. δὲ inserui. 20 ποταμούς· μεγάλους : cf. Georon., p. 24, 2, ἔχων καὶ ποταμούς· μεγάλους προχειμάσει κτλ. ; cf. Catal., l. c., 4, προχειμάσει δὲ καὶ βραδέως παύσε- ται. De vocabulo προχειμάζειν, cf. Plinium, XVIII, 207.

ἀπὸ τροπῆς δὲ χειμερινῆς ἀνοχὴ ἔσται ἐπὶ χρόνον τινὰ· μετὰ δὲ τὴν ἔαριν ἰσημερινὰν ἔσονται πυκναὶ καὶ συνεχεῖς χάλαζαι· ἀκαταστατήσεται δὲ ὁ ἀήρ ἕως τροπῶν θερινῶν, πυκνὰς ἔχων ἐπισημασίας ὄμβρους τε καὶ χαλάζας. εἶναι δὲ καὶ τὸν σπόρον τῷ ἔτει τούτῳ ἐν ἡμέραις κ' ταῖς 5 πρώταις ἀπὸ Πλειάδος ἀνατολῆς, ἀφ' ἧς ἂν ἡ γῆ πρώτων ὑπὸ τῶν ὄμβρων ποτισθῇ. τῶν δὲ τόπων οἱ στεινοὶ καὶ τραχεῖς μᾶλλον εὐφορή- σουσι τούτῳ τῷ ἔτει· παντὸς γὰρ καρποῦ ἀφορία καὶ ἄλλειψις καὶ βοσκημάτων φθορά· ἔσται γὰρ τὸ φθινόπωρον ξηρόν, τὸ δὲ θέρος <...> ὑπό<θερ>μον ἔσται.

10 Πέμπτον ἔτος Λέοντος. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο πνεύματα μεγάλη ἔχον ἀπὸ Πλειάδος ἀνατολῆς· ὁ δὲ χειμῶν ἔσται κατάψυχρος καὶ συνεχῆς καὶ ἀδιάλειπτος· χειμάσει δὲ ὀψέ καὶ οὐ ψαύσεται τοῦ σπόρου ἀρξάμενος ἀπὸ Φοινίκου μέσου ἕως ἡμερῶν λε'· οἱ γὰρ ἐπιγεγόμενοι μετὰ ταῦτα σπόροι ἔσονται καταδεέστεροι· καὶ ὁ μὲν χειμῶν ἔσται ὑπὸ 15 τροπῆν χειμερινὴν αὐχμώδης· τὸ δὲ ἔαρ ἔπομβρον· πνεύσουσι γὰρ βορέαι συνεχεῖς σχεδὸν ὄλον τὸ ἔτος· πάντες δὲ οἱ καρποὶ πεσοῦνται σύμμετροι· καὶ οὔτε φόριμον τὸ ἔτος τοῦτο οὔτε ἀφορον· πάση δὲ ἐργασίᾳ δεῖ προσιέναι τοῖς εἰωθόσι <καιροῖς>· καὶ μὴ φυτεῦν· διαψεύσονται γὰρ τὰ φυτευθέντα· τῷ δὲ θερεί καὶ πηγαὶ ἐκλείψουσι 20 τῶν ὑδάτων· τοῖς δὲ βοσκήμασιν εὐθετον τὸ ἔτος τοῦτο.

Ἔκτον ἔτος Παρθένου. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο ὄλον ἔχον πνεύ-

1 ἀπὸ τροπῆς : cf. Catal., l. c., 3, εἰ μὴ <κατὰ> τροπὰς χειμερινὰς ... ἀνοχὴ ἔσται ὑδάτων ἐπὶ χρόνον τινὰ. ἀνοχὴ A : ἀνομβρία M. μετὰ A : κατὰ M. 1-2 Cf. Georon., p. 24, 4, μετὰ δὲ τὴν ἔαριν ἰσημερινὰν συνεχεῖς ἔσονται χάλαζαι. 2 Cf. Catal., l. c., 10, καὶ μεταστήσεται ὁ ἀήρ χρώμενος πυκναῖς ἐπισημασίαις ὄμβροις τε καὶ χαλάζαις. 6 τῶν δὲ τόπων οἱ (οἱ omis. A) κτλ. : cf. Catal., l. c., 14, τὰ τραχύτερα φοριμώτερα et Georon., l. c., 24, 5, οἱ δὲ τραχεῖς τόποι μᾶλλον οἴσουσι καρπὸν. 7 παντὸς κτλ. : cf. Catal., l. c., 14, καὶ τῶν λοιπῶν καρπῶν δεῖ διὰ τὸ σύμμετρον φθορὰν (sic scribendum cum Marciano, ut iam video : φθορὰν P) ἔσεσθαι καὶ βοσκημάτων φθορὰν. 8-9 Post θέρος et ante mon in codd. lacunae significantur : suppleas e. g. <εὐκρατον καὶ> ὑπό<θερ>μον. 11 Πλειάδος ἡλίου (signo astrol.) codd. : scripsi ἀνατολῆς quod simili quodam signo librarii notant. ὁ δὲ χειμῶν κτλ. : cf. Catal., l. c., 21, ὁ μὲν χειμῶν ἀδιάλειπτος ... ψυχρός τε. 12 Cf. Catal., l. c., 23, χειμᾶ (sic) in fine versus A. παύσεται τὸν σπόρον M. 13 De vocabulo φοινίκου, cf. supra p. 173, 4. 15-16 Cf. Catal., l. c., 23, τὸ δὲ ἔαρ ἔσται ἔπομβρον· ἀπὸ δὲ ἰσημερίας ἔαρινῆς ... πνεύσουσι βορραὶ συνεχεῖς διόλου. Georon., p. 24, 15, τὸ ἔαρ ἔπομβρον. 16 βορέαι M : βορραὶ A. 17 σύμμετροι : cf. Georon., p. 24, 20, ὁ σίτος ἔσται σύμμετρος ; Catal., p. 147, 1, πάντες δὲ οἱ καρποὶ φανή- σονται σύμμετροι· καὶ τὸ ἔτος οὔτε εὐφορον οὔτε ἀφορον. πνεύματα μεγάλα : eadem Georon., 24, 13. 18 καιροῖς suppl. ex Catal., l. c., 2, πᾶσας δὲ ἐργασίας προιέναι δεῖ τοῖς εἰωθόσι καιροῖς. Ad μὴ φυτεῦν cf. Georon., p. 24, 21 ; Catal., l. c., 3. 19 πηγαὶ ἐκλείψουσι : cf. Catal., p. 146, 24 ; Georon., p. 24, 26. 20 τοῖς δὲ M : καὶ A. εὐθετον : videtur corruptum ex ἀθετον, cf. Catal., p. 147, 4 ; Georon., p. 24, 22. 21 Cf. Catal., l. c., 8, ἔξει τοῦτο τὸ ἔτος πνεύματα πλείστα ἀπὸ δύσεως καὶ μεσημβρίας. In A verba καὶ μεσημβρίας in margine supplevit man. 1.

ματα ἀπό δύσεως καὶ μεσημβρίας· ὁ δὲ χειμῶν ἔσται ἀρχόμενος ψυχρὸς, μεσεύων δὲ εὐκρατος, λήγων δὲ χιονώδης καὶ ἀνεμώδης, πάγους <ἔχων> πολλοὺς καὶ ὕδατα καὶ ποταμοὺς μεγάλους καὶ συνεχεῖς· ἔσονται δὲ ὄμβροι ἕως Πλειάδος ἀνατολῆς ἐν ἡμέραις μθ'. τῶν δὲ τόπων οἱ τραχεῖς μᾶλλον δώσουσι καρπὸν· τῶν δὲ Ξυλίνων καρπῶν γίνεται φθορά· σίτος δὲ σύμμετρος ἔσται, τὴν δὲ γέννησιν <ἤττων> εἰ ἐν τῷ μὴ δέοντι καιρῷ σπαρή. ἐπιτήδειον δὲ τὸ ἔτος εἰς φυτεῖαν· πάσας δὲ ἐργασίας <ἐφυστερει>· τὴν δὲ συγκομιδὴν τῶν σιτικῶν καρπῶν δεῖ σύντομον γενέσθαι, μὴ ὄμβροι γενόμενοι ἀπὸ ἀνατολῆς διαφθείρωσι· τὸ γὰρ θέρος ἔσται ἔπομβρον καὶ γνοφώδες· τὸ δὲ μετόπρων ἀνεμώδες καὶ ὑγιεινόν. ἔσται δὲ τῶν καρπῶν <κα> τῶν ζῶων φθορά· οὐκ ἐπιτήδειον δὲ τὸ ἔτος εἰς † φυτεῖαν· εἰς ἀνθρώπων δὲ ὑγίαν ἐπιτήδειον.

Ἔβδομον ἔτος Ζυγοῦ. Ἔσται τὸ ἔτος τοῦτο τὸ μὲν ὄλον ἔχον πνεύματα νότια <.....> τὸ ἔαρ ἔσται ἐπιτεταμένον καὶ ψυχρόν· καὶ 15 εὐδιάλυτοι ἔσονται <οἱ ἄνεμοι> ἐπὶ ἡμέρας <.>. τοῦ χειμῶνος δὲ ἔσονται ἐν ἐπιτάσει. χρῆ δὲ τοὺς σπόρους τοὺς ἀνθρώπους τῷ ἔτει τούτῳ συντελεῖν ἀπὸ Πλειάδος ἀνατολῆς ἐν ἡμέραις ν'· εἰ δὲ τις ὑστερήσει τοῦ σπόρου τούτου, πολὺ καταδέεστερος ἔσται. καὶ ἀπὸ μὲν τροπῆς ἑαρινῆς ἕως Ζεφύρου πνοῆς πνεύματα ἔσονται λαμπρὰ ἀπὸ 20 δύσεως καὶ μεσημβρίας· τῶν δὲ τόπων τὰ πεδινὰ <φοριμώτερα>. ἔσται τοῦ σιτικοῦ καρποῦ φθορά, Διονυσιακοῦ δὲ εὐφορία. ἄερες ἔπομβροι <...> ἐν ἡμέραις ια'· τὸ δὲ θέρος ἔσται ἀπὸ ἀνατολῆς <Κυνός> ἕως

1 Cf. *Georon.*, p. 24, 26, ὁ χειμῶν ἀρχόμενος ... ψυχρὸς, εὐκρατος δὲ μεσάζων καὶ λήγων χειμεριώδης, πάγους ἔχων πολλοὺς, ὄμβρους καὶ ποταμοὺς μεγάλους; *Catal.*, l. c., 10. 2 ἔχων inserui. 4 Haec de Vergiliarum exortu desiderantur et in *Catal.* et in *Georon.*; *Catal.*, l. c., 11, ἔαρ ... ἄνομβρον, εἰ μὴ ἀπὸ Κυνός ἀνατολῆς (? ἐπιτολῆς) ἔσονται ὄμβροι σφοδροὶ κτλ.; *Georon.*, p. 25, 2, ἔαρ κάτομβρον. 5 τῶν δὲ τόπων: cf. *Catal.*, l. c., 15, τὰ ὄρεινότερα <φοριμώτερα>. 6 φθορά: aliter *Catal.*, l. c., 17, σύμμετρος ἡ φορὰ. σίτου δὲ συμετρία M. Post τὴν δὲ γέννησιν addidi ἤττων. εἰ omis. A. 7 φυτεῖαν; cf. *Catal.*, l. c., 17; *Georon.*, p. 25, 8 (πρὸς ἀμπέλων φυτεῖαν). 8 πάσης codd. ἐφυστερει: lacuna in codd.; supplevi ex *Catal.*, l. c., 18, πᾶσαν δὲ ἐργασίαν ἐφυστερει. τὴν δὲ συγκομιδὴν κτλ.: fere ad verbum in *Georon.*, p. 25, 5; cf. *Catal.*, l. c., 18; sed verba ἀπ' ἀνατολῆς utrobique desunt. 10 τὸ θέρος κτλ.: eadem *Georon.*, p. 25, 4; τὸ δὲ μετώπρων κτλ., ib., 7: dissentit *Catal.*, l. c., 4. 11 καὶ addidi; cf. *Georon.*, p. 25, 9, εὐχεσθαι δεῖ περὶ τῶν καρπῶν. 12 φυτεῖαν corruptum (cf. supra, v. 11). 13 ὑγίαν: cf. *Catal.*, l. c., 22, ἀνθρώπων δὲ ὑγίαι; *Georon.*, p. 25, 10, ὑγιεινὸν ὄλον τὸ ἔτος. 15 Post νότια lacuna in cod.; ἔαρ suppl.; cf. *Catal.*, l. c., 28, τὸ δὲ ἔαρ ... ψυχρόν. ἐπιτεταμένοι καὶ ψυχροὶ A. 16 οἱ ἄνεμοι addidi; post ἡμέρας numerus excidit (in A in marg. notavit quidam ζῆτει πόσας). 17 τοὺς ἀνθρώπους omis. M. 18 τούτῳ omis. A. Πλειάδος omis. M. εἰ δὲ τις (τι A) κτλ.; cf. *Catal.*, p. 148, 5; an scribendum ὁ σπῆρος τούτου? 19 ἀπὸ M: περὶ A. 20 ἔφορ πνοῆς M. 21 φοριμώτερα supplevi ut *Catal.*, l. c., 6; lacuna in codd. significatur. 22 φορία cod.: aliter *Catal.*, l. c., 7. Post ἔπομβροι lacunam statui. 23-p. 177, 1 Κυνός (in codd. lacuna) suppl. ex *Catal.*, l. c., 2.

* Ἀρκτου δύσεως καυματώδες <ἔπομβρον> δὲ τὸ φθινόπωρον. καὶ τῶν ὄλων Ξυλικῶν καρπῶν φθορά· ἐπιτήδειον δὲ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς φυτεῖαν· ἔχει δὲ καὶ βοσκημάτων φθοράν.

* Ὀγδοὸν ἔτος Σκορπίου. Ἔσται τοῦτο τὸ ἔτος πνεύματα ἔχον 5 διόλου, χειμῶνα εὐκρατον καὶ οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρόν· εὐκαίρους δὲ τοὺς σπόρους οὔτε πρῶιμους οὔτε ὀψίμους <ἔξει>, φορίμους δὲ εἰς τε τὰ χωρία τὰ πεδινὰ καὶ ταχεῖς· μέσον δὲ τοῦ χειμῶνος † ἀπὸ γῆς πολλὴν ὑδάτων φορὰν ταραχώδη καὶ ποταμῶν πολὺ πλῆθος ὁμοίως· τὸ δὲ ἔαρ νότιον, τὸ δὲ θέρος ἔπομβρον δι' ἡμερῶν δέκα ἕως Πλειά- 10 δος <ἀνατολῆς> ἐπὶ τὸ εὐφορον <ἐκπίπτει>· πᾶσαν δὲ ἐργασίαν δεῖ προλαμβάνειν, μὴ καιροὶ καταποδίσωνται καὶ ὑστερήσωσι. θέρος ἐπίνοσον· τὸ δὲ φθινόπωρον καυματώδες· <...> ἰχθύων σπάνις καὶ ἀλόγων ζῶων, μάλιστα δὲ βοῶν καὶ ὄνων θάνατος.

* Ἐνατὸν ἔτος Τοξότου. <Ἐν> τούτῳ τῷ ἔτει ἀρχὴ ἀνέμων 15 διόλου ἀρκτικῶν· χειμῶν ψυχρὸς καὶ χιονώδης καὶ χαλαζώδης, κρυσταλλώδης, οὐκ εὐδιάλυτος· εἴωθε δὲ καὶ πνεύματα ἐκπίπτειν ἐν τούτῳ μοχθηρὰ τε καὶ ἄκαιρα· καὶ οὔτε χειμῶνες ἔσονται οὔτε εὐδαίαι, ἀλλὰ ταραχαί. <ὁ χειμῶν> ἀρχόμενος μὲν ψυχρὸς, λήγων δὲ πολὺς, περὶ μέσον δὲ τὸν χειμῶνα θερμὸς. σπόρον <δεῖ συντελεῖν> ἀπὸ Πλειάδος 20 δύσεως ἐν ἡμέραις λ'. τῶν δὲ τόπων μᾶλλον οἱ πεδινοὶ καρπὸν οἴσουσι· παρὰ πάντας δὲ τοὺς καρποὺς ὁ ἐλαϊκὸς ἔσται φόριμος. ἀκαταστατήσει δὲ ὁ ἀῆρ μέχρι τροπῶν χειμερινῶν ἐπισημασίας· καὶ ἔσται εὐκρατος, ἐπισφαλῶς δὲ ἔχει καὶ ἀνέμους ἀπράκτους δυνάμειος μεγάλης· τὸ δὲ ἔτος τοῦτο οὔτε πρὸς φυτεῖαν οὔτε πρὸς θεραπείαν 25 <ἐπιτήδειον>· ἐκλείψουσι δὲ ἐν αὐτῷ καὶ πηγαί.

1 * Ἀρκτου: in *Catal.*, l. c., Ἀρκτούρου recte. Lacuna in A ante δὲ significatur; in M δὲ ante lacunam transpositum; suppleendum ἔπομβρον δὲ secundum *Catal.*, l. c., 4. 1-2 καὶ τῶν ὄλων Ξυλικῶν καρπῶν φθορά: dissentit *Catal.*, l. c., 7, τῶν Ξυλίνων εὐφορία. 2 ἐπιτήδειον: οὐκ ἐπιτήδειον, *Catal.*, l. c., 8. 3 ἔχει δε κτλ. = *Catal.*, p. 148, 7. 4 τὸ ἔτος τοῦτο M. 5 εὐκρατον = *Catal.*, l. c., 12. Εὐκαιρεῖ δὲ τοὺς σπόρους· οὔτε κτλ. M. 6 ἔξει vix sanum. An τραχέα? cf. 175, 6; 176, 5. ἀπὸ γῆς haud dubie corruptum; *Catal.*, l. c., μέσου δὲ χειμῶνος τῇ πρὸ ε' καλανδῶν Φεβρουαρίων, Ὀκταβαίου κζ', ἔσονται λεία πνεύματα καὶ πολλῶν ὑδάτων φορὰ † ταραχοροὶ (conieci ταραχώδης· χεῖμαρροι) καὶ ποταμοὶ ἔσονται πλημμυροῦντες. 9 Cf. *Catal.*, l. c., 17, τὸ δὲ ἔαρ νότιον καὶ ἔπομβρον, τὸ δὲ θέρος ἐπίνοσον. δὲ δέκα M. 10 ἀνατολῆς addidi (Vergiliae mane exoriuntur initio mensis Maii). ἐκπίπτει inserui. 11 ὑστερήσωσι A. 12 Post καυματώδες lacuna fere duodecim litterarum in codd. significatur. 5 μάλιστα βοῶν καὶ τῶν ὄνων A. 14 ἐν addidi. ἐν τούτῳ omis. A. 15 ἀρκτικῶν κτλ.; cf. *Catal.*, l. c., 20. 18 ὁ χειμῶν addidi; cf. *Catal.*, l. c., 22. 19 δεῖ συντελεῖν add.; cf. *Catal.*, l. c., 28. 20 τῶν δὲ τόπων κτλ.; cf. *Catal.*, p. 149, 1; *Georon.*, p. 26, 14. καρπὸν omis. A. 21 ἐλαϊκὸς codd.; *Catal.*, l. c., 3, diversa docentur (παρὰ πάντας δὲ ὁ σιτικὸς φοριμώτατος ἔσται). 22 καὶ A: εἴτα M. 25 ἐπιτήδειον inserui. Plane contraria in *Georon.*, p. 26, 16 et in *Catal.*, p. 149, 4. ἐκλείψουσι κτλ.; eadem in *Catal.*, l. c.

Δέκατον ἔτος Αἰγοκέρωτος. Ἔσται <ἐν> τῷ ἔτει τούτῳ πνεύματα πλείστα ἀπὸ ἀνατολῆς· ἀλλάξει δὲ ἀπὸ μέσου χειμῶνος καὶ περὶ τὰς τοῦ Ἡλίου τροπὰς ἀπὸ μεσημβρίας, † περὶ δὲ μεσημβρίαν τὴν ἀπὸ δύσεως ἐποχὴν· ὕδατα περὶ τὸν χειμῶνα γίνεται· ἀπὸ δὲ ἰσημερίας ἔσται ὕδατα πολλὰ καὶ μαλακά. ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ δεῖ τὸν σπόρον 5 συντελεῖν ἐν ἡμέραις μ'· οἱ δὲ μετὰ ταῦτα σπόροι ἔσονται καταδεέστεροι. τῇ δὲ περὶ τὰ ξύλινα ἐργασία δεῖ ἐξίεναι ἐν τάχει· οἱ δὲ καρποὶ ἔσονται καταδεέστεροι· τῶν δὲ τόπων οἱ τραχεῖς μᾶλλον οἴσουσιν· εἴωθε δὲ μᾶλλον ὁ Διονυσιακὸς καρπὸς <.....>. ἔσται δὲ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπισφαλὲς πρὸς τὰς τικτούσας γυναῖκας. πνεύσουσι δὲ τούτῳ 10 τῷ ἔτει καὶ ἔτησίαι λαμπροί· οἱ δὲ λοιποὶ ἀνεμοὶ ἐκλείουσι. τετράποσι μέντοι τὸ ἔτος εἰς θεραπείαν ἐπιτήδειον.

Ἐνδέκατον ἔτος Ὑδροχόου. <Ἐν> τούτῳ τῷ ἔτει πνεύσουσιν ἀνεμοὶ ἀπὸ Ἡλίου ἀνατολῆς· γίνονται δὲ καὶ χειμῶνες πολλοί. εὐφοροὶ δὲ πάντες οἱ σιτικοὶ καρποί, μάλιστα δὲ οἱ ξύλινοι· καὶ οἱ πρῶμοι καὶ 15 οἱ ὄψιμοι σπόροι καλοί· τῇ δὲ περὶ τὰ ξύλινα ἐργασία δεῖ προσίεναι ὀψιαίτερον· ἐν δὲ τῷ φθινοπώρῳ ἐμπίπτει πνεύματα λαμπρὰ ἐπὶ ἡμέρας ζ' ἢ η'. ταῦτα δὲ γνοφῶδη· βλαβήσονται δὲ οἱ καρποί, κἂν εὐφορήσωσι πάντα· καὶ τὰ βοσκήματα δὲ εὐξέουσι καὶ αἱ φυτεῖαι ἐπιτήδεια ἔσονται· τὰ δὲ τῶν τετραπόδων ζῴων πάντων ἔκγονα φαῦλα 20 ἔσονται διὰ τὴν τῶν καρπῶν πολυπλήθειαν.

Δωδέκατον ἔτος Ἰχθύων. <Ἐν> τούτῳ τῷ ἔτει ὁ χειμὼν ἔσται πρῶμος καὶ παύσεται ὄψιμος, πολὺς καὶ σφοδρὸς, καὶ ἄκαιρος γίνεται χάλαζα καὶ οἱ σπόροι φαῦλοι ἔσονται· οἱ μὲν γὰρ καρποὶ ἐκ τῆς γῆς καλῶς βλαστήσουσιν, ὑπὸ δὲ τῶν ὑδάτων φθαρήσονται· διὸ ἀκαρπία 25 ἔσεται, μάλιστα δὲ τῶν σιτικῶν καρπῶν· ὁ δὲ Διονυσιακὸς καρπὸς σύμμετρος ἔσται· περὶ μὲν γὰρ τὸ ξαρ πνεύσουσιν ἀνεμοὶ λαμπροὶ ζέφυροι. τὸ δὲ θέρος ἔσται καυματῶδες· τὸ δὲ φθινοπώρον ἐπίνοσον.

1 ἐν addidi. 3 ἀπὸ usque ad ἐποχὴν : nonnulla verba intercidisse videntur. 4 ὕδατα; cf. *Catal.*, I. c., 7. 7 τῇ δὲ περὶ τὰ ξύλινα κτλ.; cf. *Catal.*, I. c., 13. ἐν omis. A. 9 Post καρπὸς lacuna in codd.; cf. *Georon.*, p. 27, 7, ὁ οἶνος φθινήσει ὑπὸ πάχνης. 10 πνεύσουσι ... ἔτησίαι λαμπροί; cf. *Georon.*, p. 27, 1, πνεύσουσι δὲ καὶ ἔτησίαι λαμπρῶς. λοιποὶ omis. A. 12 θεραπείαν item *Catal.*, I. c., 16. 13 ἐν addidi. 14 εὐφοροὶ τε codd. *Catal.*, I. c., 18, ἀνεμοὶ ... εὐκαιροὶ, σύμφοροι πάντες τῷ σιτικῷ καρπῷ, μάλιστα δὲ τοῖς ξυλίνοις; similia in *Georon.*, p. 27, 11. 15-16 οἱ πρῶμοι καὶ ὄψιμοι καὶ ὄψιμοι (sic) A. 16 σπόροι καλοί; cf. *Catal.*, I. c., 20; *Georon.*, p. 27, 21. 17 πνεύματα λαμπρὰ; cf. *Georon.*, p. 27, 17. 18 γνοφῶδη; an ὑδατῶδη ut in *Georon.*, I. c.? βλαβήσονται; cf. *Georon.*, I. c. (τοῖς καρποῖς βλαβερὰ). 19 βοσκήματα; cf. *Catal.*, I. c., 22 (βοσκημάτων εὐετηρίαν). δὲ omis. A. 19-20 αἱ φυτεῖαι ἐπιτήδεια; cf. *Catal.*, I. c., 23. 20 τὰ δὲ usque ad πολυπλήθειαν fere ad verbum in *Catal.*, I. c., 23. πάντων A : πάντα M. 22 ἐν supplevi. 23 Cf. *Catal.*, p. 150, 1. εὐκαιρος codd. : ἄκαιρος scripsi secundum *Catal.*, I. c. 23 sqq. : simillima in *Catal.*, p. 150, 4. 28 ζέφυροι; eadem in *Catal.*, p. 150, 2; *Georon.*, p. 28, 2. θέρος κτλ. : eadem *Georon.*, p. 28, 3. Ubi p. 28, 4 scribendum πυρῶδες <καὶ ἐπίνοσον>, μάλιστα γυναῖξ κτλ.

τῷ ἔτει τούτῳ γίνεται ἀκαταστασία· ἐπιπνεύσουσι δὲ καὶ πνεύματα μοχθηρά, ὥστε τὸν ξυλινὸν ἐπιδαίεσθαι καρπὸν· τὸ ἔτος τοῦτο πρὸς φυτεῖαν ἀνεπιτήδειον <.....> φόριμα δὲ τὰ ἀκρόδρυα. F. B.

F. 97r. Ex cap. ζ'. Περὶ καταρχῶν ¹.

5 Ζῆτει καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ δεκανοῦ πρώτου ἐν ψῆ ἔστιν ὁ ὠροσκόπος· φυλάττου δὲ καὶ τὰς τρεῖς ἐννεάδας τῆς Σελήνης καὶ τὰς δ' ἑβδομάδας καὶ παντὸς μηνὸς κατὰ Ῥωμαίους τὴν η' ἡμέραν καὶ τὴν ιη' καὶ τὴν κη'· πρὸς δὲ πολλὴν ἀσφάλειαν φυλάττου καὶ τὰς μαλίνας τῆς Σελήνης καθὰ οἱ Γάλλοι φυλάττουσιν· ἀπὸ οὖν κζ' τῆς Σελήνης ἕως 10 γ' ἡμισυ ἡμερῶν [ἦτοι ζ' ἡμισυ] αὗται καλοῦνται μαλίνας· ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν δεῖ πράττειν· ἀπὸ δὲ γ' ἡμισυ τῆς Σελήνης ἕως ια' καλοῦνται λιδοῦναι· ἐν ταύταις πάντα δεῖ πράττειν· ἀπὸ δὲ ιβ' ἕως ιη' ἡμισυ πάλιν μαλίνας. ἀπὸ ιθ' ἕως κς' λιδοῦναι. αἱ δὲ λοιπαὶ πᾶσαι ἕως γ' ἡμισυ τῆς Σελήνης μαλίνας. δεῖ δὲ ἐν ταῖς λιδοῦναις πάντα 15 πράττειν Σελήνης οὐσης ὑπογείου καὶ μὴ ὑπεργείου. F. C.

F. 106. λγ'. Περὶ συναλλαγῶν πρὸς γυναῖκας Σεραπίωνος ².

Παρατηρεῖν δεήσει τὴν Σελήνην καὶ τὴν Ἀφροδίτην ὑπὸ τίνων μαρτυροῦνται· ὅταν οὖν ἡ Σελήνη ἐν δισώμῳ ζωδίῳ τύχη, μάλιστα δὲ ἐν ἀνθρωποειδεῖ, ὁ δὲ ὠροσκόπος ἐν στερεῷ τριγωνίζων τὴν Σελήνην, 20 καὶ τοῦ Ἡλίου τριγώνου ὄντος τῇ Σελήνῃ, ὄντων δὲ αὐτῶν ἐν χρηματιστικῶς τόποις, τοῦ Διὸς αὐτοῖς μαρτυροῦντος καὶ τῶν κακοποιῶν ἀποστρόφων ὄντων, ἐπιτήδειοι ἔσονται αἱ συναλλαγαί· ἐὰν δὲ τοῖς τεκνοσπορικοῖς τόποις μαρτυρήσωσιν ὁ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Διὸς,

1 ἀκαταστασία; cf. *Catal.*, I. c., 7, τὸ ἔτος δλον ποικίλον. ἐπιπνεύσουσι δὲ κτλ. : eadem verba *Georon.*, p. 28, 4. 2 ἐπιχεῖσθαι M. 3 Post ἀνεπιτήδειον lacuna fere viginti litterarum in codd. significatur. 4 ἀκρόδρυα A. 4 A(ngelicum) descripsi; M(ediolanensem) f. 99, contuli. 6 τρεῖς omis. A. 9 γάλοι A. 10 ἦτοι ζ' ἡμισυ secl. μαλίνας A : μαλίνας cum γ superscr. M = *malignae*. 12 λιδοῦναι verbum novum fortasse ex *(d)icis idoneae* corruptum. 13 δὲ omis. A. 15 ὑπὸ γῆν καὶ ὑπὲρ γῆν M. 16 Edidi ex codice Ambrosiano B 38 sup. (= Mediolanensis 8), f. 108, cuius apographum benigne mihi misit Dominicus Bassi : Angelico ipso ex quo Ambrosianus ille descriptus esse videtur, utendi copia mihi data non est. 18 δισωμένῳ cod. 19 στερεῷ Δ^a cod.

¹ De hac Gallorum computandi ratione, cf. *Revue des études anciennes*, IV, 1902, p. 290 s., ubi hic Palchi locus iam publici iuris factus est.

² Fortasse Serapio Antiochenus qui in Hipparchi geographiam commentaria scripsit, cf. *Byz. Zeitschr.*, VIII, 1899, p. 525. — Eiusdem nonnulla excerpta in *Catal.*, I, p. 99, 101 edidimus.

τεκνοποιήσουσιν· ἐὰν δὲ καὶ πολὺσπερμα ἢ τὰ Ζῦδια, πολύτεκνοι ἔσονται. τῶν δὲ κακοποιῶν ἐπὶ τῶν προκειμένων σχημάτων ὄντων ἀποστρόφου Διὸς ὄντος διαλυθήσονται. ἐὰν μὲν οὖν τοῖς τροπικοῖς Ζηδίοις ἢ δισώμοις, οὐ διαλλαγήσονται· ἐὰν δὲ ἡ διάλυσις γένηται, καὶ σχῶσί τινος ἀγαθοῦ ἐπικουρίαν, διαλλαγήσονται· ἐὰν δὲ τοῖς 5 στερεοῖς ἢ ὑπὸ σύνδεσμον μάλιστα κακωθέντες, οὐ μὴ ἐπανήξουσιν. ἐὰν δὲ πῶς ἢ Ἄφροδίτῃ ἐπὶ σύνδεσμον τύχη, κρύφιος ὁ γάμος· συμπαραλαμβάνειν δὲ δεῖ τὸν πολεύοντα καὶ διέποντα καὶ τὸν κύριον τῆς ὥρας κατὰ τὴν προκειμένην περὶ τοῦ γάμου ἀγωγῆν· τὰ δὲ περὶ συναστρίας ἐν τοῖς προτέροις ἐπὶ τοῦ γαμοστολικοῦ λόγου γεγραμμένα 10 εὐρήσεις. F. B.

F. 107ν. μ'. Τοῦ αὐτοῦ περὶ πάσης κοινωνίας.

Δείξει τὰς ἐπικοινωνίας ποιείσθαι ὅταν ἡ Σελήνη ἔτι καὶ ὁ ταύτης καὶ ὁ τοῦ ὠροσκόπου κύριος ἐν χρηματιστικοῖς τόποις τυχόντες, ὑπὸ ἀγαθοποιῶν μαρτυρούμενοι ἀποστρόφων τῶν κακοποιῶν ὄντων 15 ἐπισύμφοροι γένωνται· ὅταν δὲ οἱ μὲν κακοποιοὶ μαρτυρήσωσιν αὐτοῖς, οἱ δὲ ἀγαθοποιοὶ ἀπόστροφοὶ ᾧσι, τὰ ἐναντία ἔσται. πρὸς μέντοι τὰς πρὸς ἀνθρώπους συναλλαγὰς χρῆ τὸ Ζῦδιον τῆς Σελήνης ἢ καὶ τοῦ ὠροσκόπου εἶναι ἀνθρωποειδές, περὶ δὲ συναλλαγῆς κτηνῶν τὰ τετράποδα, περὶ δὲ ἐγγαίων τὰ χερσαῖα [καὶ] τῆς Σελήνης μαρτυ- 20 ρούσης Κρόνῳ καὶ Διί, περὶ δὲ ναυτικῶν τὰ κάθυγρα τῆς Σελήνης μαρτυρούσης Κρόνῳ καὶ Διί, περὶ δὲ κληρονομιῶν <τῆς Σελήνης> μαρτυρούσης Κρόνῳ καὶ Διί, περὶ δὲ στρατείας τῆς Σελήνης μαρτυρούσης Ἄρει καὶ Διί, περὶ πραγματειῶν ἢ ἐρμηγείας ἢ ὅσα διαδόσεις ἢ λήψεως τῆς Σελήνης μαρτυρούσης Ἐρμῆ καὶ Διί, συμπαραλαμβάνοντός σου 25 τὸν πολεύοντα καὶ διέποντα καὶ τὸν κύριον τῆς ὥρας ἀκολουθῶς τῇ περὶ τούτου προκειμένη ἀγωγῇ. F. B.

F. 110. νδ'. Περὶ ἐκάστου ἀστέρος ἦν χροιάν καὶ ὄσφρησιν κέκτηται¹. διότι ἕκαστος αὐτῶν ἰδίαν ἔχει καὶ ἐνήλλακται.

Ἐν ἐπτά χροιαῖς † τε καὶ γενεαῖς, λευκῇ τε καὶ μελαίνῃ, ἐρυθρᾷ τε καὶ 30 κίτρινῃ, ὁμοίως δὲ καὶ πρασινιζούσῃ, ἔτι τε εὐχροῖα καὶ βενετιζούσῃ,

3 Διὸς corr. Kroll : Ζηδίου cod. 4 δισωμένους cod. 5 ἐπικουρίους cod. 12 Edidimus ex codd. A(ngelico) et M(ediolanensi). 14 τυχόντες A : τύχουσιν M. 17 αὐτοῦ ut vid. M. 19 ἀνοειδές M. συλλαγῶν A. 20 καὶ secl. 22 τῆς Σελ. inserui. 22-23 μαρτυροῦσι M. 24 πραγμάτων ἢ ἐρμηγεία M. λήψεως A : πόσεως A. An πίστεως? 25 μαρτυροῦσιν (σης superscr.) M. 30 Prima verba corrupta : ἐν ἐπτά χροιαῖς καθεστήκασιν γενεαῖς (pro γένεσι?) vel tale quid. 31 εὐχροῖα? An ὠχρᾶ? vel σιτοχρόμ, cf. infra v. 181, 19?

¹ Edimus hoc capitulum de coloribus gustibus plantis animalibus singulis planetis subiectis ex cod. Ambrosiano B 38 sup., quem ex cod. Angelico 29 fortasse

ὁμοίως δὲ καὶ τὰ βρώματα ἐν ἐπτά γένεσι, γλυκεῖ τε καὶ πικρῷ, ἀλυκῷ τε καὶ ὀξεῖ, καὶ τῷ ἔχοντι λίπος <καὶ> δριμύ καὶ μεμιγμένον τὰ εἶδη κρίνονται. ὅταν οὖν θέλης γινῶναι τί ἐστὶ τὸ εἶδος ὅπερ ἐπερωτᾷ σε περὶ αὐτοῦ, ἢ βούλη μαθεῖν τὴν γεῦσιν καὶ τὴν ὄσφρησιν καὶ τὸ ὄνομα, 5 σκόπησον τὸ πρόσωπον τοῦ ὠροσκοπούντος Ζηδίου, ποίου ἀστέρος ἐστὶ πρόσωπον· καὶ μέτρει ἀπ' αὐτοῦ τοῦ προσώπου ἕως τοῦ τόπου οὗ ἐστὶ ὁ κύριος αὐτοῦ· καὶ ταῦτα ἔκβαλε ἀνά ἡ'· εἶτα βλέπε πόσαι ὑπολείπονται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ψήφου. ἐὰν οὖν ἀπολειφθῇ ἕν, τῆς Ἄφροδίτης ἐστὶ· καὶ ἔστιν ἐν τῇ γέμον, ἰσχυρόν, ὀλόσφυρον, ἠδὲ τῇ γεύσει· τούτου 10 δὲ ἡ χροιά ἐρυθρά, τῇ φύσει δὲ ψυχρόν, ἐλαφρόν, οὐκ ἔστι δὲ στρογγύλον ἀλλ' ὑπόμηκες, ἔχον γλυκύτητα καὶ ἐστὶ μεμιγμένον τῇ φύσει· ἔστι δὲ ἐκ τῶν φυσόμενων ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς ὕδασι φυσόμενων. ἔχει δὲ ἐκ τῶν δένδρων τάδε· κυπάρισσον καὶ πλάτανον καὶ στρόβιλον καὶ ἀπὸ τῶν σπορίμων σίτον, κριθήν, δρυζαν τὴν λευκὴν, 15 ὁμοίως δὲ καὶ γογγύλην· ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὕδασι ὄρνεα· ἔτι δὲ καὶ τὰ τεθλημένα καὶ μαλακά. καὶ ἐκ τῶν τετραπόδων κάμηλον· ἐκ δὲ τῶν μεταλλουμένων ἐν τῷ πυρὶ χρυσόν τε καὶ ἄργυρον· καὶ ἐκ τοῦ ὕδατος, μαργαρίτας.

Ἐὰν δὲ ὑπολειφθῶσι δύο, ἐστὶν Ἄρεως. ἔστι δὲ σιτόχροον, τρίγωνον, 20 οὐ στρογγύλον· θερμόν δὲ ἐστὶ καὶ ἠδὲ τῇ γεύσει, θερμόν καὶ Ξηρόν· ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν δένδρων πᾶν εἰργασμένον ὡς ἐπὶ πινάκων καὶ πᾶν ξύλον Ξηρόν καὶ τὰ ἐν τοῖς ὄρεσι φυόμενα· ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῆ μετάλλων σανδαράχην καὶ ἀδάμαντα καὶ πάντα τὰ τεφρώδη καὶ τὰ βαρέα τῶν λίθων καὶ τὰ ὅμοια, καὶ τὰ ὄρνεα τὰ ἐν τῇ γῆ, ἔτι καὶ τῶν 25 τετραπόδων τοὺς ἀγρίους χοίρους. καὶ τὰ ἐν τοῖς Τούρκοις γινόμενα. Ἐὰν δὲ τρία ἀπολειφθῶσι, τοῦ Ἄναβιβάζοντός ἐστὶν· ὑπάρχει δὲ τῇ χροιά κροκίζον, τετράγωνον, οὔτε θερμόν οὔτε ψυχρόν, γέμον δὲ καὶ ὀλόσφυρον, Ξηρόν· ἐκ τῶν εἰς τὰς νήσους τῶν ὑδάτων γινομένων· ἔτι δὲ καὶ ἀνέργαστόν ἐστὶν· ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν μετάλλων χρυσόν κεκλασμέ- 30 νον καὶ χαλκόν τὸν λευκόν, ἔτι δὲ καὶ στίμι καὶ ὕελον. καὶ ἀπὸ τῶν

2 καὶ inserui. 3 ἐπερωτᾶσαι cod. : scripsi ἐπερωτᾷ σε (τις). 5 τὸν προσ. cod. 6 μέτρα cod. 7 ἔκβαλαι cod. 8 ὁ (non ἡ) ψήφος dixerunt Byzantini. τῇ ♀ cod. 9 ἔντιμον con. Kroll. 27 τετράγωνον cod. 28 ὀλόσφυλον cod.

descriptum esse iam supra monuimus. Apographum comiter nobis misit Dom. Bassi Mediolanensis. Atque Palchi opusculo haec nullo post intermixta esse ex sermone prorsus vulgari satis superque elucet, neque desunt alia temporis vestigia, velut Turci nominati p. 181, 25. Itaque ne Palchum quidem integrum in codice Angelico accepimus; qua de re cf. *Catal.*, VI, p. 63, n. 1; Cumont et Stroobant, *Bull. Acad. Belgique*, 1903, p. 573 s. — De tutelis planetarum, cf. Roscher in *Lexico mytholog. s. v. Planetarum*. — Ceterum hoc ipsum capitulum non integrum esse videtur: nam Veneri, Marti, Saturno, Iovi, Mercurio, Lunae, Soli tertio loco admiscetur ὁ Ἄναβιβάζων s. Caput Draconis, sed Cauda Draconis nunc quidem desideratur, quae novem planetarum numerum Arabibus et Indis consuetum expleat. F. B.

δένδρων τὴν τερέβινθον· ὁμοίως θάσια καὶ βαλάνια· καὶ τὰ δένδρα τὰ ἐν τοῖς ὑψηλοῖς τόποις τῆς γῆς καὶ τῶν οἰκημάτων· ἔχει δὲ καὶ ἀπὸ τῶν σπορίμων λουβία καὶ φάβαρα, σήσαμον καὶ τὰ μὴ ἔχοντα φλοιόν· καὶ ἀπὸ τῶν ἔρπετων τοὺς ὄφεις.

Ἐὰν δὲ ὑπολείπωνται δ', Κρόνου ἐστίν· ἔστι δὲ μαῦρον, τεθολω- 5 μένον, ζυμωτόν, Ξηρόν, ψυχρόν, ἀλυκόν· ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν μετάλλων τοῦ πυρός σίδηρον, καὶ τῶν τοῦ ὕδατος μετάλλων μυάκια, ἔτι δὲ καὶ τίμια τινα· ἀπὸ δὲ τῶν δένδρων ἀνακακαβαίαν· ἔτι δὲ καὶ τὰς δέυκοκίας καὶ τὰς ἀπίους <καὶ> σταφίδας, καὶ μαύρα· καὶ τῶν ὄσμων τὰ μὴ ἐσθιόμενα. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἔρπετα τῆς γῆς· καὶ ἀπὸ τῶν τετραπόδων κύνας· καὶ 10 τὰ ἀνέρραστα τῶν δερμάτων καὶ χαλκὸν κεκαυμένον.

Ἐὰν ε' ὑπολείπωνται, ἐστὶ Διός· ἔστι δὲ κρόκινον, εὐοσμένον, ἡδὺ τῇ γεύσει, οὔτε θερμόν οὔτε ψυχρόν, ἔτι δὲ τετράγωνον, ὑπόμηκες, γέμον λίπους. ἔτι δὲ τῇ φύσει ὑγρόν· ἔχει δὲ τῶν τοῦ ὕδατος μετάλλων σμάραγδον, καὶ τῶν τοῦ πυρός χαλκὸν λευκὸν καὶ τὸν κρόκον 15 καὶ χρυσὸν τὸν εἰργασμένον· καὶ τὰ γυναικεῖα χρυσοκόσμια· ἔτι δὲ ἀπὸ τῶν ὀπωρῶν τῶν δένδρων μυράπια, δαμάσκηνα, κυδώνια, δωράκινα, μῆλα καὶ σῦκα, ροιὰς γλυκείας καὶ ἀπίους, καὶ τὰς ὄσμας τὰς μὴ ἐσθιόμενας, καὶ πᾶν τετράποδον ἐσθιόμενον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ σικύας. ἔστι δὲ τούτου ἡ ἐξουσία ἐπὶ τοὺς ὄντας ἀπὸ Περσίδος καὶ 20 πάντα ὀνομαστὸν ἄνθρωπον.

Ἐὰν δὲ ὑπολειφθῶσιν ζ', τοῦ Ἑρμοῦ ἐστίν· ἔστι δὲ πράσινον, ὑποκροκίζον, μεμιγμένον, πεπηγμένον, μακρόν, ἀνεμῶδες πᾶν· οὔτε θερμόν οὔτε ψυχρόν καὶ μὴ γέμον, τὸ ἔνδον αὐτοῦ καλὴν ὄσφρησιν ἔχον· ἔχει δὲ τῶν ἀπὸ τοῦ ὕδατος μετάλλων ὑάκινθον τὸν πυρρόν καὶ 25 μαργαρίτας καὶ κοράλλια καὶ κρύσταλλον· τοῦ δὲ μετάλλου τοῦ πυρός τὸν εἰργασμένον ἄσημον. τῶν δὲ δένδρων καλάμους καὶ τὰς ἀμπέλους, ἔτι δὲ καὶ ἰάσμη· καὶ ἀπὸ τῶν σπορίμων τὰ μὴ ἐσθιόμενα τῶν Ξηρῶν καὶ τὰ ὄρνεα *** τῶν δὲ τετραπόδων ὄνους καὶ κατίνας· καὶ τὰ δέρματα τὰ εἰς τὰς βίβλους εἰσερχόμενα ἦτοι τὰς βεβράνας. 30

Ἐὰν ζ' ὑπολειφθῶσιν, Σελήνης ἐστίν· ἔστι δὲ τῇ χροιά ὑποβενετίζον, ὅσον τὸ λαζουρόν, τετράγωνον, ἰσχυρόν, κοντόν, εὐοσμον, ὑγρόν, ἀκρόκυφον δέ· ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν μετάλλων καὶ τῶν μεταλλευόμενων τῷ πυρὶ ἄσημον τὸν μὴ φορούμενον οὔτε ὑπὸ γυναικῶν οὔτε ὑπὸ παίδων· ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν κηπευομένων μηδικὴν καὶ χόρτον χλωρόν καὶ λίνον τὸν 35

8 ἀνακακαβαία * *Iolus arbor*, Ducangius, vol. II, in *Addendis*, p. 16. δέυκοκία ignotum (δέυα *fagus*). 9 καὶ suppl. καὶ ὄσμων cod. 10 κύνας] * *codex ni fallor καύας*, Bassi. 11 ἀνέρραστρα cod. 12 εὐόσμενον cod. An εὐοσμον? cf. I. 32. 14 ἔτι corr. Kroll : ἐπὶ cod. 17 μυράπια genus *piri* latine quoque *myrapia* dictum; cf. *μυραπίδια*, *Geopon.*, 10, 76, 11. κυδώνια δωράκια (ut videtur) cod. 17 ἀπὸ' cod. 20 Post σικύας *semilinea vacua*. 21 πυρόν cod. 26 ὄσπρια conl. Kroll. 27 ἄσημον = ἀργύριον : hic ὁ ἄσημος eodem sensu. 29 post ὄρνεα *lacuna in codice semilinea vacua significatur. fort. κάττας legendum vel ἡμίονος?* 30 εἰσερχόμενος cod. βεβράνας = *membranas*.

νηθόμενον· καὶ πᾶν δένδρον γινόμενον εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὄρέων· καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὰς κόρας· καὶ τῶν τετραπόδων τοὺς βόας· καὶ τὰ τῆς μετάξης νήματα· καὶ τὰ ἐν τοῖς Πέρσας γινόμενα.

Ἐὰν η' ἀπολειφθῶσιν, Ἡλίου ἐστίν· ἔστι δὲ ἐρυθρόν τῇ χροιά· 5 ὑποπρασινίζον, κοντόν, ἰσχυρόν, καθαρὸν, δριμύ, θερμόν, Ξηρόν, οὔτε μὴν γέμον, οὔτε κοῦφον· ἔχει δὲ ὀπὴν· ἔχει οὖν τῶν τοῦ ὕδατος μετάλλων ὑάκινθον πυρρόν· τῶν ὄφρων τὸν ἰόν· καὶ πᾶν θερμόν καὶ πᾶν γινόμενον εἰς γῆν θερμὴν· τῶν δὲ μετάλλων τοῦ πυρός τὸν σίδηρον, τὸν μόλυβδον καὶ πάντα τὰ τῆς ἀνατολῆς· καὶ τὰς μέταλλους τὰς μὴ 10 πολυτίμους· καὶ τῶν δενδρικών πᾶν τὸ μὴ φαινόμενον τὰ ὅσα αὐτοῦ ὅσον κάρνα, στρόβιλον, ἀμύγδαλα, καὶ πᾶν ὡς ἐπὶ σκευαρίου εἰργασμένον, ὡσαύτως καὶ τὰ ἀλφίτα καὶ τὸ κοριόσπερμον· καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τοὺς βασιλεῖς καὶ μεγάλους καὶ ἐξουσιαστὰς ἄνδρας· τῶν δὲ ἔρπετων, πᾶν τὸ ἔχον πολλοὺς πόδας· τῶν δὲ τετραπόδων ἵππους, 15 βορδόνια· καὶ τὰ γινόμενα ἐν πᾶσι τοῖς κλίμασιν. F. B.

F. 113. Ζα'. Ἰουλιανοῦ Λαοδικέως περὶ πολέμου ¹.

Πολέμου δὲ ὄντος, πόλεμος μὲν ὁ Ἄρης ἔσται· οἱ δὲ ἐπιόντες ἀφ' ὧν φέρεται ἢ ἀπορρεῖ ἦτοι σωματίων ἢ κατὰ ἀκτῖνα· οἱ δὲ πολεμούμενοι, οἷς συνάπτει· εἰ μὲν οὖν ἀπὸ ἀγαθῶν φέροιτο, δικαία ἢ ἔφοδος· 20 εἰ δὲ ἀπὸ κακοποιῶν, ἀδικος· καὶ ἀπὸ μὲν αἰρετιστῶν ἀπορρέων ἢ συνάπτων, ὁμογενεῖς τοὺς μαχομένους δηλώσει· ἀνθαιρετισταῖς δὲ συνάπτων ἢ ἀπορρέων, οὐχ ὁμοφύλους· καὶ ταπεινούμενος μὲν, οὐ μέγαν ποιήσει τὸν πόλεμον, ὑποῦμενος δέ, μέγαν· καὶ ἐν μὲν τροπικοῖς ἢ ἐπίκεντρος ἔνδοξον, ἐν δὲ στερεοῖς ἢ ἀκεντρος οὐκ ἔνδοξον· καὶ 25 πάλιν στηρίζων μὲν ἢ αὐτὸς ἢ οἱ συναπτικοί, πολυχρόνιον, μὴ στηρίζοντες δέ, ὀλιγοχρόνιον· καὶ μεσουρανῶν μὲν, περὶ ἀρχῆς πολεμῆν φησί, ὠροσκοπῶν δέ, περὶ ζωῆς, δύνων δέ, περὶ βλάβης, ὑπόγειος δέ, περὶ γῆς ἢ τάφων· ἐν δὲ τῷ θ' περὶ θεῶν ἡμελημένων ἢ νόμων, ἐν δὲ τῷ γ' περὶ γένους ἢ θεῶν θηλειῶν, ἐν δὲ τῷ ζ' περὶ ἀκρωτηριασμοῦ

6 Ἡλίου εἰσιν ἐστίν· ἐστὶ cod. 7 πυρόν cod. 16 *Titulus est Vaticani, f. 87* : Περὶ πολέμου A. 18 φέρεται ἢ omis. Mai. ἦτοι σ. ἢ κ. ἀκτῖνα omis. A. δὲ omis. A. 19 οἱ μὲν Mai. 20 ἐρετιστῶν Mai. ἢ A : τε καὶ Mai. 21 δηλῶν Mai : ἀντρετισταῖς δὲ M : ἀπὸ δὲ ἀνθαιρετιστῶν A. 23 καὶ ἐν μὲν τροπικοῖς Mai : ἐν τροπικῷ A. 24 ἐπίκεντρον A. δὲ omis. A. 24-25 καὶ πάλιν Mai : εἰ A. 25 μὲν ἢ α. ἢ οἱ συναπτικοὶ omis. A. 25-26 στηρίζων A. 27 δὲ (bis) omis. A. ὑπόγειος A : ἐν δὲ τῷ δπ' (sic) Mai. 28 δὲ omis. A. 29 θηλειῶν θεῶν Mai. δὲ omis. A.

¹ *Tria haec de bello fragmenta edidit Angelo Mai (Script. vet. nova collectio, t. II, 1827, p. 675-7), codice Vaticano 1056, saec. XIV usus (cf. Catal., IV, p. 102, n° 2). Quae hic simul cum aliis Iuliani excerptis repetere visum est, praesertim cum codicis Angelici textus saepe correctior sit Maii editione, quae interdum vix ac ne vix quidem intellegi potest.*

τινος καὶ ἀδικίας, ἐν δὲ τῷ β' περὶ ὑπηκόων, ἐν δὲ τῷ ἀγαθοδαιμονη-
τικῷ διὰ φιλίαν ἢ τέκνα, ἐν δὲ τῷ ε' διὰ γυναῖκα ἢ πόλιν, ἐν δὲ τῷ β'
διὰ χρημάτων, ἐν δὲ τῷ η' διὰ ἀρχαῖα ἢ νεκρικὰ πράγματα· ὑπαυγος
δὲ ὢν ὁ Ἄρης δόλωσ' ἀνύσει τὸν πόλεμον, ἀνατολικὸς δὲ φανερώσ', ἐν
τροπικοῖς δὲ δημοσίαι, ἐν δισώμοις μετὰ πολλῶν· καὶ Ἑρμῆς μὲν 5
προσνεύσας οἷς συνάπτει ὁ Ἄρης καλῶς μὲν καὶ μετὰ ἀγαθῆς μαρτυ-
ρίας προδώσει τὰ τῶν ἐπιόντων τοῖς πολεμουμένοις, τῇ δ' ἀπορροία
συσχηματισθεὶς τὸ ἐναντίον ποιήσει· καὶ ὑπαύγου μὲν ὄντος τοῦ
Ἑρμοῦ λήσεται ὁ προδούς, ἀνατολικοῦ δὲ οὐ λήσεται· ἐν ἐτέρῳ δὲ ὢν
ζωδίῳ Ἑρμῆς ἀνατολικὸς καὶ ἀκάκωτος φανερώσ' τῷ προδόντι ἀπο- 10
φυγὴν παρέξει· εἰ δὲ τὸν τοῦ ζωδίου κύριον σὺν ἑαυτῷ ἔχη, συλ-
λήπτωρα ἔξει· καθυπερτερηθεὶς δὲ ὑπὸ μὲν ἀγαθῶν, κἂν ληφθῇ, οὐδὲν
πέισεται, ὑπὸ δὲ κακοποιῶν, κολάσθησεται· μαρτυρουμένου δὲ τοῦ
καθυπερτεροῦντος ὑπὸ μὲν Διὸς ὑπὸ μεγάλου προσώπου, ὑπὸ δὲ
Ἥλιου ὑπὸ πλήθους ἢ δημοσίαι, ὑπὸ δὲ Ἄρεως ὑπὸ στρατηλάτου ἢ 15
στρατιώτου.

F. C.

εβ'. Περὶ πολέμου ἄλλη σκέψις.

Πάλιν οἱ μὲν ἐπιόντες ἀπὸ τοῦ ὠροσκόπου ληφθήσονται, οἷς δὲ ἐπία-
σιν ἀπὸ τοῦ δύνοντος, τὸ αἴτιον ἀπὸ τοῦ μεσουρανήματος, ἢ ἐκβασίς
ἀπὸ τοῦ ὑπογείου· τὰ φρούρια ἐλέσθαι καὶ τὰς συμμαχίας οἱ περιέ- 20
χοντες τοὺς τόπους δηλοῦσιν καὶ ὑφούμενοι μὲν ἢ προστιθέντες πρόσ-
θεσιν αὐτοῖς σημαίνουσι, ταπεινούμενοι δὲ ἢ ἀφαιρουντες καθαιρεσιν
τειχῶν μὲν ἢ ἐγγαίων, ὅταν Κρόνος περιέχων κακῶται, μηχανημάτων
δὲ ὅταν ὁ Ἑρμῆς, ἱερῶν δὲ ἢ ναῶν, ὅταν ἡ Ἄφροδίτη, τοῦ δὲ ἐδάφους,
ὅταν ἡ Σελήνη, συμμαχῶν δέ, ὅταν ὁ Ζεὺς, δήμου δέ, ὅταν Ἥλιος· οἱ 25
δέ, τοῦ ὠροσκόπου καὶ τοῦ δύνοντος δεσπότηται, εἰ καλῶς πρὸς ἀλλή-
λους σχηματισθεῖεν ἢ ἐν κοινῷ ζωδίῳ εἶεν, διαλλαγῆσονται οἱ πολε-
μισταί· καὶ τετραγωνιζόμενοι μὲν ὑπὸ ἀγαθοποιῶν ἐπὶ συμφέροντι,
ὑπὸ δὲ κακοποιῶν ἐπὶ λύμῃ· τῶν δ' ἐπαναφορῶν οἱ δεσπότηται εἰ
ταῦτά πάθοιεν, σύμμαχοι αὐτοὺς διαλλάξουσι· ἐκλείψεως δὲ γενομένης 30

1 δὲ omis. A ac sic deinceps. 1-2 ἀγαθοδαιμονητικῷ (τικῷ non omnino cer-
tum) A: σ' Mai. 3 ἀρχαῖα Mai: ἀρχήν A. 3-4 ὑπαυτος (sic) δὲ ὢν ὁ Ἄρης Mai:
κρυπτόμενος cel. omis. A. 4 φανερωῖ Mai. 7 ἀπορία Mai. 8 τοῦναντίον Mai.
ὑπαύτου Mai. 9 ἂν λύσεται? 10 Ἑρμῆς omis. A. προδίδοντι A. 11 παρέ-
ξονται A. 11-12 αὐτῷ ἔχει συλλήπτωρα A. 12 καθυπερτερηθεὶς A: τερηθεὶς Mai.
13 κακῶν A. 14-15 μεγάλης κεφαλῆς. Ἥλιος δὲ A. 15 ὑπὸ δὲ omis. A. 15-16 στρα-
τηλάτου ἢ στρατιώτου A: στρατιωτικοῦ προσώπου Mai; cf. infra p. 189, 2-3.
17 περὶ πολέμου omis. A. 19 ἀπὸ του (alterum) omis. Mai. 20 τοὺς φρουροὺς δὲ
ἐκουσίως (?) A. 20-21 περισχόντες Mai. 21 καὶ omis. A. 23 κακοῦται cod. 25 δὲ
(post δήμου) omis. A. 25-26 εἰ δὲ οἱ Mai. 26 εἰ omis. A. 27-28 πολεμοῦντες Mai.
28 καὶ omis. A. ἀγαθῶν A. 29 εἰ δ' ὑπὸ A. ἐπ' ἀναφορῶν Mai. 30 ταῦτα A:
τοῦτο Mai.

σεληνιακῆς μὲν πολὺς φόνος ἔσται, ἡλιακῆς δὲ παντελῆς ὄλεθρος, ἢ
πρὸς τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων· ἔσται δὲ οἷς ἂν προσοικειωθῇ ἢ
ἐκλείψις· καὶ εἰ μὲν ἀμφοτέροις προσοικειωθῆι, ἀμφοτέροις κακῶς
γενομένη, *** ἀσύμφορος τοῖς ἐπιούσιν, εἰσβάντων δὲ εἰς τὴν πολεμίαν
5 τοῖς πολεμουμένοις· καὶ περὶ σεισμοῦ δὲ τὸ αὐτὸ λέγομεν, σάλπιγγός
τε ἢ δοκίδος ἢ κομήτου· οἱ δὲ ἀνωμαλοῦντες τῶν ἀστέρων, οἷς ἂν
προσγένωνται, ἐκείνοις ἀνωμαλίσειν μαντεύονται· μεταβαίνοντες δὲ ἢ
ἀναποδίζοντες οἱ μὲν τοῦ ὠροσκόπου δεσπότηται πρὸς τὸν κύριον τοῦ
δύνοντος, οἱ δὲ τοῦ δύνοντος πρὸς τὸν τοῦ ὠροσκόπου, μετανάστασιν
10 αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους σημαίνουσιν· εἰ δὲ ἐν οἰκείοις ὄντων τόποις,
οἷον Διὸς μὲν ἐν Ἰχθύσι, Ἄρεως δὲ ἐν Κριῷ, φαίνονται τις τότε τοῦ
ἀστέρος προποδίζων καὶ ἀναποδίζων εἰς τὰ εἰρημένα δύο ζῆδια αὐτῶν,
διὰ μέσου τινὲς ἔσονται ἦτοι προδιδόντες ἢ φιλοποιούντες, καθὼς
ἂν ἢ μαρτυρία λέγη· καὶ εἰ μὲν ἀγαθοποιὸς τύχοι ἢ ὑπὸ ἀγαθοῦ κατο-
15 πτεύοιτο, εἰλικρινῆς καὶ ἀδόλος ὁ διὰ μέσου ἔσται· εἰ δὲ κακοποιὸς καὶ
ὑπὸ κακοποιῶν βλέποιτο, δόλιος καὶ ἀλλοπρόσαλλος· ἔνθα δ' ἂν μετα-
βάς ἀγαθοποιηθῇ, ἐκείνῳ πιστὸς ἔσται· καὶ ἀπὸ μὲν οἰκείων εἰς ἀλλό-
τρια μεταβαίνων, ὑπὸ τῶν οἰκείων πεμφθήσεται πρὸς τοὺς ἀλλοδαπεῖς,
εἰ δ' ἀπ' ἀλλοτριῶν εἰς τὰ ἴδια, ὑπὸ τῶν ἀλλοτριῶν πρὸς τοὺς οἰκείους.
20 ἐν δὲ αὐτῷ τῷ ζωδίῳ τὸν προποδισμὸν ἢ τὸν ἀναποδισμὸν ποιού-
μενος καὶ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ <τοὺς> τὰ πρόσωπα τῶν πολεμούντων
σημαίνοντας ἀστέρας ἐπὶ τόπου, διαγγελεῖ ἃ ἑκάτεροι βούλοιντο· καὶ
Ἑρμῆς μὲν κήρυκος πρόσωπον ἐφέξει, Ζεὺς δὲ ἡγεμόνος, Ἄρης δὲ
στρατιώτου, Κρόνος δὲ πρεσβύτου ἢ ἐντίμου, Ἥλιος δὲ δημάρχου,
25 Ἄφροδίτη δὲ θεῶν ἢ εἰκόνων θεῶν, Σελήνη δὲ στοιχείων ἢ φυτῶν,
οἷον ὡς ὅταν κλάδους πέμποντες ἢ γῆν καὶ ὕδωρ ἰκετεύουσι τοὺς κρείτ-
τονας· καὶ γυναῖκας δὲ αἰ αὐταὶ δηλώσουσι, τουτέστι ἢ τε Σελήνη καὶ ἢ
Ἄφροδίτη· πολλάκις γὰρ καὶ γυναῖκες ἐν τοιαύταις ὑπηρεσίαις μεσι-
τεύσασαι διήλλαξαν ἑκατέρους, οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ πρὸς Σαβίνους τῶν
30 Ῥωμαίων πολέμου αἱ γυναῖκες τὴν εἰρήνην ἐν μέσῳ τῶν στρατοπέ-
δων παρελθοῦσαι ἐβράβευσαν ἑκατέροις.

F. C.

1 μὲν omis. A. 4 Lacun. sign. Kroll. τὸν πόλεμον A. 5 ταῦτα λέγω A. 6 δὲ
omis. A. 7 ἐκείνου Mai. ἀνωμαλίσειν A (ἀνωμαλίζω cum ἀνωμαλέω confudit
librarius); cf. infra p. 1, 21, 12. 9 οἱ δὲ A: ἢ οἱ Mai. μετανάστασιν corr.
Boll: μεταστάντων cod. 11 Ζεὺς εἰ Ἄρης Mai. 11-12 τότε τοῦ ἀστέρος
omis. A. 12 τὰ εἰρημένα omis. A. αὐτῶν omis. A. 13 ἦτοι ἢ A. 14 τύχη
codd. 15 εἰλικρινῆς καὶ ἀ. A: ἀδόλος καὶ ἀληθῆς Mai. κακῶν A. 16 κακῶν
A. 16-17 κλέπτοιο δολικὸς καὶ ἀλλοτριπρόσαλλος· ἔνθα δ' ἀγαθοποιῇ Mai.
18 ἀλλοδαπεῖς Mai: ἐταίρους A. 20 ἐν Mai: ἐὰν A. 21 τοὺς suppleni. 22 ἀστέ-
ρας omis. A. δι' ἀγγέλου ἑκάστου βούλοιντο A. βούλοιντο Mai. 23 ὑφέξει A.
δὲ omis. A. 24 δὲ omis. A. 25 εἰκόνων τούτων A. 26 ὡς omis. A; at cf. v. 29.
ὑδωρ τούτους ἰκετεύουσι ἢ δυσωποδοσι A. 27 δὲ omis. A. 30-31 τοῦ στρατο-
πέδου A. 31 Iulianus exempla ex prisca historia petita afferre solet; cf. Catal.,
IV, 105, 20.

εγ'. Περὶ ἀναλύσεως πολέμου.

Τὸν δὲ χρόνον τῆς ἀναλύσεως τοῦ πολέμου εἰπεῖν μὲν τρανῶς καὶ βεβαίως οὐ ῥᾶδιον· στοχάσασθαι δὲ μόνον ἀπὸ τε τοῦ οἰκοδεσπότη τοῦ ὑπογεῖου καὶ ἀπὸ τῶν ἐπὶ τοὺς τοῦ Ἄρεως τόπους ἢ τετράγωνα παραγινόμενων, ὡς τῶν μὲν ἀγαθοποιῶν κατάλυσιν τῷ πολέμῳ φερόντων, ὅταν ἐλεύθεροι καὶ ἀκάκωτοι ἔρχωνται καὶ ἐν στερεοῖς ὤσιν, ἵνα μὴ πάλιν πολεμήσωσι, τῶν δὲ κακοποιῶν ἐπίτασιν, καὶ μάλιστα εἰ παρ' αἴρεσιν εἶεν ἢ ἐπιτείνοντο πρὸς κάκωσιν. τὰ δὲ πρὸς ἡμέραν ἐκάστῳ συμβαίνοντα γνωσθήσονται ἀπὸ τῶν παρόδων τῆς Σελήνης, σκοπούντων ἡμῶν πῶς ἐσχηματίζετο πρότερον ἢ σχηματίζεται νῦν πρὸς τὴν ἐκατέρου τῶν δύο μερῶν καταρχήν, τῶν μὲν ἐπιόντων ἀπὸ τῆς ἐξόδου αὐτῆς, τῶν δὲ πολεμουμένων ὅτε αὐτοῖς εἰσβεβλήκασιν οἱ πολέμιοι ἢ εἰσβεβληκῆναι διηγέλησαν. καὶ ἐκ τῶν τῷ Δωροθέῳ ἐν τοῖς ἔπεσιν εἰρημένων περὶ τοῦ « πῶς πράξας ἐπανήξει¹ » δυνατὸν ἐστι σκοπεῖν, εἴτε οἱ πολεμοῦντες κρατοῖεν, εἴτε οἱ πολεμούμενοι· γενέσεως δὲ τῆς πολεμουμένης ὑπαρχούσης πρὸς ἐκείνην δεῖ τὴν κρίσιν ποιεῖσθαι τοῦ μέλλοντος· εἰ δὲ καὶ τοῦ ἡγεμόνος τις διαγινώσκῃ τὸ θέμα, ἀνευδοκίαστος καὶ βεβαία ἔσται ἢ τοῦ ἐσομένου πρόγνωσις· ἐπὶ γὰρ τοὺς φωστῆρας αὐτῶν ἢ τοὺς κακοποιούς ἢ τὴν τετραγώνων κατάγουσιν ἐκ τῶν μηνῶν, ἐπεμβαίνοντες οἱ ἀγαθοποιοὶ εἰρήνην αὐτοῖς ἢ ἀνεσιν μαντεύονται.

F. C.

F. 118v. οδ'. Ἐρμοῦ περὶ κατακλίσεων.

Ψήφισον τὸ ὄνομα τοῦ ἀρρώστου καὶ τῆς ἡμέρας ἐν ἣ κατεκλίθη καὶ τὰ ζ' φωνήεντα καὶ τὴν τοῦ μηνὸς ἡμέραν, καὶ πάντα μίξας μέρισον παρὰ τὸν γ', καὶ ἂν μὲν ἐν ὑπολειφθῇ, ταχέως ὑγιαίνει· ἂν δὲ δύο,

2-3 μὲν κατ' ἀποτομὴν οὐ ῥᾶδιον A. 3 δεσπότη Mai. 4 τῶν ἀστέρων, in marg. γρ. τοῦ Ἄρεως A. τετραγώνων Mai. 5 μὲν omis. A. 6 ἵνα A : ἄ Mai. 8 ἐπιτείνοντο Mai. ἐπιτείνοντο A. 8 τὰ Mai : τὸ A. 9 σημαίνοντα, in marg. γρ. συμβαίνοντα A. 10 ἡμῶν omis. A. πρότερον εἰ νῦν superscr. A. 10-11 πρὸς τὴν ἐκδότην καταρχήν sed in marg. sicut Mai, A. 11 ἀπὸ τῆς superscr. A. 12 αὐτῆς superscr. A. 12-13 διηγέλησαν οἱ πολέμιοι (οἱ πολ. superscr.). Post διηγέλησαν aliquid deesse videtur. 13-14 ἢ εἰσβεβλ. - εἰρημένων omis. A, qui haec habet : καὶ ἀπὸ τοῦδε πῶς πρ. ἐπ. ἀμφοτέρων σκοπεῖν προσέσθαι εἴτε κρατοῦσιν οἱ ἐπιόντες εἴτε καὶ μή. 15 κρατεῖεν Mai. 16 ἐκείνων codd.; corr. Kroll. 16-17 δεῖ μέλλοντος] ἢ κρίσις cet. omis. A. 17 διαγινώσκει A. 18 καὶ βεβαία omis. A. ἔσται - ἢ πρόγνωσις superscr.; in textu : ἢ ἀπόφασις A. 19-20 αὐτοῦς ἢ τοὺς κακοποιούς ἢ τετραγώνους, εἰ κατάρχουσιν ἐτῶν ἢ con. Boll. De ἐπεμβάσει cf. Kroll, *Gött. Gel. Anzeig.*, 1900, p. 971. 20 ἐτῶν καὶ Mai : ἐκ τῶν A.

¹ Capitulum Dorothei * De absentis reditu, ex arabica lingua in latinam versum invenitur in *Libro Novem Iudicium in Iudiciis astrorum* a Petro Liechtenstein Venetiis a. 1508 edito, f. 74^v (= p. 546, edit. a. 1571).

βραδέως· ἂν δὲ γ', ἀπόλλυται. οἶον Νόννος· ἢ ψήφος γίνεται υζ', τοῦ μηνὸς γίνονται γ', τῆς δὲ ἐβδομάδος ἡμ(έρα) Ἄρεως ἔχει ψήφον ,αρς', προσθῆς καὶ τὰ ζ' φωνήεντα ἂ ἔχουσι ψήφον ,αρςδ', γίνονται ,βωζγ' μεριζόμενα παρὰ τὸν γ', ὑπολείπεται ἐν καὶ οὗτος ταχέως ὑγιαίνει.

F. B.

F. 120. οζ'. Περὶ ἀποδήμου ἀνακομιδῆς¹.

Τῶν ζωδίων τὰ μὲν τροπικὰ τοῖς μεταβολῆς χρήζουσιν ἀρμόζει, προσώποις δὲ ὀχλικοῖς, πράγμασι δὲ δημοσίοις, τόποις δ' ἐπιφανέσιν, τρόποις δὲ τὰ μὲν ὑψηλὰ δικαίοις, ὁ δὲ Καρκίνος ὀχλοχαρῆσιν οὐκ ὀρθῶς, ὁ δὲ Αἰγόκερως κούφοις, δυσκαταλήπτοις· τὰ δὲ στερεὰ πλαγίαις χρεῖαις ἀρμόζει, προσώποις δὲ ἀνεπιφάντοις μὲν, οὐ πάντῃ δ' ἀδόξοις, πράγμασι δὲ βεβαίοις, σκληροῖς, ἐπιμόχοις, τόποις δὲ τραχέσιν· ὁ δὲ Ὑδροχόος ὑγροῖς ἢ παρύγροις, τρόποις δὲ ὡσάν ἕκαστος φύσει ἔχη, τὰ δὲ δίσωμα τοῖς χρήζουσιν ἢ πρόσωπον ἀντὶ προσώπου ἢ τὸν ἀντὶ τόπου ἢ χρόνον ἀντὶ χρόνου ἢ πρᾶγμα ἀντὶ πράγματος, προσώποις δὲ πολλοῖς, πράγμασι δὲ ποικίλοις ἢ διπλοῖς, τόποις δὲ τοῖς μὲν τραχέσι, τοῖς δ' εὐθηνουμένοις. καὶ ὅλως τὰ μὲν ἡμερινὰ ταῖς ἡμεριναῖς καταρχαῖς ἐπιτήδεια, τὰ δὲ νυκτερινὰ ταῖς νυκτεριναῖς, τὰ δὲ ἀρσενικὰ ἀνδράσι, τὰ δὲ θηλυκὰ θήλεσι, τὸ δὲ διὰ Κριὸν Λέοντα τοξότην τρίγωνον βασιλευσι, τὸ δὲ διὰ Δίδυμον Ζυγὸν Ὑδροχόον ἄρχουσι, τὰ δὲ ὑποτακτικὰ ὑπερησῖαις, τὰ δὲ λογικὰ λογικοῖς, τὰ δὲ ἄλογα ἀλόγοις [f. 120v], τὰ δὲ Ἑρμαϊκὰ ἐμπόροις ἢ ἐρμηνεύσι, τὰ δ' ὑγρὰ τοῖς δι' ὑγρῶν ἐργαζομένοις, τὰ δὲ πυρώδη τοῖς διὰ πυρός, τὰ δὲ στερεὰ τοῖς ἐπὶ διφροῖς ἢ κτηναγωγῖς, τὰ δὲ ἰσημερινὰ τοῖς διὰ σταθμῶν, τὰ δὲ διφυῆ ἢ δίσωμα ταῖς κοινωνίαις ἢ τοῖς δύο μετιούσιν ἔργα καὶ τῶν ἀστέρων δὲ οἱ κατὰ β' τῆς αὐτῆς αἰρέσεως ἐστῶτες ἢ ἐν ἐπικοινωνίαις· τὸ γὰρ ἐναντίον διάλυσιν φέρει. τὰ δὲ

1 ἀπόλλυται cod. 2 κνάρως cod.; corr. 3 αρ' cod.; corr. Summa litterarum non est 1100 sed 1106. 4 ,βωζγ' cod. Numerus 2293 sanus non est, nam 490 + 3 + 1106 + 1294 = 2893, ergo ,βωζγ' scripsimus. 6 Codicem A(ngelicum) usque ad p. 190, 6 ipse descripsi: reliquam partem comiter mihi misit Dominicus Bassi. 11 ἀρμόζει cod., cf. 7. 14 φύσεως con. Kroll. 25 διφυᾶ cod. 26 χρόνων ut vid. cod.: ἀστέρων corr. Bidez.

¹ Titulus ad extremam tantum capituli partem convenit (cf. p. 192, 18 ss.). Quod iam animadvertit lector quidam qui in margine codicis Angelici scripsit: Κεφάλαια διάφορα χρήσιμα εἰς διαφόρους χρήσεις. Revera excerpta esse ex opere Iuliani Laodicensis crediderim, cuius nomen et in titulis capitum Περὶ πολέμου (supra p. 183, 15) omissum est. Nam p. 190, 6 legitur Πάλιν δὲ ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς λέγει, etsi prius in textu astrologus ille non commemoretur. Haec coniectura ideo quoque quadrare videtur quod p. 190, 6 verba quaedam Procli anno 484 mortui proferuntur. Scimus enim Iulianum extremis saeculi V annis scripsisse. Vide supra p. 171, infra p. 195; cf. etiam ad 189, 23.

ἄφωνα ἔχεμυθίαις, τὰ δὲ ἐμφωλεύοντα ἵππονομευταῖς, τὰ δ' αἰνιγματώδη μεθοδευταῖς, γεωργοῖς δὲ τὰ χερσαῖα καὶ ὁ Στάχυς. οἰκοδόμοις δὲ ἢ τοκισταῖς τὰ πολυανάφορα καὶ τῶν ἀστέρων οἱ ἀναβαίνοντες τῷ πλάτει καὶ τῷ ὑψώματι καὶ οἱ προσθετικοί, θεμελιουργοῖς δὲ ἢ ὀφειλέταις τάναντία, τὰ δ' ὀρθὰ συνθήκαις, ταῖς δὲ παραβα- 5 σίαις τὰ πλάγια, ὀρνιθοθήραις ἢ καταβάταις τὰ πτερωτά, δραπέταις τὰ τοῦ Ζηδιακοῦ ἐκτός, τὰ δὲ λατρῶδη κολακείαις, ἀθυμίαις τὰ ἀσελγῆ καὶ ὁ Ὑδροχόος διὰ τὴν ῥύσιν, σαλπικταῖς ἢ αὐληταῖς κατὰ ἀντιπάθειαν τὰ ἄφωνα, παλαισταῖς τὰ Ἑρμαϊκά, μάλιστα <οἱ> Δίδυμοι Ἀπόλλων γὰρ καὶ Ἡρακλῆς οὔτοι. 10

Καὶ ἐκ τῶν τῆ Σελήνη παραβαλλόντων τὸ ὅμοιον γινωσθήσεται· στεφανοφρίαις μὲν γὰρ ὁ Στέφανος ἀρμόσει, ἢ δ' Ἀργῶ πλοῖζομένοις, δημοσίοις δὲ ὁ Περσεύς καὶ ἢ Ἀνδρομέδα, κτηναγωγοῖς οἱ Ὀνοι, κυνηγοῖς ὁ Λαγῶς, ὁ Κύων, ὁ Ὠρίων, αἰπόλοις ἢ Αἰξ καὶ οἱ Ἐριφοί, 15 ἰκέταις ὁ ἐν Γόνασιν, εὐωχίαις ὁ Κρατήρ, ἐρασταῖς ὁ Ἀριάδνης στέφανος καὶ ἡδυπαθέσιν καὶ ἀγωνισταῖς, ἱερεῦσι τὸ Θυματήριον, οἰωνισταῖς ὁ Ἀετός, ὁ Κόραξ καὶ τὰ περὰ τῆς Παρθένου, ἵππευσιν ὁ Κένταυρος καὶ ὁ Τοξότης, ἵπποδρομίαις ὁ Πήγασος, ἢ κεφαλὴ τοῦ Ἴππου, ἀκοντισταῖς ὁ Τοξότης, ὁ Ὀϊστός, ἢ Κάλπις, μουσικοῖς ἢ Λύρα, τελεταῖς θεῶν ἢ ὑπηρεσίαις οἱ Φρύγιοι Αὐλοὶ καὶ τὰ Κύμβαλα, 20 δαδουχίαις ὁ τὰ λύχνα φέρων, γεωργοῖς τὸ Ἄροτρον, ὁ Στάχυς· ταῦτα δ' ἡμῖν καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ Μυρλεανὸς [ὁ] ἐν τῇ Βαρβαρικῇ Σφαίρα δεδήλωκε. τὰ δὲ ζῦδια καὶ ὁποῖας ἕκαστα φύσεώς τε καὶ ἐνεργείας ἐστίν, ὅ τε Τρισμέγιστος Ἑρμῆς καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου ἐδίδαξαν· εἰ δέ τις καὶ τὰς μορφώσεις τῶν δεκανῶν ἐξετάζειν ἐθέλοι, οὐκ ἂν 25 ἀμαρτάνοι πρὸς τὸ ὅμοιον αὐτὰ λαμβάνων.

Τῶν δὲ πλανωμένων Ἥλιος μὲν βασιλευσί ἢ δῆμοις ἢ ἀξίαις ἐπιτήδειος ἢ ἐλέγχοις¹, πατράσι τε καὶ πατρώοις καὶ δανεισταῖς διὰ τὸ φωτίζειν τὴν Σελήνην, δανειζομένοις ὅταν ἢ Σελήνη ἀποκρούῃ. τινὲς δὲ τὸ ὑναντίον εἰρήκασιν. ἢ δὲ Σελήνη βασιλίσσαις μητράσι, θείαις, 30 μάμμαις καὶ αὐξίφωτουσα μὲν ἀπὸ συνόδου ὑγροῖς, ἀπαγέλοις, ἀρχομένοις, νεωτέροις, πανσέληνος δὲ μεσήλιξι, λήγουσα δὲ γέρουσι

1 ἵππονομεύταις cod.; corr.; verbum novum, sed ἵππονομεύς αἰγονομεύς inveniuntur: ἵππονομεύταις finis hexametri erat. 4 πλ(ᾄται) compendio cod. Legendum πόλῳ? 6 καταβάταις, τα superscr.. cod. 7 ἀθυμίαις vix sanum. 8 σαλπικηταῖς ut vid. cod. 9-25 Cf. Boll, *Sphaera*, p. 543 s. 9 Ἑρμαϊκά] cf. p. 187, 22. οἱ suppl. Boll. 16 ἡδυπαθείς cod. 18 ἵπποδρομίαις ex ἵπποδρομοῖς corr., cod. 22 μυρλεανὸς cod. De Asclepiadis Myrleani Sphaera barbarica, cf. Boll, *l. c.*, p. 544 s. Albin. Müller, *De Ascl. Myrl.*, Lipsiae, 1903, p. 22 ss. 30 ματρῶσι cod. 31 ὑγρός est puer tener. ἀπαγελ(οις) cod.: ἀπάγελος est adulescens minor XVII annos natus (Hesych.). 32 πλησιοσέληνος cod.

¹ In epitaphiis Sol saepe invocatur ut eum qui iuvenem dolo malo interfecit, indicet; cf. notulam meam ad titulum ex Amiso Ponti in *Rev. études gr.*, 1904.

κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς ἀποστάσεως· ὁ δὲ Ζεὺς ἀρχουσι, βασιλευσί, υἰοῖς, δόξαις, [f. 121] τιμαῖς, πρεσβείαις· ὁ δὲ Ἄρης στρατιώταις, στρατηλάταις, ἀδελφοῖς, πολέμοις, σιδηρεῦσιν, ἀκμήνοις, θύταις, χειρουργοῖς. ὁ δὲ Κρόνος γεωργίαις, κληρονομίαις, ἐπιτρόποις, 5 πρεσβύταις, γέρουσι, πατράσι, πάπποις, † χρίνοις, εὐνούχοις, στολισταῖς, γεωμέτραις, μάγοις, παραχύταις, νεκροστόλοις, βυρσοδέψαις· καὶ εἰ μὲν τόπος ἢ φάσις γένοιτο ἔνδοξος, ἕκαστος ἀστὴρ τὰ τιμιώτερα ποιεῖ, εἰ δὲ τὸ ὑναντίον, ξμπαλιν· Ἀφροδίτη δὲ γάμοις, ἐπιθυμίαις, εὐμορφίαις, πορφυροφορίαις, μυροβαφίαις, ἀνθοπλοκίαις, 10 ὄρχησμοῖς, χάρισι, μούσαις· ὁ δὲ Ἑρμῆς σοφισταῖς, ῥήτορσι, παλαισταῖς, ἐμπόροις, ἱατροῖς, νομικοῖς ἢ ὄσοις διὰ λόγου πράττεται, δούλοισι, υἰοῖς νεωτέροις, πραγματευταῖς, φίλοις.

Ἐπὶ τῶν ἀστρῶν οἱ μὲν εἰς ὕψος ἐρχόμενοι ἢ ὑψούμενοι οἶον Ἀφροδίτη ἐν Ὑδροχόῳ ἢ ἐν Ἰχθύσι προκοπαῖς· οἱ δὲ ταπεινούμενοι, 15 ἀποπτῶσιν· οἱ δὲ ὕπαυγοι καὶ μάλιστα αἱ ἐκλείψεις τοῖς λάθρα τι πράττουσιν· ἀλλὰ καὶ αἱ σύνοδοι τῶν φώτων τὸ αὐτό. τοῖς δὲ τὰ ῥηθέντα μετ' ὀλίγον διαρρήδην θρυλλήσουσιν οἱ ἀπὸ κρύψεως ἐπιφάνειαν ἀνατολικὴν ἐρχόμενοι, ταῖς δὲ φανερώσιν οἱ ἀνατολικοί. ἐπὶ δὲ γενέσεως, ὡς φησι Δημόφιλος¹, τὰς μὲν ἀνατολικὰς φάσεις τῶν 20 ἀστέρων καὶ τὰ ὑψώματα καὶ τὰς κεντρώσεις πρὸς δύναμιν καὶ ἰσχύον καὶ ἐπιφάνειαν καὶ κατόρθωσιν πραγμάτων ἡγητέον, τὰς δὲ δύσεις καὶ ἀκεντρώτητας καὶ ταπεινώσεις πρὸς ἀτονίας καὶ ὑποταγὰς καὶ ἀπὸ ὑπερεχόντων καταβαρήσεις καὶ ἥττας καὶ πτώσεις, τοὺς δ' ἀναποδισμούς πρὸς ἐλαττώσεις καὶ φυγὰς καὶ ὑποκρίσεις, τοὺς δὲ στη- 25 ριγμούς πρὸς πλοῦτον καὶ βεβαιότητα καὶ παραμονὴν καὶ εὐστάθειαν καὶ εὐδαιμονίαν· καὶ ἀγαθοποιοὶ δὲ τῆς ὥρας καὶ τῆς Σελήνης δεσπύζοντες ἀγαθὸν σημαίνουσι.

Ὁ δὲ γε θεὸς Πρόκλος ὑπομνηματίζων τὰ περὶ προνοίας Πλωτίνου² οὕτω λέγει· αἱ μὲν ὑψώσεις τῶν ἀστέρων τῶν λαμπρῶν 30 σημεῖα πράξεων, αἱ δὲ ταπεινώσεις τῶν ἀφανῶν καὶ εὐτελῶν, καὶ τὰ μὲν κέντρα τῶν δυνάμεων, αἱ δὲ ἀποκλίσεις τῶν ἀποπτῶσεων· ἀναλόγως

1 An ὑποστάσεως? Sed de distantia a coniunctione loqui videtur. 2-3 Cf. supra Iulianum, p. 184, 15 ὑπὸ στρατηλάτου ἢ στρατιώτου. 3 πολεμοῖς con. Boll. 5 χρίνοις non capio. χρονοῖς con. Bidez. χλοῦναις "castratis", dubitanter con. Boll. 9 Cf. infra p. 212, 12 μυροπώλους ἢ ἀνθοπλόκου. 10 ὄρχησμοῖς cod. 11 ὄσα cod. 16-17 Exspect. μὴ ῥηθέντα vel κρυφθέντα. θρυλληθεῖσιν cod. 31 ἀνάλογον, in marg. ἀναλόγως cod.

¹ De Demophilo, cf. Boll in Pauly-Wissowa, *Realencycl.*, V, 147, n° 12.

² Hoc Procli opus hodie exstare non videtur. Idem sine dubio in scholiis ad Commentarios in Rempublicam Platonis (t. II, p. 371, 18 ed. Kroll) designatur verbis: ἐν τοῖς εἰς τὴν τρίτην ἐννεάδα. Tertiae enim Enneadis Plotini capita II et III de providentia agunt.

γὰρ ἔχει τὰ σημεῖα πρὸς ἄλληλα ὡς ἔχει καὶ τὰ ὦν εἰσι. ταῦτα σημεῖα·
κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν διαττόντων τὰ μὲν λαμπρὰ χρώματα τῶν
ἐπιφανῶν ἔργων σημεῖα, τὰ δὲ σκοτεινὰ τῶν ἐναντιῶν· καὶ τὰ σχήματα
δὲ καὶ αἱ κινήσεις ὡσαύτως διαφορὰς τύχωσιν ἢ προσνεύσεσιν ἢ
οἰκειώσεσιν καὶ ταῖς τοιαύταις ἀναλόγοις παρατηρήσεσιν.

Πάλιν δὲ ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς λέγει ὅτι οἱ στηρίζοντες μοναῖς
οἰκιοῦνται, παρολκαῖς δὲ καὶ [f. 121^v] ἀναχαιτισμοῖς οἱ ἀναποδίζοντες,
ταχυεργαῖς δὲ οἱ εὐθυποροῦντες, οἱ τοῖς φωσίν καὶ τοῖς ἀριθμοῖς
προστιθέντες κέρδεσιν ἢ προσλήψεσι βιωτικαῖς, οἱ δ' ἀφαιρῶντες
ἀφαιρέσεσιν ἢ ζημίαις, οἱ δὲ βραδέως κινούμενοι νωχελίαις, βραδυ- 10
τῆσιν, οἱ δὲ ταχέως ταχυτῆσι, δρόμοις, εὐπλοῖαις, οἱ δὲ κατὰ αἵρεσιν
τοῖς κατ' ἀξίαν καὶ κατὰ φύσιν, οἱ δὲ παρ' αἵρεσιν βιαίοις, ἀδίκοις, οἱ
ἐν ἰδίῳ τόποις κακούμενοι ἢ ἀναποδίζοντες τοῖς ἐπὶ τῆς πατρίδος
κακούμενοι, οἱ δ' ἐν ἀλλοτρίοις τοῖς ἐπὶ ξένης, οἱ ἀγαθοποιούμενοι
τοῖς καλοπραγοῦσιν, οἱ δὲ κακούμενοι τοῖς δυσπραγοῦσιν, οἱ δὲ μηδέ- 15
τερον πάσχοντες τῶν ἀστέρων τοῖς μέσως βιοῦσιν, οἱ δ' ἐκάτερον
τοῖς ἀνωμαλοῦσιν· ἀγαθοποιούμενα οὖν στάσει ἢ καθυπερτερῆσει τὰ
σημαίνοντα τὸ ζητούμενον πρακτικὰ ἔσται καὶ ἀφοβα, κακοποιούμενα
δὲ ἐπίφοβα καὶ ἀπρακτα, πλὴν εἴ τις καταμαντεύοιτό τινας· οὕτω γὰρ
οὐδὲν κωλύει. εἰ δὲ κατὰ αἵρεσιν καθυπερτεροῖτο ἢ τετραγωνίζοιτο ὑπὸ 20
μὲν ἀγαθοποιῶν, ἔπρακτα ἂν εἴη καὶ ἀφοβα, ὑπὸ δὲ κακοποιῶν
ἀπρακτὰ τε καὶ ἐπίφοβα, εἰ δὲ ἀναποδίζοιεν ἢ κρύπτοιεν οἱ κακοποιῶν,
ἀφοβα· αἱ δὲ διαμετρήσεις οὐδετέρων καλαί, ἐναντιώματα γὰρ σημαί-
νουσι, ἐλάσσω δὲ ἐν τούτοις τὰ ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἐναντιώματα· ἐὰν δὲ
ἀπὸ τῶν ἰδίων τόπων διαμετροῖεν ἢ κατὰ αἵρεσιν, οὐκ ἀπρακτοὶ ἔσονται, 25
ἀλλ' οἱ μὲν ἀγαθοποιοὶ δικαίως, Κρόνος δὲ καὶ Ἄρης μετὰ βίας ἀνύσουσι,
τὰ δὲ τρίγωνα βραδυτῆτα μὲν ἔχει, φόβου δ' ἀπολύει πλὴν οἱ ἐπίκεντροι
** ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἐξάγωνα· αἱ δὲ παρουσίαι ὡς ἐπὶ τῶν τριγώνων
λαμβάνεσθωσαν· καὶ ὄλως μαντεῖαις μὲν ἀρμόσει τετράγωνα τὰ ἀγαθο-
ποιούμενα, καταμαντεῖαις δὲ τετράγωνα τὰ κακοποιούμενα καὶ τὰ διάμε- 30
τρα, ὡς εἴρηται, ἀπομαντεῖαις δὲ τὰ τετράγωνα· καὶ τὰ ἡμίκεντρα οὐδὲ
πρακτικὰ εἴη, οὐδὲ πρακτικὰ ἔσται. καὶ πάλιν οἱ μὲν φθαρτικοὶ ἀναπο-
δίζοντες ἢ κρυπτόμενοι ἢ ταπεινούμενοι ἢ ἄκεντροι ταῖς ἀπομαντεῖαις
ἀρμόσουσιν, οἱ δ' ἀγαθοὶ οὕτω κακούμενοι ταῖς καταμαντεῖαις, καὶ
μάλιστα εἰ στερῆσεται ὁ δεῖνα τῶν παρόντων αὐτῷ ἀγαθῶν, πυνθά- 35
νοιντό τινας. ὡσαύτως δὲ οὕτως οἱ ἀγαθοποιοὶ, ὡς εἴρηται, κακω-
θέντες, περὶ μὲν χρηστῶν ἐλπίδων μαντευομένῳ, εἰ καλὰ σημαίνοιτο,

2 διατόντων cod. 4 διαφορὰς cod. τύχωσιν cod., διαφορὰς τύχης σημαίνου-
σιν conl. Kroll. πρὸς νεύσεσιν cod. 7 παρ' ὀλκαῖς cod. 13 ἢ scripsi : οἱ cod.
16 ἐκάτερον] in marg. alia manu γρ. οἱ δ' ἐκάτεροι. 26-27 cf. eundem Iulianum,
Catal., IV, p. 105, 5. 27 post ἐπίκεντροι lacunam sign. παροῦσαι cod.; corr. Kroll.
31-32 ἡμικ. - ἔσται] εἰ μὴ κέντρα εἴη (cet. omiss.) cod. Lectionem codicis Mediola-
nensis praetuli, quam mecum communicavit Dominicus Bassi, cf. v. 18-20.

οὐ μόνον οὐ πραχθήσονται τὰ ὡς εἰκὸς δηλούμενα ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ
φόβος ἔσται· εἰ δὲ φαῦλα σημαίνοιτο ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν ἐλπίδων
ἐρωτήσεσι καὶ οἱ ἀγαθοποιοὶ ἐρρωμένοι ὡσιν ἀντὶ τῶν φαύλων, ἀγαθὰ
ἔσται· μιχθείσης δὲ τῆς κράσεως [f. 122], τῆς μὲν ἐρωτήσεως περὶ
5 καλῶν οὐσης καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑποφαινούσης καὶ τῶν ἀγαθῶν μάλ-
λον ἐνισχυόντων, δυσκολίαν τὸ πρᾶγμα λαβὼν ὅμως τελεσθήσεται· τῶν
δὲ ἀγαθῶν ἀτονησάντων καὶ τῶν κακοποιῶν ἰσχυσάντων τὸ ἐλπιδό-
μενον προσδοκῆθὲν ἀνατραπήσεται· ὦν δ' ἂν ἡ ἐπίσκεψις ἀπάδη τῶν
προειρημένων, ἀπρακτον τὸ ἐρωτηθὲν ἔσται, ἢ οὐ τοῦτο ἕτερον δὲ
10 τελεσθήσεται.

Καὶ τὰ ὄρια δὲ ὡς τοὺς δεσπότης αὐτῶν προσήκει λαμβάνειν καὶ
συγκρίνοντας οὕτω συνεπιλογίζεσθαι, οἶον — ἐφ' ἐνὸς γὰρ τὸ συνέχον
εἰρήσθω — τροπικῶν μὲν ζωδίων τὴν ἐπίσκεψιν ἐχόντων τροπὴ ἔσται,
ἀλλ' ἐν μὲν Κρόνου ὀρίοις βραδέως, Διὸς δὲ ἢ Ἐρμοῦ μετ' ὀλίγον,
15 Ἄρεως δὲ ἀπροσδοκῆτως ἢ αἰφνιδίως, Ἀφροδίτης δὲ μετὰ ἀθυμίας· καὶ
εἰ μὲν οἱ δεσπότης ἐν στερεοῖς εἶεν ἢ ὀρίοις ἢ ζωδίοις ἢ στηρίζοιεν, τῇ
βραδυτῆτι ἀρμόζει, εἰ δὲ ἐν τροπικοῖς ἢ μὴ στηρίζοιεν τῇ ταχυτῆτι.

Ὑπὸ τίνων δὲ προσώπων τραπήσεται, τὰ πρόσωπα τῶν ἀστέρων
ἂ σημαίνουσι δείξει· οἶον, εἰ Κρόνου εἴη, ὑπὸ γερόντων ἢ χρόνῳ τρα-
20 πῆσεται, εἰ δὲ Ἀφροδίτης, ὑπὸ γυναικὸς ἢ πόλεως ἢ ἐρωτικῆς διαθέ-
σεως ἢ ὦν <ἀν> σημαίη, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀστέρων ὡσαύτως τὴν
τροπὴν κατανοητέον. πάλιν ἐὰν οἱ τὴν τροπὴν σημαίνοντες ἐν ταῖς
ἐκλειπτικαῖς εἶεν, κοσμικὰς τὰς περιστάσεις, δι' ὦν τραπήσεται, σημαί-
νουσι. ἐκλείψεως δὲ γενομένης, ἀφανοῦς μὲν ἀφανῶς καὶ ληληθότως
25 ἢ τροπὴ ἔσται, φανεράς δὲ φανερώς· καὶ Ἀφροδίτης μὲν καὶ Διὸς
ἐπιθεωροῦντων, εὐεργεσίαις καὶ χάρισιν ἢ τροπὴ ἔσται, Ἐρμοῦ δὲ
ὑπηρεσίαις ἢ διὰ τι χρησίμων, Ἄρεως δὲ διὰ φόβον, Κρόνου δὲ δι' ἐπι-
τροπὴν ἢ γεωργίαν, πάλιν Ἐρμοῦ καὶ Ἄρεως τραπήσεται ἢ πλαστο-
30 γραφίαις ἢ δίκαις, Διὸς <δὲ> καὶ Ἄρεως ἀνδραγαθίαις, Κρόνου δὲ καὶ
Ἐρμοῦ ὑπηρεσίαις· Ἡλίου δὲ ἐκλείποντος, διὰ μεγάλου προσώπου
ἀφανισμόν, Σελήνης δὲ, διὰ κοινὸν πάθος ἢ διὰ γυναικὸς ἀπώλειαν ἢ
τροπὴ γίνεται· πάλιν τετραγωνίζοντες ἐπὶ μὲν τῶν κέντρων, κοινῶς μὲν
ταχέως τὰ δηλούμενα ἀνύσουσιν, ἰδίως δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἄνω κέντρων
ἐνδόξως, ἐπὶ δὲ τῶν ἐτέρων ἀδόξως καὶ ἀνεπιφάντως· εἰ δὲ τὸ μὲν εἴη
35 τῶν ἄνω κέντρων, τὸ δὲ τῶν κάτω, μέσως· καὶ τροπικῶν μὲν ὄντων τῶν
κέντρων, δημοσίᾳ καὶ σὺν πολλοῖς καὶ ταχέως, στερεῶν δὲ σὺν μόχθῳ
μὲν ὀλίγῳ, βεβαίως δὲ καὶ ἰδίᾳ, δισύμων δὲ ἀμφιβόλως καὶ μεθ'
ὑπερθέσεως καὶ παλιγγραφίας ἢ παλιγκρισίας· διὰ δὲ τὸ κέντρον, οὐ
πολὺ βραδέως· ἐπὶ δὲ τῶν ἀναφορῶν τὴν ἐρώτησιν ἤγουν τὸν

6 λαβῶν cod. 8 ἀπαίδη, in marg. ἀπάδει cod., corr. Bassi. 15 Ἀν εὐθυμίας?
20 πόλεως vix sanum. 29 δὲ suppl. 35 κάτω corr. Boll. : ἄνω codd. 38 παλι-
γραφίας ἢ παλιγγρισίας cod. 39 πολὺ cod. : πᾶν conl. Kroll.

δηλοῦντα τὴν φύσιν τοῦ ἐρωτήματος ἀστέρα τετραγωνίζοντες, ἀνυ-
τικοὶ μὲν ὄντες, καὶ [f. 122^v] βεβαίως μετ' ὀλίγον ἀνύσουσιν, ἀνήνυτοι
δέ, οὐδ' ὄλως· καὶ τροπικοῖς μὲν ἐφεστῶτες ἀφαιρήσουσι τῆς βραδυ-
τήτος, στερεοῖς δὲ προσθήσουσιν· ἐπὶ δισώμων δ' ὄντες τὸ μὲν
ταχέως, τὸ δὲ βραδέως ἀνύσουσι· προσώπων δὲ ἢ χρόνων παρενθέσει 5
βραδυτῆς ἢ παρορκῆ ἔσται.

Ὅταν δ' ἀποκλίναντες τετραγωνίζωσι τὸ ζητούμενον, περὶ μὲν δού-
λων ἢ ἐχθρῶν ἢ ἐμπόρων ἢ ἀποδημίας ὄντος τοῦ ἐρωτήματος, *** τῶν
ζυγίων φανεροποιηθήσονται καὶ ἢ κατὰ αἵρεσιν ἢ μαρτυρίαν ἐπέμβα-
σις τῶν τοῦ ταπεινώματος † ὑμῖν πρὸς τοὺς οἴκους ἐναντιώσεων μὴ 10
καλῶς θεωρουμένων, ἀπὸ μὲν οὖν ἰδίων εἰς ἴδια ἐρχόμενοι οὐ κρατηθή-
σονται· κἂν μὲν ἐλθόντες στηρίζωσι τὸν πρῶτον στηριγμὸν, ἐπιμενοῦσι
τοῖς τόποις εἰς οὓς ἔρχονται· ἐὰν δὲ πρὶν τὸν δεύτερον στηριγμὸν
ποιῆσαι ἀναποδίζωσιν, ὅπερ μάλιστα ἐπὶ Ἑρμοῦ καὶ Ἀφροδίτης συμ-
βαίνει, ἐλθόντες παλινδρομήσουσιν· εἰ δὲ μέχρι τῶν διαλειμμάτων 15
γενόμενοι ἀναποδίσειεν, τούτεστι τῆς μεταξύτης τῶν ζυγίων ἐντὸς
γενόμενοι, <ἀπὸ> τῶν προσδοκωμένων τόπων ἐπανήξουσιν.

Τὴν δὲ αἰτίαν ἀπὸ τῶν τετραγωνιζόντων ἢ διαμηκιζόντων τοὺς
ζητούμενους τόπους ληψόμεθα, ὡς ἐν τῷ κατ' εἶδος δεδηλωταί· καὶ
ὅποια δ' αὐτοῖς αἰ ἀποδημίας ἔσονται, ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν τετραγωνι- 20
ζόντων ἢ διαμηκιζόντων ὁψόμεθα. πάλιν στηρίζοντες μὲν εἰς δ' ἀνεπόδι-
σαν, καθέξουσιν ἐπὶ πολὺ, μὴ στηρίζοντες δέ, οὐχ οὕτως· οὐκ ἄθετοι
δὲ πρὸς τὰς τῶν ἀποδημούντων ἀνακομιδὰς οἱ ἀπὸ τῶν ὑπὲρ τῶν ἀπο-
κλιμάτων ἰδίων ὄντων ἐπὶ τὰ κέντρα <ἐπεμβαίνοντες> ὅταν ἐντὸς ὄρων
ἢ ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας ἢ ἀποδημίας τυγχάνη. ἀγγελτικῶν δ' ὄντων ζυγίων 25
εἰς ἃ ἔρχονται ἢ τῶν ἀκούοντων καὶ πρὶν ἢ τὸ κέντρον ἐπεμβῆναι αὐτοῖς
Ἑρμοῦ πρῶτως σχηματισθέντος, ἀγγελθήσεται τι περὶ τῶν ἀποδημῶν
ἢ ἀκουσθήσεται. ἔτι οἱ προειρημένοι ἀστέρες, ἐὰν μεθ' ἑτέρου τινὸς ἐπὶ
τῶν τόπων καὶ ζυγίων εἰς ἅπερ εἰσῆλθον τύχωσιν, εἰς ὄρια δὲ αὐτῶν
τουτέστι τῶν ἐπεμβάντων, ξένους ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν καταλήφονται, καὶ 30
εἰ μὲν κατὰ αἵρεσιν ἢ συμμετέχοντες, φίλους καὶ οἰκείους, εἰ δὲ παρ'
αἵρεσιν ἢ <μὴ> συμμετέχοντες, οὐ φίλους ἢ ἄλλοτρίους· οἱ δὲ συμμε-
τέχοντες εἰσὶν οὗτοι· ἢ ἰβ' τοῦ Κριοῦ μοῖρα ὑπὸ τε Ἄρεως καὶ Ἀφρο-
δίτης μετέχεται, ἢ δὲ τῶν Διδύμων μοῖρα ἰ' ὑπὸ τε Ἑρμοῦ διὰ τὸν
οἶκον καὶ ὑπὸ Διὸς διὰ τὸ ὄριον καὶ ὑπὸ Κρόνου διὰ τὸ τρίγωνον, καὶ 35
ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· εἰ δὲ μετέχοντας μὲν, ἀνθαιρετιστὰς [f. 123] δὲ
ἢ παρ' αἵρεσιν, οὐ φίλους μὲν καταλήφονται, οἰκείους δὲ ἢ κοινω-
νοῦς· εἰ δὲ ἄλλοτρίους τῶν ζυγίων συναιρετιστὰς δὲ ἢ κατὰ αἵρεσιν,

7 τετραγωνίζουσι cod. 8 ἀποδημίας ὄντες cod. Post ἐρωτήματος lacun. sign.
Kroll. 10 ὑμῖν non capio. 12 ἐπιμένουσι cod.; corr. Parmentier. 15 πάλιν ὁρο-
μήσουσι cod. 17 ἀπὸ suppl. Kroll. 22 καθέξουσιν cod. οὐ κάθεδοι cod. 24 ἐπεμ-
βαίνοντες suppl. Boll. ὄρων cod. ἰδίων ὄντων non capio. 25 ἢ ἀποδημίας
cod.; corr. Boll. 32 μὴ suppl. 34 μετέχεται cod. 36 αὐταιρετιστὰς cod.

ξένους μὲν, φίλους δὲ καὶ ἐπωφελεῖς καταλήφονται, καὶ Ἄρεως μὲν
ὄντος στρατιωτικούς, Διὸς δὲ ἀρχοντικούς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων,
καθὼς προεῖρηται, τὸ οἰκείον πρόσωπον δηλωθήσεται· εἰ δὲ β' ἀστέρες
τῶν ζυγίων ἐπεμβαίνουσιν, οὐχ εἰς ἔσται ὁ ἐρχόμενος· εἰ δὲ καὶ
5 πλείους εἶεν τῶν β', πρὸς τὸ πλῆθος καὶ τοὺς ἥξοντας λογισόμεθα· κἂν
τὰ ζῦδια δὲ δίσωμα ἢ διφυῆ τυγχάνη, κἂν μαρτυρήται ὑπὸ πολλῶν,
οἰκείως τὸ αὐτὸ ἔσται· τὸ δὲ πῶς πράξοντες ἥξουσιν, ἀφ' ὧν σημαίνει
ἕκαστος δηλωθήσεται.

Ἐν τούτοις δὲ δεῖ τοῦτο κοινῶς εἰδέναι, ὅτι μετὰ τὸ κατάρξασθαι
10 τινος ἔργου, ἐὰν συμβῆ τινα ἀστέρα ἀπὸ ζυγίου εἰς ζυγίον μετελθεῖν,
ἄλλοιοῦται ἢ καταρχή, οἷον ἐπὶ πολέμου, ἐὰν Διὸς ὄντος ἐν Καρκίνῳ,
Ἄρεως ἐν Λέοντι, τοῦ δὲ ὠροσκόπου ἐν Ἰχθύσι, εἶτα μεταξὺ ὁ Ἄρης
εἰσελθὼν ἐν Τοξότη βλάβῃ τὴν καταρχήν, τὸν τε ὠροσκόπον κακώσει
τετραγωνίζων καὶ ὁ κύριος τῆς πράξεως τὸν τοῦ Διὸς ἀστέρα ἀπο-
15 στραφεῖς. F. C.

*12 ὁ δὲ ὠροσκόπος cod. 13 βλάβαι cod.

Astrologus anni 379 p. C. n.

Huius astrologi versus quosdam olim edidimus (*Catal.*, I, p. 80, 113 ss.) sed tota capita a Palcho servata nunc repetere visum est, ut de scriptoris ignoti iudicium tutius fieri possit. Utilissima enim sunt ampla illa excerpta non solum ad doctrinam de stellis cum signis zodiaci consurgentibus cognoscendam sed etiam ad modum quo astrologia cum fabulis deorum connexa sit, recte aestimandum. Adde quod auctoritas eius apud posteros plurimum valuit, ita ut sententiae eius decurtatae quidem et retractatae in libris Arabum Byzantinorumque passim reperiantur.

Nonnulla de patria vitaeque sua scriptor ipse prodit: Aegyptius erat (p. 204, 18, τῶν ἡμετέρων δὲ πρόγονοι τῶν Αἰγυπτίων) et Aegyptiacam certe doctrinam plerumque refert, nam et Hermetis Trismegisti "Iatromathematica", laudat (p. 209, n. 1) et deos Aegyptios Serapim, Anubin, Isim (p. 199, 18; 210, 6; 211, 1) inter paucissimos nomine commemorat (cf. etiam p. 208, n. 2; p. 211, n. 7); sed Romae librum suum composuit (p. 204, 8) anno 379 p. C. n. (p. 198, 4) quo tempore deorum cultus nondum exstinctus erat (p. 199, 18 s.).

Praecipue apud eum valet auctoritas "divini", Ptolemaei. Eius methodis usus positus stellarum computat (p. 197, 24; 198, 7; 204, 9), et plurima e. g. ex capite Tetrabibli (III, 16) Περὶ ποιότητος ψυχῆς, ubi effectus planetarum singulorum binorumque indicantur, paucis mutatis descripsit (p. 198, 22 ss. etc.; cf. p. 208, n. 1). Sed alterum simul fontem adhibuit nobis quidem ignotum.

Ad unum eundemque librum tria quae edimus capita pertinere cum ex argumento tum ex sermone eorum elucet. Praeterea longitudes stellarum quae in fine tertii praebentur, sicut et in primo et in secundo (ubi quaedam corruptae sunt) ad annum 379 computatae sunt, quo omnis dubitatio tollitur. Alia fortasse eiusdem auctoris excerpta libros astrologicos evolvendo alii invenient. Capita Palchi πλζ', Περὶ συναφῶν τῆς Σελήνης, et sqq. fortasse cum prioribus coniungenda sunt, et saepe, e. g. in cod. Venet. 7, f. 102^v ss., plura excerpta περὶ σινῶν καὶ παθῶν¹ occurrunt.

Nomen illius astrologi Aegyptii anni 379 in codicibus omissum est. De PAULO ALEXANDRINO cogitavi qui ipso anno 378 Introductionem suam scripsit², sed hanc coniecturam validioribus argumentis corroborandam esse fateor ut viris doctis probetur (cf. p. 199, n. 1). Obstare videtur quod Paulus semper aera quae dicitur Diocletiani utitur, cum contra in hoc fragmento annus 379 consulibus Romanis notetur. Exeunte saeculo quarto studia astrologica Alexandriae reflouerunt³, et

¹ Has sane quaestiones omnes fere astrologi agitaverunt velut Ptolemaeus, *Tetrab.*, III, 15; Hephaestio, II, 13; II, 16, etc.

² Fabricius-Harless, *Bibl. graeca*, IV, p. 140.

³ Cf. Ammian. Marc., XXII, 16, 17: "Alexandriae recalet apud quosdam, adhuc licet raros, consideratio mundani motus et siderum, doctique sunt numeros haud pauci, super his scientiam callent quae fatorum vias ostendit."

complures ibidem edocti mathematici ad Italos migrare potuerunt ut artem suam in urbe regia exerceant.

* * *

Inter auctores qui scriptore anni 379 usi sunt, post Palchum primus est tempore THEOPHILUS EDESSENSIS, astrologus Chaliphiae Almahdi, qui Bagdadae anno 785 p. C. obiit¹. Longitudes stellarum mutavit ut ad aetatem suam quadrarent, et ex numeris quos praebent codices, licet non ubique sani sint, apparet tamen eum anno circiter 768 p. C. librum suum scripsisse. De modo quo exemplari suo usus sit, infra (p. 213) nonnulla adnotabuntur.

Per Palchum vel Theophilum scriptor ἀνώνυμος anni 379 saeculo IX ΑΡΟΜΑΣΑΡΙ innotuisse videtur, ut supra diximus (p. 169, n. 1). Plura eiusdem doctrinae vestigia apud Arabicos astrologos sine dubio detegi potuissent, nisi eorum aditus adhuc quasi interclusus esset.

Multo maioris momenti ad textum veteris auctoris constituendum sunt "EXCERPTA PARISIENSIA", quae anno χ' Diocletiani, i. e. 884 p. C., homo quidam Byzantinus in sylloge astrologica inseruit sub titulo Περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων δυνάμεως. Aetas qua scripsit certissima est, et quia annum ipse affert et quod longitudinibus Ptolemaei ubique 7° 30' addidit, unde eum circa annos 750 post Ptolemaeum vixisse apparet².

At excerptor ille saeculi IX fragmenta astrologi anni 379 Iuliano adscribit (p. 219, 5), unde olim dubitanter quidem coniecimus (*Catal.*, IV, p. 100-102), auctorem ἀνώνυμον Iulianum Laodicensem esse, sed cum nunc constet hunc saeculo V exeunte floruisse, sententiam nostram mutare coacti sumus³. Aut nebulo quidam sequioris aevi Iulianum cum alio scriptore illustri, fortasse cum Paulo Alexandrino, (v. supra) confudit; aut capita anni 379 περὶ ἀπλανῶν ἀστέρων primum saeculo V a Iuliano exscripta sunt, postea ineunte VI eadem Palchus repetiit, denique saeculo IX excerptor illa in usum suum convertit. Hoc ideo verisimilius videtur, quod simul cum fragmentis anni 379, unum certe anno 488, i. e. tempore Iuliani, conscriptum traditur (cf. infra p. 219).

Qui Byzantinorum more sententias interdum mutavit vel decurtavit (cf. p. 218) sed plerumque exemplar tam fideliter expressit ut vel ad verba codicis Angelici sananda opportunissimum nobis auxilium praebat.

* * *

Ad caput primum Ἀποτελέσματα - ἐποχῆς codicis Angelici apographo usi sumus quod annos abhinc septem comiter nobis misit v. d. Cerocchius Romanus. Sed cum

¹ Cf. quae infra (p. 229) ad prooemia Theophili praefati sumus.

² Στάχυς: Byz. ≈ 4° 10' = Ptolem. πρ 26° 40'; Λύρας λαμπρός: Byz. ≈ 24° [legendum 24° 50'] = Ptolem. ≈ 17° 20'; Μέγας Ἰχθύς: Byz. ≈ 14° 30' = Ptolem. ≈ 7°; Ὀρνίς λαμπρός: ≈ 16° 40' = Ptolem. 9° 10'; Βόρειος Στέφανος: Byz. ≈ 22° 10' = Ptolem. 14° 10'.

³ Cf. Cumont et Stroobant, *La date où vivait l'astrologue Julien de Laodicée* (Bullet. Acad. Belgique, 1903, 554 ss., 572).

pleraque folia in hoc codice a manu recentiore suppleta sint (cf. infra ad v. 16), codicem Ambrosianum B 38 sup. (cf. *Catal. Mediol.* n° 8) contulimus, qui saepe hoc quidem loco Angelico est correctior, quippe qui antequam folia nunc deperdita perirent, exaratus sit. Capita II, περι ἐμπαθῶν τόπων, et III, περι σινοποιῶν μοιρῶν, Romae descripsimus et Mediolani collegimus. Praeterea ad cap. III alterum apographum Angelici nobis praesto fuit, quod humanissimus iuvenis Daniel Serruys liberaliter nobiscum communicavit.

F. 136v. ρλε'. Ἀποτελέσματα τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐποχῆς.

Ἐὰν οὖν εὐρῆς ἐπὶ γενέσεως τὴν Σελήνην παραβάλλουσιν ἐνὶ τῶν λαμπρῶν καὶ ἐπισήμων ἀστέρων, τουτέστι περὶ τὰς ἰσομοιρίας αὐτῶν οὖσαν, καὶ μάλιστα ἐὰν κατὰ τὸν ἄνεμον τὸν αὐτὸν τρέχη ἢ Σελήνη 5 ὄνπερ καὶ ὁ λαμπρὸς ἀστὴρ, ὃς σύνεγγός ἐστι τῶν μοιρῶν αὐτῆς [τῆς Σελήνης], μεγάλας καὶ λαμπράς καὶ ἐπιφανεστάτας καὶ εὐπόρους ποιοῦσι τὰς γενέσεις. ὁμοίως καὶ ἐὰν ὠροσκοπῆ τις τῶν λαμπρῶν ἀστέρων ἢ ἀνατέλλῃ κατὰ τὴν γεννητικὴν ὥραν ἢ πάλιν κατὰ κάθετον ἐν τῷ μεσουρανήματι ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κέντρων εὐρεθῆ, ἐνδόξους 10 καὶ πρακτικούς καὶ ἀρχικούς καὶ πολυπράκτους καὶ πολυκτῆμονας ἀποτελεῖ καὶ πόλεσιν ἢ χώραις γνωστούς ἢ φοβηρούς, καὶ μάλιστα ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις δοξάζονται οἱ γεννώμενοι ἐν αἷς καὶ ἐπικίνονται ἦτοι παρανατέλλουσιν οἱ λαμπροὶ τῶν ἀστέρων, ὅτε τις γεννᾶται, 15 καθὼς ὑποτέτακται ἐν τῷ πίνακι ὠροσκοποῦντες οὖν ἢ μεσουρανοῦντες σχεδὸν ἀπὸ μὲν νέας ἡλικίας καὶ ἐν ταῖς ἰδίαις πόλεσιν τὰς εὐτυχίας παρέχονται· ἐὰν δὲ ἐν τῷ δυτικῷ κέντρῳ εὐρεθῆ τις τῶν ἀστέρων τῶν λαμπρῶν κατὰ τὴν γεννητικὴν ὥραν, ἐπὶ τῆς Ξένης μάλιστα καὶ περὶ τὴν μέσσην ἡλικίαν τὴν εὐδαιμονίαν ἀποτελεῖ, καὶ γάμον λαμπρὸν καὶ πλουσίων δίδωσι κληρονομίας διαφόρους διὰ 20 προφάσεων μᾶλλον γυναικείων προσώπων· ἐὰν δὲ ἐν τῷ ὑπογείῳ κέντρῳ εὐρεθῆ τις τῶν λαμπρῶν ἀστέρων κατὰ τὴν ἀποκυητικὴν ὥραν, ἐπὶ τοῦ γήρωσ τὰς εὐτυχίας καὶ τὰς εὐδαιμονίας παρέχεται τῷ γεννωμένῳ, καὶ ἀπὸ παρακαταθηκῶν μεγάλων εὐτυχοῦσιν — ὁ γὰρ τόπος ἀφανῆς ἐστι —, καὶ οἱ θάνατοι δὲ αὐτῶν ἐπίσημοι καὶ πολύγνηστοι 25 γίνονται· ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ τόπου καὶ τὴν μετὰ θάνατον γένεσιν τοῦ σώματος καταλαμβάνομεθα· καὶ ταῦτα μὲν εἰς τὸ περὶ τύχης ἄξιω-

1 ἀποτελέσματα M(ediolanensis) et in tabula codicis A(ngelici): τελέσματα in textu A. 3 οὖν omis. M. εὐρῶν A. 6-7 τῆς Σελήνης seclusi. 9 ἀνατελλεῖ M. 11 καὶ πρακτικούς omis. A. 15 πίνακι] cf. infra p. 197, 26. 16 Verbo νέας f. 136v in A et prioris manus scriptura desinunt; ff. 137-148 ab altero librario, qui saec. XV chartas exesas transcripsisse videtur, exarata sunt. 17 ἐν τε codd.; cf. 21. 19 καὶ omis. M. 20 κληρονομίαν A; cf. infra p. 203, 22 s. 22 ἀποκυητικὴν τὴ μή (sic) A. 23 γήρους M. 23-24 γενωμένῳ A. 24 παραθητικῶν A. 26 γένεσιν (sic) M. Legendum τιμήν?

ματικῆς εἶπομεν· καθόλου μὲν γὰρ πάντων ἀνθρώπων ὁ ἐν ἀνατολῇ λαμπροῦ ἀστέρος γεννηθεὶς ἢ καὶ ἐπικέντρου τινὸς ὄντος καὶ τῆς Σελήνης παραβάλλουσης, ὡς προείπομεν, ἐνὶ τινι τῶν λαμπρῶν καὶ ἐπισήμων ἀστέρων κατὰ τὴν ἀποκυητικὴν ὥραν, λαμπρὸν καὶ περι- 5 βλέπτον βίον ἔξει.

Μεγίστης δὲ οὐσης καὶ θαυμασιωτάτης καὶ πολυτρόπου τῆς φυσικῆς αὐτῶν ἐνεργείας καὶ τῆς παρὰ τῶν τόπων ἀποτελουμένης διαφορᾶς, ἀναγκαίως ἐκτιθέμεθα τὰς τετηρημένας ἀπὸ τῶν προγενεστέρων ἐπ' αὐτῶν ἰδιοκρασίας· καθ' ἣν γὰρ ἕκαστος ἀστὴρ τῶν ἀπλανῶν ἔχει 10 συνοικείωσιν πρὸς τοὺς πλάνητας καὶ πρὸς τὴν ὁμοιότροπον αὐτῶν κρᾶσιν, τὰ αὐτὰ καὶ δύναται καὶ ἀποτελεῖ ἕκαστος τοῖς πλανήταις, καθὼς φησι καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς¹· οὐ μόνον γὰρ τὴν τῶν ε' ἀστέρων καὶ Ἡλίου καὶ Σελήνης μῖξιν πρὸς ἀλλήλους δεῖ σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς τῆς αὐτῆς φύσεως κεκοινωνηκότας τῶν ἀπλανῶν κατὰ τὰς 15 τετηρημένας καὶ ἀποδεδειγμένας αὐτῶν καὶ ἐπιγεγραμμένας ἐν τῷ πίνακι συνοικείωσεις πρὸς τοὺς πλάνητας, καθάπερ τῶν ποιότητων αὐτῶν τὰ αὐτὰ δυναμένων καὶ ἀποτελουσῶν. ταύτην δὲ τὴν ἀνάγνωσιν εὐρομεν καὶ παρ' ἄλλοις ὀλίγοις παντάπασιν τῶν ἀρχαίων τὴν περὶ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, μάλιστα δὲ παρὰ τοῖς φιλοσοφήσασι περὶ τοῦτο τὸ 20 μέρος τῆς προγνώσεως καὶ περὶ τὴν θειοτάτην τῶν ἀριθμῶν ἐπιστήμη. οἵτινες τῶν παλαιῶν σποράδην μᾶλλον καὶ δυσερμηνεύτως ἐξέθεντο τὴν τῶν φαινομένων γνῶσιν καὶ ποιότητα, ἡμεῖς δὲ μνήμην † ἑαυτοῖς βουλόμενοι καταλιπεῖν τοῖς ἀξίοις τῶν ἀστέρων μετηγάγομεν ἐκ τοῦ ἀστρονομουμένου ὅσα χρήσιμα ἐξέθετο ὁ Πτολεμαῖος τῇ ἀστρονομικῇ 25 τέχνῃ, καὶ ἐφιλοκαλέσαμεν καὶ διευτυπώσαμεν πρῶτοι καινοτέρων καὶ εὐεπίγνωστον διαγραφὴν πίνακος, πᾶσαν σοφίαν καὶ γνῶσιν τῶν οὐραγίων <δεικνύντος> οὕτως· ***

1 καθόλων A. 2 λαμπρὸς ἀστὴρ γεννηθῆ A. ἐπὶ κέντρου A. 3 ἐνὶ corr. Kroll. : ἐν codd. 7 περὶ codd. : corr. Kroll. τὸν τόπον M. 9 αὐτὴν codd. : corr. Kroll. ἰδιοπραγίας (σ superscr. γ) M : ἰδιοπρασίαν A : corr., cf. v. 6. 11 ἃ ἕκαστος con. Kroll. τοῖς πλανήταις * eadem atque planetae, corr. : τῶν πλανητῶν codd. 12 συγγραφεὺς M : σφεύς A cum tribus punctis, quod in hoc codice signum est lectionis dubiae. 16-17 τῶν αὐτῶν ποιότητ. con. Kroll. 17 τὰ αὐτὰ M : ταῦτα A. 19 τοῦτο] ο in ras. A. 19-20 τῷ μέρει A. 20 θεοτάτην M; corr. θεότητα (cum tribus punctis) ἀριθμῶν (μ superscr.) ἐπιστήμων A. 21 μᾶλλον δὲ M. δυσερμηνεύτου A : δυσερμηνευτον M; corr. 22 Malim διάγνωσιν. δὲ omis M. ἑαυτοῖς pro ἡμῖν αὐτοῖς dictum esse censebat Kroll (e. g. cf. Marquardt, *Praef. Galeni*, I, p. xlv). Sed sententia aliud postulare videtur. 23-24 ἀστρονόμου μόνου A. At cf. p. 205, 18. 27 δεικνύντος suppl. Post οὕτως sequebatur olim tabula quae nunc desideratur.

¹ Fortasse Ptolemaeus; cf. *Tetrab.*, I, 9. At cf. Vettium Valentem, l. II, c. 11 (Περὶ χρόνων ἐμπράκτων) : ὁμοίως καὶ ὁ συγγραφεὺς Ξφη, et l. IV, c. 31 (f. 78^v, cod. Hamb.); καὶ κατὰ τὴν συγγραφῆα· οὐ γὰρ πάντες ἀνθρωποὶ... ubi * scriptor, Hermes Trismegistus esse videtur. Nam Thot, litterarum inventor, primus libros composuisse fertur.

“Ἴνα δὲ μὴ πολυλογία χρησάμενοι δόξωμεν τὴν τοῦ πίνακος σαφήνεια ἀμαυροῦν, ἀρξώμεθα λοιπὸν ἀποτελεῖν περὶ τῆς ἐκάστου τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ποιητικῆς δυνάμεως, ἐπιγράφαντες ἐν τῷ πίνακι καὶ πόσην μοῖραν ἕκαστος αὐτῶν ἐπέχει κατὰ μήκος ὑπατεία δὴ Ὀλυμβρίου καὶ Αὔσονιου — διὰ τὸ κινεῖσθαι τοὺς ἀπλανεῖς ἐν ἔτεσιν 5 ρ’ μοῖραν α’ εἰς τὰ ἐπόμενα τῶν τροπικῶν σημείων, καθὼς ὁ θειότατος Πτολεμαῖος ὑπέδειξεν —, ἐν ψὶ χρόνῳ καὶ ἡμεῖς συνετάξαμεν τήνδε τὴν βίβλον· καὶ ποίας κράσεως ἐστὶν ἕκαστος αὐτῶν, καὶ ποῖον πλάτος ἦτοι ἄνεμον ἐπέχει, πάντοτε ἐξεθέμεθα κατὰ τὴν αὐτοῦ παράδοσιν διὰ τὸ μηδὲν παραλιπεῖν ἡμᾶς τῆς τοῦ πίνακος διδασκαλίας· λοιπὸν δὲ 10 ἀρξώμεθα τῆς τοῦ πίνακος ὑφηγήσεως.

“Ὅσοι τοίνυν τῶν ἀνθρώπων γεννῶνται ἀνατέλλοντος τοῦ Στάχυος, τοῦ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τῆς Παρθένου λαμπροῦ ἀστέρος, ὅστις ἐστὶν ἐπὶ τῆς κ’ μοίρας τῆς Παρθένου ἐν αὐτῷ τῷ Ζωδιακῷ, ἢ πάλιν ὠροσκοποῦντος τοῦ λαμπροῦ τῆς Λύρας ὃς παρανατέλλει τῇ κ’ μοίρα 15 τοῦ Τοξότου ἢ ὁμοίως ἀνατέλλοντος τοῦ ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ μεγάλου Ἰχθύος τοῦ ἐν τῷ νοτίῳ μέρει, ὃς παρανατέλλει τῇ ι’ μοίρα τοῦ Ὑδροχόου, ἢ πάλιν ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθός ἐν ὠροσκοπῇ, ὃς παρανατέλλει τῇ ιβ’ μοίρα τοῦ Λέοντος, ἢ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου, ὃς παρανατέλλει τῇ ις’ μοίρα τοῦ Ζυγοῦ, ἕκαστος αὐτῶν κράσεως ὧν τῆς 20 Ἀφροδίτης καὶ τῆς τοῦ Ἑρμοῦ, εἰ ὠρονομῶν τύχη, ποιεῖ τοὺς οὕτω γεννωμένους οὐ μόνον περιφανεῖς καὶ εὐπόρους καὶ ἐνδόξους ἀλλὰ καὶ πολυμαθεῖς καὶ ἐμφιλοσόφους καὶ λογίους καὶ ποιητικούς καὶ ἐπιστήμονας καὶ εὐφυεῖς καὶ φιλομούσους καὶ φιλοτέχνους καὶ χρηστοθήεις καὶ ἀπολαυστικούς καὶ τρυφεροδιαίτους καὶ εὐπροσύνους, συνε- 25 τούς τε καὶ διανοητικούς, εὐεπιβόλους καὶ κατορθωτικούς καὶ σχεδὸν αὐτοδιδάκτους καὶ καθόλου διὰ λόγων ἀρετὴν ἦτοι φρόνησιν δοξαζομένους, ζηλωτὰς τῶν ἀρετῶν, εὐστόμους, ἐπιχαρεῖς τῷ λόγῳ, ἐρασιμίους καὶ εὐαρμόστους τοῖς ἡθεσι, σπουδαίους, κριτικούς, μεγαλόφρονας, ἐνίοτε δὲ καὶ πολυκοίτους καὶ εὐκινήτους περὶ τὰ ἀφροδίσια, 30 ἐάνπερ καὶ ὁ Ἄρης ἀνατολικὸς ὧν ὑπὲρ γῆν ἐπιθεωρήσῃ ἕνα τούτων

1-2 σαφήνειας ἀμαυροῖς cum tribus punctis superscr. A. 2 ἀρξώμεθα A. 3 ποιητικῆς A. 4 δὴ scripsi: δὲ codd. 4-5 Ὀλυμβρίου (ρι in ras. A) καὶ αὐσονίου codd. Olymbrius pro Olybrius tunc iam dicitabatur, ut nunc Itali vulgo *Timberio* pro *Tiberio* enuntiant [Wünsch]. Consulatulus Olybrii et Aisonii in laterculis anno 379 p. C. notatur; cf. Mommsen, *Chronica minora*, t. III, p. 523. 6 μοῖρα A. 16 Τοξότου ἢ A. 16-17 μεγάλου ἦτοι νοτίου Ἰχθύος (sine ἐν- μέρει) M. 19 Λέοντος] Scribendum Ὑδροχόου. ὁ in ras. A. 20 ις'] Potius ιζ'. 21 καὶ ὠρονομῶν codd. 22-30 Cf. Ptol., *Tetrab.*, p. 166, 2 ss. (ed. 1553). 22 γεννομένους A. 23-24 ἐπιστημονικούς Exc(erp)ta Par(isina). 24 φιλοθήεις M sed χρηστο superscr. 26 τε omis. M. εὐεπιβόλους M: εὐεπιβούλους A; corr. ex Ptol. 28 τῶν ἀρίστων Ptol. 28-29 ἱερασμένους A: ἐρασμένους M. corr. ex Exc. Paris. et Ptol. 29 κριτηκούς A.

τῶν τόπων ὠρονομοῦντα· ἐὰν δὲ ἐπίκεντρος εἴη ὁ Ἄρης, καὶ πράγμασι περιπλέκονται γραπτῶν χάριν ἢ ἐπιθυμιῶν τινων, ἐὰν μάλιστα οὕτως ὄντος τοῦ Ἄρεως <Ἑρμῆς> ὠρονομήσῃ· ἐὰν δὲ ἐν τῷ ὑπὸ γῆν τόπῳ εὐρεθῶσιν ἢ τε Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἄρης ἐνὸς τούτων ὠρονομοῦντος, ἢ 5 καὶ ἐν τῷ δυτικῷ κέντρῳ, ἐκ τῶν ἐναντίων σῶφρονας ποιοῦσι καὶ θεοσεβεῖς ἢ ἐνεργεῖν μὴ δυναμένους ἐν τοῖς ἀφροδίσις ἢ σπανοτέκνους ἢ θηλυγόνους· μεγάλη γὰρ διαφορά γίνεται ἐκ τῆς πρὸς τὰ κέντρα θέσεως τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἄρεως.

Ἐὰν δὲ ὁ Κρόνος ἐπίδη τινὰ ἐξ αὐτῶν <τῶν> εἴ λαμπρῶν ἀστέρων 10 ὠρονομοῦντα, ἱατρικῆς ἔμπειροι γίνονται καὶ προγνώσται, ἀποκρύφων τε βιβλίων ἢ τελετῶν πολυῖστορες· ἐὰν δὲ Ζεὺς ἐπιθεωρήσῃ ὠρονομοῦντα ἕνα ὧν προεῖπον λαμπρῶν εἴ ἀστέρων, μείζονας τὰς εὐτυχίας καὶ τὰς δόξας καὶ τὰς ἀρχὰς ἢ καὶ ἡγεμονίας παρέχεται. καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις διαφορά τις τούτων συνοίσει· ὁ τοῦ Στάχυος 15 ποιεῖ ἱεροφάντας, ἱερεῖς μεγαλοτίμους ἢ φιλοσόφους ἢ τελετῶν τινων προφήτας καὶ μάλιστα τοὺς περὶ τὴν Ἑλλάδα γεννωμένους· καὶ ἐπὶ θηλυκῶν δὲ γενέσεων οὗτος εὐρεθεῖς ποιεῖ ἱερείας Δῆμητρος ἦτοι Μητρὸς θεῶν ἢ Κόρης ἢ Ἰσιδος¹ ἢ ἱεροφάντιδας ἢ μυστηρίων ἢ τελετῶν εἰδήμονας ἢ ἐδεσμάτων τινῶν ἀπεχομένας καὶ διὰ θεῶν μεγά- 20 λως βοηθουμένας· ἐὰν δὲ ὠροσκοπῇ ἢ μεσουρανήῃ ὁ ἐπὶ τοῦ βορείου Στεφάνου λαμπρὸς, ποιεῖ ἐνδόξους, στεφανηφόρους, ἀρχιερεῖς, βασιλέων φίλους καὶ τὸ σῶμα ἰσχυροὺς καὶ ὀνομαστοὺς γινομένους καὶ παρὰ πολλῶν φιλουμένους. ἐὰν δὲ ὠροσκοπῇ ὁ ἐπὶ τοῦ νοτίου Ἰχθύος, σπανοτέκνους ποιεῖ ἢ βραδυτέκνους ἢ θηλυγόνους ἢ ἀτέκνους, 25 λογίους δὲ μᾶλλον καὶ πάνυ εὐεидεῖς.

Καὶ πάλιν ἐὰν τις γεννηθῇ ἀνατέλλοντος τοῦ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος, ὃς ἐστὶν ἐν αὐτῷ τῷ Ζωδιακῷ κύκλῳ ἐπὶ τῆς κ’ μοίρας τοῦ Λέοντος ἢ τοῦ Ἀρκτοῦρου ἢ τοῦ Ἀρктоφύλακος ὠροσκοποῦντος, ὃς παρανατέλλει τῇ λ’ μοίρα τῆς Παρθένου, ἢ παρανατέλλοντος τοῦ 30 λαμπροῦ τοῦ Ἄετου, ὃς παρανατέλλει τῇ ζ’ μοίρα τοῦ Αἰγόκερω, ἢ

1 δὲ omis. M. 3 Ἑρμῆς suppl. Kroll. ὠρονομήσει A. 4 ἦτε codd. 7 πρὸ τὰ A. 9 ὁ omis. A. ἐξ omis. A. τῶν suppl. 10 προγνώσει A: προγνωστικοὶ M: corr. ex Exc. Par. 11 τε omis. A. πολυῖστορεύς A. 14 διάφορα τινὰ codd.; corr.; διαφορὰν τινὰ συνήσεις con. Kroll. τούτων omis. A. 16 ἐλλάδα A. 17 οὕτως M. ποιεῖ omis. M. ἦτοι A: ἢ M. 19 τελεσμάτων codd.: ἐδεσμάτων corr.; cf. infra 202, 30. ἀπεχομένους codd. μεγάλους M: μεγάλων Exc. Paris. fors. recte. Dii magni Serapis et Isis dicuntur. 20 βοηθουμένους codd. 22 ὀνομαστόν A. καὶ (ante παρά) omis. A. 24 βραδυτέκνους codd.; corr. ex Exc. Paris. Possis etiam βραδυτόκους. θυλυγόνους A. 27 ἐν τῷ αὐτῷ A. κα’ M: κ’ A. Legendum εἴ. 28 ἢ ante τοῦ Ἀρκτοῦρου omis. M. 30 ὡς paran. A.

¹ Spica Virginis caelestis sacerdoles facit dearum quae fructus terrae dant, et hominibus in Graecia natis favet quia Hellas atque Ionia Virgini subiacent secundum Pauli Alexandrini doctrinam; cf. Bouché-Leclercq, *Astrol. grecque*, p. 330.

πάλιν ἐὰν τεχθῆ τις ὠροσκοποῦντος τοῦ Ἀντάρως, ὅς ἐστιν ἐν αὐτῷ τῷ Ζωδιακῷ ἐπὶ τῆς ιε' μοίρας τοῦ Σκορπίου, ἕκαστος αὐτῶν κράσεως ὡν τῆς τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἄρεως, καὶ ὠρονομῶν ἦτοι ἀνατέλλων ἐπὶ τῆς ἀποκητικῆς ὥρας ἢ καὶ μεσουρανῶν ποιεῖ τοὺς οὕτως ἔχοντας ἐνδόξους, στρατηγικούς, χώρας καὶ πόλεις καὶ ἔθνη ὑποτάσσοντας καὶ διοικούντας καὶ φοβεροὺς ἀνθρώπους καὶ ἡγεμόνας, στρατηλάτας, διοικητικούς, κεινημένους, ἀνυποτάκτους, παρρησιαστικούς, φιλονείκους, ἀνυστικούς, εὐεπιβόλους, ἐπ'ἀνδρους, νικητικούς, ἐχθρῶν βλαπτικούς, πολυκτῆμονας, καὶ ἄγαν πλουσίους, μεγαλοψύχους τε καὶ φιλοτίμους, οὐ πάντως δὲ καλῶ τέλει τελευτῶντας· γίνονται 10 δὲ καὶ φιλόθροιοι καὶ περὶ ἵππους καὶ τετράποδα μεγάλως φιλόκαλοι ἢ πολυκτῆμονες.

Ὅμοίως δὲ πάλιν ἐὰν τις γεννηθῆ ἀνατέλλοντος τοῦ λαμπροῦ τοῦ ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀκρόποδι τοῦ Ὠρίωνος, ὅς παρανατέλλει τῇ κγ' μοίρα τοῦ Ταύρου, ἢ τοῦ μέσου τῶν τριῶν τῆς Ζώνης αὐτοῦ, ὅς παρανατέλλει 15 τῇ λ' μοίρα τοῦ Ταύρου, ἢ καὶ τοῦ ἐν τῷ δεξιῷ ὦμῳ τοῦ Ἡνιόχου, ὅς παρανατέλλει τῇ ε' μοίρα τῶν Διδύμων, ἢ καὶ τοῦ κατὰ τὸ γόνου τοῦ Τοξότου, ὅς ἐστιν ἐν αὐτῷ τῷ Ζωδιακῷ ἐπὶ τῆς ιθ' μοίρας τοῦ αὐτοῦ Τοξότου, ἢ καὶ τοῦ ἐν τῷ Γοργονείῳ τοῦ αὐτοῦ Περσέως λαμπροῦ, ὅς παρανατέλλει τῇ β' μοίρα τοῦ Ταύρου, κράσεως ὄντες τῆς τοῦ Διὸς 20 καὶ τοῦ Κρόνου καὶ ὠροσκοποῦντες, ὡς προείπομεν, ἐπὶ γενέσεως ποιοῦσι τοὺς οὕτως ἔχοντας πολυκτῆμονας καὶ πλουσίους ἄγαν, εἰς διαφόρους χώρας καὶ πόλεις κτωμένους καὶ φιλογεώργους καὶ φιλοικοδόμους· εἰ δὲ καὶ Σελήνη ἐπιθεωρήσῃ ἓνα ὡν προείπομεν ἀστέρων λαμπρῶν ὠροσκοποῦντα ἢ μεσουρανοῦντα ἐν ἡμέρᾳ, τοῖς τρόποις 25 ἀγαθοῦς καὶ τιμητικῶν τῶν πρεσβυτέρων καθεστῶτας, καλογνώμονας, μεταδοτικούς, ἀνεξικάκους, ἐχέφρονας, φιλοικείους. ἰδίως δὲ πάλιν ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ Τοξότου καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὦμου τοῦ Ἡνιόχου ἀνατέλλοντες ἦτοι ὠροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες κατὰ κάθετον, τετραπόδων ἢ καὶ ἡνιόχων ἐργάτας ἢ καὶ αὐτοὺς περὶ 30 ἱππηλασίας ἢ καὶ ἡνιοχικὴν ἔχοντας.

Ἐὰν δὲ τις τεχθῆ ἀνατέλλοντος τοῦ Κυνός, ὅς παρανατέλλει τῇ κ' μοίρα τῶν Διδύμων, ἢ ὠροσκοποῦντος τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Διδύμου, ὅς ἐστιν ἐν τῷ Ζωδιακῷ ἐπὶ τῆς κθ' μοίρας αὐτῶν

1 ἐὰν τ' ἔλθῃ Α. 2 τῷ αὐτῷ codd. ἕκαστος αὐτῶν Μ : καὶ ὠρονομῶν Α. 4 ss. Cf. Ptolem., *Tetrab.*, p. 161, 25 ss. (ed. 1553). 6 καὶ ἀνθρώπων ἡγεμόνας conji. Bidez. 6-7 στρατηλατῶν codd. 7-8 παρρησιαστικούς, φιλοκίτους Α. 8 εὐεπιμούλους Α. 11 φιλόθροιοι Α : φιλόθροιοι Μ ; corr. Kroll. 15 ὡς παρατέλλει (va superscr.) Α. 17 τοῦ corr. : αὐτοῦ codd. 20 αὐτοῦ vix sanum. 21 Capram hic addit Exc. Paris. ; fors. recte. 23 οὗτος sic Α. 24 L. ἐν διαφόροις χώραις καὶ πόλεσι? cf. Exc. Paris. πόλεις Μ : πολλὰ Α. 25 εἰκάς C ἐπὶ θεωρήσ' Α. 26 ἐν omis. Α. ἡμέρας (? comprehendio) δὲ τοῖς τροπικοῖς Α. 28 καὶ φιλοικ. Μ. 29 γόνατος γ' τοῦτο → Α. 30-31 κατὰ κάθετον ἢ μεσουρ. Μ. 31 ἐραστὰς conji. Kroll ; at cf. Exc. Paris. ἢ καὶ omis. Μ. 35 ἐπομένου corr. : ἡγουμένου codd.

τῶν Διδύμων, κράσεως ὄντες τῆς τοῦ Ἄρεως, καὶ ἀνατέλλοντες ἦτοι ὠροσκοποῦντες ἐπὶ γενέσεως καὶ μάλιστα νυκτερινῆς ποιοῦσι τοὺς οὕτω γεννωμένους ἀρχικούς, δεινοῦς, δράστας, παραβόλους, ἀνυποτάκτους, θυμικούς, αὐθάδεις, τυραννικούς, πολέμων προῖσταμένους, 5 ἐνδόξους. <ἐπὶ> ἡμερινῆς δὲ γενέσεως ὠροσκοποῦντες ποιοῦσιν ὑβριστάς, ὠμούς, ἀνελεήμονας, προπετεῖς, ἄρπαγας, τεταραγμένους, μεθύσους· ἐὰν δὲ μεσουρανῶσιν, <λογίους μὲν πάνυ καὶ φιλελεήμονας>, οὐ καλῶ <δὲ> τέλει πάντως ἀπολλυμένων.

Ὅμοίως δὲ πάλιν ἐὰν τις γεννηθῆ ἀνατέλλοντος τοῦ ἐπὶ τῆς βορείας 10 χηλῆς τοῦ Σκορπίου, ὅς ἐστιν ἐν αὐτῷ τῷ Ζωδιακῷ κύκλῳ ἐπὶ τῆς κε' μοίρας τοῦ Ζυγοῦ, ἢ τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου τῶν Διδύμων, ἀμφοτέροι κράσεως ὄντες τῆς τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ὠροσκοποῦντες ποιοῦσι τοὺς οὕτω γεννωμένους φιλολόγους, πολυῖστορας, δημηγορικούς, ποιητικούς, φιλομούσους, φιλοκάλους 15 <φιλόχλους>, εὐεπιβόλους, εὐφυεῖς, πολυπράκτας, ἀξίωματικούς, εὐσεβεῖς, φιλοθέους, εὐχρηματίστους, πολυγνώστους ἢ καὶ ἀπὸ δωροληψίας μεγάλως εὐτυχοῦντας χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ τῶν τοιούτων, καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἐλευθεριωτέρους καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ἡμερινῆς γενέσεως· ἐπὶ γὰρ νυκτερινῆς γενέσεως ὠρονομοῦντες, 20 ποιοῦσι προσποιήσει σοφούς, ἀλαζονικούς, ἐπιτηδευματικούς, ὑποκρινομένους, πολυῖστορας δὲ καὶ μνημονευτικούς καὶ διδασκαλικούς καὶ καθαρίους ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις.

Ἐὰν δὲ ὠροσκοπῆ ἐπὶ γενέσεως ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὦμῳ τοῦ Ὠρίωνος, ὅς παρανατέλλει τῇ κζ' μοίρα τοῦ Ταύρου, ἢ ὁ Προκύων, ὅς παρανατέλλει τῇ κζ' μοίρα τοῦ Καρκίνου, ἢ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ὦμῳ τοῦ Ὠρίωνος, 25 ὅς παρανατέλλει τῇ β' μοίρα τῶν Διδύμων, *** ἢ ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας, ὅς παρανατέλλει τῇ κα' μοίρα τῶν Ἰχθύων, κράσεως ὄντες τῆς τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, ποιοῦσι τοὺς οὕτως ἔχοντας μάλιστα ἐπὶ νυκτερινῶν γενέσεων στρατηγικούς, δεινοῦς, δράστας,

2 νυκτερινοὶ Μ. 3 ss. Cf. Ptolem., *Tetrab.*, p. 163, 22 s. (ed. 1553). 3 δράκτας in marg. : δράστας Μ. 5 Post ἐνδόξους add. μεγάλους Exc. Paris. ἐπὶ suppl. 7-8 Verba unci inclusa suppl. ex Exc. Paris. 8 ἀπολλυμένους Α. 9 βορείας Α. 10 Σκορπίου] = codd., corr. 12 Longitudo huius stellae deest. Erat circa $\frac{1}{2}$ 26°. ἀμφοτέροι codd. τοῦ Διὸς καὶ τῆς τοῦ codd., corr. ; cf. p. 200, 21. 13 ss. Cf. Ptolem., *Tetrab.*, p. 163, 6 (ed. 1553). 13 φιλοσόφους Exc. Paris. 14 ποιητικῶς omis. Α. 15 φιλόχλους add. Exc. Paris. : φιλόχλους habet Ptolem. εὐεπιμούλους Α. πολυπράκτους Α et Exc. Paris. An πολυπράκτορας? ἀξίωματικούς Α. 15-16 δωροληψίας corr. : δωροδοκίας codd. : δωροδοκίας Exc. Paris. 19 νυκτερινῶν γενέσεων Α. 20 πρὸς ποιήσει Μ : omis. Α. δωροδόφους Exc. Paris. 20-21 ἀποκρινομένους Α. 25 κζ' numerus falso repetitus ex linea antecedente ; scribendum β'. Post signum Cancris tria puncta, mox ἢς (pro ἢ δ) Α. 26 β' numerus falsus ; est ipsius Ptolemaei. Ὠμος Ἴππου add. Exc. Paris. ; hic omissus est a librario ; lacunam sign. 28 τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς τοῦ codd., corr. 29 ss. Cf. Ptolem., *Tetrab.*, p. 163, 24 ss. (ed. 1553).

πολυτρόπους, σοφιστικούς, πολυπράγμονας, λογίους, <όξυφώνους, έξαπατητάς, έπιτευκτικούς>, άπαραπειστους, όξεις δέ και άπροσκορεΐς πρὸς τὰς έπιθυμίας, διαφθορεΐς όντας παιδών και παρθένων, έπιόρκους· έπί δέ ήμερινών γενέσεων ώροσκοπούντες ποιοϋσι τολμηρούς, ώμούς, μεταμηλητικούς, ψεύστας, κλέπτας, άθέους, άφιλους, έπιθέ- 5 τας, θεατροκόπους, έφυβριστάς, μιαφόνους, πλαστογράφους, γόητας, άνδροφόνους, οϋ καλῶ τέλει ένίστε χρωμένους, μάλιστα ώς προείπο- μεν, έπί νυκτερινής γενέσεως.

Όμοίως δέ άν έν τῇ άποκητικῇ ώρα εύρεθῆ άνατέλλων ό έπί του δεξιου ποδός του Κενταύρου, ός παρανατέλλει τῇ ια' μοίρα του Ζυγού, 10 ἢ ό έσχατος του Ποταμού, ός παρανατέλλει τῇ γ' μοίρα του Κριου, άμφότεροι κράσεως όντες τῆς του Διός και τῆς Άφροδίτης και άνατέλλοντες έπί τῆς γεννητικῆς ώρας ποιοϋσι τους οϋτω γεννωμένους καθαρίους, άπολαυστικούς, φιλοκάλους, φιλομούσους, φιλοδώρους, φιλοθέους, φρονίμους, φιληκόους, καλοσυμβούλους, έν τῷ σεμνῷ 15 μεγαλοψύχους, εύγνώμονας, εύσχήμονας πρὸς τὰ άφροδίσια και άπό γυναικείων προσώπων μεγάλως εύτυχοϋντας, φιλοδόξους, καλούς τε και άγαθούς, Ξανθότριχας δέ μάλλον, και εύειδεΐς και άπαλοσώμους, μάλιστα άν τῆν Σελήνην έπιθεωρήσωσιν.

Έάν δέ τις γεννηθῆ ώροσκοπούντος του έπί τῆς οϋράς του Λέοντος 20 λαμπροϋ, ός έστιν έπί τῆς κζ' μοίρας του άυτου Λέοντος, ἢ του έπί τῆς όσφύς άυτου, όστις έστιν έπί τῆς ιζ' μοίρας του άυτου, ἢ πάλιν ώροσκοπούντος του λαμπροϋ του "Υδρου, ός παρανατέλλει τῇ γ' μοίρα του Λέοντος, κράσεως όντες τῆς του Κρόνου και τῆς Άφροδίτης, άνατέλλοντες έπί τῆς γεννητικῆς ώρας ποιοϋσι τους οϋτω γεννωμένους 25 εύτυχεις τε και περικλήμονας και περιφανεστάτους, έμπαθεΐς δέ και αΐσχροποιους ἢ μαλακόδαλους, έτι δέ και φιλορρηστὰς και κακοφήμους δέ περι τὰ άφροδίσια, προβαίνοντας δέ τῆν ήλικίαν ίερωσυνών τινων μεταλαμβάνοντας, διά θρησκείαν τινά θεϊκήν ἢ έγκράτειαν τιμωμένους και έδεσμάτων τινών άπεχομένους και βιβλίων τινών άπορρήτων είδή- 30

1 λογίους. Fort. δολίους ut Ptolem. 1-2 Verba unci incl. suppl. ex Exc. Paris. 1 όξυφρονας Ptolem. rectius. 2 άπαραπεύστους A. προσκόρεΐς codd. : corr. ex Exc. Par. 3 διαφορεΐς A. 3-4 έπί όρκους A. 4 νυκτερινής γενέσεως A. ώρονομοϋντες M. 6 μιαφώνους A. 8 νυκτερινής, aut hic, aut supra corrigendum in ήμερινής; cf. ad v. 4. 9 έν omis. M. 11 Κριου corr. : Ταύρου codd. 12 τῆς ante ♀ omis. M. 14 ss. Cf. Ptolem., *Tetrab.*, p. 162, 12 ss. 14 καθαρούς Ptolem. φιλοκάλλους A. 15 φιλοκόους A. 18 Ξανθοτρίχους codd.; corr. ex Exc. Paris. άπλους ώμούς codd. : corr. ex Exc. Paris. άπαλόσαρκος saepius invenitur. 22 ιζ' corr. : κζ' codd. 23 τῇ ιγ' μοίρα M : τῆς γ' A; corr.. 24 όντος A. τῆς Ξ A : του Ξ M. τῆς omis. M. 26 ss. Alia hic prabet Ptolem., *Tetrab.*, p. 159, 19 ss. Alio fonte iam anonymus utitur. 27 μαλακόδαλος verbum novum. Sed μαλακο- δόλαξ invenitur apud Athen., VI, 258 a. δέ omis. A. 29 μεταλαμβάνοντας M. θεϊκήν μέν ἢ A. έγκρατεΐας A : έγκρατεΐα M. 30 τινών (alter.) M : έτι A; cf. supra 199, 19. 30-p. 203, 1 είδήμονες γίνονται A.

μονας· γίνονται δέ και περι τὰ οϋράνια φιλόκαλοι, τους δέ όφθαλμούς μάλλον ύπογλαύκους ἢ χαροπούς έχοντες, εύειδεΐς δε ταΐς όψεσιν.

Και ό λαμπρός δέ των 'Υάδων άνατέλλων έπί άποκητικῆς ώρας και κείμενος έν αυτῷ τῷ Ζωδιακῷ κύκλῳ έπί τῆς ιε' μοίρας του Ταύρου 5 και κράσεως ών τῆς του Άρεως και <τῆς> Άφροδίτης και έν οΐκῳ Άφρο- δίτης. ών ποιεί τους οϋτω γεννωμένους εύτυχεις μέν άγαν και πλου- σίους και χώρας και πόλεις ύποτάσσοντας ἢ διοικούντας. ώσπερ γάρ αϋτό τὸ άστρον και ἡ θέσις των 'Υάδων έν όλῳ τῷ κόσμῳ και πᾶσι τοΐς ανθρώποις εύεπίγνωστόν έστιν ἢ και μάλλον φανερώτερον 10 ύπάρχει, οϋτω και οΐ γεννώμενοι άνατέλλοντος ἤτοι ώροσκοπούντος του λαμπροϋ των 'Υάδων ένδοξότατοι και περιφανεστάτοι και πλου- σιώτεροι των άλλων ανθρώπων γίνονται. τὰ αυτὰ δέ ποιεί και όταν ίσομοιρήσῃ τῇ Σελήνῃ έν τῷ παρανατέλλειν ἤτοι ώροσκοπεΐν· μάλιστα 15 άνατέλλοντος γάρ άυτου δύνει ό λαμπρός του 'Αντάρεως κατ' ίσομοι- ρίαν άυτου διάμετρον στάσιν κείμενος έπί τῆς ιε' μοίρας του Σκορπίου, και άμφότεροι έν αυτῷ τῷ Ζωδιακῷ κύκλῳ εΐσιν. οϋτως μέν οϋν και περι τὰ δυτικά μέρη τῆς οΐκουμένης και περι τὰ άνατολικά και περι τὰ άλλα κλίματα δοξαστικά και μεγάλα δύνανται.

20 Αϋτός δέ ό του 'Αντάρεως κατ' αϋτό τὸ κέντρον τὸ δϋνον εύρισκό- μενος έν τῷ γαμοστολικῷ τόπῳ ποιεί, καθώς έν άρχῇ προείπομεν, διά γυναικείων προσώπων μεγάλας εύτυχίας και κληρονομίας· και γάρ αΐ γυναικες των οϋτως γεννωμένων περίβλεπτοι μέν και πάνυ πλούσιαι γίνονται, οϋ πολυχρόνιοι δέ, έπειδή οϋτος ό 'Αντάρης εύθέςως δύνει, 25 ώς προείπομεν, έν τῷ γαμοστολικῷ τόπῳ εύρισκόμενος. ό δέ λαμπρός των 'Υάδων ώροσκοπῶν και έχων τὸ ποιητικόν τῆς του Άρεως και τῆς Άφροδίτης ενεργείας ποιεί τους οϋτω γεννωμένους περιθύμους και θερμούς πάνυ περι τὰς έπιθυμίας και διαφόρως περι τὰ άφροδίσια· φύσει γάρ αϋτός ό τόπος των 'Υάδων άνατέλλων ἤτοι ώροσκοπῶν 30 άπό μοίρας ια' έως ιε' έμπαθεΐς περι τὰς ήδονὰς ποιεί και έπισήμους μάλλον και καλοτραχήλους.

Ταϋτα δέ ίκανῶ χρόνῳ άγρυπνήσαντες και καμόντες εύραμεν, έπειδή πολλάκις έπί γενέσεων μηδεμιάς θεωρίας καλῆς εύρισκόμενης, μήτε

1 φιλόκαλος A. 3 άνατέλων A. άπό κυοτικῆς A. 9 μάλλον cum compara- tivo; cf. Sonny, *Anal. ad Dionem*, 215; Dorvill. ad Charit., I, 14 [Kroll]. 11 και περιφ. A : ἤτοι περιφ. M. 13 ίσομοιρήσει A. ίσομοιρήσῃ ἢ παρανατέλλῃ τῇ Σελήνῃ (omiss. ἤτοι ώρ.) M et Exc. Paris.; fort. recte. μάλιστα omis. A. 19 δοξα- στικά M : δοξαζόμενοι A. Δοξαστικά = *gloriosa, sicut doxastós celebr.*, *δόξαμα gloria* in Septuag. : δοξάζονται con. Kroll. 21 γαμοστορικῷ A. Cf. supra p. 196, 20. 23 πλούσιοι A. 24 οϋτως A. 25 λαμπρός omis. A. 26 ώροσκοπεΐ A. 27 γεννωμένους περι θύμους A. 28 διαφόρους codd.; corr. Kroll, cf. p. 206, 27; άδιαφόρους Exc. Paris. 30 μοίρας ιβ' μ, έως μοίρας ις' κ' Exc. Paris. 32 εύρο- μεν M. 33 γενέσεως A. μη δέ μιάς A.

τῶν φωστήρων ἐπικέντρων ὄντων ἀλλὰ καὶ ἀποκλινάντων, [καὶ] μήτε τῶν ἀγαθοποιῶν ἐπικέντρων ὄντων, μεγάλας καὶ εὐτυχεστάτας πάνυ γενέσεις ὀρώμεν, ἄσπερ ἐκτὸς τῶν συνανατελλόντων τοῖς κέντροις ἢ τῇ Σελήνῃ λαμπρῶν ἀστέρων οὐ καταλαβόμεθα· ταύτης γὰρ ἕνεκα τῆς αἰτίας καὶ τὴν διαφορὰν καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν λαμπρῶν καὶ ἐπισήμων 5 ἀστέρων ἐξεθέμεθα, πλὴν ἑνὸς μόνου τοῦ Κανώβου, διὰ τὸ νοτιώτερον αὐτὸν εἶναι πάνυ καὶ σχεδὸν μὴ φαίνεσθαι ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν, Ζητήσας ἐν τῇ διὰ Ῥώμης κλίματι.

Ἡμεῖς μὲν οὖν τῇ τοῦ θειοτάτου Πτολεμαίου διδασκαλίᾳ ἀκολουθήσαντες ἐτολήσαμεν ἀπογράψασθαι μὲν περὶ τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς 10 ποιότητος τῶν ἁ λαμπρῶν ἀστέρων· ἵνα δὲ μνησθῶμεν καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ γραψάντων περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων <φάσεως> καὶ περὶ τῆς τῶν παρανατελλόντων δυνάμεως ταῦτα παρεκτιθέμεθα· Βαβυλωνιοὶ μὲν οὖν καὶ Χαλδαῖοι¹ σχεδὸν πρῶτοι ἐφεύρον τὴν τῶν φαινομένων γνῶσιν, καθὼς ἔγνωμεν ἐκ τῶν προγενεστέρων ἡμῶν. Ἰστοροῦσι 15 γὰρ οὗτοι καὶ Ἀπολλώνιον τὸν Μύνδιον² καὶ Ἀρτεμίδωρον³ ***, συνέγραψε δὲ καὶ περὶ αὐτῶν ὁ Βηρωσὸς καὶ οἱ ἐφεξῆς, καὶ τῶν ἡμετέρων δὲ οἱ πρόγονοι τῶν Αἰγυπτίων ἐμνήσθησαν καὶ ἀπετέλεσαν περὶ αὐτῶν· ἔξ ὧν πρῶτος ἐγένετο Ἑρμῆς καὶ ἔγραψεν ἐν τοῖς κοσμικοῖς ἀποτελέσμασι περὶ τῆς τοῦ Κυνὸς ἐπιτολῆς⁴, καὶ ὁ Νεχαῶ τε καὶ 20 ὁ Κερασφόρος καὶ ὁ Πετόσιρις καὶ ὁ Νεχεψῶ⁵ καὶ ἄλλοι τινὲς ἀπὸ διαφορῶν κλιμάτων ἔγραψαν περὶ αὐτῶν καὶ μάλιστα ὁ Τιμαῖος⁶ καὶ

1 καὶ secl. 4 οὐκ ἀντελαβόμεθα A. καναβοῦ A. De hac stella similia iam apud Manilium, I, 208 ss. 7 αὐτῶν A. 9-p. 205, 16 Hoc fragmentum iam edidimus *Rev. instr. publ. en Belg.*, 1897, p. 8 ss. 10 τῆς (ante ποιότ.) omis. M. 12 φάσεως suppl. 16 μένδιον codd. lacunam indicavimus. Possis etiam Ἰστοροῦσι γὰρ οὕτως καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Μύνδιος καὶ Ἀρτεμίδωρος. 17 δὲ καὶ] καὶ omis. M. βηρωσὸς M. καὶ ὁ ἐφῆς codd.; corr. Nomen proprium latere olim credidimus. 18 οἱ omis. A. 20 ἀνατολῆς A. νεχῶ δὲ M : νευχῶ τε A. 21 πετόσιρις A.

¹ De systemate Babylonico triginta stellarum, cf. Diodor. II, 30, 6; Boll, *Sphaera*, in *Indice s. λαμπροὶ ἀστέρες*.

² Apollonius Myndium, discipulum Chaldaeorum, solus, ut videtur, laudat Seneca, *Quaest. Nat.*, VII, 4, 1; 17, 1.

³ Sine dubio Artemidorus Parianus, cuius doctrinam de cometis idem Seneca refert, *Quaest. Nat.*, I, 4; VII, 13; cf. Pauly-Wissowa, *Realenc.*, II, 1333. Artemidorum quem Φαινόμενα scripsisse vita Arati (p. 57, 31, Westermann = Maas, *Comment. in Arat.*, p. 324, 13) testatur, hunc astronomum Parianum esse censet Bidez.

⁴ De hoc capite Hermetis Trismegisti, cf. Hephaest. Theb. I, 23 (p. 91 Engelbr.) et *Catal.*, IV, p. 124, n. 2; 154.

⁵ Petosiris atque Nechepo omnibus noti sunt (cf. *Catal.*, IV, p. 120 etc.), sed de Nechaone et Cerasphoro astrologis Aegyptiis nihil nos comperisse falemur.

⁶ Fragmentum Timaei, qui iam a Vettio Valente laudatur (cf. n. 6), invenies in *Catal.*, I, p. 97.

<ὁ> Ἀσκατίων¹· ἀπὸ δὲ τούτων τῶν συγγραφέων ὑφελθόντες οἱ μεταγενέστεροι αὐτῶν ἐτήρησαν ἐν διαφόροις τόποις καὶ πολλοῖς τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς δύσεις καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν ἐπισημειώσεις, ἃς ποιοῦνται ἐν ὁποίῳ δήποτε κλίματι, καὶ ἀνεγράψαντο τὸ ποιητικὸν τῆς 5 ἐνεργείας αὐτῶν σχεδὸν καθ' ἡμέραν, Μέτων μὲν καὶ Ἀπολλινάριος καὶ Ἐὐκτῆμων ἐν Ἀθήναις καὶ Δοσίθεός τε ἐν Ἰωνίᾳ καὶ Κάλιππος ἐν Ἑλλησπόντῃ καὶ Φίλιππος ἐν Πελοποννήσῃ καὶ Φωκίδι καὶ Λοκρίδι, Ἰππαρχός τε ἐν Βιθυνίᾳ²· καὶ φέρονται ἐν ἐκάστῃ τῶν προειρημένων ἀνδρῶν συντάγματα περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων 10 <δυνάμεως καὶ> τοῦ ποιητικοῦ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν· εἰ οὖν τὰς τῶν ἀέρων κράσεις ποσῶς τρέπουσιν ἀνατολὰς ποιούμενοι καὶ τὰς ἄλλας φάσεις, μειζόνως ἄρα καὶ εἰς ἡμᾶς ἐνεργεῖν δύνανται καὶ μεγάλας εὐτυχίας καὶ ἐναντιώσεις παρέχεσθαι, ἐνίοτε καὶ θανάτους κατὰ τὰς τῶν ἀφετῶν κολλησεις, καὶ Ἀντίοχος³ δὲ καὶ Βάλης⁴ καὶ Ἀντίγονος⁵ 15 καὶ Ἡραΐσκος⁶ καὶ ἄλλοι τινὲς πολλὰ καὶ διάφορα ἔγραψαν περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, καθὼς ἔγκειται ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν, καὶ Σεραπίων⁷ δὲ καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαῖος γινόμενος ἀπέτελεσε περὶ αὐτῶν. ἀλλ' οὐδεὶς ὧν προεῖπον ἀνδρῶν, μετήγαγεν ἐκ τοῦ ἀστρονο-

1 ὁ suppl. Ex Vettio Valente, *Catal.*, I, 79, 19 : Τιμαῖος καὶ Ἀσκατίων καὶ ἕτεροι πλείστοι. 2 πολλοῖς] Ἀν πόλεσιν? 4 δήποτε omis. A. 5 σχεδὸν τῶν καθ' M : τῶν σχεδὸν πρὸς A; corr. 5-6 Ex Ptolem. Apparitionibus (cf. Lydus, *De ost.* ed. Wachsmuth, p. 275, 6 ss.). 5 μεθ' ὧν codd. μὲν omis. M. 6 Ἀθήναισι A. 8 Λοκρίδι corr. ex Ptolem. : βραχίδι A : βραχίδι cum γ superser. M. De Branchididis cogitavit librarius. 8 ἐνός ἐκάστου con. Kroll. 10 δυνάμεως καὶ suppl. 11 πόσως codd.; corr. Kroll. 12 μειζονας codd.; corr. Kroll. 13 παρέσεσθαι A. 16 ἐγκείν-ται M.

¹ Asclatio qui commemoratur etiam in prooemio Vetti Valentis (ὁ Τιμαῖος καὶ ὁ Ἀσκατίων, *Catal.*, I, p. 79, 19), unde eum ante medium saec. II vixisse apparet, et saec. VI apud Lydum, *De ostentis*, 2 (*Catal.*, I, p. 81, 12), est, ni fallimur, celeberrime ille mathematicus qui mortem Domitiani et suum ipse exitum praedixisse fertur. Asclatario vocatur in codicibus Suetoni (Domit. 15), sed nomen corruptum esse viri docti iam dudum animadvertunt (cf. Boissevain ad Dion. Cass., LXVII, 16, v. 12). Ἀσκληπίονα eum appellat Malalas p. 266, 14 ed. Bonn., unde Ἀσκληπίος dicitur est in *Chron. Pasch.*, I, 468, 13 et in excerptis Byzantinis a Maximiliano Treu editis (Progr. gymn. Ohlau, 1880, p. 32, 11). Revera Ἀσκατίων nomen est Aegyptiacum, vide Berlin. *Urkunden*, I, 14, c. 3, v. 10 (anni 255 p. C.). Cf. Ἀσκατάς *Oxyrh. Pap.*, II, 297, 1 et Ἀσκάς passim.

² Notissimi sunt omnes illi astronomi, quorum nomina sine discrimine ex Ptolemaeo transcripsit astrologus saeculi IV.

³ Antiochus Atheniensis; cf. *Catal.*, II, p. 83 ss. et passim.

⁴ Vettius Valens, celeberrimus astrologus saec. II; cf. *Catal.*, II, p. 83 ss. et supra p. 118, n. 2.

⁵ Antigonus Nicaenus, qui exeunte saeculo II aut ineunte III floruit; cf. *Catal.*, IV, p. 67, n. 1.

⁶ Quis sit hic Heraiscus, nescimus.

⁷ Serapio Alexandrinus, cf. supra p. 179, n. 2.

μουμένου τὰς νῦν αὐτῶν οὔσας ἐποχὰς οὐδὲ τὸ ποιητικὸν τῆς κράσεως αὐτῶν.

Ἀπογραφάμενοι οὖν περὶ τῆς εἰδικῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν ἀπλανῶν καὶ λαμπρῶν ἀστέρων καὶ κατὰ τὸ δυνατόν φυσιολογήσαντες περὶ αὐτῶν εὐλόγως καὶ τὰς τῶν ὑποδεεστέρων δυνάμεις καὶ τὸ ποιη- 5 τικὸν αὐτῶν ὑποτάξομεν.

ρλς'. Περὶ ἐμπαθῶν τόπων ἦτοι μελῶν τῶν αἰνιγματωδῶν
Ζωδίων¹ Κριοῦ, Ταύρου, Λέοντος, Αἰγόκερω.

Καὶ ἄλλοι δὲ τόποι εἰσὶν ἐν τῷ Ζωδιακῷ κύκλῳ ἔν τισι μέλεσι τῶν Ζωδίων, οὔτε τοῦ πρώτου οὔτε τοῦ δευτέρου μεγέθους ὄντες, ἀλλὰ τῶν 10 ὑποδεεστέρων, ἰκανὴν καὶ σχεδὸν ἀπαράβατον δύναμιν ἔχοντες καὶ ἐξαιρέτου παρατηρήσεως τετυχηκότες περὶ τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς καὶ περὶ τὰ σίγη τὰ σωματικά· πρῶτον μὲν γὰρ ψυχικοῖς πάθεσιν καὶ ἀσελγείαις περιπίπτουσιν ὅσοι τῶν ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν γεννῶνται ἀνατελλόντων ἦτοι ὠρονομούντων τῶν ἐμπροσθίων ἦτοι τοῦ προσώ- 15 που τοῦ Σκορπίου περὶ μοίρας ιγ' ιδ' καὶ τῶν ὀπισθίων περὶ μοίρας κέ' κς' κζ' κη', καὶ τῶν Ὑάδων ἦτοι τοῦ προσώπου τοῦ Ταύρου περὶ μοίρας ιβ' ιγ' ιδ' ιε' καὶ ἔτι τῶν ὀπισθίων μερῶν τοῦ Λέοντος ἀπὸ μοιρῶν κέ' ἕως λ', καὶ τοῦ προσώπου ἦτοι βύγχους τοῦ Αἰγόκερω περὶ μοίρας ια' ιβ' ὠρονομοῦντες γὰρ οὗτοι καὶ ἀνατέλλοντες, ὡς προεί- 20 πομεν, ποιοῦσι τοὺς οὕτω γεννωμένους ἀσελγαίνειν οὐ μόνον εἰς γυναικας ἀλλὰ καὶ εἰς παῖδας καὶ τέρπεσθαι ταῖς παρὰ φύσιν ἡδοναῖς ἢ καὶ γυναιξὶν παθητικαῖς καὶ βρευματικαῖς καὶ αἰσχροποιαῖς ἢ καὶ αὐτὰς τὰς γυναικας [καὶ] τὰς οὕτω γεννωμένας ἀσχημόνως διάγειν ἢ τέρ- 25 πεσθαι τοῖς αἰσχροποιοῖς τῶν ἀνδρῶν· βεβλαμμένοι γὰρ τὸν νοῦν ἀνδρες καὶ γυναικες ἐκ τῆς ἀμεταθέτου φορᾶς τῶν ἀστέρων [f. 143] εἰς τε τὰς ἐπιπλοκάς διαμαρτάνουσι διὰ τὴν τῆς ἐπιθυμίας ὄρεξιν διαφό- ρως χρώμενοι τοῖς τοιοῦτοις καὶ ταῖς παρὰ φύσιν ἡδοναῖς. ἐὰν δὲ καὶ 30 ὁ τῆς Ἀφροδίτης ἀστήρ ἐν αὐτοῖς τούτοις τοῖς αἰνιγματώδεσι Ζωδίοις εὔρεθῆ Κριῶν Ταύρω, Λέοντι ἢ Αἰγόκερω, θεωρουμένη ὑπὸ Ἄρεως ἢ Κρόνου καὶ, ὡς προείπομεν, παθοποιῶν μελῶν ἦτοι τόπων τῶν

3 ἀπογραφάμενος A. ἰδικῆς cod. 5 τὰς cum tribus punctis A. δύναμιν A. 7 A(ngelicus), f. 136; M(ediolanensis), f. 141. 11-12 ἐξ ἑτέρας παρατ. codd., corr.; cf. 208, 19. 12 τυχόντες A. 14 γεννῶνται scripsi: γεννωμένων καὶ codd. (oi superscr. in M). 16 ιγ' omis. A. Hi numeri vix sani. 17 καὶ αὶ τῶν M. τοῦ προσώπου τοῦ M: πρὸ αὐτοῦ τοῦ A. Ταύρου corr.: M, codd. 18 ἔτι corr.: ἐπὶ codd. 23 βρευματικαῖς = " quae profluviis albis laborant ", [Kroll]. 24 καὶ delevi. 25 Debebat αἰσχροποιοῖς. De fellatricibus dicitur. 27 διὰ A: δὲ M. 28 Ἄν ταῖς τοιαύταις? 30-31 Κρόνου ἢ Ἄρεως M. 31 ὦν προειπ. con. Kroll.

¹ De signis " aenigmaticis ", astrologi non consentiebant; cf. *Catal.*, I, p. 166, 7.

Ζωδίων, πάθεσιν αἰσχίστοις περιτρέπουσι τοὺς οὕτω γεννωμένους· καὶ εἰ μὲν κρυφίως, εἰ δὲ φανερώς, ἀποδείκνυνται παρὰ τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς κρύψεις τῶν τὰ τοιαῦτα ποιούντων ἀστέρων, λέγω δὴ Ἀφροδίτην καὶ Ἄρεα ἢ Ἀφροδίτην [f. 156v] καὶ Κρόνον, μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐναντίων 5 αὐτῶν συσχηματισμῶν τουτέστι τετραγώνων ἢ διαμέτρων ἢ καὶ ὅταν ὠροσκοπῆ τις αὐτῶν ἢ μεσουρανή, σφόδρα ἐκδήλους καὶ περιβοή- τους αὐτῶν τὰς ἐπιθυμίας ἀποδείκνυσιν. οὐ γὰρ ἄλλως γίνεται τὸ παρὰ φύσιν ταῖς ἡδοναῖς χρῆσθαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὴν τοῦ πάθους ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀνάγκην πληρώσωσιν τοῦ δαίμονος, ὡς καὶ τῶν 10 ἐπιθυμιῶν χάριν κακῶς ἀκούειν, ἐνίοις δὲ καὶ περιγράμματα καὶ περιπλοκάς καὶ Ζημίας καὶ ἔχθρας καὶ καταδίκην ὑπομένειν, ἐὰν μὴ ὁ τοῦ Διὸς ποθεν ἐπιθεωρήσας τὴν Ἀφροδίτην ῥύσηται τι μέρος τῶν κακῶν. ἢ πάλιν ὑπὸ κρύψιν τοῦ Ἡλίου ἦτοι δυτικοὶ ὄντες, μάλιστα δὲ ὁ τῆς Ἀφροδίτης, λαθριμαίας καὶ μετὰ σκέπης τινὸς ἢ καὶ δυσπετείας τῶν 15 ἀκουόντων τὰς ἀσελγείας ἢ καὶ ἐπιθυμίας σκεπᾶσ(ουσι) τοῦ ἐπὶ πολὺ φανεροῦσθαι τὰς τούτων ἀσχημοσύνας· ὅθεν καὶ αὐτὰς τὰς γυναικας τριβάδας τε καὶ ἀσχημόνως προσερχομένας τοῖς ἀνδράσιν ἀποδεικ- νύουσιν· ἀπὸ γὰρ ἀνάγκης σχεδὸν ὑποτυφλούμεναι ἀδικοῦνται τὰς διανοίας ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις· ὁρμῆς γὰρ [f. 143v] αὐταῖς ἀκατασχέτου 20 γινομένης περὶ τὰ πάθη γίνεται καὶ τὸ κοιλαίνειν περὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ κατὰ τὸ παντελὲς ἀσελγαίνειν· τοσαύτην τινὰ δύναμιν περὶ [τε] τὴν τῶν ἀστέρων σύγκρασιν καταλαμβάνομεθα. ἐὰν δὲ καὶ Ἄρης ἅμα τῇ Ἀφρο- δίτῃ ἔφος συνειθεωρηθῆ ὑπὸ τῶν κακοποιῶν, περιπονηροτέρους καὶ μετὰ πάσης ἀναισχυντίας φανερώς ἀσχημονοῦντας ποιοῦσι τοὺς οὕτω 25 γεννωμένους· οὗτοι δὲ πολλάκις οὐ μόνον πρὸς ἀνδρας ἢ γυναικας ἀσελγαίνουσι ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζῴων, οἷον τετράποδα ἢ ἄλλα τινά· ἐὰν δὲ ἐπὶ τοῦ ὑπογείου κέντρου ἢ δυτικοῦ εὔρεθῆ ὁ τῆς Ἀφροδίτης, θεωρηθῆ δὲ ὑπὸ Ἄρεως ἢ Κρόνου, ἢ αὐτὸς ὁ Ἄρης ἐν ταῖς δυνούσαις μοίραις εὔρεθῆ οὕτως, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς λατρώδεσι 30 τῶν Ζωδίων, ὡς προείπομεν, σπάδοντας, εὐνούχους ἢ ἀποκόπους ποιοῦσιν ἢ στείρας ἢ διὰ θρησκείαν τινὰ ἀπεχομένους ἀφροδισίων καὶ δεισιδαίμονοῦντας καὶ ἐπιψόγους ἐν τοῖς ἀφροδισίοις.

2 οἱ δὲ codd.; corr. 3 τὰ τοιαῦτα A: ταῦτα M. 7 Debebat ἀποδεικνύασιν. ἄλλοις ἄλλων γίνεσθαι codd.; corr. Kroll et Bidez. 9 καὶ (alter.) omis. M. 10 ἐνίοις codd.; corr. περιγράμματα = περιγραφάς " circumventiones ", [Kroll]. 12 ῥύσε- ται codd. 13 Ἡλίου M: Ἄρεως A (signis astrol.). 14 λαθριμαίας A: λήθην ποιήσει διὰ τῶν μαίων M, quod explicatio librarii esse videtur; corr. Bidez: λαθριμαίος " clandestinus ", in glossar. σκέπας M. δυσπιστίας con. Bidez qui ποιοῦντες ante σκεπᾶσουσιν suppl. 18 ὑποτυφλούμεναι A. 20 γίνεται corr.; γίνονται codd. κοιλαίνειν A: κινεῖσθαι superscr. γρ. κοιλαίνειν M: κυμαίνειν con. Bidez. 21 τε del. Kroll. 22 Ἄρης A: Ἐρμῆς M. 23 περὶ πονηροτέρους A: περιπονωτέρους M; corr. 29 λατρώδη] De his signis, cf. *Catal.*, I, p. 166, 25. 30 ὡς προείπομεν] Nil tale supra. Ergo textus lacunosus est? σπάδοντος codd. ἀκόπους codd.: ἀτό- κους con.: ἀποκόπους Kroll. 32 δυσιδαίμονοῦντας A.

ρλζ'. Περὶ σινοποιῶν μοιρῶν ἦτοι τόπων τῶν σινομένων
τὰς ὄψεις.

Πολλοὶ μὲν οὖν τῶν πρὸ ἡμῶν ἐπεσημήναντο ὅτι οἱ φθοροποιοὶ
διαμετροῦντες ἢ τετραγωνίζοντες τοὺς φωστήρας ἢ καὶ συνόντες
αὐτοῖς ἐν ταῖς ἐπαναφερομέναις μοίραις ἢ ζωδίοις βλάπτουσι τὰς ὄψεις 5
καὶ μάλιστα ἐὰν τὴν Σελήνην λειπτικὴν ὁ Κρόνος ἐπὶ νυκτερινῆς
γενέσεως οὕτως ἐπιθεωρήσῃ, ἢ πάλιν ὁ Ἄρης ἐπὶ ἡμερινοῦ θέματος
ἀύξανομένην αὐτήν, ἦτοι συνῶσιν ἢ διαμετρῶσιν ἢ τετραγωνίζουσιν,
ἐπειδὴ καὶ ὅταν ἐπικέντρων ὄντων τῶν κακοποιῶν οἱ φωστήρες ἐπαν-
αχθῶσι. καὶ ὁ μέντοι Κρόνος τὸ σῖνος παρέχει καθὼς πρόκειται καὶ δι' 10
ὑποχύσεως ἢ ψύξεως τοῖς οὕτω πονοῦσιν· ὁ δὲ τοῦ Ἄρεως ἀπὸ πληγῆς
ἢ κρούσματος [f. 144] ἢ σιδήρου ἢ πυρὸς ἢ θερμοῦ ρεύματος ποιεῖ τὰς
πληρώσεις· μετὰ δὲ Ἑρμοῦ συσχηματισθεὶς καὶ θεωρῶν τὸν Ἥλιον ἢ τὴν
Σελήνην, καθὼς πρόκειται, ἐν παλαιστραῖς ἢ γυμνασίοις ἢ κακούργων
ἐφόδοις ¹.

Καὶ ταῦτα μὲν τινες τῶν παλαιῶν ἐξέθεντο ², οἷς καὶ αὐτοὶ συμμαρ-
τυροῦμεν. καὶ ἄλλοι δὲ τόποι εἰσὶ τῶν μελῶν τῶν ζωδίων ἔχοντες
νεφελοειδεῖς συστροφὰς ἕξ ἀστέρων μικρῶν καὶ σχεδὸν ἀμαυρῶν
συγκείμενοι, ἑξαιρέτου δὲ παρατηρήσεως τετευχότες· ἐφ' ὧν ἐὰν ἢ
Σελήνη ὑπὸ σύνδεσμον οὖσα καὶ μάλιστα δύνουσα ἢ ὠροσκοποῦσα ἢ 20
καὶ <δ> Ἥλιος οὕτως εὑρεθῇ, καὶ ἀνευ τῆς τῶν κακῶν ἀστέρων ἐπι-
θεωρίας βλάπτουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ ἀμαυροῦσι, καὶ μάλιστα περὶ τὸ
νεφέλιον τοῦ Καρκίνου, ὃ ἐστὶν ἀπὸ μοίρας ια' ἕως ιδ', καὶ ἐπὶ τῆς
Πλειάδος τοῦ Ταύρου ἀπὸ μοίρας δ' ἕως ζ' καὶ τῆς ἀκίδος τοῦ Τοξό-
του, ἢ ἐστὶ περὶ μοῖραν ζ' αὐτοῦ, καὶ τοῦ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ 25
Τοξότου [τοῦ] νεφελοειδοῦς, ὃ ἐστὶ περὶ τὴν ιη' μοῖραν αὐτοῦ, ἢ καὶ
τοῦ κέντρου τοῦ Σκορπίου, ὃ ἐστὶ περὶ τὴν λ' μοῖραν αὐτοῦ, καὶ τῶν
πλοκάμων τοῦ Λέοντος τοῦ μὲν νοτίου περὶ μοῖραν κζ', τοῦ δὲ βορείου
περὶ μοῖραν <κζ'> τῆς δὲ Παρθένου περὶ μοῖραν λ' καὶ τῆς κάλπιδος τοῦ

6 λειπτικὴν A : ἐκλειπτικὴν in marg. γρ. λειπτικὴν M : λειπτικὴ pro λειψιφω-
τοῦσα dictum esse videtur. 7 ἐπιθεωρήσει codd. 8 διαμετροῦσιν A. 10 παρέχων
codd. 11 ἐπιλύσεως codd. : ὑποχύσεως corr. ex Ptolem. ποιοῦσιν codd.; corr.
Kroll. 13 Ἥλιου σχηματισθεὶς codd.; corr. ex Ptolem. τὸν M : τῶν A. 17 μελῶν
sic cum tribus punctis A. 18 ἀμαυρῶν A : ἀφανῶν M. 19 ἑξαιρέτ(ως) codd.;
corr.; cf. supra p. 206, 11 et Ptolem., p. 148, 20 : παρατηρήσεως ἔτυχον ἑξαιρέτου.
ἐφ' ὧν codd.; corr. 23 μοιρῶν M. 25 ἢ ἐστὶ... αὐτοῦ omis. A. 26 τοῦ seclusimus.
τὰς ιη' μοίρας A. 23 πλοκάμων A. 29 κζ' suppl. Desideratur μέτωπον Σκορπίου
quod in Exc. Paris. invenitur. περὶ omis. A. κάλπιδος M.

¹ Haec paene ad verbum excerpta sunt ex capite Tetrabibli Περὶ σινῶν καὶ
παθῶν, p. 149, 14 ss., edit. a. 1553.

² Lippitudinibus veteres Aegyptii sicut et nunc posterii eorum afficiebantur, eoque
effectum est ut astrologi Alexandrini saepe de oculorum morbis disputaverint.

Ἰδροχόου ἀπὸ μοίρας ιζ' ἕως ιη' καὶ τῆς ἀκάνθης τοῦ Αἰγόκερω, ἥτις
ἐστὶν περὶ μοίρας κ<ε> καὶ κη'. ἐὰν δὲ ὁ Κρόνος ἢ ὁ Ἄρης ἐπιθεωρήσῃ
τὴν Σελήνην ἢ τὸν Ἥλιον ἐπὶ τούτων τῶν τόπων ὄντας καὶ εἰς αὐτῶν
ἐφ' ὧν προείπον μοιρῶν ἐπικέντρος εὑρεθῇ καὶ ἐνεχθῇ τοῖς φωσὶ καὶ
5 μάλιστα ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τόπου κείμενος ἢ τοῦ ὠροσκοποῦ, ἀπαραβά-
τως σινοῦνται τὰς ὄψεις οἱ οὕτω γεννώμενοι, ἐὰν μῆτε ὁ Ζεὺς μῆτε ἢ
Ἄφροδίτη ἐπιθεωρήσῃ τοὺς τὸ αἴτιον ποιοῦντας ἀστέρας ἢ τόπους
καὶ τοὺς δεκανοὺς, οὓς ἐτάξαμεν ἐν τῷ πίνακι, καθὼς περιέχει καὶ ἡ τοῦ
Ἑρμοῦ βίβλος ἐν ἡ ἰατρομαθηματικὰ ¹ πλείστα ἔγραψεν, [f. 144v]
10 ἐπειδὴ οἱ κακοποιοὶ ἐπικείμενοι αὐτοῖς τοῖς δεκανοῖς τοιαῦτα καὶ τὰ
πάθη ἢ τὰ σῖνη ἐπιπέμπουσι καὶ περὶ ἐκεῖνα τὰ μέλη ὡνπερ ἕκαστος
<τῶν> δεκανῶν κυριεύει, μάλιστα δὲ ἐὰν καὶ τοῦ σινωτικοῦ τόπου
κυριεύσῃ κατὰ γένεσιν ὃ τε Κρόνος ἐπὶ νυκτερινῶν γενέσεων καὶ ὁ
Ἄρης ἐπὶ ἡμερινοῦ θέματος· οὕτω γὰρ τὰ μὲν σῖνη φανερά καὶ τὰ πάθη
15 δυσπαλάλλακτα ποιοῦσι.

Καθυπερτερηθέντες δὲ ἢ ἀκτινοβοληθέντες οἱ τὰ πάθη ἐπιπέμποντες
ὑπὸ τῶν ἀγαθοποιῶν, λέγω δὴ Δία, Ἄφροδίτην ἢ Ἑρμῆν, κηδε-
μόνα καὶ οὐκ ἐπονείδιστον ποιοῦσι καὶ τὰ πάθη μέτρια καὶ εὐπαρ-
ηγόρητα, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ εὐπαλάλλακτα, καὶ μάλιστα ἐὰν τις τῶν
20 ἀγαθοποιῶν ἀνατολικὸς ὧν ἐπιθεωρήσῃ τοὺς τὸ αἴτιον ποιοῦντας
τόπους· ὁ μὲν γὰρ τοῦ Διὸς διὰ πλοῦτου περιουσίαν καὶ βοήθειαν
ἀνθρωπίνην τὰ τε σῖνη κρύπτειν εἴωθε καὶ τὰ πάθη παρηγορεῖν· σὺν
δὲ τῷ τοῦ Ἑρμοῦ κατοπτεύων ὅπως δήποτε οὓς προείπον δεκανοὺς ἢ
τόπους, βοηθείαις ἰατρῶν καὶ φαρμακῶν συναστρίας ἀπαλλάττουσιν ἢ
25 παρηγοροῦσι τὰς κακώσεις. ὅτε δὲ <δ> τῆς Ἄφροδίτης ἕως ἐπιθεω-
ρήσῃ τοὺς αἰτιατικούς τόπους, τὰ μὲν σῖνη οὐκ ἀμορφα κατασκευάζει,
τὰ δὲ πάθη διὰ προφάσεως θεῶν ἢ χρησμῶν ἢ περιάπτων ἢ ἀποτρο-
πιασμῶν ἢ εὐχῶν τινων θεραπεύει. ὁ δὲ Ἑρμῆς μόνος ἐπιθεωρήσας τὸν
παρ' αἵρεσιν κακοποιῶν ἀστέρα καλῶς κείμενος ἐπικουρίας τινὰς ἢ καὶ
30 πορισμοὺς δι' αὐτῶν τῶν σινῶν ἢ καὶ παθῶν παρέχεται τοῖς οὕτως
ἔχουσιν.

¹ ἀπὸ A : κατὰ M. ² κε' corr. : κ' codd. ³ ὄντας A : ἰόντας M fors. recte. εἰς A
4 ἐφ' ὧν codd.; corr. 6 σινοῦντας A. 8 πίνακι] De tabulis deperditis cf. supra
p. 197, 27. 11 μέλλη A. 13 γενέσεως A. 16 οἱ corr. : ἢ codd. ἐπὶ πέποντες A.
17-18 κηδεμονίαν conl. Kroll. 21 τόπων cum tribus punctis A. 23 τῷ M : τὸ A.
23-24 ἢ τόπους superscr. in M. 24 φαρμακοῖς συναστρ' cum tribus punctis A :
φαρμακαίαις σὺν ἀστρ' M : φαρμακῶν συναστρίας scripsimus, cf. infra p. 210, 6-7,
ἰατρῶν συναστρίας. — Συναστρία est astrologis "amicitia temporaria", cf. Procl.,
Paraphr. Ptol., p. 267 (ed. 1635). 25 ὁ suppl. ἕως scripsi : ἕως cum tribus
punctis A : omis M. 26 αἰτικούς A. 28 εὐχῶν codd., corr. 30 πορισμοὺς A.

¹ In Hermetis Trismegisti "Iatromathematicis", ab Iedlero iuniorē editis
(Medici graeci minores, I, p. 387 ss., 430 ss.) nihil de decanis invenimus.

ἰδικῶς δὲ καὶ τινὰ Ζῦδια καὶ ἀστέρες τῶν ἀπλανῶν ἐν τῷ περὶ θεῶν τόπῳ ἢ ἐν τῷ ὑπὸ γῆν μοιρικῶς εὐρισκόμενοι ἢ καὶ ὠροσκοποῦντες μεγάλας βοηθείας διὰ θεῶν ἐπιφανείας ἢ δι' [f. 145] ὀνείρων παρέχονται τοῖς γεννωμένοις· καὶ ὁ μὲν Σκορπιός οὕτως εὐρισκόμενος καὶ μάλιστα περὶ μοῖραν κζ', ἐνθα ἐστὶν ὁ λαμπρός τοῦ Ὀφιοῦχου, δι' 5 ἐπιφανείας ἢ δυνάμειος Ἀσκληπιακῆς ἢ Σεραπιακῆς¹ ἢ ἱατρῶν συναστρίας θεραπεύει τοὺς οὕτω γεννωμένους. ὁ δὲ τοῦ Στάχυος τῆς Παρθένου, δς ἐστὶν περὶ τὴν κθ' μοῖραν, οὕτως εὐρισκόμενος διὰ Μητρὸς θεῶν ἢ Κόρης ἢ Ἀφροδίτης² ὑπαυγος ὑγείας ἀποτελεῖ· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου, δς ἐστὶν περὶ τὰς κς' μοίρας 10 αὐτῶν, εὐρισκόμενος πρὸ ζ' μοιρ(ῶν) ἐν τῷ περὶ θεῶν τόπῳ ἢ ἐν τῷ ὑπὸ γῆν κέντρῳ ἢ ὠροσκοπῶν δι' Ἑρμοῦ ἢ Τελεσφόρου ἢ Ἀπόλλωνος³ τὰς βοηθείας ποιεῖ· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Διδύμου, δς ἐστὶν ἐπὶ τῆς κθ' μοίρας αὐτῶν, οὕτως εὐρισκόμενος καὶ μάλιστα ἐπὶ νυκτερινῶν γενέσεων δι' Ἡρακλέους ἢ <ἡμερινῶν διὰ> Διοσκό- 15 ρων⁴ βοηθείας ἢ ἐπιφανείας παρέχει. καὶ ὁ λαμπρός δὲ τοῦ Κυνός ὁ παρανατέλλων τῇ κ' μοίρα τῶν Διδύμων καὶ ἐν οἷς προείπον τόποις εὐρισκόμενος καὶ μάλιστα ἐπὶ νυκτερινῶν γενέσεων τὰς ἀπὸ Ἑκάτης ἢ

² θεῶν M (cf. infra v. 11): θεόν A. ὑπογ(είω) M. ³ διὰ θεῶν ἢ δι' ἐπιφ. ἢ ὀνείρ. codd.; corr. ex Exc. Par. ⁶ σαραπιακῆς M. ⁶⁻⁷ ἱερῶν συναστρίας cum tribus punctis A; cf. supra p. 209, 24 et infra Exc. Paris. p. 225, 23. ⁸ τῆς κθ' codd. ⁹ ὑγείας ex Exc. Paris. p. 225, 25 corr.; ταύτας A: οὔσα τὰς ἰάσεις M, quod correctio librarii esse videtur. ¹⁰ τὰς κθ' codd.; corr. ¹¹ i. e. ἐντὸς ἐπτά μοιρῶν ἀπὸ τοῦ τόπου. ¹² ὑπογ(είω) M. τελεσφορεῖ A. ¹³ ἡγουμένου Διδ. codd.; corr. ex Ptolem., cf. n. 3. ¹⁴ τὴν κθ' codd. ¹⁵ γεύσεων A. ἡμερινῶν διὰ suppl., cf. Exc. Paris. p. 225, 26. ¹⁵⁻¹⁶ διοσκοριῶν A. ¹⁷ τόπῳ codd.; corr. ¹⁸ τὰ ἀπὸ ἐκδότης A.

¹ Complures astrologi hunc (Ophiuchum seu Anguitenentem) Aesculapium sixerunt, (Hygin., *Astr.*, II, 14), quia Aesculapio serpens est sacer (v. Boll, *Sphaera*, p. 113). — Aegyptiorum Serapidem Graeci suo medicinae deo comparaverunt; cf. Preller-Jordan, *Röm. Myth.*, t. I, p. 377.

² Virginem caelestem "spiciferam", alii Cererem seu Matrem deorum, alii Proserpinam, alii Atargatin seu Venerem esse contenderunt; cf. Bücheler, *Carmina epigraph.*, n° 24; Boll, *Sphaera*, p. 480. — Cf. supra p. 199, n. 1.

³ Cf. Ptolem. *Tetrab.*, I, 9: Τῶν δὲ ἐν ταῖς κεφαλαῖς (τῶν Διδύμων) δύο λαμπρῶν ὁ μὲν ἐν τῇ προηγουμένη τῷ τοῦ Ἑρμοῦ, καλεῖται δὲ καὶ Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ ἐν τῇ ἐπομένη τῷ τοῦ Ἄρεως, καλεῖται δὲ Ἡρακλέους. Hermes ad Geminos pertinere videtur quia, sicut Dioscuri (v. n. 4), gymnasiis et arti palaestrae praesidet. — Quae ratio inter Telesphorum et Geminos intercedat, non perspicio. — De Apolline, cf. n. 4.

⁴ Geminos complures astrologi Castorem et Pollucem esse dixerunt ... alii dixerunt Herculem esse et Apollinem, (Hygin., *Astron.*, II, 22). De Hercule et Apolline iam a praeis temporibus pro Geminis habitis, cf. supra p. 188, 10; *Sphaera*. p. 124 ss., 480, n. 1.

αὐτοῦ τοῦ Ἄρεως ἢ Ἀνούβιδος¹ ἢ καὶ τὰς διὰ θυσιῶν ἢ καὶ πυρὸς ἢ αἵματος ἢ ἀποτροπιασμῶν βοηθείας ἢ ἐπιφανείας παρέχεται· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς Λύρας δι' Ἀπόλλωνος ἢ Ἑρμοῦ² οἱ δὲ ἐπὶ τῶν κεράτων τοῦ Αἰγόκερω καὶ οἱ Ἐριφοὶ καὶ ἡ Αἰξ, ἐφ' ὧν προείπον τόπων εὐρισκόμε- 5 νοι, διὰ Πανός ἢ δι' Ἑρμοῦ³ τὰς βοηθείας ἢ τὰς ἐπιφανείας ποιούσι, μάλιστα ἐὰν καὶ τῶν ἀγαθοποιῶν τις τοὺς προειρημένους τόπους ἐπιθεωρήσῃ.

Ἐκαστος δὲ τῶν πλανητῶν κατὰ τὴν οἰκείαν αὐτοῦ φύσιν ἐπὶ τῶν προδεδηλωμένων τόπων εὐρισκόμενος καὶ μάλιστα οἱ ἀγαθοποιοὶ τὰς 10 βοηθείας καὶ ἐπιφανείας ποιούσι κατὰ τὰς τῆς φύσεως αὐτῶν δυνάμεις· καὶ ὁ Κρόνος δὲ ἐπὶ ἡμερινῆς γενέσεως τὰς ἰδίας ἢ καὶ τὰς διὰ Πλούτωνος καὶ Ποσειδῶνος⁴ ὄψεις καὶ βοηθείας παρέχεται καὶ ἔξ ἀντιπαθείας τῶν ἰδίων βοτανῶν καὶ τῶν ἄλλων θεραπείας παρέχεται· ἐπὶ δὲ τῶν νυκτερινῶν γενέσεων κακῶς κείμενος τὰς διὰ τετελευτηκό- 15 των προσώπων ἢ <γυναικῶν> ἐπισήμων καὶ δεισιδαιμονιῶν παρέχεται, καὶ ὁ Ἄρης δὲ τὰ τῆ ἑαυτοῦ φύσει ἑοικότα παρέχεται καὶ τοῖς μὲν ἐν νυκτὶ ὠφέλιμα καὶ φοβερά, τοῖς δὲ ἐν ἡμέρᾳ γεννωμένοις ἐναντία καὶ βλαβερὰ.

Iam supra (p. 194) monuimus caput quod in libro Angelico haec sequitur, fortasse eiusdem scriptoris esse. Cuius capituli versus nonnullos ex codice Mediolanensi descriptos petentibus nobis misit Dominicus Bassi, qua semper est liberalitate.

¹ kai omis. A. ² ἀποτροπιασμοῦ A. ⁴ καὶ οἱ ἐφεξῆς ὧν codd.; corr. ex Exc. Paris., p. 225, 30: ἔξ pro αἰξ lectum corruptelam genuit. τόπον A. ⁵ πάντος A. ⁷ ἐπιθεωρήσει codd. ¹⁰ καὶ τὰς A. ¹¹ ἢ καὶ τὰς διὰ omis. A. ¹³ De plantis Saturni, cf. *Catal.*, IV, p. 124, 136. ¹⁴ καλῶς Exc. Paris. ¹⁴⁻¹⁵ τελευτηκότων A. ¹⁵ γυναικῶν suppl. ex Exc. Paris., p. 226, 8. δυσειδαιμονίων (sic) codd. ¹⁶ τῆ omis. A. ¹⁷ νυξίν M. φοβερά post γεννωμένοις (transp. Exc. Paris., p. 226, 10, fors. recte.

¹ Anubin cynocephalum Cani caelesti adsimulatum esse ex ipsa eius natura sequitur; cf. Boll, *Sphaera*, p. 179. Sed cum Anubis mortuorum sepulchrorumque custos sit, peregrino deo Graeci Hecatam suam substituerunt. — Martem Caniculae coniunctum esse alibi non invenimus; sine dubio quia sidus eius calidum esse docebant astrologi, illam necessitudinem statuerunt.

² Cf. Ps.-Eratosth., *Cataster.*, 24: Λύρα κατεσκευάσθη τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ Ἑρμοῦ ἐκ τῆς χελώνης ... μετέλαβε δὲ αὐτὴν Ἀπόλλων. Cf. Hygin., *Astr.*, II, 7.

³ Capricornum, Haedos, Capram Pani, pastorum deo, convenire manifestum est, et Hermes, pater eius, saepe et in fabulis et in monumentis cum eo coniungitur. Praeterea mythographi Aegyptii narrabant Pana, cum Typhonem fugeret, in flumen se deiecisset et Capricornum factum esse. Evhemerus quoque dixit Capram fuisse Panos uxorem (Hygin., fab. II, 13 et 28). Cf. praeterea Boll, *Sphaera*, p. 480.

⁴ Cur Kronos per filios suos Plutonem Neptunumque apparitiones provocet et auxilium praebeat, nobis quidem non omnino perspicuum est.

Quos hic publici iuris facere iuvabit, quo facilius fragmentum hoc agnoscatur, si in collectaneis Byzantinorum vel in vetere opere astrologico inveniatur. Fieri poterit ut inde nomen auctoris ignoti detegatur, quod est in votis.

F. 142 (cod. Med.). ρλη'. Περὶ συναφῶν καὶ ἀπορροϊῶν τῆς Σελήνης πρὸς τοὺς ἀστέρας.

Κενδρομοῦσα ἡ Σελήνη καὶ ἀκαταμαρτύρητος παρὰ τῶν ἀγαθοποιῶν, μετρίους φιλερήμους ποιήσει, ἔτι δὲ μάλλον ἀφαιρετικὴ οὖσα οὐ μόνον μετρίους ἀλλὰ καὶ πτωματικούς ποιήσει, χεῖρον δὲ καὶ ἐὰν ὑπὸ δύσιν τύχωσιν ἢ ἀποκλίναντες, πρὸς 5 δὲ τὰς φύσεις τῶν ζωδίων τὰ συμβαίοντα ἔσται (f. 142^v). Σελήνη Κρόνου συνάπτουσα, ἀνατολικὴ μὲν ὑπάρχουσα, πρὸς βίον ἀγαθῆ, ὀφθαλμούς δὲ ἀδικεῖ, καὶ στραβούς ἢ μύωπας ἢ γλαυκοὺς ἀποτελεῖ. πάντως δὲ σίνος ἐν ὀφθαλμοῖς ποιήσει, ἢ τὴν ὄψιν [lacuna?]. καὶ τοὺς μὲν γεννηθέντας ποιεῖ συνετούς, ἀπροσκόπους δὲ 10 περὶ τὰς πράξεις καὶ δειλοὺς· κτλ.

Et post nonnulla :

F. 143. Καὶ ἐπιστήμονας ἀποτελεῖ καὶ παιδείας πολλῆς· τινὰς δὲ μυροπώλους, ἢ ἀνοσπλόκους, ὅσα ἐν ἑορταῖς προσήκει (cf. supra p. 189, 9)· ἐὰν δὲ ἡ Ἀφροδίτη βλάπτηται ἢ ἐν τόπῳ κακῷ ἴσταται ἢ μαρτυρεῖται ὑπὸ Κρόνου, ἐπιουργοὺς ἢ ἱστουργοὺς ἀποτελεῖ· ἀπὸ δὲ Ἀφροδίτης ἀπορρέουσα τὰς ἡδονὰς καὶ πάθη καὶ 15 πᾶσαν τὴν τῶν ἀφροδισίων φύσιν ποιεῖ· οἱ δὲ τοιοῦτοι ἀπὸ μικρᾶς τῆς ἡλικίας μιγῆσονται γυναικῖν οὐκ ἀγαθαῖς δέ. δυσπράκτους γὰρ καὶ πολυψόγους κτλ.

Desinit (f. 143^v) ἐκεῖνο δὲ σοὶ πρὸ πάντων νοεῖσθω ὅτι οἱ ὑπαυγοὶ καὶ ἐν τοῖς ἀποκλίμασιν ὄντες, οὐδὲ μίαν ἔχουσι λύσιν, οἱ δὲ ἐπὶ τῶν κέντρων καὶ τῶν ἐπαναφορῶν καὶ ἔξαιγοὶ ἰσχύουσιν· ἔψων δὲ ὄντων αὐτῶν, θερμούς ποιοῦσιν καὶ τοῖς 20 πράγμασιν.

THEOPHILI DE STELLIS FIXIS.

Caput Theophili de stellis fixis quod ex ipso Palchi libro, ut videtur, excerpit, edimus ex codice Angelico (A), f. 209, ubi ei est titulus Ἀποτελέσματα τῶν παρανατελλόντων ἀστέρων ἐν πύσαις καταρχαῖς καὶ ἐρωτήσεων et ex cod. Paris. Suppl. gr. 1241, saec. XIV, a Minoide Myna ex Oriente allato et partim madore pessumdato (P), f. 30. Praeterea usi sumus codice Marciano 334, s. XIV (M), f. 26, κεφ. ζ'. Quo in codice numeri longitudinum stellarum pro temporum ratione ita variati sunt, ut auctorem huius syllogae annos c. 790 post Ptolemaeum sive a. 930 p. C. n. scripsisse facile appareat. At longitudinum numeri, quales exhibent codices Angelicus et Parisinus, ad annum 768, id est ad Theophili Edesseni aetatem quadrant, quippe qui a. 785 p. C. n. mortuus est. E. g. Arcturo apud Ptolemaeum adscribitur longitudo $177^{\circ} 27'$, in codd. AP $\underline{=}$ $3^{\circ} 20'$, in cod. M $\underline{=}$ $4^{\circ} 55'$; superant igitur codd. AP Ptolemaei numerum 6 gradibus 20 minutis, cod. M 7 gradibus 55 minutis. Similem in modum Reguli (τοῦ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος) apud Ptolemaeum longitudo

est $2^{\circ} 30'$, in codd. AP $8^{\circ} 50'$, in cod. M $10^{\circ} 25'$; differunt igitur AP a Ptolemaeo $6^{\circ} 20'$, M $7^{\circ} 55'$ ut supra. Numeri in codice M plerumque optime conservati sunt aut levissima sanandi correctura praeter longitudinem extremae Eridani stellae, de qua ipsi Ptolemaei codices valde discrepant. Plura vitia in codd. AP occurrunt: quae aut sanavimus aut in adnotatione significavimus. Ceterum 29 stellae solum hic describuntur omissa Gorgone Persei, qui ab Anonymo anni 379 (v. supra p. 200, 19) post τὸν ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ Τοξότου nominatur.

* * *

Theophilum capite astrologi anni 379 de stellis consurgentibus usum esse cum ex toto argumento tum ex ipsis eius verbis apparet, sed ex uberrima qualitatum enumeratione quas singula astra decernunt, pauca elegit, ordine tamen nominum saepe servato. Ne singula persequamur, unum exemplum afferemus. De stella in capite Geminorum dicunt:

ASTROLOGUS a. 379, p. 201, 3.

THEOPHILUS, 215, 20.

ποιοῦσι τοὺς οὕτω γεννωμένους ἀρχικούς, δεινοὺς, δρῆ-
στας, παραβόλους, ἀνυποτάκτους, θυμικούς, καὶ
αὐθάδεις, τυραννικούς, πολέμων προῖσταμένους, ἐνδό-
ξους· ἐπὶ δὲ ἡμερινῆς γενέσεως ὠροσκοποῦντες ποιοῦσιν
ὕβριστάς, ὤμους, ἀνελεήμονας, προπετεῖς, ἄρπα-
γας, τεταραγμένους, μεθύσους· ἐὰν δὲ μετουρανῶσιν,
οὐ καλῶ δὲ τέλει πάντως ἀπολλυμένων.

σημαίνει παραβόλους τινὰς
καὶ ἀνυποτάκτους στρα-
τιώτας καὶ θυμικούς καὶ
αὐθάδεις καὶ ἀνελεήμονας,
ἄρπαγὰς τε καὶ ὕβριστάς,
μὴ καλῶ δὲ τέλει κεχρη-
μένους.

Theophilus veteris astrologi sententias non solum mirum in modum decurtavit, sed ad libidinem interdum mutavit. Nam cum Christianus esset pius — quod ex introductione libri infra edenda elucet — quidquid paganam superstitionem olebat, delere conatus est: nomina deorum quae occurrebant praeter solita planetarum suppressit, et sacerdotibus eorum clericos et episcopos substituit (e. g. p. 214, 14, κληρικούς ὀνομαστοὺς ἢ ἀρχιερεῖς καὶ ἐπισκόπους, pro p. 199, 15, ἱεροφάντας, ἱερεῖς μεγαλοτίμους ἢ τελετῶν τινῶν προφήτας etc.).

Sed et suo arbitratu quaedam inseruisse videtur. Nam cum de rebus publicis et de bellis saepe consuleretur, quippe qui astrologus chaliphae Almahdi erat, illae quaestiones ei semper maximae curae fuerunt. Itaque saepe in fine paragraphorum talia addidit, e. g. p. 216, 5: Συμβάλλονται δ' αὖ τοιαῦτα καταρχαὶ εἰς προβολὴν τῶν ἀνοόντων τὰς δημοσίας εἰσφορὰς, vel p. 217, 10: Συμβάλλεται ἡ τοιαύτη καταρχὴ εἰς προβολὴν ἀνατόλικῶν ἀρχόντων καὶ στρατηγῶν.

Τὰ παραλειπόμενα

[τῶν καταρχῶν] τῶν παρανατελλόντων ἀστέρων ἀποτελέσματα ἐν πάσαις καταρχαῖς καὶ ἐρωτήσεσιν.

Ὁ Στάχυς τοῦ Ζυγοῦ μοίρας β' μς' νότιος, μεγέθους α', καὶ ὁ Λυριαῖος Τοξότου μοίρας κγ' μ' βόρειος, μεγέθους α', καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς Ὁρνίθος 5 Ἰδροχόου ιε' λ' νότιος, μεγέθους α'. οὔτοι οἱ γ' κράσεώς εἰσιν Ἀφροδίτης καὶ Ἑρμοῦ ἰσομοιροῦντες οὖν τοῖς κέντροις καὶ τοῖς φωστῆρσι καὶ τῷ κλήρῳ τῆς τύχης ἐν πάσῃ καταρχῇ σημαίνουσι λαμπρότητα τῆς καταρχῆς καὶ εὐχέρειαν τῶν πραγμάτων καὶ εὐδοκίμησιν, καὶ ἐὰν ὁ Ζεὺς συσχηματισθῇ ἐνὶ τούτων ἢ καὶ συνῇ, ἐπιφανεστέραν δείκνυσι τὴν πρᾶξιν 10 καὶ ἡγεμονικωτέραν· εἰ δὲ Ἄρης, ὀξυτέραν καὶ δραστικωτέραν.

Ἄσαυτως καὶ ὁ βόρειος Στέφανος τῆς αὐτῆς κράσεως ὑπάρχει· συγκεντροῦμενος γὰρ καὶ αὐτὸς καὶ τοῖς φωστῆρσι συνανατέλλων σημαίνει κληρικούς ὀνομαστοὺς ἢ ἀρχιερεῖς καὶ ἐπισκόπους.

Ὁ δὲ τοῦ νοτίου Ἰχθύος, τῆς αὐτῆς ὦν κράσεως, σημαίνει βραδυτητα 15 τῆς καταρχῆς, ὅμως οὖν τέλος εὐχρηστον.

Πάλιν καρδία Λέοντος Λέοντος μοίρας η' ν' βόρειος, μεγέθους α'. Ἀρκτοῦρος Ζυγοῦ γ' κ' βόρειος, μεγέθους α'. Ἀντάρης Σκορπίου ιθ', μεγέ-

1-3 Ἀποτελέσματα τῶν παρανατελλόντων ἀστέρων ἐν πάσαις καταρχαῖς καὶ ἐρωτήσεσιν A. 2 τῶν καταρχῶν uncinis inclus. ἄτρων· τὰ P. 4 Numerus graduum Spicae qualem praebent A P suspectus : cum Ptolemaeus habeat Πγ κς' μ' exspectamus apud Theophilum = γ', non β' μς'. Theophilus in suo Ptolemaeo aut legit Πγ κς' κς' (at in Syntaxi quidem tales minorum numeri non inveniuntur) aut Πγ κς' κ', ut ipse scripserit non = β' μς', sed β' μ'. 4-6 Ὁ στάχυς = μοίρας δ' λ' νότιος μεγέθους α'· καὶ ὁ λυριαῖος (sic) = μοίρας κε' ιε' βόρειος μεγέθους α' καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς ὀρνίθος = ιε' ε', μεγέθους α' M. βό(ρειος) A P : in marg. νότιος P. 5 κς' μ' A P : corr. 6 νότιος omis. P. λ' omis. A. 7 καιροῖς P. 7-8 τὸν κλήρον P. 8 ἐν omis. A P. 8-9 σημασίαν σημαίνει λαμπροτάτης καταρχῆς A P : sed σημασίαν σημαίνει librarius ex falsa coniectura scripsit pro ση ση, idest σημαίνουσιν. 9 εὐδοκίμειαν ut videtur A. 10 δεῖν νομισθαι M. 11 post ἡγεμονικωτέραν in M insertum : Ὁ = κβ' λε'. 12 τῆς αὐτῆς ἐστὶ κράσεως A. 12-13 σύγκεντρος μὲν γὰρ A P. 13 σημαίνει omis. P. Post ἐπισκ. transp. A. 15 in marg. man. 1 : = ιδ' νε' M (ad piscem australem). 16 ἄχρηστον A. 17-215, 2 Πάλιν καρδία Λέοντος δ' μοίρας ι' κε' βόρειος μεγέθους α'· Ἀρκτοῦρος βόρειος = δ' νε' μεγέθους α'· Ἀντάρης η, η' [leg. κ'] λε' μεγέθους β'· ὁ λαμπρὸς τοῦ Κυνὸς ς' κε' λε' μεγέθους α' νότιος· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετοῦ ζ' ια' με' βόρειος μεγέθους α' M. 17 Pro καρδία in A P figura trigoni posita est. Λέοντος - μεγέθους α' omisum in A in lacuna circa 22 litterarum. 18 βόρειος ante Ζυγοῦ transp. P M.

θους β'· ὁ λαμπρὸς τοῦ Κυνὸς Διδύμων κδ', μεγέθους α', νότιος· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετοῦ Αἰγόκερω ι' κ' βόρειος, μεγέθους α'. οὔτοι οἱ πέντε κράσεώς εἰσιν Ἄρεως καὶ Διός· συγκεντροῦμενοι οὖν ἐν ταῖς καταρχαῖς καὶ τοῖς φωστῆρσι συνανατέλλοντες καὶ τῷ κλήρῳ τῆς τύχης σημαίνουσι 5 βασιλεῖς καὶ ἐνδόξους στρατηγούς καὶ φοβεροὺς ἄνδρας καὶ ἀνυποτάτους, ἀρμόζουσι δ' αἱ τοιαῦται καταρχαὶ εἰς ἐπιστρατείας καὶ στρατηγίας καὶ προβολὰς βασιλέων καὶ στρατηγῶν καὶ τῶν τοιούτων.

Πάλιν ὁ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἀκρόποδος τοῦ Ὠρίωνος, Ταύρου μοίρας κς', νότιος, μεγέθους α', καὶ ὁ μέσος τῶν τριῶν τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος Διδύμων μοίρας <...> νότιος, μεγέθους β', καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου τοῦ Ἠνιόχου Διδύμων θ' ι' βόρειος, μεγέθους β', καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ Τοξότου Τοξότου μοίρας κγ' κ' νότιος, μεγέθους β', καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς Αἰγὸς Διδύμων μοίρας α' κ' βόρειος, μεγέθους α'. οὔτοι οἱ πέντε κράσεώς εἴτι Κρόνου καὶ Διός· συγκεντροῦμενοι οὖν καὶ συνανατέλλοντες τοῖς 15 φωστῆρσι καὶ τῷ κλήρῳ τῆς τύχης σημαίνουσι τὰς καταρχὰς περικτητικὰς καὶ ἐπωφελεῖς· συμβάλλονται δ' αἱ τοιαῦται καταρχαὶ εἰς οἰκοδομὰς ναῶν καὶ πόλεων καὶ τῶν τοιούτων.

Πάλιν ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου τῶν Διδύμων Καρκίνου μοίρας γ' βόρειος, μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως καὶ Κρόνου· οὗτος παρανατέλλων ἐνὶ τῶν κέντρων ἢ τοῖς φωστῆρσιν ἢ τῇ τύχῃ σημαίνει παραβόλους τινὰς καὶ ἀνυποτάτους στρατιώτας καὶ θυμικούς καὶ αὐθάδεις καὶ ἀνελεήμονας, ἀρπαγὰς τε καὶ ὑβριστάς, μὴ καλῶ δὲ τέλει κεχρημένους.

2 Αἰγόκερω ιβ' A : ια' P : verum numerum ex Ptolemaeo et M restituumus. 3 κράσεις P. οὖν omis. M P. 4 ση ση (i. e. σημαίνουσιν) P. 6 ἀρχάρχαι (sic) P. ἐπιστρατεῖαν καὶ στρατηγίαν M : σατραπείας legit excerptor Venetus, cf. 221, 3. 7 προσβολὰς cod. ; corr. ; cf. 216, 6. 8 ὁ omis. P. 8-13 Ταύρου μοίρας κα' [leg. κς'] με', μεγέθους α', νότιος· καὶ ὁ μέσος τριῶν τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ς' μοίρας ε' ιε', νότιος· καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιῦ (compendio scriptum in cod.) ὤμου τοῦ Ἠνιόχου ς' ι' με', μεγέθους β'· καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ Τοξότου Τοξότου μοίρας κδ' νε', νότιος, μεγέθους β'· καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς Αἰγὸς ς' μοίρας γ' [reponendum videtur β'] νε' βόρειος, μεγέθους α' M. 8 Pro κς' calculo invenimus κς' ι'. 9 μεγέθους α' νότιος M P. 9-10 καὶ ὁ μέσος - β' in textum recepimus ex M : omis. A P. 11 ς' /// ι' P. 12 η' (sic A) incertum in P : scripsimus κ'. 13 α' P : α' η' A : scripsimus α' κ'. 14 συγκεντροῦμένου καὶ συνανατέλλοντος P. οὖν M : τοῖνον A. 15 τὸ κλήρος P. 15-16 περικτη(τικ)ίς M (περικτητικὰς scribit Paulus Alexandr.). 16-17 οἰκοδομίας M. 18 Καρκίνου omis. P. 19 μοίρας δ' λε' M. μόνου P M : μ cum signo Saturni superscr. A. οὔτε P. 20-21 ἐπιβόλους M. 21 καὶ ante θυμικούς omis. M. αὐθαδέεις (sic) P. 22-23 κεχρηῖται P : κεχρησθαι? A.

Πάλιν ὁ ἐπὶ τῆς δευτέρας χηλῆς τοῦ Σκορπίου Ζυγοῦ κς' βόρειος, μεγέθους β', καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου <Διδύμων> κθ' μ', μεγέθους β'. οὗτοι οἱ δύο κράσεως εἰσι Διὸς καὶ Ἑρμοῦ· συγκεντρούμενοι δὲ καὶ συνανατέλλοντες τοῖς φωστῆρσι σημαίνουσι δικαιοπραγίαν κατ' εὔνοιαν καὶ θεοσέβειαν καὶ πολυγνώσιαν· συμβάλλονται δ' αἱ τοιαῦται 5 καταρχαὶ εἰς προβολὴν τῶν ἀνυόντων τὰς δημοσίας εἰσφοράς.

Πάλιν ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὦμφ τοῦ Ὀρίωνος Διδύμων ο' κ' νότιος, μεγέθους β', καὶ ὁ Προκύων Κρκίνου μοίρας ε' μδ', μεγέθους β', καὶ ὁ ἐπὶ τῷ δεξιῷ ὦμφ τοῦ Ὀρίωνος Διδύμων μοίρας η' κ' νότιος, μεγέθους α', καὶ ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδης Ἰχθύων μοίρας κδ' βόρειος, μεγέθους β', καὶ 10 Ἴππου ὦμος Ἰχθύων μοίρας η' λ' βόρειος, μεγέθους β'. οὗτοι οἱ πέντε κράσεως εἰσιν Ἄρεως καὶ Ἑρμοῦ· συγκεντρούμενοι οὖν καὶ συνανατέλλοντες τοῖς φωστῆρσι σημαίνουσιν ἐν ταῖς καταρχαῖς στρατηγέτας πολεμικούς, μηχανικούς, δολίους καὶ ὠμούς καὶ ψεύστας καὶ ἀναίρετας καὶ 15 ἀνδροφόνους καὶ οὐ καλῶ τέλει κεχρημένους.

Πάλιν ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιῷ ποδὸς τοῦ Κενταύρου Σκορπίου ιδ' μ', μεγέθους α' νότιος καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ Κριοῦ ε' μ' νότιος, μεγέθους α', κράσεως Ἄφροδίτης καὶ Διὸς· οὗτοι συγκεντρούμενοι ἦ καὶ συνανατέλλοντες τοῖς φωστῆρσι σημαίνουσιν ὑπηκόους, ἀδόλους, φιλοθέους, 20 καλοσυμβούλους, εὐγνώμονας· συμβάλλεται δὲ ἡ τοιαύτη καταρχὴ εἰς 20 προβολὴν ἀγαθῶν ἀνδρῶν.

1-2 Πάλιν ὁ ἐπὶ τῆς δευτέρας χηλῆς τοῦ Μ. Μ. ο ε' βόρειος, μεγέθους β'· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ⊕ α' ιε', μεγέθους β' Μ. 1 Numerus κς' in A P corruptus : debebat κη' λ'. 2 Διδύμων suppl. 3 κράσεις P. 4-5 καὶ εὔνοιαν A fors. recte. 5 δ' omis. M. 6 ἀνιόντων A. 7 ὁ - Ὀρίωνος in P madore evanuerunt, item multa alia verba usque ad καὶ οὐ v. 15; supplevimus ex A M. Διδύμων η' νότιος in versu 7 A, falso numero; ο β' paulum rectius P: scripsimus ο κ'. Longitudinum numeri sic habentur in M: ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὦμφ τοῦ Ὀρίωνος Διδύμων α' νε' ... καὶ ὁ Προκύων ⊕ μοίρας ζ' νε' [immo ε'] ... καὶ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ὦμφ τοῦ Ὀρίωνος ⊕ μοίρας θ' νε' ... καὶ ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδης ⊕ μοίρας κε' με' [restituendum νε'] ... καὶ Ἴππου ὦμος ⊕ μοίρας ιε' [scribendum ι' ε']. 8 Κρκίνου omis. A. Numerus non prorsus cum Ptolemaeo concordat; at ipsi Ptolemaei codices hic inter se dissentiunt. μεγέθους α' M. ἐν τῷ A M. 9 κη' aperto errore A (in P evanuit): scribendum η' κ'. 10 κοινὸς Ἴππου A. Pro κδ' calculus suadet κδ' ι'. νότιος A. 11 ὦμος - μεγέθους β' superscr. in A. 15 οὐκ ἀποτελεῖ P. 16-17 Πάλιν omis. A P. Numeri in M hi sunt: ὁ ἐπὶ τοῦ ποδὸς τοῦ Κενταύρου Μ ις' ιε' ... καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ ποταμοῦ ζ' νε'. De hoc numero vide supra in praefatione (p. 213). Numerus in A P traditus neque cum codicibus Ptolemaei neque cum codice M concordat; ac ne M quidem cum Ptolemaei codicibus facit. 18 καὶ omis. M. 20-p. 217, 4 καταρχὴ - εὐτυχίαν τῆς omis. A.

Πάλιν οὐρὰ Λέοντος Παρθένου ὁ βόρειος, μεγέθους α' καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος τοῦ Λέοντος Λέοντος ιθ' μη' βόρειος, μεγέθους β'· καὶ Ὑδροῦ αὐχὴν Λέοντος μοίρας ζ' κ' νότιος, μεγέθους β'. οὗτοι εἰσι κράσεως Κρόνου καὶ Ἄφροδίτης, σημαίνουσι δὲ εὐτυχίαν τῆς καταρχῆς καὶ 5 περίκτησιν μετὰ τινος ἀδικίας καὶ μεθ' ὑποκρίσεως.

Πάλιν ὁ λαμπρὸς τῆς Ὑάδος Ταύρου ιθ', κράσεως Ἄφροδίτης καὶ Ἄρεως· συνανατέλλων ἦ καὶ συγκεντρούμενος ἐν τῇ καταρχῇ σημαίνει μέγαν ἄνδρα καὶ περιβόητον καὶ εὐτυχῆ καὶ πλούσιον, ὑποτάσσοντα πόλεις καὶ χώρας καὶ μάλιστα τοῦ Ἀνταρέως διαμετροῦντος αὐτόν· συμβάλλεται δὲ ἡ τοιαύτη καταρχὴ εἰς προβολὴν ἀνατολικῶν ἀρχόντων καὶ 10 στρατηγῶν.

1-3 Longitudines sic habentur in M: οὐρὰ Λέοντος Μ β' [postulatur β' κε'] ... καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος τοῦ Λέοντος δζ κβ' ε' ... καὶ Ὑδροῦ αὐχὴν δζ ζ' νε'. 2-3 καὶ Ὑδροῦ - β' omis. P. Verba supplevimus ex M, numerum ex Ptolemaeo et M. 5 περί κτήσιν A. καὶ omis. M P. 6 τῶν Ὑάδων A: τοῦ Ὑάδος P. ιθ' dubium in P. Numerus sine dubio corruptus; calculus efficit κ' λ'. Ταύρου κ' λε' M. 7 καὶ omis. A M. 8 καὶ omis. P.

EXCERPTA PARISINA

Haec excerpta edimus ex codice Parisino 2506, saec. XIV, f. 11 ss., (P), quem descripsimus, et ex codice Marciano 335, saec. XV, qui est noster Venetus 7, f. 100 ss., (V), cuius apographum v. d. Daniel Ricobboni petentibus nobis comiter misit. Praeterea ad locum p. 225, 20-p. 226, 10, qui in *Sphaera*, p. 479, iam typis expressus est, Parisino 2420, saec. XVI, usis unus (= O).

Collectanea, quae haec capita continent, sibi composuit astrologus quidam Constantinopolitanus saeculi XI (*Catal.*, II, p. 37, n. 1); ergo illius aevi est archetypus ex quo codices nostri fluxerunt. Excerptum vero paulo antea ex Palchi libro, ut videtur, factum esse iam supra monuimus, nam auctor eius ipse dicit se anno χ' Diocletiani, i. e. 884 p. C. n., scripsisse et ad hanc aetatem quadrant longitudine quae in codice Parisino notatae sunt¹; ante longitudes excerptor cum quo quaeque stella ascendat gradu eclipticae, diligenter adnotat. Contra in codice Veneto mutatae sunt longitudes mirum in modum e. g. librarius longitudinem Spicae fert $\approx 15^{\circ} 48' 11''$, qui numerus a Ptolemaeo circa 19 gradibus differt. Igitur secundum Ptolemaei regulam hic numerus ad annum p. Chr. n. 138 + 1900 = 2018 deduceret. Iam apparet librarins vera ratione usum praecessionis, quae non intra 100 annos, sed intra 76 annos unum gradum facit, suae aetati numeros accomodasse: vixit igitur

¹ Cf. supra p. 195, n. 2.

post Ptolemaeum 19 × 76 annos, i. e. circa annum p. Chr. n. 1444, quod ipsa scriptura codicis optime confirmatur.

Excerptor post breve prooemium duo fragmenta astrologi anni 379, quem Iulianum vocat (v. supra p. 195), praebet: Primum doctrinam de fixarum triginta stellarum effectibus, quam ex auctoris sui capite Ἀποτέλεσματα τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐποχῆς, p. 198, 12-225, 19, exscripsit tabulis quoque usus quae nunc perierunt. Astrorum ordinem paulo aliter disposuit (v. ad p. 200, 24) et, ut diximus, positiones quas anno 884 oblinebant accurate adnotavit; sed virtutes vel vitia, casus felices infelicesque, quae ex singulis genituris pendent, paene ad verbum ex exemplari suo repetiit. Huic excerpto alterum sine intervallo coniunxit ex extremo capite Περί σινοποιῶν μοιρῶν, p. 210, 1 ss.

Sententias quasdam excerptorum modo mutavit vel verba quaedam interdum omisit et ducis sui vestigia, licet raro, deseruit, ne aequalium suorum fidem christianam offenderet. Quamquam deorum nomina non ubique suppressit, sicut Theophilus, et hierophantarum mysteriorumque sacerdotum nomina non abhorruit (p. 220, 16), tamen de apparitionibus (ἐπιφάνειαι) singulorum deorum loqui veritus est (p. 225, 22 ss.), et sacrificiis, quae ferro et sanguine fiunt daemonumque coniurationibus preces pias supplicationesque substituit (p. 225, 28, cf. supra p. 211, 1; cf. etiam p. 220, 18 et 199, 18). Remanserunt tamen nonnulla quae christianis offensionem afferre potuissent, et saeculo XIV librarius codicis Parisini ne in suspicionem heresiae incideret, nomina deorum cryptographicè exaravit. Quod haud raro in libris astrologicis fieri solet¹.

In Excerptum saeculi IX librarius codicis Veneti fragmentum brevius inseruit (p. 220, 25 ss.). Compendium doctrinae Theophili de stellis fixis (supra p. 214 s.) esse videtur, sed verba quaedam aliunde petita sunt, ubi vestigia nominum stellarum Arabicarum deprehendimus (p. 221, 11).

* * *

Capita quae in codicibus Parisino Venetoque hoc, quod edimus, sequuntur Περί καθολικῶν σχημάτων τῆς Σελήνης et Καθολικά σχήματα περὶ σινῶν καὶ πλῶν (cf. *Catal.*, II, p. 43), utrum ad astrologum anni 379 referenda sint an non, nos nescire fatemur. Certe a capite codicis Angelici Περί συναφῶν καὶ ἀπορροῶν τῆς Σελήνης, de quo supra (p. 212) verba fecimus, omnino diversa sunt. Si eidem scriptori saeculi IV adscribenda sunt atque prius fragmentum, certe aliena excerptor immiscuit, nam Vetti Valentis verba bis referuntur. (Cod. Paris., f. 13: Φησὶ δὲ Οὐάλης ὅτε δεῖ ἐπιβλέπειν εἰ καὶ ὡς ἐξέθετο ὁ Οὐάλης ἐν τῷ β' κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου βιβλίου.)

Post illa capita inveniuntur notae brevissimae quibus titulus est Μοῖραι σινο-
τικαὶ ὀφθαλμῶν. Quas hic edere visum est, quia aut ex astrologo anni 379,

¹ Cf. *Catal.*, II, p. 217; IV, p. 45, 321 ss., f. 344^r; Boll, *Sphaera*, p. 479. Crebra sunt cryptographicè in codice Parisino 2419, saec. XV.

p. 208, 22 ss. excerptae, aut certe cum eo necessitudine quadam coniunctae sunt. Longitudinum numeri non omnino inter se consentiunt; sed cum Ptolemaei numeris longitudinum Vergiliarum et Frontis Scorpionis et Spicae Capricorni sive 3° 26' sive 3° 30' addita sint, haec 350 annos post Ptolemaeum sive a. 480 p. Chr. n. scripta esse videntur. Igitur haec fortasse Iulianum Laodicensem auctorem habent, cuius nomen toti collectioni excerptor praemisit (cf. supra p. 195).

Περί τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων δυνάμεως.

Ἀναγκαῖον ᾤθηται καὶ τὰς τῶν ἀπλανῶν δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας καθυποτάξαι, ὡς πολλὰ δύνανται ἰσομοιροῦντες τοῖς κέντροις καὶ τοῖς πλανήταις, ξένας γὰρ καὶ περιδόξους γεννήσεις παρασκευάζειν εἰώθασιν, 5 ὡς φησὶν ὁ πολυῖστωρ Ἰουλιανὸς ἐν τοῖς αὐτοῦ ἀποτελέσμασιν· εἰτὶ δὲ αἱ τῶν ἀπλανῶν ἐποχαὶ κατὰ τὸ χ' ἔτος τῆς Διοκλητιανοῦ βασιλείας οὕτω κατὰ τε μῆκος καὶ πλάτος.

Ὁ Στάχυς παρανατέλλει τῇ κθ' μοίρᾳ τῆς Παρθένου, τοῦ Ζυγοῦ δ' ι', νότιος β' ο', μεγέθους α', κράσεως Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ.

10 Ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας παρανατέλλει τῇ ι' μοίρᾳ τοῦ Ἰδρόχου, Τοξότου κδ', πλάτος βόρειος ξβ', μεγέθους α', κράσεως Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ.

Ὁ μέγας Ἰχθὺς ὁ νότιος Ἰδρόχου εδ' λ', νότιος κγ' ο', μεγέθους α', κράσεως Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ.

15 Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνίθου τῇ ιβ' τοῦ Αἰγόκερω, Ἰδρόχου ις' μ', βόρειος ξ', μεγέθους β', κράσεως Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ.

Ὁ βόρειος Στεφάνου παρανατέλλει τῇ ις' τοῦ Ζυγοῦ, <Ζυγοῦ> κβ' ι', βόρειος μδ' λ', μεγέθους β', κράσεως Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ.

Οὗτοι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες ἰσομοίρως ὠροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες ποιοῦσι τοὺς γεννωμένους οὐ μόνον περιφανεῖς καὶ εὐπόρους καὶ ἐνδόξους 20 ἀλλὰ καὶ πολυμαθεῖς καὶ φιλοσόφους καὶ λογίους καὶ ποιητικὸς καὶ ἐπιστημονικὸς καὶ εὐφυεῖς καὶ φιλομούσους καὶ φιλοτέχνους καὶ χρηστοθήβεις καὶ ἀπολαυτικὸς καὶ τρυφηλοὺς καὶ εὐφροσύνας, συνετοὺς τε καὶ διανοητικὸς καὶ εὐεπιβόλους καὶ κατορθωτικὸς καὶ σχεδὸν αὐτοδι-

- 1 P(arisinus), f. 11; V(enetus), f. 100. 4 γενέσεις V. 8-9 καὶ τοῦ π P: καὶ τοῦ ο omis. V: π ιε' μη' ια'' πλάτος(ος) νότιος β' ο' V. 10-11 Αἰγόκερω ε' κα' ια'' V. 12 Ἰδρόχου κς' η' ια'', μεγέθους α', πλάτος νότιος κγ' ο' V. 14-15 Ὀρνίθου π κβ' ιη' ια'', μεγέθους β', πλάτος βόρειος ξ' ο' V. 16 Ζυγοῦ suppl.: π γ' με' ια'', πλάτος βόρειος V. 18 ἀπλάνοι (sic) V: omis. P. 19 ἐπιφανεῖς P. 20 ἢ λογίους V. 20-21 καὶ ἐπιστημονικὸς omis. V. 22 τρυφελούς V. 23 ἐπιβόλους V.

δάκτους καὶ καθολικῶς διὰ λόγων ἀρετῆν δοξαζομένους, ζηλωτὰς ἀρετῶν, εὐστόμους, ἐπιχαρεῖς τῷ λόγῳ, ἐρασμίους, εὐαρμόστους, σπουδαίους, κριτικούς, μεγαλόφρονες ἐνίοτε καὶ πολυκοίτους, εὐκινήτους περὶ τὰ ἀφροδίσια, ἐάνπερ καὶ ὁ Ἄρης ἀνατολικὸς ὢν ὑπέργειος ἐπιθεωρήσει ἕνα αὐτῶν ὠρονομοῦντα· ἐάν δὲ ἐπιθεωρήσει ἐπίκεντρος Ἄρης καὶ γράμμασι 5 περιπλέκονται γραπτῶν χάριν ἢ ἐπιθυμιῶν τινων, ἐάν μάλιστα Ἄρης πρὸς Ἥλιον ὠρονομήσει. ἐάν δὲ ἐν τῷ δ' τύχῃ Ἄρης ἢ Ἀφροδίτη ἢ τῷ ζ', ἐνὸς τούτων ὠροσκοποῦντος, ἐκ τῶν ἐναντίων <ποιεῖ> σῶφρονες, θεοσεβεῖς, ἐνεργεῖν ἀδυνάτους ἐν τοῖς ἀφροδίσιαις ἢ σπανοτέκνους ἢ θηλυτέκνους· μεγάλη γὰρ διαφορὰ γίνεται ἐκ τῆς ἀπὸ τῶν κέντρων θέσεως 10 τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἄρεως· ἐάν Κρόνος ἐπίδη τινὰ αὐτῶν τῶν ε' ἀπλανῶν ὠρονομοῦντα, ἱατρικῆς [γὰρ] ἔμπειροι γίνονται καὶ προγινῶσται καὶ ἀποκρύφων βίβλων καὶ τελετῶν πολυῦττορες, ἐάν δὲ <Ζεὺς> ἐπιθεωρήσει ὠρονομοῦντα ἕνα τῶν ε', μόνος τὰς εὐτυχίας καὶ δόξας καὶ ἀρχὰς παρέχει· καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις διάφορὰ τινὰ εὐρήσομεν· ἐάν γὰρ ὠροσκοπῆ ἢ 15 μεσουρανῆ ὁ τοῦ Στάχυος, ἱεροφάντας, ἱερεῖς μεγαλοτίμους, φιλοσόφους ἢ τελετῶν τινων προφῆτας καὶ μάλιστα τοὺς περὶ τὴν Ἑλλάδα γεννωμένους· καὶ ἐπὶ θηλυκῶν δὲ γενέσεων οὗτος εὐρεθεὶς ἱεραίας ἢ ἱεροφαντίδας [f. 11v] ἢ μυστηρίων τελεστικῶν εἰδήμονας καὶ διὰ θεῶν μεγάλων βοηθουμένας· ἐάν δὲ ὠροσκοπῆ ἢ μεσουρανῆ ὁ βόρειος Στέφανος, εὐδόξους 20 στεφανηφόρους, ἀρχιερεῖς, βσιλιέων φίλους, καὶ τῷ σώματι ἰσχυρούς καὶ ὀνομαστούς, πολυφίλους· ἐάν δὲ ὠροσκοπῆ ὁ νότιος Ἰχθύς, σπανοτέκνους ἢ βραδυτέκνους ἢ θηλυγόνους ἢ ἀτέκνους, λογίους δὲ πᾶν καὶ μᾶλλον εὐεθεῖς.

Οὗτοι οἱ ἀπλανοὶ ἀστέρες σὺν Ἡλίῳ ἢ Σελήνῃ ἢ κλήρῳ Τύχης εἰς τὸ μεσουράνημα τυχόντες, ὅσοι μὲν κράσεως Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ εἰσὶν εὐτυχεῖς εἰς καταρχὴν δουλειῶν, μάλιστα ἐάν ὁ Ζεὺς σὺν αὐτοῖς συνοδεύῃ ἢ συσχηματίζεται· εἰ δὲ καὶ ὁ Ἄρης δυναμοὶ τὸν Δία· ὁ δὲ βόρειος Στέφανος δημοῖ κληρικούς καὶ μητροπολίτας.

1 καθολικούς P. δι' ἄλλων V. 2 ἐπίχαρις P : ἐπιχαρεῖς (sic) V. ἐρασμίους P : εὐοσμίους V. 3 ἐνίοτε post πολυκοίτους (transp. V. 4 ἐπιθεωρήσει V. 5 ἐπιθεωρῆ P. Ἄρης. L. Ἑρμῆς? 7 ὠρονομήσει V. ἢ omis. V. ζ'] Αἰγόκερω codd. (signo astrol.). 8 ποιεῖ suppl. 9-10 θηλυτέκνους V. 11 ἐάν J corr. ; cf. supra p. 199, 9 : ἐπὶ codd. 12 ἱατρικός cod., corr. γὰρ] del. ἔμπειροι (ειροι e corr.) P. 13 Ζεὺς suppl. ; cf. supra p. 199, 11. 13-14 ἐπιθεωρήσει ὠροσκοποῦντα V. 14 μόνος] Leg. μεζόνος? 15 τούτου V. An διαφορᾶν; cf. supra p. 199, 14. 18 θηλυκοῖς δὲ γενέσεως P. ἢ omis. V. 19 τελεστικῶν V. 25 Versus 25-p. 221, 15 codex Venetus praebet solus. Astrologus quidam Byzantinus haec interpolavit ex Theophilo (cf. supra p. 218). 25-26 μεσουράνημα signum astrolog. dubium. 27 σχηματίζεται codd. ; corr. ex Theophilo.

ὁ δὲ μέγας Ἰχθύς βραδύνει τὸ τέλος τῆς καταρχῆς, ἀλλὰ καλὴ ὑπάρχει· ὅσοι δὲ κράσεως Ἄρεως καὶ Διὸς <καλοῖ> εἰς προβολὴν ἀρχόντων καὶ βασιλέων καὶ στρατιωτῶν, εἰς τε ἀνδρας ἀνυποτάκτους στρατηγούς τε καὶ σατραπας· ὅσοι δὲ κράσεως Κρόνου καὶ Διὸς καλοὶ εἰς καταρχὴν οἰκοδομίας ναῶν πόλεων οἰκων καὶ 5 τῶν ὁμοίων τούτου. ὅσοι δὲ Ἄρεως μόνου καλοὶ εἰς ἀρπαγὰς καὶ ληστείας καὶ στρατείας· ὅσοι Διὸς Ἑρμοῦ κράσεως καλοὶ εἰς θεοσεβεῖς πράξεις καὶ δημοσίας· ὅσοι Ἄρεως Ἑρμοῦ καλοὶ εἰς μηχανικούς, δολίους, φονεῖς, ψεύστας, δυστυχεῖς· ὅσοι δὲ Ἀφροδίτης μόνης, Κένταυρος, πούς Γυναϊκὸς ἀλυσιδωτός, ἀριστερός πούς Γυναϊκός, καλοὶ εἰς εὐγνώμονας, ἀδόλους καὶ καλοὺς εἰς βουλάς, εἰς προβολὴν 10 ἀκάκων ἀνδρῶν μάλα θαυμαστῶν καὶ ταπεινῶν τῇ φύσει· ὅσοι δὲ κράσεως Κρόνου Ἀφροδίτης, Χεῖρ βεβαμμένη, ὁ ἐν θρόνῳ καθήμενος, κεφαλὴ Ὀφιούχου, καλοὶ εἰς εὐτυχεῖς περικτήσεις πραγμάτων ἐξ ἀδικίας ἔχοντας, ὡς ὑποκεκρυμμένους. ὁ λαμπρὸς τῶν Ἰάδων καλὸς εἰς περικτήτων ἀνδρα καὶ μεγιστᾶνα εὐτυχῆ, πλουσιώτατον, ὑποτάσσοντα πόλεις· εἰ δὲ ὁ Ἄρης διαμετρεῖ, καλὸς εἰς σατρα- 15 πιας.

Παρανατέλλοντες τῇ ε' μοίρᾳ τοῦ Λέοντος· ζ'. <Ὁ ἐπὶ τῆς> καρδίας <τοῦ> Λέοντος, Λέοντος ι' ο', βόρειος ο' ι', μεγέθους α', κράσεως Διὸς καὶ Ἄρεως.

ζ'. Ἀρκτοῦρος τῇ λη' τοῦ Αἰγόκερω, Ζυγοῦ δ' λ', βόρειος λα' λ', μεγέ- 20 θους α', κράσεως Ἄρεως καὶ Διὸς.

η'. Ὁ λαμπτήρ τοῦ Ἄετοῦ τῇ ε' τοῦ Αἰγόκερω, <Αἰγόκερω> ια' κ', βόρειος κθ' ι', μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως καὶ Διὸς.

θ'. Ἀντάρης παρανατέλλει τῇ ιε' τοῦ Ἰδροχόου, Σκορπίου κ' ι', νότιος δ' ο', μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως καὶ Διὸς.

25 ι'. Κῶν ὁ Σείριος Καρκίνου κε' ι', νότιος λθ' ι', μεγέθους α', κράσεως Ἄρεως καὶ Διὸς.

Οὗτοι οἱ ἀστέρες ἰσομοίρως ὠροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες ποιοῦσιν ἐνδόξους στρατηγικούς, ἔθνη ὑποτάσσοντας, φοβερούς, ἡγεμονικούς,

2 καλοὶ suppl. προσβολὴν cod. 3 Lege στρατηγῶν, ut Theophilus p. 215, 7. 4 πόλεων corr. ex Theophilo : τελέων cod. 6 τοῦ Διὸς cod. 8 Γυναϊκός] Haec mulier est Andromeda, cf. Ideler, *Sternnamen*, p. 424 ; *Sphaera*, p. 436. 11 ὁ ... καθήμενος] Hic est Cassiopeia. 16 Scribendum παρανατέλλον. τῇ ε' - Λέοντος omis. V. ζ' et ceteri numeri triginta astrorum omis. V. ὁ ἐπὶ τῆς suppl. Lac. V fere litt. in P : omis. V. 17 τοῦ suppl. Λέοντος κα' λη' πλάτος βόρ. ο' ι' V. 18 Post Ἄρεως] τῇ ε' μοίρᾳ τοῦ Λέοντος add. V. 19 Ἀρκτοῦρος Ζυγοῦ ια' κ', πλάτος βόρειος λα' λ', κράσεως ♂ ♀ V. 21 Ἄετοῦ Αἰγόκερω κθ' η', πλάτος βόρειος κθ' ι', κράσεως ♂ ♀, μεγέθ. β' V. Αἰγόκερω suppl. 23 Ἰδροχόου Τοξότου α' μη' ια'', πλάτος νότιος δ' ο' V. — 25 Canicula cum stella ιζ' (infra p. 222, 24) in Anonymo coniungitur p. 200, 32. Numerus longitudinis excidit, ut infra saepius. σύριος ♂ ζ' μη' ια'', πλάτος νότιος λθ' ι', κράσεως ♂ ♀ V.

στρατηλάτας, διοικητικούς, κεινημένους, άνυποτάκτους, παρρησιαστικούς, φιλονείκους, άνυστικούς, εύεπιβόλους, έπάνδρους, νικητικούς, πολυκτήμονας πάνυ και άγαν πλουσίους, μεγαλοψύχους, φιλοτίμους, φιλοκάλους, ού πάντως δέ εύθανατοῦντας.

Τῆ κ' μοίρα Ταύρου. ια'. Άριστερός πους Ὁρίωνος Ταύρου κζ' κ', 5 νότιος λα' λ', μεγέθους α', κράσεως Διός και Κρόνου.

ιβ'. Ὁ μέσος τῶν γ' τῆς ζώνης Ὁρίωνος λ' μοίρα τῶν Διδύμων, <Διδύμων> δ' ν', νότιος κδ' ν', μεγέθους β', κράσεως Διός και Κρόνου.

ιγ'. Ὁμος δέ Ἠνιόχου ε' μοίρα τῶν Διδύμων, Διδύμων ιβ', βόρειος κ' ο', μεγέθους β', κράσεως Διός και Κρόνου. 10

ιδ'. Γόνυ Τοξότου τῆ ιθ' μοίρα, Τοξότου κδ' λ', νότιος ιη' ο', μεγέθους β', κράσεως Διός και Κρόνου.

ιε'. Αλαμπτήρ τῆς Γοργόνης ιβ' μοίρα Ταύρου, <Ταύρου> ζ' ι', βόρειος κγ' ο', μεγέθους β', κράσεως Διός και Κρόνου.

ις'. Ὁλελία Αἰξ Διδύμων β' λ', βορεία κβ' λ', μεγέθους α', κράσεως 15 Διός και Κρόνου.

Πάλιν οὔτοι ἰσομοίρως ὠροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες ποιοῦσι πλουσίους άγαν, έν διαφόροις τόποις κτωμένους φιλογεώργους, φιλοκοδόμους, εί μη και ἡ Σελήνη οὔτως ὄντας έπιθεωροίη ποθεν αὐτούς, άγαθούς δέ τοῖς τρόποις και τιμητικούς τῶν πρεσβυτέρων, μεταδοτικούς, άνεξικά- 20 κους, σώφρονας, φιλοκείους· ἰδίως δέ πάλιν έκ τούτων ὁ μέν επί τοῦ γόνατος τοῦ Τοξότου και ὁ επί τοῦ δεξιοῦ ὤμου τοῦ Ἠνιοχοῦ τετραπόδων ἢ και ἡνιόχων έργάτας ἢ και αὐτούς ἱππηλάτας ἢ ἡνιόχους ποιεῖ.

ιζ'. Ὁ επί τῆς κεφαλῆς τοῦ έπομένου Διδύμου, Καρκίνου δ' ι', βόρειος ς' ιε', μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως μόνοι, τῆ κε' τοῦ Διδύμου 25 [καλεῖται δέ Ἡρακλέους].

Ἐάν οὔτος τύχη ὠροσκοπῶν ἢ μεσουρανωῶν και μάάλιστα νυκτός ποιεῖ άρχικούς, δεινούς, δράστας, παραβόλους, άνυποτάκτους, θυμικούς, αὐθάδεις, τυραννικούς, πολέμων προῖσταμένους, ένδόξους, μεγάλους· ἡμέρας <ὁ> ὠροσκοπῶν, ὕβρισταί, ὠμούς, άνελεήμονας, προπετεῖς, άρπαγας, 30

1 στρατείας P : στρατιώτας V; corr. 5 Τῆ κ' μοίρα Ταύρου ια' omis. V. Ὁρίωνος Διδύμων η' νη' ια", μεγέθους α' τῆ ε' μοίρα Ταύρου V. 7-12 Ὁ μέσος - Κρόνου omis. V. 8 Διδύμων suppl. 13 Γοργόνης Ταύρου ιη' μη' ια", πλάτος βόρειος κγ' ο', μεγέθους V. Ταύρου suppl. 14 Post ο' lacuna quinque litt. in P. 15 ὠλελίην (sic) αἰξ Διδύμων ιδ' η' ια", πλάτος βόρ(εια) κβ' λ' V. Gradus cum quo Capella ascendit intercidit. 19 και omis. V. 24-25 Καρκίνου ιε' μη' ια" πλάτος βόρειος. 25 τῆ κε' τοῦ Διδύμου sc. παρανατέλλει; cf. infra p. 223, 7 etc. 26 καλεῖται δέ Ἡρακλέους omis. P; secl. 29 έπισταμένους V.

τεταραγμένους, μεθύσους· μεσουρανωῶν δέ, λογίους μέν πάνυ και φίλους έλεωῶν, ού καλῶ δέ τέλει πάντως άπολλυμένους.

ιη'. Βορεία χηλή τοῦ Σκορπίου τῆ κε' μοίρα τοῦ Ζυγοῦ, Ζυγοῦ κθ' μ', βορεία η' ν', μεγέθους β', κράσεως Διός Ἐρμοῦ.

5 ιθ'. Κεφαλή τοῦ ἡγουμένου Διδύμου Καρκίνου ο' ν', βορεία θ' λ', μεγέθους β', κράσεως Διός Ἐρμοῦ, τῆ κς' μοίρα τῶν Διδύμων.

Ἐάν οὔτοι ὠροσκοπῶσιν ἢ μεσουρανωῶσιν, ποιοῦσι φιλοσόφους, πολυῖστορας, δημηγορικούς, φιλομούσους, ποιητικούς, φιλόχλους, εύεπιβόλους, εύφυεῖς, πολυπράκτους, αξιωματικούς, εύσεβεῖς, φιλοθέους, 10 εύχρηματίστους, πολυγνώστους, άπό δωροδοκίας εύτυχοῦντας μεγάλως χρυσοῦ τε και άργύρου και πρὸς τὰς συμφοράς έλευθεριωτέρους, μάάλιστα επί ἡμέρας, επί γάρ νυκτός ὠροσκοποῦντες ποιοῦσι δοξασόφους, άλαζονικούς, έπιτηδευματικούς, ὕποκρινομένους, πολυῖστορας δέ και μνημονικούς και διδασκάλους και καθαρους έν ταῖς έπιθυμίαις.

15 κ'. Ὁμος ἡγούμενος Ὁρίωνος Διδύμων α' λ', νότιος ιζ' λ', μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως Ἐρμοῦ, τῆ ς' μοίρα Ταύρου.

κα'. Προκύων Καρκίνου ζ' ο', Καρκίνου ς' ι', μεγέθους α', κράσεως Ἄρεως Ἐρμοῦ, τῆ β' μοίρα Καρκίνου.

κβ'. Ὁμος δεξιός Ὁρίωνος τῆ β' Διδύμων, Διδύμων θ' λ', νότιος ιζ' ο', 20 μεγέθους α', κράσεως Ἄρεως Ἐρμοῦ.

κγ'. Ὁ κοινός Ἴππου κχι Ἄνδρομέδας τῆ κα' τῶν Ἰχθύων, Ἰχθύων κε' κ', βόρειος κς' ο', μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως Ἐρμοῦ.

κδ'. Ὁμος Ἴππου Ἰχθύων θ' μ', βόρειος λα' ο', μεγέθους β', κράσεως Ἄρεως Ἐρμοῦ.

25 Καί οὔτοι πάλιν ἰσομοίρως ὠροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες, μάάλιστα δέ νυκτός ποιοῦσι στρατηγικούς, δεινούς, δράστας, πολυτρόπους, σοφιστικούς, πολυπράγμονας, λογίους, ὄξυφώνους, έξαπατητάς, έπιτευκτι-

1 μεθύστας P. Leg. φιλελένας vel φιλελεήμονας. 3 βόρειος χη(ής) P. τοῦ omis. V. 3-4 Σκορπίου ια' ιη' α" πλάτος βορεία η' ι', μεγέθους βου V. 5 ἡγουμένου Διδύμου V : κγ' μοι. Διδύμ(ων) P. Καρκίνου ιβ' κη' ια", πλάτος νοτία θ' λ' V. 6 τῆ κς' μοιρ. τῶν Διδύμων omis. V. 8 φιλοσόχλους codd.; corr. ex Ptolem., p. 163, 11 (ed. 1553). 13-14 Leg. μνημονευτικούς? 14 Leg. καθαρίους? 15 Διδύμων ιγ' η' ια", πλάτος νότιος ιζ' λ' V. 16 τῆ β' μοίρα Καρκίνου V. 17 Καρκίνου (alter.) signo dubio. Latitudo omissa est. 17-18 Προκύων - Καρκίνου omis. V. 19 Ὁρίωνος Διδύμων κα' η' ια", πλάτος νότιος ιζ' ο' V. 21 καινός P. 21-22 Ἄνδρομέδας Κριοῦ ς' νη' ια", μεγέθους βου, πλάτος βόρειος κς' ο', κράσεως σ' ς' V. 23 Ἰχθύων κα' ιη' ια", πλάτος βόρειος λα' ο' V. 26 νυκτός δέ P. δράστας P : στρατιώτας V. 27 Rectius δολίους, cf. (p. 243) addenda ad p. 202, 1.

κούς, ὄξεις δ' ἄμκ καὶ ἀπροσκορεῖς πρὸς τὰς ἐπιθυμίας, ἀτελεγεῖς, ἐπιόρκους, εἰ δὲ <ἡμέρας> ὠροσκοποῦσιν, τολμηρούς, ὠμούς, μεταμελητικούς, ψεύστας, κλέπτας, ἀθέους, ἀρίλους, ἐπιθέτας, θεατροκόπους, ἐφυβριστάς, μισαφόνους, πλαστογράφους, γόητας, βαιοθανάτους πολλάκις.

κε'. Πούς δεξιὸς Κενταύρου τῆ ἰα' μοίρα τοῦ Σκορπίου, Σκορπίου ἰε' ν', νότιος μ' α', μεγέθους α', κράσεως Ἀφροδίτης Διός.

κς'. Ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ Ταύρου ζ' μ', Σκορπίου ἰε' ν', νότιος μ' α', μεγέθους α', κράσεως Ἀφροδίτης καὶ Διός.

Καὶ οὗτοι πάλιν ἰσομοίρως ὠροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες ποιοῦσι καθάρσιους, ἀπολαυστικούς, φιλοκάλους, φιλομούτους, φιλοθέους, φιλοδώρους, φρονίμους, φιληκόους, καλοσυμβούλους, ἐν τῷ σεμνῷ μεγαλοφύχους, εὐγνώμονας, εὐσχήμονας πρὸς τὰ ἀφροδίτια καὶ ἀπὸ γυναικείων προσώπων ὠφελουμένους, μεγάλους, ξηνότριχας μᾶλλον, εὐειδεῖς, ἀπαλοσώμους, μάλιστα δὲ ἐάν τὴν Σελήνην ἐπιθεωρήσωσιν.

κζ'. Οὐρὰ Λέοντος Παρθένου β' ο', βορεία ἰα' ν', μεγέθους α', κράσεως Κρόνου Ἀφροδίτης.

κη'. Ὅσπυς Λέοντος Λέοντος κα' μ', βορεία ἰγ' μ', μεγέθους δευτέρου, κράσεως Κρόνου Ἀφροδίτης.

κθ'. Ὑδρου ἀρχὴν Λέοντος ζ' λ', νότιος κ' λ', μεγέθους β', κράσεως 20 Κρόνου Ἀφροδίτης.

Καὶ οὗτοι πάλιν ὠροσκοποῦντες ἢ μεσουρανοῦντες ποιοῦσιν εὐτυχεῖς μὲν καὶ περικτῆμονας καὶ περιφανεστάτους, ἐμπαθεῖς δὲ καὶ ἀίσχροποιούς καὶ μαλακοὺς καὶ φιλορρηστὰς καὶ κακοφήμους περὶ τὰ ἀφροδίτια· προβαίνοντας δὲ τῆ ἡλικία ἱεροσυνῶν τινων μεταλαμβάνουσιν διὰ θρησκείαν 25 τινὰ θεϊκὴν ἢ ἐγκράτειαν τιμῶμενοι καὶ ἐδεσμάτων τινῶν ἀπεχόμενοι καὶ βιβλίων δὲ τινων ἀπορρητῶν εἰδήμονες· γίνονται καὶ περὶ τὰ οὐράνια φιλόκαλοι· τοὺς δὲ ὀφθαλμούς μᾶλλον ὑπογλαύκους ἢ χαροπούς ἔχοντες, εὐειδεῖς εἰσι ταῖς ὄψεσιν.

1 πρὸς omis. V. 2 ἡμέρας suppl. 4 ἐφυβρίστους codd.; cf. p. 202, 6. βιοθάνατους codd.; cf. ibid. v. 7. 6 πούς V: παρὰ (compendio) P. 6-7 Σκορπίου κζ' κη' ἰα' πλάτος νότιος μα' ζ' V. 8 Σκορπίου ἰε' ν' corruptum. Fort. Κριού ε' ν'. 8-9 ποταμοῦ Αἰγοκέρω ἰθ' ἰη' α' πλάτος νότιος γγ' ἰη' λ" V. 11 καθάρους ut vid. P: κηίρας V. ἀπολαύειν V. 14 ὠφελουμένους omis. P. leg. μεγάλως, cf. 102, 17. ἀπαλοσώματος V. Fuit fort. ἀπαλοστόμους. 16 Παρθένου ἰγ' λη' ἰα' πλάτος βόρ. ἰα' ν' V. 18 Λέοντος Παρθένου γ' ἰη' ἰα' πλάτος βορ. ἰγ' μ' V. μεγέθους δευτέρου omis. P. 20 Λέοντος ἰθ' ἠ' ἰγ' πλάτος νότιος ο' κ' λ'. 22 μὲν εὐτυχεῖς V. 24 φιλορρηστὰς codd. Cf. p. 102, 27.

λ'. Ὁ λαμπτήρ τῶν Ἰάδων Ταύρου κ' ἰ', νότιος ε' ἰ', μεγέθους α', κράσεως Ἄρεως Ἀφροδίτης.

Οὗτος ὠροσκοπῶν τῆ γεννήσει ποιεῖ εὐτυχεῖς ἄγαν καὶ πλουσίους καὶ χώρας ὑποτάσσοντας ἢ διοικούντας, ὥσπερ γὰρ αὐτὸ τὸ ἄστρον καὶ ἡ 5 θέσις τῶν Ἰάδων πᾶσιν ἀνθρώποις εὐεπίγνωστόν ἐστιν, οὕτως ἐκεῖνοι περιφανέστεροι καὶ πλουσιώτεροι τῶν ἄλλων γίνονται, τὰ αὐτὰ δὲ ποιεῖ καὶ ὅταν ἰσομοιρήσῃ ἢ παρανατείλῃ τῆ Σελήνη, μάλιστα ἐπειδὴ οὗτος μόνος ὁ ἀστὴρ σχεδὸν διπλὴν δύναμιν ἔχει τῶν ἄλλων ἀστέρων· ἀνατέλλοντος γὰρ αὐτοῦ, δύνει ὁ Ἀντάρης [f. 12v] καὶ ἀμφὼ ἐν αὐτῷ τῷ ζφδιακῷ 10 κεῖνται, διὰ τοῦτο συμπεριόδοξοι οἱ οὕτως γεννώμενοι ἐν τε τοῖς ἐφοῖς καὶ ἐσπερίοις κλίμασι τῆς γῆς· διὰ γὰρ τὸ εἶναι τὸν Ἀντάρην ἐν τῆ δύσει ποιεῖ, καθὼς προείπομεν, διὰ γυναικῶν μεγάλας εὐτυχίας καὶ κληρονομίας. καὶ γὰρ αἱ γυναῖκες αὐτῶν πλουσιώταται μὲν, ἀλλ' οὐ πολυχρόνιοι ἐπειδὴ ὁ Ἀντάρης εὐθέως δύνει ἐν τῷ γαμοστολικῷ τόπῳ κείμενος· ὁ δὲ 15 λαμπρὸς τῶν Ἰάδων ὠροσκοπῶν ποιεῖ διὰ τὸν Ἄρην καὶ τὴν Ἀφροδίτην θερμούς πάνυ περὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἀδιαφόρους περὶ τὰ ἀφροδίτια· φύσει γὰρ οὗτος ὁ τόπος τῶν Ἰάδων ὠροσκοπῶν ἀπὸ μοίρας ἰβ' μ' ἕως μοίρας ἰς' κ' ἐμπαθεῖς περὶ τὰς ἡδονὰς ποιεῖ καὶ ἐπισήμους μᾶλλον καὶ εὐειδεῖς.

20 Ἰδίως δὲ καὶ τινὰ ζφδία καὶ ἀστέρες τῶν ἀπλανῶν ἐν τῷ θ' μοιρικῶς εὐρισκόμενα, εἰ δὲ καὶ ὠροσκόπη, μεγάλας βοθηείας διὰ θεῶν ἐπιφανείας ἢ δι' ὄνειρων παρέχονται· ὁ μὲν Σκόρπιος οὕτως εὐρισκόμενος καὶ μάλιστα περὶ μοίραν ἔνθα ἐστὶν ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀφιοῦχου, δι' ἱατρῶν ἀριστῶν συναστρίας θεραπεύει· ὁ δὲ Στάχυς διὰ Ἀφροδίτης ἢ Κόρης ἢ τῆς 25 Μητρὸς τῶν θεῶν ὑγείας ἀποτελεῖ· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐν τῷ θ' καὶ μάλιστα νυκτὸς διὰ Ἡρακλέους ἢ ἡμέρας <διὰ> Διοσκούρων βοθηείας παρέχεται· ὁ δὲ Κύων ἐν τῷ θ' καὶ μάλιστα νυκτὸς [τὰς] ἀπὸ Ἐκάτης ἢ Ἀνούβιδος ἢ τοῦ Ἄρεως τὰς δι' εὐχῆς βοθηείας παρέχεται καὶ παρακλήσεως· ἡ δὲ Λύρα διὰ Ἀπόλλωνος ἢ 30 Ἐρμοῦ. οἱ δὲ ἐπὶ τῶν κεράτων τοῦ Αἰγόκερω καὶ οἱ Ἐριφοὶ καὶ ἡ Αἰ;

1 Ἰάδω Διδύμου β' ἠ' ἰγ", πλάτος νότιος ε' ἰ' V. 3 οὗτος ἐν τῆ γεννήσει V. 5 τῶν ὀδῶτων codd.; corr. 8 μόνως V. ὁ omis. P. 14 δύνει εὐθέως P. 18 μᾶλλον καὶ μᾶλλον P. 20 ss. Cf. supra p. 210, 1 ss. 21 εἰ καὶ ὠροσκοποῦσι O. 22 οὗτος OP. 23 δ' ἱατρῶν P. 24-25 κόρης et μητρὸς cryptogr. OP. 26-27 νυκτὸς· καὶ μάλιστα omis. V. Ἡρακλέους et Διοσκούρων cryptogr. OP. 27 διὰ suppl. 28 τὰς secl. Ἐκάτης et Ἀνούβιδος cryptogr. OP: ἡ γούβιδος V. 29 Ἀπόλλωνος cryptogr. OP.

ἐν τῷ θ' διὰ Πανός ἢ Ἑρμοῦ βοηθοῦσιν, καὶ μάλιστα ἐὰν καὶ τῶν ἀγαθοποιῶν τις τοὺς εἰρημένους τόπους ἐπιθεωρῇ· καὶ ἕκαστος δὲ τῶν πλανητῶν κατὰ τὴν οἰκείαν αὐτοῦ φύσιν ἐπὶ τῶν εἰρημένων τόπων εὐρισκόμενος καὶ μάλιστα οἱ ἀγαθοὶ τὰς βοηθείας ποιοῦσι κατὰ τὰς φυσικὰς αὐτῶν δυνάμεις· καὶ ὁ Κρόνος δὲ ἐπὶ ἡμέρας τὰς ἰδίας ἢ τὰς διὰ 5 Πλούτωνος καὶ Ποσειδῶνος ὄψεις καὶ βοηθείας παρέχεται καὶ ἐξ ἀντιπαθείας τῶν ἰδίων βοτανῶν καὶ τῶν ἄλλων θεραπείας παρέχεται. νυκτὸς δὲ καλῶς κείμενος τὰς διὰ γυναικῶν ἐπισήμων· καὶ ὁ Ἄρης δὲ τὰ οἰκεία τῇ ἑαυτοῦ φύσει δωρεῖται καὶ νυκτὸς μὲν ὠφέλιμα, ἡμέρας δὲ φοβερά καὶ ἐναντία καὶ βλαβερά.

10

Μοῖραι σινωτικαὶ ὀφθαλμῶν.

Χαίτη Λέοντος ἀπὸ <μοίρας> κζ' λς' ἕως κη'.

Κέντρον Σκορπίου Τοξότου μοίρα α', κράσεως Ἀφροδίτης καὶ Ἄρεως.

Μέτωπον Σκορπίου ἀπὸ μοίρας θ' ς' ἕως μοίρας ι', κράσεως Ἄρεως καὶ

Κρόνου.

15

Ἡ ἀκίς τοῦ Τοξότου <μοίρα> ζ' νς'.

Ἡ Πλειάς Ταύρου ἀπὸ μοίρας ε' λς' ἕως ζ' ς'.

Τὸ νεφέλιον τοῦ Καρκίνου ἀπὸ μοίρας ι' ἕως ιε'.

Ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Τοξότου μοίρα ις' λς'.

Ἡ κάλπις τοῦ Ὑδροχόου ἀπὸ μοίρας ιη' ις' ἕως ιθ'.

20

Ἡ ἄκνυθα τοῦ Αἰγόκερω ἀπὸ μοίρας κς' μς' ἕως κθ'.

1 Πανός cryptogr. O P. ἢ καὶ Ἑρ. P. 2 Θεωρῆ P. δὲ superscr. P. 6 πλούτως (sic) cryptogr. P. καὶ omis. V. ποσηνος cryptogr. P : ηνος cryptogr. V et ut vid. O. 7 θεραπείας P. 11 Haec anno 488 scripta esso videntur, cf. supra p. 219. 12 μοίρας supplevi. 14-15 κράσεως W' καὶ H V : κράσις O' καὶ H P. 17 Ταύρου corr. : ἡμέρας (signo astrol.) codd. 18 Leg. ιβ' ἕως ιε'?

Ex collectaneis apotelesmaticis Byzantinis.

Perpauca descriptissimus ex collectaneis quae tertiam partem codicis Angelici obtinent et de quibus supra (p. 36, n. 1) verba fecimus. Propter vocabulorum rariorum usum fragmentum elegimus quod iam ex codice Parisino, ut videtur, Ducangio innotuit, qui illud ELEUTHERIO ZEBELENO attribuit, et aliud, quo eiusdem Eleutherii aetas accurate significatur. — Caput huius astrologi iam editum est in Catalogo nostro t. II, p. 132.

F. 176v. ρμβ'. Περὶ τύχης ἀξιοματικῆς.

Ἐπιτηρεῖν δεῖ ἐὰν ὑπὲρ γῆν εὐρεθῇ ὁ ἥλιος <μὲν> ἐν ἡμέρᾳ, ἢ δὲ Σελήνῃ ἐν νυκτί, καὶ πῶς ὑπὸ τῶν ἀστέρων δορυφοροῦνται, καθὼς περ καὶ ὁ Πτολεμαῖός φησιν· ἐπιτηρεῖν δὲ πάλιν δεῖ καὶ τοὺς ἀπλανεῖς 5 τῶν ἀστέρων ποῖος ἐγγίζει τοὺς φωστήρας καὶ τὰ μεγέθη αὐτῶν· τὰ μὲν οὖν πρώτου μεγέθους ἐνδοξότερους ποιεῖ, τὰ δὲ β' μέσους, τὰ δὲ γ' μεγέθους ἐλάττους· εἰ δὲ ἔστι κακοποιός, τὸ τέλος κακὸν δηλοῖ τῆς ἀξίας.

ρμγ'. Περὶ πράξεως ποιότητος.

Ἄφειλεις κρατεῖν τὸ ζῆδιον τὸ μεσουρανοῦν καὶ τὸν κύριον αὐτοῦ 10 τὸν τε Ἄρην Ἀφροδίτην καὶ Ἑρμῆν καὶ τὸν κλῆρον τῆς πράξεως καὶ τὸν κύριον αὐτοῦ, καὶ ἔξ αὐτῶν οἶος εὐρέθῃ ἰσχυρότερος καὶ ἐνδοξότερος, αὐτὸς ἔστιν οἰκοδεσπότης τῆς πράξεως· καὶ οἱ Πέρσαι τὸν ἥλιον μόνον λέγουσι δηλοῦν τοὺς μεταλλικοὺς τοὺς ἐργαζομένους τὰ 15 κανία καὶ μεγαράδια. τὴν δὲ Σελήνην εἰς τοὺς πεζοδρόμους καὶ σικρικίους ἤγουν ταχυδρόμους, μαντατοφόρους καὶ ἀποκρισιαρίου.

F. 226. σμα'. Πῶς δεῖ εὐρίσκειν τοὺς περιπάτους τῶν ἀστέρων καὶ τῶν τόπων¹.

Εἰς τὸν ζητούμενον μῆνα καὶ τὴν ἐνισταμένην ἡμέραν τοῦ μηνός 20 ἀφαιροῦμεν τὰ ἔτη ἐν οἷς ἡ καταρχὴ ἀπὸ τῶν ἐτῶν τῶν μετὰ τὴν καταρχὴν, καὶ τὰ λοιπὰ τίθει εἰς τὴν ταύλαν ἰδίως· εἶτα ζῆτει τὰς λειπομένας ἡμέρας τοῦ μηνός, ἀφ' οὗ ἡ καταρχὴ ἐγένετο· ἔπειτα ζῆτει

2 μὲν suppl. 4 Ptolem., *Tetrab.*, IV, 2. 7 ἐλάττω codd. : ἐλαττοῖ con. Kroll. 14 μεταλικός. 15-16 σικρίκιος * cursor „ Ducangius, his ipsis verbis allatis quae Eleutherio Zebeleno * De forma et constit. corporis „ adscribit. 21 ταύλαν = tabulam.

¹ Auctor huius capituli ELEUTHERIUS ZEBELENO esse videtur, qui in praecedentium titulis nominatur (cf. supra p. 50). Ex computatione quam exempli gratia praebet, apparet eum die 12 Augusti a. 1040 natum esse et die 18 Decembris a. 1079 scripsisse.

καὶ τὰς λοιπὰς τῶν ζητουμένων μηνῶν καὶ ἡμερῶν ἀνὰ λ' ἡμέρας λαβῶν ὑπὲρ ἐκάστου μηνός, καὶ ποιήσον τὰς ἡμέρας δλωσ (?), εἶτα μέρισον εἰς λ' καὶ ζήτη <τούς> μῆνας· καὶ ὅσοι μῆνες ἐξέλθωσι, λαβὲ κατὰ μῆνα ἓνα λεπτὰ ε' καὶ πρόσθεσ ταῦτα τὰ λεπτὰ τοῖς χρόνοις τοῖς διελθούσι μετὰ τὴν καταρχὴν καὶ τότε πρόσθεσ ταῦτα ταῖς ἀναφοραῖς τοῦ κλίματος καὶ τῆς ὀρθῆς σφαιράς καὶ ποίει τοὺς περιπάτους.

Ἐπίδειγμα. Καταρχὴ τῆς γενέσεώς μου. Ἔτους ςφμη' μηνός Αὐγούστου ιβ' ἡμέρα δευτέρα. Ζητῶ τὸν περίπατον τοῦ ὠροσκόπου ἔτους ςφπη' μηνός Δεκεμβρίου ιη'. ἀφαιρῶ ἐκ τῶν ςφπη' ἐτῶν ἔτη ςφμη' λοιπὰ μ' λαμβάνω καὶ ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου ιβ', Σεπτεμβρίου λ', Ὀκτωβρίου λ', Νοεμβρίου λ', Δεκεμβρίου ιη', ἤγουν (?) ρκ' ἡμέραι, γίνονται μῆνες δ'. εἶτα κατὰ μῆνα λαμβάνω λεπτὰ ε', καὶ γίνεται λεπτὰ κ' ἀντὶ τῶν δ' μηνῶν, καὶ τῷ μηνὶ γοῦν Δεκεμβρίῳ ιη' ἔτους ςφπη' εἰμι χρόνων τελείων μ' μηνῶν τεσσάρων. καὶ προστίθημι ταῦτα τὰ μ' ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ ὠροσκόπου ἦτοι ταῖς σμγ' κβ' καὶ γίνονται σπγ' μβ' καὶ ἔστιν ὁ περίπατος τοῦ ὠροσκόπου ἐν ταῖς ἀναφοραῖς εἰς τὸν Τοξότην κβ' κγ' κατὰ τὸν δηλωθέντα μῆνα Δεκεμβριον ιη' τοῦ μηνός.

2 δλωσ hic et 11 ἤγουν compendio dubio. 3 τούς suppl. 3 et 4 πρόσθεσ compendio. 11 Debebat non ιη' sed ιβ', aut supra ιη' pro ιβ' scribendum. 14 προστίθημι compendio.

EXCERPTA EX CODICE 7 (VATIC. 212).

Theophili Edesseni prooemia.

Inter auctores qui Graecorum astrologiam ad Arabes saeculo VIII transtulerunt, unde postea immutata quidem ad Byzantinos reversura erat, clarissimus habetur Theophilus, Thomae filius Edessenus. Nonnulla de vita operibusque illius viri, cuius ne nomen quidem historiae litterarum Graecarum scriptoribus innotuisse videtur, prooemia librorum edituri hic collegimus. Natus est paulo ante a. 695 p. C. n.¹ et sectae addictus est Maronitarum². Eum semper christianum fuisse pium ex praefationibus, quae edimus, apparet, ubi astrologiam cum ad fidem suam accomodare nititur. Edoctus est Edessae, cuius ludi litterarii tunc quoque antiqua fama haud indigni celebrabantur, et praeter vernaculam Syrorum linguam Graecam quoque calluit, ita ut sermone nitido quidem haud tamen molestiae cuiusdam experti utatur. Homeri poemata in syriacam linguam elegantissime vertit³, quorum carminum nonnulli tantum versus supersunt⁴. Ad nomina Homerica accuratius exprimenda quinque vocalium syriacarum figuras effinxisse fertur, sed de hac re iure ambigitur⁵. Syriace quoque librum historicum vel potius chronologicum composuit, qui a Bar Hebraeo laudatur⁶. Ex quibus elucet eum omnibus aetatis suae disciplinis excultum fuisse.

Paulo postquam Al-Mansur Bagdadam condidit (762 p. C.), in novam urbem

¹ Mortuus est enim a. 785 plus nonaginta annos natus. Cf. infra p. 231, n. 1.

² Bar-Hebraeus, *Histor. Dynast.* ed. Pococke, Oxonii, 1663, p. 148: "Fuit autem Theophilus iste sectae Maronitarum, qui in monte Libano christianorum secta sunt."

³ Bar-Hebraeus, *l. c.*; cf. Wenrich, *De auctorum Graecorum versionibus*, 1842, p. 73 ss.

⁴ Rubens Duval, *La littérature syriacque*, p. 325; cf. Derenbourg, *Mélanges Henri Weil*, p. 118, n. 4.

⁵ Wenrich, *l. c.*; cf. Duval, *op. cit.*, p. 292.

⁶ Bar-Hebraeus, *Hist. Dyn.* ed. Pococke, p. 148: "Est illi historia egregia"; cf. *Chronicon*, ed. Bruns et Kirsch, p. 134: "Est illi liber historiarum egregius in syriaca lingua eliamsi ... orthodoxos vituperabat," et p. 63 [Pococke]: "Ab initio imperii ipsius (Seleuci Nicatoris) orditur aera quae Alexandri audit ... Ab Adamo ad initium huius epochae, ex sententia Theophili Rohensis (= Edesseni), sunt anni quinquies mille centum nonaginta septem."

regiam migrasse videtur, sine dubio a chalifa excitus studiorum fautore, qui viros doctos undique in aulam regiam arcessebat. Ad Bagdadae latitudinem longitudinemque motus astrorum se computasse ipse nos certiores facit ¹. Praeterea comperimus eum iam antea regii principis Al-Mahdi comitem fuisse in expeditione per Margianam, ubi exercitus frigoribus laboravit asperrimis annis 757-758, ut videtur ². Chaliphiae Al-Mahdi, a. 775 imperium adepto, acceptissimus remansit, ita ut primus regionum astrologorum factus sit ³. Quantopere gratiam eius usque ad exitum suum sibi conciliarit, ex narratiuncula haud illepidam discimus quam de morte utriusque Bar Hebraeus refert ⁴: *Fertur cum Al-Mahdius Masabdanum proficisci statuens Hasanam concubinam suam secum ire iussisset, ipsam ad Theophilum, Thomae filium, christianum, astrologum Rohensem [= Edessenum], astrologorum Al-Mahdi principem mittentem dixisse: "Tu imperatori fidelium huius itineris auctor fuisti, nobisque iter imposuisti quod in mentem non venerat; acceleret Deus mortem tuam, qua te liberemur". Ipsum vero, ubi ad eum pervenissent litterae eius, dixisse puellae, quae eas pertulerat: "Ad ipsam reversa dicas: non est a me hoc consilium, verum quod mihi precaris ut cito moriar, res haec est a deo decreta ac mors mea prope adest. Ne vero putes preces tuas exauditas esse, at tibi ipsi multum pulveris pares, cumque ego mortuus fuero, illum capiti tuo imponas." Non desuit autem interpretationem dicti ipsius quaerere ex quo obiit ille, donec viginti post diebus mortuus est Al-Mahdius* ⁵.

Ex hac Theophili praedictione, ut credebant, memorabili apparet eum viginti

¹ *Catal.*, I, p. 130, 26 ss.

² Cf. infra p. 234, 7.

³ Bar-Hebraeus, *l. c.*, El Qifti, infra p. 231, n. 2.

⁴ *Hist. Dyn.* ed. Poccocke, p. 147.

⁵ Paulo aliter historia narratur in Bar-Hebraei Chronico syriaco (ed. Bedjan, p. 127, 4 ss.), cuius versionem gallicam comiter mihi misit vir humanissimus Rubens Duval. Qua textus arabicus vel potius interpretatio Poccockii optime illustratur: *Théophile servait le calife Al-Mahdi, qui l'estimait beaucoup à cause de sa supériorité dans l'art de l'astrologie. On raconte que certain jour le calife voulut se rendre dans une de ses provinces et emmener sa cour avec lui. L'épouse du calife envoya dire à Théophile: "C'est toi qui a conseillé au calife ce voyage et nous a imposé la fatigue et l'ennui de la route dont nous n'avions nul besoin. J'espère donc que Dieu te fera périr et disparaître de ce monde afin que débarrassées de toi nous trouvions du repos." Théophile répondit à la servante qui lui avait porté ce message: "Retourne vers la maîtresse et dis-lui: ce n'est pas moi qui ai conseillé au roi ce voyage: il voyage quand il lui plaît. Quant à la malédiction que tu as lancée contre moi pour que Dieu accélère ma mort, la décision en a déjà été prise et affirmée par Dieu: je mourrai prochainement; mais ne t'imagines pas que je mourrai parce que ta prière aura été exaucée: c'est la volonté de mon créateur qui s'accomplira. Mais toi, ô reine, je te dis: prépare pour toi beaucoup de poussière, et quand tu apprendras que je suis mort, amoncelle toute cette poussière sur ta tête." Lorsque la reine eut entendu ces paroles, elle fut saisie d'une grande frayeur, et elle attendit quel serait le résultat. Peu après Théophile mourut et vingt jours après le calife Al-Mahdi mourut également. Ce que Théophile avait déterminé se réalisa donc.*

dies ante califam obiisse, i. e. die 15 Augusti a. 785 ¹. Ex alio testimonio ² comperimus eum tunc nonaginta fere annos natum esse.

Libri Theophili saeculo IX Bagdadae in bibliotheca secretiore palatii servabantur (*Catal.*, I, p. 83, n. 4), et astrologorum Arabum eruditio interdum ad hunc fontem referenda est. Vix dubium est saeculo IX Abū-Masarem ab eo multa mutuatū esse (cf. supra p. 7, f. 21 ss.), et saeculo XI 'Alī ben Abī'l' Rigāl Abū'l' Hasan (Abenragel) eum et laudat et describit ³. Plura furta sine dubio deprehendent viri litterarum Arabicarum periti ⁴.

Sed Graecorum magis quam Arabum ope opera eius usque ad nostram transmissa sunt aetatem. Tempore enim circiter quo vixit, studia astronomica Constantinopoli resloruerunt (*Catal.*, II, p. 181), et scripta graeca potentissimi gratia Chalipharum astrologi a Byzantinis quoque sedulo lectitata sunt et expilata. Collectanea astrologica saeculorum IX-XI Theophili capitibus referta sunt nomine eius vel addito vel praeterito ⁵. E quibus nonnulla iam in Catalogo nostro typis expressimus ⁶.

¹ Al-Mahdi mortuus est die 4 Augusti a. 785 p. C.; cf. Weil, *Gesch. der Chalifen* (1848), t. II, p. 113. — Assemani, *Bibl. Orient.*, III, 1, p. 161 a, dixit Chaliphiae Rashidi temporibus claruisse Theophilum astronomum, teste Amro. Sed mirum in modum erravit, nam Amrus de Theophilo quodam Edesseno, aerarii praefecto non de astronomo loquitur; cf. Gismondi, *Maris Amri et Slibae de patr. Nestorian.*, Romae, 1899, I, p. 66. — De alio Theophilo Edesseno qui saeculo V, ut videtur, vitas martyrum syriace scripsit, cf. *Byzant. Zeitschr.*, IX, p. 580; XI, p. 241.

² Ibn el Qifti († 1248 p. C.) in libro de vitis virorum doctorum (Tārīch el hokama). Germanicam versionem capituli de Theophilo liberalissime mecum communicavit Carolus Dyroff ex codice Monacensi Arab. 440, f. 44v: *"Theophil, Sohn des Thomas, der Astronom, aus Edessa. Dieser Astronom lebte in Bagdad und war das Haupt der Astronomen des Al-Mahdi. Er war kundig in den Geschichten (?) der Sterne und hat in der "astronomia iudiciaria", merkwürdige Fälle vom Eintreffen (seiner Voraussagen) gehabt, noch als er sich bereits seinem 90 Lebensjahr näherte."*

³ Albhazen Haly filius Abenragel, *In iudiciis stellarum* ed. impensis Io. Ba. Sessa, 1503, vide e. g., p. 11: *Dixit Nayfel filius Thome...* (lege "Tā'ūfil", i. e. Theophilus) et p. 25: *Quando a te quaesitum fuerit pro aliqua civitate vel castro si obsidebitur vel non; aut, si obsidebitur, si capiatur vel non, et si capiatur, si pro pace aut violentia.* Cf. cod. Paris. 2417, f. 23: *Ἐὰν ἐρωτηθῆς περὶ πόλεως πολιορκεῖται ἢ οὐ καὶ ἐὰν πολιορκῆται, σώζεται ἢ παραλαμβάνεται ...* et supra p. 68, capp. κζ', κθ'.

⁴ Cf. Steinschneider, *Hebräische Uebersetz. des Mittelalters*, p. 833, n. 372.

⁵ De Theophili excerptis in "Syntagmate Laurentiano", saec. IX, cf. Boll, *Sitzb. Akad. Münch.*, 1899, p. 92 ss.; in "Syntagmate Parisino", saec. XI, cf. *Catal.*, II, p. 37, n. 1 et p. 35, f. 203 ss. In omnibus fere codicibus capitulum quoddam huius astrologi inveneris.

⁶ *Catal.*, I, p. 129: Περὶ κοσμικῶν καταρχῶν; *Catal.*, II, p. 195: Περὶ ζωῆς; *Catal.*, IV, p. 93: Περὶ προβολῆς ἀρχοντος; p. 122 (= Ludwich, *Maximi reliq.*, p. 120): de plantis et animalibus ad planetas pertinentibus; supra p. 212; De stellis fixis, cf.

Maioris autem sunt momenti codices qui tota opera celeberrimi astrologi continent. Nobis quidem noti sunt:

a) Vaticanus 212, f. 108 ss. = Parisinus Suppl. gr. 1241, saec. XIV, f. 1 ss.; ubi pariter multa capita in indice enumerata nunc desunt. Quae servantur fere omnia ad librum cui est titulus Πόνοι περί καταρχῶν πολεμικῶν pertinent; cf. descriptionem nostram supra p. 68 ss. — Inerat in archetypo et altera editio (δευτέρα ἐκδόσις) eiusdem libri et aliud opus in duodecim partes divisum (δωδεκάτροπος τῶν καταρχῶν), cuius pleraque capita, quae desiderantur, ex miscellaneis codicibus suppleri possunt. — Editum est supra ἐκ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως Theophili caput de stellis fixis (p. 212), ubi adnotavimus numeros longitudinum planetarum ad annum 768 computatos esse. Igitur hoc anno vel paulo post alter ille libellus editus est.

b) Parisinus 2417, saec. XIII, qui idem opus Περὶ καταρχῶν πολεμικῶν continet, sed multo plures καταρχαί in hoc codice traduntur et de bellis et de morbis et de aliis negotiis. At ordo foliorum turbatus tenorem rerum saepissime interrumpit. Plura de his in catalogo Parisino mox edendo invenies.

Theophilum praeclearis inventis scientiam humanam non promovisse vix est quod moneam — talia ab eo nemo exspectaverit — meritis tamen haud despicendis posteritati se commendavit. Nam cum astrologiae quasi disciplinarum reginae excelsae totum se dedidisset (p. 235, 10 ss.), huius artis laudem languenti iam Syriae quodammodo eripuit ut Bagdadam transferret. Postquam enim et ecclesia catholica et imperatores Romani¹ illam damnaverunt atque sectatores eius persecuti sunt, librosque eorum comburi iusserunt², in Orientis partibus, sicut in provinciis latinis accidit³, paene extincta est, et post Arabum irruptionem in regno Mahomedanorum demum recaluit. Theophilus ipse, antequam de singulis tractet, scientiam suam dilectam adversus obtrectatores eius vel reclusos adversus anathematata Patrum defendere conatur (p. 235, 12 ss.; 238, 5 ss.). Quo pristinae ac derelictae doctrinae studio multa certe Graecorum scripta ab interitu servavit. Ipse confitetur se ab antiquis pendere et pleraque ex eorum libris excerpisse (p. 233, 29; 234, 1), et revera veterum auctorum fragmenta plurima per eum ad Byzantinos et usque ad nostrum pervenerunt aevum. Cum a Chaliphis de bellorum successu et de reipublicae administratione praecipue consuleretur (p. 234, 6), talia undique maxima cura congescit. Sed fontibus suis libere usus est: auctoris nomen raro profert, et cum argumenta eius repeteret, alia omisit, alia mutavit, vel addidit. De qua componendi ratione ad caput de stellis fixis iam nonnulla praefati sumus (p. 213).

Dum quaecumque insignis illius viri supersunt colligantur, ad ingenium propositumque eius cognoscenda maxime proderunt prooemia librorum quae hic edimus.

F. C.

¹ Cf. Mommsen, *Strasrecht*, p. 365.

² *Catal.*, II, p. 79.

³ Cf. supra p. 86.

F. 108. Θεοφίλου φιλοσόφου πόνοι περί καταρχῶν πολεμικῶν καὶ ἐπιστρατείας καὶ τυραννίδος, ἐξ ὧν ἐν πείρᾳ γέγονε καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων συνήγαγε, προσφωνηθέντες Δευκαλίωνι τῷ αὐτοῦ παιδί.

- 5 Ἡ φυσικὴ τῶν ἀστέρων ἰδιότης, ὡς κοσμιώτατε Δευκαλίων, οὐχ ἐνιαίαν μόνην ἔχει τὴν ἐνέργειαν ἀλλὰ ποικίλην τε καὶ διάφορον πρὸς πᾶσαν ἀποτελεσματικὴν ἐπιτηδειότητα, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἕκαστος αὐτῶν ἐν μιᾷ τῇ γενικωτάτῃ γνωρίζεται ποιότητι πρὸς τὴν κεκληρωμένην αὐτῷ διάθεσιν καὶ χαρακτηριστικὴν ἔμφασιν, οἷον ἐν τοῖς πολεμικοῖς ὁ Ἄρης καὶ ἐν τῷ λόγῳ ὁ Ἑρμῆς <καὶ> ἐν τοῖς γεωργικοῖς ὁ Κρόνος καὶ ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς ἡ Ἀφροδίτη· καίτοι γὰρ τούτων οὕτως ἔχόντων οὐ μόνον ὁ Ἄρης τὸν πόλεμον ἐνεργεῖ, ἀλλὰ καὶ Κρόνος βασιλέων ὄλεθρον ἐπιτελεῖ καὶ πόλεων ἀλώσεις, καθὼς ἔστιν εὐρεῖν ἐν τοῖς κοσμικοῖς ἀποτελέσμασιν· ἀλλὰ γε καὶ ὁ Ἄρης ἐμπρησμούς ποιεῖ καὶ
- 15 λοιμικὰς <νόσους> καὶ αὐχμωδίας καὶ καρπῶν ἀφορίας. ὡσαύτως καὶ Ἑρμῆς ληστείας καὶ ἀκαταστασίας καὶ ἀνωμαλίας ἐν τῷ βίῳ, ἢ καὶ διάκτορος ὠνομάσθη καὶ τὴν εἰρήνην βραβεύσει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς γενεθλιαλογικοῖς ἀποτελέσμασιν εὐρίσκομεν ἄλλως καὶ ἄλλως τοὺς ἀστέρας ἐνεργούντας καὶ σημαίνοντας πρὸς τε τοὺς σχηματισμούς
- 20 αὐτῶν καὶ τὰς τῶν τόπων ἐναλλαγὰς ἦτοι τοὺς κακοποιούς ἀγαθοποιούντας καὶ τοὺς καλοποιούς ἀδρανῶς ἔχοντας, ὅμως οὖν πρὸς τὸ θέμα [f. 108^v] καὶ τὴν αὐτῶν μοιροθεσίαν ἀνακοινοῦσθαι τὰ ἀποτελέσματα. τοῦτο γε μὴν ἀθρήσαντες οἱ σοφοὶ τῶν ἀποτελεσματικῶν τῇ συγκρατικῇ σχέσει τῶν ἀστέρων ἐχρήσαντο· οὐ μόνον ἐν τοῖς μερικω-
- 25 τάτοις καὶ καθ' ἕκαστον ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καθολικωτάτοις καὶ γενικωτάτοις, οἰοῖν περὶ πολέμου, διειληφότες; πᾶσι γε τοῖς ἀστράσι ἐχρήσαντο καὶ μὴν καὶ τοῖς φωστῆρσι πρὸς μίαν ἀποτελεσματογραφίαν καὶ συμπραξίαν· τοῦτο δὲ καὶ γὰρ κατὰ νοῦν λαβὼν καὶ εἰδὼς ὅτι περ σπανιάκις εὐρίσκεται ἡ πολεμικὴ ἔφοδος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἐκτὸς
- 30 εἰ μὴ γ' ἐν τοῖς κοσμικοῖς ἀποτελέσμασι μόνον ἔσεσθαι πόλεμον ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ καὶ αἰχμαλωσίαν, ἀφέντες δηλαδὴ τὰ μερικώτερα ἤχουν ὡς ἂν μάλιστα <τὰς> γινομένας ἐπιστρατείας καὶ ἀντιστρατείας, πολιορκίας τε καὶ τυραννίας, καὶ ὅσα κατὰ καιροὺς ἰδίους κινούμενα καὶ παρατηγόμενά φημι ὑπὸ δύο στρατοπέδων ἀντικρυς ἀλλήλων στρατοπεδευκό-
- 35 των καὶ ἀντεφορμώντων ἀλλήλων, ὧν τὰς ἀκριβεῖς ἐφημερίδας ἄπορον

1 Codicem Vaticanum descripsit Ioannes Graeven: codicem Parisinum Suppl. gr. 1241, f. 3 ss. contuli. 3 προσφωνηθέντες corr. Parmentier: προσφωνηθέν καὶ codd. 5-6 οὐκ ἐνιαίαν codd.; corr. Bidez. 10 καὶ suppl. 15 νόσους suppl. <διάθεσις> καὶ αὐχμωδεις coni. Kroll. 17 ὠνομάσθη P. 20 τόπον (ω superser.) P. 20-21 ἀγαθον. καὶ τ. καλοποιούς omis. V. 22 ἀνακοινοῦσθαι P: ἀνακοινοῦνται coni. Kroll. 23 ἀθροίσαντες P. 24 ἐν omis. V. 26 πασιγείους codd.; corr. Bidez. 31 ἐφέντες V. Anacoluthum corrigere nolui. 32 τὰς suppl. Bidez. 35 ἀλλήλους coni. Bidez. ἀκριβεῖς corr. Kroll: ἀκτίνας codd.

ἦν εὐρηκέναι ἐν ταῖς τῶν ἀρχαίων βίβλοις· τούτοισί γε μὴν προσε-
σχηκῶς ἔγωγε ἀναγκαῖον ἐνόμισα μετᾶραι καὶ μετοχετεῦσαι ἕκ τε τῶν
γενεθλιακῶν καὶ καταρχικῶν διατυπώσεων καταρχᾶς τινὰς πολεμικὰς
τὸ πιθανὸν ἅμα καὶ τάλιθές ἐχούσας, ἐπειδήπερ καὶ τούτων τὴν ἀπό-
πειραν πολλοῖς ἐσχηκῶς παρεβιάσθην, ὡς [f. 109] οἶσθα, ὑπὸ τῶν τῆνι- 5
καῦτα κρατούντων ταῦτα πραγματεύεσθαι, ἐφ' ᾧ καιρῷ τὴν ἐπιστρα-
τείαν πεποιήκαμεν σὺν αὐτοῖς εἰς τὰς ἀνατολάς κατὰ τὴν Μαργιανὴν
χώραν¹, καὶ τὰς ἐπαλλήλους πολεμικὰς συμφορὰς ὑπέστημεν μετὰ
πολλοῦ κρύους καὶ δυσκράτου χειμῶνος, φόβου τε πλείστου καὶ ἀντι-
λογίας ἀμέτρου. καθ' εἰρμὸν δὲ καὶ φυσικὴν τινὰ ἀκολουθίαν ταύτας 10
τὰς καταρχὰς διαταξάμενος, οὐδὲν παρέλιπον τῶν ἐπιδεδῶν καὶ ἐπιζη-
τουμένων ἐν ταῖς ἐπιστρατικαῖς παρατάξεσι, βίβλον τε πληρεστάτην
ταυτηνὴν συντάξα ἔχουσιν τὰς πολεμικὰς καταρχὰς μετὰ καὶ τῶν κατὰ
πεῦσιν περὶ τυραννίδων καὶ πολιορκουμένων πόλεων καὶ τῶν τοιοῦτων.

Ἄλλὰ χρὴ σε μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας ὑψηλῆς προσίεναι τὴν 15
τοιαύτην πραγματείαν, ἰσχνῆ δὲ τῆ θεωρίᾳ τὴν σύγκρασιν ποιείσθαι τῶν
Ζωδίων καὶ τῶν ἀστέρων, φημί τῶν πλανητῶν καὶ ἀπλανῶν καὶ τῶν
φωστήρων καὶ τῶν ἐγκειμένων κλήρων καὶ τῶν κυρίων αὐτῶν, καὶ οὐ
πταίσεις Θεοῦ συνεργούντος.

F. C.

F. 128^v. Τοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου φιλοσόφου ἕκ τῆς δευτέρας 20
ἐκδόσεως.

Θεόφιλος Δευκαλίωνι υἱῷ εὐ πράττειν.

Ἦρκει μὲν, ὦ τέκνον Δευκαλίων, ὅσα πρὸς σὲ τὸ πρὶν μετὰ πολλῆς
φιλοπονίας εὐ μάλα καὶ λίαν καλῶς [f. 129] συνεγραμμένην ὑπεραπολο-
γούμενος τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης, μαρτυρίας ἱκαναῖς κεκρημένος 25
ἕκ τε θείων γραφῶν καὶ τῶν σεμνῶν φιλοσόφων, τῶν τε θύραθεν καὶ

4 ἐχούσαις V. 5 πολλὴν con. Bidez. 11 παρέλειπον codd. 14 περὶ corr.
Kroll: καὶ codd. 15 χρῆσαι P. προίεναι codd., corr. 20 F. 19^v P. 20-21 Ex
indice cod. Padd. 22 δεκαλίων V. υἱῷ superscr. P. 24 φιλοπονείας εὐ μάλα P.

¹ In regione Chorassan, quam Graeco nomine Theophilus Margianam nuncupat, temporibus chalifarum Al-Mansur et Al-Mahdi perpetuo seditiones exortae sunt quae duces eorum armis compresserunt (cf. Weil, *Gesch. der Chalifen*, t. II, 1848, pp. 36, 66, 161). Sed utique ante annum 768, quo Theophilus scripsisse videtur (supra p. 232 a), haec expeditio, cui alludit, suscepta est. Agitur sine dubio de tumultu quem praeses huius provinciae Chazim ibn Chuzeima novarum rerum cupidus annis 757-758 movit. Nam exercitui qui eum debellavit, interfuisse principem regium Al Mahdi, postea (775) chalifam, comperimus (Weil, *op. cit.*, p. 36). Qui, si haec recte coniecimus, iam cum iuvenis esset, Theophilum familiarem habebat. — Ceterum Abassidae in bellis astrologos secum duxisse solebant, nam et mathematicus Persa Jahjà ben Abi Mansûr Tarsi obiit, cum Chalifam Al-Mamum adversus Graecos pugnantem comitaretur (Suter, *Astronomen der Araber*, p. 8, n° 14).

τῶν τῷ ὀνόματι τοῦ χριστιανισμοῦ πεφωτισμένων καὶ ἔργῳ καὶ ἀλη-
θείᾳ τὴν πίστιν βεβαιωσάντων· ἀλλ' ἐπειδὴ τεθέαμαί σε σπουδαῖον καὶ
εὐφυᾶ καὶ τῆς ἄκρας φιλοσοφίας ἀπτόμενον καὶ πολλῶν πλέον πόθον
ἔχοντα τῆς μαθηματικῆς, ἀναγκαῖον ψήθην καὶ νῦν <πρὸς> τὴν σὴν
5 κοσμιότητα τὰ παραλειπόμενα τῆς τε ὑπ' ἐμοῦ γεγενημένης πληροφο-
ρίας προσφθέξασθαι καὶ σὺν ἄλλοις τισὶ κεφαλαίοις ὑπολειφθεῖσί μοι
ἐκ τῶν κοσμικῶν ἀποτελέσεων καὶ τῶν κατὰ πεῦσιν καταρχῶν, ὅπως
ἂν διὰ τε τούτων καὶ τῶν πρὸ αὐτῶν μοι πεπονημένων διαλευκανθῆ
σοι ἡ ἀληθῆς ἐπιστήμη. δεῖ οὖν σε μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ ἐπιμε-
10 λείας ἔχεσθαι τῆς ἀστρολογικῆς ἐπιστήμης καὶ μὴ ἐνδοιάζειν ἴσχειν τὸ
οἰονδήποτε σκάνδαλον ἀπ' αὐτῆς, διότι αἰρετὴ ἔστι καὶ ἐξοχωτάτη καὶ
πάσης ἐπιστήμης δέσποινα, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὑπὸ πλειόνων σκώπτε-
ται καὶ διασύρεται, κατεξαιρετον δὲ ὑπὸ τινῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν
καθηγεμόνων· διότι οἱ μὲν τῶν σκωπτόντων θέλουσιν αὐτὴν λέγειν μὴ
15 εἶναι ὄλως, οἱ δὲ εἶναι μὲν αὐτὴν, πταιστήν δέ· ἀλλὰ γε μὴν, ὦ τέκνον,
μὴ σε θροεῖτω ἡ τοιαύτη διαβολὴ καὶ τοῦ σκοποῦ σε διακωλύσῃ καὶ
μὴν καὶ τῆς ἐνούσης σοι προθυμίας, διότι ἐν τῷ πρὸ τούτου συντάγματι
[f. 129^v] ἀντεστρατευσάμην τῆ ὁρμῆ τῶν συκοφαντούντων καὶ ἐπηρεα-
ζόντων τῆ ἱερωτάτῃ καὶ ὑψηλοτάτῃ ἀστρολογίᾳ.

20 "Ὅμως καὶ ἐν τούτῳ τῷ συντάγματι οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι μικρὰ ἄττα
σημαίνειν καὶ προσενεγκεῖν ἕκ τῆς θείας γραφῆς μετὰ φυσικῶν τινῶν
παραδειγμάτων ἐχόντων τὸ πιθανὸν καὶ ἀναμφίβολον, ἵνα σὺν τοῖς
ἄλλοις καὶ τούτοις θαρρῶν ἀκλινῆς ἔση καὶ ἀκράδαντος τὴν διάνοιαν
καὶ στερρὸς καὶ ἀδιάπτωτος τὴν ὑπόληψιν· καίτοι γὰρ ἐν τῷ πρὸ τούτου
25 συντάγματι ἐμνήσθην τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν τῆς κοσμοποιίας καὶ ὅτιπερ
τοῖς ἑπτὰ ἀστράσιν ἐκληρώθησαν καὶ τὰ ἔξης, νῦν δὲ φιλόκαλον ψήθην
σαφηνίσαι πρὸ παντὸς τὴν ἑπταήμερον δόξαν καὶ ἀναθέσθαι μίᾳς καὶ
ἐκάστης ἡμέρας τὴν φυσικὴν ἰδιοτροπίαν καὶ τὰς τῶν ἑπτὰ ἀστέρων
κράσεις τε καὶ ἐνεργείας καὶ εἶθ' οὕτως τὴν ἑπτὰδα διαβεβαιῶσαι διὰ
30 γραφικῶν ὑποδειγμάτων. ἡμέραν πρώτην μίαν ἐκάλεσεν ὁ ἱεροφάντης
Μωσῆς ἥπερ μάλιστα τῷ Ἡλίῳ ἀπονενέμηται, καὶ μάλα εἰκότως· ἐν
αὐτῇ γὰρ πρῶτον ἔργον Θεοῦ ἐφάνη. φάναι οὖν τὸν προφήτην· « ἐν
ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν » καὶ ἐν τούτῳ δείξει
ὅτι, καθὼς ὁ "Ἡλιος τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω φωτισμός ἐστιν, οὕτω καὶ
35 τὸ πρῶτον ἔργον τὸ γενόμενον ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ ἔδειξεν τὴν τοῦ
οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ποίησιν· καὶ ἐπειδήπερ πᾶς ὁ ὑπ' οὐρανὸν τόπος

4 πρὸς suppl. 7 προτελέσεων V: πρὸς τελέσεων P: corr. Malim ἀποτελεσμά-
των. 18 συκοφαντούντων P. 18-19 ἐπηριαζόντων V. 20 ὀκνήσαι V: ὀκνήσαι
P: corr. 21 Ἄν προενεγκεῖν? [Kroll]. 28 τὰς ἐκ τῶν P. 30 μίαν μίαν V: μίαν
P: πρώτην μίαν scripsi (a' habebat archetypus). Cf. Genes. I, 5: ἡμέρα μία. Vide
etiam Lydum, *De mensib.*, II, 4 (p. 21, 3 ss.; 23, 13, ed. Wünsch) [Bidez]. 32 φάναι
De usu infinitivi, cf. 237, 17. 32-33 Genes. I, 1. 35 αὐτοῦ (sc. Ἡλίου) scripsi:
αὐτὸν codd.

σκοτεινός ἐστι καὶ ἀργός διχα τῆς τοῦ Ἡλίου [f. 130] λαμπρόντος, ἐπήγαγεν· « ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκευαστος καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου. » καὶ ἐπιβειαιῶν τήνδε τὴν ἡμέραν εἶναι τοῦ Ἡλίου ἐπήγαγε μετ' ὀλίγον· « καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς γεννηθήτω φῶς » καὶ τὰ ἔξης· ἔπρεπε γὰρ ἐν τῇ τοῦ Ἡλίου ἡμέρᾳ γεννηθῆναι καὶ τὸ φῶς, ὥστε 5 κατὰ τὸ ὁλόκληρον φανῆναι τὴν πρώτην ἡμέραν ἧγουν μίαν εἶναι τοῦ Ἡλίου.

Ἀκόλουθον δὲ τοῦ Ἡλίου κεκλήρωται ἡ Σελήνη τὴν δευτέραν ἡμέραν· ἐν αὐτῇ γὰρ συνηροίσθη τὰ ὕδατα εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν καὶ διεχωρίσθη μεταξὺ ὕδατος καὶ ὕδατος καὶ ὠφθη ἡ ξηρά, ἐπειδὴ ἡ 10 Σελήνη κάθουργος ὑπάρχει καὶ διάφορος τοῖς φωσίν εἰς τε τὰς μηνοειδεῖς αὐτῆς φάσεις καὶ διχοτόμους καὶ ἀμφικύρτους, καὶ ἡ Σελήνη μειωτική ἐστιν καὶ αὐξητική καὶ διὰ τῶν αὐτῆς σχημάτων καὶ μεγάλων καὶ ὠκεανιτίδων θαλασσῶν ἀμπώτιδες ἀποτελοῦνται, λείψεις τε ποταμῶν καὶ ἐπικλύσεις μετ' ἄλλων πολλῶν ἀλλοιώσεων, ἃς ἡ πολλὴ πείρα 15 τοὺς ἀνθρώπους ἐδίδαξεν.

Τρίτη ἡμέρα τῷ Ἄρει δεδώρηται· ἐν αὐτῇ γὰρ πᾶν δενδρικὸν καὶ χορτώδες ἡ γῆ ἐξήγαγεν εἰς τροφήν καὶ ἀνάλωσιν· ὁ Ἄρης γὰρ διάπυρος καὶ ξηρὸς ὑπάρχων τῇ φύσει ἀναλωτικὸς ἐστὶν πάσης ὕλης καὶ φθορεὺς, καὶ διὰ τοι τοῦτο ἀποκεκλήρωται αὐτῷ ἡ τρίτη ἡμέρα. 20

Ἡ δὲ τετάρτη ἡμέρα τῷ Ἑρμῇ ἀπονέμεται ὡς λογικῶ καὶ πάσης σοφίας αἰτίω· ἐν ταύτῃ γε μὴν τῇ ἡμέρᾳ τοὺς φωστῆρας ἅμα τοῖς ἄστροις δεδημιουργῆσθαι λέγει ἡ κοσμοποιῖα εἰς σημεῖα [f. 130^v] καὶ εἰς καιροῦς. διὰ τοῦ λόγου γὰρ καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς θεωρίας καταλαμβάνομεν τὸν τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης δρόμον, τῶν τε ἀστέρων τὰς 25 κινήσεις ἐν μήκει καὶ πλάτει καὶ τοὺς τούτων ἀναποδισμούς τε καὶ προποδισμούς σὺν ταῖς φάσεσι καὶ ταῖς δύσεσιν αὐτῶν μετὰ πάσης τῆς ἀποτελεσματικῆς αὐτῶν ποιότητός τε καὶ δυνάμεως.

Ἡ πέμπτη ἡμέρα ἀποκληροῦται τῷ Δίῳ, καὶ μάλα προσηκόντως, ὡς γονιμωτάτῳ καὶ πάσης εὐκρασίας ἀέρων αἰτίω. καὶ διὰ τοῦτο ἐν ταύτῃ 30 τῇ ἡμέρᾳ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα καὶ πάντα τὰ κτήνη καὶ τὰ θηρία σὺν ἅπασιν τοῖς πετεινοῖς, ἵνα πᾶσα ἡ γῆ καὶ ὁ περιέχων αὐτὴ πληρωθῇ παντοδαπῶν ζῴων.

Ἡ ἕκτη ἡμέρα τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἄστρῳ ἀπονενέμηται, διότι καὶ οὗτος ὁ ἀστήρ εὐκρατος πέφυκε καὶ γονιμώτατος καὶ πάσης ἰλαρό- 35 τητος ἀνάπλευς· ἐν ταύτῃ οὖν τῇ ἡμέρᾳ ὁ γενικώτατος ἀνθρωπος ἐπλάσθη καὶ γέγονεν εἰς ψυχὴν ζῶσαν καὶ βασιλεὺς πάντων τῶν ἐπὶ

2 Genes. I, 2. 3 καὶ ἐπὶ superscr. V. 4 Genes. I, 3. 5 ἡ ἡλίου V. γεννηθῆναι codd. 6 α' in marg. codd. 8 β' in marg. Exp. τῷ Ἡλίω [Kroll]. 9 συνηροίσθη V. 10 Genes. I, 9. 11-12 μ(η)νο(ει)δεῖς evanid. in V. 13 μεγάλων vix sanum : μεγεθῶν conl. Bidez. 15 ἀλλοιώσις codd. 17 In marg. Γ'. 21 In marg. Δ'. Ἀν ἀπονενέμηται? cf. 34. 22 αἰτίων V. 23 Genes. I, 14. 24 In marg. ε'. 29 μάλα προσηκόντως] πόλλα πρεπόντως al. manu superscr. P. 34 In marg. ζ'.

τῆς γῆς· καὶ καθὼς ὁ τῆς Ἀφροδίτης ἀστήρ ἔχει τὸ κλέος καὶ τὴν λαμπρότητα ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀστέρας καὶ διαφέρει αὐτῶν τῷ κάλλει καὶ τῇ δόξῃ, οὕτω καὶ ὁ ἀνθρωπος ἔχει τὴν ἀρετὴν ὑπὲρ ἕκαστον ζῶον καὶ διαπρέπει τῷ λόγῳ καὶ τῷ νῷ καὶ τῇ δόξῃ καὶ τῇ λαμπρότητι, καὶ 5 γέγονε τοῦ παραδείσου γεωργός, ἧγουν ἐπιμελητῆς πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ ἑβδόμη ἡμέρα εὐλόγως τῷ Κρόνῳ κεκλήρωται· λέγεται γὰρ ἐν αὐτῇ καταπαῦσαι τὸν δημιουργὸν ἐκ [f. 131] τῶν ἑαυτοῦ ἔργων, καὶ ὅτι ἡμέρα ἀργίας καὶ ἀπραγίας. ἀργός γὰρ ὁ Κρόνος καὶ ἄγονος διὰ 10 τὴν ἔμφυτον αὐτοῦ ψυχρότητα· οὔτε γὰρ ἐν ζῴοις γενητικὸς οὔτε ἐν τῇ λοιπῇ φύσει τῶν κτισμάτων ἐνεργητικὸς, ἀλλὰ μᾶλλον ἀργός καὶ ἄτεγκτος.

Ταῦτά σοι, τέκνον, ὡς ἐν συντόμῳ προήγαγον περὶ τῆς κοσμοποιη- 15 τικῆς ἑπταήμερου καὶ πῶς ἂν ἐκάστη ἡμέρα φυσικῶς ἀποκεκλήρωται τῷ καθενὶ τῶν ἑπτὰ ἀστέρων· ὅτι δὲ καὶ ἑπτὰ ἀστέρες εἰσὶν οἱ ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ κατεσκευασμένοι, καὶ Σολομῶν ἐν τῷ παναρέτῳ αὐτοῦ βίβλῳ μένηται αὐτῶν, ὅπου οἶκον φάναι αὐτὸν τὴν σοφίαν ἑαυτῇ κατεσκευακέναι καὶ ἑπτὰ κίοσιν αὐτὴν ὑπερείδειν· ὡσαύτως καὶ 20 Ἡσαΐας ὁ προφήτης ἑπτὰ ὀφθαλμοὺς λέγει κυρίου ἐπιβλέποντας τὴν οἰκουμένην. καὶ τί τούτου σαφέστερον εἶτ' ἀληθέστερον τοῦ ἑπτὰ εἶναι τοὺς ἀστέρας, οἵπερ ἂν τὴν ἐναντίαν κίνησιν ποιοῦνται ἐν τῷ ζωοφόρῳ κύκλῳ, καὶ διὰ τῆς αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους συσχηματισεῖς τε καὶ στάσεως τὴν ἀλλοιωτικὴν τῶν ὑπὸ Σελήνην φύσιν μετασκευάζουσι, παρὰ 25 τοῦ δημιουργοῦ τοῦτο πεπιστευμένοι, ἧγουν γένεσιν καὶ φθορὰν καὶ ἀνανέωσιν τῶν κτισμάτων.

Ἔτι γε μὴν ἐν τῷ πρώτῳ μου συντάγματι ἐμνήσθην ἐπιτροχάδην τῶν ἐξ ἀνατολῆς παραγενομένων μάγων εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσκύνησιν· νῦν δὲ σαφέστερον βούλομαι διαλευκάναι τὸ 30 χρῆμά [f. 131^v] σοὶ τε καὶ τοῖς καλῶς κρίνουσι τῶν ἐντυχανόντων τῷδε μου τῷ συγγράμματι διαλεκτικῶ τινι λόγῳ, ὅπως ἂν οἱ ἀπειθῶς ἔχοντες ἐν τούτῳ πεισθεῖεν τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ· πόθεν ἔγνωσαν οἱ μάγοι βασιλέα τικτόμενον ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ; ἀπὸ χρησμοῦ τινος ἢ ἀπὸ ἀστέρος ἐπιτολῆς ἦτοι κομήτου ἢ ἄλλου τινὸς φανέντος; καὶ εἰ μὲν ἀπὸ 35 χρησμοῦ, περιττὸς ὁ τοῦ ἀστέρος λόγος· τίς γὰρ ἦν χρεια ἀστρικής φάσεως καὶ σημασίας; εἰ δὲ ἀστήρ ἐφάνη τοῖς μάγοις, δηλον δι'

1 καθὼς ὅτι ἡ Ἄφρ. codd.; corr. 7 In marg. Ζ'. 11 λύπη P. 13 [ἐν συν]τόμῳ charla exesa in P. Ἀν προσήγαγον? 17 Prov. Salom., IX, 1. φάναι Cf. supra 235, 32. 19 Ἡσαΐας errore; cf. Zachar., IV, 10. 20 τοῦ omis. V. 21 ποιοῦντες (ai superscr.) P. 21 ἐν del. Kroll. 22 συσχηματώσεως codd., sed w in i corr. P. 23 Σελήνην codd. φύσιν ex φάσιν corr. P. τῇ V : in παρὰ corr. al. manu P. Fuit fort. τῇ τοῦ δημ. βουλῆ. 25 ἀνανέωσιν superscr. P. 27 De magis plura verba fecerunt Manuel Commenus atque Glycas in epistulis supra editis p. 113 ss.; 127 ss. 30 τότε V.

ἀστρολογικῆς ἐπιστήμης ἐκινήθησαν οἱ μάγοι τοῦ εἰδέναι βασιλέως γέννησιν, καὶ ὁ ἀστήρ αὐτὸς ἐγένετο σημάτων τῆς δεσποτικῆς ἐκτροπῆς· καὶ εἰ τοῦτο φανερόν τοῖς νοῦν ἔχουσιν, ἀληθὴς ἐστὶν ἡ ἀστρολογία.

Καλῶς κρίνατε οἱ ἀκούοντες καὶ τῆς μέμψεως ἐλευθεροῦν ἀξιώσατε τοὺς ἀστρολογοῦντας καὶ τὸν δημιουργὸν ἐκ τῶν κτισμάτων ἀναλόγως 5 γνωρίζοντας· ἔτι οὖν, ὡς οἶσθα, τέκνον, οὐχὶ μία ὁδὸς ἐστὶν οὔτε εἰς βαθμὸς τῆς ἀρετῆς, ἔστι κατὰ τὸν ἱερώτατον καὶ πάνσοφον Παῦλον βαθμὸς πνευματικὸς καὶ ψυχικὸς καὶ σαρκικὸς· ἀκόλουθα γὰρ διδάσκει τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ· αὐτὸς γὰρ ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἐν εὐαγγελίοις τὴν τελείαν ὁδὸν διδάσκων τοὺς ἀγίους αὐτοῦ μαθητάς, κατα- 10 λιμπάνειν ἐστὶαν καὶ γονεῖς, τέκνα τε καὶ γαμετὴν καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ὅλον τὸν βίον καὶ ἄραι τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖν αὐτῷ, [f. 132] ἐν τούτῳ τὴν πνευματικὴν καὶ ἀνωτάτω σοφίαν ἠνίξαστο, ἧς ἐπέκεινα οὐδεὶς ὑπάρχει βαθμὸς· καίτοι γὰρ διὰ τὸ γινώσκειν αὐτὸν 15 ὅτι οὐ πάντες ἀνθρώποι δύνανται τὸν τοιοῦτον ἐπιβῆναι βαθμόν, ἐδί- 15 δαξε καὶ ἄλλας ὁδοὺς ταύτης ἡττους ἐν τῷ φάναι αὐτὸν μετὰ τὰ πέντε τάλαντα δύο τάλαντα καὶ ἓν τάλαντον, καὶ περὶ τοῦ οἰκονόμου τῆς ἀδικίας, αἰνιττόμενος δι' αὐτοῦ ὅτι ὁ μὴ δυνάμενος ἔχασθαι τῆς ὑψηλοτάτης ὁδοῦ τῶν ἀρετῶν, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐρχέσθω, ἡτοι τῆς μέσης καὶ μεταδοτικῆς, ἴνα ὁ τοιοῦτος ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν ἐκλεκτῶν 20 τελειωθῇ· ὡσπερ οὖν καὶ ἐπηνέθη ἐν τούτῳ ὁ οἰκονόμος ὑπὸ τοῦ ἰδίου δεσπότη, καὶ νῦν εὖ ἴσθι, τέκνον, ὅτι ἐστὶ σοφία πνευματικὴ ἢ τῶν τελείων, οἵπερ † ἂν ἐκβιῶντες οὐ κέχρηται τοῖς μαθηματικοῖς οὐδ' ἄλλαις τισὶ σοφιστικαῖς συμπλοκαῖς ἀλλὰ τῇ ἀπλότῃ τῷ τρόπῳ τὴν 25 ἄκραν ἀρετὴν ἀσκούσι μετὰ τῆς σεμνῆς παρθενίας· καὶ ἐστὶν ἄλλη 25 σοφία ψυχικὴ ἐρευνῶσα τὴν κοσμικὴν φιλοσοφίαν διὰ λόγου καὶ πράξεως καὶ σεμνοῦ γάμου καὶ ἀρετῆς μέσης καὶ ἀμέμπτου παρθενίας· <ταύτην ἀσκούσιν> ἰατρῶν παῖδες καὶ ἀστρονόμων καὶ Πλατωνικῶν καὶ Ἀριστοτελικῶν χωρὶς τῆς οἰασθήποτε μέμψεώς τε καὶ παροιστή- 30 σεως, διότι ὁ μὴ δυνάμενος γενέσθαι ἡλιος γινέσθω σελήνη, καὶ ὁ 30 μὴ δυνάμενος γενέσθαι σελήνη γινέσθω ἀστήρ φωτεινός, καὶ ὁ μὴ ὢν ἰκανὸς πορίσασθαι χρυσὸν καὶ ἄργυρον γεωργεῖ σῖτον καὶ ἄλλων τινῶν φροντιστὴς γίνεται εἰς οἰκοδομὴν βίου· ὁ δὲ τρίτος βαθμὸς ἐστὶ τῶν σαρκικῶν καὶ σαρκοφρόνων καὶ πρόνοιαν ποιουμένων [f. 132'] τῆς 35 κοσμικῆς ἀπάτης καὶ ἀλαζονείας, ἧς ἀπέχεσθαι σε, ὡ τέκνον, εὐκταίως 35 ἔχω καὶ ἔξοιμι. ἔρρωσο πράττων τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἔξυπρητῶν τῇ δικαιοσύνῃ.

F. C.

2 γένεσιν P. 7 ἀρετῆς ἐστὶ codd. Paul. I, Cor. 15, 44 ss. 9 Ev. Matt. X, 37 ss. 12 Ev. Matth. XVI, 24. 13 πνευματικὴν καὶ] His verbis textus cod. P abrumptur imo folio 21'. 17 Ev. Matth. XXV, 14 ss. 21 ὡσπερ scripsi: ὡστε codd. 23 οἵπερ scripsi: εἵπερ codd. ἄνω βιοῦντες con. Kroll dubitanter. 23 ss. Similia apud Manuel Commenum, supra p. 120, 3 ss. 28 ταύτην ἀσκούσιν suppl. 30 Cf. I Cor. 15, 41. 35 εὐκταίως codd.

EXCERPTA EX COD. 11 (VATIC. GR. 1066).

De antigennesi.

'Αντιγέννησις sive ἀντιγένεσις unice quod sciam, in loco quodam scholiorum in Paulum Alexandrinum (p. R 4^a) breviter attingitur; cf. Bouché-Leclercq, *L'astrol. gr.*, p. 506, n. 2. En habes ex codice Vaticano methodum inveniendi antigennesin. Res ipsa mihi, ut libere fateor, nondum prorsus perspicua neque ex Hermetis philosophi libro de Revolutionibus nativitatium (Basil. 1559) satis illustratur. Habet et Vellius Valens in *Anthologiiis*, IV, 28, caput Περὶ ἀντιγενέσεως εἰς τὸν περὶ ἐμπράκτων καὶ ἀπράκτων τόπον, de quo propediem Catalogum nostrum ad codicem Vatic. 191 conferre licebit.

F. 74^v. Πῶς δεῖ εὐρίσκειν ἀντιγέννησιν¹.

'Ἐν τῷ θεματι τῆς ἐκτέξεως ζητοῦμεν τὴν μοῖραν, ἣν ὁ "Ἡλιος κεκλήρωται, ἐν δὲ τῇ ἀποστάσει ἡγουν ἐν τῇ ἐναλλαγῇ οἰουδήποτε χρόνου τὴν μοῖραν, ἣν ὁ "Ἡλιος κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἡτοι τὴν ζ' ὥραν παρο- 5 δεύει. καὶ συγκρίνομεν ταύτας, εἶτα τῶν δύο 'Ἡλίων τὰς μετοχάς, καὶ εἰ μὲν ἰσαζούσας αὐτὰς εὐρομεν ἐν τε μοῖραις καὶ λεπτοῖς, λέγομεν ὥρας ζ' γενέσθαι τὴν ἐναλλαγὴν. εἰ δὲ μὴ, δεῖ ζητεῖν, ποῖος τῶν δύο 'Ἡλίων ἐπὶ τὰ ἐπόμενα κείται τοῦ ζῳδίου ἢ πλείονας μοίρας ἔχει· εἰ μὲν ὁ κατὰ πῆξιν "Ἡλιος, μετὰ μεσημβρινὸν γενέσθαι λέγομεν τὴν ἐνα- 10 λαγὴν. εἰ δὲ <δ> τῆς ἀντιγεννήσεως, πρὸ μεσημβρίας· καὶ λαβόντες τὴν διάστασιν, ὅσην διίσταται, πολλαπλασιάζομεν εἰς κδ' καὶ τὰ γινόμενα μερίζομεν εἰς τὸ τοῦ 'Ἡλίου ἡμερήσιον κίνημα καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ 15 μερισμοῦ ἀναγόμενα λέγομεν ἀπόστημα τῆς μεσημβρινῆς ὥρας. ὁ δὲ ἀπογραφόμενος ζητοῦμεν τὴν μεσημβρινὴν ὥραν κατὰ τὴν ζητουμένην 15 ὥραν τοῦ κατὰ πῆξιν ἡλίου <καὶ εἰ εὐρομεν> πλείονα τῶν τῆς ἀντιγεννήσεως, μετὰ μεσημβρίαν λέγομεν γενέσθαι τὴν ἐναλλαγὴν. εἰ δ' ἦν πρὸ μεσημβρίας, λαβόντες τὴν διάστασιν αὐτοῦ εἰσάγομεν εἰς τὸν κανόνα τοῦ ὠροσκόπου τοῦ 'Ἡλίου· καὶ εἰ μὲν εὐρομεν τὸν ἀριθμὸν ἐν

1 Vatic. gr. 1066, f. 74^v. 5 τοῦ β' ☉ ☉ cod. 7 τοῦ β' ἡλίω cod. 9 μετὰ μεσημβρινοῦ cod. 10 ὁ suppl.

ταῖς ὥραις, προστιθέαμεν αὐτὸν τοῖς ὁμαλοῖς τοῦ Ἡλίου κινήμασιν τοῖς ἥττοσι· ἀπὸ δὲ τῆς περιφερείας λαμβάνομεν τὰ παρακείμενα αὐτῷ καὶ λέγομεν ὠροσκόπον τοῦ ἀποστήματος. εἰ δὲ μὴ εὕρομεν τοῦτον τὸν ἀριθμὸν, λαμβάνομεν τὸν ἑγγὺς ἐλάττονα αὐτοῦ καὶ προστιθέαμεν αὐτὸν τοῖς ἥττοσι ὁμαλοῖς κινήμασιν τοῦ Ἡλίου. τὸ δὲ ἀπόστημα τῆς 5 μεσημβρινῆς ὥρας, ὡς εἴρηται, λαμβάνομεν ἀπὸ τῆς περιφερείας· εἶτα πάλιν ὀρῶμεν τὸ διάφορον τῶν αὐτῶν δύο Ἡλίων καὶ εἰσάγομεν καὶ τοῦτο ὡς δεδήλωται εἰς τὸν αὐτὸν κανόνα. καὶ εἰ εὕρομεν τοῦτο ἐν αὐτῷ, προστιθέαμεν τῷ λειπομένῳ· τὰ δὲ παρακείμενα ἐν αὐτῷ λαμβάνοντες ἀπὸ τῆς περιφερείας λέγομεν λεπτόν τῆς ὥρας· εἰ δὲ μὴ εὕρο- 10 μεν τοῦτο, τὸν ἀριθμὸν λαμβάνομεν τὸν ἑγγὺς ἐλάττονα αὐτοῦ καὶ διακρίνομεν ταῦτα, ἕως οὗ ἴσα γένωνται.

F. B.

F. 51. Ἐκ τῶν Δωροθέου ἀποτελεσματικῶν περὶ ὀρθῶν καὶ πλαγίων ζῴδιων.

Ἐφ' ἀπάσης πράξεως ποιήσον τὴν ἐπίσκεψιν ἀρχόμενος οὕτως, εἴτε 15 ἀγαθὸν ἔξει τέλος εἴτε φαῦλον· χρῆ, φησί, τὰς φύσεις τῶν ζῴδιων εἰδέναι τῶν τε ὀρθῶν καὶ πλαγίων. ὀρθὰ μὲν οὖν εἰσιν Καρκίνος Λέων <Παρθένος> Ζυγὸς Σκορπίος Τοξότης· τούτων γὰρ ἕκαστον ὑπὲρ δύο ὥρας ἰσημερινὰς ἐν τῷ ἀναφέρεσθαι κρατεῖ ἀπὸ τοῦ ἀφανοῦς εἰς τὸν ἐμφανῆ κόσμον, χρόνων δὲ ὑπὲρ λ'. πλάγια δὲ τὰ λοιπὰ ἔξ, ἅπερ ἐντὸς 20 δύο ὡρῶν ἰσημερινῶν ἀναφέρεται, χρόνων δὲ ἐντὸς λ'. εἰσὶ δὲ Αἰγόκερως Ὑδροχόος Ἰχθύες Κριὸς Ταῦρος Δίδυμοι. ἐὰν οὖν τὰ ὀρθὰ ζῴδια ὠροσκοπῆ, πάντα ταχέως ἀποβήσεται· ἐὰν δὲ τὰ πλάγια, μόχθους καὶ δυσεργείας καὶ χρόνους ἐμποιοῦσι. τὰ μὲν οὖν πλάγια ζῴδια ἂν ἐπιβλέπη τις τῶν ἀγαθῶν ἢ ὠροσκοποῦντα ἢ ἐπέχοντα τὴν Σελήνην, 25 βοήθειαν ἔξει ἢ κάκωσις· τὰ δὲ ὀρθὰ ζῴδια ἂν ἐπιβλέπη τις ἢ ἐπέχη τὴν Σελήνην τῶν κακοποιῶν ἐπιβλεπόντων, βλάψει τὴν καταρχὴν· ἂν δὲ ἀγαθοποιοὶ καὶ κακοποιοὶ ἐπιβλέψωσι τὰ προειρημένα ζῴδια ὠροσκοποῦντα, ἐν πάσῃ καταρχῇ ἀβέβαιον τὴν ἔξοδον τοῦ πράγματος λέγει καὶ ματαίαν καὶ ἐν ἐτέρῳ χρόνῳ ἄλλην ἀρχὴν λαμβάνουσαν. 30 δισώμων δὲ ζῴδιων ὠροσκοποῦντων οὐχ ὡς προεῖρηται τις πράξει, ἄλλο δὲ πράξει σημαίνει. ὁμοίως ταῦτά σοι κοινὰ καὶ ἐπὶ πάσης καταρχῆς ἔστω.

F. B.

1 κίνημα cod. 5 κίνημα cod. 8 καὶ δεδ. cod.; corr. Kroll. 13 Vatic. gr. 1066, — Eodem Dorothei loco Hephaestio III, 1, usus esse videtur (cf. *Catal.*, VI, p. 102 sq.), quatenus Hephaestio ζῴδια ὀρθῶς ἀνατέλλοντα εἰ λοξὰ (non πλάγια) dicuntur. 21 χρόνος hic ponitur pro spatio 4 minutorum; item apud Ptolemaeum et Paulum Alexandrinum. Eundem in modum Babylonii astronomi diem diviserunt; cf. Ginzler, *Lehmans Beitr. z. alt. Gesch.*, I, p. 353. 24 δυσέργεια: idem vocabulum in Dorothei v. 225 (*Catal.*, VI, p. 108); cf. ἀέργεια, *Catal.*, VI, p. 91 infra; κακοεργείην, *Catal.*, VI, p. 102, v. 122. 25 ὠροσκοπεῖ codd. 31 δύσωμων δὲ ζῴδιον ὠροσκ(οποῦν) cod.

EXCERPTUM EX COD. 12 (VATIC. 1290).

Dodecaeteris chaldaica.

Descriptionibus cycli duodecim annorum, quae iam editae sunt (cf. supra p. 171), nunc addimus novam vestigiis dactylicis insignem; quare nescio an fluxerit ex Ophraico carmine cui inscribitur Δωδεκαετηρίδες (cf. *Sphaera*, p. 330 sq.). Cum autem hoc capitulum codicis Vaticani contaminatum sit ex Ptolemaei Tetrab. II, 12 (περὶ τῆς μερικῆς πρὸς τὰ καταστήματα φύσεως τῶν ζῴδιων) et ex descriptione circuli duodecim annorum, hanc tantum edere, Ptolemaei textum omittere visum est. Praeter Vaticanum contuli Monacensem 287, f. 92^r, qui tamen nusquam non conspirat cum Vaticano. Ceterum excerptor Byzantinus mirum quantum brevitali studuit, ut quaedam vix intellegere possis. F. B.

F. 69^v. Περὶ τῆς φύσεως τῶν ιβ' ζῴδιων καὶ πρὸς τὰ ἐνιαύσια καταστήματα τῶν φυσικῶν ιδιωμάτων.

Κριὸς ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ αὐτὸς κυριεύσει, ὑπάρχει πολεμικὸν ἀπ' ἀρχῆς, πάμπορον πάνυ, παντοίας τροφᾶς ἐπιφέρων, πτώσεις δὲ ἀνθρώ- 5 πων· καὶ τετράποδα θάλψουσι πάντα.

Ταῦρος ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ αὐτὸς κυριεύσει, κατόμβριμὸν ἐστιν ἀπ' ἀρχῆς καὶ τὰ ὄσιμα τότε μᾶλλον οἴσουσι καρπὸν.

Δίδυμοι ... Τὸ δὲ ἔτος, οὐπερ αὐτὸ ἔξει τὴν κυριότητα, μόνος σίτος γένηται· ἀχυμρὸς δὲ καιρὸς καὶ τὰ σπέρματα κατακαύσει· ἄμπελος 10 καὶ συκὴ ἀνθέξεται καρπῶν.

Καρκίνος ... Τὸ δὲ ἔτος αὐτοῦ τετράποδα οὐποτε θάλψουσι· πενταμηνιαῖος ὁ χειμὼν κρατήσει τὸ μήκος· πτώσεις δὲ καὶ λοιμὸς, τετραπόδων πλήθος ὄλλυται· καὶ τὸ τῶν Διδύμων ἔτος Καρκίνος καταπίνει.

6 καθόμβριμον codd. 8 ὅπερ αὐτὸς codd.: οὐπερ αὐτὸ (scil. τὸ δωδεκατημόριον) scripsi. 10 καρπὸν codd. 13 ὄλλυται τοῦ ἸϞ Μ(ονακensis). καρκίνον καταπίνει codd. Cf. *Georon.*, I, 12, 16, de anno Geminoꝝ: ἄμεινον δὲ καρποῦς ἀποθέσθαι διὰ τὴν ἐν τῷ ἐρχομένῳ ἔτει ἐσομένην ἀφορίαν.

Λέων ... Τὸ δὲ ἔτος αὐτοῦ, ὅπερ κυριεύσει, ὠρίσθη ἀπ' ἀρχῆς
πάμφορον· πλουτήσῃ ἐν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ παντί, ἀλλὰ τῶν θηρίων τότε
ἐπάνοδος ἔσται· βορὰ τετραπόδων· βροτοῖς δὲ μῆνες ἐρίδων· ἐλαίας ὁ
καρπὸς ὀλεῖται· συκὴ καρποφορεῖ· καὶ ἄμπελος ἐκβλύσει τὸν
οἶνον.

5

Παρθένος ... Τὸ δὲ αὐτῆς ἔτος λοιμοῦ ὑπάρχει ποιητικόν· ἀνθρώ-
πων στενώσεις· τετραπόδων βρώματα λήψει· καὶ κεραυνοβόλοι
νεφέλαι τὰ σπέρματα κατακαύσουσι· πτώσεις δὲ ἀνθρώπων
ἐπικοίνως τρεῖς ἐπὶ δύο.

Ζυγός ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ αὐτὸς κυριεύσει, βοῶν τότε ἀνάστασις 10
ἔσται· τετράποδα θάλψουσι· βροτοῖς ἐπὶ γῆς κομήντα πάμφορα.

Σκορπίος ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ αὐτὸς κυριεύσει, σίτος καὶ ἔλαιον
γίνεται· τὰ δ' ἄλλα πάντα οὔποτε θάλψουσι· δρύες καρποφορήσουσι·
τοῖς ἀκάρποις βρώματα δοῦναι.

Τοξότης ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ αὐτὸς κυριεύσει, πολεμικόν ἐστὶν ἀπ' 15
ἀρχῆς· καὶ ἐν ἡμέραις θερισμοῦ τὰ ἄρματα πάντα πεσεῖται· καὶ
τῆς εὐθηνίας τὸν καρπὸν λοιμὸς ὑποτάσσει.

Αἰγόκερως ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ κρατήσῃ, ἡ γῆ οἶνον οἶσει ὡς
ὑδωρ· καὶ τὰ πρωτογενῆ τῆς γῆς τότε οἴσουσι καρπὸν, ὄσιμον δὲ
καρπὸν· γαῖαν μήποτε μίξεις· κεραυνοβόλος δὲ ὁμίχλη τὰ 0
πάντα μαραινέ· καὶ τὸ κρύος τῆς πάχνης ὀλέσει καρπούς.

Ὑδροχόος ... Τὸ δ' αὐτοῦ ἔτος Ἥλιος καύσωνι βίψει· αὐχμηρὸς
γὰρ καιρὸς γένηται· καὶ τὰ σπέρματα πάντα μαραινέ· λοιμὸς γὰρ
γένηται μέγας εἰς πάντα.

Ἰχθύες ... Τὸ δὲ ἔτος, ὅπερ οἱ Ἰχθύες κυριεύσουσιν, εὖ μάλα τὰ 25
πάντα ἀναπληροῦσιν.

F. B.

1 Cf. *Georon.*, § 21. 3 ἐρήδου codd. Cf. *Georon.*, § 21: εὐχεσθαι δεῖ, ἵνα μὴ
γένωνται σεισμοὶ καὶ πόλεμοι codd. 7 κεραυνοβόλοι codd. 8 κατακαύσει codd.
9 ἐπικνεῖς codd. 11 κομήεις (*frondosus*) non habetur in Stephani Thesaurō.
12 Cf. *Georon.*, § 29 (p. 25, 25 B.). 20 κεραυνοβόλως codd.

ADDENDA ET CORRIGENDA

P. 30, f. 106, λγ'. Περὶ συναλλαγῶν κ. τ. λ. Editum in appendice p. 179.

P. 31, f. 110, νδ'. Περὶ ἐκάστου ἀστέρος κ. τ. λ. Editum in appendice p. 180.

P. 59. Lege 5. Vallic. 108 (F, 86).

P. 87, 6. Azerbeel est sine dubio Azarkel (el Zarqāli) qui nominatur p. 90, 6.

P. 92, n. 2. Sachl (= Σέχελ, Σέλεχ) plus semel nominatur in codicibus graecis
(e. g. Flor. 8, f. 303; Catal. Venet., p. 137, 8; cf. indices nostros). Opera eius ante
saeculum XII versa sunt, nam a Ioanne Camatero (v. 1143 ed. Miller) laudantur.

P. 108, l. 14. Pro 123, 27 lege 129, 6.

P. 125, l. 34. Deleas " quantum „ et scribas " studet „.

P. 159, l. 11. Leg. πολυφάγος.

P. 202, l. 1. δολίους in textum est recipiendum (cf. p. 216, 14 et 221, 7), quamquam
saeculo IX, quo excerpta Parisina facta sunt, iam λογίους tradebatur (p. 223, 27).

INDEX CODICUM

Consensus Numerorum.

Angelicus	17 (C, 5, 4) cod.	1
"	29 (C, 4, 8) =	2
"	74 (C, 2, 13) =	3
Casanatensis	1386 (G, II, 3) =	4
Vallicellanus	108 (F, 86) =	5
Vaticanus	208 =	6
"	212 =	7
"	318 =	8
"	1038 =	9
"	1057 =	10
"	1066 =	11
"	1290 =	12
"	1444 =	13
"	1453 =	14

S(criptores) P(ossessores) codicum.

Matthaeus Devaris, cod. 3 (S.).
 Eleutherius Eleus, cod. 2, cf. p. 36, n. 1 (S.).
 Georgius comes Corinthius, cod. 2 (P.).
 Ioannes Lascaris, cod. 3 (P.).
 Laudinius eques Hierosolymitanus, cod. 7 (P.).
 Ioannes Metellus Sequanus, cod. 8 (S.).
 Ottobonius cardinalis, cod. 8 (P.).
 Passionea bibliotheca, cod. 12 (P.).
 Sirletus cardinalis, cod. 14 (P.).
 A. Stadius, cod. 5 (P.).
 Fulvius Ursinus, cod. 12 (P.).

Annorum notae in codicibus obviae.

A. 1368	=	cod. 6.
Mense iulio a. 1388 Mytilenis	=	cod. 2.
A. 1390? (p. 36, n. 1)	=	cod. 2 pars altera.
A. 1542	=	cod. 10.

INDICES NOMINUM

Numeri priores paginam et versum designant, posteriores uncis inclusi
codicem et folium.

I. NOMINA SCRIPTORUM

- Abammo 81 (13, f. 92).
 Abdilaziz (Abdel'aziz ben 'Otman el Qabiši) 92, n. 1.
 Abenragel 231, n. 3.
 Abrachis 87, n. 9.
 Abu' Alt el Chaijât (Jahjâ ben Galib) 95, n. 5. Cf. 150, n. 2.
 Abû Ma'sar ibn Muhammed el-Balkhî, v. Apomasar.
 Abû Sa'id Shâdhân ibn Balîr (?) 142 ss. Cf. Aposait.
 Achmes [Achmates] 40 (2, f. 153 ss.); 45 (2, f. 181* ss.).
 Adelard de Bath 89, n. 5.
 Aegyptii 3 (1, 331*); 46 (2, cap. πογ'); 54 (2, f. 268); 65 (7, f. 26*); 204, 18; 208, n. 2. Cf. indicem alterum.
 Albategnius (Muhamed ben Djabir al-Battâni) 87, n. 4.
 Albertus Magnus 86 ss.
 Albirunt 142.
 Albumasar, v. Apomasar.
 Alfragnus Tiberiades (Ahmed ben Muhamed al-Fargâni) 89, n. 2.
 'Ali ben Ahmed el 'Imrâni 97, n. 3.
 Ali ben Abî'l Rigal 231, n. 3.
 Alim filius Isaac 53 (2, f. 259*).*
 Alkabizi 92, 1.
 Alkindi 94, n. 5; 143, n. 1.
 Almansor 98, n. 1.
 Alpetragius 88, n. 5.
 Ammonius Alexandrinus 90, n. 1.
 Anastasius Sinaïta 110, n. 1; 117, 10; 131, 1, 4, 10.
 Anonymus (ἀνεπίγραφος) 35 (2, f. 130).
 Anonymus a. 379 p. C. n. 194 ss.
 Antigonus 205, 14.
 Antiochus 35 (2, f. 135); 81 (13, f. 207); 205, 14.
 Aomar Tiberiadis 95, n. 4; v. Omar.
 Apollinarius 205, 5.
 Apollonius Myndius 204, n. 2.
 Apollonius Tyanensis? 98, n. 4; 100, 11.
 Apomasar (Abu Nasar 5 (2, f. 10); 9 (2, f. 28); 13 (2, f. 42*) et passim 13 ss.; 52 (2, f. 237*); 73 (cod. 10 passim); 77 (11, f. 108*); 88, n. 4; 91, n. 4; 93, n. 1; 94, n. 1, n. 2, n. 6; 110, n. 2; 142 ss.; 144, 4; 146, 27, 36; 147, 3 ss. et passim; 172, n. 9; 195; 231.
 Aposait 15 (2, f. 47); 16 (2, f. 48* et 49*); 17 (2, f. 50); 18 (2, f. 53); 143 s.; 146, 35; 148, 20. Cf. Abu Sa'id.
 Arabes 41 (2, f. 164); 42 (2, f. 167).
 Ἀραβίας (ὁ ἀπὸ τῆς εὐδαίμωνος) 149, 1.
 Aristoteles 88, 13; 91, 2; 92, 5; 96, n. 7; 102, 13, 16; 104, 1; 190, 20; 238, 29.
 Artemidorus (Parianus) 204, n. 3.
 Asclatio 205, n. 1.
 Asclepiades Myrleanus 188, 22.
 Apsyrtus (veterinarius) 71 (11, f. 1).
 Azarkel 90, 6; idem atque Azerbeel 87, 6.
 Babylonii. Cf. ind. II.

- Basilus magnus 119, 31; 120, 8; 125 ss.; 127, 27; 129, 13, 29; 130, 23; 132, 26; 133, 4; 134, 3, 18; 135, 3; 141, 29.
 Balenis = Valens 98, n. 4; 100, n. 3.
 Barbillus 33 (2, f. 125).
 Belenus, v. Balenis.
 Beneca (Kanaka), 156.
 Berosus 204, 17.
 Calippus, 205, 6.
 Camaterus (Iohannes), 106; 243.
 Cerasphorus 204, 21.
 Chaldaei 3 (1, f. 331^v); 122, 24; 128, 11; 141, 8; 204, 14.
 Charranitae 5 (2, f. 14^v).
 Chorasmiat, cf. Muhamed al Khowarezmi.
 Cintes 10 (2, f. 31^v).
 Cleomedes 172, n° 12.
 Comnenus [Manuel] 4 (2, f. 1); 106 ss.
 Critodamus 40 (2, f. 160^v); 45 (2, f. 184^v).
 Cyrillus (S.) 134, 29.
 David (Psalmi) 132, 12; 136, 19.
 Demetrius 32 (2, f. 113).
 Demophilus 50 (2, f. 226^v); 180, 19.
 Dionysius Areopagita 115, 5, 28; 126, 23; 132, 29.
 Djabir ben Allah Hispanus 87, n. 2; 93, n. 1.
 Dorotheus Sidonius 8 (2, f. 26); 29 (2, f. 97^v); 33 (2, f. 125 et 125^v); 34 (2, f. 128); 54 (2, f. 269^v); 76 (11, f. 51); 186, 13; 240.
 Dositheus 205, 6.
 Eleutherius Eleus 36 (2, f. 152) et n. 1.
 Eleutherius Zebelenus 49-50 (2, f. 226); 227.
 Ἐμπερίδας (ὁ περὶ) 149, n. 1.
 [Ephes. ad 204, 17].
 Esaias 129, 15; 130, 4; 237, 19.
 Euclides 17 (2, f. 50^v); 87, 11; 150, 7.
 Euctemon 205, 6.
 Faql ibn Sahi el Sarachsi 143, n. 1; 151, n. 1.
 Al Fargani, v. Alfraganus.
 Galenus 76 (11, f. 78); 78 (11, f. 168-9); 82 (13, f. 222^v); 135, 23; 136, 17; 138, 14.
 Gaphar vel Geazar 91, 18; 94, n. 6.
 Geber 93, n. 1; v. Djabir.
 Geminus 71 (8, f. 1); 73 (8, f. 138).
 Gerardus Cremonensis 87, n. 1, n. 2; 88, n. 2; 89, n. 3.
 Gergis (Zergius) 96, 3.
 Germath Babylonius 98, n. 3.
 Glykas (Michael) 107 s.; 125 ss.; 140 s.
 Graeci. Cf. ind. II.
 Gregoras (Nicephorus) 81 (13, f. 158).
 Gregorius Nazianzenus 119, 31; 133, 33.
 Haly 97, n. 3.
 Harranitae 5 (2, f. 14^v).
 (Ibn) Heitham 91, n. 1.
 Hellenes. Cf. ind. II.
 Heliodorus 3 (1, f. 333^v); 33 (2, f. 125).
 Hephaestio 57 (3, f. 104).
 Heraiscus 205, 15.
 Hermanus Contractus 90, n. 4.
 Hermanus Dalmata 89, n. 1.
 Hermes Trismegistus 4 (1, f. 339); 32 (2, f. 118^v); 42 (2, f. 167); 44 (2, f. 174); 54 (2, f. 268, f. 270); 75 (11, f. 18^v); 81 (13, f. 217, f. 241); 98, n. 2, n. 3, n. 5; 100, n. 1, n. 4; 101, 6, 8; 102, 8, 13; 149, n. 2; 186, 22; 188, 24; (συγγραφεύς) 197, n. 1; 204, 19; 209, 9.
 Hipparchus 40 (2, f. 158); 87, n. 5; 205, 8.
 Hippocrates 135, 23; 136, 17; 138, 31.
 Homerus 229, n. 3.
 Hunain ibn Ishâq 143, n. 1.
 Jahjâ ben Abi Mansûr 98, n. 1; 148, n. 4; 234, n. 1.
 Jahjâ ben Chalid vel Jahjâ ben Gâlib 150, n. 2. Cf. 95, n. 5.
 Ja'qûb ben Ishâq el-Kindî 94, n. 5; 143, n. 1.
 Ibrahim ben Habîb el Fazârî 148, n. 6.
 Indi 8 (2, f. 23); 11 (2, f. 34^v); 12 (2, f. 38); 15 (2, f. 48); 21 (2, f. 58); 25 (2, f. 71^v); 34 (2, f. 128); 49 (2, f. 223); 77 (11, f. 103^v, f. 108); 94, n. 7; 148, 17; 156 ss. — Indica sphaera 156, 9 ss.
 Ioannes Alexandrinus 64 (7, f. 209).
 Ioannes Chrysostomus 64 (6, f. 196); 126, 17; 130, 2; 133, 30; 134, 13; 135, 14; 139, 9; 140, 8.
 Ioannes Damascenus 117, n. 1; 136, 21.
 Ioannes filius Lale (Chalel?) 150, n. 2.
 Ioannes Hispalensis 88, n. 3; 89, n. 2; 90, n. 3, n. 6; 92, n. 5; 92, 10; 93, n. 2; 94, n. 4; 95, n. 2, n. 6; 97, n. 1.
 Ioannes filius Musuri (Μουσοῦρ) 148, n. 4.
 Ioannes Philoponus 76 (11, f. 51^v).
 Iob (liber) 129, 13, 22.

- Isaac Argyrus 63 (6, f. 5, f. 7^v); 64 (6, f. 220).
 Iudicum (liber novem, trium vel septem) 92, n. 6; 96, n. 6.
 Iulianus Laodicensis 32 (2, f. 113, f. 119); 68 (7, cap. λε'); 82 (13, f. 252^v); 171, 5; 183 ss.; 187, n. 1; 190, 6; 195; 218; 219, 5.
 Kanaka vel Kankah Indus 156 s.
 Kerasphoros, v. Cerasphorus.
 Κρόνου ἄνθρωπος 52 (2, f. 249^v). Cf. Saturnus.
 Lydus (Iohannes Laurentius) 54 (2, f. 270^v); 82 (13, f. 266); 110, n. 1.
 Machomet. Cf. Muhamed.
 Manuel Comnenus, v. Comnenus.
 Mansor (Al-Mansur?) 98, n. 1.
 Maseres Perses 53 (2, f. 260).
 Mashallah 9 (2, f. 30); 17 (2, f. 50^v); 18 (2, f. 54); 87, n. 3; 90, 14; 93, n. 2; 94, n. 3; 96, n. 1, n. 4.
 Maslama ben Ahmed el Madjriti 90, n. 6.
 Messahalah, cf. Mash'allah.
 Meton 205, 5.
 Michael Glykas, v. Glykas.
 Michael Scotus 88, n. 5.
 Minenid (?) 90, 3.
 Mohamed, v. Muhamet.
 Moses 113, 10; 127, 2.
 Muhamed (propheta) 99, n. 2; 101, n. 3. Cf. ind. II.
 Muchamates Palchiotes (Muhamed al Balkhi?) 53 (2, f. 260).
 Muhamed ben 'Abdallâh ben el Bâzjâr 147, n. 1.
 Muhamed ben el Djam 148, 5.
 Muhamed ben Muša al Khowarezmi 89, n. 5; 146, 37.
 Nebrod, cf. Nemroth.
 Nechao 204, 20.
 Nechepso 55 (2, f. 279); 204, 21.
 Nemroth gigas 86, n. 2.
 Nicephorus patriarcha 134, 26.
 Novem iudicum liber 92, n. 6; 96, n. 6.
 Noupact (?) 21 (2, f. 58).
 Nûr-ed-dîn el Betrâdjî 88, n. 5.
 Omar ben el Ferruchân el Tabari 95, n. 4; 143, n. 1; 148, n. 6; 150, n. 1; 151, 7.
 Origenes 112, n. 1.
 Orpheus 68 (7, post cap. μα'); 172, n. 11; 241.
 Palchus 19 (2, f. 54^v); 68 (7, cap. κς'); 70 (vii, cap. ζ'); 73 (10, f. 102); 171 ss.
 Pancharius 77 (11, f. 100^v).
 Pappus (?) 71 (8, f. 49).
 Paulus Alexandrinus 75 (11, f. 22^v); 80 (12, f. 75^v); 81 (13, f. 176); 194 ss.; 199, n. 1.
 Paulus apostolus 115, 30; 116, 9; 122, 21, 33; 130, 8, 15; 133, 28; 134, 27; 135, 7; 139, 33; 141, 10; 238, 7.
 Persae 41 (2, f. 164, f. 165); 43 (2, cap. ριγ', ρλα'); 44 (2, f. 179^v); 45 (2, f. 181^v, f. 184^v [cap. ρυθ]); 47 (2, f. 197); 48 (2, f. 214); 52 (2, f. 249^v); 54 (2, f. 260, f. 264^v, f. 266^v); 157, 3 ss.; 227, 13.
 Petosiris 82 (13, f. 250); 204, 21.
 Petrus philosophus 107.
 Phadar 151, n. 1. Cf. Fadl.
 Philippus, 205, 7.
 Φιζόρη, cf. Ibrahim.
 Plato 238, 28.
 Plato Tiburtinus 87, n. 4; 98, n. 1.
 Plotinus 189, 27.
 Porphyrius 57 (3, f. 94); 81 (13, f. 92).
 Praxidicus 68 (7, cap. λ').
 Proclus 81 (13, f. 1); 82 (14, f. 1); 189, 27.
 Procopius Gazaenus 112, n. 1.
 Ptolemaeus 34 (2, f. 128); 42 (2, f. 167); 44 (2, f. 174^v, f. 176 [bis], f. 177 [bis]); 45 (2, f. 181^v); 47 (2, f. 197); 54 (2, f. 269^v); 55 (2, f. 279^v ss.); 57 (3, f. 1); 58 (4, f. 101); 59 (5, f. 56); 63 (6, f. 133); 64 (6, f. 192, f. 200, f. 207); 71 (8, f. 73); 72 (8, f. 118); 73 (9, f. 352); 78 (11, f. 134^v); 79 (12, f. 1; f. 57 ss.); 82 (14, f. 3^v); 86, 7; 87, 9; 88, 8, 16; 89, 10; 91, 14; 92, 8; 95, 9; 96, n. 7; 97, n. 4; 127, 14; 138, 24; 154, 6 ss. et n. 1; 155, 15; 157 ss.; 197, 24; 198, 7; 204, 9; 205, 17 et n. 2; 227, 4.
 Pythagoras 3 (1, f. 328^v).
 (Ibn el) Qifti 143, n. 1.
 Raziel 99, n. 3; 102, n. 1.
 Rhetorius 81 (13, f. 207).
 Sadan 13 (2, f. 42, 42^v); 15 (2, f. 46); 17 (2, f. 50^v); 142 ss. Cf. Abû Sa'id.
 Salih ben Bischr 92, n. 2. Cf. Zahel.
 Salomo 99, 13, 15; 101, n. 2; 141, 3; 237, 16.
 Saraceni, cf. ind. II.
 Saturni homo? 52 (2, f. 249^v). Saturni de capite liber 102, n. 2.

- Sechel, cf. Add, p. 243.
 Serapio 29 (2, f. 103); 30 (2, f. 106. 107, 107^v); 179, 16; 180, 12; 205, 17.
 Sergius de Resāfn 96, n. 3.
 Simo (veterinarius) 74 (11, f. 1).
 Stephanus Alexandrinus 17 (2, f. 52); 19 (2, f. 54^v); 52 (2, f. 236^v); 152, 2 ss.
 Stephanus philosophus 112, n. 1; 123, 4 (adn.); 148, 2; 153, 34 n.
 Syrus 82 (13, f. 251^v).
 Tabari, cf. Omar,
 Tābit ben Ibrahim Abūl-Hassan el Harrāni 88, n. 2; cf. 89, n. 3.
 Tābit ben Qorra el Harrāni 88, n. 4; 89, n. 3; 91, 5; 104, n. 1; 143, n. 1.
 Tebith, v. Tābit.
 Teucrus Babylonius 156, 5.
 Theo Alexandrinus 63 (6, f. 21); 89, n. 4.
 Theodoulos; cf. Muhamed ben 'Abdallah.
 Theophilus Edessenus 7 (2, f. 21 ss.); 29 (3, f. 95); 31 (2, f. 103-108^v); 36 (2, f. 149 ss.); 38 (2, f. 156 ss.); 54 (2, f. 271^v ss.); 55, (2, f. 209-346); 65 (7, f. 108); 67 (7, f. 128^v); 68, 6, 42; 71 (8f. 100^v ss.); 71 (11, f. 12^v); 82 (13, f. 244); 144, 1; 195; 212 ss.; 229 ss.
 Thot 98, n. 2, n. 3; 197, n. 1.
 Timaeus 204, n. 6.
 Tiberiotes, cf. Omar.
 Toz Graecus 98, n. 2; 101, n. 1.
 Usaibi'a (ibn Abi) 143, n. 1.
 Varāhamihira Indus 156, 21 ss.
 Veltius Valens 31 (2, f. 110); 34 (2, f. 128); 75 (11, f. 26-34); 98, n. 4; 100, n. 3; 118 ss.; 131, 15 ss.; 132, 22; 172, n° 12; 205, 14; 218, 34; 239.
 Xenophon 71 (11, f. 1).
 Zacharias 237, 19.
 Zachm. Cf. Muhamed ben el Djām.
 Zahel 92, 3; 96, 5; 96, n. 2, n. 5; 97, n. 2, n. 5. Add. p. 243.
 el Zarqāli (Ibrahim ben Jahjā) 90, n. 2.
 Zenarius 82 (13, f. 242).
 Zoroaster 36 (2, f. 151^v); 68 (7, cap. λ' et λθ').

II. NOMINA CETERA

- Abimelech 128, 13.
 Abraam 118, 9; 128, 8, 15.
 Aegyptus 128, 13; 154, 3. — Aegyptii 3 (1, f. 326^v), 148, 17; cf. indicem I.
 Aesculapius 210, 6.
 Africa 151, n. 3.
 Alamani 115, 21.
 Alexander (rex) 102, 16; 154, 2; 155, 13.
 Alexandria 194, n. 1. — Alexandrini 64 (6, f. 206).
 Alexius Commnenus 115, 24.
 Al-Mahdi (chalifa) 230; 234, n. 1.
 Al-Mamun (chalifa) 145, 28 ss.; 151, n. 1.
 Al-Mansur (chalifa) 229.
 Ammo Aegyptius 82 (13 f. 217).
 Anubis 211, 1; 225, 28.
 Apollo 210, 12; 211, 3; 225, 29.
 Arabes 82 (13, f. 213); 90, 9; 151, 22.
 Arabia 149, 1.
 Arach 46 (2, f. 186).
 Arin (civitas) 90, 1.
 Aristoxenus 92, 8; 96, 14.
 Athenae 115, 30; 205, 6. — Athenienses 139, 34.
 Ausonius (consul) 198, 5.
 Babylon 26 (2, f. 77^v); 121, 13. — Babylonii 121, 28; 204, 14.
 Bacchus, cf. Dionysus.
 Bagdada 118, n. 2; 142, 2; 144, 5; 146, 25, 151, 12; 230.
 Balaam 127, 36; 128, 34.
 Basilius, cf. ind. I.
 Bithynia 205, 8.
 Byzantium 63 (6, f. 5).
 Caesarius frater Basilii 134, 8.
 Caïphas 129, 4.
 Chaldaei, cf. indic. priorem.
 Chorassan 234, n. 1.
 Cleopatra 154, 4.
 Conradus III imperator 115, n. 1.
 Constantinopolis 50 (2, f. 226^v et n. 1); 118, 16 ss.; 131, 17 ss.

- Constantinus 117, 3; 118, 14 ss.; 128, 20, 131, 16.
 Cora 199, 18; 210, 9; 225, 24.
 Corasiani 57 (2 in fine).
 David 122, 6.
 Demeter 199, 17; cf. 173, 12; 174, 8.
 Deucalio 233, 4; 234, 21.
 Diocletiani aera 194; 219, 5.
 Dionysus, cf. 173, 12; 176, 22; 178, 9, 26.
 Dioscuri 210, 15; 225, 27.
 Edessa 229.
 Ethribae (?) 57 (2 in fine).
 Ethnophrones haeretici 134, n. 1.
 Ezechias 141, 3.
 Galli 179, 9.
 Goliath 122, 6.
 Graeci 3 (1, f. 326^v); 38 (2, f. 156^v); 52 (2, f. 249^v), cf. Hellenes; 148, 1.
 Graecia. Cf. Hellas.
 Harun al Rašid 151, 25.
 Hebraei 3 (1, f. 326^v).
 Hecate 210, 18; 225, 28.
 Helene Palaeologina 81 (13, f. 158).
 Hellas 199, 16; 220, 17.
 Hellenes 14 (2, f. 44^v); 42 (2, f. 167); (pagani) 129, 1; 136, 13; 137, 23; 147, 26 s.; cf. Graeci.
 Hellespontus 205, 7.
 Henoch, inventor astrologiae 140, n. 1.
 Hercules 210, 15; 222, 25; 225, 26.
 Hierosolyma 127, 34; 139, 15, 30.
 Iacob 128, 34.
 Ieremias 63 (6, f. 196).
 Iessae filius 122, 6.
 Iesus 163, 2.
 Indi; cf. indicem priorem. — Indorum rex 17 (2, f. 50), cf. p. 142.
 Ionia 205, 6.
 Ioannes patriarcha (iconoclasta) 137, 2.
 Iohatho 86, 4.
 Iordanes fluvius 126, 33.
 Irene imperatrix 117, 4; 128, 20.
 Isis 199, 18;
 Ismael 57 (2, in fine).
 Iudaea 237, 32, cf. Palaestina. — Iudaeus medicus 120, 19; 125, 30 s.
 Laodiceae (concilium) 137, 15.
 Leo archiepiscopus Thessalonicae (= Leo Philosophus) 136 n. 1.
 Leontius imperator 33 (2, f. 126).
 Locris 205, 8.
 Mamun (chalifa), v. Al-Mamun.
 Manichaei 141, 19.
 Margiana 234, n. 1.
 Maronitae 229, n. 2.
 Mars (deus) 211, 1; 225, 28.
 Mater deum 199, 18; 210, 9; 225, 25.
 Mercurius (deus) 210, 12; 211, 3, 5; 225, 29; 226, 1.
 Methodius, v. Patara.
 Mitylene 36 (2, f. 152).
 Mohamed 57 (2, in calce); 90, 8. — Cf. ind. I.
 Nabonasar 65 (7, f. 26^v).
 Neptunus 211, 12; 226, 6.
 Olybrius (consul) 198, 4.
 Palaestina 134, 17. — Cf. Iudaea.
 Pan 211, 5; 226, 1.
 Pantocratoris coenobium 107, n. 4; 108, 5.
 Patarorum episcopus (S. Methodius) 117, 5.
 Peloponnesus 205, 7.
 Persis 26 (2, f. 77^v); 135, 13; 139, 23; 182, 20.
 Persae 148, 17; 183, 2. — Persarum rex 150, 16. — Cf. ind. I.
 Φακί (?) 151, 27.
 Philadelphia (?) 155, 16.
 Phocis 205, 7.
 Phoenix (ventus?) 173, 3; 175, 13.
 Pluto 211, 12; 226, 6.
 Poseido, v. Neptunus.
 Proserpina, v. Cora.
 Ptolemaeus rex 90, 3. — Ptolemaei 104, n. 2; 154, 3; 155, 15.
 Raï vel Ragat urbs 144, 5.
 Rashid (Haroun al) 151, 25.
 Raziel, cf. ind. I.
 Roma 118, n. 1. — Roma nova, v. Constantinopolis.
 Romani 3 (1, f. 326^v); 63 (6, f. 5); 82 (13, f. 213); 148, 17; 179, 7; 185, 30.
 Romania (imperium Romanum) 115, 21, 25.
 Sabinae 185, 29.
 Saraceni 47 (2, f. 198^v); 147, 24; 148, 17.
 Sarapis 210, 6.
 Seth inventor astrologiae 118, n. 1; 140, 23.
 Sibylla 128, 31.
 Syrus 63 (6, f. 133).
 Syri 148, 17.

Telesphorus 210, 12.	Uriel angelus 140, 24.
Thesbites 122, 26.	Venus (dea) 210, 9; 225, 24.
Thessalonica 116, 28; 136, n. 1; 137, 10.	Virgo Caelestis 199, n. 1.
Toletus 90, 9.	Wasit urbs 142, 2.
Turci 181, 25.	Yezdagerdi (aera), 89, ad v. 17.

TABULA ARGUMENTI

CATALOGUS CODICUM

Bibliothecae minores:	
I. Codices Angelici	3
II. Codex Casanatensis	58
III. Codex Vallicellanus	59
Codices Vaticani	63

APPENDIX

DE ASTROLOGIS ANTIQUIS TESTIMONIUM NOVUM

Ex Alberti Magni "speculo astronomico", excerpta de libris licitis et prohibitis	85
--	----

EXCERPTA EX CODICE 2 (ANGEL. 29)

I. Imperatoris Manuel Commeni et Michael Glycae disputatio.	
Prooemium	106
Manuel Commeni epistula	108
Michael Glycae responsum	125
II. Ex libris mysteriorum Apomasaris.	
Prooemium	142
L. II, c. 3. Περὶ τοῦ ὅτι τῆς Σελήνης τετραγωνιζούσης τὸν Ἄρηνα λησταῖς περιπίπτει <δ> ἀποδημίας ποιησαμένους καταρχήν	144

C. 5. Περὶ τοῦ γινῶναι εἰ ἀληθεύει τις ἢ ψεύδεται προφήτην ἑαυτὸν ἀποκαλῶν	145
C. 7. Περὶ τοῦ ὅτι τὴν θρησκείαν τοῦ προφήτου τῶν Σαρακηνῶν οὐκ ἔγνω τις τῶν μαθηματικῶν σημαυνομένην ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ τοῦ Ζυγοῦ	146
C. 8. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔγνω τις παυθησομένην τὴν τοιαύτην θρησκείαν	147
C. 20. Περὶ τοῦ πότε εὐχομένων ἀκούει ὁ Θεὸς κατὰ τὴν Ἑλλήνων δόξαν, ἥτις ἀσεβής	147
C. 26. Περὶ τοῦ ὅτι ἐν τοῖς φράσαις ἀμβλύνονται αἱ δυνάμεις [οἰ] τῶν ἀγαθοποιῶν	148
C. 32. Περὶ τοῦ ποῖα θρησκεία πρώτη καὶ ποῖα δευτέρα εὔρε τὴν ἀστρονομίαν	148
C. 47. Περὶ ἀφετῶν	148
C. 54. Περὶ τοῦ γινῶναι εἰ γνησία ἐστὶν ἢ μετὰ τινος γυνὴ ἢ ἐπίσακτος	149
C. 58. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ εἰσὶν οἱ ἀστέρες αὐτεξουσίως ἐνεργοῦντες ἀλλὰ φυσικῶς	149
C. 61. Ὅτι ὁ Εὐκλείδης ὁ γεωμέτρης πεποίηκε τὰ σχήματα τῆς γεωμετρίας διὰ ζύλου καὶ ἐτελεύτησε, ὁ δὲ ἀνεπίδως αὐτοῦ ἐπὶ χρόνου πολλοῦ μογήσας εἰς τὴν αὐτῶν κατανόησιν ἐποίησε τὸ περὶ αὐτῶν σύγγραμμα	150
C. 69. Περὶ τοῦ ὅτι οἱ κομῆται μεγάλα ἀποτελοῦσιν συμπτώματα	150
C. 84. Περὶ διαγνώσεως χρόνων ζωῆς ὅτε ἡ Σελήνη μικρὸν ἀπέχει τοῦ Ἄρεως	150
C. 88. Περὶ τοῦ ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐπιστήμονα πάντα ὅσα οἶδε διδάσκειν τὴν οἰκίαν πραγματευόμενος δίκην	151
C. 96. Περὶ τοῦ ὅτι παρακμάζει ἡ ἐπικράτεια τῶν Ἀράβων	151
C. 97. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔστι διττός ὁ θάνατος καθὼς εἶπεν ὁ Στέφανος	152
C. 175. Περὶ τινος Ζητήσαντος σπάρθην	152
L. III, c. 1. Περὶ τοῦ ὅτι διαδίδοται τις δύναμις ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἐπὶ τὰ ἐπίγεια	152
C. 3. Περὶ τοῦ ὅτι καὶ οἱ γεωργοὶ γινώσκουσι τοὺς ἐπιτηδείους καιροὺς εἰς τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς	153
C. 5. Περὶ τῆς ἐκτέξεως τῶν προβάτων ὅτι ἔχουσι σημεῖα οἱ ποιμένες	153
C. 14. Περὶ τῆς φύσεως τῶν Ζ' πλανητῶν	154
De imaginibus cum 36 decanis consurgentibus prooemium	156
C. 21. Περὶ τῶν παρανατελλόντων ἐνὶ ἐκδίστῳ δεκανῶ, ἃ λέγονται καὶ πρόσωπα ἀστέρων	157
C. 32. Περὶ σιωντικῶν ζυδίων τῶν ὀφθαλμῶν καὶ μοιρῶν	169

III. Ex Palchi libro apotelesmatico.

Dodecaeteris Chaldaica. Prooemium	171
C. 1. Περὶ τῶν ἰβ' ζυδίων καὶ τῶν δ' καιρῶν	172
C. 6. Περὶ καταρχῶν	179
C. 33. Περὶ συναλλαγῶν πρὸς γυναῖκας Σεραπίωνος	179
C. 40. Τοῦ αὐτοῦ περὶ πύσης κοινωνίας	180
C. 44. Περὶ ἐκάστου ἀστέρος ἣν χροίαν καὶ ὄσφρην κέκτηται	180
C. 61. Ἰουλιανοῦ Λαοδικέως περὶ πολέμου	183
C. 62. Περὶ πολέμου ἄλλῃ σκέψις	184
C. 63. Περὶ ἀναλύσεως πολέμου	186
C. 84. Ἐρμοῦ περὶ κατακλίσεων	186
C. 87. Περὶ ἀποδήμου ἀνοκομιδῆς	187
Astrologus anni 379 p. C. n. — Prooemium	194
C. 135. Ἀποτελέσματα τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐποχῆς	196
C. 136. Περὶ ἐμπαθῶν τοπῶν ἥτοι μελῶν τῶν αἰνιγματωδῶν ζυδίων Κριοῦ Ταύρου, Λέοντος Αἰγιοκέρω	206
C. 137. Περὶ σινοποιῶν μοιρῶν ἥτοι τόπων τῶν σινομένων τὰς ὄψεις	208
C. 138. Περὶ συναφῶν καὶ ἀπορροιῶν τῆς Σελήνης	212
Appendix : a) Theophili de stellis fixis	212
b) Excerpta Parisina	217

IV. Ex collectaneis apotelesmaticis Byzantinis.

C. 142. [Eleutherii Zebeleni]. Περὶ τύχης ἀξωματικῆς	227
C. 143. Περὶ πράξεως ποιότητος	227
C. 231. Πῶς δεῖ εὐρίσκειν περιπάτους τῶν ἀστέρων καὶ τῶν τόπων	227

EXCERPTA EX CODICE 7 (VATIC. 212)

Theophili Edesseni prooemia.

Praefatio	229
Θεοφίλου φιλοσόφου πρόνοις περὶ καταρχῶν πολεμικῶν καὶ ἐπιστρατείας καὶ τυραννίδος, ἔξ ὧν ἐν πείρᾳ γέγονε καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων συνήγαγε, προσφωνηθέντες Δευκαλίωνι τῷ αὐτοῦ παιδί	233
Τοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου φιλοσόφου ἐκ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως	234

EXCERPTA EX CODICE 41 (VATIC. 4066)

De antigennesi prooemium	239
Πῶς δεῖ εὐρίσκειν ἀντιγέννησιν	239
Ἐκ τῶν Δωροθέου ἀποτελεσματικῶν περὶ ὀρθῶν καὶ πλαγίων ζυδίων	240

EXCERPTUM EX COD. 12 (VATIC. 1290)

Dodecaeteris Chaldaica.

Περὶ τῆς φύσεως τῶν ἰβ' ζῳδίων καὶ πρὸς τὰ ἐνιαυσία καταστήματα
τῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων 241

ADDENDA ET CORRIGENDA 243

INDICES

Index codicum : Consensus numerorum	245
Scriptores possessores codicum	245
Annorum notae in codicibus	246
Indices nominum : I. Nomina scriptorum	247
II. Nomina cetera.	250

CATALOGUS CODICUM

ASTROLOGICORUM GRAECORUM

CODICUM ROMANORUM

PARTEM PRIOREM

DESCRIPSERUNT

FRANCISCUS CUMONT ET FRANCISQUS BOLL

BRUXELLIS

IN AEDIBUS HENRICI LATTERJEN

C. G. VAN DER HAEGHE, AUCTIONAIRE

1907